This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

*15073. f. 8

CR. N 9

~~C.160. D. 8.~~

~~73.L.18~~

~~15073. f. 8~~ C

CR. N 9

A.CORN. CELSUS.
EX ICONIBUS A SAMBUCO EDITIS

AUR. CORN.

CELSI

DE

MEDICINA

LIBRI OCTO

Brevioribus ROB. CONSTANTINI, IS. CASAUBONI ALIORUMque Scholiis ac locis parallelis illuſtrati.

Cura & Studio

TH. J. AB ALMELOVEEN,
M. D. ET PROFESSORIS.

Editio ultima, auctior & correctior.

AMSTELÆDAMI,
Apud JOANNEM WOLTERS. 1713.

c

VIRIS CELEBERRIMIS,

PETRO PETITO

ET

MATTH. SLADO

ILLI GALLORUM, HUIC
BATAVORUM MEDICORUM
PRINCIPIBUS,

THEOD. JANS. AB ALMELOVEEN

S. D.

ANtiquioris Medicinæ parentes nobiliſſimos licet, atque ob elegan-

ter fideliſſimeque tradita præcepta ſummopere neceſſarios, à plurimis noſtri ſeculi hominibus non modo negligi & contemni, verum etiam acerrimis proſcindi dicteriis, uſque adeo percrebruit, Viri Præſtantiſſimi, ut hoſpes in literis, in Arte quoque noſtra plane peregrinus ſit oporteat, qui tam nota atque vulgaria ſe neſcire fateatur. Nec tantum illi, verum etiam (en quo tandem pigrities deſidiaque homines perduxit?) illorum cultores vel maximo odio, imo ludibrio habentur. Quod cum animadvertiſſem, quorum nominibus ſcriptorem hunc,

quem

quem ob innumera tranſlata loca, non immerito quidam Latinum appellare ſolent Hippocratem, de novo noſtra cura prodeuntem, inſcribi gratum eſſet, non ita diu quærere debui, ſiquidem non alios niſi Vos, Viri eruditionis fama, multiſque ac magnis in univerſam literarum rempublicam meritis celeberrimi, operis hujus patronos certiſſimos antiquiſſimoſque potui eligere, quos ne Celſus ipſe quidem, ſi in vitam ei daretur reditus, ſcriptorum ſuorum cenſores recuſaret. Nunc itaque nihil mihi reſtat, quam ut obnixe Vos rogem, ut me

in amicitiam Veſtram recipere, hancque inſcriptionem, tamquam benevolentiæ obſervantiæque erga Vos meæ, qualecunque documentum admittere dignemini. Valete. Dabam Trajecti ad Rhenum a. d. xv. Kal. Febr. cIɔ Iɔ cxxcvii.

THOED.

THEOD. J. AB ALMELOVEEN
LECTORI
BENEVOLO
S. D.

MUltos non modo proximi, verum etiam hujus ſeculi eruditione atque fama præſtantiſſimos viros operam in emendandis atque illuſtrandis *A.* C. *CELSI de* Medicina *libris, non vulgarem poſuiſſe, qui ignorat, ne ſcriptorem illum ignoret neceſſe eſt. Quis enim eſt, qui vel primis labris Medicinam guſtaſſe præ ſe ferat, quem Caſarii, Pantini, Conſtantini nomen fugiat? quis Jeremiam Threverium, quis Balduinum Ronſſeum de fama non noverit? quis de Jodoco Lommio, Petro Pavio nil audiviſſe ſe auſit profiteri? quis denique, quid Joannes Antonid. van der Linden præſtiterit non obſervarit? quorum Virorum exemplis, quibus duci ſolemus, incitatus incredibile quanto legendi, relegendique flagraverim deſiderio? quod repetita aliquoties lectione non leviter accrevit, adeo ut notare quæ-*

 dam

dum ab aliis prætermiſſa, & hunc Autorem cum aliis conferre ſcriptoribus ſubinde cœperim, quod cum vidiſſent Celſi noſtri cultores diligentiſſimi, operæ pretium me facturum exiſtimarunt, ſi cum orbe literato hunc noſtrum communicarem laborem, promiſſiſque abhinc fere anno datis ſatisfacerem. Quod cum altius in animum deſcendiſſet meum, protinus iſtis expoliendis memet applicui. Veruntamen quum variarum lectionum numerum in majorem molem excurrere viderem, editionem vero formæ commodioris, & ſi ita loqui liceat, portatilis deſiderari, conſilium mutavi, ſatis habens loca duntaxat ſive noſtri auctoris, ſive alterius medici, parallela indicare, ſcriptoris noſtri ſententiam quæ aut illuſtrarent aut confirmarent. Editioni autem huic rerum atque verborum indicem, quem in omnibus aliis deſiderari ſciebam editionibus adjicimus, de induſtria, ne nimiam in molem aſſurgeret nunquam è manibus deponendum hoc Medicinæ ἐγχειρίδιον, aliquanto contractiorem; quod præ manibus nobis ſit, ejuſmodi lexicon, quale una cum notis eruditiſſimis in Celſum à viro fama ſuper æ-

thera

thera noto, Joanne Rhodio confectum, incendio triſtiſſimo abſumptum ſummopere dolemus, alii editioni ſubnectendum. Subjunximus, quæ loca difficiliora explicant R. Conſtantini annotationes ſelectas ex exemplari, alias rariſſimo, è Cl. Grævii Bibliotheca deprompto. Scholia eruditorum facile principis Iſaaci Caſauboni, margini codicis quo fuerat uſus, feſtinantiſſime illita, quæ ex τοῦ πάνυ *Iſaaci Voſſii Gazophylacio ſecum attulit Gothofredus Thomaſius,* ὁ χαριέστατος, *pro amicitia atque neceſſitudine, quæ inter nos intercedit non vulgari, quam benigniſſime mecum communicavit; quæ licet breviora, numero pauciora, minimeque publicæ luci ab Autore adaptata, ob religionem tamen, qua ſumma eum colo, ſupprimere non potui aut minus grata fore putavi. Quid vero ipſi præſtiterimus lectione ipſa conſequetur H. Lector, quem duo monitum velimus, numerum margini impreſſum loci paralleli paginam verſumque indicare, alterum in notulis, ubi citati libri ſæpenumero auctoris reticetur nomen, Hippocratis debere intelligi.*

CLA-

CLARISSIMO VIRO,

DOMINO
GUIDONI PATINO
BELLOVACO,
DOCTORI MEDICO PARISIENSI, ET PROFESSORI REGIO, AMICO SUO MAGNO SALUTEM.

CLARISSIME VIR,

CICERONIS iſta gloriatio eſt: *Latinos omnia inveniſſe melius, quam Græcos; aut ab illis accepta feciſſe meliora.* Auguſta profectò, & magno viro magnarumque rerum fiduciam habente digna! Quam & veram minimeque vanam deprehendit, quiſquis à Romanis poſteritati tradita comparat cum Græcis. Ne longum abeam, Oratorum quidem laus ita ducta fuit ab humili ad ſummum: fuere & Philoſophiæ ſtudia ſic ad Latinos traducta, ut ne bibliothecis quidem Græcis eguerint. Neque vulgare eſt, quod de noſtra arte Celſus promeruit. Quam enim ab Hippocrate, ab Aſclepiade, ab aliis Græcorum plurimis accepit ſcribendi de Medicina materiam, hoc ipſo fecit meliorem, quod primus eam ſic conceperit, ut eſſet ad diſcendum aptior, ad faciendum promtior. Græcorum antea nemini, quod ſciam, id laudis datum, quod artem redegerit in ſyſtema, & corpus methodo conſti-

tu-

tutum. Celſus præſtitit, & res faciendæ medicinæ utiles ac ſolum neceſſarias ita ingenioſe ac diligenter ex antiquis elegit, ita per partes digeſſit, haſque ipſas innexuit inter ſe, ut vel Recentiores inter non noverim, quem ipſi jure poſſis anteponere. Neque ad eam laudem refert, ſermone tantum, an etiam opere fuerit medicus. Si enim coire iſta ſemper neceſſe eſt, quotuſquiſque hodie medicus eſt? Cathedrarios quippe videas medicinæ ſcientiam plerumque ſubtilius, quam ex uſu, excolere, atque hoc per ambitionem, quam vocant veri ſcrutationem, agere, ut ingenio & facundia vincant. Contra, qui quæſtui ſerviunt, bene gnari, morbos non eloquentia, ſed remediis curari, ut populo placeant, ex quo ille major eſt, ſufficere credunt ſecreta jactare & his curatorum longas oſtentare tabellas. Hippocrates certe pro Medicis habet, qui veram artis ſibi cognitionem compararunt: ſed transferre ad uſum ſuadet, & fructum eorum, quorum gratia eſt inventa. Saperene putandus eſt, qui lucernam accendit, & ſubter modium ponit? Sapit, & bene de ſe ac proximo meretur, qui accenſam imponit candelabro, ut alluceat omnibus qui ſunt in domo. Cæterum hoc dubitare de Celſo docti ſolent, fueritne in operibus Artis exercitatus. Quo de quia meam aliquando ſententiam rogaſti, dicam paucis. Magnum quid medendi ſcientia eſt: majus, prudentia atque ſapientia. illa quippe ſcientiæ oculus; hæc manus eſt. Abſque prudentia ſi eſt, neque tempora luſtrare Medicus rei bene gerendæ, neque præcipites captare occaſiones poteſt. Abſque ſapientia ſi eſt, tractare homines ignorat, & ſuo quemque calopodio calceare. Uti vero ſcientia niſi diſcendo, hoc

eſt,

eſt; legendo, audiendo, cogitando; ita prudentia & ſapientia, niſi faciendo & rebus ſe gerendis accommodando, non comparantur. Ex artis ſcientia Celſus ſi venit æſtimandus, vix perſuaderi poteſt, ut is non habeatur pro Medico, & quidem uſu longo atque exercitatione perfecto, qui ſuis ſcriptis Medicinæ intima penetralia ſubiiſſe, abdita quæque enucleaſſe, penitus abſtruſa rimatum eſſe, ſuam ubique de iis ſententiam interponendo ſe prodit. Quod eſſe judicium noviſti ejus, qui præfatus olim ad Rubeum fuit. Probum mihi, & ex toto probatum. Si, quæ in nullius non morbi curatione elucent, prudentiam atque ſapientiam ſpectemus, ubi, te quæſo, unum Hippocratem ſi excipias, utriuſque aut ſalubriora præcepta, aut fideliora monita reperiſti? Quæ ſi numquam noſter venit in rem, quemadmodum fuit aſſecutus? Putaſne ſecreta atque arcana artis, hoc eſt intimas & occultas ad ſalutem cujuſque pertinentes rationes ſcire poſſe eum, qui in conclave numquam penetravit? Quæ ſola felicis ingenii magnitudine complexum, & ob id alieni operis interpretem atque Hippocratis ejuſque ſectatorum diſcipulum, & exſcriptorem habendum eſſe potius, quam medicinæ aliquem auctorem, judicium eſt viri egregie eruditi. Cui per me ſubſcribere, quibus libet, licet. nam à me non impetro. Si rectum tamen, heu! quantos auctores amiſimus! Ex toto quippe Galeni oceano, ſi dicere per invidiam fas eſt, non tot interiora medendi conſilia quis hauſerit, quam ex ubere hoc Cornelii rivo. Fateor, plus eſt in Galeno florum, ut & foliorum: ſed fructuum plus in Celſo eſt. Taceo multis locis ſic illum loqui, ut, ſe feciſſe medicinam, liquido ſatis demonſtret: nullo ſic, ut

con-

contrarium inde queat liquere. Solum obſtare videtur; quod Plinius ſua ætate, hoc eſt centum & viginti præter propter annis poſt, ſolam hanc artium Græcarum nondum exercuiſſe ſcribit Romanam gravitatem, & in tanto fructu pauciſſimos Quiritium attigiſſe, eoſque ipſos ſtatim ad Græcos transfugiſſe; imo vero authoritatem aliter quam Græce eam tractantibus, etiam apud imperitos experteſque linguæ, non fuiſſe. Si ex vero iſta, ſicuti cauſam non credendi non habemus oculato teſti; quei credimus Celſum, ex gente Cornelia, omnium Romæ nobiliſſima, oriundum, factitaſſe artem, populus quam expertus damnavit? Non hoc ulli volo perſuaſum, fuiſſe ἐκ τῶν περιοδευτῶν, quos vocat Modeſtinus l. 6. §. 1. ff. de Excuſationibus; atque adeo ſolitum ἀνὰ τὴν πόλιν φοιτᾷν, & ægros viſitatum circuire mercedis cauſa. M. Catonem meminit idem Secundus profeſſum, eſſe commentarium ſibi, quo mederetur filio, ſervis, familiaribus. Nec alia ratione medicinam exercuiſſe Cornelium puto; nec apud alios, niſi forte quod nonnemini video placere, in gravioribus caſibus ſit paſſus ſe adiri, & eam rogari operam, quæ virum nobilem non dedeceret. Verbo: talem opinor fuiſſe Medicum, qualis Cato fuit, aut quales ſunt hodieque Regum archiatri. Qui, etſi non omnibus vigilant, miſerabilibus tamen perſonis & ad ſe, ceu Æſculapium aliquem, confugientibus ſuam negare opem non ſuſtinent; ſcientes, nulla re hominem magis accedere ad Deum, quam ſalutem hominibus dando. Præter hæc quæ aut dici in eamdem ſententiam, aut objici poſſunt, jam ſunt ab aliis vel occupata vel refutata: ut neceſſe non ſit illis repetendis vel tempus prodigere, vel doctas tuas aures & gravioribus intentas

 curis

curis obtundere. Hoc unum dicam, qualis qualis noſter fuerit, digniſſimus eſt, vel doctrinæ cultu, vel elegantiæ nitore, non ſolum qui legatur, ſed qui numquam de manibus deponatur. Me, fateor, nullius poſt Hippocratem lectione vel affici magis, vel erudiri. Quo factum, ut & ſæpius relegerim, & numquam ſine voto, exiſteret aliquis, qui aut daret eum nobis quam emendatiſſimum, aut emendandi materiam ſuppeditaret. Quam tuo tandem beneficio conſecutus nobilem & locupletem, ſtatim operi admovi manum; quo & meæ ſatisfacerem cupiditati, & expectationi eorum, apud quos nulla non occaſione & laudare Cornelium noſtrum, & ſerio commendare ſum ſolitus. Quam autem feliciter mihi res ſub manu ſucceſſerit, te velim vel in primis judicare. Nam hæc inter plurimas mihi cauſa eſt, quod Celſum iſtum, quem meum imagine quadam adoptionis feci, celeberrimo tuo nomini, & multis mihi nominibus ſuſpiciendo colendoque conſecrarim. In ſeculi quippe hujus & tam antiquitatis faſtidioſi, quam novitatis omnis cupidi, conſpectum proditurientem, nec ſine patrono auſum, cujus in clientelam potius, quam tuam debui dare? Abſque illis certe ſubſidiis, quæ mihi numquam ſine ſumma laude loquendum ſtudium tuum juvandi publicum tulit, ſi fuiſſet, vel animum non appli-cuiſſem ad recognitionem Authoris ut eruditiſſimi, ita & corruptiſſimi. Quis credat, poſt Egnatii, Cæſarii, Conſtantini, Stephani, Pantini, Ronſſei, Rubei, tot illuſtrium virorum diligentiſſimas curas, fuiſſe mihi pluſquam bis mille locis corrigendum? Quo ipſo quia feciſſe me opus putabam non pœnitendum, aut tuo nomine & ſeculo indignum, etiam hoc auſus ſum illi inſcribere. quamvis non ignorem multo plura majora-

que

que me debere amori & beneficiis in me tuis. Itaque te rogo, Vir Clariſſime, hanc cautionem accipere crediti, & animi ad omnem ſe gratitudinis memoriam obligantis. Certe hunc, quem eo vultu, quo omnes literatos ſoles amplecti, ſuſcipiendum tibi offero, ſi non induſtriæ, ſaltem laboris mei fœtum, teſtem eſſe volo, quanti & ſim & in perpetuum tibi ſim futurus debitor. Deus autem immortalis diu te ſoſpitem atque incolumem Rei medicæ, literariæ, publicæ, imo mihi & omnibus bonis conſervet. Dabam Lugduni-Batav. Menſe Auguſto, anni cIↃIↃcLVII.

Tui nominis atque dignitatis
cultor propenſiſſimus

JOH. ANTONIDES
VAN DER LINDEN.

LECTORI S.

SISTO *tibi*, *amice Lector*, A. CORN. CELSUM, *authorem latiniſſimum, medicum ſapientiſſimum, prudentiſſimumque. Cujus ego amorem tibi ſi velim commendare, idem fecero, quod hederam qui ſuſpendit vino veteri & bono. Quemadmodum namque virtutem non poteſt non amare ac ſequi quiſquis ejus pulchritudinem atque pretium novit: ita Celſum nemo non æſtimat, nemo non diurna verſare manu, verſare nocturna ſtudet, quin in ſuccum & ſanguinem, quod aiunt, convertere, niſi qui ignorat, quanto nitore atque cultu, quanta induſtria atque ſolertia iſtos de Re medica libros octo (ſolos nobis ex pluribus eiſque eruditiſſimis ingenii ac vigiliarum egregie elaboratarum monumentis reliquos) ſcripſerit, atque ex Hippocrate cumprimis, medicinæ parente, contraxerit, adhibitis in omni graviore negotio etiam in conſilium aliis, & ſemper quidem optimis authoribus. Quales omnino neceſſe eſt fuiſſe, ſi ſola confiſus ingenii magnitudine, nulla artis exercitatione comparata notitia, tam admirandum nobis opus concinnare eſt agreſſus. Quod me non credere, jam ſupra dixi. Sceptitos in ſcribendo ſequn-*

quutum, author eſt Quintilianus. Quod ſi de ſermonis ornatu intellexit, concedi poteſt: non facile, ſi de modo doctrinæ. Ita enim ſcripſit, ut qui neutiquam dubitavit, non ſuam modo ſententiam aperte profiteri, ſed & ſummorum quoque virorum ad incudem cum rationis tum experientiæ revocare; quia & neceſſaria ac laudanda in artibus libertate mutare præcepta eorum, qui medendo ſcribendoque ſe oſtendebant aberrare, non tam à placitis & à doctrina majorum, quam ab officio medici. quod Aſclepiades eſſe dicebat, referente noſtro, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Ubique autem ea uſus eſt modeſtia Celſus, ut, etſi numquam tanti putaret authorem, quanti hominum ſalutem, neminem ſua tamen laude fraudaret. Quamquam vero jam ipſius ætate medicina eſſet in tres ſectas, eaſque plurimum inter ſe diſſentientes, diducta; ita tamen Dogmaticæ (quæ minime omnium deflectebat ab Hippocratica) ſe applicuit adhæſitque, ut nihilominus etiam ab Empiricæ atque Methodicæ principibus acceperit, quæ rationalis conjectura atque fidelis uſus comprobaſſent: dignus vel ipſo propoſito, ut eum penetraſſe cujusvis ſectæ omnia, atque delectu habito, in hanc velut multorum operum epitomen congeſſiſſe meliora quæque, credamus. For-

ma operis, ſupra quam noſtrum putat vulgus, ornata eſt, & ordinata. Sermo toto in opere plenus, purus, venuſtus, caſtus, &, quod præcipuum eſt, accommodus rei tradendæ; adeo ut in medicina quidem nemo uti meliore ſcribendi magiſtro queat. Ordo, quam in toto dilucidus, in partibus articulatus, tam eſt in utriſque appoſitus ad uſum. Quem ut ſolum Celſus ſpectavit, ita nihil eo non pertinens, non neceſſarium attulit: quin, reſectis omnibus, non dicam ſuperfluis, ſed quæ aliunde & poſſunt & revera debent accipi, eam ſolummodo Medicinæ partem perſecutus eſt, in qua proprie & principaliter ars conſiſtit. Quo de dicerem plura, niſi te diſcere hoc ex ipſo authore mallem. Ego certe, propter quæ dixi, illum mihi ſemper habui familiarem, & dignum, in quo non ſolum verſando ſtudii, ſed & emendando operæ plurimum, atque laboris ponerem. Itaque conquiſitis in eam rem neceſſariis, quæ quidem potui, hoc in præſenti egi, ut textum exhiberem quam maxime emendatum. Feci id adjutus iis ſubſidiis, quorum mox catalogum exhibebo. Quantum fecerim, non aliunde rectius cognoſces, quam ſi conferre editionem hanc cum omnibus velis, quæ prodierunt hactenus. Præter quæ

dixi,

dixi, ſæpe mihi fuit Hippocrates adeundus. Quem quanti noſter fecerit, non tam ex ore ipſius, quam opere diſces. quod, quia omnibus paginis quamplura exinde tranſſumta continet, auctori meruit nomen Hippocratis Latini. Qua cauſa mihi curatius utrumque conferendi, & colligendi quoque, quæ Foëſius in doctiſſimis ſuis ad Hippocratem notationibus pridem obſervavit. Quædam, ſed admodum pauca, ex ingenio tentavi, & niſi cum res aperte poſtularet. In cæteris, ubi mei mihi libri & ingenioſæ ſummorum virorum conjecturæ non prælucebant, malui errorem retinere, aut locum in ſuſpicione ſaltem relinquere. Quod & eo ſecurius mihi licere putavi, quia Cl. D. Johannem Rhodium, virum inter ſeculi & noſtræ artis primos, à multis annis ex multo plurimis cùm membranis tum libris emaculatiſſimum &, quem ab Authore habuit, nitori haut dubie reſtitutum ac luculentiſſimis commentariïs illuſtratum, penes ſe ſervare ſcio. Quem & rogo (ſi quid veteris ſe amicitiæ memoria patitur rogari) ut ne diutius protollat exſpectationem atque deſiderium eorum, qui & Celſum & Rhodium in pretio & amore magno ſuo merito habent. Gloſſemata offendi plura: nullum tamen,

 præter

præter ſorte unum, quod nimio erat ἀπροσδιόνυσον *auſus ſum de medio tollere, quia nullum huc præeuntem habebam librum. Librorum in capita diſtinctiones uti ab ipſo authore eſſe certum eſt ex* VI. 12. *&* VIII. 9. *in fine: ita lemmata illis adſcripta eſſe à librariis, & è margine in titulos tranſſumta, ne locus quidem dubitandi eſt. unde & aliquid licere mihi in iſtis putavi. quin, ſi forma operis ſiviſſet, redire eo, unde venerant authoris injuſſu, juſſiſſem. Præter hæc animus erat, notas addere, & quaſdam noſtras in authorem obſervationes: ſed, præter quam modo retuli, cauſa alia fuit libri forma. Quam & ego & typographus* εὐμεταχείριστον *in præſens malebamus: ille, lucri gratia; ego, authoris. Quem mihi ſpes eſt reperturum tanto plures emtores lectoreſque, quanto eſt editio iſta cæteris emendatior, & elegantior atque aptior ad circumferendum. Vale, & tuus mihi favor ſit ſtimulo ad tuum in commodum majora melioraque conandum.*

AUR.

AURELII CORNELII CELSI
VITA
à
Clariſſimo Viro
JOANNE RHODIO
Conſcripta.

CORNELII CELSI laudabilem in Re Medica operam annis jam mille ſexcentis, & quod ſuperat, Experientia, veritatis prima parens, feliciter probavit. Nec melioris animi quiſquam ita ab omni humanitate remotus fuit, cui non venerandum tam illuſtre nomen. At ingenio magis, quam origine notum, quam, relictâ ſoli animo gloriâ, temporis diuturnitas poſteritatis memoriæ exemit. Quamvis enim Romæ vixiſſe Celſum, ipſius, ſive ut aliis viſum, Scribonii Largi ad J. Calliſtum Epiſtola indicio ſit: non deſunt tamen cauſæ, cur addubitem, patriâ, an jure civitatis ipſum Romanis

accenſeam. Maximeque, quum præter hunc, quidam Julius Celſus Hadriano Imperatori à Conſiliis, vel ex aliorum ſententia, Alexandri Severi temporibus, Juris ſcientiâ perhibeatur claruiſſe. Vid. Spartianum in Hadr. 30. & Pompon. Jc. lib. 2. in fin. de Orig. Jur. & Politianum lib. 5. Epiſt. ad Jac. Modeſtum. Equidem Celſum Patrem ac Filium Jureconſultis annnumerat Hotomannus in Deſcriptione Juriſconſultorum, & Juventium Celſum Patrem ad Veſpaſiani Imperatoris tempora refert Jacob. Gothofred. Hiſtor. Jur. Civil. cap. 7. de Juriſconſultorum ſucceſſione. Idem Celſum Patrem & Filium ſub Trajano, Hadriano, Antonino Pio vixiſſe cenſet. Verùm & Apulejus Celſus Valentis ac Scribonii Largi in Medicis Magiſter occurrit apud Scribonium Largum de Compoſ. Med. cap. 94. & 171. Cujus præter Agricolam Woverius in Apulei Vita mentionem injecit. Niſi fortè cum Cornario in Marc. Empirici Præfat. interpoſito inciſo, Apulejo, Celſo, diſtinctè legendum fuerit. Ita in præfat. Marcell. & Apulejus

& Cel-

& Celſus occurrunt. Volaterranus etiam meminit in Anthropologia lib. 14. Celſi cujuſdam, qui Philoſophiæ Stoicæ ſectator, Origenis erat adverſarius, magiæ ſcientiâ notus, cui Lucianus Pſeudo-Mantem inſcripſit. Ejuſdem quoque nominis ibidem, imperante Nerone è Galliis puer novennis martyrio nobilitatus. Numo etiam innotuit apud Auguſtin. Dialogo 5. de Num. Celſus quidam III. Vir. Noſter autem Auguſti ævo floruit, ex quorundam ſententia, inter quos Jo. Britannic. in Juvenal. Sat. 6. & 7. Ovidii autoritate, vel ut Jo. Cajo placuit, Cl. Tiberii, A. C. 29; aut certè Caji Imp. conjecturâ Sambuci, Viri Antiquitatis notitiâ clariſſimi. Major tamen eruditorum pars ſub Tiberio vixiſſe, vel fortè ipſo imperante natum uſque ad Trajani tempora vitam produxiſſe cenſet; quamvis & ſub Nerone vixiſſe putet Thom. Fienus. Ut uno ſeculo vetuſtior Galeno videatur. Cæterum, non levem hic de Patria ejus dubitandi occaſionem præbet Cæl. Rhodiginus, qui Antiq. Lect. Lib. 14. cap. 5. Veronen-

nenſes, ait, cum Macrobio, Vitruvio, & Plinio, Celſum quoque ſuum ortu civem agnoſcere. Librorum inſcriptionibus hujuſmodi divinationes ſtabiliri aſſolent. Sed exigui momenti munimento. Notius enim eſt, quam ut pluribus confirmetur, Librorum titulos Literatoribus & Librariis arbitrarios fuiſſe, vixque veterum quempiam ulli ſuorum Commentariorum quidquam prænotaſſe, referente de ſemet idipſum Galeno lib. 7. Meth. Med. cap. 1. qui id officii ab Amicis habuit: haud dubiè iſtius ævi modeſtiâ, quod ingenia admiratione ſuperiora protulit. Sed enim, ut mala exempla ex bonis initiis orta: Ita ex æmula, in conquirendis magnorum ingeniorum monumentis, Principum munificentia, accreſcente paulatim Librariorum avaritiâ, omnes propè optimorum etiam Autorum præſcriptiones impunè, ad lucroſam cujuſque libidinem, immutatæ, ne dicam adulteratæ.

Atque ut ad Celſum redeam; quot ejus hodie Editiones, tot fermè Inſcriptiones diverſæ. Cæſarii habet,

Aurelii Cornelii Celſi de Re Medica VIII. Libri eruditiſſimi. Vulgatæ Lugdunenſes omnes, & Leydenſis modeſtius ſine phalerato encomio A. C. C. D. M. L. VIII. Horum priorem Cajus ſic mutavit: *Aurelii Cornelii Celſi Romani de Re Medica Libb. VIII.* pereruditi. H. Stephanus in ſuo exemplari cæteris Medicinæ Principibus adjecto receptæ lectioni ſubdidit; Operis ab eo ſcripti Pars Sexta. Vett. Codicum MS. autoritatem ſecutus, quibus communis hæc inſcriptio: *A. Cornelii Celſi Artium Liber VI.* Nihil tamen hic præter conſilium & rem ab illo temerè factum. Patriam enim ſive Autor ipſe ſive alius quiſpiam addiderit, id certè non caret vetuſtatis exemplo, potiſſimum apud Græcos, quos inter Celſus ſibi *Hippocratem Coum* inprimis imitandum propoſuit, cujus etiam pleraque non infeliciter Latino ſermone reddidit, ſuam ipſe teſtatus in Epiſt. ad Pullum Natalem, in hoc ſtudiorum genere diligentiam, longè accuratiorem, quam Largii deſignationi, qui Epiſtolâ ad filios ſe fuiſſe liberiorem fatetur, quemadmodum notante Corna-

rio in Dedic. Marcelli, in plerisque Hippocratem expreſſit, ut integras ſententiarum periodos ex ipſo deſcriptas ſubinde in eo videas; imò tota capita nihil aliud quam Hippocratis ſententias ad verbum reddunt. Hinc non immeritò Hippocratis Simiam dixit Nic. Monardus, de V. S. in Pleurit. f. 8. Etſi verò Latini Scriptores Patriam haut uſque jactabant: neutiquam tamen diffitendum, antiquitus Romanæ civitatis jus glorioſum fuiſſe. Quo fortè venditores Autorem noſtrum commendare ſatagebant; ſive is meritis & gratiâ civium numero adſcriptus eſſet; ſive Româ oriundus. Poſterius tamen ut credam, ſuadet præter apertum Autoris lib. 5. cap. 21. textum, Epiſtola ejuſden ad Calliſtum, & perſuadet ad Pullum Natalem altera; in quibus inprimis Viri boni genius conſpicitur. Imo Marcellus in Præf. Operis Cornelium Celſum inter viros illuſtres & cives enumerat, quicquid ei impoſuerit Verderius. Cenſ. p. 144. Ejus Columella, Claudii tempore clarus, ut æqualis aut certè paulo ſuperioris. Rei Ruſt. lib. 1.
cap.

cap. 1. ſic meminit: *Noſtrorum temporum Cornelius Celſus totum corpus Diſciplinæ, quinque libris complexus eſt.* Quem Ruſticam intellexiſſe, vero proximum eſt. Quintiliani ſententia Inſt. Orat. lib. 10. cap. 1. is Vir Eruditus, inter eos Philoſophos Latinos, quos eloquentes literæ Romanæ tulerunt, qui ſcripſit non parum multa, ſcepticos ſequutus, non ſine cultu & nitore. Ideoque ob nimiam novitatis cupiditatem, ejuſdem cenſurâ notatur. Scripta ejus ſigillatim prodidit Volaterranus Anthropol. l. d. Cornelius Celſus mediocri Vir ingenio, non ſolum artem Rhetoricam, ſed de re Militari, & de Ruſticana, deque Medicina libros compoſuit. Quæ omnia J. Douſa æternum gentis & generis ſui decus in Sylva Extemporal. hoc Epigrammate venuſtiſſimè complexus:

Facta urbana tuo res Ruſtica munere, ſcriptis
Nec minus illuſtris eſt Medicina tuis.
Hinc quoque Militia tractaſti commoda Rhetor,
Hoc Martem Muſis jungere, Celſe, fuit.

Sub-

Subjungit Polyhiſtor Italus: *Ad nos tantum ejus Medicina pervenit Oratorio more conſcripta.* Sed & quædam Rheto- rica ejus noſtrâ ætate Sixti Popmæ ſtudio feruntur emiſſa. Veterinariam quoque conſcripſiſſe autor eſt Mercurialis lib. 4. cap. 2. & Phil. Ingraſſ. Quæſt. de Veterinar. cap. 9. Herbarium verò ei adſcriptum, Apuleji potius credit in vita Apuleji Elmenhorſtius. Julium quidem Celſum inter rei militaris Scriptores enumerat Rob. Valtur. quemadmodum huic à nonnullis adſcripta ſunt Julii Cæſaris Commentaria. De quibus tamen nihil verè conſtat. Varia ſanè ejus eruditio aliud prodere non poteſt quam Virum ingenuè natum, magna ſeculi felicitate, quod bonarum literarum erat feraciſſimum. Excepit nempe coluitque ea ætas Viros ſcientiâ, prudentiâ, ac eloquentiâ ſummos, Tullium, Saluſtium, Catullum, Virgilium, Propertium, Horatium, Tibullum, Manilium, Vitruvium, Antonium Muſam, Ovidium, Livium, Scribonium Largum, Valerium Maximum,

mum, Velleium Paterculum: atque ſi ſe in Claudii imperium ipſius extenderit vita, Quintum Curtium, Perſium, Senecam, Silium Italicum, Plinium, Viros omnes conſummatiſſimos; in quibus tamen poſtremum nonnulli Celſo Juniorem cenſent. Opinionem meam firmat laudabilis veterum conſuetudo, qua tria nomina Nobiliorum, Celſo etiam Plinii auctoritate rata, Libertis rarò, nec fermè ſinè gravi cauſa unquam conceſſa ſcimus, quibus tamen ſemper ſervile nomen remanſit. Nec moror, quod Celſi Epiſtolæ apud Marcellum in limine Operis Prænomen deſit, quo ſoli Romani inſigniebantur. Nomen ènim apud bonos Auctores ſæpe Prænomen & Cognomen includit. Hinc Martialis:

Ut jugulem curas, nomen utrumque bibam.

Salutaribus itaque diſciplinis Græciſque literis, non levi nobilitatis indicio, rectè inſtitutus, facilè potuit ſeculo tam auguſto ac beato, nihil non (ut ipſe in Epiſtola ad Natalem refert)

 di-

dignum ſublimi Romanorum majeſtate de bono Medicinæ Artis ſplendidiſſimè ſcribere, idque perennitati & literis mandare, utilitatis magis quam delectationis cauſâ.

Scio equidem, non deeſſe multæ auctoritatis Viros, qui ex modo adducta Celſi Epiſtola opinantur, ipſum animo in diverſa ſtudia diviſo, Græca duntaxat medicinalia in Latinum convertiſſe, aut Empedoclis & Democriti exemplo non ut merus atque ad quæſtum Medicus, ſed ut ſapientem, atque, ut Columellæ verbis utar, univerſæ naturæ prudentem, Medicinam veluti Philoſophiæ partem cum ſapientiæ ſtudio conjunxiſſe. Ideoque nec factam ejus ab Aureliano mentionem, Barthio Adv. lib. 38. cap. 3. cenſente. Nec denique unquam Medicinæ operatum. Credat qui volet. Nec eam litem meam facio. Medicum certè agnovit magnus Scaliger de Re Num. 36. Remedia quidem, Hippocratis & Galeni exemplo, aliunde congeſta digeſſiſſe, ultrò largior, ipſam verò Morborum τέκμαρσιν & θεραπείαν proprio ingenii ductu

ductu contextam pro me res ipſa loquitur. Quin ipſum Pharmaca præbuiſſe, non mediocri gloriâ, ex ipſius ad Julium Caliſtum Epiſtola ſatis liquet. Quorum artificioſam miſtionem ſe accuratè intellexiſſe prodit ipſe lib. 7. cap. 26. Unde Cornarius fortaſſis inter Pharmaceuticos repoſuit. Imò deditâ operâ ab aliis prætermiſſa proferre ac illuſtrare voluiſſe cenſuit Minadous variæ eruditionis Medicus, de Ext. Affect. lib. 2. cap. 3. Maximeque Medicum ejus Chirurgica probant, quæ Geſneri in Catalogo Chirurgorum ſententiâ, veterum ſolus Latine ſcripſit, ut verè ipſum inter Chirurgos reponat doctiſſimus Septalius Animadv. lib. 8. Caut. 1. & 40. Tantâ verò id fide peregit, ut Hieronymus ab Aquapendente Medicus & Chirurgus uſu vel annis nemini ſecundus, in Operat. Chirurg. cap. de Chir. Dent. his verbis ſeſe in ipſius laudes diffuderit: *Mirabilis Celſus in omnibus: quem nocturnâ verſare manu, verſare diurnâ, conſulo.* Nec mirum: quum Celſus eruditiſſimo Manardo Epiſt. Medic. lib. 9. Epiſt. 1. bonus & fidelis

Hippocratis interpres, licet in aliquo verbo quandoque lapſus videatur. Quod Viro in omni literarum genere exercitato vel ipſa πολυγραφία libenter profectò condonari jubet, quamvis non diffiteatur ipſe non pauca ſe ex aliena quandoque ſententia poſuiſſe. Horatio pariter Augenio de Miſſ. Sanguin. lib. 8. cap. 1. Lommio, Ronſſeo Epiſt. Medic. lib. 8. ſect. 3. cap. 7. Schenckio, Jo. Heurnio, Bened. Matamoro, Rod. à Caſtro, innumeriſque præclari judicii Medicis, propter ſingularem & ſuccinctam cum elegantia doctrinam, Latinus Hippocrates appellatur, in quo Pantini judicio Comment. ad Celſi lib. 1. cap. 1. optimæ Methodi ac viæ rationiſque docendi diſcendique, & in ſumma brevitate mira Artis & Sapientiæ obſervatio plerunque animadvertatur. Rectè igitur Agricola de Pond. Rom. lib. 4. *Celſi*, inquit, *autoritas Medicis nota eſt, aut ſaltem eſſe debet.* Quam elegantiſſimis verbis Cælius Rhodiginus Antiq. Lect. lib. 26. cap. 3. inſinuavit: *A. Cornelio Celſo verſuram faciunt multi. Verùm citra illius*

ſen-

ſententiam nihil fermè promunt; perinde ac verba ſint veterum ſacrorum, quæ demutaſſe piaculare flagitium planè cenſeri debeat, quodque hoſtiis majoribus procures. Inde Fernelio, Franciæ Hippocrati, referente Plantio in Vita Fernelii cùm ob orationis puritatem, tum ob ſententiarum pondus, quam chariſſimus fuit. Juriſconſultis procul dubio iiſdem nominibus uſque adeò venerabilis, ut Pandectas ſuas hujus Viri auctoritate muniri voluerint. Verùm, ne nimiis laudibus veriùs is oneretur, quam ornetur, quem mortalium nemo rectè vituperavit: unicum Heurnii judicium, inter cetera graviſſimum, huic Virtutum coronæ lemniſci loco ſatis erit. Ita ille Meth. Stud. Med. cap. 5. *Latinos inter Medicos primus eſt Cornelius Celſus: ſed prudenter legendus. Nam in multis Aſclepiadem Methodicum ſectatur, ut fatetur ipſe. Hujus cote ſtylum ſubigemus, & pluris Latinitatem ejus quam Medicinam faciemus.* Unicus itaque Celſus, ut ſcitè idem in Epiſt. ad Ronſſ. Celſo præfixa, Medicis Latinis præferatur: qui pomœria Romanæ eloquentiæ eò protulit, ut

Medicina ſuaviſſimo ore eloquentiæ jam ſeſe cultioribus ingeniis meritò commendet.

His quotquot naturæ aſſociavit benignitas, æquos adferte animos, eleganti favete linguæ. Ita Vobis, & verum animi ſermoniſque cultum, & firma valetudinis præſidia parabitis. Tantum eſt.

Optandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano!

LI-

LIBRI

Quibus J. A. van der Linden
uſus fuit in hoc opere re-
cognoſcendo.

*M*ſs. *ſeu* ἀπόγραφον *codicis Pariſienſis, deſcriptum anno* CIↃ CXXIV. *Communicavit V. cl. D. Joh. Hoornbeeck, SS. Theol. D. & Profeſſ. ordin. in Academia, ac V. D. Min. in Eccleſia, quæ eſt Lugd. Batavorum, Collega reverendus.*

Liber editus Venetiis, apud Aldum 1528. *in* 4. *ſed ſedulo collatus atque emendatus à V. cl. Jac. Carpentario, Doct. Med. Pariſienſi & Prof. Regio, ex codicibus duorum Med. Pariſienſium, nempe Joh. Fernelii, viri incomparabilis, & Joh. Capellani, qui ei in comitina Archiatrῶn anno* CIↃ IↃ LVIII. *ſucceſſit apud Henricum* II. *Galliarum Regem. Mutuo dedit V. cl. D.* [a] *Guido Patinus, Bellovacus, Doct. Med. Pariſienſis & Profeſſor Regius, amicus mihi eximius.*

Alius ibidem editus 1549. *in folio cum Medicis antiquis. Quem ſua manu V. cl. Nic. Nancelius contulit cum editionibus, quotquot ſuo tempore extabant, excepta Stephani;*

***4 toto

a *Lettres de Feu Mr. Guy Patin, Lettre* CXVI.

toto opere ad marginem adſcriptis non modo lectionibus, ubi à libro, qui erat præ manu, variabant; ſed & propriis conjecturis, raro non bonis & doctis. Hunc quoque utendum dedit V. cl. D. [a] *Guido Patinus, ob ſingulare publicum juvandi ſtudium nunquam & nulli non laudandus.*

Alius Lugdini editus apud Joan. Tornæſium 1554. *in* 12. *cui ad oram V. ill. Joſ. Scaliger, ſeculi miraculum, & veteris cujuſdam codicis lectiones & ſuas emendationes atque notas adſcripſit. Quem ipſe teſtamento reliquit V. cl. D. Ælio Everhardo Vorſtio, Botanices ac Medicinæ, dum viveret, Profeſſori primario; ego autem uſui acceptum debeo V. cl. D. Adolfo Vorſtio, Parenti optimo in utraque & profeſſione & dignitate ſucceſſori digniſſimo, ac Collegæ meo honorando.*

Variæ lectiones, è Mſs. Codice antiquo Bibl. Regiæ Pariſienſis, qui inſcriptus erat, Medicina antiqua, deſcriptæ anno 1631. *à V. cl. D. Joh. Walæo, Med. Doct. & poſtea Profeſſore inſigni.*

Variæ lectiones è libro Sacri Johannis, ab eodem excerptæ. Et has & præcedentes mihi utendas dedit D. Antonius Clementius, ὁ

μακα-

a *Lettres de Feu Mr. Guy Patin. Lettre* CXVI.

μακαρίτης, Cl. D. Walæi ex ſorore nepos, juvenis doctus, probus, pius, & ſi fata ſiviſſent, longiore vita dignus.

Præter quæ contuli etiam eorum editiones, emendationes, annotationes, lectioneſque varias, quarum in epiſtola ad Cl. D. Patinum feci mentionem. Quemadmodum & illa, quæ Janus Cornarius in comm. ad Gal. de Comp. pharm. quæque alii & celebres inter Criticos (quos Fax Artium liberalium exhibet) authores obſervarunt. Hoc quoque te ſcire tua intereſſe, Lector amice, putavi. Nunc adi ad auctorem. Quem, ſi cum cura & ſtudio leges, ſpondeo,

Lectio lecta, magis decies repetita, placebit.

IN-

INDICULUS

Editionum

C E L S I.

In Folio,

Apud

NIcolaum, *Florentiæ* 1478.
Leonardum Pachel Uldericum Sinczenzeler, *Mediolan*. 1481.
Joannem Rubeum, *Venet*. 1493.
Philippum Pinzi, *Venet*. 1497.
Aldum ex emendatione Bapt. Egnatii, *Venet*. 1524.
Chriſt. Wechelum, *Pariſ*. 1529.
Aldum cum Medicis antiquis, *Venet*. 1547.
Joannem Oporinum cum Notis Guilielmi Pantini, *Baſileæ*. 1552.
Henricum Stephanum Tom. III. Medicor. Princip. *Pariſ*. 1567.

In Quarto,

Franciſc. Raphelengium, cum Notis Jerem. Thriverii Brachelii & Balduini Ronſſei, *Lugd. Batav*. 1592.

In Octavo,

Aldum & Andr. Aſulanum, *Venet*. 1528.
Johan Soterium, cum Notis Joh. Cæſarii, *Hagenoæ* 1528. *Pariſ*. 1533.
Et *Salingiaci* 1538. *Tiguri* 1540.
——— *Lugd*. 1542.
Matthæum Cerommium cum Notis Thriverii, *Antuerp*. 1539.
Marc. Anton. de Galaſſis, *Patavii* 1563.
Guilielm. Rovillium cum Annotationibus R. Conſtantini, *Lugd*. 1566.
Hieronymum Scotum, *Venet*. 1566.

Joann.

In Duodecimo,

Joann. Tornæſium, *Lugd.* 1549.

Lugdun. 1592.

Lugdun. 1608.

Joan. Tornæſium & Guilielmum Gazeium, *Lugdun.* 1554.

Lugd. 1587. Epiſtre Françoiſe à Monſr. de la Scala, p. 325.

Joann. de Tournes, *Genev.* 1625.

Joann. Elſevirium ex recognitione Joan. Antonid. van der Linden, *Lugd. Batav.* 1657.

Salom. Wagenaar, *Lugd. Batav.* 1665.

In Bibliotheca Eduardi Bernardi ſunt binæ editiones, ſeu duo exemplaria cum Mſs. collata. Exſtant No. 7489. ſeu 143. & 7495. ſeu 149. *pag.* 227. *Catal. Mſs. Angliæ.*

Simon Bevelaqua *Lugdun.* 1516. in 4.

Simon Silvius. Ejus dedicatio exſtat in Edit. *Pariſ.* 1529. Sed eſt impreſſus apud Chriſtian. Wechelum in fol.

Jodoci Lommii Commentarii de Sanitate tuenda in primum librum de Re Medica Aurelii Cornelii Celſi, Medicorum Romanorum longè principis. *Lovanii* apud Anton. Mariam Bergagne, 1558. in 8.

Hieronymi Rubei Annotationes in libros VIII. A. C. Celſi de Re Medica, quibus omnia, quæ ad univerſam Medicinam ſpectant, dilucide & compendioſe explicantur. *Venet.* ex Typographia Franciſci Rampazeti, 1614. in 4.

Petri Paaw Amſtelædamenſis Succenturiatus Anatomicus, continens Commentaria in Hippocratem de capitis vulneribus. Additæ in aliquot capita libri VIII. A. C. Celſi explicationes. *Lugd. Bat.* apud Jodocum à Colſter A. 1616. in 4.

Joannes Morisotus ſcripſit Annotationes in *Corn. Celſum, Baſil.* ap. Joan. Oporin. 1547.

PRO-

Franc. Vertunianus in Epiſtol. Dedicat. in Librum Hippocrat. de Capitis vulner. cum Notis Scaligeri.

UNum addam, quod tibi ac Aſclepiadis omnibus ſcio fore gratiſſimum, ſi à te tuiſque ſimillimis hunc primum ſuum conatum probatum iri animadverterit Scaliger, idem in reliquo Hippocrate tentaturum: quod jam in non minus eloquenti, quam fido ejuſdem Hippocratis interprete Celſo, curſim volutando, perfecit, cujus novam editionem, ſi per otium relegere dignabitur, caſtæ emendatæque Latinitatis amantibus propediem adornat.

Joannes Tornæſius in Epiſtolis Gallicis ad Joſ. Scaligerum, pag. 325.

J'Imprime *Corn. Celſus* en petit volume, comme autrefois feu mon Pere l'avoit imprimé. Je me ſers de ce que je treuve de bon en l'edition de Conſtantin par Rouillé, & en celle de Henri Eſtienne. J'ay entendu depuis deux jours que vous avez des Notes ſur cet Auteur-là, tant de feu Monſieur vôtre Pere que de vous. Je vous ſupplie bien fort & avec toute affection, qu'il vous plaiſe me vouloir faire part de ce que vous avez: je l'imprimeray avec toute la diligence qu'il me ſera poſſible. Vous ferez du bien au public, & je recognoiſtray le ſecours que vous m'aurez fait ainſi que le trouverez bon.

Paulo poſt.

Pour revenir à mon affaire, je vous prieray me faire ce bien que d'envoyer à Paris au Sire Ambroiſe Drouard Libraire juré près Saint Benoiſt ce que vous aurez ſur *Celſus*, afin qu'il me le faſſe tenir le plus promptement qu'il pourra. &c.

P. Colo-

P. Colomeſius Gallia Oriental. pag. 116.

Celſum etiam pollicebatur Joh. Walæus D. M. de cujus morte Sam. Sorberius in Epiſtol. Gallicis p. 442. In eundem Authorem notas parabat Ælius Everardus Vorſtius apud Leydenſes primarius Medicinæ Profeſſor, de quo Cunæus in laudatione funebri.

Lettres de Feu Mr. Guy Patin, Lettre CXVI. *de la derniere edition.*

On dit que Mr. Rhodius en fait imprimer un (Celſe) à Padouë, & nous avons ici (à Paris) Mr. Mentel qui en promet un pareillement en vertu de pluſieurs manuſcrits & reviſions qu'il a devers ſoi. Pour ce dernier, quoi qu'il diſe & promette beaucoup, il ne fait jamais rien, & dit toûjours qu'il ſera merveille.

Jacobus Holstius Tonningæ Medicus ſcripſit commentarium in Celſum *Morhof. Polyhiſtor. liter. IV. cap.* 12. *pag.* 174.

Petrus Dacquetus Furnenſis Medicus ſcripſit Commentarium in Celſum. *Valer. Andr. Deſſel. Biblioth. Belgic. p.* 734.

TESTIMONIA
ET
ELOGIA de CELSO.

Quintilian. Inſtit. Orat. L. XII. C. XI.

Quid plura? cum etiam Cornelius Celſus mediocri vir ingenio non ſolum de his omnibus conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, & ruſticæ etiam, & medicinæ præcepta reliquerit? dignus vel ipſo propoſito, ut eum ſciſſe omnia illa credamus.

Fran-

Franciſcus Floridus Sabinus Lection. Subciſiv. lib. I. cap. IV.

Cornelium Celſum ego tam excellentem ſcriptorem fuiſſe reor, ut paucos ei anteponendos, Latium protuliſſe cenſeam, cum medicinam tam candide, eleganterque Romanis literis illuſtraverit, quam potuit, qui ingenium ſic ad omnes ſcientias verſatile habuit, ut ad id unum à natura formatus videretur, quod vir præſtantiſſimus tractare conſtituiſſet. Itaque cum ejus, quæ exſtant, lucubrationibus nihil ſit pulcrius, nihil elegantius, quam ornate Philoſophica explicaſſe credendus eſt? de quibus non pauca ab illo Scepticos imitato ſcripta fuiſſe, memoriæ prodidit Fabius Quintilianus, in iis etiam Celſo perſæpe (ut ejus de Oratoria Inſtitutione libri teſtantur) adverſatus, quæ ad Oratoriam artem ſpectantia, utinam cum infinitis aliorum voluminibus commune naufragium paſſa non fuiſſent. Nam & Celſi ingenium latius agnoſceremus, & Rhetoricos ad Herennium libros non modo non ad Celſum, ſed ne ad mediocrem quidem Celſi auditorem eſſe referendos, tamquam in ſpeculo (ut eſt in proverbio) conſpicaremur.

Claudius Verderius Cenſion. in Auctores, pag. 144.

Cornelius (Celſus) de Latinitate eſt tam bene meritus, ut inter Latinos videatur is, qui inter Græcos Theophraſtus fuit. Sed Hippocratem, & Græca pene omnia parum feliciter vertit. Exemplo ſit Aphoriſmus quidam Hippocratis, quem ille ſic interpretatur lib. II. cap. VII. circa finem. *Alvus nigra*, inquit, *ſanguini atro ſimilis repentina, ſive cum febre, ſive ſine febre pernicioſa eſt.* αὐτόματ☉ autem in Hippocratis Græco non repentinum, ſed ſpon-

ſpontaneum ſignificat: ut idem alio Aphoriſmo αὐτομάτους κόπους προαγγέλους καὶ κήρυκας τῶν νόσων eſſe dixit, hoc eſt laſſitudines non quidem repentinas, ſed ſpontaneas, prænuncias & præcones morborum eſſe. Etenim ex repentino motu repentina laſſitudo evenire poteſt, non tamen erit morbi prænuncia, quia cauſam habet motum: deinde vero Celſus, *repentina*, particulam ita collocat, ut ad *alvumne* an ad *febrem* referatur, vix dignoſcas. Melius itaque vertit Theodorus: *Dejectiones nigræ modo ſanguinis atri ſponte venientes, cum febre ſive ſine febre peſſimæ ſunt, & quo plures ſunt pravi colores eo pejus: ſed ſi ex medicamento tales digeruntur melius eſt, & quæ plures non pravi colores eo melius.* Nec quoque integrum Aphoriſmum vertit Celſus, ſed ſententiam Hippocratis ſecuit per medium. Nec Theodorus utique bene vertit, ſic enim tranſtulit Aphoriſmum 79 particulæ IV. *Si quis ſanguinem mingit, & grumos, & guttatim emittit urinam, ac dolorem ad ventrem imum, & pectinem & fœmen, vitiis veſicæ laborat.* Celſus in eundem errorem incidit. *Aut ſi paulatim diſtillat*, ait Celſus, *vel ſi ſanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta ſunt, idque ipſum cum difficultate redditur, & circa pubem inferiores partes dolent, in veſica vitium eſt.* Græcum autem Hippocratis, *in veſica*, non habet, ſed *circa veſicam* hoc eſt, περὶ κύστιν. Celſus lib. II. cap. 2. *Si Auſtri pluviæque hyemem occuparint, ver autem frigidum & ſiccum eſt gravidæ quidem fœminæ, quibus adeſt partus abortu periclitantur: hæ vero quæ gignunt, imbecillos vixque vitales edunt. Ceteros lippitudo arida, & ſi ſeniores ſunt, gravedines atque diſtillationes, male habent.* Hæc ad verbum ex Hippocrate eſſe videntur, niſi quod συντόμως ἀποθνήσκειν, male habere non eſt. Magna certe eſt differentia inter male

habere

habere & continuo mori. at male habet, qui continuo moritur. credo equidem: ſed ita ſit, Celſus Hippocratem non bene vertit. Pylorum inteſtinum à Græcis ita dictum eſſe commentatur quod per partes inferiores, tanquam per oſtium, ea quæ in corpore excreſcunt, emittat: cum Pylorum, pugnante è diametro ratione, tale nomen ſortitum eſſe ex Galeno pateat, quia ſcilicet nihil niſi prius in chylum (chylum enim pro Latina voce uſurpant medici) converſum tamquam bonus janitor exire ſinat, & poſtea ad inferiora inteſtina deducit, non ut dejiciat, ſed ut remoretur potius in corpore, & ab hepate in ſanguinem tranſmittatur. Eaque ratione permotus Galenus V. de Uſu partium, non τῶν περιττωμάτων, ſed alimentorum ait eſſe inſtrumenta: ideoque à natura flexuoſa facta ut cibus non repente fluat, ſed perſtans concoquatur & nutriat. Apud Celſum deniq; obſervationes quædam ſunt ludicræ: qualis hæc, ſi nimirum ægrotus ſummis digitis extrema parietum evellat, hoc eſt lapillos ex muro exradicet, ſignum mortis eſſe.

Ab hoc Latinitatis amantes Latinas morborum nuncupationes repetere debebant. *Vertunianus in Hippocrat. librum de vulneribus cap. pag.* 71.

Medicorum Deus. *Caſaub. Ep.* 29.

Puriſſimus Scriptor Cornelius Celſus. *Voſſ. de Vitiis Serm. I. c.* 16.

A. CORN.

A. CORN. CELSI
MEDICINÆ
LIBER PRIMUS.

PRÆFATIO.

VT ALIMENTA ſanis corporibus Agricultura, ſic [a] ſanitatem ægris Medicina promittit. p. 16.
Hæc nuſquam quidem non eſt. 30.
Siquidem etiam imperitiſſimæ gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverunt. Veruntamen apud Græcos aliquanto magis, quam in cæteris nationibus, exculta eſt, ac ne apud hos quidem à prima [b] origine, ſed paucis ante nos ſeculis; utpote cum vetuſtiſſimus auctor Æſculapius celebretur. Qui, quoniam adhuc rudem & vulgarem hanc ſcientiam paulo ſubtilius excoluit, [c] in deorum numerum receptus eſt. Hujus deinde duo filii, Podalirius & [d] Machaon, bello Trojano ducem Agamemnomem ſecuti, non mediocrem opem commilitonibus ſuis attu-

A lerunt.

a De Vet. Med. T. VIII. 22. b De Vet. Med. III. 8. c Orat. Theſſ. N. *178.* *d Orat.* Theſſ. 183. Maxim. *Tyr. Diſſert. XXIX. Plato* de Rep. l. III. pag. 407. *T. 2. ed. H. Steph. Ariſtides* Oration. in Aſclepiada.

lerunt. Quos tamen Homerus non in peſtilentia, neque in variis generibus morborum aliquid attuliſſe auxilii, ſed vulneribus tantummodo ferro & medicamentis mederi ſolitos eſſe propoſuit. Ex quo ap-
405, paret, has partes medicinæ ſolas ab his eſ-
29. ſe tentatas, eaſque eſſe vetuſtiſſimas. Eodemque auctore diſci poteſt, morbos tum ad iram deorum immortalium relatos eſſe; & ab iiſdem opem poſci ſolitam. Verique ſimile eſt, inter non multa auxilia adverſæ valetudinis, plerumque tamen eam bonam contigiſſe ob bonos mores, quos neque deſidia, neque luxuria vitiarant. Siquidem hæc duo corpora, prius in Græcia, e deinde apud nos afflixerunt. Ideoque multiplex iſta medicina, neque olim, neque apud alias gentes neceſſaria, vix aliquot ex nobis ad ſenectutis principia perducit. Ergo etiam poſt eos, de quibus retuli, nulli clari viri medicinam exercuerunt; donec majore ſtudio literarum diſciplina agitari cœpit, quæ ut animo præcipue omnium neceſſaria, ſic corpori inimica eſt. Primoque medendi ſcientia, ſapientiæ pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturæ contemplatio ſub iiſdem auctoribus nata ſit:
21, 30. ſcilicet his hanc maxime f requirentibus, qui corporum ſuorum robora inquieta cogitatione, nocturnaque vigilia minuerant. Ideoque multos ex ſapientiæ profeſſoribus peritos ejus fuiſſe accepimus: clariſſimos vero ex his Pythagoram; & Empe-

e Serv. ad Virg. Aen. 1. 641. Iſid. Orig L. xiv. c. III. p. 1162. Suidas V. Ἀβρόδιαι f Cælius Aurelian. Tard. Paſs. l. v. c. 9. Hippocrat. Democrit de nat. hom. 13.

Empedoclem, & Democritum. Hujus autem (ut quidam crediderunt) diſcipulus Hippocrates Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignis, ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparavit, vir & arte & facundia inſignis. Poſt quem Diocles Caryſtius, deinde Praxagoras & Chryſippus, tum Herophilus & Eraſiſtratus ſic artem hanc exercuerunt, ut etiam in diverſas curandi vias proceſſerint.

Iiſdem temporibus in tres partes medicina diducta eſt: ut una eſſet, quæ victu: altera, quæ medicamentis: tertia, quæ manu mederetur. Primam διαιτητικὴν, ſecundam φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν Græce nominaverunt. Ejus autem, quæ victu morbos curat, longe clariſſimi auctores etiam altius quædam agitare conati, rerum quoque naturæ [g] ſibi cognitionem 13, 11. vendicaverunt, tanquam ſine ea, trunca & debilis medicina eſſet. Poſt quos Serapion, primus omnium, nihil hanc rationalem diſciplinam pertinere ad medicinam, profeſſus, in uſu & experimentis eam poſuit. Quem Apollonius, & Glaucias, & aliquanto poſt Heraclides Tarentinus, & alii quoque non mediocris viri ſecuti, ex ipſa profeſſione ſe ἐμπειρικοὺς appellaverunt. Sic in duas partes ea quoque, quæ victu curat, medicina diviſa eſt, aliis rationalem artem, aliis uſum tantum ſibi vendicantibus: nullo vero quicquam poſt eos, qui ſupra comprehenſi ſunt, agitante, niſi quod acceperat: donec Aſclepiades medendi rationem

[g] De Vet. Med. xxxvi. 18, de Steril. xviii. 1.

nem magna ex parte mutavit. Ex cujus ſucceſſoribus Themiſon nuper ipſe quoque quædam in ſenectute deflexit. Et per
11, 7. hos quidem maxime viros ſalutaris iſta nobis profeſſio increvit.

Quoniam autem ex tribus medicinæ partibus, ut difficillima, ſic etiam clariſſima eſt ea, quæ morbis medetur, ante omnia de hac dicendum eſt. Et, quia prima in ea diſſenſio eſt, quod alii ſibi experimentorum tantummodo notitiam neceſſariam eſſe contendunt: alii, niſi corporum rerumque naturalium ratione comperta, non ſatis potentem uſum eſſe proponunt: indicandum eſt, quæ maxime ex utraque parte dicantur, quo facilius noſtra quoque opinio interponi poſſit.

Igitur hi, qui rationalem medicinam profitentur, hæc neceſſaria eſſe proponunt: Abditarum & morbos continentium cauſarum notitiam, deinde Evidentium, poſt hæc etiam Naturalium actionum, noviſſime Partium interiorum. Abditas cauſas vocant, in quibus requiritur, ex quibus principiis noſtra corpora ſint, quid ſecundam, quid adverſam valetudinem fa-
5, 10. ciat. Neque enim credunt, poſſe eum ſcire,
32, quomodo morbos curare conveniat, qui,
6, 32. unde hi ſint, [h] ignoret. Neque eſſe dubium,
7, 3, 19. quin alia curatione opus ſit, ſi ex quatuor principiis vel ſuperans aliquid vel deficiens adverſam valetudinem creat; ut quidam ex ſapientiæ profeſſoribus dixerunt: alia, ſi in humidis omne vitium eſt; ut Hero-

[h] De Flatib. 11. 3. 4. Pallad. ad Hippocr. Epid. VI. pag. 224.

rophilo viſum eſt: alia, ſi in ſpiritu; ut
Hippocrati: alia, ſi ſanguis in eas venas,
quæ ſpiritui accommodatæ ſunt, transfun- 1620.
ditur, & inflammationem, quam Græci
φλεγμονὴν nominant, excitat, eaque in-
flammatio talem motum efficit, qualis in
febre eſt; ut Eraſiſtrato placuit: alia, ſi 139,15.
manantia corpuſcula per inviſibilia forami-
na ſubſiſtendo iter claudunt; ut Aſclepiades
contendit. Eum vero recte curaturum, 4, 27.
quem prima [i] origo cauſæ non fefellerit.
Neque vero inficiantur, experimenta quo-
que eſſe neceſſaria; ſed, ne ad hæc quidem
aditum fieri potuiſſe, niſi ab aliqua ratio-
ne, contendunt. Non enim quidlibet an-
tiquiores viros ægris inculcaſſe; ſed cogi-
taſſe, quid maxime conveniret; & id uſu
exploraſſe, ad quod ante conjectura aliqua
ducti eſſent. Neque intereſſe, an initio ple-
raque explorata ſint, ſi à conſilio tamen
cœperunt. Et id quidem in multis ita ſe
habere. Sæpe vero etiam nova incidere ge- 13, 27.
nera [k] morborum, in quibus nihil adhuc
uſus oſtenderit, ut ideo neceſſarium ſit
animadvertere, unde ea cœperint; ceu ſine
quo nemo mortalium reperire poſſit, cur
hoc, quam illo, potius utatur. Et ob hæc
quidem in obſcuro poſitas cauſas perſe-
quuntur. Evidentes vero has appellant,
in quibus quærunt, initium morbi calor
attulerit, an frigus; fames, an ſatietas; &
quæ ſimilia ſunt. Occurſurum enim ini-
tio dicunt eum, qui originem non igno- 4, 27. 6, 32.
rarit. Naturales vero corporis actiones 13, 4.

i Hippocr. de Art. xx. 4. k Plato de Republ. l. 3. Tom. 2. pag. 405. ed. H. Steph. Lindan. Exercitat. Batav. pag. 754.

appellant, per quas ſpiritum trahimus & emittimus; cibum potionemque aſſumimus & concoquimus: itemque, per quas eadem hæc in omnes membrorum partes digeruntur. Tum requirunt etiam, quare venæ noſtræ modo ſubmittant ſe, modo attollant: quæ ratio ſomni, quæ vigiliæ ſit. Sine quorum notitia, neminem putant vel occurrere, vel mederi morbis, intra hæc naſcentibus, poſſe. Ex quibus quia quam maxime pertinere ad rem concoctio videtur, huic potiſſimum inſiſtunt; &, duce, alii, Eraſiſtrato [l], atteri cibum in ventre contendunt: alii, Pliſtonico Praxagoræ diſcipulo, putreſcere: alii credunt Hippocrati, per calorem cibos concoqui. Acceduntque Aſclepiadis æmuli, qui, omnia iſta vana & ſupervacua eſſe, proponunt. Nihil enim concoqui, ſed [m] crudam materiam, ſicut aſſumpta eſt, in corpus omne diduci. Et hæc quidem inter eos parum conſtant. Illud vero convenit, alium dandum cibum laborantibus, ſi hoc; alium, ſi illud verum eſt. Nam ſi teritur intus, eum quærendum eſſe, qui facillime teri poſſit. Si putreſcit, eum, in quo hoc expeditiſſimum eſt. Si calor concoquit, eum, qui maxime calorem foveat. At nihil ex his eſſe quærendum, ſi nihil concoquitur: ea vero ſumenda, quæ maxime manent, qualia aſſumpta ſunt. Eademque ratione, cum ſpiritus gravis eſt, cum ſomnus aut vigilia urget, eum mederi poſſe arbitrantur, qui prius illa ipſa, qualiter eve-
4, 27. niant, perceperit. Præter hæc, cum in interiori-

l Macrob. Satur. VII. 15. m Cælius Aurelian. Acut. Morb. l. 1. c. 14.

rioribus partibus & dolores & morborum
varia genera naſcantur, neminem putant
his adhibere poſſe remedia, [n] quas ipſe i- 4, 27.
gnoret. Neceſſarium ergo eſſe, incidere [o] 13, 4.
corpora mortuorum, eorumque viſcera at-
que inteſtina ſcrutari. Longeque optime fe-
ciſſe Herophilum [p] & Eraſiſtratum, qui no-
centes homines, à regibus ex carcere acce-
ptos, vivos inciderint, conſiderarintque e-
tiamnum ſpiritu remanente, ea, quæ natura 11, 12.
ante clauſiſſet, eorumque [q] poſituram, co-
lorem, figuram, magnitudinem, [r] ordinem,
duritiem, mollitiem, lævorem, contra-
ctum: proceſſus deinde ſingulorum & re-
ceſſus, ſive quid inſeritur alteri, ſive quid
partem alterius in ſe recipit. Neque enim,
cum dolor intus incidit, ſcire, quid doleat,
eum, qui qua parte quodque viſcus inteſti-
numve ſit, non cognoverit. Neque curari
id, quod ægrum eſt, poſſe ab eo, qui, quid
ſit, ignoret. Et cum per vulnus alicujus vi-
ſcera patefacta ſunt, eum, qui ſanæ cujuſ-
que colorem partis ignoret, neſcire, quid
integrum, quid corruptum ſit; ideo nec ſuc-
currere quidem poſſe corruptis: aptiuſque
extrinſecus imponi remedia, compertis
interiorum & ſedibus & figuris, cognitaque
eorum magnitudine: ſimileſque omnia,
quæ propoſita ſunt, rationes habere. Ne-
que eſſe crudele, ſicut plerique proponunt,
hominum nocentium, & horum quoque
paucorum, ſuppliciis remedia populis in-
nocentibus ſeculorum omnium quæri.

Contra hi, qui ſe ἐμπειρικοὺς ab experien-

A 4 tia

[n] De diæt.I.T.1.*Gal.Med.M.l.*2. [o] Cic T.Q.II.39.
[p] *Tert. de An.c.x. & xxv. Gal.Adm.An.*III.5. [q] Gal
ad Eug. de prop.l.p.50: T. 1. [r] De Vet. Med. XLI.
25. ſeq. A. Tral. VII. 3.

tia nominant, evidentes quidem cauſas, ut neceſſarias, amplectuntur: obſcurarum vero cauſarum & naturalium actionum quæſtionem ideo ſupervacuam eſſe contendunt, quoniam incomprehenſibilis natura ſit. Non poſſe vero comprehendi, patere ex eorum, qui de his diſputarunt, diſcordia: cum de iſta re, neque inter ſapientiæ profeſſores, neque inter ipſos medicos conveniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat, quam Herophilo? cur huic potius, quam Aſclepiadi? Si rationes ſequi velit, omnium poſſe videri non improbabiles: ſi curationes, ab omnibus his ægros perductos eſſe ad ſanitatem. Itaque neque diſputationi, neque auctoritati cujuſquam fidem derogari oportuiſſe. Etiam ſapientiæ ſtudioſos maximos medicos eſſe, ſi ratiocinatio hos faceret: nunc illis verba ſupereſſe, deeſſe medendi ſcientiam. Diſ-
18,33. ferre f quoque pro natura locorum, genera medicinæ; & aliud opus eſſe Romæ,
119,15. aliud in Ægypto, aliud in Gallia. Quod ſi morbos hæ cauſæ facerent, quæ ubique eædem eſſent, remedia quoque ubique eadem eſſe debuiſſe. Sæpe etiam cauſas apparere, ut puta lippitudinis, vulneris; neque ex his patere medicinam. Quod ſi ſcientiam hanc non ſubjiciat evidens cauſa, multo minus eam poſſe ſubjicere, quæ in dubio eſt. Cum igitur illa incerta incomprehenſibiliſque ſit, à certis potius & exploratis petendum eſſe præſidium; id eſt, his, quæ experientia in ipſis curationibus docuerit, ſicut
in

f Theſſal. orat. 130. *Galen.* de Simpl. Med. Facult. III. 12. Clem. Alex. Strom. l. VI. Valeriol. Enarrat. lib. II. Enar. V.

in cæteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem aut gubernatorem diſputatione, ſed uſu fieri. Ac, nihil iſtas cogitationes ad medicinam pertinere, eo quoque diſci, quod, qui diverſa de his ſenſerint, ad eandem tamen ſanitatem homines perduxerint. Id enim feciſſe, quia non ab obſcuris cauſis, neque à naturalibus actionibus, quæ apud eos diverſæ erant; ſed ab experimentis: prout cuique reſponderant, medendi vias traxerint. Ne inter initia quidem ab iſtis quæſtionibus deductam eſſe medicinam, ſed ab [t] experimentis. 15, 28. Ægrorum enim, qui ſine medicis erant, alios propter aviditatem primis diebus protinus cibum aſſumpſiſſe, alios propter faſtidium [v] abſtinuiſſe, levatumque magis eorum morbum fuiſſe, qui abſtinuerant. Itemque alios in ipſa febre aliquid ediſſe, alios paulo ante eam, alios poſt remiſſionem ejus: optime deinde his ceſſiſſe, qui poſt finem febris id fecerant. Eademque ratione alios inter principia protinus uſos eſſe cibo pleniore, alios exiguo; gravioreſque eos factos, qui ſe impleranr. Hæc ſimiliaque cum quotidie inciderent, diligentes homines [x] notaſſe, quæ plerunque melius reſponderent: deinde ægrotantibus ea præcipere cœpiſſe. Sic medicinam ortam, ſubinde aliorum ſalute, [y] aliorum interitu, pernicioſa diſcernentem à ſalutaribus. Repertis deinde medicinæ remediis, homines de rationibus eorum diſſerere cœpiſſe: nec poſt rationem, medicinam eſ-

[t] Diod. Sicul. 1. 82. [v] Hippocrat. de Arte T. VI. de Vet. Med. x. 17. [x] Præcept. 11. 26. 27. [y] Columell. l. 1. c. 1.

ſe inventam; ſed poſt inventam medicinam, rationem eſſe quæſitam. Requirere etiam, ratio idem doceat, quod experientia, an aliud. Si idem, ſupervacuam eſſe: ſi aliud, etiam contrariam. Primo tamen remedia exploranda ſumma cura fuiſſe, nunc vero illa explorata eſſe: neque ulla aut nova genera morborum reperiri, aut novam deſiderari medicinam. Quod ſi jam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamen fore medico de rebus cogitandum obſcuris: ſed eum protinus viſurum, cui morbo id proximum ſit; tentaturumque z remedia ſimilia illis, quæ vicino malo ſæpe ſuccurrerint; & per ejus ſimilitudinem opem reperturum. Neque enim ſe dicere, conſilio medicum non egere, & irrationabile animal hanc artem poſſe præſtare; ſed has latentium rerum conjecturas ad rem non pertinere, quia non interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat. Neque ad rem pertinere, quomodo, ſed quid optime digeratur, ſive hac de cauſa concoctio intercidat, ſive de illa; & ſive concoctio ſit illa, ſive tantum digeſtio. Neque quærendum eſſe, quomodo ſpiremus, ſed, quid gravem tardumque ſpiritum expediat: neque, quid venas moveat; ſed, quid quæque motus genera ſignificent. Hæc autem cognoſci experimentis. Et in omnibus ejuſmodi cogitationibus in utramque partem diſſeri poſſe. Itaque ingenium & facundiam vincere: morbos autem, non a eloquentia, ſed remediis curari. Quæ ſi quis elinguis uſu diſcre-

z Maxim. Tyrius ſerm. XL. a Lucian. Hippias. pag 503. Tom. II. ed. Bened.

diſcreta bene norit, hunc aliquanto majorem medicum futurum, quam ſi ſine uſu linguam ſuam excoluerit. Atque ea quidem, de quibus eſt dictum, ſupervacua eſſe tantummodo. Id vero, quod reſtat, etiam crudele; vivorum hominum alvum atque præcordia incidi; & ſalutis humanæ præ- 4, 4. ſidem artem, non ſolum peſtem alicui, ſed hanc etiam atrociſſimam inferre: cum præſertim ex his, quæ tanta violentia quærantur, alia non poſſint omnino cognoſci, alia poſſint etiam ſine ſcelere. Nam colo- 7, 11. rem, lævorem, mollitiem, duritiem, ſimiliaque omnia, non eſſe talia, inciſo corpore, qualia integro fuerint. Tum quia, corporibus inviolatis, hæc tamen metu, dolore, inedia, cruditate, laſſitudine, & mille aliis mediocribus [b] affectibus ſæpe mutantur. Unde multo magis veriſimile, interiora, quibus major mollities & lux ipſa nova eſt, ſub graviſſimis vulneribus & ipſa trucidatione mutari. Neque quicquam eſſe ſtultius, [c] quam quale quid vivo homine eſt, tale exiſtimare eſſe moriente, imo jam mortuo. Nam ne uterum quidem, ut nihilominus aerem contineat, ſpirante homine poſſe diduci: ſimulatque vero ferrum ad præcordia acceſſit, & diſciſſum tranſverſum ſeptum eſt, quod membrana quadam ſuperiores partes ab inferioribus diducit (*διάφραγμα* Græci vocant) hominem protinus animam amittere: itaque demum mortui præcordia & viſcus omne in conſpectum latrocinantis medici dari: quod

b Quintil declam. VIII. pag. 116. ed. Gron. c Ariſtot. Hiſt. Anim. III. 2.

neceſſe ſit tale eſſe, quale mortui ſit, non quale vivi fuit. Itaque conſequi medicum, ut hominem crudeliter jugulet; non ut ſciat, qualia vivi viſcera habeamus. Si quid tamen ſit, quod adhuc ſpirante homine conſpectui ſubjiciatur; id ſæpe caſum offerre curantibus. Interdum enim gladiatorem in arena, vel militem in acie, vel viatorem à latronibus exceptum ſic vulnerari, ut ejus interior aliqua pars, & in alio alia, aperiatur; atque ita ſedem, poſitum, ordinem, figuram, ſimiliaque cognoſcere
7, 12. prudentem medicum, non cædem, ſed
20, 7. ſanitatem molientem; idque per miſericordiam diſcere, quod alii dira crudelitate cognoverint. Ob hæc, ne mortuorum quidem lacerationem neceſſariam eſſe. Quæ, etſi non crudelis, tamen fœda ſit, cum aliter pleraque in mortuis ſe habeant: quantum vero in vivis cognoſci poteſt, ipſa curatio oſtendat.

Cum hæc per multa volumina, perque magnæ contentionis diſputationes à medicis ſæpe tractata ſint atque tractentur: ſubjiciendum eſt, quæ proxima vero videri poſſint, neque addicta alterutri opinioni, neque ab utraque nimium abhorrentia, ſed media quodammodo inter diverſas ſententias. Quod in plurimis contentionibus deprehendere licet, ſine ambitione verum ſcrutantibus, perinde ut in hac ipſa re. Nam quæ demum cauſæ, vel ſecundam valetudinem præſtent, vel morbos excitent; quomodo ſpiritus, aut cibus,

vel

vel deferatur, vel digeratur, ne ſapientiæ
quidem profeſſores ſcientia comprehen-
dunt, ſed conjectura proſequuntur. Cujus
autem rei non eſt certa notitia, ejus opinio 5, 33.
certum reperire remedium non poteſt. Ve-
rumque eſt, ad ipſam curandi rationem ni-
hil plus conferre, quam experientiam.
Quanquam igitur multa ſint, ad ipſas artes
proprie [d] non pertinentia, tamen eas adju-
vant, excitando artificis ingenium. Itaque
iſta quoque naturæ rerum contemplatio, 406.
quamvis non faciat medicum, aptiorem 29.
tamen medicinæ reddit. Profecto veriſi-
mile eſt, & Hippocratem & Eraſiſtratum
& quicunque alii, non contenti febres &
ulcera agitare †, rerum quoque naturam ex
aliqua parte ſcrutati ſunt, non ideo quidem
medicos fuiſſe, verum ideo quoque majo-
res medicos extitiſſe. Ratione vero opus
eſt ipſi medicinæ, ſi non ſemper inter ob-
ſcuras cauſas, neque inter naturales actio-
nes, tamen ſæpe. Eſt enim hæc ars [e] con- 57, 16.
jecturalis, neque reſpondet ei plerumque
non ſolum conjectura, ſed etiam experien-
tia. Et interdum non febris, non cibus,
non ſomnus ſubſequitur, ſicut aſſuevit.
Rarius, ſed aliquando morbus quoque ipſe 5, 22.
novus eſt: quem non incidere, manifeſte
falſum eſt; cum ætate noſtra quædam, ex
naturalibus partibus carne prolapſa & a-
rente, intra paucas horas expiraverit; ſic ut
nobiliſſimi medici neque genus mali, ne-
que remedium invenerint. Quos ideo nihil
tentaſſe judico, quia nemo in ſplendida
perſona

d Auguſtin de Doctrin. Chr. II. 39. Hippocrat. Epiſt. ad Theſſal. fil. De decent. Ornat. T. I. II. III.
† i. e. *tradere*. e Hip. Cratev. ep. 7. Plato de leg. XIII. p. 976. T. 2. Ariſt. Or. Plat. I. p. 364.

perſona periclitari conjectura ſua voluerit; 283,5. ne occidiſſe, niſi ſervaſſet, videretur. Veri tamen ſimile eſt, potuiſſe aliquid excogitare, detracta tali verecundia, & fortaſſe reſponſurum fuiſſe id, quod aliquis eſſet expertus. Ad quod medicinæ genus, neque ſemper ſimilitudo aliquid confert; & ſi quando confert, tamen idipſum rationabile eſt, inter multa ſimilia genera, & morborum & remediorum, cogitare, quo potiſſimum medicamento ſit utendum. Cum igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inveniat, quod non ubique fortaſſe; ſed ſæpius tamen etiam reſpondeat. Petet autem novum quoque conſilium, non ab rebus latentibus (iſtæ enim dubiæ & incertæ ſunt) ſed ab his, quæ explorari poſſunt; id eſt, evidentibus cauſis. Intereſt enim, fatigatio morbum, an ſitis; an frigus, an color; an vigilia, an fames fecerit; an cibi vinique abundantia, an intemperantia libidinis. Neque ignorare hunc 27,33. oportet, quæ ſit ægri natura: humidum magis, an magis ſiccum corpus ejus ſit: validi nervi, an infirmi: frequens adverſa valetudo, an rara: eaque, cum eſt, vehemens eſſe ſoleat, an levis; brevis, an longa: quod is vitæ genus ſit ſecutus; laborioſum, an quietum; cum luxu, an cum frugalitate. Ex his enim, ſimilibuſque, ſæpe curandi nova ratio ducenda eſt. Quamvis ne hæc quidem ſic præteriri debent, quaſi nullam controverſiam recipiant. Nam & Eraſiſtratus non ex his fieri morbos dixit; quoniam

niam & alii, & idem alias poſt iſta non febricitarent.

Et quidam Methodici ſeculi noſtri, ſub auctore (ut ipſi videri volunt) Themiſone contendunt, nullius cauſæ notitiam quicquam ad curationes pertinere: ſatiſque eſſe, quædam communia morborum intueri, Et quidem horum tria genera eſſe, unum adſtrictum, alterum fluens, tertium mixtum. Nam modo parum excernere ægros, modo nimium: modo alia parte parum, alia nimium. Hæc autem genera morborum, modo acuta eſſe, modo longa; & modo increſcere, modo conſiſtere, modo minui conſueviſſe. Cognito igitur eo quod ex his eſt, ſi corpus adſtrictum eſt, digerendum eſſe: ſi profluvio laborat, continendum: ſi mixtum vitium habet, occurrendum ſubinde vehementiori malo. Et aliter acutis morbis medendum, aliter vetuſtis: aliter increſcentibus, aliter ſubſiſtentibus, aliter jam ad ſanitatem inclinantibus. Horum obſervationem medicinam eſſe, quam ita 9, 13. finiunt, ut quaſi viam quandam, quam μέθοδον Græci nominant, eorumque, quæ in morbis communia ſunt, contemplatricem eſſe contendant. Ac neque rationalibus ſe, neque experimenta tantum ſpectantibus annumerari volunt: cum ab illis eo nomine diſſentiant, quod in conjectura rerum latentium nolunt eſſe medicinam: ab his eo, quod parum artis eſſe in obſervatione experimentorum credunt. Quod ad Eraſiſtratum pertinet, primum, ipſa evidentia ejus opini-

opinioni repugnat; quia raro, niſi poſt horum aliquid, morbus venit. Deinde non ſequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem alias, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Poſſunt enim quædam ſubeſſe corpori; vel ex infirmitate ejus, vel ex aliquo affectu; quæ vel in alio non ſunt, vel in hoc alias non fuerunt, eaque per ſe non tanta, ut concitent morbum; tamen obnoxium magis aliis injuriis
13, 11. corpus efficiant. Quod ſi contemplationem rerum naturæ f (quam non temere Medici ſibi vendicant) ſatis comprehendiſſet, etiam illud ſciſſet, nihil omnino ob unam cauſam fieri, ſed id pro cauſa apprehendi, quod contuliſſe plurimum videtur. Poteſt autem id, dum ſolum eſt, non movere, quod junctum aliis maxime movet. Accedit ad hæc, quod ne ipſe quidem
5, 3. Eraſiſtratus, qui transfuſo in arterias ſanguine febrem fieri dicit, idque nimis repleto corpore incidere, reperit, cur ex duobus æque repletis, alter in morbum inciderit, alter omni periculo vacarit; quod quotidie fieri apparet. Ex quo diſci poteſt, ut vera ſit illa transfuſio, tamen illam non per ſe, cum plenum corpus eſt, fieri; ſed cum horum aliquid acceſſerit.

Themiſonis vero æmuli, ſi perpetua, quæ † promittunt, habent, magis etiam, quam illi rationales ſunt. Neque enim, ſi quis non omnia tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio novo nomine artis indiget: ſi modo, quod primum eſt, non me-

f De Vet. Med. XXXVI. 18. † Horat. *ad medicorum eſſe promittunt medic.*

memoriæ ſoli, ſed rationi quoque inſiſtit.
Sin, quod vero propius eſt; vix ulla † perpe- 119,
tua præcepta medicinalis ars recipit, iidem 25.
ſunt, quod ii, quos experimenta ſola ſuſti-
nent: eo magis, quoniam, ſi compreſſerit
aliquem morbus, aut fuderit, quilibet etiam
imperitiſſimus videt. Quid autem com-
preſſum corpus reſolvat, quid ſolutum te-
neat, ſi à ratione tractum eſt, Rationalis eſt
medicus: ſin, ut ei, qui ſe rationalem ne-
gat, confiteri neceſſe eſt, ab experientia,
Empiricus. Et ita apud eum morbi cogni-
tio extra artem, medicina intra uſum eſt.
Neque adjectum quicquam Empiricorum
profeſſioni, ſed demtum eſt; quoniam illi
multa circumſpiciunt, hi tantum facillima,
& non plus, quam vulgaria. Nam & hi, qui
pecoribus ac jumentis medentur, cum pro-
pria cujuſque ex mutis animalibus noſſe
non poſſint, communibus tantummodo in-
ſiſtunt. Et exteræ gentes, cum ſubtilem
medicinæ rationem non noverint, com-
munia tantum vident. Et qui ample va-
letudinarios nutriunt, quia ſingulis ſum-
ma cura conſulere non ſuſtinent, ad com-
munia iſta confugiunt. Neque, hercules,
iſtud antiqui medici neſcierunt, ſed his
contenti non fuerunt. Ergo etiam vetuſtiſ-
ſimus auctor Hippocrates, dixit g mederi 19, 20.
oportere, & communia, & propria intuen- 18, 10.
tem. Ac ne iſti quidem ipſi intra ſuam 96, 15.
profeſſionem conſiſtere ullo modo poſſunt.
Siquidem & compreſſorum & fluentium
morborum genera diverſa ſunt; faciliuſ-

† De Loc. *in Homin.* *T. L.* 2. g Epidem. 1, 5. & *III.* 3.

que id in his, quæ fluunt, inſpici poteſt.
Aliud eſt enim ſanguinem, aliud bilem, a-
liud cibum vomere: aliud dejectionibus,
aliud torminibus laborare: aliud ſudore
digeri, aliud tabe conſumi. Atque in partes
quoque humor erumpit, ut oculos, aureſ-
que, quo periculo nullum humanum mem-
brum vacat. Nihil autem horum ſic, ut
aliud curatur. Ita protinus in his à com-
muni fluentis morbi contemplatione ad
propriam medicina deſcendit. Atque in
96, 16. hac quoque rurſus alia proprietatis notitia
ſæpe neceſſaria eſt; quia non eadem omni-
bus, etiam in ſimilibus caſibus, opitulan-
tur. Siquidem certæ quædam res ſunt,
112, 17. quæ in pluribus ventrem aut aſtringunt,
405, aut reſolvunt. Inveniuntur tamen, in qui-
17. bus aliter, atque in cæteris, idem eveniat.
In his ergo communium inſpectio contra-
ria eſt, propriorum tantum ſalutaris. Et
cauſæ quoque æſtimatio ſæpe morbum
ſolvit. Ergo etiam ingenioſiſſimus ſeculi
noſtri medicus, quem nuper vidimus, Caſ-
ſius, febricitanti cuidam & magna ſiti affe-
cto, cum poſt ebrietatem eum premi cœ-
piſſe cognoſceret, aquam frigidam ingeſ-
ſit. Qua ille epota, cum vini vim miſcen-
do fregiſſet, protinus febrem ſomno & ſu-
dore diſcuſſit. Quod auxilium medicus
opportune providit, non ex eo, quod aut
ſtrictum corpus erat, aut fluebat; ſed ex
cauſa, quæ ante præceſſerat. Eſtque etiam
8, 21. proprium aliud h & loci & temporis, iſtis
119, quoque authoribus. Qui, cum diſputant,
32. quem-

h Aphor. I. 2. Orat. Theſſ. filii. 130.

quemadmodum ſanis hominibus agendum
ſit, præcipiunt, ut gravibus aut locis aut
temporibus magis vitetur frigus, æſtus, ſa-
tietas, labor, libido; magiſque ut conquie-
ſcat iiſdem aut locis aut temporibus, ſi quis
gravitatem corporis ſentit; ac neque vomi-
tu ſtomachum, neque purgatione alvum
ſollicitet. Quæ vera quidem ſunt; à com-
munibus tamen ad quædam propria de-
ſcendunt. Niſi perſuadere nobis volunt,
ſanis quidem conſiderandum eſſe, quod
cœlum, quod tempus anni ſit: ægris vero
non eſſe. Quibus tanto magis omnis obſer-
vatio neceſſaria eſt, quanto magis obnoxia
offenſis infirmitas eſt. Quinetiam morbo-
rum in iiſdem hominibus aliæ atque aliæ
proprietates ſunt: &, qui ſecundis aliquando
fruſtra curatus eſt, contrariis i ſæpe reſtitui- 405,
tur. Plurimaque in dando cibo diſcrimina 16.
reperiuntur: ex quibus contentus uno ero.
Nam famem facilius fert k adoleſcens, quam 32,25.
puer: facilius in denſo cœlo, quam in tenui:
facilius hieme, quam æſtate: facilius uno ci- 33,7.
bo, quam prandio quoque aſſuetus: facilius
inexercitatus, quam exercitatus homo. Sæpe
autem in eo magis neceſſaria cibi feſtina-
tio eſt, qui minus inediam tolerat. Ob quæ
conjicio, eum, qui propria non novit, com- 17,30.
munia tantum intueri debere: eumque, qui
noſſe propria poteſt, illa quidem non opor-
tere negligere, ſed his quoque inſiſtere.
Ideoque, cum par ſcientia ſit, utiliorem ta-
men medicum eſſe l amicum, quam extra-
neum. Igitur, ut ad propoſitum meum re-

i *Aphor.* II. 22. k *Aphor.* I. 13. l Plaut. Perſ. IV. 4. 46. *Hippocrat. Dionyſ.* 29. 30. 31.

deam, rationalem quidem puto medicinam eſſe debere: inſtrui vero ab evidentibus cauſis; obſcuris omnibus, non à cogitatione artificis, ſed ab ipſa arte rejectis. Incidere autem vivorum corpora, & crudele, & ſupervacuum eſt: mortuorum vero, m di-
12, 11. ſcentibus neceſſarium. Nam poſitum & ordinem noſſe debent. Quæ cadavera melius, quam vivus & vulneratus homo, repræſentant. Sed & cætera, quæ in vivis cognoſci modo poſſunt, in ipſis curationibus vulneratorum paulo tardius, ſed aliquanto mitius uſus ipſe monſtrabit. His propoſitis, primum dicam, quemadmodum Sanos agere conveniat: tum ad ea tranſibo, quæ ad Morbos & curationes eorum pertinebunt.

Caput I.

Quemadmodum ſanos agere conveniat.

Sanus homo, qui & bene valet, & ſuæ ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debet; ac neque medico, neque iatroalipta egere. Hunc oportet a varium habere vitæ genus: modo ruri eſſe, modo in urbe, ſæpiuſque in agro: navigare, venari, quieſcere interdum, ſed frequenter ſe exercere.
18, 12. Siquidem ignavia b corpus hebetat, labor firmat, illa maturam ſenectutem, hic longam adoleſcentiam reddit. Prodeſt etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti: modo ungi, modo idipſum negligere: nullum cibi genus fugere, quo populus utatur: interdum in convictu eſſe, interdum

m Cicero A. Qu. II. 39. a Cæl. Aurel. de Morb. Acut. I. 14. b De Diæta l. I. T. I. 18. l. II. T. XXXVII. 13. & 28. I. Off. Med. XII. 4. Dion. Chryſ. Or. I. p. 5. ed. Caſ. Pallad. ad Hipp. l. 6. Epid. p. 252.

dum ab eo ſe retrahere: modo plus juſto, modo non amplius aſſumere: * bis die potius, 33, 29. quam ſemel cibum c capere: & † ſemper quam plurimum, dummodo hunc concoquat. Sed ut hujus generis exercitationes cibique neceſſarii ſunt; ſic athletici ſupervacui. Nam & intermiſſus propter aliquas civiles neceſſitates ordo exercitationis corpus affligit: & ea corpora, quæ more eorum repleta ſunt, celerrime & ſeneſcunt, & ægrotant.

De Concubitu.

Concubitus vero neque nimis concupiſcendus, neque nimis pertimeſcendus eſt. Rarus, corpus excitat; frequens, d ſolvit. Cum autem frequens, non numero ſit, ſed natura, ratione ætatis, & corporis, ſcire licet, eum non inutilem eſſe, quem corporis neque languor, neque dolor ſequitur. Idem interdiu pejor, tutior noctu: ita tamen, ſi neque illum cibus, neque hunc cum vigilia labor ſtatim ſequitur. Hæc firmis ſervanda ſunt: cavendumque, ne in ſecunda valetudine adverſæ præſidia conſumantur.

CAP. II.

Quæ imbecillis ſervanda ſint.

At imbecillis (quo in numero magna pars urbanorum, omneſque pene cupidi literarum a ſunt) obſervatio major 2, 29. neceſſaria eſt: ut, quod vel corporis, vel loci, vel ſtudii ratio detrahit, cura reſtituat

* Vide Nonn. de Re *Cibar. l. 1. c. 4.* c De Vet. Med. *XVIII.* † *Caſaub. in Athen.* 11. 8. d De Gen. *1. 5. 11. Præd. VIII. 15. 16.* a Nazian. Orat. Funeb. *in Baſil. Magn.*

ſtituat. Ex his igitur, qui bene concoxit mane tuto ſurget: qui parum, quieſcere debet; &, ſi mane ſurgendi neceſſitas fuerit,
25, 21. redormire. Qui non concoxit, ex toto con-
24, 8. quieſcere, ac neque labori ſe, neque exer-
14. citationi, neque negotio credere. Qui cru-
37, 19. dum ſine præcordiorum dolore ructat, is ex intervallo aquam frigidam bibere, & ſe nihilominus continere. Habitare vero ædificio lucido, perflatum æſtivum, hibernum ſolem habente: cavere meridianum b ſolem, matutinum & veſpertinum frigus; itemque auras fluminum atque ſtagnorum; minimeque nubilo cœlo, ſoli d aperienti ſe committere, ne modo c frigus, modo calor moveat: quæ res maxime gravedines deſtillationeſque concitat. Magis vero gravibus locis iſta ſervanda ſunt, in quibus etiam peſtilentiam faciunt. Scire autem
40, 17. licet, integrum corpus eſſe, cum quotidie mane urina alba, dein rufa eſt. Illud concoquere, hoc concoxiſſe ſignificat. Ubi experrectus eſt aliquis, paulum intermittere;
36, 11. deinde, niſi hiems eſt, fovere os multa aqua frigida debet. Longis diebus meridiari potius ante cibum; ſin minus, poſt eum. Per hiemem potiſſimum totis noctibus conquieſcere. Sin lucubrandum eſt,
37, 19. non poſt cibum id facere, ſed poſt concoctionem. Quem interdiu vel domeſtica, vel civilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod ſervandum curationi corporis ſui eſt. Prima autem ejus curatio, exercitatio eſt, quæ ſemper antecedere cibum debet: in

b De Diæta. III. x. 6. 7. 8. c Aphor. III. I. Epidem. VI. 4. 41. d Plin. XXVIII. 6.

in eo, qui minus laboravit, & bene concoxit, remiſſior: in eo, qui aſſuetus eſt, & minus concoxit, amplior. Commode vero exercent, clara lectio, arma, pila, curſus, 38,26.
ambulatio, atque hæc non utique plana, commodior eſt: ſiquidem melius aſcenſus quoque & deſcenſus, cum quadam varietate corpus moveat; niſi tamen id perquam imbecillum eſt. Melior autem eſt ſub divo, quam in porticu: melior, ſi caput patitur, in ſole, quam in umbra: melior in umbra, quam parietes aut viridaria efficiunt, quam quæ tecto ſubeſt: melior recta, quam flexuoſa. Exercitationis autem plerumque finis eſſe debet e ſudor, aut certe laſſitudo, quæ citra fatigationem ſit: idque ipſum, modo minus, modo magis faciendum eſt. Ac ne his quidem, athletarum exemplo, vel certa eſſe lex, vel immodicus eſſe labor debet. Exercitationem recte ſequitur, modo unctio, vel in ſole, vel ad ignem; modo balneum, ſed in conclavi quam maxime & alto & lucido & ſpacioſo. Ex his vero neutrum ſemper fieri oportet; ſed ſæpius alterutrum, pro corporis natura. Poſt hæc paulum conquieſcere opus eſt. Ubi ad cibum ventum eſt, nunquam f utilis eſt nimia 24,33.
ſatietas: ſæpe inutilis nimia abſtinentia: ſæpe, ſi qua intemperantia ſubeſt, tutior eſt in potione, quam in eſca. Cibus à ſalſamentis, oleribus, ſimilibuſque rebus melius incipit. Tum caro aſſumenda eſt, quæ aſſa optima, aut elixa eſt. * Condita omnia duabus de cauſis inutilia ſunt, quoniam & plus pro-

e Epid *vi. 3. 13.* f *Aph. II. 51.* Vet. Med. xv. 10. 15. *Tert. carm. ad Sen. Leon.* Imp. nov. Conſt. 1. Ariſt. *de Mor. II. 2.* * *Salmaſ.* ad Simplicium p. 21. 22.

propter dulcedinem aſſumitur, & quod modo par eſt, tamen ægrius concoquitur. Secunda menſa bono ſtomacho nihil nocet, in imbecillo coaceſcit. Si quis itaque hoc parum valet, palmulas, pomaque, & ſimilia melius primo cibo aſſumit. Poſt multas potiones, quæ aliquantum ſitim exceſſe-
22, 6. runt, nihil edendum eſt: poſt ſatietatem,
35, 31. nihil agendum. Ubi expletus eſt aliquis,
36, 15. facilius concoquit, ſi, quicquid aſſum-
38, 31. pſit, potione aquæ frigidæ includit, tum pauliſper invigilat, deinde bene dormit. Si quis interdiu ſe implevit, poſt cibum neque frigori, neque æſtui, neque labori ſe debet committere. Neque enim tam facile hæc inani corpore, quam repleto nocent. Si quibus de cauſis futura [g] inedia eſt, labor omnis vitandus eſt.

CAP. III.

Obſervationes quædam, prout res novæ incidunt, & corporum genera, & ſexus, & ætates, & tempora anni ſunt.

Atque hæc quidem pene perpetua ſunt: quaſdam tamen obſervationes deſiderant & novæ res, & corporum genera, & ſexus, & ætates, & tempora anni. Nam neque ex ſalubri loco in gravem, neque ex gravi in ſalubrem tranſitus ſatis tutus eſt. Ex ſalubri in gravem, prima hieme: ex gravi in eum, qui ſalubris eſt, prima æſtate tranſire melius eſt. Ne-
92, 20. que vero ex multa fame nimia [a] ſatietas: ne-
23, 27. que ex nimia ſatietate fames idonea eſt. Peri-

[g] Aphor. I. 16. [a] Aphor. II. 16.

Periclitaturque & , qui ſemel, & , qui bis die cibum incontinenter, contra conſuetudinem, aſſumit. Item, neque ex nimio labore ſubitum ocium, neque ex nimio ocio ſubitus labor, ſine gravi noxa eſt. Ergo, cum quis mutare aliquid volet, paulatim debebit b aſſueſcere. Omnem etiam c laborem facilius vel puer vel ſenex, quam inſuetus homo ſuſtinet. Atque ideo quoque nimis ocioſa vita utilis non eſt; quia poteſt incidere laboris neceſſitas. Si quando tamen inſuetus aliquis laboravit, aut multo plus, quam ſolet, etiam is qui aſſuevit, huic jejuno dormiendum eſt: multo magis, ſi etiam os amarum eſt, vel oculi caligant, aut venter perturbatur. Tum enim non dormiendum tantummodo jejuno eſt, ſed etiam in poſterum diem ita permanendum, niſi cito id quies ſuſtulit. Quod ſi factum eſt, ſurgere oportet, & lente paululum ambulare. At ſi ſomni neceſſitas non fuit, quia modi- 22, 3.
ce magis aliquis laboravit, tamen ingredi aliquantum eodem modo debet.

Communia deinde omnibus ſunt poſt fatigationem cibum ſumpturis, ubi paulum ambulaverunt, ſi balneum non eſt, calido loco, vel in ſole, vel ad ignem ungi, atque ſudare: ſi eſt, ante omnia in tepidario reſidere: deinde, ubi paulum conquieverunt, intrare & deſcendere in † ſolium; tum multo oleo ungi, leniterque perfricari; iterum in ſolium deſcendere: poſt hæc, os aqua calida fovere, deinde frigida. Balneum his fervens idoneum non eſt. Ergo ſi nimium

b Aphor. *II. 50. II. De Diæt.* XLIV. 2. 3. c Aph. *II, 49.* † *Alveum A. ad Heren.* lib. IV, 10.

nimium alicui fatigato pene febris eſt, huic abunde eſt, loco tepido demittere ſe inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei adjectum ſit: deinde totum quidem corpus, maxime tamen eas partes quæ in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui vinum & paulum contriti ſalis ſit adjectum. Poſt hæc, omnibus fatigatis aptum eſt, cibum ſumere, eoque humido uti; aqua, vel certe diluta potione eſſe contentos; maximeque ea, quæ moveat urinam. Illud quoque noſſe oportet, quod ex labore
209, ſudanti frigidæ potio perniciosiſſima eſt:
19. atque etiam, cum ſudor remiſit, itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque venientibus Aſclepiades inutilem eam judicavit. Quod in his verum eſt, quibus alvus facile, nec tuto, reſolvitur, quique facile inhorreſcunt: perpetuum in omnibus non eſt, cum potius naturale ſit, potione æſtuantem ſtomachum refrigerari, frigentem calefieri. Quod ita præcipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem cauſa ſudanti adhuc frigidam bibendam eſſe. Solet etiam prodeſſe, poſt varium cibum, frequenteſque dilutas potiones, vomitus, & poſtero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si aſſidua oſcitatio urget, invicem modo aqua, modo vinum bibendum eſt, raroque balneo utendum. Levatque laſſitudinem etiam laboris mutatio: eumque, quem novum genus cujuſdam laboris preſſit, id, quod in conſuetudine eſt, reficit. Fatigato quotidianum cubile [d] tutiſſimum eſt: inſolitum con-

[d] Aphor. II. 48.

contra, laſſat. Quod enim contra [e] conſuetudinem eſt, nocet, ſeu molle, ſeu durum eſt.

Proprie quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipſo quoque itinere frequens frictio: poſt iter, primum ſedile, deinde unctio; tum calida aqua aut balneo magis inferiores partes, quam ſuperiores foveat. Si quis vero exuſtus in ſole eſt, huic in balneum protinus eundum eſt, perfundendumque oleo corpus & caput: deinde in ſolium bene calidum deſcendendum eſt, tum multa aqua per caput infundenda prius calida, deinde frigida eſt. At ei, qui perfrixit, opus eſt in laconico primum involuto ſedere, donec inſudet; tum ungi; deinde lavari: cibum modicum, potiones meracas aſſumere.

Is vero, qui navigavit, & nauſea preſſus eſt, ſi multam bilem evomuit, vel abſtinere cibo debet, vel paulum aliquid aſſumere. Si pituitam acidam effudit, utique ſumere cibum, ſed aſſueto leviorem: ſi ſine vomitu nauſeavit, vel abſtinere, vel poſt cibum vomere. Qui vero toto die, vel in vehiculo, vel in ſpectaculis ſedit, huic nihil currendum, ſed lente ambulandum eſt. Lenta quoque in balneo mora, dein cœna exigua prodeſſe conſueverunt. Si quis in balneo æſtuat, reficit hunc ore exceptum, & in eo retentum acetum: ſi id non eſt, eodem modo frigida aqua aſſumpta. Ante omnia autem ſcire convenit [f] naturam corporis: quia alii graciles, alii obeſi ſunt; alii calidi

e. *Aphor. II, 50.* f *Cicero* de *Orat.* II. 44.

calidi, alii frigidiores; alii humidi, alii ſicciores; alios adſtricta, alios reſoluta alvus exercet. Raro quiſquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis vero homo implere ſe debet, plenus extenuare, calidus refrigerare, frigidus calefacere, madens ſiccare, ſiccus madefacere. itemque alvum firmare is, cui fuſa: ſolvere is, cui adſtricta eſt. Succurrendumque ſemper parti maxime laboranti eſt.

De cauſis quæ implent corpus.

20, 28. Implet autem corpus modica [h] exercitatio, frequentior quies, unctio, &, ſi poſt prandium eſt, balneum, contracta alvus, modicum frigus hieme, ſomnus plenus & non multum nimis longus, molle cubile, animi ſecuritas, aſſumpta per cibos & potiones maxime dulcia & pinguia, frequentior cibus, &, quantum pleniſſime poteſt digerere.

40, 6. *De his, quæ extenuant corpus.*

Extenuat corpus aqua calida, ſi quis in eam deſcendit, magiſque ſi ſalſa eſt: in jejuno balneum, inurens ſol, & omnis calor, cura, vigilia, ſomnus nimium vel brevis vel longus: lectus, per æſtatem, terra; hieme, durum cubile: curſus, multa ambulatio, omniſque vehemens exercitatio, vomitus, dejectio, acidæ res & auſteræ, & ſemel in die aſſumptæ epulæ, & vini non perfrigidi potio jejuno in conſuetudinem adducta.

Cum vero inter extenuantia poſuerim vomitum & dejectionem, de his quoque pro-

g Caſſiodor. Variar. I. Ep. 39.

propria, quædam dicenda ſunt. Rejectum eſſe ab Aſclepiade vomitum h in eo volumine, quod de tuenda ſanitate compoſuit, video: neque reprehendo, ſi offenſus eorum eſt conſuetudine, qui quotidie ejiciendo vorandi facultatem moliuntur. Paulo etiam longius proceſſit. Idem purgationes i quo- 85, 7.
que eodem volumine expulit. Et ſunt hæ 118,
pernicioſæ, ſi nimis valentibus medica- 10.
mentis fiunt. Sed hæc tamen ſubmovenda eſſe, non eſt perpetuum: quia corporum temporumque ratio poteſt ea facere neceſſaria, dum & modo, & non niſi cum opus eſt, adhibeantur. Ergo ille quo- 31, 24.
que ipſe, ſi quid jam corruptum eſſet, expelli debere confeſſus eſt. Ita non ex toto res condemnanda eſt. Sed eſſe ejus etiam plures cauſæ poſſunt: eſtque in ea quædam paulo ſubtilior obſervatio adhibenda.

De Vomitu. 87.

Vomitus utilior eſt k hieme, quam æſtate nam tum & pituitæ plus, & capitis gravitas major ſubeſt. † Inutilis eſt gracilibus, & imbecillum ſtomachum habentibus, utilis vero plenis & bilioſis omnibus, ſi vel nimium ſe replerunt, vel parum concoxerunt. Nam, ſive plus eſt, quam quod concoqui poſſit, periclitari, ne corrumpatur, non oportet: ſive jam corruptum eſt, nihil commodius eſt, quam id, qua via l primum expelli poteſt, ejicere. * Itaque, ubi amari ructus cum dolore & gravitate præcordiorum ſunt, ad hunc protinus confugiendum eſt. Idem prodeſt ei, cui pectus m æſtuat &

h Plin. L. xxvi. 3. i Scribon. Larg. Epiſt. ad Caliſt. k *De Salubr. diæt. vi. 2. 3. 4.* † Aph. iv. 6. l De *loc. in Hom. L. v. 11, 12.* m Soran. Epheſ. Iſagog. *c. 7.* * *Aph. iv. 17.*

& frequens ſaliva, vel nauſea eſt; aut ſonant aures, aut madent oculi, aut [n] os amarum eſt. Similiterque ei, qui vel cœlum, vel locum mutat; hiſque, quibus, ſi per plures dies non vomuerunt, dolor præcordia infeſtat. Neque ignoro, inter hæc præcipi quietem, quæ non ſemper contingere poteſt agendi neceſſitatem habentibus: nec in omnibus idem facit. Itaque iſtud luxuriæ cauſa fieri non oportere confiteor: interdum valetudinis cauſa recte fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui valere & ſeneſcere volet, hoc quotidianum habeat. Qui vomere poſt cibum volet, ſi ex facili facit, aquam tantum tepidam ante debet aſſumere; ſi difficilius, aquæ vel ſalis, vel mellis paulum adjicere. At, qui mane vomiturus eſt, ante bibere mulſum, vel hyſſopum eſſe, aut [o] radiculam debet; deinde aquam tepidam, ut ſupra ſcriptum eſt, bibere. Cætera, quæ antiqui medici præceperunt, ſtomachum omnia infeſtant. Poſt vomitum, ſi ſtomachus infirmus eſt, paulum cibi, ſed hujus idonei, guſtandum; & aquæ frigidæ cyathi tres bibendi ſunt, ſiquidem vomitus fauces exaſperavit. Qui vomuit, ſi mane id fecit, ambulare debet, tum ungi, deinde cœnare: ſi poſt cœnam, poſtero die lavari, & in balneo ſudare. Huic proximus cibus mediocris utilior eſt: iſque eſſe debet cum pane heſterno, vino auſtero meraco, & carne aſſa, cibiſque omnibus quam ſicciſſimis. Qui vomere bis in menſe vult, melius

n Aphor. IV. 17. Coac. Prænot. 200. o Soran. Epheſ. I Iſag. c. VIII.

lius conſulet, ſi biduo [p] continuarit, quam ſi poſt quintum decimum diem vomuerit; niſi hæc mora gravitatem pectori faciet.

De Dejectionibus.

Dejectio autem à medicamento quoque petenda eſt, ubi venter ſuppreſſus parum reddit, ex eoque inflationes, caligines, capitis dolores, aliaque ſuperioris partis mala increſcunt. Quid enim inter hæc adjuvare poſſunt quies & inedia, per quæ illa maxime eveniunt? Qui dejicere volet, primum cibis viniſque utatur his, quæ hoc præſtant. Dehinc, ſi parum illa proficiunt, aloen ſumat. Sed purgationes quoque, ut inter- 29, 4.
dum neceſſariæ ſunt, ſic, ubi frequentes ſunt, periculum afferunt. Aſſueſcit enim non ali corpus; & ob hoc infirmum erit: cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas ſit.

De his, quæ calefaciunt & refrigerant corpus. p. 105.

Calefaciunt unctio, aqua [q] ſalſa, magiſque ſi calida eſt; omnia ſalſa, vinum auſterum. Contra [r] refrigerant, in jejuno, amara, carnoſa; ſi poſt cibum eſt, balneum, & ſomnus, niſi nimis longus eſt, & omnia acida; aqua quam frigidiſſima; oleum, ſi aqua miſcetur; & lotus.

De his, quæ humidant, & ſiccant.

Humidant autem corpus labor minor, quam ex conſuetudine, frequens balneum; cibus plenior, multa potio; poſt hanc, ambulatio, & † vigilia. Per ſe quoque ambulatio multa & vehemens, & matutinæ exercitationi

p *De Salubri Diæt. T. vii. 13.* q II. De diæt. *xxxv 4.* r *De diæta xxxv. 7.* † Siccare, ait Galenus *M. Med. c. 7.*

tationi non protinus cibus adjectus; ea genera eſcæ, quæ veniunt ex locis frigidis, & pluviis, & riguis. Contra ſiccant immodica exercitatio, fames, unctio, ſine aqua calor, ſal immodicus, frigida aqua, cibus exercitationi ſtatim ſubjectus, & is ipſe ex ſiccis & æſtuoſis locis veniens.

De his; quæ alvum adſtringunt & ſolvunt.

106. Alvum adſtringit labor, ſedile, creta
107. figularis corpori illita, cibus imminutus, & is ipſe ſemel die aſſumptus ab eo, qui bis ſolet: exigua potio, neque adhibita, niſi cum cibi quis quantum aſſumpturus eſt, cepit: poſt cibum quies. Contra ſolvit aucta ambulatio atque eſca, motus qui poſt cibum eſt, ſubinde potiones cibo immixtæ. Illud quoque ſcire oportet,
59, 28. quod ventrem vomitus ſolutum comprimit, compreſſum ſolvit. Itemque comprimit is vomitus, qui ſtatim poſt cibum eſt: ſolvit is, qui tarde ſupervenit.

De ætatum varietate.

19, 21. Quod ad ætates vero pertinet, inediam facillime ſuſtinent [s] mediæ ætates, minus juvenes, minime pueri & ſenectute confecti. Quo minus fert facile quiſque, eo ſæpius debet cibum aſſumere; maximeque eo eget, [t] qui increſcit. Calida lavatio, & pueris & ſenibus apta eſt. Vinum dilutius pueris, ſenibus meracius, neutri ætati, quæ inflationes movent. Juvenum minus, quæ aſſumant, & quomodo curentur, intereſt. Quibus juvenibus fluxit alvus [v], plerumque in

[s] Aphor. I, 13, 14. [t] Aphor. I, 14. Caſſii Medic. Probl. 46. [v] Aphor. II, 20. 53.

in ſenectute contrahitur. Quibus in adoleſcentia fuit adſtricta, ſæpe in ſenectute ſolvitur. [w] Melior eſt autem in juvene fuſior, in ſene adſtrictior.

De varietate temporum.

Tempus quoque anni conſiderare oportet. Hieme plus eſſe [x] convenit; minus, ſed 19,23.
meracius bibere; multo pane uti, carne potius elixa, modice oleribus; ſemel die cibum capere, niſi ſi nimis venter adſtrictus eſt. Si prandet aliquis, utilius eſt exiguum aliquid, & ipſum ſiccum ſine carne, ſine potione ſumere. Eo tempore anni calidis omnibus potius utendum eſt, vel calorem moventibus. Venus tum non æque pernicioſa eſt. At vere [y] paulum cibo demendum, adjiciendumque potioni, ſed dilutius tamen bibendum eſt: magis carne utendum, magis oleribus, tranſeundum paulatim ab elixis ad aſſa. Venus eo tempore anni tutiſſima eſt.

De diæta ciborum potionumque.

Æſtate vero & [z] potione & cibo ſæpius corpus eget; ideo prandere quoque commodum eſt. Eo tempore aptiſſima ſunt & caro & olus: potio quam dilutiſſima, ut & ſitim tollat, nec corpus incendat: frigida lavatio, caro aſſa, frigidi cibi, vel qui refrigerent. Ut ſæpius autem cibo utendum, 21, 2.
ſic exiguo eſt.

Autumnalis diæta.

Per autumnum vero, propter [a] cœli varietatem, periculum maximum eſt. Ita- 42,21.
que neque ſine veſte, neque ſine calcea-

C mentis

[w] Aph. II. 53. [x] De Sal. diæt. I. 2. De diæt. III. 113. N. II. 12. 13. Aph. I. 15. Orib. Sard. de Vict. rat. Ægin. I. 53. [y] De Sal. diæt. I. 8. [z] De Diæt. ſal. I. 17. [a] Aph. III. 4.

mentis prodire oportet, præcipueque diebus frigidioribus, neque ſub divo noctu dormire, aut certe bene operiri. Cibo vero jam paulo b pleniore uti licet; minus, ſed, meracius bibere. Poma c nocere quidam putant, quæ immodice toto die plerumque ſic aſſumuntur, ut ne quid ex denſiore cibo remittatur. Ita non hæc, ſed d conſummatio omnium nocet. Ex quibus in nullo tamen minus, quam in his noxa eſt. Sed his uti non ſæpius, quam alio cibo convenit. Denique aliquid denſiori cibo, cum hic accedit, neceſſarium eſt demi. Neque e æſtate vero, neque autumno utilis venus eſt. Tolerabilior tamen per autumnum: æſtate in totum, ſi fieri poteſt, abſtinendum eſt.

CAP. IV.

De his, quibus Caput infirmum eſt.

PROXIMUM eſt, ut de his dicam qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum eſt, is ſi bene concoxit, leniter perfricare id mane manibus ſuis debet; nunquam id, ſi fieri poteſt, veſte velare, aut ad cutem tondere: utileque lunam a vitare, maximeque ante ipſum lunæ ſoliſque concurſum: ſed nuſquam poſt cibum progredi. Si cui capilli ſunt, eos quotidie pectere: multum ambulare; ſed, ſi licet, neque ſub tecto, neque in ſole: utique autem vitare ſolis ardorem, maximeque poſt cibum & vinum: potius ungi, quam lavari; nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum venit,

b De Salubr. Diæt. I. 25. c Æginet. I. 53. de Affect. L. I. 3. d Aphor. II. 51. Actuar. M. M. III. 9. e Aëtius Tetrab. I. Serm. XII. c. 8. a Macrob Saturn. VII. 16.

venit, ſub veſte primum paulum in tepi-
dario inſudare, ibi ungi, tum tranſire in
calidarium: ubi ſudarit, in ſolium non de-
ſcendere, ſed multa calida aqua per caput
ſe totum perfundere, tum tepida, dein fri-
gida; diutiuſque ea caput, quam cæteras
partes perfundere; deinde id aliquandiu
perfricare; noviſſime detergere & ungere.
Capiti nihil æque prodeſt atque aqua fri- 36, 5.
gida. Itaque is, cui hoc infirmum eſt, per 39, 30.
æſtatem id bene largo canali quotidie de-
bet aliquandiu ſubjicere. Semper autem,
etiamſi ſine balneo unctus eſt, neque to-
tum corpus refrigerari ſuſtinet, caput ta-
men aqua frigida perfundere. Sed cum cæ-
teras partes attingi nolit, demittere id, ne
ad cervices aqua deſcendat; eamque, ne
quid oculis, aliiſve partibus noceat, de-
fluentem ſubinde manibus ad hoc regere-
re. Huic modicus cibus neceſſarius eſt,
quem facile concoquat: iſque, ſi jejuno
caput læditur, aſſumendus etiam medio
die eſt: ſi non læditur, ſemel potius. Bibe-
re huic aſſidue vinum dilutum lene, quam
aquam magis expedit; ut, cum caput gra-
vius eſſe cœperit, ſit, quo confugiat: eique
ex toto neque vinum, neque aqua ſemper
utilia ſunt: medicamentum utrumque eſt,
cum invicem aſſumitur. Scribere, legere,
voce contendere, huic opus non eſt, uti-
que poſt cœnam: poſt quam nec cogitatio 24, 8.
quidem ei ſatis tuta eſt; maxime tamen
vomitus alienus eſt.

Cap. V.

De his, qui lippitudine, gravedine, deſtillatione, tonſilliſque laborant.

35.9. Neque vero his ſolis, quos capitis imbecillitas torquet, uſus aquæ frigidæ prodeſt; ſed iis etiam, quos aſſiduæ lippitudines; gravedines, deſtillationes, tonſillæque male habent. His autem non caput tantum quotidie perfundendum; ſed 22,24. os quoque multa frigida aqua fovendum eſt: præcipueque omnibus, quibus hoc utile auxilium eſt, eo utendum eſt, ubi gravius cœlum Auſtri reddiderunt. Cum-24.8. que omnibus inutilis ſit poſt cibum aut contentio, aut fatigatio animi; tum his præcipue, qui vel capitis, vel arteriæ dolores habere conſueverunt, vel quoſlibet alios oris affectus. Vitari etiam gravedines, deſtillationeſque poſſunt, ſi quam minime is, qui his opportunus eſt, aërem vel loca aquaſque mutat; ſi caput in ſole protegit, ne incendatur, neve ſubitum ex repentino nubilo frigus dimoveat: ſi poſt concoctionem jejunus caput radit: ſi poſt cibum neque legit, neque ſcribit.

Cap. VI.

Ad ſolutam Alvum remedia.

Quem vero frequenter cita alvus exercet, huic opus eſt pilà ſimilibuſque ſuperiores partes exercere; dum jejunus eſt, ambulare; vitare ſolis nimium ardorem, continua balnea; ungi

ungi citra ſudorem ; non uti cibis variis ,
minimeque jurulentis aut leguminibus ,
oleribuſve his , quæ celeriter deſcendunt ;
omnia denique ſumere , quæ tarde conco-
quuntur. Venatio, durique piſces, & ex
domeſticis animalibus aſſa caro maxime 108, 1.
juvant. Nunquam vinum ſalſum bibere
expedit, ne tenue quidem ; aut dulce; ſed
auſterum, & plenius, neque id ipſum per-
vetus. Si mulſo uti volet, id ex decocto
melle faciendum eſt. Si frigidæ potiones
ventrem ejus non turbant, his utendum
potiſſimum eſt. Si quid offenſæ in cœna
ſenſit, vomere debet ; idque poſtero quo-
que die facere: tertio, modici ponderis pa-
nem ex vino eſſe ; aut ova fricta ex oleo ,
vel ex defruto , ſimilibuſque aliis : deinde
ad conſuetudinem redire. Semper autem 24, 8.
poſt cibum conquieſcere , ac neque inten- 22, 28,
dere animum, neque ambulatione quamvis
leni dimoveri.

CAP. VII.

Remedia ad coli dolorem.

AT ſi laxius inteſtinum dolere conſuevit , quod κόλον nominant , cum id nihil niſi genus inflationis ſit , id agendum eſt, ut concoquat aliquis; ut lectione, & aliis generibus exerceatur ; utatur balneo calido , cibis quoque & potionibus calidis ; denique omnimodo frigus evitet, item dulcia omnia , leguminaque , & quicquid inflare conſuevit.

CAP. VIII.

Quæ agenda ſint Stomacho laborantibus.

SI QUIS vero ſtomacho laborat, legere clare debet; poſt lectionem ambulare; tum pila, vel armis, aliove quo genere, quo ſuperior pars movetur, exerceri. Non aquam, ſed vinum calidum bibere jejunus. Cibum bis die aſſumere; ſic tamen, ut facile concoquat. Uti vino tenui & auſtero; & poſt cibum, frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant pallor, macies, præcordiorum dolor, nauſea, & nolentium vomitus, in jejuno dolor capitis. Quæ in quo non ſunt, is firmi ſtomachi eſt. Neque credendum utique noſtris eſt, qui cum in adverſa valetudine vinum aut frigidam aquam concupierunt, delitiarum patrocinium in accuſationem non merentis ſtomachi habent. At, qui tarde concoquunt, & quorum ideo, præcordia inflantur, quive propter ardorem aliquem noctu † ſitire conſueverunt, ante quam conquieſcant, duos treſve cyathos per tenuem fiſtulam bibant. Prodeſt etiam adverſus tardam concoctionem clare legere, deinde ambulare, tum vel ungi vel lavari; aſſidue vinum frigidum bibere; & poſt cibum, magnam potionem, ſed, ut ſupra dixi, per ſiphonem: deinde omnes
34, 11. potiones aqua frigida includere. Cui vero cibus aceſcit, is ante eum bibere aquam egelidam debet, & vomere. At ſi cui ex hoc frequens dejectio incidit, quotiens alvus

† Aphor. v. 27.

alvus ei conſtiterit, frigida potione potiſſimum utatur.

CAP. IX.

Quid obſervandum ſit dolore Nervorum laborantibus.

SI CUI vero dolere nervi ſolent, quod in podagra chiragrave eſſe conſuevit, huic, quantum fieri poteſt, exercendum id eſt, quod affectum eſt, objiciendumque labori & frigori: niſi cum dolor increvit; ſub quo quies optima eſt. Venus ſemper inimica eſt. Concoctio, ſicut in omnibus corporis affectibus, neceſſaria. Cruditas enim id maxime lædit, & quotiens offenſum corpus eſt, vitioſa pars maxime ſentit. Ut concoctio autem omnibus vitiis occurrit, ſic rurſus aliis frigus, aliis calor. Quæ ſequi quiſque pro * habitu corporis ſui debet. Frigus inimicum eſt
ſeni, tenui, vulneri, a præcordiis, inteſtinis, 46, 14.
veſicæ, auribus, coxis, ſcapulis, naturalibus, b oſſibus, dentibus, nervis, vulvæ, cere- 75, 34.
bro. Idem ſummam cutem facit pallidam, aridam, c duram, nigram. Ex hoc horrores tremoreſque naſcuntur. At prodeſt d juvenibus, & omnibus plenis. Erectiorque mens eſt, & melius concoquitur, ubi frigus quidem eſt, ſed cavetur. Aqua vero frigida
infuſa, præterquam capiti, etiam ſtomacho 35, 9.
prodeſt. * Item articulis doloribuſque, qui ſunt ſine ulceribus. † Item rubicundis nimis hominibus, ſi dolore vacant. Calor autem adjuvat omnia, quæ frigus infeſtat: item lip-

* Aph. III, 2. *a Aph.* v, 24. b. Aph. v, 18. *c Aph.* v, 20. *d Aph.* v, 21. * Aph. v, 25. † Aph. v, 23.

lippientes, ſi nec dolor, nec lachrymæ ſunt: nervos * quoque, qui contrahuntur; præcipueque ea ulcera, quæ ex frigore ſunt. Idem corporis colorem bonum facit: urinam movet. Si nimius eſt, corpus
21, 22. c effœminat, nervos † emollit, ſtomachum ſolvit. Minime vero aut frigus aut calor tuta ſunt, ubi ‡ ſubita inſuetis ſunt. Nam frigus, lateris dolores, aliaque vitia; frigida aqua, ſtrumas excitat. Calor concoctionem prohibet, ſomnum aufert, ſudore digerit, obnoxium morbis peſtilentibus corpus efficit.

CAP. X.

Obſervatio in Peſtilentia.

EST etiam obſervatio neceſſaria, qua quis in peſtilentia utatur adhuc integer; cum tamen ſecurus eſſe non poſſit. Tum igitur oportet peregrinari, navigare. Ubi id non licet, geſtari, ambulare ſub divo, ante æſtum, leniter; eodemque modo ungi: &, ut ſupra comprehenſum eſt, vitare
c 22, 4. fatigationem, cruditatem, frigus, calorem, libidinem; multoque magis ſe continere. Si qua gravitas in corpore eſt, tum neque mane ſurgendum, neque pedibus nudis ambulandum eſt, minimeque poſt cibum, aut balneum: neque jejuno, neque cœnato vomendum eſt; neque movenda alvus; atque etiam, ſi per ſe mota eſt, comprimenda eſt. Abſtinendum potius, ſi plenius corpus eſt. Itemque vitandum balneum, ſudor, meridianus ſomnus, utique ſi ci-

* Aphor. v. 22. c Aphor. v. 16. † Aphor. v. 22. ‡ Aphor. III. 1.

ſi cibus quoque anteceſſit; qui tamen ſemel die tunc commodius aſſumitur; inſuper etiam modicus, ne cruditatem moveat. Alternis diebus invicem, modo aqua, modo vinum bibendum eſt. Quibus ſervatis, ex reliqua victus conſuetudine quam minimum mutari debet. Cum vero hæc in omni peſtilentia facienda ſint, tum in ea maxime, quam Auſtri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem neceſſaria ſunt, ubi gravi tempore anni diſceſſerunt ex ſuis ſedibus, vel ubi in graves regiones venerunt. Ac ſi cætera res aliqua prohibebit, utique abſtinere debebit: atque ita à vino ad aquam, ab hac ad vinum, eo, qui ſupra poſitus eſt, modo, tranſitus ei eſſe.

LIBER SECUNDUS.

Præfatio.

INSTANTIS autem valetudinis ſigna complura ſunt. In quibus explicandis non dubitabo authoritate antiquorum virorum uti, maximeque Hippocratis; cum recentiores quoque medici, quamvis in curationibus mutarint, tamen hæc illum optime præſagiſſe fateantur. Sed antequam dico, quibus præcedentibus morborum timor ſubſit; non alienum videtur exponere, quæ tempora anni, quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qua-

lia corpora maxime tuta vel periculis opportuna ſint, quod genus adverſæ valetudinis in quoque timeri maxime poſſit. Non ‡ quod non omni tempeſtatum genere, omnis ætatis, omnis habitus homines per omnia genera morborum & ægrotent & moriantur; ſed quod frequentius tamen quædam eveniant. Ideo utile eſt ſcire unumquemque, quid, & quando maxime caveat.

CAP. I.

Quæ anni tempora, quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora vel tuta vel morbis opportuna ſunt, & quod valetudinis genus in quoque timeri poſſit.

IGITUR ſaluberrimum † ver eſt: proxime deinde ab hoc, hiems: periculoſior æſtas, autumnus * longe periculoſiſſimus. Ex tempeſtatibus vero optimæ ‡ æquales ſunt, ſive frigidæ, ſive calidæ: peſſimæ, quæ
33, 31. maxime variant. Quo fit, ut a autumnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis temporibus calor: nocturnis atque matutinis, ſimulque etiam veſpertinis, frigus eſt. Corpus ergo, & æſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, ſubito frigore excipitur. Sed ut eo tempore id maxime fit, ſic quandocunque evenit, noxium eſt. Ubi æqualitas autem eſt, ſaluberrimi ſunt b ſereni dies: meliores pluvii, quam tantum nebuloſi, nubilive: optimique hiemе, qui omni vento vacant: æſtate, quibus Favonii perflant. Si genus aliud ventorum eſt, ſalubriores

‡ Aph. III. 19. † Aph. III. 9. * Aph. III. 9.
‡ Aph. III, 8. a Aphor. III. 9. b Aphor. III, 15.

briores Septentrionales, quam Subſolani, vel * Auſtri ſunt. Sic tamen hæc, ut interdum regionum ſorte mutentur. Nam fere ventus ubique à mediterraneis regionibus veniens, ſalubris; à mari, gravis eſt. Neque ſolum in bono tempeſtatum habitu certior valetudo eſt; ſed pejores morbi quoque, ſi qui inciderunt, leviores ſunt, & promptius finiuntur. Peſſimum ægro eſt cœlum, quod ægrum fecit; adeo ut in id quoque genus, quod naturâ pejus eſt, in hoc ſtatu ſalubris † mutatio ſit. Ætas media, tutiſſima eſt: quia neque juventæ calore, neque ſenectutis frigore infeſtatur. Longis morbis ſenectus, acutis adoleſcentia magis patet. 47, 8.
Corpus autem habiliſſimum quadratum eſt, neque gracile, neque obeſum. Nam longa c ſtatura, ut in juventa decora eſt, ſic matura ſenecture conficitur. Gracile corpus infirmum: obeſum hebes eſt. Vere tamen maxime, quæcunque d humoris motu novantur, in metu eſſe conſuerunt. Ergo tum lippitudines, puſtulæ, profuſio ‡ ſanguinis, abſceſſus corporis, quæ ἀποςήματα Græci nominant, bilis atra, quam μελαγχολίαν appellant, inſania, morbus comitialis, angina, gravedines, deſtillationes oriri ſolent. Hi quoque morbi qui in articulis nervis- 238, 4.
que modo urgent, modo quieſcunt: tum maxime & inchoantur & repetunt. At æſtas e non quidem vacat pleriſque * his morbis; ſed adjicit febres, vel ardentes, vel tertianas, vomitus, alvei dejectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros, cum in cæteris

* Galen de Theriac. l. 1. c. 11. p. 945. T. 13. † Aph. III. 3. c Dicæarch. Geogr. c. x. p. 56. Aph. II. 54. ‡ Soran. Epheſ. Iſag. c. 5. d Aph. III, 20. e Aph. III, 21. * Soran. Epheſ. Iſag. c. 5.

cæteris quidem partibus, tum maxime obſcœnis; & quicquid ſudore hominem reſolvit. Vix quicquam ex [f] his in autumnum non incidit: ſed oriuntur eo quoque tempore febres incertæ, lienis dolor, aqua inter cutem,
167. tabes, quam Græci φθίσιν nominant; urinæ difficultas, στραγγουρίαν quam appellant; tenuioris inteſtini morbus, quem εἰλεὸν nominant. Fit item lævitas inteſtinorum, quæ λειεντερία vocatur; coxæ dolores, morbi comitiales. Idemque tempus & diutinis malis fatigatos, & ab æſtate, etiam proxima preſſos interimit; & alios novis morbis conficit; & quoſdam longiſſimis implicat, maximeque quartanis, quæ per hiemem quoque exerceant. Neque aliud magis tempus peſtilentiæ patet, cujuſcumque ea generis eſt; quamvis variis rationibus nocet. Hiems autem [g] capitis dolores, tuſſim, & quicquid in faucibus, in * lateribus, in viſceribus mali contrahitur, irritat.

Ex tempeſtatibus, † Aquilo tuſſim movet, fauces exaſperat, ventrem [h] adſtringit, urinam ſupprimit, horrores excitat, item dolorem lateris & pectoris. Sanum tamen † corpus ſpiſſat, & mobilius atque expeditius reddit. Auſter [i] aures hebetat, ſenſus tardat, capitis dolorem movet, alvum ſolvit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri venti, quo huic vel illi propiores ſunt, eo magis vicinos his illiſve affectus faciunt. Calor omnis & jecur & lienem inflammat, mentem hebetat, & ut [k] anima deficiat, ut ſanguis prorumpat,

f Aph. III. 22. g Aph. III. 23. † Cæl. Aurel. *Acut.* Morb. II. * Aph. III. 5. h Aph. III. 17. 13. † *Aph.* III. 17. i Aph. III. 17. k Aph. V. 16.

rumpat, efficit. Frigus modo l nervorum diſtentionem, modo rigorem infert; illud σπασμὸς, hoc τέτανος Græce nominatur: nigrorum in ulceribus, & horrorem in febribus excitat. In ſiccitatibus, * acutæ febres, lippitudines, † tormina, urinæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per imbres, m longæ febres, alvi dejectiones, angina, cancri, morbi comitiales, reſolutio nervorum, quam παράλυσιν Græci nominant. 178.
Neque ſolum intereſt, quales dies ſint, ſed etiam quales ante præceſſerint. Si hiems ſicca Septentrionales ventos habuit, ver autem Auſtros & pluvias exhibet, fere ſubeunt n lippitudines, tormina, febres, maximeque in mollioribus corporibus, præcipue in muliebribus. Si vero, Auſtri o pluviæque hiemem occuparunt, ver autem frigidum & ſiccum eſt, gravidæ quidem fœminæ, quibus tum adeſt partus, abortu periclitantur: hæ vero quæ gignunt, imbecillos, vixque vitales edunt. Cæteros lippitudo arida, &, ſi ſeniores ſunt, gravedines atque deſtillationes male habent. At ſi à prima hieme Auſtri ad ultimum ver continuarint, laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρενῖτιν appellant, 148.
quam celerrime rapiunt. Ubi vero calor à primo vere orſus æſtatem quoque ſimilem p exhibet, neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi. At ſi ſicca æſtas q Aquilones habuit, autumno vero imbres Auſtrique ſunt, tota hieme, quæ proxima eſt, tuſſis, deſtillatio, raucitas, in quibuſdam etiam tabes

l Aph. v. 17. * Aph. III. 7. † III. 16. m Aph. III. 16. n Aph. III. 11. o Aph. III. 12. p Aph. III. 6. q Aph. III. 13.

tabes oritur. Sin autem autumnus quoque æque ſiccus [r] iiſdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria eſſe propoſui, ſecunda valetudo contingit: durioribus vero inſtare poſſunt, aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ, & hi morbi, qui ex atra bile naſcuntur.

[s] Quod ad ætates vero pertinet, pueri proximique his vere optime valent, & æſtate prima tutiſſimi ſunt: ſenes æſtate & autumni prima parte: juvenes hieme, quique inter juventam ſenectutemque ſunt. Inimicior
59, 21. ſenibus hiems, æſtas adoleſcentibus eſt. Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt, ut infantes, teneroſque adhuc pueros ſerpentia
386, 10. [t] ulcera oris, quæ ἄφθας Græci nominant, vomitus, nocturnæ vigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes exerceant. Propria etiam [v] dentientium, gingivarum exulcerationes, diſtentiones nervorum, febriculæ, alvi dejectiones, maximeque caninis dentibus orientibus male habent. Quæ pericula pleniſſimi cujuſque ſunt, & cui maxime venter adſtrictus eſt. At ubi ætas paulum proceſſit, [w] glandulæ, & vertebrarum, quæ in ſpina ſunt, aliquo inclinationes, ſtrumæ, verrucarum quædam ge-
334, 11. nera dolentia, ἀκροχορδόνας Græci appellant, & plura alia tubercula oriuntur. Incipiente vero jam pube, [x] ex iiſdem multa, & longæ febres, & ſanguinis ex naribus curſus. Maximeque omnis pueritia, [y] primum circa quadrageſimum diem, deinde ſeptimo

r Aph. III. 4. s Aphor. III. 18. t Aphor. III. 24. v Aphor. III. 25. w Aphor. III. 26. x Aph. III. 27. y Aphor. III. 28.

ſeptimo menſe, tum ſeptimo anno, poſtea circa pubertatem periclitatur. Siqua etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neque pubertate, neque primis coitibus, neque in fœmina primis menſtruis finita * 172, ſunt, fere longa ſunt: ſæpius tamen his 17. morbi pueriles, qui diutius manſerunt, terminantur. Adoleſcentia z morbis acutis, 43, 15. item comitialibus, tabique maxime objecta eſt: fereque juvenes ſunt, qui ſanguinem exſpuunt. Poſt hanc ætatem a laterum & pulmonis dolores, lethargus, cholera, inſania, ſanguinis per quædam etiam velut ora venarum, αἱμοῤῥοΐδας Græci appellant, 62, 12. profuſio. In ſenectute, b ſpiritus & urinæ 401. difficultas, gravedo, articulorum & renum 494. dolores, nervorum † reſolutiones, malus corporis habitus, καχεξίαν Græci appellant, nocturnæ vigiliæ, vitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipueque ſoluta alvus, &, quæ ſequuntur hanc, tormina, vel lævitas inteſtinorum, cæteraque fuſi ventris mala. Præter hæc graciles, tabes, dejectiones, deſtillationes, item viſcerum & laterum dolores fatigant. Obeſi plerunque acutis morbis, & difficultate ſpirandi, ſtrangulantur, ſubitoque c ſæpe moriuntur; quod in corpore tenuiore vix evenit.

CAP. II.

De ſignis adverſæ valetudinis futuræ.

ANTE adverſam autem valetudinem, ut ſupra dixi, quædam notæ oriuntur; quarum omnium commune eſt,

* *Aph. III. 28.* z *Aphor. III. 29.* a Aph. III. 30. b *Aphor. III. 31.* † *Aphor. III. 31. VI. 57.* c *Aph. II. 44.*

eſt, aliter ſe corpus habere, atque conſuevit; neque in pejus tantum, ſed etiam in melius. Ergo ſi plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, a ſuſpecta habere bona ſua debet. Quæ quia neque in eodem habitu ſubſiſtere, neque ultra progredi poſſunt, fere retro, quaſi ruina quadam, revolvuntur. Pejus tamen ſignum eſt, ubi
58, 19. aliquis contra conſuetudinem emacuit, &
51, 22. colorem decoremque amiſit: quoniam in
53, 24. his, quæ ſuperant, eſt quod morbus demat; in his quæ deſunt, non eſt quod ipſum morbum ferat. Præter hæc, protinus timeri debet, ſi graviora membra ſunt; ſi crebra ulcera oriuntur; ſi corpus ſupra conſuetudinem * incaluit; ſi gravior ſomnus preſſit; ſi tumultuoſa ſomnia fuerunt; ſi ſæpius expergiſcitur aliquis, quam aſſuevit, deinde iterum ſoporatur; ſi corpus dormientis circa partes aliquas contra conſuetudinem † inſudat, maximeque ſi circa pectus, aut cervices, aut crura, vel genua, vel coxas. Item, ſi marcet animus: ſi loqui & moveri piget; ſi corpus torpet; ſi dolor præcordiorum eſt, aut totius pectoris, aut, qui in plurimis evenit, capitis; ſi ſalivæ plenum eſt os; ſi oculi cum dolore vertuntur; ſi tempora aſtricta ſunt; ſi membra inhorreſcunt; ſi ſpiritus gravior eſt; ſi circa frontem intentæ venæ moventur; ſi frequentes oſcitationes; ſi genua quaſi fatigata ſunt, totumve ‡ corpus laſſitudinem ſentit. Ex quibus ſæpe plura, nunquam non aliqua febrem antecedunt. In primis tamen illud con-

a Aphor. I. 3. * Aphor. IV. 39. † Aphor. IV. 38. ‡ Aphor. II. 5.

conſiderandum eſt , num cui ſæpius horum aliquid eveniat , neque ideo corporis ulla difficultas ſubſequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum , ſine qua- 96,15. rum notitia non facile quicquam in futurum præſagiri poteſt. Facile itaque ſecurus eſt in his aliquis, quæ ſæpe ſine periculo evaſit. Ille ſolicitari debet , cui hæc nova ſunt ; aut qui iſta nunquam ſine cuſtodia ſui tuto habuit.

CAP. III.

Quæ bona in ægrotantibus ſigna ſint.

UBI vero febris aliquem occupat, ſcire licet, non periclitari, ſi in latus aut dextrum aut ſiniſtrum, ut ipſi in uſu eſt, cubat[a], cruribus paulum reductis; qui fere ſani quoque jacentis habitus eſt: ſi facile convertitur ; ſi noctu dormit , ſi interdiu vigilat ; ſi ex facili ſpirat ; ſi non confli- 51,10. ctatur ; ſi circa umbilicum[b] & pubem cutis 51,16. plana eſt ; ſi præcordia ejus ſine ullo ſenſu doloris æqualiter mollia in utraque parte ſunt: quod ſi paulo tumidiora ſunt, tamen digitis cedunt & non dolent. Hæc valetudo , ut ſpacium aliquod habebit , ſic tuta erit. Corpus quoque, quod æqualiter molle & calidum eſt, quodque æqualiter[c] totum inſudat , & cujus febricula † eo ſudore finitur , ſecuritatem pollicetur. Quando jam ad ſanitatem venit corpus , ſternutamentum etiam inter bona indicia eſt, & cupiditas[d] cibi vel à principio ſervata , vel etiam poſt faſtidium orta. Neque terrere debet

a Actuar. M. Med. II. 3. b Aph. II. 35. c De *Judicat.* I, 3. † *Aph.* IV. 55. d Aphor. II, 32.

ea febris, quæ eodem die finita eſt: ac ne ea quidem, quæ, quamvis longiore tempore tenuit, tamen ante alteram acceſſionem ex toto quievit, ſic, ut corpus integrum, quod εἰλικρινὲς Græci vocant, fieret. Si quis autem incidit vomitus, mixtus eſſe ex bile & pituita debet: & in urina ſubſidere album, læve e, æquale; ſic ut etiam, ſi quæ quaſi nubeculæ innatarint, in imum deferantur. Ac venter ei, qui à periculo tutus eſt, reddit mollia, figurata, atque eodem fere tempore, quo ſecunda valetudine aſſuevit, modoque convenientia his, quæ aſſumuntur. Pejor cita alvus eſt, ſed ne hæc quidem terrere protinus debet, ſi matutinis temporibus coacta magis eſt, aut ſi procedente tempore paulatim contrahitur, & rufa eſt, neque f fœditate odoris ſimilem alvum ſani hominis excedit. Ac lumbricos g quoque aliquos ſub fine morbi deſcendiſſe nihil nocet. Si inflatio ſine inflammatione in ſuperioribus partibus † dolorem tumoremque fecit, bonum ſignum eſt ſonitus ventris inde ad inferiores partes devolutus; magiſque etiam, ſi ſine difficultate, cum ſtercore exceſſit.

CAP. IV.

Mala ſigna ægrotantium.

54, 28. CONTRA gravis morbi periculum eſt, ubi ſupinus æger jacet, porrectis manibus, & cruribus: ubi reſidere vult in ipſo acuti morbi impetu, præcipueque pulmonibus laborantibus: ubi nocturna vigilia premitur, etiamſi interdiu ſomnus

e De Judicat. 1, 8. f De Judicat. 1, 6. g. De Judicat. 1, 7. Prænot. x, 1. Aph. IV. 74.

nus accedit, ex quo tamen pejor eſt, qui inter quartam horam & noctem, quam qui à matutino tempore ad quartam. Peſſimum tamen eſt, ſi ſomnus neque noctu, neque interdiu accedit: id enim fere ſine continuo [a] delirio eſſe non poteſt. Neque vero 64, 16.
ſignum bonum eſt, ſomno ultra [b] debitum 54, 33.
urgeri: pejuſque, quo magis ſopor interdiu, noctuque continuat. Mali etiam morbi teſtimonium eſt vehementer & crebro ſpirare, à ſexto [c] die cœpiſſe inhorreſcere: 49, 20.
pus expuere: vix excreare: dolorem habere 56, 3.
continuum: difficulter ferre morbum: jactare brachia & crura: ſine voluntate [d] la- 54, 31.
chrymare: habere humorem [e] glutinoſum 54, 14.
dentibus inhærentem; cutem circa [f] umbi- 49, 21.
licum & pubem macram; præcordia [g] inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta; magiſque, ſi hæc dextra parte quam ſiniſtra ſunt: periculoſiſſimum tamen eſt, ſi venæ quoque ibi vehementer agitantur. Mali etiam morbi ſignum eſt, nimis celeriter 48, 9.
emacreſcere: caput & pedes manuſque † frigidas habere, ventre & lateribus calentibus; aut frigidas [h] extremas partes acuto 55, 22.
morbo urgente; aut poſt ſudorem [i] inhor- 285,
reſcere; aut poſt vomitum [k] ſingultum eſſe, 27.
vel rubere oculos: aut [l] poſt cupiditatem cibi, poſtve longas febres hunc faſtidire; 53, 17.
aut multum ſudare, maximeque frigido 56, 11.
ſudore; aut habere ſudores non per totum 301,
corpus æquales, quique febrem non finiant. 24.
Malæ etiam febres, quæ quotidie tempore eodem revertantur; quæve ſemper pares

a Aph. VII, 18. b Aph. II, 3. c Aph. IV, 29. d Aph. IV, 52. *VIII, 2.* e *Aph. IV, 53.* f *Aph.* II, 35. g Aph. *II, 28.* † *Aph. VIII, 12.* *h.* *Aph. VII,* 1. 26. i Aph. *VII, 4.* k *Aph. VII, 3.* l *Aph. VII, 6.*

acceſſiones habeant, neque [m] tertio quoque die leventur; quæve ſic continuent, ut per acceſſiones increſcant, per deceſſiones tantum molliantur, nec unquam integrum corpus dimittant. Peſſimum eſt, ſi ne leva-
175, tur quidem febris, ſed æque concitata con-
55, 20. tinuat. Periculoſum eſt etiam, poſt arqua-
13. tum [n] morbum febrem oriri; utique ſi præcordia dextra parte dura manſerunt, aut dolentibus iis læva. Nulla acuta febris leviter terrere nos debet. Neque unquam in acuta [o] febre, aut a ſomno non eſt terribilis nervorum diſtentio. Timere etiam ex ſomno [p], mali morbi eſt. Itemque in prima febre protinus mentem eſſe turbatam, membrumve aliquod eſſe reſolutum. Ex quo caſu quamvis vita redditur, tamen id
56, 13. fere membrum debilitatur. Vomitus etiam
296, periculoſus eſt ſinceræ pituitæ vel bilis;
10. pejorque, ſi viridis, aut [q] niger eſt. At mala
56, 17. urina eſt, in qua ſubſidunt ſubrubra aut livida: deterior, in qua quaſi fila quædam tenuia atque alba: peſſima ex his, ſi tanquam ex furfuribus factas nubeculas repræſentat. Diluta quoque, atque alba, vitioſa eſt, [r] ſed in phreniticis maxime. Alvus autem mala eſt, ex toto ſuppreſſa. Periculoſa etiam, quæ inter febres fluens conquieſcere hominem in cubili non patitur; utique, ſi quod deſcendit, eſt perliquidum, aut albidum, aut pallidum, aut ſpumans. Præter hæc periculum oſtendit id, quod excernitur, ſi eſt exiguum, glutinoſum,
56, 32. læve, album, idemque ſubpallidum: vel ſi eſt

m Aph. IV, 43. n Aph. IV, 62. o Aph. IV, 66. p Aph. IV, 67. q Aph. IV. 22. r Aph. IV, 72.

eſt aut lividum, aut biliosſum, aut cruentum, aut pejoris odoris, quam ex conſuetudine. Malum eſt etiam, quod poſt febres longas ſincerum eſt. 55, 33.

CAP. V.

De ſignis longæ valetudinis.

POST hæc indicia, notum eſt longum morbum fieri: ſic enim neceſſe eſt, niſi occidit. Neque ulla alia ſpes in magnis eſt, quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat, porrigaturque in id tempus, quod curationi locum præſtet. Protinus tamen ſigna quædam ſunt, ex quibus colligere poſſumus, morbum, etſi non interemerit, longius tamen tempus habiturum. Ubi frigidus [a] ſudor inter febres 56, 11. non acutas circa caput tantum, & cervices oritur; aut ubi, febre non quieſcente, corpus [*] inſudat; aut ubi corpus modo [b] frigidum, modo calidum eſt, & color alius ex alio fit; aut ubi, quod inter febres [†] aliqua parte abſceſſit, ad ſanitatem non pervenit; aut ubi æger pro ſpacio parum emacreſcit. 48, 9. Item, ſi urina modo liquida & [c] pura eſt, modo habet quædam ſubſidentia; ſi lævia atque alba rubrave ſunt, quæ in ea ſubſidunt; aut ſi quaſdam quaſi miculas repræſentat; aut ſi bullulas excitat. 60, 31.

CAP. VI.

De indiciis mortis.

SED inter hæc quidem, propoſito metu, ſpes tamen ſupereſt. Ad ultima vero

† Aph. VII. 6. a Aph. IV. 37. Coac. Præn. IV. 8, 39, 40. *De Jud. VI, 9. VIII. 2, 3, 4, 5.* * Aph. IV. 56. *b Aph. VII, 60.* *† Aph. IV. 51.* c De Jud. VI. 1, 2. *Aph. VII. 31.*

jam ventum eſſe teſtantur, [a] nares acutæ, collapſa tempora, [b] oculi concavi, frigidæ languidæque aures & imis partibus leniter verſæ, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger aut perpallidus; multoque magis, ſi ita hæc ſunt, ut neque [c] vigilia præceſſerit, neque ventris reſolutio, neque inedia. Ex quibus cauſis interdum hæc ſpecies oritur, ſed uno die finitur. Itaque diutius durans, mortis index eſt. Si vero in morbo vetere [d] jam triduo talis eſt, in propinquo mors eſt: magiſque, ſi præter hæc oculi quoque lumen [e] refugiunt, &
51, 15. illachrymant; quæque in iis alba eſſe debent [f] rubeſcunt; atque in iiſdem [g] venulæ pallent; pituitaque in iis innatans, noviſſime angulis [h] inhæreſcit; alterque ex his minor eſt; iique aut vehementer ſubſederunt, aut facti tumidiores ſunt; perque ſomnum [i] palpebræ non committuntur, ſed in-
72, 18. ter has ex albo oculorum aliquid apparet; neque id fluens alvus expreſſit: eædemque palpebræ pallent, & idem [k] pallor labra & nares decolorat: eademque labra, & nares, oculique, & palpebræ, & ſupercilia, aliquave ex his pervertuntur; iſque propter imbecillitatem jam non audit, aut non videt.

50, 30. Eadem mors denunciatur, ubi æger ſupinus [l] cubat, eique genua [m] contracta ſunt: ubi deorſum ad pedes ſubinde delabitur:
51, 14. ubi brachia & [n] crura nudat, & inæqualiter diſpergit, neque iis calor ſubeſt: ubi
51, 7. hiat [o]: ubi aſſidue dormit: ubi is, qui mentis ſuæ non eſt, neque id facere ſanus ſo-

a Præn.II,6.Coac.Præn.I,104. b Præn.II,7. c Præn. II,13. d Præn.II,17.Pl.VII,51. e Pr.II,19,20. f Pr. II,23. g Id.II,24. h Id.II,24. i Aphor.VI,52.Præn. III,1,2. k Aph.IV,49. l Præn.III,8. m Id.III,14. n Id.III,10. o Id.III,3.

let,

let, dentibus [p] ſtridet: ubi ulcus, [q] quod aut 63, 22.
ante, aut in ipſo morbo natum eſt, aridum,
& aut pallidum, aut lividum factum eſt.
Illa quoque mortis indicia ſunt, [*] ungues, 66, 14.
digitique pallidi; frigidus [r] ſpiritus: aut ſi
manibus quis in febre, & acuto morbo,
vel inſania, pulmoniſve dolore, vel capitis,
in veſte [ſ] floccos legit, fimbriaſve diducit,
vel in adjuncto pariete, ſi qua minuta e-
minent, carpit. Dolores etiam circa coxas
& inferiores partes orti, ſi ad viſcera tran-
ſierunt, ſubitoque deſierunt mortem ſub-
eſſe teſtantur; magiſque, ſi alia quoque
ſigna acceſſerunt. Neque is ſervari poteſt,
qui ſine ullo tumore febricitans, ſubito
ſtrangulatur, aut devorare ſalivam ſuam
non poteſt: cuive in eodem febris corporiſ-
que habitu cervix [t] invertitur, ſic ut devo-
rare æque nihil poſſit: aut cui ſimul & con-
tinua febris & ultima corporis infirmitas 52, 6.
eſt: aut cui, febre non quieſcente, exte-
rior pars [v] friget, interior ſic calet, ut etiam 51, 25.
ſitim faciat: aut qui, febre æque non quieſ- 90, 23.
cente, ſimul & [w] delirio & ſpirandi difficul-
tate vexatur: aut qui, epoto [x] veratro, ex-
ceptus diſtentione nervorum eſt: aut qui
ebrius obmutuit. Is enim fere [y] nervorum
diſtentione conſumitur, niſi aut febris ac-
ceſſit, aut eo tempore, quo ebrietas ſolvi
debet, loqui cœpit. Mulier quoque gravi-
da [z] acuto morbo facile conſumitur: & is,
cui ſomnus dolorem [a] auget: & cui protinus,
in recenti morbo, bilis atra [b] vel infra vel
ſupra ſe oſtendit: cuive alterutro modo ſe

p Id. IV, 4. q Id. IV, 7, 8. * Aph. VIII, 12. r Id. IV, 9. ſ Id. IV, 14. t *Aph.* IV, 35. v Aph. IV, 48. w Aph. IV, 50. x *Aph.* IV. 16. V, 1. Coac. IV, 24. y Aph. V, 5. z *Aph.* V, 30. a *Aph.* II, 1. b Aph. IV, 22.

promſit, cum jam longo morbo corpus
51, 12. ejus eſſet extenuatum & confectum. Spu-
70, 32. tum etiam [c] biliosſum, & purulentum, ſive
71. 2. ſeparatim iſta, ſive mixta proveniunt, in-
teritus periculum oſtendunt. Ac, ſi circa
ſeptimum diem tale eſſe cœpit, proximum
eſt, ut is circa quartumdecimum diem de-
cedat, niſi alia ſigna mitiora pejorave ac-
ceſſerint: quæ quo leviora graviorave
ſubſecuta ſunt, eo vel ſeriorem mortem,
vel maturiorem denunciant. Sudor quo-
301, que [d] frigidus in acuta febre peſtiferus eſt:
24. atque in omni morbo vomitus, qui [e] varius,
52, 18. & multorum colorum eſt; præcipueque, ſi
malus in hoc odor eſt. Ac ſanguinem quo-
que in febre [f] vomuiſſe, peſtiferum eſt. Urina
52, 21. vero [g] fulva & tenuis in magna cruditate eſſe
conſuevit; & ſæpe, antequam ſpacio matu-
reſcat, hominem rapit. Itaque ſi talis diutius
permanet, periculum mortis oſtendit. Peſ-
ſima [h] tamen eſt, præcipueque mortifera,
nigra, craſſa, mali odoris. Atque in viris
quidem & mulieribus talis deterrima eſt.
In [i] pueris vero, quæ tenuis & diluta eſt. Al-
vus quoque varia, peſtifera eſt; & quæ
ſtrigmentum, ſanguinem, bilem, [k] viride
aliquid, modo diverſis temporibus, modo
ſimul, & in miſtura quadam, diſcreta ta-
men repræſentat. Sed hæc quidem poteſt
paulo diutius trahere. In præcipiti vero
jam eſſe denunciat, quæ liquida, eadem-
52, 34. que vel nigra [l], vel pallida, vel pinguis eſt;
53, 2. utique, ſi magna fœditas [m] odoris acceſſit.

Illud interrogari me poſſe ab aliquo ſcio: ſi cer-

c Aph. IV, 23. d Præn. V, 4. e Præn. XII, 11, 12, 13, 14. f Aph. VII, 37. g De Jud. VII, 5. h Præn. XI, 14, 15. i Plin. XXVIII. 6. k Præn. X, 8, 9. l *Vict. Acut.* XLVIII, 1. m Præn. X, 6.

ſi certa futuræ mortis indicia ſunt, quomodo interdum deſerti à medicis convaleſcant, quoſdamque fama prodiderit in ipſis funeribus revixiſſe? Quinetiam vir jure magni nominis Democritus, ne finitæ quidem vitæ ſatis certas notas eſſe, propoſuit, quibus medici credidiſſent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua ſigna futuræ mortis eſſent. Adverſus quod ne illud quidem dicam, quod in vicino ſæpe quædam notæ poſitæ, non bonos, ſed imperitos medicos decipiunt (quod Aſclepiades ſciens, funeri obvius inclamavit, eum vivere, qui efferebatur:) * nec protinus [n] crimen artis eſſe, ſi quod profeſſoris ſit. Illa tamen moderatius ſubjiciam. Conjecturalem 13,22. [o] artem eſſe medicinam, rationemque conjecturæ talem eſſe, ut cum ſæpius aliquando reſponderit, interdum tamen fallat. Non itaque, ſi quid vix [p] milleſimo in corpore aliquem decipit, id fidem non habet, cum per innumerabiles homines reſpondeat. Idque non in his tantum, quæ peſtifera ſunt, dico: ſed in his quoque, quæ ſalutaria. Siquidem [q] etiam ſpes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo medicus ſecurus primo fuit. Quæque medendi cauſa reperta ſunt, nonnunquam in pejus 18, 13. aliquibus vertunt. Neque id evitare huma- 19, 18. na imbecillitas in tanta varietate corporum poteſt. Sed eſt tamen medicinæ fides, quæ multo ſæpius, perq; multo † plures ægros prodeſt. Neq; tamen ignorare oportet, in [r] acutis morbis fallaces magis notas eſſe & ſalutis, & mortis.

* Soran Epheſ. cap. IV. [n] Hipp. de Arte XV, 6,7. [o] Sext. Emp. adv. *Math. l.* 1. *c.* 3. Macrob. Sat. VII, *15.* [p] *Cic. de N. D.* II,4. [q] Quintil. Declam. VIII, *p. 110.* † *Galen. M. Med.* LXI. [r] Aph. II, 19.

CAP. VII.

De notis, quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſſit.

SED cum propoſuerim ſigna, quæ in omni adverſa valetudine communia eſſe conſueverunt; ad ea quoque tranſibo, ut, quas aliquis in ſingulis morborum 5
generibus habere poſſit notas, indicem. 1
Quædam autem ſunt, quæ ante febres, quædam quæ inter eas, quid aut intus ſit, aut venturum ſit, oſtendunt. Ante febres, ſi caput grave eſt, aut ex ſomno oculi caligant, aut frequentia ſternutamenta ſunt, 1
circa caput aliquis pituitæ impetus timeri poteſt. Si ſanguis, aut calor abundat, proximum eſt, ut aliqua parte profluvium
48, 9. ſanguinis fiat. Si ſine cauſa quis emacreſcit, ne in malum habitum corpus ejus de- 2
cidat, metus eſt. Si præcordia dolent, aut inflatio gravis eſt, aut toto die non concocta fertur urina, cruditatem eſſe manifeſtum eſt. Quibus diu color [a] ſine morbo regio malus eſt, hi vel capitis doloribus con- 2
flictantur, vel terram edunt. Qui diu habent faciem [b] pallidam & tumidam, aut capite, aut viſceribus, aut alvo laborant. Si in continua febre puero venter nihil reddit,
64, 17. mutaturque ei color, nec ſomnus [c] accedit, 3
ploratque is aſſidue, metuenda nervorum diſtentio eſt. Frequens autem deſtillatio in corpore tenui longoque, tabem timendam eſſe teſtatur. Ubi pluribus diebus non deſcen-

a II. Præd. xxxix. 1, 2, 3. b II. Præd. xxix. 7, 8. c Aph. vii, 18.

deſcendit alvus , docet , aut ſubitam dejectionem , aut febriculam inſtare. Ubi pedes tument, & longæ dejectiones ſunt, aut dolor in imo ventre & coxis eſt, aqua inter cutem inſtat , ſed hoc morbi genus ab ilibus oriri ſolet. Idem propoſitum periculum eſt his, quibus, cum voluntas deſidendi eſt, venter nihil reddit , niſi & ægre & durum. Cum tumor in [d] pedibus eſt, idemque modo dextra, modo ſiniſtra parte ventris, invicem oritur atque finitur , à jocinore id malum proficiſci videtur. Ejuſdem morbi nota eſt, ubi circa [e] umbilicum inteſtina torquentur (στρόφον Græci nominant) coxæque dolores manent, qui neque tempore , neque remediis ſolvuntur. Dolor autem articulorum, prout in pedibus, manibuſve , aut alia qualibet parte ſic eſt, ut eo loco nervi contrahantur ; aut ſi id membrum , ex levi cauſa fatigatum , æque frigido , calidoque offenditur , ποδάγραν χειράγρανve , vel ejus articuli , in quo id ſentitur , morbum futurum eſſe denunciat. Quibus in pueritia ſanguis ex naribus fluxit, dein fluere deſiit, hi vel capitis doloribus conflictentur neceſſe eſt , vel in articulis aliquas exulcerationes graves habeant , vel aliquo morbo etiam debilitentur. Quibus fœminis * menſtrua non proveniunt , neceſſe eſt capitis acerbiſſimi dolores ſint, vel quælibet alia pars morbo infeſtetur. Eademque his pericula ſunt , quibus articulorum vitia, ut dolores, tumoreſque, ſine podagra ſimilibuſque morbis , oriuntur

tur

d *Præn. VIII, 4.* e *Aphor. IV, 11.* * Aph. V. 57.

tur, & deſinunt. Utique, ſi ſæpe tempora iiſdem dolent, noctuque corpora inſudant, frons prurit, lippitudinis metus eſt. Si mulier à partu vehementes dolores habet, neque præterea ſigna mala ſunt, circa vigeſimum diem aut ſanguis per nares erumpet, aut in inferioribus aliquid abſcedet. Quicunque etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, ei alterutra ratione finiet: magiſque, ſi juvenis erit, per ſanguinis profuſionem; ſi ſenior, per ſuppurationem. Febris autem, quæ ſubito ſine ratione, ſi bonis ſignis finita eſt, fere revertitur. Cui fauces ſanguine & interdiu & noctu replentur, ſic, ut neque capitis dolores, neque præcordiorum, neque tuſſis, neque vomitus, neque febricula præceſſerit, hujus aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex inguine febricula orta eſt, neque cauſa apparet, ulcus in vulva eſt. [f] Urina autem craſſa, ex qua quod deſidit, album eſt, ſignificat circa articulos, aut circa viſcera dolorem, metumque morbi eſſe. Eadem viridis, aut viſcerum dolorem, tumoremque cum aliquo periculo ſubeſſe, aut corpus certe integrum non eſſe, teſtatur. At ſi [†] ſanguis aut pus [g] in urina eſt, vel veſica, vel renes exulcerati ſunt. Si hæc craſſa carunculas [h] quaſdam exiguas aut quaſi capillos habet, aut ſi [i] bullat, aut male [k] olet, aut interdum quaſi arenam, interdum quaſi ſanguinem trahit, dolent autem coxæ, quæque inter has ſuperque pubem ſunt, & acce-

f Aph. IV, 74. Plin. XXVIII. 6. † Aph. IV. 78. 81.
g Aph. IV, 75. h Aph. IV, 76. i Plin. XXVIII. 6.
k Aphor. IV, 81.

accedunt frequentes ructus, interdum vomitus bilioſus extremæque partes frigeſcunt, urinæ crebra cupiditas, ſed magna difficultas eſt, & quod inde excretum eſt, aquæ ſimile, vel rufum, vel pallidum eſt, paulum tamen in eo levamenti eſt, alvus vero cum multo ſpiritu redditur, utique in renibus vitium eſt. At ſi paulatim deſtillat, vel ſi ſanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta ſunt, idque ipſum cum difficultate redditur, & circa pubem interiores partes dolent, in eadem veſica vitium eſt. Calculoſi vero his indiciis cognoſcuntur. Difficulter urina redditur; paulatimque, interdum etiam ſine voluntate, † deſtillat. Eadem arenoſa [l] eſt. nonnunquam aut ſanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promptius recti, quidam reſupinati, maximeque hi qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo, dolorem levant. Gravitatis quoque cujuſdam in ea parte ſenſus eſt; atque ea curſu, omnique motu augetur. Quidam etiam, cum torquentur, pedes inter ſe, ſubinde mutatis vicibus, implicant. Fœminæ vero oras naturalium ſuorum manibus admotis ſcabere crebro coguntur. Nonnunquam, ſi digitum admoverint, ubi veſicæ cervicem is urget, calculum ſentiunt. At, qui ſpumantem ſanguinem excreant, his in pulmone vitium eſt. Mulieri gravidæ [m] ſine modo fuſa alvus elidere partum poteſt. † Eidem ſi 73, 34.

lac

† Aph. v, 80. l Aph. iv, 79. m Aph. v, 34.
† *Selet.* Treverius.

lac [n] ex mammis profluit, imbecillum eſt, quod intus gerit. Duræ mammæ, ſanum illud eſſe, teſtantur. Frequens [o] ſingultus, & præter conſuetudinem continuus, jecur inflammatum eſſe, ſignificat. Si [p] tumores ſuper ulcera ſubito eſſe deſierunt, idque à tergo incidit, vel diſtentio nervorum, vel rigor timeri poteſt: at, ſi à priore parte id evenit, vel lateris acutus dolor, vel inſania expectanda eſt. Interdum etiam hujuſmodi caſum, quæ tutiſſima inter hæc eſt,
47, 14. profuſio alvi ſequitur. Si ora [q] venarum,
401, ſanguinem ſolita fundere, ſubito ſuppreſſa
17. ſunt, aut aqua inter cutem, aut tabes ſequitur. Eadem tabes ſubit, ſi in lateris dolo-
67, 2. re orta ſuppuratio intra [r] quadraginta dies purgari non potuit. At, ſi longa [ſ] triſtitia cum longo timore & vigilia eſt, atræ bilis morbus ſubeſt. Quibus ſæpe ex naribus fluit ſanguis, his aut lienis tumet aut capitis dolores ſunt: quos ſequitur, ut quædam ante oculos tanquam imagines obverſentur. At, quibus magni lienes ſunt, his [t] gingivæ malæ ſunt, & os olet, aut ſanguis aliqua parte prorumpit. Quorum ſi nihil evenit,
215, 13. neceſſe eſt in cruribus mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. Quibus cauſa doloris, neque ſenſus [u] ejus eſt, his mens laborat. Si in ventrem [x] ſanguis confluxit, ibi in pus vertitur. Si à coxis, & ab inferioribus partibus dolor in pectus tranſit, neque ullum ſignum malum acceſſit, ſuppurationis eo loco periculum eſt. Quibus ſine febre aliqua parte dolor, aut prurigo, cum

n Aph.v.52. o Aph.vii.17. p Aph.v.65. q Aph. vi.12. r Aph.v.15. ſ Aph.vi.23. t De Int.Aff.xxxiv. 9,10. Æg. de Re. Med. L. iii. c. 49. u Aph. ii. 6. x Aph. vi, 20.

cum rubore & calore eſt, ibi aliquid ſuppurat. Urina quoque, quæ in homine parum ſano liquida eſt, circa aures futuram aliquam ſuppurationem eſſe denunciat.

Hæc vero, cum ſine febre quoque vel latentium, vel futurarum rerum notas habeant, multo certiora ſunt, ubi febris acceſſit; atque etiam aliorum morborum tum ſigna naſcuntur. Ergo protinus inſania timenda eſt, ubi expeditior alicujus, quam ſani fuit, ſermo eſt, ſubitaque loquacitas orta eſt, & hæc ipſa ſolito audacior: aut ubi raro quis & vehementer ſpirat, venaſque concitatas habet, præcordiis duris & tumentibus. Oculorum y quoque frequens motus; & in capitis dolore offuſæ oculis tenebræ: vel, nullo dolore ſubſtante, ſomnus ereptus, continuataque nocte & die vigilia; vel proſtratum z contra conſuetudinem corpus in ventrem, ſic, ut ipſius alvi dolor id non coegerit; item, robuſto adhuc corpore, inſolitus dentium ſtridor, 55, 1.
inſaniæ ſigna ſunt. Si quid etiam abſceſſit, &, antequam ſputum prodiret, manente adhuc in corpore ſolita febre, ſubſedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus. Auris a quoque dolor acutus, cum febre continua vehementique, ſæpe mentem turbat: & ex eo caſu juniores interdum intra ſeptimum diem moriuntur; ſeniores tardius: quoniam neque æque magnas febres experiuntur, neque æque inſaniunt: ita ſuſtinent, dum is affectus in pus vertatur. Suffuſæ quoque b ſanguine mulie-

y Coac. Præn. III. 331, 332, 333. z Coac. Præn. VI, 104. a Coac. Præn. II. 58. b Aph. V. 40.

mulieris mammæ, furorem venturum eſſe, teſtantur. Quibus autem longæ [c] febres ſunt, his aut abſceſſus aliqui, aut articulorum dolores erunt. Quorum faucibus in febre illiditur ſpiritus, inſtat his nervorum diſtentio. Si angina ſubito [d] finita eſt, in pulmonem id malum tranſit; idque ſæpe intra ſeptimum diem occidit: quod niſi incidat, ſequitur, ut aliqua parte ſuppuret. Denique, poſt alvi longam reſolu-
226, tionem [e] tormina: poſt hæc, inteſtinorum
14. lævitas oritur. Poſt nimias deſtillationes, tabes [f]. Poſt lateris [g] dolorem, vitia pulmonum: poſt hæc, [h] inſania. Poſt magnos [i] fervores corporis, nervorum rigor, aut diſtentio. Ubi caput [k] vulneratum eſt, deli-
51, 6. rium: ubi vigilia [l] torſit, nervorum diſten-
58, 30. tio: ubi vehementer venæ [m] ſupra ulcera moventur, ſanguinis profluvium erit.

Suppuratio vero pluribus modis excitatur. Nam ſi longæ febres ſine dolore, ſine manifeſta cauſa remanent, in aliquam partem id malum incumbit, ſed in junioribus tantum: nam in ſenioribus ex ejuſmodi morbo quartana fere naſcitur. Eadem ſuppuratio fit, ſi præcordia dura & dolentia ante [n] diem vigeſimum hominem non ſuſtulerunt, neque ſanguis ex naribus fluxit, maximeque in adoleſcentibus; utique, ſi inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt: ſed tum in inferioribus partibus aliquid abſcedit. At ſi præcordia tumorem [o] mollem habent, neque habere intra ſexaginta dies deſinunt,

c Aph. IV, 44. d Aph. V, 10. Act. Meth. Med. I, 17. e Aph. VII, 23, 75. f De l. in Hom. XXVII, 1. g Aph. VII, 11. h Aph. VII, 12. i Aph. VII, 13. k Aph. VII, 14. l Aph. VII, 18. m Aph. VII, 21. n Coac. Præn. II, 228. o Coac. II, 232.

ha-

hæretque per omne id tempus febris, tum in ſuperioribus partibus fit abſceſſus: ac, ſi inter ipſa initia ſanguis è naribus non fluit, circa aures erumpit. Cumque omnis longus tumor ad ſuppurationem fere ſpectet, magis eo tendit is, qui in præcordiis, quam is, qui in ventre eſt: & is qui ſupra umbilicum, quam is qui infra eſt. Si laſſitudinis etiam ſenſus in febre eſt, vel in maxillis, vel in articulis aliquid abſcedit. † Interdum quoque urina tenuis & cruda ſic diu fertur, ut alia ſalutaria ſigna ſint, exque eo caſu plerunque infra tranſverſum ſeptum (quod διάφραγμα Græci vocant) fit abſceſſus. Dolor pulmonis, ſi neque per ſputa, neque per cucurbitulas, neque per ſanguinis detractionem, neque per victus rationem finitus eſt, vomicas aliquas interdum excitat, aut circa vigeſimum diem, aut circa triceſimum, aut circa quadrageſimum, nonnunquam etiam circa ſexageſimum. Numerabimus autem ab eo die, quo primum febricitavit aliquis, aut inhorruit, aut gravitatem ejus partis ſenſit. Sed hæ vomicæ modo à pulmone, modo à coſtarum parte naſcuntur. Quod ſuppurat, ea parte, quam afficit, dolorem inflammationemque concitat, ipſumque calidius eſt: &, ſi in partem ſanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo videtur. Omnis etiam ſuppuratio, quæ nondum oculis patet, ſic deprehendi poteſt: ſi febris non dimittit, eaque interdiu levior eſt, noctu increſcit; p multus ſudor oritur; cupiditas

† Aph. IV. 31. p De loc. in Hom. XXVIII. 12.

tas tuſſiendi eſt, & pene nihil in tuſſi excreatur; oculi cavi ſunt; malæ rubent; venæ ſub lingua inalbeſcunt; in manibus fiunt adunci ungens; digiti, maximeque ſummi, calent; in pedibus [q] tumores ſunt; ſpiritus difficilius trahitur; cibi faſtidium eſt; puſtulæ toto corpore oriuntur. Quod ſi protinus initio dolor & tuſſis fuit, & ſpiritus difficultas, vomica vel ante vel circa vigeſimum diem erumpet. Si ſerius iſta cœperint, neceſſe eſt quidem increſcant, ſed quo minus cito adfuerint, eo tardius ſolventur. Solent etiam in gravi morbo
55, 6. pedes cum digitis unguibuſque nigreſcere. quod ſi non eſt mors conſecuta, & reliquum corpus convaluit, pedes tamen decidunt.

CAP. VIII.

Quæ notæ in quoque morbi genere vel ſpem vel pericula oſtendant.

SEQUITUR, ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quæ vel ſpem, vel periculum oſtendant. Ex veſica dolenti, ſi purulenta [a] urina proceſſit, inque eo læve & album ſubſedit, metum detrahit. In pulmonis morbo, ſi ſputo [b] ipſo levatur dolor, quamvis id purulentum eſt, tamen, ſi æger facile ſpirat, facile excreat, morbum ipſum non difficulter fert, poteſt ei ſecunda valetudo contingere. Neque inter initia terreri convenit, ſi protinus ſputum miſtum eſt ruſo quodam ſanguine, dummodo ſtatim ſedetur. Laterum [c] dolores,

q De loc. in Hom. XXVIII, 8. a Præn. XIX, 11.
b Præn. XIII, 16. Præd. II, XII, 2. c Aph. V, 15.

lores, ſuppuratione facta, deinde intra quadrageſimum diem purgata, finiuntur. 62, 15. Si in jocinore vomica eſt, & ex ea fertur pus purum [d] & album, ſalus ei facilis. 71, 13. Id enim malum in tunica eſt. Ex ſuppurationibus vero hæ tolerabiles ſunt, quæ in [e] exteriorem partem feruntur, & acuuntur. At ex his, quæ intus [f] procedunt, hæ leviores, quæ concluſæ cutem non afficiunt, eamque & ſine dolore & ejuſdem coloris, cujus reliquæ partes ſunt, ſinunt eſſe. Pus [g] quoque, quacumque parte erumpit, ſi eſt læve, album & unius modi, ſine ullo metu eſt; 410, 34. &, quo effuſo, febris protinus conquievit, deſieruntque urgere cibi faſtidium & potionis deſiderium. Si quando etiam ſuppuratio deſcendit in crura, ſputumque ejuſdem factum pro rufo purulentum eſt, periculi minus eſt. At in tabe ejus, qui ſalvus futurus eſt, ſputum eſſe debet album, [h] æquale, totum, ejuſdemque coloris, ſine pituita: eique etiam ſimile eſſe oportet, ſi quid in nares à capite deſtillat. Longe optimum eſt, [i] febrem omnino non eſſe: ſecundum eſt, tantillam eſſe, ut neque tantulum cibum impediat, neque crebram ſitim faciat. Alvus [k] in hac valetudine ea tuta eſt, quæ quotidie coacta, eaque convenientia his, quæ aſſumuntur, reddit. Corpus id, quod minime tenue, maximeque lati [l] pectoris atque ſetoſi eſt, cujuſque cartilago exigua, & carnoſa eſt. Super tabem ſi mulieri quoque ſuppreſſa menſtrua fuerunt, & circa pectus atque

 ſcapu-

d Aph. VII, 45. e Præn. VII, 3. f Præn. VII, 5. g *Præn.* VII, 6. h *Prædict.* II, XII, 2. i Præd. II, XII, 4. k *Præd.* II, XII, 5. l *Præd.* II, XII, 7.

ſcapulas dolor manſit, ſubitoque [m] ſanguis
erupit, levari morbus ſolet: nam & tuſſis
minuitur, & ſitis atque febriculæ deſinunt.
Sed iiſdem [n] fere, niſi redit ſanguis, vomica
erumpit: quæ quo cruentior, eo melior eſt.
Aqua autem inter cutem minime terribi-
161, lis eſt, quæ nullo antecedente morbo cœ-
5. pit: deinde, quæ longo morbo ſupervenit;
utique, ſi firma [o] viſcera ſunt; ſi ſpiritus fa-
cilis; ſi nullus dolor; ſi ſine calore corpus
eſt; æqualiterque in extremis partibus ma-
crum eſt; ſi venter mollis; ſi nulla [p] tuſſis; nulla
ſitis; ſi lingua, ne per ſomnum quidem, ina-
reſcit; ſi cibi cupiditas eſt; ſi venter medica-
mentis movetur; ſi per ſe * excernit mollia &
figurata; ſi non extenuatur; ſi urina, & vini
mutatione, & epotis aliquibus medicamen-
tis mutatur; ſi corpus ſine laſſitudine eſt, &
motum facile ſuſtinet: ſiquidem in quo om-
nia hæc ſunt, is ex toto tutus eſt: in quo plu-
ra ex his ſunt, is in bona ſpe eſt. Articulo-
rum vero vitia, ut podagræ chiragræque, ſi
73, 7. juvenes [q] tentarunt, neque callum induxe-
runt, ſolvi poſſunt: maximeque [r] tormini-
bus leniuntur, & ſi quocumque modo ven-
73, 16. ter fluit. Item morbus [ſ] comitialis ante pu-
bertatem ortus, non ægre finitur. Et, in quo
ab una parte corporis venientis acceſſionis
ſenſus incipit, optimum eſt à manibus pe-
dibuſve initium fieri: deinde, à lateribus:
peſſimum inter hæc, à [t] capite. Atque in his
quoque ea maxime proſunt, quæ per de-
jectiones excernuntur. Ipſa autem deje-
73, 25. ctio ſine ulla noxa eſt, quæ ſine febre eſt;

ſi ce-

m II. Præd. xiv, 3. n II. Præd. xiv, 6, 7.
o II. Præd. xi, 6. p II. Præd. xi, 16. * Aph. vii, 29.
q II. Præd. xv. 6. 7. 8. r II. Præd. xv, 4. ſ II. Præd.
xvi. 1. Aph. v, 7. t II. Præd. xvi. 7.

ſi celeriter deſinit ; ſi contrectato ventre
nullus motus ejus ſentitur ; ſi extremam
alvum ſpiritus ſequitur. Ac ne tormina qui- 224.
dem periculoſa ſunt, ſi ſanguis & ſtrigmen-
ta deſcendunt, dum febris cæteræque ac-
ceſſiones hujus morbi abſint : adeo ut etiam
gravida [v] mulier, non ſolum conſervari
poſſit, ſed etiam partum reſervare. Pro-
deſtque in hoc morbo, ſi jam ætate aliquis
proceſſit. Contra, inteſtinorum [x] lævitas 226.
facilius à teneris ætatibus depellitur : uti-
que, ſi ferri urina, & ali cibo corpus inci-
pit. Eadem ætas prodeſt & in coxæ dolore,
& humerorum, & in omni reſolutione ner-
vorum. Ex quibus coxa, ſi ſine torpore
eſt, ſi leviter friget, quamvis magnos do-
lores habet, tamen & facile & mature ſana-
tur : reſolutumque membrum, ſi nihilo
minus alitur, fieri ſanum poteſt. Oris re-
ſolutio etiam, alvo cita finitur. Omniſque
dejectio [y] lippienti prodeſt. At, varix [z] ortus 368,
vel per ora venarum ſubita profuſio ſangui- 28.
nis vel tormina, inſaniam tollunt. Hume- 348, 15.
rorum [a] dolores, qui ad ſcapulas vel manus
tendunt, vomitu atræ bilis ſolvuntur. Et
quiſquis dolor deorſum tendit, ſanabilior 76, 5.
eſt. Singultus [b] ſternutamento finitur. Lon-
gas dejectiones [c] ſupprimit vomitus. Mulier 32, 19.
ſanguinem vomens, [d] profuſis menſtruis, li- 202,
beratur. Quæ menſtruis [e] non purgatur, ſi 33.
ſanguinem ex naribus fudit, omni pericu-
lo vacat. Quæ locis laborat, aut difficul-
ter [f] partum edit, ſternutamento levatur.
Cui calor & [g] tremor eſt, ſaluti delirium eſt.

E 3 Lieno-

[v] II. Præd. xxx, 14. [x] II. Præd. xxxi, 12, 15, 16.
[y] Aph. vi, 17. [z] Aph. *vi, 21.* [a] *II. Præd.* xliv, 2.
[b] *Aph. vi, 13.* [c] *Aph. vi, 15.* [d] *Aph. v, 32.* [e] Aph.
v, 33. [f] *Aph. v, 35.* [g] *Aph. vi, 26.*

Lienoſis bono [h] tormina ſunt. Denique, ipſa febris, quod maxime mirum videri poteſt, 139, 18. ſæpe præſidio eſt. Nam & [i] præcordiorum dolores, ſi ſine inflammatione ſunt, finit; & in jocinoris [k] dolore ſuccurrit; & nervorum diſtentionem [l] rigoremque, ſi poſtea cœpit, ex toto tollit; & ex difficultate urinæ 74, 28. morbum tenuioris inteſtini ortum, ſi urinam per calorem movet, levat. At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frontis prurigine accedunt, ſanguinis [m] profuſione, vel fortuita, vel etiam petita, ſummoventur. Si capitis, ac frontis [n] dolores ex vento, vel frigore, aut æſtu ſunt, gravedine & ſternutamentis finiuntur. Febrem autem [o] ardentem, quam Græci *καυσώδη* vocant, ſubitus horror exolvit. Si in febre aures [p] obtuſæ ſunt, ſi ſanguis è naribus fluxit, aut venter reſolutus eſt, illud malum deſinit ex toto. Nihil plus adverſus [q] ſurditatem, quam bilioſa alvus poteſt. Quibus in fiſtula [r] urinæ mi- 325, 8. nuti abſceſſus, quos *φύματα* Græci vocant eſſe cœperunt; iis, ubi pus ea parte profluxit, ſanitas redditur. Ex quibus cum pleraque per ſe proveniant, ſcire licet, inter ea, quæ ars adhibet, naturam plurimum poſſe. Contra, ſi caput in febre continenti dolet, neque quicquam remittit, malum atque mortiferum eſt: maximeque id periculum eſt pueris, à ſeptimo anno ad quartumdecimum. In pulmonis morbo, ſi ſputum primis diebus non fuit, deinde à ſe- 56, 3. ptimo die cœpit, & ultra ſeptimum manſit, pericu-

h Aph. VI, 48. i Aph. VI, 40. k Aph. VII. 52. l Aph. IV, 57. m Aph. VI, 10. II. præd. XXXVI, 5. n II. præd. XXXVI, 8. o Aph. IV, 58. p Aph. IV, 60. q Aph. IV, 28. r Aph. IV, 82.

periculoſum eſt: quantoque magis mixtos, 56, 4. neque inter ſe diductos colores habet, tanto deterius. Et tamen nihil pejus eſt, quam ſincerum id edi, ſive rufum eſt, ſive cruentum, ſive [s] album, ſive glutinoſum, ſive pallidum, ſive ſpumans: nigrum [t] tamen peſſimum eſt. In eodem morbo periculoſa ſunt, tuſſis, deſtillatio; etiam, quod alias ſalutare habetur, [v] ſternutamentum. Periculoſiſſimumque eſt, ſi hæc ſecuta ſubita [x] de- 72, 3. jectio eſt. Fere vero, quæ in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora ſigna, & aſperiora eſſe conſuerunt. Ex jocinore 67, 3. ſi pus [y] cruentum exit, mortiferum eſt. At ex ſuppurationibus hæ [z] peſſimæ ſunt, quæ intus tendunt, ſic ut exteriorem quoque cutem decolorent: ex his deinde, quæ in exteriorem partem prorumpit; tum quæ maximæ, quæque planiſſimæ ſunt. Quod ſi, ne rupta quidem vomica, vel pure extrinſecus emiſſo, febris quievit, aut quamvis quieverit, tamen repetit; item; ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi venter liquidus, ſi pus eſt lividum & pallidum, ſi nihil æger excreat niſi pituitam ſpumantem, periculum certum eſt. Atque ex his quidem ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarunt, fere ſenes moriuntur: ex cæteris juniores. At in tabe ſputum mixtum purulentum, febris aſſidua, quæ & cibi tempora eripit, & ſiti affligit, in corpore tenui periculum ſubeſſe teſtatur. Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli [a] fluunt; ubi urina quædam [b] araneis ſimilia ſuperſidentia

s Præn. xIII, 6. t Præn. xIII, 8. v Aph. vI. 16. Coac. Præn. III, 174. *Præn. xIII, 10.* x Aph. v, 12. *y Aph. vII, 45. z Præn. vII.* a Aph. v, 11. b Præn. *xII, 1. Coac. Præn. v, 49.*

168, 5. dentia oſtendit; atque in ſputis odor [c] fœ-
dus eſt; maximeque, ubi poſt hæc orta
71, 10. dejectio eſt, protinus moritur: utique, ſi
tempus [d] autumni eſt: quo fere, qui cætera
parte anni traxerunt, reſolvuntur. Item,
pus expuiſſe in hoc morbo, deinde ex toto
ſpuere [e] deſiiſſe, mortiferum eſt. Solet etiam
in adoleſcentibus is morbus, ex vomica,
fiſtulave oriri: qui non facile ſaneſcunt,
niſi ſi multa ſigna bonæ valetudinis ſubſe-
cuta ſunt. Ex reliquis [f] vero minime faci-
le ſanantur virgines, aut eæ mulieres, qui-
bus ſupervenit tabes, quod menſtrua ſup-
preſſa ſint. Cui vero ſano [g] ſubitus dolor ca-
pitis ortus eſt, dein ſomnus oppreſſit, ſic ut
ſtertat, neque expergiſcatur, intra ſepti-
mum diem pereundum eſt: magis ſi, cum
54, 20. alvus cita non anteceſſerit, palpebræ dor-
mientis non coeunt, ſed album oculorum
apparet. Quos tamen † ita mors ſequitur, ſi
id malum non eſt febre diſcuſſum. At [h] aqua
inter cutem, ſi ex acuto morbo cœpit, ad
ſanitatem raro perducitur: utique, ſi con-
traria his, quæ ſupra poſita ſunt, ſubſe-
quuntur. Æque in ea quoque tuſſis [i] ſpem
tollit: item, ſi ſanguis ſurſum [k] deorſumve
erupit, & aqua medium corpus implevit.
Quibuſdam etiam in hoc morbo [l] tumo-
res oriuntur, deinde deſinunt, deinde rur-
ſus aſſurgunt. Hi quidem tutiores ſunt,
quam qui ſupra comprehenſi ſunt, ſi atten-
dunt: ſed fere fiducia ſecundæ valetudinis
opprimuntur. Illud jure aliquis mirabi-
tur, quomodo quædam ſimul & affligant
noſtra

c Aph. V, 11. d Aph. III, 10. e Aph. VII, 16, 78. f II. Præd. XIII, 5. g Aph. VI, 51. † *cita* vel *certa*, lego. h Præn. VIII, 1. i Aph. VI, 35. VII, 47. k II. Præd. XI, 30 l II. Præd. XI, 33.

noſtra corpora, & parte aliqua tueantur.
Nam, ſive aqua inter cutem quem implevit,
ſive in magno abſceſſu [m] multum puris coiit,
ſimul id omne effudiſſe, æque mortiferum
eſt, ac ſi quis ſani corporis vulnere factus
exanguis eſt. Articuli vero cui ſi dolent,
ut ſuper eos ex callo quædam tubercula 68,23.
innata ſint, nunquam liberantur: quæque
eorum vitia vel in [n] ſenectute cœperunt, vel
in ſenectutem ab adoleſcentia pervene-
runt, ut aliquando leniri poſſunt, ſic nun-
quam ex toto finiuntur. Morbus quoque
comitialis poſt annum quintum & vigeſi-
mum ortus ægre curatur: multoque ægrius 68, 27.
is: qui poſt quadrageſimum annum cœ-
pit; adeo ut in ea ætate * aliquid in natura 68,26.
ſpei, vix quidquam in medicina ſit. In eo-
dem morbo, ſi ſimul totum [o] corpus affici-
tur, neque ante in partibus aliquis venien-
tis mali ſenſus eſt, ſed homo ex improviſo 172,9.
concidit, cujuſcumque is ætatis eſt, vix
ſaneſcit: ſi vero aut mens læſa eſt, aut ner-
vorum facta reſolutio, medicinæ locus non
eſt. Dejectionibus [p] quoque ſi febris acceſſit; 68, 34.
ſi inflammatio jocinoris, aut præcordio-
rum; aut ventris; ſi immodica ſitis; ſi lon-
gius tempus; ſi alvus varia; ſi cum dolore
eſt, etiam mortis periculum ſubeſt: maxi-
meque, ſi inter hæc tormina vetera eſſe cœ-
perunt. Iſque morbus maxime [q] pueros ab-
ſumit uſque ad annum decimum: cæteræ
ætates facilius ſuſtinent. Mulier [r] quoque
gravida ejuſmodi caſu rapi poteſt: atque,
etiamſi ipſa convaluit, partum tamen per- 61, 34.

 dit.

m Aph. VI, 27. n II. *Præd.* XV, 2. * Aph. II, 45.
o *II. Præd. XVI, 4.* p *II. Præd.* XXX, 3, 4. q II. Præd.
XXX, 10. r *II. Præd. XXX, 14.*

dit. Quin etiam tormina [ſ] ab atra bile orſa mortifera ſunt : aut ſi ſub his, extenuato jam corpore, ſubito nigra alvus profluxit. At inteſtinorum [t] lævitas periculoſior eſt, ſi frequens dejectio eſt ; ſi venter omnibus horis & cum ſono & ſine hoc profluit ; ſi ſimiliter noctu & interdiu ; ſi, quod excernitur, aut crudum eſt, aut nigrum, &, præter id, etiam læve, & mali odoris, ſi ſitis urget ; ſi poſt potionem urina non redditur (quod evenit, quia tunc liquor omnis non in veſicam, ſed in inteſtina deſcendit ;) ſi os exulceratur ; ſi rubet facies, & quaſi maculis quibuſdam colorum omnium diſtinguitur ; ſi venter eſt quaſi fermentatus, pinguis atque rugoſus ; ſi & cibi cupiditas non eſt. Inter quæ cum evidens mors ſit, multo evidentior eſt, ſi jam in longinquum quoque id vitium eſt : maxime etiam, ſi in corpore ſenili eſt. Si vero in tenuiore inteſtino morbus eſt, [†] vomitus, ſingultus, nervo-
221,29, rum diſtentio, delirium, mala ſunt. At in morbo arquato [v] durum fieri jecur, perniciosiſſimum eſt. Quos lienes [x] male habent, ſi tormina prehenderunt, deinde converſa ſunt vel in aquam inter cutem, vel in inteſtinorum lævitatem, vix ulla medicina pericu-
70. 7. lo ſubtrahit. Morbus inteſtini tenuioris ex urinæ [y] difficultate, niſi febre reſolutus eſt, intra ſeptimum diem occidit. Mulier [z] ex partu, ſi cum febre vehementibus etiam & aſſiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis eſt. Si dolor atque inflammatio eſt in his partibus, quibus viſcera con-

ſ Aph. IV. 24. t II. Præd. XXXI, 2, 3, 4. † Aph. VII. 10. v Aph. VI. 42. x Aph. VI. 43. y Aph. VI. 44. z Aph. V, 55.

continentur, frequenter ſpirare, ſignum malum eſt. Si ſine cauſa longus dolor capitis eſt, & in cervices ac ſcapulas tranſit, rurſuſque in caput revertitur, aut à capite ad cervices ſcapulaſque pervenit, pernicioſus eſt: niſi vomicam aliquam excitat, ſic, ut pus [*] extuſſiatur; aut niſi ſanguis ex aliqua parte prorumpit; aut niſi in capite multa porrigo, totove corpore puſtulæ ortæ ſunt. Æque magnum malum eſt, ubi torpor [a] atque prurigo pervagantur, modo per totum caput, modo in parte; aut ſenſus alicujus ibi quaſi frigoris eſt, eaque ad ſummam quoque linguam perveniunt. Et, cum in iiſdem ex abſceſſibus auxilium ſit, eo tamen difficilior ſanitas eſt, quo minus ſæpe ſub his malis illi ſubſequuntur. In coxæ [b] vero doloribus, ſi vehemens torpor eſt, frigeſcitque crus & coxa, alvuſque niſi coacta non reddit, idque, quod excernitur, muſcoſum eſt, jamque ætas ejus hominis quadrageſimum annum exceſſit, is morbus erit longiſſimus, minimumque annuus; neque finiri poterit, niſi aut vere, aut † autumno. Difficilis æque curatio eſt, in eadem ætate, ubi humerorum dolor [c] vel ad manus pervenit, vel ad ſcapulas tendit, torporemque & dolorem creat, neque bilis vomitu levata eſt. Quacunque vero parte corporis membrum aliquod reſolutum eſt, ſi neque [d] movetur, & emacreſcit, in priſtinum habitum non revertitur; eoque minus, quo vetuſtius [e] id vitium eſt, & quo magis in corpore ſenili eſt. Omnique reſolutioni nervorum ad medicinam 39,24.
non

[*] Cael. Aurelian. Acut. Morb. II. 16. a II. Præd. XXXVII. b II. *Præd.* XLV. 2. *ad* 8. † ex Hippocrate. *c II. Præd.* XLIV. 1, 2. d II. Præd. XLII. 8. *e II. Præd.* XLIII. 2, 3.

178, non idonea tempora ſunt hiems [f] & autum-
32. nus: aliquid ſperari poteſt vere & æſtate.
Iſque morbus mediocris † vix * ſanatur, vehe-
mens ſanari non poteſt. Omnis etiam do-
178,18. lor minus medicinæ paret, qui ſurſum [g] pro-
69,26. cedit. Mulieri [h] gravidæ ſi ſubito mammæ
emacuerunt, abortus periculum eſt. Quæ
neque [i] peperit, neque gravida eſt, ſi lac ha-
147,7. bet, à menſtruis defecta eſt. Quartana [k] æ-
ſtiva, brevis, autumnalis fere longa eſt; maximeque, quæ cœpit hieme appropinquante. Si ſanguis [l] profluxit, deinde ſecuta eſt dementia cum diſtentione nervorum, periculum mortis eſt. Itemque, ſi medicamentis [m] purgatum & adhuc inanem, nervorum diſtentio oppreſſit: aut ſi in magno dolore, extremæ partes frigent. Neque is ad vitam [n] redit, qui ex ſuſpendio, ſpumante ore, detractus eſt. Alvus [o] nigra, ſanguini atro ſimilis, repentina, ſive cum febre, ſive etiam ſine hac eſt, pernicioſa eſt.

CAP. IX.

De Morborum curationibus.

COGNITIS indiciis, quæ nos vel ſpe conſolentur, vel metu terreant, ad curationes morborum tranſeundum eſt. Ex his quædam communes ſunt, quædam propriæ. Communes, quæ pluribus morbis opitulantur. Propriæ, quæ ſingulis. Ante de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros ſolum, ſed ſanos quoque ſuſtinent, quædam in adverſa tantum valetudine adhibentur.

Omne

f II. Præd. XLIII, 4. † Aph. II. 42. Aretæus de Morb. diuturn. I. 7. g II. Præd. XLVI. 9. h Aph. V. 37. i Aph. V, 39. k Aph. II, 25. l Aphor. V, 3. m Aph. V, 4. n Aph. II, 43. o Aph. IV, 21.

Omne vero auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adjicit, aut evocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, ſimulque aut durat, aut mollit. Quædam non uno modo tantum, ſed etiam duobus inter ſe non contrariis adjuvant. Demitur materia, ſanguinis detractione, cucurbitula, dejectione, vomitu, frictione, geſtatione, omnique exercitatione corporis, abſtinentia, ſudore. De quibus protinus dicam.

CAP. X.

De Sanguinis detractione per venas. [a]

SANGUINEM, inciſa vena, mitti novum non eſt: ſed nullum pene morbum eſſe, in quo non mittatur, novum eſt. Item, mitti junioribus, & fœminis uterum non gerentibus, vetus eſt. In pueris [b] vero idem experiri, & in ſenioribus, & in gravidis quoque mulieribus, vetus non eſt. Siquidem antiqui, primam ultimamque ætatem ſuſtinere non poſſe hoc auxilii genus judicabant; perſuaſerantque ſibi, mulierem gravidam, quæ ita curata eſſet, [c] abortum eſſe facturam. Poſtea vero uſus oſtendit, nihil ex his eſſe perpetuum, aliaſque potius obſervationes adhibendas eſſe, ad quas dirigi curantis conſilium debeat. Intereſt enim, non quæ ætas ſit, neque quid in corpore intus geratur, ſed quæ vires ſint. Ergo, ſi juvenis imbecillus eſt: aut ſi mulier, quæ gravida non eſt, parum valet, male ſanguis mittitur, emoritur enim vis, ſiqua ſupererat,

hoc

a Actuar. M. M. III, 1. b Actuar. M. M. III. 8.
c *Aph. V, 31.*

hoc modo erepta. At firmus puer, & robuſtus ſenex, & gravida mulier valens, tuto ſic curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli poteſt: quia fere minus roboris illis ætatibus ſubeſt. Mulierique prægnanti poſt curationem quoque viribus opus eſt, non tantum ad ſe, ſed etiam ad partum ſuſtinendum. Non quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus ejiciendum eſt: cum præcipua in hoc ars ſit, quæ non annos numeret, neque conceptionem ſolam videat,
120,8. ſed vires [d] æſtimet, & ex eo colligat, poſſit
131,2. nec ne ſupereſſe, quod vel puerum, vel ſenem, vel in una muliere duo corpora ſimul ſuſtineat. Intereſt etiam inter valens corpus, & obeſum; inter tenue, & infirmum. Tenuioribus magis ſanguis, plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem ejuſmodi ſuſtinent: celeriuſque eâ, qui nimium eſt pinguis, affligitur. Ideoque vis corporis melius ex venis, quam ex ipſa * ſpecie æſtimatur.

Neque ſolum hæc conſideranda ſunt, ſed etiam morbi genus quod ſit: utrum ſuperans, an deficiens materia læſerit: corruptum corpus ſit, an integrum. Nam ſi materia vel deeſt, vel integra eſt, iſtud alienum eſt. At ſi vel copia ſui male habet, vel corrupta eſt, nullo modo melius ſuccurritur. Ergo vehemens febris, ubi rubet corpus, plenæque venæ tument, ſangui-
178,21. nis detractionem requirit: item viſcerum
194,2. morbi, † nervorumque reſolutio, & rigor, & diſten-

d Scran. Epheſ. Iſag. c. 23. * Cicero in Oratore c. 2. † Patin. ad Celſum pag. 238.

diſtentio: quicquid denique fauces diffi- 196,
cultate ſpiritus ſtrangulat; quicquid ſubito 21.
ſupprimit vocem; quiſquis intolerabilis
dolor eſt; & quacumque de cauſa ruptum
aliquid intus atque colliſum eſt: item ma-
lus corporis habitus; omneſque acuti mor-
bi, qui modo, ut ſupra dixi, non infirmita-
te, ſed onere nocent.

Fieri tamen poteſt, ut morbus quidem
id deſideret, corpus autem vix pati poſſe
videatur: ſed, ſi nullum tamen appareat
aliud auxilium, periturusque ſit, qui labo-
rat, niſi temeraria quoque via fuerit adju-
tus, in hoc ſtatu boni medici eſt oſtendere,
quam nulla ſpes ſine ſanguinis detractione
ſit; faterique, quantus in hac ipſa re metus
ſit: & tum demum, ſi exigatur, ſanguinem
mittere. De quo dubitare in ejuſmodi re
non oportet. ſatius eſt enim anceps auxi-
lium experiri, quam nullum. Idque maxi- 178,
me fieri debet, ubi nervi reſoluti ſunt; ubi 19, 29.
ſubito aliquis obmutuit; ubi angina [e] ſtran- 196,
gulatur; ubi prioris febris acceſſio pene 21.
confecit, paremque ſubſequi veriſimile eſt,
neque eam videntur ſuſtinere ægri vires
poſſe.

Cum ſit autem minime crudo ſanguis
mittendus, tamen ne id quidem perpetuum
eſt. neque enim ſemper concoctionem res
expectat. Ergo, ſi ex ſuperiore parte aliquis 203,
decidit, ſi contuſus eſt, ſi ex aliquo ſubito 20.
caſu ſanguinem vomit, quamvis paulo ante 204, 9.
ſumpſit cibum, tamen protinus ei demen-
da materia eſt, ne, ſi ſubſederit, corpus af-
fligat.

e I. *Epid.* VI, 26.

ſligat. Idemque etiam in aliis caſibus repentinis, qui ſtrangulabunt, dictum erit. At, ſi morbi ratio patiatur, tum demum nulla cruditatis ſuſpicione remanente id fiet. Ideoque ei rei videtur aptiſſimus adverſæ valetudinis dies ſecundus, aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die ſanguinem mittere neceſſe eſt, ſic nunquam utile poſt diem quartum eſt, cum jam ſpatio ipſo materia vel exhauſta eſt, vel corpus corrupit; ut detractio imbecillum id facere poſſit, non poſſit integrum. Quod ſi vehemens febris urget, in ipſo impetu ejus ſanguinem mittere, hominem jugulare eſt. expectanda ergo intermiſſio eſt: ſi non decedit, cum creſcere deſiit: ſi neque remiſſio ſperatur, tunc quoque, quamvis pejor, ſola tamen occaſio non omittenda eſt.

Fere etiam iſta medicina, ubi neceſſaria eſt, in biduum dividenda eſt. Satius eſt enim, primum levare ægrum, deinde perpurgare, quam ſimul omni vi effuſa fortaſſe præcipitare. Quod ſi in cura quoque aquæ quæ inter cutem eſt, ita reſpondet; quanto magis neceſſe eſt in ſanguine reſpondeat?

Mitti vero is debet, ſi totius corporis cauſa fit, ex brachio: ſi partis alicujus, ex ea ipſa parte, aut certe quam proxima; quia non ubique mitti poteſt, ſed in temporibus, in brachiis, juxta talos. Neque ignoro, quoſdam dicere, quam longiſſime [f] ſanguinem inde, ubi lædit, eſſe mittendum; ſic enim averti materiæ curſum; at illo modo

in

[f] De Nat. Hum. XXII, 4. De Venis. XIII, 6.

in id ipſum, quod gravatur, evocari. Sed idipſum falſum eſt. proximum enim locum primo exhaurit: ex ulterioribus autem eatenus ſanguis ſequitur, quatenus emittitur: ubi is ſuppreſſus eſt, quia non trahitur, ne venit quidem. Videtur tamen uſus ipſe docuiſſe, ſi caput † fractum eſt, ex brachio potius ſanguinem mittendum eſſe: ſi quod in humero * vitium eſt, ex altero brachio. credo, quia ſi quid parum ceſſerit, opportuniores hæ partes injuriæ ſunt, quam quæ jam male habent. Avertitur quoque interdum ſanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. deſinit enim fluere qua nolumus, inde objectis quæ prohibeant, alio dato itinere.

Mittere autem ſanguinem cum ſit expeditiſſimum, uſum habenti; tamen ignaro difficillimum eſt. Juncta enim eſt vena arteriis, his nervi. Ita, ſi nervum ſcalpellus attigit, ſequetur nervorum g diſtentio, eaque hominem crudeliter conſumit. At arteria h inciſa neque coit, neque ſaneſcit: in- 183,
terdum etiam, ut ſanguis vehementer 24.
erumpat, efficit. Ipſius quoque venæ, ſi forte præciſa eſt, capita comprimuntur, neque ſanguinem emittunt. At ſi timide ſcalpellus demittitur, ſummam cutem lacerat, neque venam incidit. Nonnunquam etiam ea latet, neque facile reperitur. Ita multæ res id difficile inſcio faciunt, quod perito facillimum eſt.

Incidenda ad medium vena eſt. Ex qua cum ſanguis erumpit, colorem ejus habitumque

F tumque

† quidam vir. *doctus l. tactum.* * Aph. vi. 22. De *Morb. iii, 32.* *h Aph. vi. 18. 19.* l. de Morb. vii, 21.

289, 7. tumque oportet attendere. Nam ſi is craſſus & niger eſt, vitioſus eſt; ideoque utiliter effunditur: † ſi rubet & pellucet, integer eſt; eaque miſſio ſanguinis adeo non prodeſt, ut etiam noceat, protinuſque is ſupprimendus eſt. Sed id evenire non poteſt ſub eo medico, qui ſcit ex quali corpore ſanguis mittendus ſit. Illud magis fieri ſolet, ut æque niger aſſidue primo die profluat. quod quamvis ita eſt, tamen ſi jam ſatis fluxit, ſupprimendus eſt: ſemperque ante finis faciendus eſt, quam * anima deficiat.

Deligandumque brachium ſuperimpoſito expreſſo ex aqua frigida penicillo; & poſtero die adverſo medio digito vena fricanda, ut recens coitus ejus reſolvatur, iterumque ſanguinem fundat. Sive autem primo, ſive ſecundo die ſanguis, qui craſſus & niger initio fluxerat, & rubere, & pellucere cœpit, ſatis materiæ detractum eſt, atque quod ſupereſt, ſincerum eſt: ideoque protinus brachium deligandum, habendumque ita eſt, donec valens cicatricula ſit; quæ celerrime in vena confirmatur.

CAP. XI.

De Sanguinis detractione per Cucurbitulas.

CUCURBITULARUM a vero duo genera ſunt: æneum, & corneum. Ænea, altera parte patet; altera, clauſa eſt. Cornea, altera parte æque patens, altera foramen habet exiguum. In æneum linamen-

† Caſaub. in Athenæ. Animadv. L. 1. c. 20. pag. 60. * Soran. Epheſius Iſagog. 1. cap. 22. a Proſp. Alpin. de Medic. Ægypt. 11. 13.

mentum ardens conjicitur, ac ſi os ejus corpori aptatur, imprimiturque, donec inhæreat. Cornea, per ſe corpori imponitur; deinde, ubi ea parte, qua exiguum foramen eſt, ore ſpiritus adductus eſt, ſuperque cera cavum id clauſum eſt, æque inhæreſcit. Utraque non ex his tantum materiæ generibus, ſed etiam ex quolibet alio recte fit. Ac ſi cætera defecerunt, caliculus quoque aut pultarius, oris compreſſioris, ei rei commode aptatur. Ubi inhæſit, ſi conciſa ante ſcalpello cutis eſt, ſanguinem extrahit: ſi integra eſt, ſpiritum. Ergo ubi materia, quæ intus eſt, lædit, illo modo: ubi inflatio, hoc imponi ſolet.

Uſus autem cucurbitulæ præcipuus eſt, ubi non in toto corpore, ſed in parte aliqua vitium eſt, quam exhauriri ad confirmandam valetudinem ſatis eſt. Idque ipſum teſtimonium eſt, etiam ſcalpello ſanguinem, ubi membro ſuccurritur, ab ea potiſſimum parte, quæ jam læſa eſt, eſſe mittendum: quod nemo cucurbitulam diverſæ parti 233, imponit, niſi cum profuſionem ſanguinis 34. eo avertit; ſed ei ipſi, quæ dolet, quæque liberanda eſt.

Opus eſſe cucurbitula poteſt in morbis longis (quamvis & iis jam ſpacium aliquod acceſſit) ſive corrupta materia, ſive ſpiritu male habente. In acutis quoque quibuſdam, ſi & levari corpus debet, & ex vena ſanguinem mitti, vires non patiuntur. Idque auxilium ut minus vehemens, ita magis tutum; neque unquam periculoſum

eſt, etiamſi in medio febris impetu, etiamſi in cruditate adhibetur. Ideoque ubi ſanguinem mitti opus eſt, ſi inciſa vena præceps periculum eſt, aut nobili in parte corporis vitium eſt, etiam huc potius confugiendum eſt. cum eo tamen, ut ſciamus, hic ut nullum periculum, ita levius præ-
232, ſidium eſſe; nec poſſe vehementi [b] malo,
1. niſi æque vehemens auxilium ſuccurrere.

CAP. XII.

De Dejectione.

DEJECTIONEM autem antiqui variis medicamentis, crebraque alvi ductione in omnibus fere morbis moliebantur: dabantque aut nigrum veratrum, aut filiculam, aut ſquamam æris, quam λεπίδα χαλκοῦ Græci vocant; aut lactucæ marinæ † lac, cujus gutta pani adjecta abunde purgat; aut lac vel aſininum, vel bubulum, vel caprinum, eique ſalis paulum adjiciebant, decoquebantque id, &, ſublatis his, quæ coierant, quod quaſi ſerum ſupererat, bibere cogebant.

241, Sed medicamenta ſtomachum fere læ-
25. dunt. Ideoque omnibus catharticis aloë miſcenda eſt. Alvus ſi vehementius fluit, aut ſæpius ducitur, hominem infirmat. Ergo numquam in adverſa valetudine medicamentum ejus rei cauſa recte datur, niſi ubi is morbus ſine febre eſt. Ut cum veratrum nigrum, aut atra bile vexatis, aut
87,13. cum [a] triſtitia inſanientibus, aut iis, quorum
177, nervi parte aliqua reſoluti ſunt, datur. At,
33. ubi

b De Arte XIII, 16. Eraſm. Adag. *malo nodo*. Chryſ. ad Geneſ. cap. I. Homil. VI. † Patin. pag. 248. a I. Diæt. XXXIII, 10. De Inſomn. VI, 5. de victu Acut. LVI.

ubi febres ſunt, ſatius eſt ejus rei cauſa cibos potioneſque aſſumere, qui ſimul & alant, & ventrem molliant. Suntque valetudinis genera, quibus ex lacte purgatio convenit.

2. *De Alvi ductione.* b

Plerunque vero alvus lotionibus ducenda eſt.
quod, ab Aſclepiade c quoque ſic vitu- 29, 7.
peratum, ut tamen ſervatum ſit, video plerunque ſeculo noſtro, præteriri. Eſt autem ea moderatio, quam is ſecutus videtur, aptiſſima, ut neque ſæpe † medicina tentetur, & tamen ſemel, vel ſummum bis, non omittatur, ſi caput grave eſt; ſi oculi caligant; ſi morbus majoris inteſtini eſt, quod Græci κόλον nominant, ſi in imo ventre, aut in coxa dolores ſunt; ſi in ſtomachum quædam bilioſa concurrunt, vel etiam pituita eo ſe, humorve aliquis aquæ ſimilis confert; ſi ſpiritus difficilius redditur; ſi nihil per ſe venter excernit; utique, ſi juxta quoque ſtercus eſt, & intus remanet; aut ſi ſtercoris odorem nihil dejiciens æger ex ſpiritu ſuo ſentit; aut ſi corruptum eſt, quod excernitur; aut ſi prima inedia febrem non ſuſtulit; aut ſi ſanguinem mitti, cum opus ſit, vires non patiuntur, tempuſve ejus rei præteriit; aut ſi multum ante morbum aliquis potavit; aut ſi is, qui ſæpe, vel ſponte, vel caſu purgatus eſt, ſubito habet alvum ſuppreſſam. Servanda vero illa ſunt, ne ante diem tertium ducatur: ne ulla cruditate ſubſtante: ne in corpore infirmo, diuque in adverſa valetudine exhauſto: neve in eo, cui ſatis alvus reddit quotidie, qui-

b Plutarch. *de tuend. Valet p.* 232. c Plin. XXVI. 3. *Craton. Conſilia Med. ex ed.* Scholzii.

ve eam liquidam habet: neve in ipſo acceſſionis impetu; quia, quod tum infuſum eſt, alvo continetur, regeſtumque in caput, multo gravius periculum efficit. Pridie vero abſtinere debet æger, ut aptus tali curationi ſit. Eodem die ante, aliquot horis, aquam calidam bibere, ut ſuperiores ejus partes madeſcant: tum immittenda in alvum eſt, ſi levi medicina contenti ſumus, pura aqua; ſi paulo valentiori, mulſa; ſi leni, aqua, in qua fœnum græcum, vel priſana, vel malva decocta ſit: ſi reprimendi cauſa, ex † verbenis. Acris autem eſt marina aqua, vel alia ſale adjecto: at utraque decocta commodior eſt. Acrior fit, adjecto vel oleo, vel nitro, vel melle quoque. Si acrior eſt, eo plus extrahit, ſed minus facile ſuſtinetur. Id quod infunditur, neque frigidum eſſe oportet, neque calidum; ne alterutro modo lædat. Cum infuſum eſt, quantum fieri poteſt, continere ſe in lectulo debet æger nec primæ cupiditati dejectionis protinus cedere: ubi neceſſe eſt, tum demum deſidere. Fereque eo modo dempta materia, ſuperioribus partibus levatis, morbum ipſum mollit. Cum vero, quotiens res coegit, deſidendo aliquis ſe exhauſit, pauliſper debet conquieſcere; &, ne vires deficiant, utique eo die cibum aſſumere. qui plenior, an exiguus ſit dandus, ex ratione ejus acceſſionis, quæ expectabitur, aut in metu non erit, æſtimari oportebit.

CAP.

† pro quavis herba, ſic Plin. XXVI. c. 10. *Satyrii* nomine quaſvis herbas venerem excitantes nominat.

CAP. XIII.

De Vomitu. a 29, 21.

AT vomitus, ut in ſecunda quoque valetudine ſæpe neceſſariusillioſis eſt; ſic etiam in his morbis, quos bilis concitavit. Ergo omnibus, qui ante febres horrore & tremore vexantur: omnibus, qui cholera laborant: omnibus etiam cum quadam hilaritate inſanientibus; & comitiali 183,10. quoque morbo oppreſſis neceſſarius eſt. Sed, ſi acutus morbus eſt, ſicut in cholera; ſi febris eſt, inter rigores, aſperioribus medicamentis opus non eſt; ſicut in dejectionibus quoque ſupra dictum eſt. Satiſque 84. 31. eſt, ea vomitus cauſa ſumi, quæ ſanis quoque ſumenda eſſe propoſui. At ubi longi valenteſque morbi ſine febre ſunt, ut comi- 92, 4. tialis aut inſania, veratro quoque albo utendum eſt. Id neque hieme, neque æſtate recte datur: optime, vere: tolerabiliter autumno. Quiſquis daturus erit, id agere ante debet, ut accepturi corpus b humidius ſit. Illud ſcire oportet, omne ejuſmodi medicamentum, quod † potui datur, non ſemper ægris prodeſſe, ſemper c ſanis nocere.

CAP. XIV.

De Frictione. a

DE frictione vero & geſtatione adeo multa Aſclepiades, tanquam inventor ejus, b poſuit in eo volumine, quod Communium auxiliorum inſcripſit, ut, cum trium tantum faceret mentionem, hujus

F 4

a Hippocrat. T. 1. pag. 651. III. De Diæt. IV.
b Aph. IV, *13.* † *Vomitui.* c *Aph. II, 36.* IV, 16.
a Oribaſ. Med. collect. VI. 13, 16, 17, 18, &c. b Plin. *XXVI, 3. Mercur. de Arte Gymn. I, 7.*

hujus & vini & geſtationis , tamen maximam partem in hoc conſumpſerit. Oportet autem neque recentiores viros in his fraudare , quæ vel repererunt , vel recte ſecuti ſunt ; & tamen ea , quæ apud antiquiores aliquos poſita ſunt , authoribus ſuis reddere. Neque dubitari poteſt, quin latius quidem , & dilucidius , ubi & quomodo frictione utendum eſſet , Aſclepiades præceperit ;
348, nihil tamen reperit , quod non à vetuſtiſſi-
10. mo authore, Hippocrate paucis verbis com-
549, prehenſum ſit : qui dixit, Frictione, ſi ve-
18. hemens ſit, c durari corpus : ſi lenis , molliri : ſi multa , minui : ſi modica , impleri. Sequitur ergo , ut tum utendum ſit, cum aut adſtringendum corpus ſit , quod fluens eſt: aut molliendum , quod induruit: aut digerendum in eo , cui copia nocet : aut alendum id , quod tenue & infirmum eſt.

Quas tamen ſpecies , ſi quis curioſius æſtimet (quod jam ad medicum non pertinet) facile intelliget , omnes ex una cauſa pendere , quæ demit. Nam & adſtringitur aliquid , eo dempto , quod interpoſitum , ut id laxaretur, effecerat : & mollitur , eo detracto , quod duritiem creabat : & impletur , non ipſa frictione , ſed eo cibo , qui poſtea uſque ad cutem , digeſtione quadam relaxatam , penetrat. Diverſarum vero rerum in modo cauſa eſt.

Inter unctionem autem & frictionem multum intereſt. Ungi enim , leniterque pertractari corpus , etiam in acutis & recentibus morbis oportet ; in remiſſione tamen , &

c III. Diæt. XLII, 9, 10. Oribaſ. Synopſ. I, 4. Plin. XXVIII, 4.

& ante cibum. Longa vero frictione uti, neque in acutis morbis, neque increſcentibus convenit; præterquam cum phreneticis ſomnus ea quæritur. Amat autem hoc auxilium valetudo longa, & jam à primo impetu inclinata. Neque ignoro, quoſdam dicere, omne auxilium neceſſarium eſſe increſcentibus morbis, non cum jam per ſe finiuntur. Quod non ita ſe habet. Poteſt enim morbus, etiam qui per ſe finem habiturus eſt, citius tamen adhibito auxilio tolli. quod duabus de cauſis neceſſarium eſt: & ut quam primum bona valetudo contingat; & ne morbus, qui remanet, iterum; quamvis levi de cauſa, exaſperetur. Poteſt enim morbus minus gravis eſſe, quam fuerit; neque ideo tamen ſolvi; ſed reliquiis quibuſdam inhærere, quas admotum aliquod auxilium diſcutiat.

Sed ut, levata quoque adverſa valetudine, recte frictio adhibetur; ſic nunquam adhibenda eſt febre increſcente: verum, ſi fieri poterit, cum ex toto corpus ea vacabit; ſin minus, certe cum ea remiſerit. Eadem autem modo in totis corporibus eſſe debet, ut cum infirmus aliquis implendus: modo in partibus; aut quia ipſa ejus membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis [d] longos dolores ipſius frictio levat; non in impetu tamen doloris: & membrum aliquod reſolutum ipſius frictione confirmatur. Longe tamen ſæpius aliud perfricandum eſt, cum aliud dolet: maximeque cum à ſummis, aut à mediis parti-

d Aretæus de *Diut. Curat.* 1, 1.

partibus corporis evocare materiam volumus; ideoque extremas partes perfricamus. Neque audiendi ſunt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus ſit. Id enim ex viribus hominis colligendum eſt. Ut ſi quis perinfirmus eſt, poteſt ſatis eſſe quinquagies: ſi robuſtior, poteſt ducenties eſſe faciendum. inter utrumque deinde, prout vires ſunt. Quo fit, ut etiam minus ſæpe in muliere, quam in viro: minus ſæpe in puero, vel ſene, quam in juvene, manus dimovendæ ſint. Denique, ſi certa membra perfricantur, multa valentique fricatione opus eſt. Nam neque totum corpus infirmari cito per partem poteſt, & opus eſt quam plurimum materiæ digeri, ſive ipſum membrum, ſive per id aliud levamus. At, ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, brevior eſſe debet & lenior; ut tantummodo ſummam cutem emolliat, quo facilius capax ex recenti cibo novæ materiæ fiat. In malis jam ægrum eſſe teſtatur,[e] ubi exterior pars corporis friget, interior cum ſiti calet,
55,22. ut ſupra poſui. Sed tunc quoque unicum in frictione præſidium eſt, quæ ſi calorem evocavit, poteſt alicui medicinæ locum facere.

CAP. XV.

De Geſtatione.[a]

GESTATIO quoque longis & jam inclinatis morbis aptiſſima eſt. utiliſque eſt & his corporibus, quæ jam ex

e Aph. IV, 48. a Oribaſ. Coll. Medic. VI, 23.

ex toto febre carent, ſed adhuc exerceri per ſe non poſſunt; & his, quibus lentæ morborum reliquiæ remanent, neque aliter eliduntur. Aſclepiades etiam in recenti vehementique, præcipueque ardente febre, ad diſcutiendam eam, geſtatione dixit utendum. Sed id periculoſe fit; meliuſque in quiete ejuſmodi impetus ſuſtinetur. Si quis tamen [b] experiri volet, ſic experiatur, ſi lingua non erit aſpera, ſi nullus tumor, nulla durities, nullus dolor viſceribus, aut capiti, aut præcordiis ſuberit. At ex toto, nunquam geſtari corpus dolens debet, ſive id in toto, ſive in parte eſt; niſi tamen ſolis nervis dolentibus; neque unquam increſcente febre, ſed in remiſſione ejus.

Genera [c] autem geſtationis plura ſunt: quæ adhibenda ſunt & pro viribus cujuſque, & pro opibus; ne aut imbecillum hominem nimis digerant, aut humili deſint. Geſtationum leniſſima eſt navi, vel in portu, vel in flumine; vel lectica, aut ſcamno: acrior, vehiculo: vehementior, in alto mari † navi. Atque hæ ipſæ & intendi & leniri poſſunt. Si nihil horum eſt, ſuſpendi lectus debet, & moveri. Si ne id quidem eſt, at certe uni pedi lecti fulcimentum ſubjiciendum eſt, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus Et levia quidem genera exercitationis infirmiſſimis conveniunt: valentiora vero his, qui jam pluribus diebus febre liberati ſunt; aut his, qui gravium morborum initia ſic ſentiunt, ut adhuc febre vacent (quod & in tabe, & in ſtomachi

b Oribaſ. *Medic. Coll.* vi, 25. c Oribaſ. Medic. *Coll.* vi, 23. † *Gloſſ.*

machi vitiis, & cum aqua cutem ſubiit, & interdum in morbo regio fit) aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis inſa-
17, 18. nia eſt, ſine febre, quamvis diu, manent. In quibus affectibus ea quoque genera exercitationum neceſſaria ſunt, quæ comprehendimus eo loco †, quo, quemadmodum ſani, neque firmi homines ſe gerere debent, præcepimus.

CAP. XVI.

De Abſtinentia. a

ABSTINENTIÆ vero duo genera ſunt. Alterum, ubi nihil aſſumit æger: alterum, ubi non niſi quod oportet. Initia morborum primum * famem, ſitimque deſiderant: ipſi deinde morbi, moderationem, ut neque aliud quam expedit, neque ejus ipſius nimium ſumatur. neque
24, 33. enim convenit juxta inediam protinus ſatietatem eſſe. Quod ſi ſanis quoque corporibus inutile eſt, ubi aliqua neceſſitas famem fecit; quanto inutilius eſt infirmo, nedum ægro? Neque ulla res b magis adjuvat laborantem, quam tempeſtiva abſtinentia. Intemperantes homines apud nos, ſibi cibi tempora, modum curantibus dant. Rurſus alii, tempora medicis pro dono remittunt, ſibi ipſis modum vendicant. Liberaliter agere ſe credunt, qui cætera illorum arbitrio relinquunt, in genere cibi liberi ſunt, quaſi quæratur, quid medico liceat, non quid ægro ſalutare ſit. Cui vehementer nocet, quoties in ejus, quod aſſumitur, vel

† Lib. 1. c. 1, 2. a Soran. Epheſ. Iſag. cap. x. Hipp. de Vet. M.T. xv. n. 10. b Plin. xxviii, 4.

vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.

CAP. XVII.

De Sudore.

SUDOR duobus modis elicitur: aut ſicco calore, aut balneo. Siccus calor eſt, & arenæ calidæ, a & laconici, & clibani, & quarundam naturalium ſudationum, ubi à terra profuſus calidus vapor ædificio includitur, ſicut ſuper b Baias in murtetis habemus. Præter hæc, ſole quoque, & exercitatione is movetur. Utiliaque hæc genera ſunt, quoties humor intus nocet, iſque digerendus eſt. Ac nervorum quoque quædam vitia ſic optime curantur. Et cætera infirmis poſſunt convenire: Sol, & exercitatio tantum robuſtioribus; qui tamen ſine febre, vel initio morbi, vel etiam non gravibus morbis tenentur. Cavendum autem eſt, ne quid horum vel in c febre, vel in cruditate tentetur.

At balnei duplex uſus eſt. Nam modo, diſcuſſis febribus, initium cibi plenioris, vinique firmioris, valetudini facit; modo febrem ipſam tollit. Fereque adhibetur, ubi ſummam cutem relaxari, evocarique corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. Antiqui timidius eo utebantur: Aſclepiades d audacius. Neque terrere autem ea res, ſi tempeſtiva eſt, debet: at ante tempus nocet. Quiſquis febre liberatus eſt, ſimulatque ea uno die non acceſſit, eo, qui proximus eſt poſt tempus acceſſio-

a Aetius Tetr. I. Serm. III, 9. b Alii *Baias*, Horat. Epiſt. xv, l. *1. Ovid. de A. A.* l. *1.* Caſſiodor. Var. *l. IX, 6.* c *I. de Morb. Mul.* LVIII. 14. d Plin. *XXVI, 3.*

ceſſionis, tuto lavari poteſt. At ſi circuitum habere ea febris ſolita eſt, ſic ut tertio, quartove die revertatur, quandocunque non acceſſit, balneum tutum eſt. Manentibus vero adhuc febribus, ſi hæ ſunt lentæ, lieneſque jamdiu male habent, recte medicina iſta tentatur: cum eo tamen, ne præcordia dura ſint, neve ea tumeant, neve lingua aſpera ſit, neve aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus ſit, neve tum febris increſcat. Et in his quidem febribus, quæ certum circuitum habent, duo balnei tempora ſunt; alterum, ante horrorem; alterum, febre finita. In his vero, qui lentis febriculis diu detinentur, cum aut ex toto receſſit acceſſio; aut ſi id non ſolet, certe lenita eſt, jamque corpus tam integrum eſt, quam maxime eſſe in eo genere valetudinis ſolet.

Imbecillus homo, iturus in balneum, vitare debet, ne ante frigus aliquod experiatur: ubi in balneum venit, pauliſper reſiſtere, experirique, num tempora adſtringantur, & an ſudor aliquis oriatur: illud ſi incidit, hoc non ſecutum eſt, inutile eo die balneum eſt: & perungendus eſt is leniter, & referendus, vitandumque omnimodo frigus, & abſtinentia utendum. At ſi temporibus integris, primum ibi, deinde alibi ſudor incipit, fovendum os aqua calida; tum in ſolio deſidendum eſt; atque ibi quoque videndum, num ſub primo contactu aquæ calidæ ſumma cutis inhorreſcat, quod vix tamen fieri poteſt, ſi priora

recte

recte acceſſerunt: certum autem id ſignum inutilis balnei eſt.

Ante vero, quam in aquam calidam ſe demittat, an poſtea aliquis perungi debeat, ex ratione valetudinis ſuæ cognoſcat. Fere tamen (niſi ubi nominatim, ut poſtea fiat, id præcipietur) moto ſudore [e] leniter corpus perungendum; deinde in aquam calidam demittendum eſt. Atque hic quoque habenda virium ratio eſt; neque committendum, ut per æſtum anima deficiat; ſed maturius is auferendus, curioſeque veſtimentis involvendus eſt, ut ne ad eum frigus aſpiret: & ibi quoque, antequam aliquid aſſumat, inſudet.

Fomenta quoque calida ſunt, milium, ſal, arena: quodlibet eorum calefactum, & in linteum conjectum; etiam ſolum linteum, ſi minore vi opus eſt: at ſi majore, extincti titiones, involutique panniculis, & 142,
ſic circundati. Quinetiam calido oleo re- 18.
plentur [f] utriculi: & in vaſa fictilia (quas à ſimilitudine lenticulas vocant) aqua conjicitur; & ſal ſacco lineo excipitur, demititurque in aquam bene calidam, tum ſuper id membrum, quod fovendum eſt, collocatur. Juxtaque ignem, ferramenta duo ignita ſunt, capitibus paulo latioribus: alterum ex his demittitur in ſiccum ſalem, & aqua ſuper leviter aſpergitur; ubi frigere cœpit, ad ignem refertur: idem & in altero fit; deinde invicem in utroque: intereaque deſcendit ſalſus & calidus ſuccus, qui contractis aliquo morbo nervis opitulatur. His omni-

e I. De Morb. Mul. LVIII, 13. f Diogen. Laert. l. v. vit. Ariſtot. pag. 117. ed. Lond. Valeriola obſerv. 1. obſerv. LI. in uxore partu difficili laborante.

omnibus commune eſt, digerere id, quod vel præcordia onerat, vel fauces ſtrangulat, vel in aliquo membro nocet. Quando autem quoque utendum ſit, in ipſis morborum generibus dicetur.

Cap. XVIII.

Qui cibi, potioneſve, aut valentis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ ſint.

Cum de his dictum ſit, quæ detrahendo juvant: ad ea veniendum eſt, quæ nos alunt, id eſt cibum, & potionem. Hæc autem non omnium tantum morborum, ſed etiam ſecundæ valetudinis communia præſidia ſunt. Pertinetque ad rem, omnium proprietates noſſe: primum, ut
49,4. ſani ſciant, quomodo his utantur: deinde,
17,30. ut exequentibus nobis morborum curatio-
18,12. nes, liceat ſpecies rerum, quæ aſſumendæ neceſſario erunt, ſubjicere: neque neceſſe ſit ſubinde ſingulas eas nominare.

Scire igitur oportet, omnia legumina, quæque ex frumentis panificia ſunt, generis valentiſſimi eſſe (valentiſſimum voco, in quo plurimum alimenti eſt:) item omne animal quadrupes domi natum; omnem grandem feram, quales ſunt caprea, cervus, aper, onager; omnem grandem avem, quales ſunt anſer, & pavo, & grus; omnes belluas marinas, ex quibus cetus eſt, quæque his pares ſunt: item mel, & caſeum. Quo minus mirum eſt, opus piſtorium valentiſſimum eſſe, quod ex frumento, adipe melle, caſeo a conſtat. In media vero materia-

a II. Diæt. xxi, 10.

teria numerari ex oleribus debere ea, quorum radices, vel bulbos aſſumimus: ex quadrupedibus, leporem: aves omnes à minimis ad phœnicopterum: item piſces omnes, qui ſalem non patiuntur, ſolidive ſaliuntur. Imbecilliſſimam vero materiam eſſe, omne olus, & quicquid in cauliculo* naſcitur, qualis eſt cucurbita, & cucumis, & capparis, omnia † poma, oleas, cochleas, itemque conchylia.

Sed quamvis hæc ita diſcreta ſint, tamen etiam, quæ ſub eadem ſpecie ſunt, magna diſcrimina recipiunt; aliaque res alia vel valentior eſt, vel infirmior. Siquidem plus alimenti eſt in pane, quam in ullo alio. Firmius eſt [b] triticum, quam milium: idipſum, quam hordeum: & ex tritico firmiſſima ſiligo; deinde ſimila; deinde cui nihil ademptum eſt, quod [c] αὐτόπυρον Græci vocant: infirmior eſt, ex polline: infirmiſſimus, cibarius panis. Ex leguminibus vero valentior faba, vel lenticula, quam piſum. Ex [d] oleribus valentior rapa, napique, & omnes bulbi (in quibus cepam quoque, & allium numero) quam paſtinaca, vel quæ ſpecialiter radicula appellatur. Item firmior braſſica, & beta, & porrum, quam lactuca, vel cucurbita, vel aſparagus. At ex fructibus ſurculorum valentiores uvæ, ficus, nuces, palmulæ, quæque poma proprie nominantur. Atque ex his ipſis firmiora, quæ ſuccoſa, quam quæ fragilia ſunt. Item ex his [e] avibus, quæ in media ſpecie ſunt, valentiores eæ, quæ pedibus, quam quæ volatu magis nitun-

* Patin. p. 282, 283. & 287. † id. ibid. b II. De Diæt. x, 1. Athen. Deipn. III. 30. p. 115. c Ath. Deipn, III. c. 28. d II. Diæt. XXIV. e II. Diæt. XVIII.

nituntur: & ex his, quæ volatu fidunt, firmiores ſunt grandiores aves, quam minutæ, ut ficedula & turdus. Atque eæ quoque, quæ in aqua degunt, leviorem cibum præſtant, quam quæ natandi ſcientiam non habent. Inter domeſticas vero quadrupedes, leviſſima ſuilla eſt; graviſſima, bubula. Itemque ex feris, quo majus quodque animal, eo robuſtior ex eo cibus eſt. f Piſciumque eorum, qui ex media materia ſunt, quamvis maxime utimur, tamen graviſſimi ſunt: tum ex quibus ſalſamenta quoque fieri poſſunt, qualis lacertus eſt; deinde hi, qui, quamvis teneriores, tamen duri ſunt, ut aurata, corvus, ſparus, oculata; tum plani: poſt quos etiam leviores ſunt, lupi, mullique; & poſt hos, omnes ſaxatiles.

Neque vero in generibus rerum tantummodo diſcrimen eſt, ſed etiam in ipſis: quod & ætate fit, & membro, & ſolo, & cœlo, & habitu. Nam quadrupes vel omne animal ſi lactens eſt, minus alimenti præſtat: itemque quo tenerior pullus cohortalis eſt. In piſcibus quoque media ætas, quæque nondum ſummam magnitudinem implevit. Deinde ex eodem ſue, ungulæ, roſtrum, aures, cerebellum. Ex agno, hœdove, cum petiolis totum g caput aliquanto, quam cætera membra, leviora ſunt; adeo ut in media materia poni poſſint. Ex avibus, colla, alæve recte infirmiſſimis annumerantur. Quod ad ſolum vero pertinet, frumentum quoque valentius eſt collinum,

quam

f II. Diæt. xiix. g II. Diæt. xxi, 2.

quam campeſtre. Levior [h] piſcis inter ſaxa editus, quam in arena; levior in arena, quam in limo. Quo fit, ut ex ſtagno, vel lacu, vel [i] flumine eadem genera graviora ſint. Leviorque, qui in alto, quam qui in vado vivit. Omne etiam ferum [k] animal domeſtico levius; & quodcumque humido cœlo, quam quod ſicco natum eſt. Deinde eadem omnia pinguia, quam macra; recentia, quam ſalſa; nova, quam vetuſta, plus alimenti habent. Tum res eadem magis alit jurulenta, quam aſſa; magis aſſa, quam frixa. Ovum durum valentiſſimæ materiæ eſt; molle, vel ſorbile, imbecilliſſimæ. Cumque panificia omnia firmiſſima ſint, elota tamen quædam genera frumenti, ut alica, oryza, ptiſana, vel ex iiſdem facta ſorbitio, vel pulticula, & aqua quoque madens panis, imbecilliſſimis annumerari poteſt.

Ex potionibus vero, quæcunque ex frumento facta eſt, itemque lac, mulſum, defrutum, paſſum, vinum aut dulce, aut vehemens, aut muſtum, aut magnæ vetuſtatis, valentiſſimi generis eſt. At acetum, & id vinum quod [†] paucorum annorum, vel auſterum, vel pingue eſt, in media materia eſt. ideoque infirmis nunquam ejus generis dari debet. Aqua omnium imbecilliſſima eſt. Firmiorque ex frumento potio eſt, quo firmius fuit ipſum frumentum: firmior ex eo vino, quod bono ſolo, quam quod tenui; quodque temperato cœlo, quam quod aut nimis humido, aut nimis ſicco, nimiumque aut frigido,

h II. Diæt. xiix. 9. Athenæus Deipn. vii, c. 15.
i II. Diæt. xix, 1. k II. Diæt. xx. † Patin. p. 299.

aut calido natum eſt. Mulſum, quo plus mellis habet; defrutum, quo magis decoctum; paſſum, quo ex ſicciore uva eſt, eo valentius eſt. † Aqua leviſſima [l] pluviatilis eſt; deinde fontana, tum ex flumine, tum ex puteo; poſthæc ex nive, aut glacie; gravior his, ex lacu; graviſſima, ex palude. Facilis etiam, & neceſſaria cognitio eſt naturam ejus requirentibus. Nam levis, pondere apparet; & ex his, quæ pondere pares ſunt, eo melior quæque eſt, quo celerius * & calefit & frigeſcit; quoque celerius ex ea legumina percoquuntur.

Fere vero ſequitur, ut, quo valentior quæque materia eſt, eo minus facile concoquatur; ſed ſi concocta eſt, plus alat. Itaque utendum eſt materiæ genere pro viribus; moduſque omnibus pro genere ſumendus. Ergo imbecillis hominibus, rebus infirmiſſimis opus eſt: mediocriter firmos, media materia optime ſuſtinet: & robuſtis apta validiſſima eſt. Plus deinde aliquis aſſumere ex levioribus poteſt: in his magis, quæ valentiſſima ſunt, temperare ſibi debet.

CAP. XIX.

Quæ natura ac proprietas cujuſque rei ſit, qua veſcimur.

NEQUE hæc ſola diſcrimina ſunt; ſed etiam aliæ res boni ſucci, aliæ mali ſunt; quæ εὔχυμα, & κακόχυμα Græci vocant: aliæ lenes, aliæ acres: aliæ craſſiorem pituitam in nobis faciunt, aliæ tenuiorem: aliæ idoneæ ſunt ſtomacho, aliæ

† Aquæ bonæ malæve ſigna enumerantur a Caſaubono *in Athenæum Animadv.* L. 11. c. 7. l Pallad. R. R. I. 17. Colum. de R. R. I. 5. * Aph. V. 26.

aliæ alienæ: Itemque aliæ inflant, aliæ ab hoc abſunt: aliæ calefaciunt, aliæ refrigerant: aliæ facile in ſtomacho aceſcunt, aliæ non facile intus corrumpuntur: aliæ movent alvum, aliæ ſupprimunt: aliæ citant urinam, aliæ tardant: quædam ſomnum movent, quædam ſenſus excitant. Quæ omnia ideo noſcenda ſunt, quoniam aliud alii, vel corpori, vel valetudini, convenit.

CAP. XX.

De his, quæ boni ſucci ſunt.

BONI ſucci ſunt, triticum, ſiligo, alica, oryza, amylum, tragum, priſana, [a] lac, caſeus mollis, omnis venatio, omnes aves, quæ ex media materia ſunt: ex majoribus quoque hæ, quas ſupra nominavimus: medii inter teneros duroſque piſces, ut mullus, & lupus: olera, lactuca, urtica, malva, cucumis, cucurbita, portulaea, cochleæ, palmulæ: ex pomis quodcumque neque acerbum, neque acidum eſt: vinum dulce, vel lene, paſſum, defrutum, oleæ, quæve ex his duobus in alterutro ſervatæ ſunt: † vulvæ, roſtra, * trunculique ſuum, omnis pinguis caro, omnis glutinoſa, omne jecur, ovum ſorbile.

CAP. XXI.

De his, quæ mali ſucci ſunt.

MALI vero ſucci ſunt, milium, panicum, hordeum, legumina, caro domeſtica permacra, omniſque caro ſalſa, omne a ſalſamentum, garum, vetus caſeus,

a Varro R. R. II. 11. † Plin. Ep. I. 1. Ep. 15.
* *in Tyron. notis occurrit vox* Trunculus pag. 167.
a Athen. Deipn. III. c. 31. pag. 116.

ſeus, ſiſer, radicula, rapa; napi, bulbi, braſſica, magiſque etiam cyma ejus, aſparagus, beta, cucumis, porrum, eruca, naſturtium, thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, ruta, anethum, feniculum, cuminum, aniſum, lapathum, ſinapi, allium, cepa, lienes, renes, inteſtina, pomum quodcunque acidum vel acerbum eſt, acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum, * piſces quoque ſaxatiles, omneſque, qui ex tenerrimo genere ſunt, aut hi, qui rurſus nimium duri viroſique ſunt, ut fere quos ſtagna, lacus, limoſive rivi ferunt, quive in nimiam magnitudinem exceſſerunt.

CAP. XXII.

Quæ res lenes, quæve acres ſint.

LENES autem ſunt, ſorbitio, pulticula, laganum, amylum, ptiſana, pinguis caro, & quæcunque glutinoſa eſt: quod fere quidem in omni, quæ domeſtica, fit, præcipue tamen in ungulis, trunculiſque ſuum, in petiolis capituliſque hœdorum & vitulorum & agnorum, omnibuſque cerebellis. Item lac, &, quæ proprie dulcia nominantur, defrutum, paſſum; nuclei pinei. Acria ſunt, omnia nimis auſtera, omnia acida, omnia ſalſa; & mel quidem, quo melius eſt, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, naſturtium, cucumis, beta, braſſica, aſparagus, ſinapi, radicula, intubus, ocimum, lactuca, maximaque olerum pars.

* Refutat Celſum Nonn. de Re Cibar. l. 3. c. 13. p. 319.

CAP. XXIII.

De his, quæ craſſiorem, quæve tenuiorem pituitam faciunt.

CRASSIOREM autem pituitam faciunt, ova ſorbilia, alica, oryza, amylum, ptiſana, lac, bulbi, omniaque fere glutinoſa. Extenuant eandem, omnia ſalſa, atque, acria, & acida.

CAP. XXIV.

De his, quæ ſtomacho idonea ſunt.

STOMACHO autem apta ſunt, quæcunque auſtera ſunt, & quæ acida, quæque contacta ſale modico ſunt. Item panis ſine fermento, & elota alica, vel oryza, vel ptiſana; omnis avis, omnis venatio; atque utraque vel aſſa, vel elixa: ex domeſticis animalibus bubula: ſi quid ex cæteris ſumitur, macrum potius, quam pingue: ex ſue, ungulæ, roſtra, aures, vulvæque ſteriles: ex oleribus, intuba, lactuca, paſtinaca, cucurbita elixa, ſiſer: ex pomis, ceraſum, morum, ſorbum, pirum fragile, quale cruſtuminum vel nævianum eſt: item pira, quæ ponuntur, Tarentina, atque Signina; malum orbiculatum, aut Scandianum, vel Amerinum, vel cotoneum, vel Punicum, apſinthium, murices, purpuræ, cochleæ, uvæ ex olla, molle ovum, palmulæ, nuclei pinei, [a] oleæ albæ ex [b] dura muria, eædem aceto intinctæ, vel nigræ, quæ in arbore bene permaturuerunt, vel quæ in paſſo, defrutove verſatæ ſunt: vinum auſterum, licet jam

[a] Mercurial. Var. Lect. *1, 3.* [b] Mercurial. Var. *Lect. 11, 26. ſed refutatur a L.* Nonnio de Re Cibar. *l. 3. c. 45. pag. 421.*

jam aſperum ſit, item reſinatum: duri ex media materia piſces, oſtrea, pectines, murices, purpuræ, cochleæ: cibi, potioneſque frigidæ, vel fervidæ.

CAP. XXV.

Quæ res alienæ ſtomacho ſint.

ALIENA vero ſtomacho ſunt, omnia tepida, omnia ſalſa, omnia jurulenta, omnia [a] prædulcia, omnia pinguia, ſorbitio, panis fermentatus, idemque vel ex milio, vel ex hordeo, oleum, radices olerum, & quodcunque olus ex oleo garove eſtur, mel, mulſum, defrutum, paſſum, lac, omnis caſeus, uva recens, ficus & viridis & arida, legumina omnia, quæque inflare conſueverunt: item thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, naſturtium, lapathum, lampſana, juglandes. Ex his autem intelligi poteſt, non, quicquid boni ſucci eſt, protinus ſtomacho convenire; neque quicquid ſtomacho convenit, protinus boni ſucci eſſe.

CAP. XXVI.

De his, quæ inflant.

INFLANT autem, omnia fere legumina, omnia pinguia, omnia prædulcia, omnia jurulenta, muſtum, atque etiam id vinum, cui nihil adhuc ætatis acceſſit: ex oleribus, allium, cepa, braſſica, omneſque radices, excepto ſiſere & paſtinaca, bulbi, ficus etiam aridæ, ſed magis virides, uvæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis,

a Calviſ. apud Chariſ. Soſip. Inſtit. Gram. l. 1.

pineis, lac, omniſque [b] caſeus, quicquid denique ſubcrudum aliquis aſſumpſit.

De his, quæ minime inflant.

Minima inflatio fit ex venatione, aucupio, piſcibus, pomis, oleis, conchiliis, ovis vel mollibus vel ſorbilibus, vino vetere. Feniculum vero, & anethum, inflationes etiam levant.

CAP. XXVII.

De his, quæ calefaciunt, aut refrigerant. p. 31.

AT calefaciunt, piper, ſal, caro omnis jurulenta, allium, cepa, ficus arida, ſalſamentum, vinum, & quo meracius eſt, eo magis.

Refrigerant, olera, quorum crudi caules aſſumuntur, ut intubus, & lactuca: itemque coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, ceraſa, mala auſtera, pira fragilia, caro elixa, præcipueque acetum, ſive cibus ex eo, ſive potio aſſumitur.

CAP. XXVIII.

De his, quæ intus facile corrumpuntur.

FACILE autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quiſquis alius quam ex tritico eſt, & omne piſtorium opus, lac, mel; itemque lactentia atque teneri piſces, oſtrea, olera, caſeus & recens & vetus, craſſa vel tenera caro, vinum dulce, mulſum, defrutum, paſſum; quicquid denique vel jurulentum eſt, vel nimis dulce, vel nimis tenue.

[b] De Vict. Acut. LIX, 5.

De his, quæ intus minime vitiantur.

At minime intus vitiantur, panis ſine fermento, aves, & eæ potius duriores, duri piſces, neque ſolum aurata puta, aut ſcarus, ſed etiam lolligo, locuſta, polypus: item bubula, omniſque dura caro; eademque aptior eſt, ſi macra, ſi ſalſa eſt; omniaque ſalſamenta: cochleæ, murices, purpuræ: vinum auſterum, vel reſinatum.

CAP. XXIX.

32, 9. *De his, quæ alvum movent.*

AT alvum movent, panis fermentatus, magiſque ſi [a] cibarius vel hordeaceus eſt; braſſica, ſi ſubcruda eſt, lactuca, anethum, naſturtium, ocimum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malva, lapathum, beta, aſparagus, cucurbita, ceraſa, mora, poma omnia mitia, ficus etiam arida, ſed magis viridis, uvæ recentes pingues, minutæ aves, cochleæ, garum, ſalſamentum, oſtrea, pelorides, echini, muſculi, & omnes fere conchulæ, maximeque jus earum; ſaxatiles, & omnes teneri piſces, ſepiarum atramentum; ſi qua caro aſſumitur pinguis, eadem vel jurulenta, vel elixa; aves, quæ natant; mel crudum, lac, lactentia omnia, mulſum, vinum dulce vel ſalſum, aqua, omnia tenera, tepida, [b] dulcia, pinguia, elixa, jurulenta, ſalſa, diluta.

CAP.

[a] Victor. Variar. Lect. I. 22. [b] Athen. Deipn. III. 33.

CAP. XXV.

De his, quæ alvum adſtringunt. 32, 9.

CONTRA adſtringunt, panis ex ſiligine, vel ex ſimila; magis, ſi ſine fermento eſt; magis etiam ſi toſtus eſt; intenditurque vis ejus etiam, ſi bis coquitur: pulticula vel ex alica, vel ex panico, vel ex milio; itemque ex iiſdem ſorbitio; & magis, ſi hæc ante fricta ſunt: lenticula cui vel beta, vel intubus, vel ambubeia, vel plantago adjecta eſt; magiſque etiam, ſi illa ante fricta eſt: per ſe etiam intubus, vel ex plantagine, vel * ambubeia fricta; minuta olera, braſſica bis decocta; dura ova; magiſque ſi aſſa ſunt: minutæ aves, merula, palumbes; magiſque, ſi in poſca decocta eſt: grus, omneſque aves, quæ magis currunt, quam volant; lepus, caprea; jecur ex his, quæ ſevum habent, maximeque bubulum, ac ſevum ipſum: a caſeus, qui vehementior vetuſtate fit, vel ea mutatione, quam in eo tranſmarino videmus; aut ſi recens eſt, ex melle, mulſove decoctus: item mel coctum, pira immatura, ſorba, magiſque ea, quæ torminalia vocantur, mala cotonea, & punica, oleæ vel albæ vel præmaturæ, myrta, palmulæ, purpuræ, murices, vinum reſinatum vel aſperum, item meracum, acetum, mulſum quod inferbuit, aſperum item defrutum, paſſum, aqua vel tepida vel præfrigida, dura, id eſt, ea quæ tarde † puteſcit, ideoque pluviatilis potiſſimum, omnia dura, macra, auſtera, aſpera,

* Salm. *Exerc. Plin. pag.* 583. a F. ed. Ultraj.
a *De Vict. Acut.* XIX, 5. † l. putreſcit.

ra, toſta, & in eadem carne, aſſa potius, quam elixa.

Cap. XXXI.

De his, quæ urinam movent.

Urinam autem movent, quæcunque in horto naſcentia boni odoris ſunt, ut apium, ruta, anethum, ocimum, mentha, hyſſopum, aniſum, coriandrum, naſturtium, eruca, feniculum. præter hæc, aſparagus, capparis, nepeta, thymum, ſatureia, lampſana, paſtinaca, magiſque agreſtis, radicula, ſiſer, cepa. Ex venatione, maxime lepus, vinum tenue, piper & rotundum & longum, ſinapi, apſinthium, nuclei pinei.

Cap. XXXII.

De his, quæ ad ſomnum apta ſunt.

Somno vero aptum eſt papaver, lactuca, maximeque æſtiva, cujus cauliculus jam lacte repletus eſt, morum, porrum.

De his, quæ ſenſum excitant.

Senſus vero excitant, nepeta, thymum, ſatureia, hyſſopum, præcipueque pulegium, ruta, & cepa.

Cap. XXXIII.

De his, quæ materiam evocant.

Evocare vero materiam multa admodum poſſunt: ſed ea, cum ex peregrinis medicamentis maxime conſtent, aliiſque magis, quam quibus ratione victus ſuccur-

ſuccurritur, opitulentur, in præſentia differam: ponam vero ea, quæ prompta, & his morbis, de quibus protinus dicturus ſum, apta, corpus erodunt, & ſic ex eo, quidquid mali eſt, extrahunt. Habent autem hanc facultatem, ſemina erucæ, naſturtii, radiculæ; præcipue tamen omnium, ſinapis. Salis quoque & fici eadem vis eſt.

De his, quæ reprimunt.

Leniter vero ſimul & reprimunt & molliunt, lana ſuccida, ex aceto vel vino, cui oleum adjectum eſt; contritæ palmulæ, furfures in ſalſa aqua vel aceto decocti.

At ſimul reprimunt & refrigerant, herba muralis (parthenium vel perdicium appellant) ſerpillum, pulegium, ocimum, herba ſanguinalis (quam Græci πολύγονον vocant) portulaca, papaveris folia, capreolique vitium, coriandri folia, hyoſcyamum, muſcus, ſiſer, apium, ſolanum (quam στρύχνον Græci vocant) braſſicæ folia, intubus, plantago, feniculi ſemen, contrita pira vel mala, præcipueque cotonea, lenticula, aqua frigida, maximeque pluviatilis, 290, vinum, acetum, & ex horum aliquo ma- 18. dens vel panis, vel farina, vel ſpongia, vel 204, 15. lacinia, vel lana ſuccida, vel etiam linteolum, creta cimolia, gypſum, melinum, myrteum, [a] roſa, acerbum oleum, verbenarum contuſa cum teneris caulibus folia; cujus generis ſunt olea, cupreſſus, myrtus, lentiſcus, tamarix, liguſtrum, roſa, rubus, laurus, hedera, punicum malum.

Sine

a Patin. *p.* 328.

Sine frigore autem reprimunt, cocta cotonea, malicorium, aqua calida, in qua verbenæ coctæ ſunt, quas ſupra propoſui, pulvis vel ex fece vini, vel ex myrti foliis, amaræ nuces.

31,20. *De his, quæ calefaciunt.*

105, 11. Calefacit vero, ex qualibet farina cataplaſma, ſive ex tritici, ſive ex farris, ſive hordei, ſive ervi, vel lolii, vel milii, vel panici, vel lenticulæ, vel fabæ, vel lupini, vel lini, vel fœni græci, ubi ea deferbuit, calidaque impoſita eſt. Valentior tamen ad id omnis farina eſt ex mulſo, quam ex aqua cocta. Præterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex fele juncta oleo, magiſque, ſi vetus eſt, ſal, nitrum, git, piper. quinque folium.

De his, quæ durant, aut emolliunt.

Fereque, quæ vehementer & reprimunt & refrigerant, durant: quæ autem calefaciunt & digerunt, ea emolliunt: præcipueque ad emolliendum poteſt cataplaſma ex lini vel fœni græci ſemine.

His autem omnibus, & ſimplicibus, & permixtis, varie medici utuntur; ut magis, quid quiſque perſuaſerit ſibi, appareat, quam quid evidenter compererit.

LIBER TERTIUS.

CAP. I.

De morborum generibus.

PRÆVISIS omnibus, quæ pertinent ad univerſa genera morborum, ad ſingulorum curationes veniam. Hos autem in duas ſpecies Græci diviſerunt; alioſque ex his acutos, alios longos eſſe dixerunt. Ideoque, quoniam non ſemper eodem modo reſpondebant, eoſdem alii inter acutos, alii inter longos retulerunt. Ex quo, plura eorum genera eſſe, manifeſtum eſt. Quidam enim breves acutique ſunt, qui cito vel tollunt hominem, vel ipſi cito finiuntur. Quidam longi, ſub quibus neque ſanitas in propinquo, neque exitium eſt. Tertiumque genus eorum eſt, qui modo acuti, modo longi ſunt. idque non in febribus tantummodo, in quibus frequentiſſimum eſt; ſed in aliis quoque fit. Atque etiam, præter hos, quartum eſt; quod neque acutum dici poteſt, quia non perimit; neque utique longum, quia, ſi occurritur, facile ſanatur. Ego, cum de ſingulis dicam, cujus quiſque generis ſit, indicabo.

Dividam autem omnes in eos, qui in totis corporibus conſiſtere videntur, & eos, qui oriuntur in partibus. Incipiam à prioribus, pauca de omnibus præfatus. In nullo quidem morbo plus fortuna ſibi vendi- 405, 16.
care

care quam ars: ars, quam natura, poteſt: utpote cum, repugnante [a] natura, nihil medicina proficiat. Magis tamen ignoſcendum medico eſt parum proficienti in acutis morbis, quam in longis. Hic enim breve ſpacium eſt, intra quod, ſi quod auxilium non profuit, æger extinguitur: ibi & deliberationi, & mutationi remediorum tempus patet; adeo ut raro, ſi inter initia medicus acceſſit, obſequens æger ſine illius vitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus inſedit, quod ad difficultatem pertinet, acuto par eſt. Et acutus quidem, quo vetuſtior eſt; longus autem, quo recentior, eo facilius curatur.

Alterum illud ignorari non oportet,
18, 13. quod non omnibus ægris eadem auxilia conveniunt. Ex quo incidit, ut alia atque alia ſummi authores, quaſi ſola, venditaverint, prout cuique ceſſerant. Oportet itaque, ubi aliquid non reſpondet, non tanti putare authorem, quanti ægrum, & experiri * aliud atque aliud. Sic tamen, ut in acutis morbis cito mutetur, quod nihil prodeſt: in longis, quos tempus, ut facit, ſic etiam ſolvit, non [b] ſtatim condemnetur, ſi quid non ſtatim profuit: minus vero removeatur, ſi quid paulum ſaltem juvat; quia profectus tempore expletur.

a Hippocrat. Lex. T. II. 10. Seneca de Tranq. An. c. VI. † Hipp. de A. T. xx. 6. * Philo Judæus de Joſepho pag. 531. ed. 1631. b Cœl. Aurelian. Tard. paſſ. IV, 3. pag. 454.

CAP. II.

Quomodo morbi cognoſcantur, & an increſcant, an minuantur, & qua ratione ab initio, qui languere incipit, curari debeat.

PROTINUS autem intet initia ſcire facile eſt, quis aucutus morbus, quis longus ſit: non in his ſolum, in quibus ſemper ita ſe habet; ſed in his quoque, in quibus variat. Nam ubi ſine intermiſſionibus acceſſiones & dolores graves urgent, acutus morbus eſt. Ubi lenti dolores, lentæve febres ſunt, & ſpatia inter acceſſiones porriguntur, acceduntque ea ſigna, quæ in priore a volumine expoſita ſunt, longum hunc futurum eſſe, manifeſtum eſt.

Videndum etiam eſt, morbus an increſcat, an conſiſtat, an minuatur: quia quædam remedia increſcentibus morbis, plura inclinatis conveniunt. Eaque, quæ creſcentibus apta ſunt, ubi acutus increſcens urget, in remiſſionibus potius experienda ſunt. Increſcit autem morbus, dum graviores dolores, acceſſioneſque veniunt; hæque & ante, quam proximæ, revertuntur, & poſtea deſinunt. Atque in longis quoque morbis, etiam tales notas non habentibus, ſcire licet, increſcere, ſi ſomnus incertus eſt, ſi deterior concoctio, ſi fœtidiores dejectiones, ſi tardior ſenſus, ſi pigrior mens, ſi percurrit corpus frigus aut calor, ſi id magis pallet. Ea vero, quæ contraria his ſunt, decedentis ejus notæ ſunt.

a II. c. v.

Præter hæc, in acutis b morbis ſerius æger alendus eſt, nec niſi jam inclinatis; ut inedia, dempta materia, impetum frangat. In longis maturius, ut ſuſtinere ſpatium affecturi mali poſſit. At, ſi quando is non in toto corpore, ſed in parte eſt; magis tamen ad rem pertinet, vim totius corporis moliri, quam partis; cum per eam partes ægræ ſanentur. Multum etiam intereſt, ab initio quis recte curatus ſit, an perperam: quia curatio minus his prodeſt, in quibus aſſidue fruſtra fuit. Si quis temere habitus, adhuc integris viribus vivit, admota curatione momento reſtituitur.

Sed cum ab his cœperim, quæ notas quaſdam futuræ adverſæ valetudinis exhibent, curationum quoque principium ab animadverſione ejuſdem temporis faciam. Igitur, ſi quid ex his, quæ propoſita ſunt, incidit, omnium optima ſunt, † quies
298, 15. & abſtinentia: ſi quid bibendum, aqua;
348, 21. idque interdum uno die fieri ſatis eſt; interdum, ſi terrentia manent, biduo: proximeque abſtinentiam ſumendus eſt cibus exiguus, bibenda aqua, poſtero die etiam vinum, deinde invicem alternis diebus, modo aqua, modo vinum, donec omnis cauſa metus finiatur. per hæc enim ſæpe inſtans gravis morbus diſcutitur. Plurimique falluntur, dum ſe primo die protinus ſublaturos languorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta dejectione, aut vomitu, aut ſudationibus, aut vino ſperant. non quod non interdum id incidat,

b Aph. I. 4. & 10. † Liv. 22. c. 18.

dat, aut non decipiat, ſed quod ſæpius fallat; ſolaque abſtinentia ſine ullo periculo medeatur. Cum præſertim etiam pro modo terroris moderari liceat: & , ſi leviora indicia fuerunt, ſatis ſit à vino tantum abſtinere; quod ſubtractum plus, quam ſi cibo aliquid demarur, adjuvat: ſi paulo graviora, ſatis ſit, non aquam tantum bibere, ſed etiam cibo carnem ſubtrahere: interdum panis quoque minus, quam pro conſuetudine aſſumere, humidoque cibo eſſe contentum, & olere potiſſimum. Satiſque ſit, tum ex toto à cibo, à vino, ab omni motu corporis abſtinere, cum vehementes notæ terruerunt. Neque dubium eſt, quin vix quiſquam, qui non diſſimulavit, ſed per hæc mature morbo occurrit, ægrotet.

CAP. III.

De Febrium generibus.

ATQUE hæc quidem ſanis facienda ſunt, tantum cauſam metuentibus. ſequitur vero curatio febrium; quod & in toto corpore, & vulgare maxime morbi genus eſt. Ex his una a quotidiana, altera tertiana, altera quartana eſt. Interdum etiam longiore circuitu quædam redeunt, ſed id raro evenit. In prioribus, & morbi ſunt, & medicina.

Ac quartanæ quidem b ſimpliciores ſunt. Incipiunt fere ab horrore; deinde calor erumpit; finitaque febre biduum integrum eſt. ita quarto die revertitur.

Tertianarum vero duo genera ſunt. Alterum

a I. *Epidem. III, 14. &c.* b *I.* Epidem. III, 17.

terum eodem modo, quo quartana, & incipiens, & deſinens; illo tantum interpoſito diſcrimine, quod unum diem præſtat integrum, tertio redit. Alterum longe perniciosius, quod tertio quidem die revertitur, ex octo autem & quadraginta horis fere ſex & triginta per acceſſionem occupat (interdum etiam vel minus, vel plus) neque ex toto in † remiſſione deſiſtit; ſed tantum levius eſt. Id genus plerique medici ἡμιτριταῖον appellant.

Quotidianæ vero variæ ſunt, & multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiunt, aliæ à frigore, aliæ ab horrore. Frigus voco, ubi extremæ partes membrorum inalgeſcunt: horrorem, ubi totum corpus intremit. Rurſus aliæ ſic deſinunt, ut ex toto ſequatur integritas: aliæ ſic, ut aliquantum quidem minuatur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquiæ remaneant, donec altera acceſſio accedat: ac ſæpe aliæ vix quicquam aut nihil remittunt, ſed ita, ut cœpere, continuant. Deinde, aliæ fervorem ingentem habent, aliæ tolerabilem: aliæ quotidie pares ſunt, aliæ impares; atque invicem altero die leniores, altero vehementiores: aliæ tempore eodem poſtridie revertuntur, aliæ vel ſerius vel celerius: aliæ diem noctemque acceſſione & decesſione implent, aliæ minus, aliæ plus: aliæ, cum decedunt, ſudorem movent, aliæ non movent; atque aliàs per ſudorem ad integritatem venitur, aliàs corpus tantum imbecillius redditur. Acceſſio-

ceſſio-

† Eſt proprium verbum medicorum, Gronov. ad Senec. Epiſt. 53.

ceſſiones etiam, modo ſingulæ ſingulis diebus fiunt, modo binæ pluresve concurrunt. Ex quo ſæpe evenit, ut quotidie plures acceſſiones remiſſioneſque ſint; ſic tamen, ut unaquæque alicui priori reſpondeat.

Interdum vero acceſſiones quoque confunduntur, ſic ut notari neque tempora earum, neque ſpatia poſſint. Neque verum eſt, quod dicitur à quibuſdam, nullam febrem inordinatam eſſe, niſi aut ex vomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. Facilior enim ſemper curatio foret, ſi hoc verum eſſet. nam, quod evidentes cauſæ faciunt, facere etiam abditæ poſſunt. Neque de re, ſed de verbo controverſiam movent, qui, cum aliter aliterque in eodem morbo febres accedunt, non eaſdem inordinate redire, ſed alias aliaſque ſubinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiamſi vere diceretur. Tempora quoque remiſſionum modo liberalia, modo vix ulla ſunt.

CAP. IV.

De Curationum diverſis generibus.

ET febrium quidem ratio maxime talis eſt. Curationum vero diverſa genera ſunt, prout authores aliquos habent. Aſclepiades officium eſſe medici dicit, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet. Id votum eſt: ſed fere periculoſa eſſe nimia & feſtinatio & voluptas ſolet. Qua vero moderatione utendum ſit, ut quan-

tum fieri poteſt, omnia iſta contingant, prima ſemper habita ſalute, in ipſis partibus curationum conſiderandum erit.

Et ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus ſit. Antiqui, medicamentis quibuſdam datis, concoctionem moliebantur; eo quod [a] cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quæ lædere videbatur, ducendo ſæpius alvum ſubtrahebant. Aſclepiades medica-
29, 7. menta ſuſtulit; alvum non toties, ſed fe-
85, 7. re tamen in omni morbo, ſubduxit. Febre vero ipſa præcipue ſe ad remedium uti profeſſus eſt. Convellendas etiam vires ægri putavit, luce, vigilia, ſiti ingenti; ſic, ut ne os quidem primis diebus elui ſineret. Quo magis falluntur, qui per omnia jucundam ejus diſciplinam eſſe concipiunt. Etenim ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriæ ſubſcripſit, primis vero tortoris vicem exhibuit.

Ego autem, medicamentorum dari potiones, & alvum duci non niſi raro debere, concedo. Et id non ideo tamen agendum, ut ægri vires convellantur, exiſtimo: quoniam ex imbecillitate ſummum periculum eſt. Minui ergo tantum materiam ſuperantem oportet; quæ naturaliter digeritur, ubi nihil novi accedit. Itaque abſtinendus à cibo primis diebus eſt, & in luce habendus æger (niſi infirmus) interdiu, quoniam corpus iſta quoque digerit; iſque cubare quam maximo conclavi debet.

Quod ad ſitim vero ſomnumque pertinet,

[a] Aph. I, 22.

net, moderandum eſt, ut interdiu vigilet; noctu, ſi fieri poteſt, conquieſcat: ac neque potet, neque nimium ſiti crucietur. Os etiam ejus elui poteſt, ubi & ſiccum eſt, & ipſi fœtet. quamvis id tempus aptum potioni non eſt. Commodeque Eraſiſtratus dixit, ſæpe, interiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere; neque ad rem, male haberi ægrum, pertinere. Ac primo quidem ſic tenendus eſt.

Optimum vero medicamentum eſt, opportune cibus datus, qui quando primum dari debeat, quæritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, ſæpe quinto die, ſæpe ſexto, & id fortaſſe vel in Aſia, vel in Ægypto, 8, 22. cœli ratio patitur. Aſclepiades, ubi ægrum triduo per omnia fatigaverat, quartum diem cibo deſtinabat. At Themiſon nuper, non, quando cœpiſſet febris, ſed quando deſiſſet, aut certe levata eſſet, conſiderabat, &, ab illo tempore expectato die tertio, ſi non acceſſerat febris, ſtatim: ſi acceſſerat, ubi ea vel deſierat, vel, ſi aſſidue inhærebat, ſi certe ſe inclinaverat, cibum dabat.

Nihil autem horum utique perpetuum 17, 2. eſt. Nam poteſt primo die primus cibus dandus eſſe, poteſt ſecundo, poteſt tertio, poteſt non niſi quarto, aut quinto; poteſt poſt unam acceſſionem, poteſt poſt duas; poteſt poſt plures. Refert enim, qualis morbus ſit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni. Minimeque, in rebus 18, 33. multum inter ſe differentibus, perpetuum eſſe præceptum temporis poteſt. In mor-

bo, qui plus virium aufert, celerius cibus dandus eſt: itemque eo [b] cœlo, quo magis digerit. Ob quam cauſam in Aphrica nullo die æger abſtineri recte videtur. Maturius etiam puero, quam juveni: æſtate, quam hieme, dari debet. [c] Unum illud, & ſemper, & ubique ſervandum eſt, ut ægri
78,13. vires ſubinde aſſidens medicus inſpiciat, &
131, quamdiu ſupererunt, abſtinentia pugnet;
21. ſi imbecillitatem vereri cœperit, cibo ſub-
295, 22. veniat. Id enim ejus officium eſt, ut ægrum, neque ſupervacua materia oneret, neque imbecilliorem fame perdat. Idque apud Eraſiſtratum quoque invenio: qui, quamvis parum docuit, quando venter, quando corpus ipſum exinaniretur, dicendo tamen, hæc eſſe videnda, & tum cibum dandum, cum corpori deberetur: ſatis oſtendit, dum vires ſupereſſent, dari non oportere; ne deficerent, conſulendum eſſe.

Ex his autem intelligi poteſt, ab uno medico multos non poſſe curari: eumque, ſi artifex eſt, idoneum eſſe, qui non multum ab ægro recedit. Sed, qui quæſtui ſerviunt, quoniam is major ex populo eſt, libenter amplectuntur ea præcepta, quæ ſedulitatem non exigunt; ut in hac ipſa re. Facile eſt enim dies vel acceſſiones numerare his quoque, qui ægrum raro vident: ille aſſideat neceſſe eſt, qui, quod ſolum opus eſt, viſurus eſt, quando nimis imbecillus futurus ſit, niſi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptiſſimus eſſe conſuevit.

Eſt

b Aph. 1, 15. c Aph. 1, 9.

Eſt autem alia etiam de diebus [d] ipſis dubitatio, quoniam antiqui potiſſimum [e] impares ſequebantur, eoſque, tanquam tunc de ægris judicaretur, κρισίμους † nominabant. [f] Hi erant dies tertius, quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, quartuſdecimus, unus & vigeſimus; ita ut ſumma potentia ſeptimo, deinde quartodecimo, deinde uni & vigeſimo daretur. Igitur ſic ægros nutriebant, 138, 9. ut dierum imparium acceſſiones expectarent: deinde poſtea cibum, quaſi levioribus acceſſionibus inſtantibus, darent: adeo ut Hippocrates, [g] ſi alio die febris deſiſſet, recidivam timere ſit ſolitus.

Id Aſclepiades jure ut vanum repudiavit; neque in ullo die, quia par imparve eſſet ægris vel majus vel minus periculum eſſe dixit. Interdum enim pejores dies pares fiunt; & opportunius poſt febrium acceſſiones cibus datur. Nonnumquam etiam in ipſo morbo, dierum ratio mutatur; fitque gravior, qui remiſſior eſſe conſueverat. Atque ipſe quartuſdecimus par eſt, in quo eſſe magnam vim antiqui fatebantur. Qui cum octavum primi naturam habere contenderent, ut ab eo ſecundus ſeptenarius inciperet, ipſi ſibi repugnabant, non octavum, neque decimum, neque duodecimum diem ſumendo, quaſi potentiorem: plus enim tribuebant nono, & undecimo. Quod cum feciſſent ſine ulla probabili ratione, ab undecimo, non ad tertiumdecimum, ſed ad quartumdecimum tranſibant. Eſt etiam apud Hippocratem, ei, quem ſep-

d I. Epidem. III. de Partu ſeptim. VII. VIII. e Julian. Imper. Epiſt. pag. 207. † Cæl. Aurel. Acut. Morb. I. 14. f Aph. II, 23, 24. g Aph. IV, 61.

timus dies liberaturus ſit, quartum eſſe graviſſimum. Ita, illo quoque authore, in die pari & gravior febris eſſe poteſt, & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem, ut in utrunque efficaciſſimum apprehendit; id eſt, quartum, ſeptimum, undecimum, quartumdecimum, decimumſeptimum: in quo ab impari ad paris rationem tranſit. Et ne in hoc quidem propoſitum conſervavit: cum à ſeptimo die undecimus, non quartus, ſed quintus ſit. Adeo apparet, quacumque ratione ad numerum reſpexerimus, nihil rationis, ſub illo quidem authore, reperiri. Verum in his quidem antiquos tunc celebres admodum Pythagorici numeri fefellerunt: cum hic quoque medicus non numerare dies debeat, ſed ipſas acceſſiones intueri; & ex his conjectare, quando dandus cibus ſit.

Illud autem magis ad rem pertinet, ſcire, cibumne oporteat dari, cum jam bene venæ conquieverunt, aut etiamnum manentibus reliquiis febris. Antiqui enim quam integerrimis corporibus alimentum offerebant. Aſclepiades, inclinata quidem febre, ſed adhuc tamen inhærente. In quo vanam rationem ſecutus eſt: non quod non ſit interdum maturius cibus dandus, ſi mature timetur altera acceſſio: ſed quod ſcilicet non niſi quam ſaniſſimo dari debeat. * minus enim corrumpitur, quod integro corpori infertur. Neque tamen verum eſt, quod Themiſoni videbatur, ſi duabus horis

* Aph. 1. 19.

ris integer futurus eſſet æger , ſatius eſſe tunc dare ; ut ab integro corpore potiſſimum diduceretur. Nam ſi diduci tam celeriter poſſet , id eſſet optimum. Sed cum hoc breve tempus non præſtet , ſatius eſt , principia cibi à decedente febre , quam reliquias ab incipiente excipi. Ita , ſi longius tempus ſecuturum eſt , quam integerrimo dandus eſt : ſi etiam breve , antequam ex toto integer fiat. Quo loco vero integritas eſt , eodem eſt remiſſio , quæ maxime in febre continua poteſt eſſe. At hoc quoque quæritur , utrum tot horæ expectandæ ſint , quot febrem habuerunt : an ſatis ſit , primam partem earum præteriri , ut ægris jucundius inſidat , quibus interdum non vacat. Tutiſſimum eſt autem , ante totius acceſſionis tempus præterire : quamvis , ubi longa febris fuit , poteſt indulgeri ægro maturius , dum tamen ante minimum pars dimidia prætereatur. Idque non in ea ſola febre , de qua proxime dictum eſt , ſed in omnibus ita ſervandum eſt.

CAP. V.

De febrium ſpeciebus , & ſingularum curationibus : & primo , quando cibus febricitantibus dandus ſit.

HÆc magis per omnia genera febrium perpetua ſunt : nunc ad ſingulas earum ſpecies deſcendam. Igitur ſi ſemel tantum acceſſit , deinde deſiit , eaque vel ex * inguine , vel ex laſſitudine ; vel ex æſtu ,

* Malim. *ſanguine* vel *ingluvie*, quomodo enim *ex inguine poſſet oriri febris?* dein enumerat cauſas *externas, quas inter inguen* cenſeri non poteſt.

æſtu, aliave ſimili re fuit, ſic, ut interior nulla cauſa metum fecerit, poſtero die, cum tempus acceſſionis ita tranſiit, ut nihil moveret, cibus dari poteſt. At, ſi ex alto calor venit; & gravitas vel capitis vel præcordiorum ſecuta eſt; neque apparet, quid corpus confuderit; quamvis unam acceſſionem ſecuta integritas eſt: tamen, quia tertiana timeri poteſt, expectandus eſt dies tertius; &, ubi acceſſionis tempus præteriit, cibus dandus eſt, ſed exiguus; quia quartana quoque timeri poteſt. At die quarto demum, ſi corpus integrum eſt, eo cum fiducia utendum. Si vero poſtero, tertiove, aut quarto die ſecuta febris eſt; ſcire licet, morbum eſſe. Sed tertianarum, quartanarumque (quarum & certus circuitus, & finis integer, & liberaliter quieta tempora ſunt) expeditior ratio eſt. de quibus ſuo loco dicam.

Nunc vero eas explicabo, quæ quotidie urgent. Igitur tertio quoque die cibus ægro commodiſſime datur; ut alter febrem minuat, alter viribus ſubveniat. Sed is dari debet, ſi quotidiana febris eſt, quæ ex toto deſinat, ſimulatque corpus integrum factum eſt: ſin, quamvis non acceſſiones, febres tamen junguntur, & quotidie quidem increſcunt, ſed ſine integritate tamen remittunt, cum corpus ita ſe habet, ut major remiſſio non expectetur: ſi altero die gravior, altero levior acceſſio eſt, poſt graviorem. Fere vero graviorem acceſſionem levior [a] nox ſequitur: quo fit, ut graviorem acceſſionem nox quoque triſtior antecedat. At,

a Aph. II, 13.

At, ſi continuatur febris, neque levior unquam fit, & dari cibum neceſſe eſt, quando dari debeat, magna diſſenſio eſt. Quidam, quia fere * remiſſius matutinum tempus ægris eſt, tunc putant dandum. Quod ſi reſpondet, non quia mane eſt, ſed quia remiſſio eſt ægris, dari debet. Si vero ne tunc quidem ulla requies ægris eſt, quia hoc ipſo pejus id tempus eſt, quod, cum ſua natura melius eſſe debeat, morbi vitio non eſt, ſimulque inſequitur tempus meridianum, à quo cum omnis æger fere pejor fiat, timeri poteſt, ne ille magis etiam, quam ex conſuetudine, urgeatur. Igitur alii veſpere tali ægro cibum dant. Sed, cum eo † tempore fere peſſimi ‡ ſint, qui ægrotant, verendum eſt, ne, ſi quid tunc moverimus, fiat aliquid aſperius. Ob hæc alii differunt ad mediam noctem, decurſo jam graviſſimo tempore, eodemque longiſſime diſtante. Securius vero datur antelucanis horis; quibus omnes fere maxime dormiunt: deinde matutino tempore; quod natura ſua leviſſimum eſt.

Si vero febres vagæ ſunt: quia verendum eſt, ne cibum ſtatim ſubſequantur; quandocunque quis ex acceſſione levatus eſt, tunc debet aſſumere. At, ſi plures acceſſiones eodem die veniunt, conſiderare oportet, pares ne per omnia ſint (quod vix fieri poteſt) an impares. Si per omnia pares ſunt: poſt eam potius acceſſionem cibus dari debet, quæ non inter meridiem & veſperem deſinit. Si impares ſunt: conſideran-

* Cæl. Aurel. Morb. Chronic. II. 14. p. 427. Buxtorf. Lex. Chald. p. 540. † Cæl. Aurel. A. M. l. I. c. 15. p. 48. ‡ Achill. Taſius de Clitophont. pag. 21.

ſiderandum eſt, quo diſtent. Nam, ſi altera gravior, altera levior eſt, poſt graviorem dari debet: ſi altera longior, altera brevior, poſt longiorem: ſi altera gravior, altera longior eſt, conſiderandum eſt, utra magis affligat, illa vi, an hæc tempore, & poſt eam dandus eſt. Sed plane plurimum intereſt, quantæ qualeſque inter eas remiſſiones ſint. Nam, ſi poſt alteram febrem motio manet, poſt alteram integrum corpus eſt; integro corpore, cibo tempus aptius eſt.

Si ſemper febricula manet; ſed alterum tamen longius tempus remiſſionis eſt; id potius eligendum eſt: adeo ut, ubi acceſſiones continuantur, protinus, inclinata priore, dandus cibus ſit. Etenim perpetuum eſt, ad quod omne conſilium dirigi poteſt; cibum quam maxime ſemper ab [b] acceſſione futura reducere: &, hoc ſalvo, dare quam integerrimo corpore. Quod non inter duas tantum, ſed etiam inter plures acceſſiones ſervabitur. Sed, cum ſit aptiſſimum, tertio quoque die cibum dare; tamen, ſi corpus infirmum eſt, quotidie dandus eſt: multoque magis, ſi continentes febres ſine remiſſione ſunt; quantoque magis corpus affligunt; aut ſi duæ pluresve acceſſiones eodem die veniunt. Quæ res efficit, ut & à primo die protinus cibus dari quotidie debeat, ſi protinus venæ conciderunt: & ſæpius eodem die, ſi inter plures acceſſiones ſubinde vis corpori deeſt. Illud tamen in his ſervandum eſt; ut poſt eas febres

b Aph. 1, 11.

bres minus cibi detur, poſt quas, ſi per corpus liceret, omnino non daretur. Cum vero febris inſtet, incipiat, augeatur, conſiſtat, decedat, deinde in deceſſione conſiſtat, aut finiatur; ſcire licet, optimum cibo tempus eſſe febre finita: deinde, cum deceſſio ejus conſiſtit: tertium, ſi neceſſe eſt, quandocumque decedit: cætera omnia periculoſa eſſe. Si tamen propter infirmitatem neceſſitas urget, ſatius eſſe, conſiſtente jam incremento febris, aliquid offerre, quam increſcente: ſatius eſſe, inſtante, quam incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore is, qui deficit, non ſit ſuſtinendus.

Neque hercule ſatis eſt, ipſas tantum febres medicum intueri, ſed etiam totius corporis habitum, & ad eum dirigere curationem; ſeu ſuperſunt vires, ſeu deſunt, 120,8.
ſeu quidam mali affectus interveniunt. Cum vero ſemper ægros ſecuros agere conveniat, ut corpore tantum, non etiam animo laborent: tum præcipue, ubi cibum ſumpſerunt. Itaque, ſi qua ſunt, quæ exaſperatura eorum animos ſunt; optimum eſt, ea, dum ægrotant, eorum notitiæ ſub- 358,11.
trahere: ſi id fieri non poteſt, ſuſtinere tamen poſt cibum, poſtque ſomni tempus, & cum experrecti ſunt, tum exponere.

CAP. VI.

Quando potiones febricitantibus dari expediat.

SED de cibo facilior quidem cum ægris ratio eſt: quoniam ſæpe ſtomachus hunc

hunc reſpuit, etiamſi mens concupiſcit. De potione vero ingens pugna eſt; eoque magis, quo major febris eſt. Hæc enim ſitim accendit, & tum maxime aquam exigit, cum illa periculoſiſſima eſt. Sed docendus æger eſt, ubi febris conquieverit, protinus ſitim quoque quieturam: longioremque acceſſionem fore, ſi quod ei datum fuerit alimentum: ita celerius eum deſinere ſitire, qui non bibit. Neceſſe eſt tamen, quanto facilius etiam ſani famem, quam ſitim ſuſtinent, tanto magis ægris in potione, quam in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet: niſi ſubito ſic venæ conciderunt, ut cibus quoque dari debeat. Secundo vero, cæteriſque etiam, quibus cibus non dabitur, tamen, ſi magna ſitis urgebit, potio dari poteſt.

Ac ne illud quidem, ab Heraclide Tarentino dictum, ratione caret: ubi aut bilis ægrum, aut cruditas male habet, expedire quoque per modicas potiones miſceri
218, novam materiam corruptæ. Illud viden-
15. dum eſt, ut, qualia tempora cibo leguntur, talia potioni quoque: ubi ſine illo datur, deligantur, cum ægrum dormire cupiemus: quod fere ſitis prohibet. Satis autem convenit, cum omnibus [a] febricitantibus nimius humor alienus ſit, tum præcipue eſſe fœminis, quæ ex partu in febres inciderunt.

Sed cum tempora cibo potionique febris & remiſſionis ratio det, non eſt expedi-

a Aph. I, 16.

pedititſſimum ſcire, quando æger febricitet, quando melior ſit, quando deficiat: ſine quibus diſpenſari illa non poſſunt. Venis enim maxime credimus, † fallaciſſimæ rei; quia ſæpe iſtæ lentiores celerioreſve ſunt, & ætate, & ſexu, & corporum natura. Et plerunque ſatis ſano corpore, ſi ſtomachus infirmus eſt, nonnunquam etiam incipiente febre, ſubeunt & quieſcunt: ut imbecillus is videri poſſit, cui facile laturo gravis inſtat acceſſio. Contra ſæpe eas concitat & reſolvit ſol, & balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus. adeo ut, cum primum medicus venit, ſolicitudo ægri dubitantis, quomodo illi ſe habere videatur, eas moveat. Ob quam cauſam, a periti medici eſt, non protinus ut venit, apprehendere manu brachium: ſed primum reſidere hilari vultu, percunctarique, quemadmodum ſe habeat; &, ſi quis ejus metus eſt, eum probabili ſermone lenire; tum deinde ejus carpo manum admovere. Quas venas autem conſpectus medici movet, quam facile mille res turbant! Altera res eſt, cui credimus, calor, æque fallax. Nam hic quoque excitatur æſtu, labore, ſomno, metu, ſolicitudine.

Igitur intueri quidem etiam iſta oportet: ſed his non omnia credere. Ac protinus quidem ſcire, non febricitare eum, cujus venæ naturaliter ordinatæ ſunt, teporque talis eſt, qualis eſſe ſanis ſolet: nec protinus etiam ſub calore motuque febrem

† Pancirolæ obſerv. IV. a De decent. ornatu T. IX. X. *Pallad. Sophiſt. in l. v.* Epidem. pag. *m. 201. Actuar. de M. M. II, 2.*

ſeſe concipere: ſed ita, ſi ſumma quoque arida inæqualiter cutis eſt; ſi calor & in fronte eſt, & ex intimis præcordiis oritur; ſi ſpiritus ex naribus cum fervore prorumpit; ſi color, aut rubore, aut pallore novo mutatus eſt; ſi oculi graves, & aut perſicci, aut ſubhumidi ſunt; ſi ſudor, cum fit, inæqualis eſt; ſi venæ non æquis intervallis moventur. Ob quam cauſam medicus neque in tenebris, neque à capite ægri debet reſidere; ſed illuſtri loco adverſus eum, ut omnes notas, ex vultu quoque cubantis perſpiciat.

Ubi vero febris fuit, atque decrevit, ſpectare oportet, num tempora, parteſve corporis aliæ paulum madeſcant, quæ ſudorem venturum eſſe teſtentur. Ac ſi qua ejus nota eſt, tunc demum dare potui calidam aquam, cujus ſalubris effectus eſt, ſi ſudorem per omnia membra diffundit. Hujus 135, 21. autem rei cauſa, continere æger ſub veſte ſatis multa manus debet; eademque crura, pedeſque contegere: qua mole plerique ægros in ipſo impetu febris, potiſſimeque ubi ardens ea eſt, male habent. Si ſudare corpus cœpit, linteum tepefacere oportet, paulatimque ſingula membra detergere. At ubi ſudor omnis finitus eſt, aut ſi is non venit, ubi quam maxime tepuit, & idoneus eſſe cibo æger videtur, ſub veſte leniter ungendus eſt, tum detergendus, deinde ei cibus dandus.

Cibus † autem febricitantibus humidus eſt aptiſſimus, aut humori certe quam proxi-

† 1 Aph. 16.

proximus : utique ex materia quam leviſſima ; maximeque † ſorbitio: eaque, ſi magnæ febres fuerunt, quam tenuiſſima eſſe debet. Mel quoque deſpumatum huic recte adjicitur, quo corpus magis nutriatur : ſed id, ſi ſtomachum offendit, ſupervacuum eſt ; ſicut ipſa quoque ſorbitio. Dari vero in vicem ejus poteſt, vel intrita ex aqua calida, vel alica elota ; ſi firmus eſt ſtomachus, & compreſſa alvus, ex aqua mulſa ; ſi vel ille languet, vel hæc profluit, ex poſca. Et primo quidem cibo ita ſatis eſt: ſecundo vero aliquid adjici poteſt, ex eodem tamen genere materiæ, vel olus, vel conchylium, vel pomum. At, dum febres quidem increſcunt, hic ſolus idoneus cibus eſt. Ubi vero aut deſinunt, aut levantur, ſemper quidem incipiendum eſt ab aliquo ex materia leviſſima, adjiciendum vero aliquid ex media, ratione habita ſubinde & virium hominis, & morbi. 78, 14.

Apponendi vero ægro varii cibi (ſicut Aſ- 120, 8.
clepiades præcepit) tum demum ſunt, ubi faſtidio urgetur, neque ſatis vires ſufficiunt ; ut paulum ex ſingulis deguſtando, famem vitet. At ſi neque vis, neque cupiditas deeſt, nulla varietate ſolicitandus æger eſt ; ne plus aſſumat, quam concoquat. Neque verum eſt, quod ab eo dicitur, facilius concoqui cibos varios ; eduntur quidem facilius : ad concoctionem autem materiæ genus & modus pertinent. Neque inter magnos dolores, neque increſcente b morbo, tutum eſt, ægrum cibo impleri ; ſed ubi

† Hippocr. de Vet. M. XI. XII. b Aph. I, 7, 8.

ubi inclinata jam in melius valetudo eſt.

Sunt aliæ quoque obſervationes in febribus neceſſariæ; atque id quidem videndum eſt, quod quidam ſolum præcipiunt, an adſtrictum corpus ſit, an profluat. Quorum alterum ſtrangulat, alterum digerit. Nam, ſi adſtrictum eſt, ducenda alvus eſt, movenda urina, eliciendus omni modo ſudor. In hoc genere morborum ſanguinem etiam miſiſſe, concuſſiſſe vehementibus geſtationibus corpus, in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim, vigiliam prodeſt. Utile eſt etiam ducere in balneum, prius demittere in ſolium, tum ungere, iterum ad ſolium redire, multaque aqua fovere inguina; interdum etiam oleum in ſolio cum aqua calida miſcere; uti cibo rarius & ſerius, tenui, ſimplici, molli, calido, exiguo; maximeque oleribus, qualia ſunt, lapathum, urtica, malva; vel jure etiam concharum, muſculorumve, aut locuſtarum: neque danda caro, niſi elixa, eſt. At potio eſſe debet magis liberalis, & ante cibum, & poſt hunc, & cum hoc, ultra quam ſitis coget. Poteritque à balneo etiam pingue jus, aut dulcius dari vinum: poterit ſemel, aut bis interponi Græcum ſalſum.

37, 7. Contra vero, ſi corpus profluet, ſudor
147, coercendus, quies adhibenda erit; tenebris,
19. ſomnoque, quandocunque volet, utendum; non niſi levi geſtatione corpus agitandum, & pro genere mali ſubveniendum. Nam, ſi venter fluit, aut ſi ſtomachus non continet, ubi febris decrevit, libera-

beraliter oportet aquam tepidam potui dare, & vomere cogere; niſi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut vetus morbus eſt.

Si vero ſudor exercet, duranda cutis eſt, vel nitro, vel ſale; quæ cum oleo miſcentur. At, ſi levius id vitium eſt, oleo corpus ungendum eſt: ſi vehementius, roſa, vel melino, vel myrteo, cui vinum auſterum ſit adjectum.

Quiſquis autem fluore æger eſt, cum venit in balneum; prius ungendus, deinde in ſolium demittendus eſt. Si in cute vitium eſt, frigida quoque, quam calida aqua melius utetur. Ubi ad cibum ventum eſt, dari debet his valens, frigidus, ſiccus, ſimplex, qui quam minime corrumpi poſſit, panis toſtus, caro aſſa, vinum auſterum, vel certe ſubauſterum; &, ſi venter profluit, calidum: ſi ſudores nocent, vomituſve ſunt, frigidum.

CAP. VII.

Quomodo peſtilentes febres curari debeant.

DESIDERAT etiam propriam animadverſionem in febribus peſtilentiæ caſus. In hac minime utile eſt, aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere alvum. Si vires ſinunt, ſanguinem mittere optimum eſt; præcipueque, ſi cum ardore febris eſt. Si id parum tutum eſt, ubi febris aut tenuata eſt, aut levata, vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quam

in aliis morbis, ducere in balneum opus eſt; vinum calidum, & meracius dare, & omnia glutinoſa: inter quæ quoque carnem, generis ejuſdem. Nam quo celerius ejuſmodi tempeſtates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate, rapienda ſunt. Quod ſi puer eſt, qui laborat; neque tantum robur ejus eſt, ut ſanguis mitti poſſit, cucurbitulis ei utendum eſt; ducenda alvus vel aqua vel ptiſanæ cremore; tum demum is levibus cibis nutriendus. Et ex toto non ſic pueri, ut viri, curari debent. Ergo, ut in alio quoque genere morborum, parcius in his agendum eſt: non facile ſanguinem mittere, non facile ducere alvum, non cruciare vigilia, fameve, aut nimia ſiti, non vino curare. Vomitus poſt febrem eliciendus eſt: deinde dandus cibus ex leviſſimis; tum is dormiat: poſtero die, ſi febris manet, abſtineat: tertio, ad ſimilem cibum redeat. Dandaque opera eſt, quantum fieri poteſt, ut inter opportunam abſtinentiam cibo opportuno, omiſſis cæteris, nutriatur.

2. *Curatio ardentis febris.*

Si vero ardens febris extorret, nulla medicamenti danda potio eſt; ſed in ipſis acceſſionibus oleo & aqua refrigerandus eſt: quæ miſcenda manu ſunt, donec albeſcant. Etiam amplo conclavi tenendus, quo multum & purum aerem trahere poſſit; 137, 20. neque multis veſtimentis ſtrangulandus, ſed admodum levibus tantum velandus eſt. Poſſunt etiam ſuper ſtomachum imponi,

poni, folia vitis in aqua frigida tincta. Ac ne ſiti quidem nimia vexandus eſt. Alendus maturius eſt, id eſt à die tertio, & ante cibum iiſdem perungendus. Si pituita in ſtomacho coiit, inclinata jam acceſſione, vomere cogendus eſt; & tunc dandum frigidum olus, aut pomum, ex his, quæ ſtomacho conveniunt. Si ſiccus manet ſtomachus, protinus vel ptiſanæ, vel alicæ, vel oryzæ cremor dandus eſt, cum quo recens adeps cocta ſit. Cum vero in ſummo incremento morbus eſt, utique non ante diem quartum, magna ſiti antecedente, frigida aqua copioſe præſtanda eſt, ut bibat etiam ultra ſatietatem; &, cum jam venter & præcordia ultra modum repleta, ſatiſque refrigerata ſunt, vomere debet. Quidam ne vomitum quidem exigunt; ſed ipſa aqua frigida, tantum ad ſatietatem data, pro medicamento utuntur. Ubi utrumlibet factum eſt, multa veſte operiendus eſt, 131,
& collocandus, ut dormiat. Fereque poſt 21.
longam ſitim & vigiliam, poſt multam ſatietatem, poſt infractum calorem, plenus ſomnus venit; per quem ingens ſudor effunditur, idque præſentiſſimum auxilium eſt: ſed in his tantum, in quibus præter ardorem, nulli dolores, nullus præcordiorum tumor; nihil prohibens, vel in pulmone, vel in faucibus; non ulcus, non defectio, non profluvium alvi fuit. Si quis autem in hujuſmodi febre leniter [a] tuſſit, is neque vehementi ſiti conflictari, neque bibere aquam frigidam debet; ſed eo modo curan-

a Aph. 1. 54.

curandus eſt, quo in cæteris febribus præcipitur.

CAP. VIII.

Curatio ſemitertianæ febris, quæ ἡμιτριταῖος dicitur.

AT, ubi id genus tertianæ eſt, quod ἡμιτριταῖον Medici appellant, magna cura opus eſt, ne id fallat. Habet enim plerunque frequentiores acceſſiones deceſſioneſque, ut aliud morbi genus videri poſſit; porrigiturque febris in horas viginti quatuor, & triginta ſex; ut, quod idem eſt, non idem eſſe videatur. Et magnopere neceſſarium eſt, neque dari cibum, niſi in ea remiſſione, quæ vera eſt; &, ubi ea venit, protinus dari. Plurimique ſub alterutro curantis errore ſubito moriuntur. Ac, niſi magnopere aliqua res prohibet, inter initia ſanguis mitti debet; tum dari cibus, qui neque incitet febrem, & tamen longum ejus ſpatium ſuſtineat.

CAP. IX.

Curatio lentarum febrium.

NONNUNQUAM etiam lentæ febres ſine ulla remiſſione corpus tenent; ac neque cibo, neque ulli remedio locus eſt. In hoc caſu medici cura eſſe debet, ut morbum mutet: fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum ſit adjectum, corpus ejus pertractandum eſt, quoniam interdum ſic evenit, ut horror oriatur, & fiat initium

quod-

quoddam novi motus; exque eo, cum magis corpus incaluit, ſequatur etiam remiſſio. In his frictio quoque ex oleo & ſale ſalubris videtur.

At, ſi diu frigus eſt, & torpor, & jactatio corporis, non alienum eſt, in ipſa febre dare * mulſi tres aut quatuor cyathos, vel cum cibo vinum bene dilutum. Intenditur enim ſæpe ex eo febris; & major ortus calor ſimul & priora mala tollit, & ſpem remiſſionis, inque ea curationis oſtendit.

Neque hercule iſta curatio nova eſt, qua nunc quidam traditos ſibi ægros, qui ſub cautioribus medicis trahebantur, interdum † contrariis remediis ſanant. Siqui- 19, 15. dem apud antiquos quoque ante Herophilum & Eraſiſtratum, maximeque poſt Hippocratem fuit Petron quidam, qui febricitantem hominem, ubi acceperat, multis veſtimentis operiebat, ut ſimul calorem 134, ingentem, ſitimque excitaret. Deinde, ubi 34. paulum remitti cœperat febris, aquam frigidam potui dabat; ac, ſi moverat ſudorem, explicuiſſe ſe ægrum judicabat: ſi non moverat, plus etiam aquæ frigidæ ingerebat, & tum vomere cogebat. Si alterutro modo febre liberaverat, protinus ſuillam aſſam, & vinum homini dabat. Si non liberaverat, decoquebat aquam ſale adjecto, eamque bibere cogebat, ut vomendo ventrem purgaret.

Et intra hæc omnis ejus medicina erat. Eaque non minus grata fuit his, quos Hippocratis ſucceſſores non refecerant; quam

* *Mulſa* Rom. *Leg.* † Senec. de Clem. l. 9.

nunc eſt his, quos Herophili vel Eraſiſtra-
475, ti æmuli diu tractos non expedierunt. Ne-
19. que ideo tamen non eſt temeraria iſta medi-
cina; quia plures, ſi protinus à principiis
excepit, interemit. Sed, cum eadem omni-
bus convenire non poſſint, fere, quos ratio
non reſtituit, temeritas † adjuvat. Ideoque
ejuſmodi medici melius alienos ægros,
121, 9. quam ſuos nutriunt. Sed eſt circumſpecti
quoque hominis, & novare interdum, &
augere morbum, & febres accendere; quia
curationem, ubi id, quod eſt, non recipit,
poteſt recipere id, quod futurum eſt.

Cap. X.

Remedia in febribus ad capitis dolorem, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & ſcabritiem linguæ.

Considerandum etiam eſt, febres ne ſolæ ſint, an alia his quoque mala accedant; id eſt, num caput doleat, num lingua aſpera, num præcordia intenta ſint. Si capitis dolores ſunt, roſam cum aceto miſcere oportet, & id ingerere: deinde habere duo pitacia, quæ latitudinem frontis, longitudinemque æquent: ex his invicem alterum in aceto & roſa habere, alterum in fronte; aut intinctam iiſdem lanam ſuccidam imponere. Si acetum offendit, pura roſa utendum eſt. Si roſa ipſa lædit, oleo acerbo. Si iſta parum juvant, teri poteſt vel iris arida, vel nuces amaræ, vel quælibet herba ex refrigerantibus. Quorum quidlibet ex aceto impoſitum, dolorem

† Exemp. vide apud Valleriolam lib. 3. obſ. 4.

dolorem minuit ; ſed magis aliud in alio. Juvat etiam panis cum papavere injectus, vel cum roſa, ceruſa, ſpumave argenti. Olfacere quoque vel ſerpillum, vel anethum, non lienum eſt.

At, ſi in præcordiis inflammatio & dolor eſt, primo ſuperimponenda ſunt cataplaſmata reprimentia ; ne, ſi calidiora fuerint, plus eo materiæ concurrat. Deinde, ubi prima inflammatio ſe remiſit, tunc demum ad calida & humida veniendum eſt ; ut ea, quæ remanſerunt, diſcutiant. Notæ vero inflammationis ſunt quatuor, rubor, & tumor, cum calore, & dolore. Quo magis erravit Eraſiſtratus, qui febrem nullam 5, 7.
ſine hac eſſe dixit.

Ergo, ſi ſine inflammatione dolor eſt, nihil imponendum eſt. hunc enim ſtatim ipſa febris ſolvet. At, ſi neque inflammatio, 70, 3.
neque febris, ſed tantum præcordiorum dolor eſt ; protinus calidis & ſiccis fomentis uti licet. Si vero lingua ſicca eſt, & ſcabra, detergenda primum penicillo eſt ex aqua calida : deinde ungenda mixtis inter ſe roſa & melle. Mel purgat, roſa reprimit, ſimulque ſicceſcere non ſinit. At ſi ſcabra non eſt, ſed arida, ubi penicillo deterſa eſt, ungi roſa debet, cui ceræ ſit paulum adjectum.

CAP. XI.

Remedia contra frigus, quod febrem præcedit.

SOLET etiam ante febres eſſe frigus; idque vel moleſtiſſimum morbi genus eſt. Ubi id expectatur, omni potione prohibendus æger eſt: hæc enim paulo ante data, multùm malo adjicit. Item maturius veſte multa tegendus eſt. Admovenda partibus his, pro quibus metuimus, ſicca & calida fomenta: ſic, ut ne ſtatim vehementiſſimi calores incipiant, ſed paulatim increſcant. Perfricandæ quoque eæ partes manibus unctis ex vetere oleo ſunt, eique adjiciendum aliquid ex calefacientibus. Contentique medici quidam una frictione, etiam ex quolibet oleo, ſunt. In harum febrium remiſſionibus nonnulli tres quatuor ſorbitionis cyathos, etiamnum manente febre, dant: deinde, ea bene finita, reficiunt ſtomachum cibo frigido & levi. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus, ſemel & poſt febrem datus, prodeſt.

Sed curioſe proſpiciendum eſt, ne tempus remiſſionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoque genere valetudinis jam minui febris videtur, & rurſus intenditur. Itaque ei remiſſioni credendum eſt, quæ etiam immoratur, & jactationem, fervoremque corporis, quem ζέσιν Græci vocant, minuit. Illud ſatis convenit, ſi quotidie pares acceſſiones ſunt, quotidie parvum cibum dandum:

dum : ſi impares, poſt graviorem, cibum ; poſt leviorem, aquam mulſam.

CAP. XII.

Curatio horroris in febribus.

HORROR autem eas fere febres antecedit, quæ certum habent circuitum, & ex toto remittuntur ; ideoque a tutiſſimæ ſunt, maximeque curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora ſunt, neque alvi ductio, neque balneum, neque vinum, neque medicamentum aliud recte datur. Incertum eſt enim, quando febris ventura ſit : ita fieri poteſt, ut, ſi ſubito venerit, ſumma in eo pernicies ſit, quod auxilii cauſa fuit inventum. Nihilque aliud fieri poteſt, quam ut primis diebus bene abſtineat æger : deinde, ſub deceſſu febris ejus, quæ graviſſima eſt, cibum ſumat.

At ubi certus circuitus eſt, facilius omnia illa tentantur ; quia facilius proponere nobis & acceſſionum & deceſſionum vices poſſumus. In his autem, cum b veteraverunt, utilis fames non eſt. Primis tantummodo diebus ea pugnandum eſt : deinde dividenda curatio eſt, & ante horror, tum febris diſcutienda. Igitur cum primum aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidam aquam ſubſalſam, & vomere eum cogere : nam fere talis horror ab his oritur, quæ bilioſa in ſtomacho reſederunt. Idem faciendum eſt, ſi proximo quoque circuitu æque acceſſit : ſæpe enim ſic diſcutitur. Jamque

a *Aph. IV, 43.* b *Inveteraverunt*, Rittershuſ. ad *Phædr. 1. Fab. 2.*

que, quod genus febris ſit, ſcire licet.

Itaque ſub expectatione proximæ acceſſionis, quæ inſtare tertia poteſt, deducendus in balneum eſt; dandaque opera eſt, ut per tempus horroris in ſolio ſit. Si ibi quoque ſenſerit, nihilominus idem ſub expectatione acceſſionis quartæ faciat: ſiquidem eo quoque modo ſæpe is diſcutitur. Si nec balneum quidem profuit, ante acceſſionem allium edat, aut bibat calidam aquam cum pipere: ſiquidem ea quoque aſſumpta calorem movent; qui horrorem non admittit. Deinde eodem modo, quo in frigore præceptum eſt, antequam inhorreſcere poſſit, operiatur. fomentiſque protinus calidioribus totum corpus circundare convenit, maximeque involutis extin-
95, 20. ctis teſtis & titionibus.

Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipſa veſtimenta perfundatur; cui æque ex calefacientibus aliquid ſit adjectum: adhibeaturque frictio, quantam is ſuſtinere poterit, maximeque in manibus & pedibus: & ſpiritum ipſe contineat. Neque deſiſtendum eſt, etiamſi horror redit. ſæpe enim pertinacia juvantis malum corporis vincit.

Si quid evomuit, danda aqua tepida, iterumque vomere cogendus eſt; utendumque eiſdem eſt, donec horror finiatur. Sed præter hæc ducenda alvus eſt, ſi tardius horror quieſcet: ſiquidem id quoque exonerato corpore prodeſt. Ultima poſt hæc auxilia ſunt, geſtatio & ambulatio. Cibus

autem

autem in ejuſmodi morbis maxime dandus eſt, qui mollem alvum præſtet, ac caro glutinoſa. Vinum cum dabitur, auſterum ſit.

CAP. XIII.

Curatio quotidianæ febris.

HÆc ad omnes circuitus febrium pertinent: diſcernendæ tamen ſingulæ ſunt, ſicut rationem habent diſſimilem. Si quotidiana eſt, triduo primo magnopere abſtinere oportet; tum cibis, altero quoque die uti. Si res inveteraverit, poſt febrem experiri balneum, & vinum; magiſque, ſi, horrore ſublato, hæc ſupereſt.

CAP. XIV.

Curatio tertianæ febris.

SI vero tertianæ, quæ ex toto intermittit, aut quartana eſt; mediis diebus, & ambulationibus uti oportet, aliiſque exercitationibus, & unctionibus. Quidam ex antiquioribus medicis Cleophantus, in hoc genere morborum, multo ante acceſſionem, caput ægri multa [a] calida aqua perfundebat, deinde vinum dabat. Quod, quamvis pleraque ejus viri præcepta ſecutus eſt Aſclepiades, recte tamen præteriit: eſt enim anceps.

Ipſe, ſi tertiana febris eſt, tertio die poſt acceſſionem dicit alvum duci oportere: quinto, poſt horrorem vomitum elicere; deinde poſt febrem, ſicut illi mos erat, adhuc

a Aph. VII, 42.

huc calidis dare cibum & vinum: ſexto die, in lectulo detineri: ſic enim fore, ne ſeptimo die febris accedat. Id ſæpe fieri poſſe, veriſimile eſt. Tutius tamen eſt, hoc ipſo ordine tria remedia, vomitus, alvi ductionis, vini potus, per triduum, id eſt, die tertio, & quinto, & ſeptimo tentare: nec vinum, niſi poſt acceſſionem, die ſeptimo bibere.

Si vero primis diebus diſcuſſus morbus non eſt, inciditque in vetuſtatem, quo die febris expectabitur, in lectulo ſe contineat; poſt febrem perfricetur: tum, cibo aſſumpto, bibat aquam; poſtero die, quo à cibo vacat, & ab exercitatione unctioneque, aqua tantum contentus, conquieſcat. Et id quidem optimum eſt. Si vero imbecillitas urgebit, & poſt febrem vinum; & medio die paulum cibi debebit aſſumere.

Cap. XV.

Curatio quartanæ febris.

Eadem in quartana facienda ſunt. Sed cum hæc tarde [a] admodum finiatur, niſi primis diebus diſcuſſa eſt, diligentius ab initio præcipiendum eſt, quid in ea debeat fieri. Igitur, ſi cui cum horrore febris acceſſit, eaque deſiit, eodem die & poſtero tertioque continere ſe debet, & aquam tantummodo calidam primo die poſt febrem ſumere; biduo proximo, quantum fieri poteſt, ne hanc quidem: quarto die, ſi cum horrore febris revertitur, [b] vomere; ſicut ante præceptum eſt: deinde poſt

a I. Epidem. III, 17. b De Affect. xix, 2.

poſt febrem, modicum cibum ſumere, vini quadrantem. Poſtero tertioque die abſtinere; aqua tantummodo calida, ſi ſitis eſt, aſſumpta. Septimo die balneo frigus prævenire, abſtinere, continere ſe debet, & aqua tantummodo calida, ſi ſitis eſt, uti: ac tum ita nono die balneo frigus prævenire, &, ſi febris redierit, ducere alvum; ubi ex eo corpus conquieverit, inunctione vehementer perfricari, eodem modo ſumere cibum, & vino biduo proximo ſe abſtinere, frictione ſervata. Decimo tertio die rurſus balneum experiri; &, ſi poſtea febris acceſſit, æque perfricari, vinum copioſius bibere. Ac ſic proximum eſt, ut quies tot dierum, & abſtinentia cum cæteris, quæ præcipiuntur, febrem tollant.

Si vero nihilominus remanet, aliud ex toto ſequendum eſt curationis genus; idque agendum, ut, quod diu ſuſtinendum eſt, corpus facile ſuſtineat. Quo minus etiam curatio probari Heraclidis Tarentini debet, qui primis diebus ducendam alvum, deinde abſtinendum in ſeptimum diem dixit. Quod ut ſuſtinere aliquis poſſit; tamen etiam febre liberatus vix refectioni valebit. adeo, ſi febris ſæpius acceſſerit concidet. Igitur, ſi tertio decimo die morbus remanebit, balneum neque ante febrem, neque poſt eam tentandum erit; niſi interdum jam horrore diſcuſſo. Horror ipſe per eadem, quæ ſupra præſcripta ſunt, expugnandus. Deinde poſt febrem oportebit ungi, & vehementer perfricari;

cibum & validum, & fortiter aſſumere; vino uti, quanto libebit: poſtero die, cum ſatis quieverit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter; cibum accipere ſine vino: tertio die abſtinere.

Quo die vero febrem expectabit, ante ſurgere, & [c] exerceri, dareque operam oportet, ut in ipſam exercitationem tempus febris incurrat: ſic enim ſæpe illa diſcutitur. At, ſi in opere occupavit, tum demum ſe recipere. In ejuſmodi valetudine, medicamenta ſunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, vinum. Si venter adſtrictus eſt, ſolvendus eſt.

Sed hæc facile validiores faciunt: ſin imbecillitas occupavit, pro exercitatione geſtatio eſt. Si ne hanc quidem ſuſtinet, adhibenda tamen frictio eſt. Si hæc quoque vehemens onerat, intra quietem, & unctionem, & cibum conſiſtendum eſt; dandaque opera eſt, ne qua cruditas in quotidianam id malum vertat. Nam quartana neminem † jugulat: ſed, ſi ex ea facta quotidiana eſt, in malis æger eſt: quod tamen, niſi culpa vel ægri [d] vel curantis, nunquam fit.

Cap. XVI.

Curatio duarum quartanarum.

At, ſi duæ quartanæ ſunt, neque, quas propoſui, exercitationes adhiberi poſſunt: aut ex toto quieſcere opus eſt, aut, ſi id difficile eſt, leniter ambulare, hinc conſidere, diligenter involutis pedibus

c Ariſtot. Probl. Sect. II, 58. † Tulpius obſerv. l. 3. cap. 53. d Hippocr. I. Epidem. Sect. III, 4.

bus & capite. Quoties febris acceſſit & deſiit, cibum modicum ſumere, & vinum; reliquo tempore, niſi imbecillitas urget, abſtinere. At, ſi duæ febres pene junguntur, poſt utramque cibum ſumere: deinde vacuo tempore, & moveri aliquantum, & poſt unctionem cibo uti. Cum vero vetus quartana raro, niſi vere [a] ſolvatur; utique eo tempore attendendum eſt, ne quid fiat, quod valetudinem impediat. Prodeſtque in vetere quartana, mutare ſubinde victus genus, à vino ad aquam, ab aqua ad vinum, à lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire: eſſe radicem, deinde vomere: jureve pulli gallinacei ventrem reſolvere: oleo ad frictiones adjicere calefacientia: ante acceſſionem ſorbere, vel aceti cyathos duos, vel unum ſinapis, cum tribus Græci vini ſalſi, vel miſta paribus 37, 7.
portionibus; & in aqua diluta, piper, ca- 132,
ſtoreum, laſer, myrrham. Per hæc enim 27.
ſimiliaque corpus agitandum eſt, ut moveatur ex eo ſtatu, quo detinetur.

Si febris quievit, diu meminiſſe ejus diei convenit: eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, laſſitudinem. Facile enim revertitur, niſi à ſano quoque aliquandiu timetur.

CAP. XVII.

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana facta ſit.

AT, ſi ex quartana, quotidiana facta eſt: cum id initio inciderit, per bidu-

K 2

a Epidem. VI. Sect. VI, 42.

duum abſtinere oportet, veſpere frictione uti, & aquam tantummodo potui dare. tertio die ſæpe fit, ne febris accedat. Sed ſive fuit, ſive non fuit, cibus poſt acceſſionis tempus eſt dandus: &, ſi manet, per biduum abſtinentia, quanta maxima imperari corpori poteſt, & fricatione quotidie utendum eſt.

CAP. XVIII.

De tribus inſaniæ generibus: & primo de ejus curatione, quæ à Græcis φρενῖτις dicitur.

ET febrium quidem curatio expoſita eſt. Superſunt vero alii corporis affectus, qui huic ſuperveniunt, ex quibus eos, qui certis partibus aſſignari poſſunt, protinus jungam. Incipiam ab inſania, primamque hujus ipſius partem aggrediar, quæ & acuta, & in febre eſt. Græci φρενῖτιν appellant.

Illud ante omnia ſcire oportet, interdum in acceſſione ægros deſipere, & loqui aliena. Quod non quidem leve eſt; neque incidere poteſt, niſi in febre vehementi, non tamen æque peſtiferum eſt. nam plerunque breve eſſe conſuevit; levatoque acceſſionis impetu, protinus mens redit. Neque id genus morbi remedium aliud deſiderat, quam quod in curanda febre præceptum eſt.

Phrenitis [a] vero tum demum eſt, cum continua dementia eſſe incipit; aut cum æger, quamvis adhuc ſapiat, tamen quaſdam

a Trallian. I. 13. Coel. Aurelian. Præf. Lib. 1. Acutor. Morb. pag. 7.

dam vanas imagines accipit: perfecta eſt, ubi mens illis imaginibus addicta eſt. Ejus autem plura genera ſunt: ſiquidem ex phreniticis alii hilares, alii triſtes ſunt: alii facilius continentur, & intra verba deſipiunt; alii inſurgunt, & violenter quædam manu faciunt: atque ex his ipſis, alii nihil niſi impetu peccant, alii etiam artes adhibent; ſummamque ſpeciem ſanitatis in captandis malorum operum occaſionibus præbent; ſed exitu deprehenduntur.

Ex his autem eos, qui intra verba deſipiunt, aut leviter etiam manu peccant, onerare aſperioribus coercitionibus ſupervacuum eſt. Eos vero, qui violentius ſe gerunt, vincire convenit; ne vel ſibi vel alteri noceant. Neque credendum eſt, ſi vinctus aliquis, dum levari vinculis cupit, ſanum jam ſe fingat; quamvis prudenter & miſerabiliter loquatur, quoniam is dolus inſanientis eſt.

Fere vero antiqui tales ægros in tenebris habebant; eo quod illis contrarium eſſet, exterreri; & ad quietem animi tenebras ipſas conferre aliquid judicabant. At Aſclepiades, tanquam ipſis tenebris terrentibus, † in lumine habendos eos dixit. Neutrum tamen perpetuum eſt. Alium enim lux, alium tenebræ magis turbant. reperiunturque, in quibus nullum diſcrimen deprehendi, vel hoc, vel illo modo poſſit. Optimum itaque eſt, b utrumque experiri; & habere eum, qui tenebras horret, in luce; eum, qui lucem, in tenebris. At ubi

† Cæl. Aurel. M. A. l. 1. c. 15. p. 40. b. Cæl. Aurel. Acut. Morb. l. 9. Arethæus de Curat. Acut. l. 1.

nullum tale diſcrimen eſt, æger, ſi vires habet, loco lucido: ſi non habet, obſcuro continendus eſt.

Remedia vero adhibere, ubi maxime furor urget, ſupervacuum eſt: ſimul enim febris quoque increſcit. Tum itaque nihil niſi continendus æger eſt. Ubi vero res patitur, feſtinanter ſubveniendum eſt. Aſclepiades perinde eſſe dixit, his ſanguinem * mitti, ac ſi [c] trucidentur: hanc rationem ſecutus, quod neque inſania eſſet, niſi cum febre intenta; neque ſanguis, niſi in remiſſione ejus, recte mitteretur. Ipſe in his ſomnum multa frictione quæſivit. Sed cum & intentio febris ſomnum impediat; & frictio non, niſi in remiſſione ejus, utilis ſit: hoc quoque auxilium debuit præterire. Quid igitur eſt? Multa in præcipiti [d] periculo recte fiunt, aliàs omittenda. Et continua quoque febris habet tempora, quibus, etſi non remittit, non tamen creſcit. Eſtque hoc, ut non optimum, ſic ſatis tamen ſecundum remediis tempus. Quod ſi vires ægri patiuntur, ſanguis quoque mitti debet.

Nec minus dubitari poteſt, an alvus ducenda ſit. Tum, interpoſito die, convenit caput ad † cutem tondere: deinde aqua fovere, in qua verbenæ aliquæ decoctæ ſint ex reprimentibus: aut prius fovere, deinde tondere, & iterum fovere: ac noviſſime roſa caput nareſque implere; offerre etiam naribus rutam, ex aceto contritam, & movere ſternutamenta medicamentis ad id effi-

* V. S. quando & qualis conveniat *Cæl. Aurel. Acut. Morb.* I. *c.* 10. c Cœl. Aurelian. Acut. Morb. I, 25. d Valeriola Obſerv. 1. lib. 1. † Cœl. Aurel. Acut. Morb. I, 10. & c. 15.

efficacibus. Quæ tamen facienda ſunt in his, quibus vires non deſunt. Si vero imbecillitas eſt, roſa tantum caput, adjecto ſerpyllo, ſimilive aliquo, madefaciendum eſt. Utiles etiam in quibuſcumque viribus herbæ duæ ſunt, ſolanum & muralis, ſi ſimul ex utraque, ſucco expreſſo, caput impleatur. Cum ſe febris remiſerit, frictione utendum eſt: parcius tamen in his, qui nimis hilares, quam in his, qui nimis triſtes ſunt.

Adverſus omnium autem ſic inſanientium animos gerere ſe pro cujuſque natura neceſſarium eſt. Quorundam enim vani metus levandi ſunt: ſicut in homine prædivite famem timente incidit; cui ſubinde falſæ hæreditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda eſt: ſicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoque adhibentur. Quorundam etiam intempeſtivus riſus objurgatione & minis prohibendus eſt. Quorundam diſcutiendæ triſtes cogitationes: ad quod ſymphoniæ, & cymbala, ſtrepituſque proficiunt. Sæpius tamen aſſentiendum, quam repugnandum eſt: paulatimque, & non evidenter, ab his, quæ ſtulte dicuntur, ad meliora mens abducenda. Interdum etiam elicienda ipſius intentio: ut fit in hominibus ſtudioſis literarum, quibus liber legitur, aut recte, ſi delectantur; aut perperam, ſi id ipſum eos offendit. Emendando enim advertere animum incipiunt. Quin etiam recitare, ſi qua meminerunt, cogendi

di ſunt. Ad cibum quoque quoſdam non deſiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocaverunt.

Omnibus vero ſic affectis ſomnus & difficilis, & præcipue neceſſarius eſt. ſub hoc enim plerique d ſaneſcunt. Prodeſt ad id, atque etiam ad mentem ipſam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus vigilant, quidam ſomnum moliuntur potui dando aquam, in qua papaver aut hyoſcyamus decocta ſint: alii mandragoræ mala pulvino ſubjiciunt: alii vel amomum, vel ſycamini lachrymam fronti inducunt. Hoc nomen apud Medicos reperio. Sed cur Græci morum συκάμινον e appellant, cum mori nulla lachryma ſit? Sic vero ſignificatur lachryma arboris in Ægypto naſcentis, quam ibi συκόμορον appellant. Plurimi decoctis papaveris corticibus, ex ea aqua cum ſpongia os & caput ſubinde fovent.

Aſclepiades ea ſupervacua eſſe dixit: quoniam in lethargum ſæpe convertunt. Præcepit autem, ut primo die, à cibo, potione, ſomno abſtineretur: veſpere ei daretur potui aqua: tum frictio admoveretur lenis, ita ut ne manum quidem, qui fricaret, vehementer imprimeret: poſtero deinde die, iiſdem omnibus factis, veſpere ei daretur ſorbitio & aqua, rurſuſque frictio adhiberetur. Per hanc enim nos conſecuturos, ut ſomnus accedat. Id interdum fit, & quidem adeo, ut, illo confitente, nimia fricatio etiam lethargi periculum afferat. Sed

d Aph. II. 2, e Bodæus à Stapel ad Theophraſt. Hiſtor. Plant. IV, 2.

Sed ſi ſic ſomnus non acceſſit, tum demum illis medicamentis arceſſendus eſt: habita ſcilicet eadem moderatione, quæ hic quoque neceſſaria eſt; ne, quem obdormire volumus, excitare poſtea non poſſimus. Confert etiam aliquid ad ſomnum ſilanus juxta cadens; vel geſtatio * poſt cibum, & noctu; maximeque lecti ſuſpenſi motus.

Neque alienum eſt, ſi neque ſanguis ante miſſus eſt, neque mens conſtat, neque ſomnus accedit, † occipitio inciſo cucurbitulam admovere: quæ quia levat morbum, poteſt ſomnum facere. Moderatio autem in cibo quoque adhibenda eſt: nam neque æger eſt implendus, ne inſaniat: neque jejunio utique vexandus eſt, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus eſt autem cibo infirmo, maximeque ſorbitionis, & potione aquæ mulſæ, cujus ternos cyathos hieme, æſtate vero quatuor dediſſe ſatis eſt.

Alterum genus inſaniæ eſt, quod ſpatium longius recipit; quia fere ſine febre incipit, leves deinde febriculas excitat: & conſiſtit in triſtitia, quam videtur bilis f atra contrahere. In hac utilis detractio ſanguine eſt. Si quid hanc prohibet, prima eſt abſtinentia: ſecunda, per album veratrum vomitumque purgatio: poſt utrumlibet, adhibenda bis die frictio eſt. Si magis valet, frequens etiam exercitatio; in jejuno
vomitus; cibus, ſine vino, dandus ex me- 155,
dia materia eſt. Quam quoties poſuero, 26.
ſcire licet, etiam ex infirmiſſima dari poſſe,

 dum

* Cœl. Aurel. A. M. I. 15. p. 46. † Cœl. Aurel. I. c. *11. p. 27.* f *Aretæus* de Morb. Diut. 1, 6. *Trallian. I, 16.*

dum ne ea ſola quis utatur: valentiſſimam tantummodo eſſe removendam. Præter hæc, ſervanda alvus eſt quam tenerrima: removendi terrores, & potius bona ſpes afferenda: quærenda delectatio ex fabulis, ludiſque, quibus maxime capi ſanus aſſueverat: laudanda, ſi qua ſunt, ipſius opera, & ante oculos ejus ponenda: leviter objurganda vana triſtitia: ſubinde admonendus, in his ipſis rebus, quæ ſolicitant, cur non potius lætitiæ, quam ſolicitudinis cauſa ſit. Si febris quoque acceſſit, ſicut aliæ febres curanda eſt.

Tertium inſaniæ genus eſt ex his longiſſimum; adeo ut vitam ipſam non impediat. quod robuſti corporis eſſe conſuevit. Hujus autem ſpecies duæ ſunt. Nam quidam imaginibus, non mente fallunt; qualem inſanientem Ajacem vel Oreſtem poetarum fabulæ ferunt: quidam animo deſipiunt. Si imagines fallunt, ante omnia videndum eſt, triſtes, an hilares ſint. In triſtitia, nigrum veratrum dejectionis cauſa; in hilaritate, album, ad vomitum excitandum, dari debet. Idque, ſi in potione non accipit, pani adjiciendum eſt, quo facilius fallat. Nam, ſi bene ſe purgaverit, ex magna parte morbum levabit. Ergo etiam, ſi ſemel datum veratrum parum profecerit, interpoſito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet, leviorem eſſe morbum cum g riſu, quam ſerio inſanientium. Illud quoque perpetuum eſt in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis

g Aph. VI, 53.

aliquid eſt, [h] ventrem ejus ante ſolvendum eſſe: ubi à ſuperiore, comprimendum.

Si vero conſilium inſanientem fallit, tormentis quibuſdam optime curatur. Ubi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, vinculis, plagis coercendus eſt. Cogendus eſt & attendere, & ediſcere aliquid, & meminiſſe. Sic enim fiet, ut paulatim metu cogatur conſiderare, quid faciat. Subito etiam terreri, & expaveſcere, in hoc morbo prodeſt; & fere, quicquid animum vehementer perturbat. Poteſt enim quædam fieri mutatio, cum ab eo ſtatu mens, in quo fuerat, abducta eſt. Intereſt etiam, ſi ipſe ſine cauſa ſubinde rideat, an mœſtus demiſſuſque ſit. Nam dementis hilaritas terroribus his, de quibus ſupra dixi, melius curatur. Si nimia triſtitia eſt, prodeſt lenis, ſed multa bis die frictio: item ſuper caput aqua frigida infuſa, demiſſumque corpus in aquam & oleum.

Illa communia ſunt: inſanientes vehementer exerceri debere; multa frictione uti; neque pinguem carnem, neque vinum aſſumere; cibis uti poſt purgationem, ex media materia, quam leviſſimis, non oportere eſſe vel ſolos, vel inter ignotos, vel inter eos, quos aut contemnant, aut negligant; mutare debere regiones, &, ſi mens redit, annua peregrinatione eſſe jactandos.

153, 32. 170, 26.

Raro, ſed aliquando tamen, ex metu delirium naſcitur. Quod genus inſanientium, ſpecie ſimile, ſimilique victus genere curandum eſt: præterquam quod in hoc

[h] Aph. VII, 70.

hoc inſaniæ genere ſolo recte vinum datur.

CAP. XIX.

a *De Cardiacis.*

HIs morbis præcipue contrarium eſt id genus, quod καρδιακὸν à Græcis nominatur; quamvis ſæpe ad eum phrenitici tranſeunt: ſiquidem mens in illis laborat, in hoc vero conſtat. Id autem nihil aliud eſt, quam nimia imbecillitas corporis; quod, ſtomacho languente, immodico ſudore digeritur. Licetque protinus ſcire id eſſe, ubi venarum exigui imbecillique pulſus ſunt; ſudor autem ſupra conſuetudinem, & modo, & tempore, ex toto thorace, & cervicibus, atque etiam ex capite prorumpit, pedibus tantummodo, & cruribus ſiccioribus, atque frigidis. Acuti id morbi genus eſt.

Curatio prima eſt, ſupra præcordia imponere, quæ reprimunt, cataplaſmata: ſecunda, ſudorem cohibere. Id præſtat acerbum oleum, vel roſa, vel melinum, aut myrteum. Quorum aliquo corpus leniter perungendum; ceratumque ex aliquo horum tum imponendum eſt.

Si ſudor vincit, delinendus homo eſt vel gypſo, vel argenti ſpuma, vel cimolia creta, vel ſubinde horum pulvere reſpergendus. Idem præſtat pulvis ex contritis aridæ myrti vel rubi foliis, aut ex auſteri & boni vini arida fece. Pluraque ſimilia ſunt, quæ ſi deſunt, ſatis utilis eſt quilibet ex

a Cœl. Aurelian. Acut. Morb. II, 30, 31. Trallian. VII, 9.

ex via pulvis injectus. Super hæc vero, quo minus corpus inſudet, levi veſte debet eſſe contectus, poſituſque loco non calido, feneſtris patentibus, ſic ut perflatus quoque aliquis accedat.

Tertium auxilium eſt, imbecillitati jacentis cibo vinoque ſuccurrere. Cibus non multus quidem, ſed ſæpe tamen nocte ac die dandus eſt; ut nutriat, neque oneret. Is eſſe debet ex infirmiſſima materia, & ſtomacho aptus. Niſi autem neceſſe eſt, ad vinum feſtinare non oportet. Si verendum eſt, ne deficiat, tum & intrita ex hoc, & hoc ipſum auſterum quidem, ſed tamen tenue, meraculum, egelidum ſubinde & liberaliter dandum eſt; adjecta polenta, ſi modo is æger parum cibi aſſumit. Idque vinum eſſe debet, neque nullarum virium, neque ingentium: recteque tota die ac nocte, duas vel tres heminas æger bibet; ſi vaſtius corpus eſt, plus etiam: ſi cibum non accipit, perunctum ante perfundere aqua frigida convenit, & tum dare.

Quod ſi ſtomachus reſolutus parum continet, & ante cibum, & poſt eum ſponte vomere oportet; ruſuſque poſt vomitum cibum ſumere. Si ne is quidem manſerit, ſorbere vini cyathum, interpoſitaque hora, ſumere iterum. Si id quoque ſtomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis ſuperillinendum eſt: qui, ubi inaruerunt, efficiunt, ut vinum in ſtomacho contineatur, exque eo toti corpori calor venisque vis redeat.

Ulti-

Ultimum auxilium eſt, in alvum ptiſanæ vel alicæ cremorem ex inferioribus partibus indere, ſiquidem id quoque vires tuetur. Neque alienum eſt, naribus quoque æſtuantis admovere, quod reficiat; ut eſt roſa & vinum: &, ſi qua in extremis partibus frigent, unctis & calidis manibus fovere. Per quæ ſi conſequi potuimus, ut & ſudoris impetus minuatur, & vita prorogetur, incipit jam tempus ipſum eſſe præſidio. Ubi eſſe in tuto videtur, verendum tamen eſt, ut ne in eandem imbecillitatem cito recidat. Itaque, vino tantum remoto, quotidie validiorem cibum debet aſſumere; donec ſatis virium corpori redeat.

CAP. XX.

De Lethargicis.

ALTER quoque morbus eſt; aliter phrenitico † contrarius. In eo difficilior ſomnus, prompta ad omnem audaciam mens eſt: in hoc marcor, & inexpugnabilis pene dormiendi neceſſitas. λήθαργον Græci nominarunt. Id quoque genus acutum eſt, &, niſi ſuccurritur, celeriter jugulat.

Proinde ex eo ægros quidam excitare nituntur, admotis his, per quæ ſternutamenta evocantur, & his, quæ odore fœdo movent, qualis eſt pix uſta, lana ſuccida, piper, veratrum, caſtoreum, acetum, allium, cepa. Juxta etiam galbanum incendunt, aut cornu cervinum: ſi non eſt, quodlibet aliud. Hæc enim cum comburuntur, odore fœdo movent. Thar-

† Alex. Trall. l. 14. * Cœl. Aur, M. A. l. 11. c. 1. a Trallian. l, 15. Aretæus de Morbor. Acut. Curat. I, 2.

Tharrias vero quidam, acceſſionis eſſe id malum, dixit, levarique, cum ea deceſſit. Itaque eos, qui ſubinde excitant, ſine uſu male habere. Intereſt autem, in deceſſione expergiſcatur æger, an, cum febris levatur, aut, levata quoque ea, ſomnus urgeat. Nam ſi expergiſcitur, adhibere ei, ut ſopito, ſupervacuum eſt. neque enim vigilando melior fit; ſed per ſe, ſi melior eſt, vigilat. Si vero continens ei ſomnus eſt, utique excitandus eſt; ſed his temporibus, quibus febris leviſſima eſt, ut excernat aliquid, & ſumat. Excitat autem validiſſime repente aqua frigida ſuperinfuſa. Poſt remiſſionem itaque, perunctum oleo multo totum corpus, tribus aut quatuor amphoris totum per caput perfundendum eſt. Sed hoc utemur, ſi æqualis ægro ſpiritus erit, ſi mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt, ea potiora, quæ ſupra comprehenſa ſunt. Et, quod ad ſomnum quidem pertinet, commodiſſima hæc ratio eſt.

Medendi autem cauſa, caput radendum; deinde poſca fovendum eſt, in qua laurus, aut ruta decocta ſit. Altera vero die imponendum caſtoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut hedera cum roſa & aceto. Præcipueque proficit, & ad excitandum hominem, naribus admotum; & ad morbum ipſum depellendum, capiti frontivi impoſitum ſinapi. Geſtatio etiam in hoc morbo prodeſt: maximeque opportune cibus datus, id eſt, in remiſſione, quanta maxima inveniri poterit. Ap-

tiſſima

tiſſima autem ſorbitio eſt, donec morbus decreſcere incipiat. Si autem quotidie gravis acceſſio eſt, hæc quotidie detur: ſi alternis, poſt graviorem, ſorbitio; poſt leviorem, mulſa aqua. Vinum quoque cum tempeſtivo cibo datum non mediocriter adjuvat.

Quod ſi poſt longas febres ejuſmodi torpor acceſſit, cætera eadem ſervanda ſunt. Ante acceſſionem autem, tribus quatuorve horis, ſi venter aſtrictus eſt, dandum eſt caſtoreum cum ſcammonea; ſi non eſt, per ſe ipſum caſtoreum cum aqua dandum eſt. Si præcordia mollia ſunt, cibis utendum eſt plenioribus: ſi dura, in iiſdem ſorbitionibus ſubſiſtendum; imponendumque præcordiis, quod ſimul & reprimat & emolliat.

451. CAP. XXI.

a De Hydropicis.

SED hic quidem acutus eſt morbus. Longus vero fieri poteſt eorum, quos aqua inter cutem male habet: niſi enim primis diebus ſuccurritur, in ὕδερωπα, quam Græci vocant, incidunt. Ejus tres ſpecies ſunt. Nam modo, ventre vehementer intento, creber intus, ex motu ſpiritus, ſonus eſt: modo corpus inæquale eſt, tumoribus aliter aliterque per totum id orientibus: modo intus in uterum aqua contrahitur; &, moto corpore, ita movetur, ut impetus ejus conſpici poſſit. Primum, τυμπανίτην: ſecundum, λευκοφλεγματίαν, vel

a Aretæus de Diuturn. Morb. II, 1.

vel ὑπὸ τὴν σάρκα; tertium ἀσκίτην Græci nominarunt. Communis tamen omnium eſt humoris nimia abundantia: ob quam ne ulcera b quidem in his ægris facile ſaneſcunt. Sæpe vero hoc malum per ſe incipit: 68, 7. ſæpe alteri vetuſto morbo, maximeque quartanæ, ſupervenit.

Facilius in ſervis, quam in liberis tollitur. quia, cum deſideret famem, ſitim, & mille alia tædia, longamque patientiam, promptius iis ſuccurritur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt. Sed ne hi quidem, qui ſub alio ſunt, ſi ex toto ſibi temperare non poſſunt, ad ſalutem perducuntur. Ideoque non ignobilis medicus, Chryſippi diſcipulus, apud Antigonum regem, amicum quendam ejus, notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum, negavit poſſe ſanari. Cumque alter medicus Epirotes Philippus ſe ſanaturum polliceretur; reſpondit, illum ad morbum ægri reſpicere; ſe, ad animum. Neque eum res fefellit. Ille enim cum ſumma diligentia non medici tantummodo, ſed etiam regis cuſtodiretur, tamen malagmata ſua devorando, bibendoque ſuam urinam, in exitium ſeſe præcipitavit.

Inter initia tamen, non difficillima curatio eſt, ſi imperata ſunt corpori, quies, ſitis, inedia. At ſi malum inveteravit, non ſine magna mole diſcutitur. † Metrodorum tamen, Epicuri diſcipulum, referunt, cum hoc morbo tentaretur, neque æquo animo neceſſarium ſitim ſuſtineret, ubi diu

b Aph. VI. 8. † ejus vitam deſcribit Diogenes Laertius.

abſtinuerat, ſolitum bibere, deinde evomere. Quod, ſi redditur, quicquid receptum eſt, multum tædio demit: ſi à ſtomacho retentum eſt, morbum auget. ideoque in quolibet tentandum non eſt.

Sed ſi febris quoque eſt, hæc in primis ſubmovenda eſt per eas rationes, per quas huic ſuccurri poſſe propoſitum eſt. Si ſine febre æger eſt, tum demum ad ea veniendum eſt, quæ ipſi morbo mederi ſolent. Atque hic quoque, quæcumque ſpecies eſt, ſi nondum nimis* occupavit, iiſdem auxiliis opus eſt. Multum ambulandum, currendum aliquando, & ſuperiores maxime partes ſic perfricandæ, ut calorem in cutem evocet: inter quæ, ſpiritum ipſe contineat. Evocandus eſt ſudor, non per exercitationem tantum, ſed etiam in arena calida, vel laconico, vel clibano, ſimilibuſque aliis: maximeque utiles ſunt naturales, & ſiccæ ſudationes; quales ſuper [c] Baias
93, 11. habemus in myrtetis. Balneum, atque omnis humor alienus eſt. Jejuno recte catapotia dantur, facta ex duabus apſinthii, myrrhæ tertia parte.

Cibus eſſe debet ex media [d] quidem materia, ſed tamen generis durioris. Potio non ultra danda eſt, quam ut vitam ſuſtineat: optimaque eſt, quæ urinam movet. Alvum moliri cibo melius eſt, quam medicamento. Si tamen res coget, ex his aliquid, quæ id præſtant, erit decoquendum, eaque aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere, iris, nardum,

c Cicero Epiſt. ad Fam. IX, 12. d Supra II, 18.

dum, crocum, cinnamomum, caſſia, myrrha, balſamum, galbanum, ladanum, œnanthe, [e] panaces, cardamomum, hebenus, cupreſſi ſemen, uva taminia, quam σταφίδα ἀγρίαν Græci nominant, abrotanum, roſæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, ſtyrax, coſtum, junci quadrati & rotundi flos; illum κύπειρον, hunc σχοῖνον Græci vocant. quæ quoties poſuero, non quæ hic naſcuntur, ſed, quæ inter aromata afferuntur, ſignificabo. Primo tamen, quæ leniſſima ex his ſunt, id eſt, roſæ folia, vel nardi ſpica, tentanda ſunt. Vinum quoque utile eſt auſterum, ſed quam tenuiſſimum.

Commodum eſt etiam, lino quotidie ventrem metiri, &, qua comprehendit alvum, notam imponere: poſtero quoque die videre, plenius corpus ſit, an extenuetur. id enim, quod extenuatur, medicinam ſentit. Neque alienum eſt, metiri & potionem ejus, & urinam. nam ſi plus humoris excernitur, quam aſſumitur, ita demum ſecundæ valetudinis ſpes eſt. Aſclepiades in eo, qui ex quartana in hydropa deciderat, ſe abſtinentia bidui, & fricatione uſum; tertio die, jam & febre, & aqua liberato, cibum, & vinum dediſſe, memoriæ prodidit. Hactenus communiter de omni ſpecie præcipi poteſt: ſi vehementius malum eſt, diducenda ratio curandi eſt.

Ergo, ſi inflatio, & ex ea dolor creber eſt, utilis quotidianus, aut altero quoque

e Rhodius ad Scribon. Largi Comp. V, p. 37.

die poſt cibum, vomitus eſt. Fomentis deinde ſiccis calidiſque utendum eſt. Si per hæc dolor non finitur, neceſſariæ ſunt ſine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidem tormentum tollitur, incidenda cutis eſt, & tum his utendum. Ultimum auxilium eſt, ſi cucurbitulæ nihil profuerunt, per alvum infundere copioſam aquam calidam, eamque recipere. Quin etiam quotidie ter quaterve opus eſt uti fricatione vehementi, cum oleo & quibuſdam calefacientibus. Sed in hac frictione à ventre abſtinendum eſt. Imponendum vero in eum crebrius ſinapi, donec cutem erodat; ferramentiſque candentibus pluribus locis venter exulcerandus eſt, & ſervanda ulcera diutius. Utiliter etiam ſcilla cocta deligatur ſuper cutim. Sed diu poſt has inflationes abſtinendum eſt ab omnibus inflantibus.

At, ſi id vitium eſt, cui λευκοφλεγματία nomen eſt, eas partes, quæ tument, ſubjicere ſoli oportet; ſed non nimium, ne febriculam incendat: ſi is vehementior eſt, caput velandum eſt, utendumque fricatione, madefactis tantum manibus aqua, cui ſal & nitrum & olei paulum ſit adjectum; ſic, ut aut pueriles aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earum tactus ſit. Idque ſi vires patiuntur, ante meridiem, tota hora; poſt meridiem, ſemihora fieri oportet. Utilia ſunt etiam cataplaſmata, quæ reprimunt; maximeque, ſi corpora teneriora ſunt. Incidendum quoque ſuper talum, quatuor fere digitis, ex parte interiore

teriore eſt; quo per aliquot dies frequens humor feratur: atque ipſos tumores incidere altis plagis oportet: concutiendumque corpus eſt multa geſtatione, atque, ubi inductæ vulneribus cicatrices ſunt, adjiciendum exercitationibus & cibis, donec corpus ad priſtinum ſtatum revertatur. Cibus valens eſſe debet, & glutinoſus, maximeque caro. Vinum, ſi per ſtomachum licet, dulcius. ſed ita, ut invicem biduo triduove, modo aqua, modo id bibatur. Prodeſt etiam lactucæ marinæ, quæ grandis juxta mare naſcitur, ſemen, cum aqua potui datum. Quod ſi valens eſt, qui id accipit, ei ſcilla cocta ſimul ſuper ventrem deligatur. Authoreſque multi ſunt, inflatis veſicis pulſandos tumores eſſe.

Si vero id morbi genus eſt, quo in uterum multa aqua contrahitur, ambulare, ſed magis modice oportet; malagma, quod digerat, impoſitum habere; idque ipſum ſuperimpoſito triplici panno, faſcia, non nimium tamen vehementer, aſtringere. quod à Tharria profectum, ſervatum eſſe à pluribus video. Si jecur, aut lienem affectum eſſe, manifeſtum eſt, ficum pinguem contuſam, adjecto melle, ſuperponere. Si per talia auxilia venter non ſiccatur, ſed humor nihilominus abundat, celeriori via ſuccurrere, ut is per ventrem ipſum emittatur. Neque ignoro, Eraſiſtrato diſplicuiſſe hanc curandi viam. morbum enim hunc jecineris putavit: ideoque illud eſſe ſanandum; fruſtraque aquam emitti, quæ,

vitiato illo, ſubinde renaſcantur. Sed primum, non hujus viſceris unius hoc vitium eſt. Nam & ſplene affecto, & in totius corporis malo habitu fit. Deinde, ut inde cœperit, tamen aqua niſi emittitur, quæ contra naturam ibi ſubſtitit, & jecinori, & cæteris interioribus partibus nocet. Convenitque, corpus nihilominus eſſe curandum. Neque enim ſanat emiſſus humor, ſed medicinæ locum facit, quam intus incluſus impedit. Ac ne illud quidem in controverſiam venit, quin non omnes in hoc morbo ſic curari poſſint; ſed juvenes robuſti, qui vel ex toto carent febre, vel certe ſatis liberales intermiſſiones habent. Nam quorum ſtomachus corruptus eſt, quive ex atra bile huc deciderunt, quique malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non ſunt. Cibus autem, quo die primum humor emiſſus eſt, ſupervacuus eſt, niſi ſi vires deſunt. In ſequentibus diebus, & his vinum meracius quidem, ſed non ita multum dari debet, paulatimque revocandus æger eſt ad exercitationes, fricationes, ſolem, ſudationes, fatigationes, & idoneos cibos, donec ex toto convaleſcat. Balneum rarum res amat; & frequentiorem in jejuno vomitum. Si æſtas eſt, in mari natare commodum eſt. Ubi convaluit aliquis, diu tamen alienus ei veneris uſus ſit.

CAP.

CAP. XXII.

De Tabe, & ejus ſpeciebus.

DIUTIUS ſæpe & periculoſius tabes eos male habet, quos invaſit. Atque hujus quoque plures † ſpecies ſunt. Una eſt, qua corpus non alitur, &, naturaliter ſemper aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum ſubeuntibus, ſumma macies oritur; &, niſi occurritur, tollit. * ἀτροφίαν hanc Græci nominant. Ea duabus fere de cauſis incidere conſuevit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut aviditate nimia plus, quam debet, aſſumit: ita vel, quod deeſt, infirmat: vel, quod ſuperat, corrumpitur.

Altera ſpecies eſt, quam Græci καχεξίαν appellant: ubi malus corporis habitus eſt; ideoque omnia alimenta corrumpuntur. Quod fere fit, cum longo morbo vitiata corpora, etiamſi illo vacant, refectionem tamen non accipiunt; aut cum malis medicamentis corpus affectum eſt; aut, cum diu neceſſaria defuerunt; aut, cum inuſitatos & inutiles cibos aliquis aſſumpſit, aliquidve ſimile incidit. Huic, præter tabem, illud quoque nonnunquam accidere ſolet, ut per aſſiduas puſtulas, aut ulcera, ſumma cutis exaſperetur, vel aliquæ corporis partes intumeſcant.

Tertia eſt, longeque periculoſiſſima ſpecies, quam Græci φθίσιν nominaverunt. Oritur fere à capite: inde in pulmonem diſtillat. Ex hoc exulceratio accidit, & febri-

† Erant apud veteres qui tabem & longos morbos inducere poterant, *Philo Judæus de ſpecialib. leg.* 16. *pag.* 792. & 1691. * Cœl. Aurel. Morb. *Chron.* II. 14.

cula lenis fit; quæ etiam, cum quievit, tamen repetit. In ea quoque frequens tuſſis eſt, & pus excreatur; interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum eſt, ſi in ignem a impo-
72, 1. ſitum eſt, mali odoris eſt. Itaque, qui de morbo dubitant, hac nota utuntur.

b Cum hæc genera tabis ſint, animadvertere primum oportet, quid ſit in quo laboratur. Deinde, ſi tantum non ali corpus apparet, cauſam ejus attendere; &, ſi cibi minus aſſumſit aliquis quam debuit, adjicere oportet: ſed paulatim, ne ſi corpus inſuetum ſubita multitudine oneraverit, ſtomachus gravetur, & concoctionem impediat. Si vero plus juſto quis aſſumere ſolitus eſt, abſtinere uno die; deinde ab exiguo cibo incipere; quotidie adjicere, donec ad juſtum modum perveniat. Præter hæc convenit ambulare locis quam maxime frigidis, ſole vitato: per manus quoque exerceri. Si infirmior eſt, geſtari, ungi, perfricari, ſi poteſt, maxime per ſeipſum, ſæpius eodem die, & ante cibum, & poſt eum, ſic ut interdum oleo quædam adjiciantur calefacientia, donec inſudet. Prodeſtque jejuno prehendere per multas partes cutem, & attrahere, ut relaxetur; aut, impoſita reſina, & abducta, ſubinde idem facere. Utile eſt etiam interdum balneum, ſed poſt cibum exiguum. Atque in ipſo ſolio recte cibi aliquid aſſumitur: aut ſi ſine hoc fricatio fuit, poſt eam protinus. Cibi vero eſſe debent ex his, qui facile concoquuntur, maximeque alunt. Ergo vini quoque, ſed au-

a Aphor. V, 11. Coel. Aurelian. Morbor. Chronic. II. 14. p. 421. Trallian. V, 2.

auſteri, neceſſarius uſus eſt, movendæ urinæ.

At ſi malus habitus corporis eſt, primum abſtinendum eſt; deinde alvus ducenda; tum paulatim cibi dandi, adjectis exercitationibus, unctionibus, fricationibus. Utilius his frequens balneum eſt, ſed jejunis; etiam uſque ad ſudorem. Cibis vero opus eſt copioſis, variis, boni ſucci, quique etiam minus facile corrumpantur, vino auſtero. Si nihil reliqua proficiunt, ſanguis mittendus eſt; ſed paulatim, quotidieque pluribus diebus, cum eo, ut cætera quoque eodem modo ſerventur.

Quod ſi mali plus eſt, & vera phthiſis eſt, inter initia protinus occurrere neceſſarium eſt: neque facile enim hic morbus, cum inveteraverit, evincitur. Opus eſt, ſi vires patiuntur, [b] longa navigatione, cœli mutatione ſic, ut denſius quam id eſt, ex quo diſcedit æger, petatur. Ideoque aptiſſime Alexandriam ex Italia itur. Fereque id poſſe inter principia corpus pati debet, cum hic morbus ætate firmiſſima maxime oriatur, id eſt ab anno [c] duodevigeſimo uſque ad annum quintum & trigeſimum. Si id imbecillitas non ſinit, nave tamen, ſed non longe, vectari commodiſſimum eſt. Sin navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus movendum eſt: tum à negotiis abſtinendum eſt, omnibuſque rebus, quæ ſolicitare animum poſſunt: ſomno indulgendum: cavendæ diſtillationes, ne, ſi quid cura levarit, exaſperent; & ob id, vitanda cru-

b Aretæus de Diuturn. Curat. I, 8. Trallian. *VII, 2. Plin. N. H. XXVIII, 4.* c Aphor. V, 9. *VIII, 7.*

ditas , ſimulque & ſol , & frigus: os obtegendum , fauces velandæ , tuſſicula ſuis remediis finienda : &, quamdiu quidem febricula incurſat , huic interdum abſtinentia , interdum etiam tempeſtivis cibis medendum : eoque tempore bibenda aqua. Lac d quoque, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus , & per eas facta nimia ſiti , ac , ſive præcordia tument , ſive bilioſa urina eſt , ſive ſanguis fluxit, pro veneno eſt; in † phthiſi tamen, ſicut in omnibus longis difficilibuſque febriculis , recte dari poteſt.

Quod ſi febris aut nondum incurſat , aut jam remiſit , decurrendum eſt ad modicas exercitationes , maximeque ambulationes , item lenes fricationes. Balneum alienum eſt. Cibus eſſe debet primo acer , ut allium , porrum , idque ipſum ex aceto , vel ex eodem intubus , ocimum , lactuca : deinde lenis ſorbitio ex ptiſana , vel ex alica, vel ex amylo, lacte adjecto. Oryza quoque, &, ſi nihil aliud eſt, far idem præſtat. Tum invicem modo his cibis , modo illis utendum eſt : adjiciendaque quædam ex media materia , præcipue vero ex prima, cerebellum , vel piſciculus , & his ſimilia. Farina etiam cum ſevo ovillo caprinove miſta , deinde incocta, pro medicamento eſt. Vinum aſſumi debet leve auſterum.

Hactenus non magna mole pugnatur. Si vehementior noxa eſt , ac neque febricula , neque tuſſis quieſcit , tenuarique corpus

d Aph. V, 64. † Aph. V, 64.

pus apparet, validioribus auxiliis opus eſt. Exulcerandus eſt ferro candenti, uno loco ſub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utramque; item ſub imis oſſibus ſcapularum, quas ὠμοπλάτας Græci vocant, ſic, ne ſaneſcere ſinas ulcera, niſi tuſſis finita fuerit: cui per ſe quoque medendum eſſe, manifeſtum eſt. Tunc ter quaterque die vehementer extremæ partes perfricandæ ſunt: thorax leni manu pertractandus; poſt cibum intermittenda hora & perfricanda crura, brachiaque. Interpoſitis denis diebus, demittendus æger in ſolium eſt, in quo ſit aqua calida & oleum. Cæteris diebus bibenda aqua: tum vinum, ſi tuſſis non eſt, potui frigidum dandum: ſi vero eſt, egelidum. Utile eſt etiam in remiſſionibus quotidie cibos dari: frictiones geſtationeſque ſimiliter adhiberi: quarto, aut quinto die ſumere, interdum herbam ſanguinalem ex aceto, vel plantaginem eſſe. Medicamentum eſt etiam vel plantaginis ſuccus per ſe, vel e marrubii, ſi cum melle ſit incoctus; ita ut illius cyathus ſorbeatur, hujus cochleare plenum paulatim delingatur; vel inter ſe miſta, & incocta reſinæ terebinthinæ pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Præcipua tamen ex his omnibus ſunt victus, vehiculum, & navis, & ſorbitio. Alvus [f] cita utique vitanda eſt. Vomitus in hoc morbo frequens, pernicioſus eſt, maximeque ſanguinis. Qui meliuſculus eſſe cœpit, adjicere debet exercitationes, fricationes, cibos; 91, 34.

e *Trallian. v, 3. pag. 276.* f Aph. v, 12, 14. *Trallian. ii, 2. p. 313.*

bos: deinde ipſe ſe, ſuppreſſo ſpiritu, per-
205, 4. fricare; diu abſtinere à vino, † balneo,
venere.

Cap. XXIII.

a *De Comitiali morbo.*

Inter notiſſimos morbos eſt etiam is,
qui * comitialis, vel major nominatur.
Homo ſubito concidit, ex ore ſpumæ
73, 20. moventur, deinde interpoſito tempore ad
ſe redit, & per ſeipſum conſurgit. Id ge-
nus ſæpius viros, quam fœminas occupat;
ac ſolet quidem etiam longum eſſe, uſque
ad mortis diem, & vitæ non periculoſum.
Interdum tamen cum recens eſt, hominem
conſumit; & ſæpe eum, ſi remedia non ſu-
47, 4. ſtulerunt, in b pueris veneris, in puellis men-
ſtruorum initium tollit. Modo cum di-
ſtentione membrorum aut nervorum pro-
labitur aliquis; modo ſine illa.

Quidam hos quoque iiſdem, quibus le-
thargicos, excitare conantur: quod admo-
dum ſupervacuum eſt: &, quia ne lethargi-
cus quidem his ſanatur; &, quia, cum poſſit
ille nunquam expergiſci atque ita fame in-
terire, hic ad ſe utique revertitur.

Ubi concidit aliquis, ſi nulla nervorum
diſtentio acceſſit, utique ‡ ſanguis mitti de-
bet: ſi acceſſit, non utique mittendus eſt,
niſi alia quoque hortantur. Neceſſarium
171, 23. autem eſt, ducere alvum, vel nigro vera-
87, 19. tro purgare, vel utrunque facere, ſi vires
patiuntur: tunc caput tondere, oleoque &
aceto perungere; cibum poſt diem ter-
tium,

† Colum. 1. 6. a Aretæus de Diuturn. M. l. 1. c. 4. * Vocatur: lues deifica, morbus Sacer. b Aph. II, 45. V, 7 ‡ Valleriol. l. 3. obſ. 7.

tium, ſimul ac tranſiit hora, qua concidit, dare. Neque ſorbitiones his aut alioqui molles, & faciles cibi; neque caro, minimeque ſuilla convenit; ſed mediæ materiæ: nam 96.
& viribus opus eſt, & [c] cruditates cavendæ ſunt. Cum quibus fugere oportet ſolem, balneum, ignem, omniaque calefacientia: item, frigus, vinum, venerem, loci præcipitis conſpectum, omniumque terrentium, vomitum, laſſitudinem, ſolicitudines, ne- 87, 10.
gotia omnia: &, ubi tertio die cibus datus eſt, intermittere quartum, & invicem alterum quemque; eadem hora cibi ſervata, donec quatuordecim dies tranſeant. Quos ubi morbus exceſſit, acuti vim depoſuit: at ſi manet, curandus jam ut longus eſt.

Quod ſi non, quo die primum is incidit, medicus acceſſit; ſed is, qui cadere conſuevit, poſt ei traditus eſt; protinus eo genere victus habito, qui ſupra comprehenſus eſt, expectandus eſt dies, quo prolabatur; utendumque tum vel ſanguinis [d] miſſione, vel ductione alvi, vel nigro veratro, ſicut præ- 172.
ceptum eſt. In ſequentibus deinde diebus, 30.
per eos cibos, quos propoſui, vitatis omnibus, quæ cavenda dixi, nutriendus eſt.

Si per hæc morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album veratrum; ac 87, 19.
ter quoque aut quater eo utendum, non ita multis interpoſitis diebus; ſic tamen, ne iterum unquam ſumat, niſi conciderit. Mediis autem diebus vires ejus erunt nutriendæ; quibuſdam, præter ea, quæ ſupra ſcripta ſunt, adjectis. Ubi mane experrectus,

c Trallian. I, 15. d Cæl. Aurelian. Tard. paſſ. I, 4. p. 272.

ctus eſt, corpus ejus leniter ex oleo vetere (cum capite, excepto ventre) permulceatur: tum ambulatione quam maxime longa & recta utatur: poſt ambulationem loco tepido vehementer & diu, ac non minus ducenties, niſi infirmus erit, perfricetur: deinde ſuper caput multa aqua frigida perfundatur; paulum cibi aſſumat; conquieſcat; rurſus ante noctem ambulatione utatur; iterum vehementer perfricetur, ſic ut neque venter, neque caput contingatur: poſt hæc cœnet, interpoſitiſque tribus aut quatuor diebus, uno aut altero acria aſſumat.

Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radatur; ungatur oleo vetere, adjecto aceto & nitro; perfundatur aqua ſalſa; bibat jejunus ex aqua caſtoreum; nulla aqua, niſi decocta, potionis cauſa utatur. Quidam jugulati e gladiatoris calido ſanguine poto tali morbo ſe liberarunt. Apud quos miſerum auxilium tolerabile miſerius malum fecit. Quod ad medicinam vero pertinet, ultimum eſt, juxta talum, ex utroque crure paulum ſanguinis mittere: occipitium incidere, & cucurbitulas admovere: ferro candente in occipitio quoque & infra, qua ſumma vertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea pernicioſus humor evadat. Quibus ſi finitum malum non fuerit, prope eſt, ut perpetuum ſit. Ad levandum id, tantummodo utendum erit exercitatione, cibiſque his, qui ſupra comprehenſi ſunt: præcipue-

e Plin. XXVIII, 1. Lang. Epiſt. 14. lib. 1. Minucius Felix. pag. 34. Vide duo exempla ejus noxam indicantia apud Tulpium obſ. l. 4. c. 4.

cipueque vitanda omnia, quæ ne fierent, excepimus.

CAP. XXIV.

De Regio morbo.

ÆQUE notus eſt morbus, quem interdum arquatum, † interdum regium nominant. Quem Hippocrates ait, ſi poſt ſeptimum diem a febricitante ægro ſupervenit, tutum eſſe, mollibus tantummodo præcordiis ſubſtantibus. Diocles ex toto, ſi poteſt febrem oritur, etiam prodeſſe; ſi poſt hunc febris, occidere. Co- 52, 7.
lor autem eum morbum detegit, maxime oculorum, in quibus, quod album eſſe debet, fit luteum. Soletque accedere & ſitis, & dolor capitis, & frequens ſingultus, & præcordiorum dextra parte durities; &, ubi corporis vehemens motus eſt, ſpiritus difficultas, membrorumque reſolutio: atque, ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbeſcit.

Primo die abſtinere ægrum oportet: ſecundo ducere alvum: tum, ſi febris eſt, eam victus genere diſcutere: ſi non eſt, ſcammoneam potui dare, vel cum aqua betam albam contritam, vel cum aqua mulſa nuces amaras, apſinthium, aniſum, ſic, ut pars hujus minima ſit. Aſclepiades aquam quoque ſalſam, & quidem per biduum, purgationis cauſa bibere cogebat, iis, quæ urinam movent, rejectis. Quidam, ſuperioribus omiſſis, per hæc, & per eos cibos, qui extenuant, idem ſe conſequi dicunt.

Ego

† Plin. H. N. 22. c. 24. a Aph. IV, 62.

Ego utique, ſi ſatis virium eſt, validiora; ſi parum, imbecilliora auxilia præfero. Si purgatio fuit, poſt eam triduo primo modice cibum oportet aſſumere ex media materia, & vinum bibere Græcum ſalſum, ut ſolutio ventris remaneat: tum altero triduo validiores cibos, & carnis quoque aliquid eſſe, intraque aquam manere: deinde ad ſuperius genus victus reverti, cum eo, ut magis ſatietur; omiſſo Græco vino bibere nigrum auſterum; atque ita per hæc variare, ut interdum acres quoque cibos interponat, interdum ad ſalſum vinum redeat. Per omne vero tempus utendum eſt exercitatione, fricatione, &, ſi hiems eſt, balneo; ſi æſtas, frigidis natationibus: lecto etiam, & conclavi [a] cultiore, uſu, loco, ludis, laſcivia, aliis, per quæ mens exhilaretur: ob quæ regius morbus dictus videtur. Malagma quoque, quod digerat, ſuper præcordia datum prodeſt; vel arida ibi ficus impoſita, ſi jecur aut lienis affectus eſt.

CAP. XXV.

[b] De Elephantia.

IGNOTUS autem pene in Italia, frequentiſſimus in quibuſdam regionibus is morbus eſt, quem ἐλεφαντίασιν Græci vocant; iſque longis annumeratur. Quo totum corpus afficitur ita, ut oſſa quoque vitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas crebroſque tumores habet. Rubor earum paulatim in atrum colorem convertitur. Summa cutis inæquali-

a Seren. Sammon. de Regio morbo. b Mercurial. Variar. Lect. l. 2.

qualiter craſſa, tenuis, dura, molliſque, quaſi ſquamis quibuſdam exaſperatur, corpus emacreſcit, os, ſuræ, pedes intumeſcunt. Ubi vetus morbus eſt, digiti in manibus pedibuſque ſub tumore conduntur; febricula oritur, quæ facile tot malis obrutum hominem conſumit.

Protinus ergo inter initia ſanguis per biduum mitti debet; aut nigro veratró venter ſolvi. Adhibenda triduum, quanta ſuſtinere poteſt, inedia eſt: paulum deinde vires reficiendæ & ducenda alvus: poſthæc, ubi corpus levatum eſt, utendum eſt exercitatione, præcipueque curſu: ſudor primum labore ipſius corporis, deinde etiam ſiccis ſudationibus evocandus: fricatio adhibenda: moderandumque inter hæc, ut vires conſerventur: balneum rarum eſſe debet: cibus ſine pinguibus, ſine glutinoſis, ſine inflantibus. Vinum, præterquam primis diebus, recte datur. Corpus contrita plantago & illita optime tueri videtur.

CAP. XXVI.

De Attonitis.

ATTONITOS quoque raro videmus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo. hunc ἀποπληξίαν Græci appellant. His ſanguis mittendus eſt. Veratro quoque albo, vel alvi ductione utendum. 84,34. Tum adhibendæ fricationes; & ex

media materia minime pingues cibi ; quidam etiam acres : & à vino abſtinendum.

Cap. XXVII.

De Reſolutione nervorum.

At reſolutio nervorum frequens ubique morbus eſt. Sed interdum tota corpora, interdum partes infeſtat. Veteres authores illud a ἀποπληξίαν ; hoc παράλυσιν nominaverunt. nunc utrunque παράλυσιν appellari video. Solent autem, qui per omnia membra vehementer reſoluti ſunt, celeriter rapi. ac ſi correpti non ſunt, diutius quidem vivunt ; ſed raro tamen ad ſanitatem perveniunt ; & plerunque miſerum ſpiritum trahunt, memoria quoque amiſſa. In partibus vero nonnun-
76, 3. quam acutus, ſæpe longus, fere b inſanabilis morbus eſt.

† Si omnia membra vehementer reſoluta ſunt, ſanguinis detractio vel occidit, vel
78,34. liberat. Aliud curationis genus vix unquam ſanitatem reſtituit ; ſæpe mortem tantum differt ; vitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſſionem, ſi non redit & motus & mens, nihil ſpei ſupereſt : ſi redit, ſanitas quoque proſpicitur.

At, ubi pars reſoluta eſt, pro vi & malo corporis, vel ſanguis mittendus eſt, vel alvus ducenda. Cætera eadem in utroque caſu facienda ſunt. Siquidem vitare præ-
76,1.2. cipue convenit frigus ; paulatimque ad exercitationes revertendum eſt, ſic, ut ingrediatur ipſe protinus, ſi poteſt. Si id crurum

rum

a Cæl. Aurelian. Acut. Morb. III, 5. b Aretæus de Morb. Diuturn. I, 7. † De præſervatione Crato apud Schol. conſilio 35, 36.

rum imbecillitas prohibet, vel geſtetur, 91, 26. vel motu lecti concutiatur: tum id membrum, quod deficit, ſi poteſt, per ſe; ſin minus, per alium moveatur, & vi quadam ad conſuetudinem ſuam redeat. Prodeſt etiam torpentis membri ſummam cutem exaſperaſſe, vel urticis cæſam, vel impoſito ſinapi, ſic, ut ubi rubere cœperit corpus, hæc removeantur. Scilla quoque contrita, bulbique contriti cum thure recte imponuntur. Neque alienum eſt, reſina cutem tertio quoque die diutius vellere, pluribus etiam locis, aliquando ſine ferro, cucurbitulas admovere. Unctioni vero aptiſſimum eſt vetus oleum, vel nitrum aceto & oleo admixtum. Quinetiam fovere aqua calida marina; vel, ſi ea non eſt, tamen ſalſa, magnopere neceſſarium eſt. Ac, ſi quo loco vel naturales, vel etiam manufactæ tales natationes ſunt, iis potiſſimum utendum eſt; præcipueque in his agitanda membra, quæ maxime deficiunt. ſi id non eſt, balneum tamen prodeſt. Cibus eſſe debet ex media materia, maximeque ex venatione: potio, ſine vino, aquæ calidæ. Si tamen vetus morbus eſt, interponi quarto vel quinto die purgationis cauſa vinum Græcum ſalſum poteſt. Poſt cœnam utilis vomitus eſt.

2. *De Dolore nervorum.*

Interdum vero etiam nervorum dolor oriri ſolet. In hoc caſu non vomere, non medicamentis urinam movere, non exercitatione ſudores, ut quidam præcipiunt, ex-

pedit. Bibenda aqua eſt bis die. In lectulo leniter ſatis diu corpus perfricandum eſt; deinde, retento ſpiritu, in ipſa, exercitatione potius ſuperiores partes movendæ: balneo raro utendum: mutandum ſubinde peregrinationibus cœlum. Si dolor eſt, ea ipſa pars ſine oleo, nitro ex aqua perungenda eſt; deinde involvenda, & ſubjicienda pruna lenis, & ſulphur; atque ita id ſuffumigandum; idque aliquandiu faciendum, ſed jejuno, cum bene jam concoxerit. Cucurbitulæ quoque ſæpe dolenti parti admovendæ ſunt, pulſanduſque leniter inflatis veſicis bubulis is locus eſt. Utile eſt etiam ſevum miſcere cum cumini & urticæ contritis ſeminibus, ſic, ut omnium par modus ſit, idque imponere: fovere aqua, in qua ſulphur decoctum ſit. Utriculi quoque recte imponuntur aqua calida repleti, aut bitumen cum hordeacea farina mixtum. Atque in ipſo potiſſimum dolore, utendum geſtatione vehementi eſt. quod in aliis doloribus peſſimum eſt.

3. *De Tremore nervorum.*

Tremor autem nervorum æque vomitu medicamentiſque urinam moventibus intenditur. Inimica etiam habet balnea, aſſaſque ſudationes. Bibenda aqua eſt: acri ambulatione utendum, item unctionibus, fricationibuſque, maxime per ſeipſum: pila, ſimilibuſque ſuperiores partes dimovendæ: cibo quolibet utendum, dummodo concoctioni utique ſtudeatur. Secundum cibum, curis abſtinendum: rariſſima venere uten-

utendum eſt. Si quando quis in eam prolapſus eſt, tum oleo leniter diuque in lectulo perfricari manibus puerilibus potius, quam virilibus, debet.

4. *De Suppurationibus internis.*

Suppurationes autem, quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi ortæ fuerint, primum id agere oportet per ea cataplaſmata, quæ reprimunt, ne coitus inutilis materiæ fiat. deinde, ſi hæc victa ſunt, ut per ea malagmata, quæ digerunt, diſſipe- 263.
tur. Quod ſi conſecuti non ſumus, ſequitur, ut evocetur: deinde, ut matureſcat. omnis tum vomicæ finis eſt, ut rumpatur. Indiciumque eſt, pus vel alvo vel ore redditum. Sed nihil facere oportet, quominus, quicquid eſt puris, exeat. Utendum maxime ſorbitionibus eſt, & aqua calida. Ubi pus ferri deſiit, tranſeundum ad faciles quidem, ſed tamen validiores & frigidos cibos, frigidamque aquam ſic, ut ab egelidis tamen initium fiat. primoque cum melle quædam edenda, ut nuclei pinei, vel Græcæ nuces, vel avellanæ. Poſtea ſubmovendum idipſum, quo maturius induci cicatrix poſſit. Medicamentum eo tempore ulceri eſt, ſuccus aſſumptus vel porri vel marrubii, & omni cibo porrum ipſum adjectum. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficiuntur, fricationibus, item ambulationibus lenibus. Vitandumque erit, ne vel luctando, vel currendo, vel alia ratione ſaneſcentia ulcera exaſperentur. In hoc enim morbo pernicioſus, ideoque omni modo cavendus ſanguinis vomitus eſt.

LIBER QUARTUS.

Cap. I.

De humani corporis interioribus ſedibus.

HActenus reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita ſunt, ut iis certæ ſedes aſſignari non poſſint: nunc de his dicam, quæ ſunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi † curationeſque in notitiam 7, 2. venient, ſi prius eorum ſedes breviter oſtendero.

Caput igitur, eaque, quæ in ore ſunt, non lingua tantummodo palatoque terminantur, ſed etiam, quatenus oculis noſtris expoſita ſunt. In dextra ſiniſtraque circa guttur venæ grandes, quæ σφαγίτιδες nominantur; itemque arteriæ (quas καρωτίδας vocant) ſurſum procedentes ultra aures 46,26. feruntur. Atque in ipſis cervicibus glandulæ poſitæ ſunt, quæ interdum cum dolore intumeſcunt. Deinde duo itinera incipiunt: alterum, * aſperam arteriam nominant; alterum, ſtomachum. Arteria exterior ad pulmonem: ſtomachus interior ad ventriculum fertur. illa ſpiritum: hic cibum recipit. Quibus cum diverſæ viæ ſint, qua coeunt, exigua in arteria ſub ipſis faucibus lingula eſt: quæ, cum ſpiramus, attollitur; cum cibum potionemque aſſumimus, arteriam claudit. Ipſa autem arteria, dura & cartilaginoſa, in gutture aſſurgit,

† Soran. Epheſ. Iſagog. cap. xii. * i. e. Gulam. *Mercurial.* Var. Lect. I. c. I.

git ; cæteris partibus reſidit. Conſtat ex circulis quibuſdam, compoſitis ad imaginem earum vertebrarum, quæ in ſpina ſunt. ita tamen, ut ex parte exteriore aſpera; ex interiore, ſtomachi modo lævis ſit. eaque deſcendens ad præcordia cum pulmone committitur. Is ſpongioſus, ideoque ſpiritus capax, & à tergo ſpinæ ipſi junctus, in duas* fibras, ungulæ bubulæ modo, dividitur. Huic cor annexum eſt, natura a muſculoſum, in pectore ſub ſiniſteriore mamma ſitum; duoſque quaſi ventriculos habet. At ſub corde atque pulmone, tranſverſum ex valida membrana ſeptum eſt, quod à præcordiis uterum diducit, æque nervoſum; multis etiam venis per id diſcurrentibus; à ſuperiore parte, non ſolum inteſtina, ſed jecur quoque lienemque diſcernit. Hæc viſcera proxime, ſed infra tamen poſita, dextra ſiniſtraque ſunt. Iecur à dextra parte ſub præcordiis ab ipſo ſepto orſum, intrinſecus cavum, extrinſecus gibberum eſt. quod prominens leviter ventriculo inſidet, & in quatuor fibras dividitur. Ex inferiore vero parte ei fel inhæret. At lien in ſiniſtra, non eidem ſepto, ſed inteſtino annexus eſt, natura mollis & rarus, longitudinis craſſitudiniſque modicæ; iſque paulum à coſtarum regione in uterum excedens, ex maxima parte ſub his conditur. atque hæc quidem juncta ſunt. Renes vero diviſi: qui lumbis ſub imis coxis inhærent, à parte earum reſimi, ab altera rotundi;

* *Hippocr. Coac. Sent.* 300. Van der Linden *Med. Phyſiol. c. IV. p.* 239. a Hippocrat. de Corde *T. IV.*

tundi ; qui & venoſi ſunt, & tunicis ſuper conteguntur. Ac viſcerum quidem hæ ſedes ſunt. Stomachus vero, qui inteſtinorum principium eſt, nervoſus à ſeptima ſpinæ vertebra incipit, ac circa præcordia cum ventriculo committitur. Ventriculus autem, qui receptaculum cibi eſt, conſtat ex duobus tergoribus. iſque inter lienem & jecur poſitus eſt; utroque ex his paulum ſuper eum ingrediente. Suntque etiam membranulæ tenues, per quas inter ſe tria iſta connectuntur, junguntùrque ei 183, 19. ſepto, quod tranſverſum eſſe, ſupra poſui. Inde ima ventriculi pars paulum in dexteriorem partem converſa, in ſummum inteſtinum coarctatur. Hanc juncturam πυλωρὸν Græci vocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea, quæ excreturi ſumus, emittit. Ab ea jejunum inteſtinum incipit, non ita implicitum. cui tale vocabulum eſt, quia nunquam, quod accepit, continet ; ſed protinus in inferiores partes tranſmittit. Inde tenuius inteſtinum eſt, in ſinus vehementer implicitum : orbes vero ejus per membranulas ſinguli cum interioribus connectuntur ; qui in dexteriorem partem converſi, & è regione dexterioris coxæ finiti, ſuperiores tamen partes magis complent. Deinde id inteſtinum cum craſſiore altero tranſverſo committitur; quod à dextra parte incipiens, in ſiniſteriorem pervium & longum eſt, in dexteriorem non eſt; ideoque cæcum nominatur. At id, quod pervium eſt, late fuſum at-

que

que ſinuatum, minuſque quam ſuperiora inteſtina nervoſum, ab utraque parte huc atque illuc volutum, magis tamen ſiniſteriores inferioreſque partes tenens, contingit jecur atque ventriculum: deinde cum quibuſdam membranulis à ſiniſtro rene venientibus jungitur; atque hinc ad dextra recurvatum in ima dirigitur, qua excernit; ideoque id ibi rectum inteſtinum nominatur. Contegit vero univerſa hæc omentum, ex inferiore parte læve & adſtrictum, ex ſuperiore mollius. Cui adeps quoque innaſcitur; quæ ſenſu, ſicut cerebrum quoque & medulla, caret. At à renibus ſingulæ venæ, colore albæ, ad veſicam feruntur; οὐρητῆρας Græci vocant, quod per eas inde deſcendentem urinam in veſicam diſtillare concipiunt. Veſica autem in ipſo ſinu nervoſa & duplex, cervice plena atque carnoſa, jungitur per venas cum inteſtino, eoque oſſe, quod pubi ſubeſt: ipſa ſoluta atque liberior eſt; aliter in viris atque in fœminis poſita. Nam in viris juxta rectum inteſtinum eſt, potius in ſiniſtram partem inclinata: in fœminis ſuper genitale earum poſita eſt, &, ſuperne lapſa, ab ipſa vulva ſuſtinetur. Tum in maſculis iter urinæ ſpatioſius & compreſſius à cervice hujus deſcendit ad colem: in fœminis brevius & plenius, ſuper vulvæ cervicem ſe oſtendit. 474, 20 Vulva autem in virginibus quidem admodum exigua eſt: in mulieribus vero, 48, 22. niſi ubi gravidæ ſunt, non multo major, quam ut manu comprehendatur.

 Ea,

Ea, recta tenuataque cervice, quam canalem vocant, contra mediam alvum orſa, inde paulum ad dexteriorem coxam convertitur; deinde ſuper rectum inteſtinum progreſſa, iliis fœminæ latera ſua innectit. Ipſa autem ilia inter coxas & pubem imo ventre poſita ſunt. A quibus ac pube abdomen ſurſum verſus ad præcordia pervenit; ab exteriore parte, evidenti cute; ab interiore levi membrana incluſum; quæ omento jungitur; περιτόναιος autem à Græcis nominatur.

Cap. II.

De curationibus morborum, qui naſcuntur à capite.

His veluti in conſpectum quendam, quatenus ſcire curanti neceſſarium eſt, adductis, remedia ſingularum laborantium partium exequar, orſus à capite: ſub quo nomine nunc ſignifico eam partem, quæ capillitio tegitur: nam oculorum, aurium, dentium dolor, & ſi quis ſimilis eſt, alias erit explicandus.

2. De Capitis dolore.

In capite autem interdum acutus & peſtifer morbus eſt, quam κεφαλαίαν Græci vocant. Cujus notæ ſunt, † horror validus, nervorum reſolutio, oculorum caligo, mentis alienatio, vomitus, ſic ut vox ſupprimatur; vel ſanguinis ex naribus curſus, ſic ut corpus frigeſcat, anima deficiat. Præter hæc, dolor intolerabilis, maxime circa tempora, vel occipitium. Interdum autem in

† Soran. Epheſ. I. Iſag. c. 6.

in capite longa imbecillitas; ſed neque gravis, neque periculoſa, per hominis ætatem eſt. Interdum gravior dolor, ſed brevis, neque tamen mortiferus; qui vel vino, vel cruditate, vel frigore, vel igne, aut ſole contrahitur. Hique omnes dolores modo in febre, modo ſine hac ſunt; modo in toto capite, modo in parte; interdum ſic, ut oris quoque proximam partem excrucient. Præter hæc etiam invenitur genus, quod poteſt longum eſſe: ubi humor cutem inflat, eaque intumeſcit, & prementi digito cedit: ὑδροκέφαλον Græci appellant.

Ex his id, quod ſecundo loco poſitum eſt, dum leve eſt, qua ſit ratione curandum, dixi [a], cum perſequerer ea, quæ ſani homines in imbecillitate partis alicujus facere deberent. Quæ vero auxilia ſint capitis, ubi cum febre dolor eſt, eo loco explicitum eſt, quo febrium curatio expoſita 17, 8.
eſt. nunc de cæteris dicendum eſt. 138,
Ex quibus id, quod acutum eſt, & id, 23.
quod ſupra conſuetudinem intenditur, idque, quod ex ſubita cauſa, etſi non peſtiferum, tamen vehemens eſt, primam curationem habet, qua ſanguis mittatur. Sed id, niſi intolerabilis eſt dolor, ſupervacuum eſt. Satiuſque eſt, abſtinere à cibo; ſi fieri poteſt, etiam à potione: ſi non poteſt, aquam bibere. Si poſtero die dolor remanet, alvum ducere, ſternutamenta evocare, nihil aſſumere, niſi aquam. Sæpe enim dies unus aut alter totum dolorem

hac

a Lib. I. *c.* 4.

hac ratione diſcutit, utique, ſi ex vino vel cruditate origo eſt.

Si vero in his auxilii parum eſt, tondere oportet ad cutem: deinde conſiderandum eſt, quæ cauſa dolorem excitarit. Si calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit; ſpongiam concavam imponere, ſubinde aqua frigida expreſſam; ungere roſa & aceto, vel potius his tinctam lanam ſuccidam imponere, aliave refrigerantia cataplaſmata. At ſi frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida marina, vel certe ſalſa, aut in qua laurus decocta ſit; tum caput vehementer perfricare; deinde calido oleo implere & veſte velare. quidam etiam id devinciunt: alii cervicalibus veſtimentiſque onerant, & ſic levantur: alios calida cataplaſmata adjuvant. Ergo etiam, ubi cauſa incognita eſt, videre oportet, refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & his uti, quæ experimentum approbarit.

At ſi parum cauſa diſcernitur, perfundere caput, primum aqua calida, ſicut ſupra præceptum eſt, vel ſalſa, vel ex lauro decocta, tum frigida poſca. Illa in omni vetuſto capitis dolore communia ſunt: ſternutamenta excitare, inferiores partes vehementer perfricare, gargarizare † his, quæ ſalivam movent, cucurbitulas temporibus & occipitio admovere, ſanguinem ex naribus detrahere, reſina ſubinde tempora pervellere, & impoſito ſinapi exulcerare ea, quæ male habent, ante linteolo ſubjecto,

ne

† Soran. Epheſ. Iſag. c. 6.

ne vehementer erodat, candentibus ferramentis, ubi dolor eſt, ulcera excitare, cibum ſemper modicum cum aqua ſumere: ubi levatus eſt dolor, in balneum ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida 35, 5. caput perſundi. Si diſcuſſus ex toto dolor eſt, etiam ad vinum reverti; ſed poſtea ſemper, antequam quicquam aliud, aquam bibere.

Diſſimile eſt id genus, quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem neceſſarium eſt: deinde imponere ſinapi, ſic ut exulceret: ſi id parum profuit, ſcalpello utendum eſt. Illa cum hydropicis 160. communia ſunt, ut exerceatur, inſudet, vehementer perfricetur, cibis potionibuſque utatur urinam præcipue moventibus.

2.

De morbo, qui circa faciem naſcitur.

CIRCA faciem vero morbus innaſcitur, quem Græci [a] κυνικὸν σπασμὸν nominant. Is cum acuta febre oritur. Os cum rictu quodam pervertitur, ideoque nihil aliud eſt, quam diſtortio oris. Accedit crebra coloris in facie totoque corpore mutatio: ſomnus in promptu eſt.

In hoc ſanguinem mittere optimum eſt. Si finitum eo malum non eſt, ducere alvum. Si ne ſic quidem diſcuſſum eſt, albo veratro vomitum movere. Præter hæc neceſſarium eſt vitare ſolem, laſſitudinem, vinum. Sed ſi diſcuſſum his non eſt, utendum eſt curſu, & fricatione in eo, quod læſum

[a] Aretæus de *Morb. Diuturn.* I, 7. Cælius Aure*lian. Tard. paſſ.* II, 2.

ſum eſt, leni & multa; in reliquis partibus breviore, ſed vehementi. Prodeſt etiam movere ſternutamenta, caput radere, idque perfundere aqua calida, vel marina, vel certe ſalſa, ſic ut ei quoque ſulphur adjiciatur: poſt perfuſionem iterum perfricari, ſinapi manducare; eodemque tempore affectis oris partibus ceratum, integris item ſinapi, donec erodat, imponere. Cibus aptiſſimus ex media materia eſt.

3.

De Reſolutione linguæ.

AT ſi lingua reſoluta eſt, quod interdum per ſe, interdum ex morbo aliquo fit, ſic ut ſermo hominis non explicetur; oportet gargarizare ex aqua, in qua vel thymum, vel hyſſopum, vel nepeta decocta ſit; aquam bibere; caput, & os, & ea, quæ ſub mento ſunt, & cervicem vehementer perfricare; laſere linguam ipſam linere; manducare, quæ ſunt acerrima, id eſt ſinapi, allium, cepam; magna vi luctari, ut verba exprimantur; exerceri retento ſpiritu, caput ſæpe aqua frigida perfundere, nonnumquam multam eſſe radiculam, deinde vomere.

4.

a *De Diſtillatione ac gravedine.*

DISTILLAT autem humor de capite interdum in nares, quod lene eſt; interdum in fauces, quod peius eſt; interdum etiam in pulmonem, quod peſſimum

a Coel. Aurelian. Morbor. Chronic. II, 7.

mum eſt. Si in nares diſtillaverit, tenuis per has pituita profluit, caput leniter dolet, gravitas in eo ſentitur, frequentia ſternutamenta ſunt. Si in fauces, has exaſperat, tuſſiculam movet. Si in pulmonem, præter ſternutamenta & tuſſim, eſt etiam capitis gravitas, laſſitudo, ſitis, æſtus, bilioſa urina.

Aliud autem (quamvis non multum diſtans) malum, gravedo eſt. Hæc nares claudit, vocem obtundit, tuſſim ſiccam movet. Sub eadem vero ſalſa eſt ſaliva, ſonant aures, venæ moventur in capite, turbida urina eſt. Hæc omnia *κορύζας* Hippocrates nominat. Nunc video apud Græcos in gravedine hoc nomen ſervari: diſtillationes, *καταςαγμὸς* appellari. Hæc communia & brevia; ſed ſi neglecta ſunt, longa eſſe conſuerunt. Nihil peſtiferum eſt, niſi quod pulmonem exulcerat.

Ubi aliquid ejuſmodi ſentimus, protinus abſtinere à ſole, à balneo, à venere debemus. Inter quæ unctione, & aſſueto cibo nihilominus uti licet. Ambulatione tantum non acri, ſed recta utendum eſt, & poſt eam caput atque os ſupra quinquagies perfricandum. Raroque fit, ut ſi biduo, vel certe triduo nobis temperavimus, id vitium non levetur. Quo levato, ſi in diſtillatione craſſa facta pituita eſt, vel in gravedine, nares magis pallent, balneo utendum eſt, multaque aqua prius calida, poſt egelida, fovendum os, caputque; deinde cum cibo pleniore vinum bibendum.

dum. At, ſi æque tenuis die quarto pituita eſt, vel nares æque clauſæ videntur, aſſumendum eſt vinum aminæum, auſterum; deinde rurſus biduo aqua, poſt quæ ad balneum, & ad conſuetudinem revertendum eſt.

Neque tamen ipſis diebus, quibus aliqua omittenda ſunt, expedit tamquam ægros agere: ſed cætera omnia quaſi ſanis facienda ſunt, præterquam ſi diutius aliquem, & vehementius iſta ſolicitare conſuerunt. huic enim quædam curioſior obſervatio neceſſaria eſt. Igitur huic, ſi in nares vel in fauces diſtillavit, præter ea, quæ ſupra retuli, protinus primis diebus multum ambulandum eſt, perfricandæ vehementer inferiores partes, levior fricatio adhibenda thoraci erit, levior capiti, demenda aſſueto cibo pars dimidia, ſumenda ova, amylum, ſimiliaque, quæ pituitam faciunt craſſiorem, ſiti, quanta maxima ſuſtineri poteſt, pugnandum eſt. Ubi per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoque uſus eſt, adjiciendus eſt cibo piſciculus, aut caro; ſic tamen, ne protinus juſtus modus cibi ſumatur: vino meraco copioſius utendum eſt.

At, ſi in pulmonem quoque deſtillat, multo magis & ambulatione & frictione opus eſt, eademque adhibita ratione in cibis. Si non ſatis illi proficiunt, acrioribus utendum eſt, magis ſomno indulgendum eſt, abſtinendumque à negotiis omnibus, aliquando, ſed ſerius, balneum tentandum.

In gravedine autem, primo die quieſcere, neque eſſe, neque bibere, caput velare, fauces lana circundare : poſtero die ſurgere, diu abſtinere à potione, aut, ſi res coegerit, non ultra heminam aquæ aſſumere : tertio die panis non ita multum ex parte interiore cum piſciculo, vel levi carne ſumere, aquam bibere : ſi quis ſibi temperare non potuerit, quo minus pleniòre victu utatur, vomere : ubi in balneum ventum eſt, multa aqua calida caput & os fovere uſque ad ſudorem, tum ad vinum redire. Poſt quæ vix fieri poteſt, ut idem incommodum maneat. ſed, ſi manſerit utendum erit cibis frigidis, aridis, levibus, humore quam minimo, ſervatis frictionibus exercitationibuſque, quæ in omni tali genere valetudinis neceſſariæ ſunt.

CAP. III.

De Cervicis morbis.[a]

A CAPITE tranſitus ad cervicem eſt, quæ gravibus admodum morbis obnoxia eſt. Neque tamen alius importunior [b] acutiorque morbus eſt, quam is, qui quodam rigore nervorum, modo caput ſcapulis, modo mentum pectori adnectit, modo rectam & immobilem cervicem intendit. Primum Græci [c] *ὀπισθότονον*, ſequentem *ἐμπροσθότονον*, ultimum *τέτανον*[d] appellant : quamvis minus ſubtiliter quidam in diſcretis his nominibus utuntur. Ea ſæpe intra quartum [e] diem tollunt : ſi hunc evaſerunt, ſine periculo ſunt.

a Galen. Introd. in Med. c. 13. b Aretæus de Morb. Acut. I, 6. c *Cæl. Aurelian.* Morb. Acut. III, 6. d Suid. *in ead. voce.* e *Aphor. v, 6.*

Eadem omnia ratione curantur; idque
78, 34. convenit. Aſclepiades utique [f] mittendum
ſanguinem credidit. Id quidam utique vitandum
eſſe dixerunt, eo quod maxime
tum corpus calore egeret; iſque eſſet in
ſanguine venarum. Hoc quidem falſum eſt.
neque enim natura ſanguinis eſt, ut utique
calet; ſed ex his, quæ in homine ſunt, is
celerrime vel caleſcit, vel refrigeſcit. Mitti
vero nec ne debeat, ex his intelligi poteſt,
78, 79. quæ de ſanguinis miſſione præcepta
ſunt. Utrique autem recte datur † caſtoreum,
& cum hoc piper, vel laſer. Deinde opus
eſt fomento humido & calido. Itaque plerique
aqua calida multa cervices ſubinde
perfundunt. id in præſentia allevat; ſed
opportuniores nervos frigori reddit. quod
utique vitandum eſt.

Utilius igitur eſt, cerato liquido primum
cervicem perungere; deinde admovere
veſicas bubulas vel utriculos [g] oleo
calido repletos, vel ex farina calidum cataplaſma,
vel piper cum ficu contuſum.
Utiliſſimum tamen eſt, humido ſale ‡ fovere.
95, 16. quod quomodo fieri debeat, jam oſtendi.
Ubi eorum aliquid factum eſt, admovere ad
ignem, vel ſi æſtas eſt, in ſole ægrum oportet;
maximeque oleo vetere; ſi id non eſt [h] Syriaco;
ſi ne id quidem eſt, adipe * quam vetuſtiſſima,
cervicem, & ſcapulas, & ſpinam
perfricare.

Fricatio cum omnibus vertebris hominum utilis ſit, tum iis præcipue, quæ in
col-

f Cæl. Aurelian. Acut. Morb. III, 8. † Marcell. de Medic. c. XVIII, p. 320. g Cæl. Aurel. Acut. Morb. III, 8. ‡ Marcell. de Med. c. XVIII. p. 320. h Plin. N. H. XV, 7. * Marcell. de Med. c. XVIII. p. 320.

collo ſunt. Ergo die nocteque, interpoſitis tamen quibuſdam temporibus, hoc remedio utendum eſt : dum intermittitur, imponendum † malagma aliquod ex calefacientibus. Cavendum vero & præcipue frigus. ideoque in eo conclavi, quo curatur æger, ignis continuus eſſe debet, maximeque tempore antelucano, quo præcipue frigus intenditur. Neque inutile erit, caput attonſum habere, idque irino vel cyprino calido madefacere, & ſuperimpoſito pileo velare · nonnunquam etiam in calidum oleum totum deſcendere, vel in aquam calidam, in qua fœnum græcum decoctum ſit, & adjecta olei pars tertia. Alvus [i] quoque ducta ſæpe ſuperiores partes reſolvit.

Si vero etiam vehementius dolor crevit, admovendæ cervicibus cucurbitulæ ſunt, ſic ut cutis incidatur. Eadem aut ferramentis aut ſinapi adurenda. Ubi levatus eſt dolor, moverique cervix cœpit, ſcire licet, cedere remediis morbum. Sed diu vitandus cibus, [k] quiſquis mandendus eſt. Sorbitionibus utendum, itemque ovis ſorbilibus, aut è pullis mollibuſve jus aliquod aſſumendum. Id ſi bene proceſſerit, jamque ex toto recte ſe habere cervices videbuntur, incipiendum erit à pulticula, vel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quam vinum guſtandum : ſiquidem hujus uſus præcipue periculoſus; ideoque in longius tempus differendus eſt.

† Marcellus de Med. c. XVIII. p. 320.
i Aph. VII, 5. k Cœlius Aurelian. Morb. Acut. III, 8.

CAP. IV.

a *De Faucium morbis: & primum de Angina.*

UT hoc autem morbi genus circa totam cervicem; ſic alterum, æque peſtiferum acutumque, in faucibus eſſe conſuevit. Noſtri anginam vocant: apud Græcos nomen, prout ſpecies eſt. Interdum enim neque rubor, neque tumor ullus apparet; ſed corpus aridum eſt, vix ſpiritus trahitur, membra ſolvuntur. id b συνάγχην vocant. Interdum lingua fauceſque cum rubore intumeſcunt, vox nihil ſignificat, oculi vertuntur, facies pallet, ſingultuſque eſt. ὡς συνάγχη vocatur. Illis communia ſunt; æger non cibum devorare, non potionem poteſt; ſpiritus ejus intercluditur. Levius eſt, ubi † tumor tantummodo & rubor eſt, cætera non ſequuntur. id παρασυνάγχην appellant.

Quicquid eſt, ſi vires patiuntur, ‡ ſanguis mittendus eſt, etſi non abundat: ſecundum
79, 1, eſt, ducere alvum. Cucurbitula quoque
22. recte ſub mento, & circa fauces admovetur; ut id, quod ſtrangulat, evocet. Opus eſt deinde fomentis humidis. nam ſicca ſpiritum elidunt. Ergo admovere ſpongias oportet: quæ melius in calidum oleum, quam in calidam aquam ſubinde dimittuntur. Efficaciſſimumque eſt hic quo-
95, 25. que, ſalem calidis cum ſaccellis ſuperponere. Tum commodum eſt, hyſſopum, vel nepetam, vel thymum, vel apſinthium, vel etiam furfures, aut ficus aridas, cum mulſa

a Aretæus de Morb. Acut. I, 7. b Cæl. Aurelian. Morb. Acut. III, c. 1, 2, 3, 4. Æginet. III, 27. D. Hieronym. in Job. cap. VII. † Aphoriſm. VI, 37. ‡ Marcell. de Med. c. XV. p. 303.

ſa decoquere, eaque gargarizare: poſt hæc palatum ungere vel felle taurino, vel eo medicamento, quod ex moris eſt. Polline etiam piperis recte reſpergitur.

Si per hæc parum proficitur, ultimum eſt, incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maxillis ſupra collum, & in palato circa uvam, vel eas venas, quæ ſub † lingua ſunt; ut per ea vulnera morbus erumpat. Quibus ſi non fuerit æger adjutus, ſcire licet, à malo victum eſſe. Si vero his morbus levatus eſt, jamque fauces cibum & potum capiunt, facilis ad bonam valetudinem recurſus eſt. Atque interdum natura c quoque adjuvat, ſi ex anguſtiore ſede vitium tranſit in latiorem. Itaque rubore & tumore in præcordiis orto, ſcire licet fauces liberari.

Quicquid autem eas levarit, incipiendum eſt ab humidis, maximeque aqua mulſa; deinde aſſumendi molles & non acres cibi ſunt, donec fauces ad priſtinum habitum revertantur. Vulgo audio ‡, ſi quis d pullum hirundinum ederit, angina toto anno non periclitari, Servatumque eum ex e ſale, cum is morbus urget, comburi, carbonemque ejus contritum in aquam mulſam, quæ potui detur, infriari, & prodeſſe. Id cum idoneos authores ex populo habeat, neque habere quicquam periculi poſſit, quamvis in monumentis medicorum non legerim, tamen inſerendum huic operi meo credidi.

† Marcell. de Med. c. XV, p. 305. c Aph. VI, 37.
‡ Plin. *Hiſtor. N. X, c.* 33. d *Plin.* H. N. XXX, 4.
e *Plinius H. N. XXX,* 4.

2. *De Difficultate ſpirandi.*

Est etiam circa fauces malum, quod apud Græcos aliud aliudque nomen habet, prout ſe intendit. Omne in difficultate ſpirandi conſiſtit: ſed hæc dum modica eſt, neque ex toto ſtrangulat, f δύσπνοια appellatur: cum vehementior eſt, ut ſpirare æger ſine ſono & anhelatione non poſſit, † ἆσθμα: cum acceſſit id quoque, ne niſi recta cervice ‡ ſpiritus trahatur, ὀρθόπνοια. Ex quibus id, quod primum eſt, poteſt diu aliquem trahere: duo inſequentia acuta eſſe conſuerunt. His communia ſunt; quod propter anguſtias, per quas ſpiritus evadit, g ſibilum elidit; dolor in pectore præcordiiſque eſt, interdum etiam in ſcapulis, iſque modo decedit, modo revertitur; adhæc tuſſicula accedit.

Auxilium vero eſt, niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neque id
79, 1. ſatis eſt, ſed lac caprinum calidum jejuno dandum; &, ſi non febrit, venter ſolvendus eſt. Liquanda alvus, interdum etiam ducenda, quibus extenuatum corpus incipit ſpiritum trahere commodius. Caput autem etiam in lecto ſublime habendum eſt: thorax fomentis, cataplaſmatiſque calidis, aut ſiccis, aut etiam humidis adjuvandus eſt; & poſtea malagma ſuperimponendum, vel ceratum ex cyprino, vel irino unguento. Sumenda deinde jejuno in potum mulſa, vel aqua, cum qua vel hyſſopus cocta, vel con-

f Cæl. Aurelian. Tard. Paſſion. III, 1. Æginet. III, 29. † Hieronym. in Job. cap. IX. ‡ *Sublimis ſpiritus* dicitur Horatio. Vide Not. Dan. Heinſ. ad Horat. I. 15. ℣. 31. g Trallian. I, 2.

contrita capparis radix ſit. Deligitur etiam utiliter, aut nitrum, aut [h] naſturtium, alliumve frictum, deinde contritum & cum melle mixtum: ſimulque coquuntur mel, galbanum, reſina, terebinthina: ubi autem coierunt, ex his, quod fabæ magnitudinem habet, quotidie ſub lingua liquatur: aut ſulphuris ignem non experti P*. & quadrans, abrotani P*. in vini cyatho teruntur, idque tepefactum ſorbetur. Eſt etiam non vana opinio, vulpinum jecur [i], ubi ſiccum & aridum factum eſt, contundi oportere, pollinemque ex eo potioni aſpergi; vel ejuſdem pulmonem quam recentiſſimum aſſum, ſed ſine ferro coctum, edendum eſſe. Præter hæc, ſorbitionibus & lenibus cibis utendum eſt: interdum vino tenui auſtero: nonnunquam vomitu. Proſunt etiam, quæcumque urinam movent: ſed nihil magis, quam ambulatio lenta pene uſque ad laſſitudinem; fricatio multa, præcipue inferiorum partium, vel in ſole, vel ad ignem, & per ſeipſum, & per alios, uſque ad ſudorem. 275, 33.

3. *De Faucium exulceratione*

In interiore vero faucium parte interdum exulceratio eſſe conſuevit. In hac plerique extrinſecus cataplaſmatis calidis, fomentiſque humidis utuntur. Volunt etiam vaporem calidum ore recipi. per quem molliores alii partes eas fieri dicunt, opportunioreſque vitio jam hærenti. Sed, ſi bene ſic vitari morbus poteſt, tuta illa præſidia: ſi metus ejus eſt, ſupervacua ſunt.

 Uti-

h Cæl. Aurelian. Tard. Paſſ. III, 1. i Scribon. Larg. c. 19. Comp. 76. Plin. H. N. XXVIII, 13.

Utique autem perfricare fauces periculoſum eſt. exulcerat enim. Neque utilia ſunt, quæ urinæ movendæ ſunt apta : quia poſſunt, dum tranſeunt, ibi quoque pituitam extenuare; quam ſupprimi melius eſt.

Aſclepiades multarum rerum, quas ipſi quoque ſecuti ſumus, author bonus, acetum ait quam acerrimum eſſe ſorbendum. hoc enim ſine ulla noxa comprimi ulcera. Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt, ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei licium eſt; quod idem quoque æque probat: vel porri, vel marrubii ſuccus, vel nuces Græcæ [k] cum tragacantho contritæ & cum paſſo mixtæ, vel lini ſemen contritum & cum dulci vino mixtum. Exercitatio quoque ambulandi currendique neceſſaria eſt. Fricatio à pectore vehemens toti inferiori parti adhibenda.

Cibi vero eſſe debent, neque nimium acres, neque aſperi; mel, lenticula, tragum, lac, ptiſana, pinguis caro, præcipueque porrum, & quicquid cum hoc mixtum eſt. Potionis quam minimum eſſe convenit. Aqua dari poteſt, vel pura, vel in qua malum cotoneum, palmulæve decoctæ ſunt. Gargarizationes quoque lenes : ſin hæ parum proficiunt, reprimentes utiles ſunt.

Hoc genus neque acutum eſt, & poteſt eſſe non longum : curationem tamen maturam, ne vehementer & diu lædat, deſiderat.

4. *De Tuſſi.*

Tuſſis vero fere propter faucium exulcera-

cera-

k *Amygdala.* Vide Rhodii Lexicon Scribonianum. Macrobium Saturn. II, 14.

cerationem moleſta eſt: quæ multis [1] modis contrahitur. Itaque, illis reſtitutis, ipſa finitur. Solet tamen interdum per ſe quoque male habere: & vix, cum vetus facta eſt, eliditur. ac modo arida eſt, modo pituitam facit vel citat.

Oportet autem hyſſopum altero quoque die bibere: ſpiritu retento currere, ſed minime in pulvere: ac lectione uti vehementi; quæ primo impeditur à tuſſi, poſt eam vincit: tum ambulare: deinde per manus quoque exerceri, & pectus diu perfricare. Poſt hæc quam pinguiſſimæ ficus uncias tres, ſuper prunam incoctas, eſſe.

Præter hæc, ſi humida eſt, proſunt frictiones validæ, cum quibuſdam calefacientibus, ſic, ut caput quoque ſimul vehementer perfricetur: item cucurbitulæ pectori admotæ, ſinapi ex parte exteriore faucibus impoſitum, donec leviter exulceret; potio ex menta, nucibuſque Græcis & amylo; primoque aſſumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis.

At, ſi ſicca tuſſis eſt, cum ea vehementiſſime urget, adjuvat vini auſteri cyathus aſſumptus; dum ne amplius id, interpoſito tempore aliquo, quam ter aut quater fiat: item laſeris quam optimi paululum devorare opus eſt; porri vel marrubii ſuccum aſſumere; ſcillam delingere; acetum ex ea, vel certe acre ſorbere, aut cum ſpica allii contriti duos vini cyathos.

Utilis etiam in omni tuſſi eſt peregrinatio, navigatio longa, loca maritima, nata-

 tiones.

[1] Trallian. V, 1.

tiones. Cibus interdum mollis, ut malva, ut urtica: interdum acer, ut lac cum allio coctum. Sorbitiones, quibus laſer ſit adjectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit. Ovum quoque ſorbile, ſulphure adjecto, ſorbeatur. In potum vero primum aqua calida, deinde invicem aliis diebus hæc, aliis vero vinum.

m 5. *De Sanguinis ſputo.*

Magis terreri poteſt aliquis, cum ſanguinem expuit. ſed id modo minus, modo plus periculi habet. Exit enim modo ex gingivis, modo ex ore. & quidem ex hoc interdum etiam copioſe, ſed ſine tuſſi, ſine ulcere, ſine gingivarum ullo vitio; ita ut nihil excreetur. Verum ut ex naribus, ſic ex ore aliquando prorumpit. Atque interdum ſanguis profluit, interdum ſimile aquæ quiddam, in qua caro recens lota eſt. Nonnumquam autem is à ſummis faucibus fertur, modo exulcerata ea parte, modo non exulcerata; ſed aut ore venæ alicujus adaperto, aut tuberculis quibuſdam natis, ex hiſque ſanguine erumpente. Quod ubi incidit, neque lædit potio aut cibus, neque quicquam, ut ex ulcere, excreatur. Aliquando vero, gutture & arteriis exulceratis, frequens tuſſis ſanguinem quoque extundit. Interdum etiam fieri ſolet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut jocinore feratur. Sæpe fœminæ, quibus ſanguis per menſtrua non reſpon-
69, 29. det, hunc expuunt. Authoreſque medici ferunt, vel exeſa parte aliqua ſanguinem
exire,

m Aretæus de Morb. Acutis II, 2, Cæl, Aurelian, Morb. Chronic. Lib. II. c. 9.

exire, [n] vel rupta, vel ore alicujus venæ patefacto. Primam διάβρωσιν, ſecundam ῥηγμοχωρισμόν, tertiam ἀναστόμωσιν appellant. Ultima minime nocet; prima graviſſime. Ac ſæpe quidem evenit, uti ſanguinem [o] pus ſequatur.

Interdum autem, qui ſanguinem ipſum ſuppreſſit, ſatis ad valetudinem profuit. Sed ſi ſecuta ulcera ſunt, ſi pus, ſi tuſſis eſt, prout ſedes ipſa eſt, ita varia & periculoſa genera morborum fiunt. Si vero ſanguis tantum fluit, expeditius & remedium & finis eſt. Neque ignorari oportet, eis, quibus fluere [p] ſanguis ſolet, aut quibus ſpina dolet, coxæve, aut poſt curſum vehementem vel ambulationem, dum febris abſit, non eſſe inutile ſanguinis mediocre profluvium: idque per urinam redditum ipſam quoque laſſitudinem ſolvere. Ac ne in eo quidem terribile eſſe, qui ex ſuperiore loco decidit: ſi tamen in ejus urina nihil aliud [†] novabit. Neque vomitum hujus afferre periculum, etiam cum repetit, ſi ante confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullum nocere, qui in corpore robuſto, neque nimius eſt, neque tuſſim aut calorem movet. Hæc pertinent ad univerſum. nunc ad ea loca, quæ propoſui, veniam.

Si ex gingivis exit, portulacam manducaſſe ſatis eſt. Si ex ore, continuiſſe eo merum vinum: ſi id parum proficit, acetum. Si inter hæc quoque graviter erumpit, quia conſumere hominem poteſt, commodiſſi-

n Cæl. Aurelian. Tard. Paſſ. II, 9, 10. Aretæus Morb. Acutor. Curat. II, 2. Trallian. VII, 1. o Aph. VII, 78. p Aph. VII, 37. † *Notabit.*

diſſimum eſt, impetum ejus, admota † occipitio cucurbitula, ſic ut cutis quoque incidatur, avertere. Si id mulieri, cui menſtrua non feruntur, evenit, eandem cucurbitulam, inciſis inguinibus ejus, admovere.

At, ſi ex faucibus interioribuſve partibus proceſſit, & metus major eſt, & cura
79, 32. major adhibenda. Sanguis mittendus eſt; &, ſi nihilominus ex ore proceſſit, iterum tertioque, & quotidie paulum aliquid: protinus autem debet ſorbere vel acetum, vel etiam cum thure plantaginis aut porri ſuc-
290, 21. cum; imponendaque extrinſecus ſupra id,
293, 21. quod dolet, lana ſuccida ex aceto eſt, & id ſpongia ſubinde refrigerandum. Eraſiſtratus horum crura quoque & femora brachiaque pluribus locis deligabat. Id Aſclepiades adeo non prodeſſe, ut etiam inimicum eſſet, propoſuit. Sed id ſæpe commode reſpondere experimenta teſtantur.

Neque tamen pluribus locis deligari neceſſe eſt: ſed ſat eſt infra inguina, & ſuper talos, ſummoſque humeros, etiam brachia. Tum, ſi febris urget, danda eſt ſorbitio; & potui aqua, in qua aliquid ex his, quæ alvum adſtringunt, decoctum ſit. At, ſi abeſt febris, vel elota alica, vel panis ex aqua frigida, & molle quoque ovum dari poteſt potui, vel idem, quod ſupra ſcriptum eſt, vel vinum dulce, vel aqua frigida. ſed ſic bibendum erit, ut ſciamus, huic morbo ſitim prodeſſe.

Præter hæc neceſſaria ſunt quies, ſecuritas,

† Marcell. de Med. c. X. pag. 288.

ritas, ſilentium. Caput hujus quoque cubantis ſublime eſſe debet; recteque tondetur. Facies ſæpe aqua frigida fovenda eſt. At inimica ſunt vinum, balneum, venus, 172, 2. in cibo oleum, acriora [q] omnia, item calida fomenta, conclave calidum & incluſum, multa veſtimenta corpori injecta, etiam fricationes, niſi ubi bene ſanguis conquievit. Tum vero incipiendum eſt à brachiis, cruribuſque; à thorace abſtinendum. In hoc caſu per hiemem, locis maritimis; per æſtatem, mediterraneis opus eſt.

CAP. V.

De Stomachi morbis.

FAUCIBUS ſubeſt ſtomachus; in quo plura [a] longa vitia incidere conſuerunt. Nam modo ingens calor, modo inflatio hunc, modo inflammatio, modo exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis adoritur. Frequentiſſimumque eſt ejus malum, quo reſolvitur: neque ulla re magis aut afficitur, aut corpus afficit.

Ut diverſa autem vitia ejus, ſic etiam remedia ſunt. Ubi exæſtuat, aceto cum roſa extrinſecus ſubinde fovendus eſt; imponenduſque pulvis cum oleo; & ea cataplaſmata, quæ ſimul & reprimunt, & molliunt. Potui, niſi quod obſtat, gelida aqua præſtanda.

Si inflatio eſt, proſunt admotæ † cucurbitulæ; neque incidere cutem neceſſe eſt: proſunt ſicca & calida fomenta, ſed non vehementiſſima. Interponenda abſtinentia eſt.

q Cæl. Aurelian. Acut. Morb. II, 24. a Cæl. Aurelian. Tard. Paſſ. III, 2. Trallian. VII, 3. † ſub ſcapulis, uti duobus exemplis confirmat Aloiſius *Mundella Epiſt. 7. pag.* 125. & ſeqq.

eſt. Utilis in jejuno potio eſt apſinthii, aut hyſſopi, aut rutæ. Exercitatio † primo levis; deinde major adhibenda eſt; maximeque, quæ ſuperiores partes moveat. quod genus in omnibus ſtomachi vitiis aptiſſimum eſt. Poſt exercitationem opus eſt unctione, fricatione; balneo quoque nonnunquam, ſed rarius; interdum alvi ductione. Cibis deinde calidis, neque inflantibus: eodemque modo calidis potionibus, primo aquæ; poſt, ubi reſedit inflatio, vini auſteri. Illud quoque in omnibus ſtomachi vitiis præcipiendum eſt, ut, quo modo ſe quiſque æger refecerit, eodem ſanus utatur. nam redit huic imbecillitas ſua, niſi iiſdem defenditur bona valetudo, quibus reddita eſt.

At ſi inflammatio aliqua eſt, quam fere tumor & dolor ſequitur, prima ſunt quies, & abſtinentia; lana ſulphurata circundata; in jejuno apſinthium. Si ardor ſtomachum urget, aceto cum roſa ſubinde fovendus eſt: deinde cibis quidem utendum eſt modicis; imponenda vero extrinſecus quæ ſimul & reprimunt & molliunt: deinde, his detractis, utendum calidis ex farina cataplaſmatis, quæ reliquias digerant: interdum alvus ducenda: adhibenda exercitatio, & cibus plenior.

At ſi exulceratio ſtomachum infeſtat, eadem fere facienda ſunt, quæ in faucibus
199. exulceratis præcepta ſunt. Exercitatio, fricatio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi lenes & glutinoſi cibi, ſed citra ſatietatem. Omnia acria atque acida removenda.

† Equitatio. Plin. XXVIII. 4. in fine.

venda. Vino, ſi febris non eſt, dulci, aut, ſi id inflat, certe leni utendum: ſed neque perfrigido, neque nimis calido.

Si vero pituita ſtomachus impletur, neceſſarius modo in jejuno, modo poſt cibum vomitus eſt. Utilis exercitatio, geſtatio, navigatio, fricatio. Nihil edendum, bibendumque, niſi calidum; vitatis tantum his, quæ pituitam contrahere conſuerunt.

Moleſtius eſt, ſi ſtomachus bile vitioſus eſt. Solent autem hi, qui ſic tentantur, interpoſitis quibuſdam diebus, hanc, & quidem, quod peſſimum eſt, atram vomere. His recte alvus ducitur: potiones ex apſinthio dantur: neceſſaria geſtatio, navigatio, &, ſi fieri poteſt, ex nauſea vomitus: vitanda cruditas: ſumendi cibi faciles & ſtomacho non alieni, vinum auſterum.

Vulgatiſſimum vero peſſimumque ſtomachi vitium eſt reſolutio, id eſt, cum cibi non [b] tenax eſt, ſoletque deſinere ali corpus, ac ſic tabe conſumi. Huic generi inutiliſſimum balneum eſt. Lectiones, exercitationeſque ſuperioris partis neceſſariæ, item unctiones, fricationéſque: hinc perfundi frigida, atque in eadem natare, canalibus ejuſdem ſubjicere etiam ſtomachum ipſum, & magis etiam à ſcapulis id quod contra ſtomachum eſt: conſiſtere in frigidis, medicatiſque fontibus, quales [c] Cutiliarum Sumbruinarumque ſunt, ſalutare eſt. Cibi quoque aſſumendi ſunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quam facile vitiantur. Ergo plerique, qui nihil aliud

b Aretæus de Morb. Diuturn. II, 7. c Plin. II, 95. & XXXI, 2. Vitruvius VIII, 3. Cælius Aurelian. Tard. Paſſ. V, 2. p. 518.

aliud concoquere poſſunt, bubulam coquunt. Ex quo colligi poteſt, neque avem, neque venationem, neque piſcem dari debere, niſi generis durioris. Potui quidem aptiſſimum eſt vinum frigidum, vel certe bene calidum meracum, potiſſimum [d] Rheticum, vel Allobrogicum, aliudve, quod & auſterum & reſina conditum eſt: ſi id non eſt, quam aſperrimum, maximeque [e] Signinum.

Si cibus non continetur, danda aqua, & eliciendus plenior vomitus eſt; iterumque dandus cibus, & tum admovendæ duobus infra ſtomachum digitis cucurbitulæ, ibique duabus aut tribus horis continendæ ſunt. Si ſimul & vomitus, & dolor eſt, imponenda ſupra ſtomachum eſt lana ſuccida, vel ſpongia [f] ex aceto, vel cataplaſma, quod refrigeret. Perfricanda vero non diu, ſed vehementer brachia, & crura, & calefacienda.

Si plus doloris eſt, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendum eſt: protinus dandus panis ex poſca frigida. Si non continuit, poſt vomitum leve aliquid ex his, quæ non aliena ſtomacho ſint. Si ne id quidem tenuit, ſinguli cyathi vini, ſingulis interpoſitis horis, donec ſtomachus conſiſtat. Valens etiam medicamentum eſt, radiculæ ſuccus: valentius, acidi punici mali, cum pari modo ſucci, qui ex dulci punico malo eſt, adjecto etiam intubi ſucco, & mentæ, ſed hujus minima parte; quibus tantundem, quantum ex his omni-

bus

d Serv. ad Virgil. II. Georg. 96. Sueton. in Auguſt. c. 77. Plin. XIV, 6. e Plin. XIV, 6. f Trallian. VIII, 7.

bus eſt, aquæ frigidæ quam optime miſcetur. Id enim plus quam vinum ad comprimendum ſtomachum poteſt. Supprimendus autem vomitus eſt, qui per ſe venit, etſi nauſea eſt.

Sed ſi coacuit intus cibus, aut computruit, quorum utrumlibet ructus oſtendit, ejiciendus eſt; protinuſque, cibis aſſumptis iiſdem, quos proxime poſui, ſtomachus reſtituendus. Ubi ſublatus eſt præſens metus; ad ea redeundum eſt, quæ ſupra præcepta ſunt.

CAP. VI.

De Laterum doloribus.

STOMACHUS lateribus cingitur; atque in his quoque vehementes dolores eſſe conſuerunt. Eorum initium vel ex frigore, vel ex ictu, vel ex nimio [a] curſu, vel ex morbo eſt. Sed interdum id malum intra dolorem eſt: iſque modo tarde, modo celeriter ſolvitur. interdum ad perniciem quoque procedit; oriturque acutus morbus, qui πλευριτικὸς à Græcis nominatur. Huic dolori lateris, febris [b] & tuſſis accedit: & per hanc excreatur, ſi tolerabilis morbus eſt, pituita; ſi gravis, ſanguis. Interdum etiam ſicca tuſſis eſt, quæ nihil emolitur, idque vitio primo gravius, ſecundo tolerabilius eſt.

Remedium vero eſt magni & recentis doloris, ſanguis [c] miſſus. At, ſive levior, ſive vetuſtior caſus eſt, vel ſupervacuum, vel ſerum id auxilium eſt; confugiendumque

O ad

[a] Aretæus de Morb. Acut. I, 10. Trall. VI, 1. [b] Cæl. Aur. *Acut. Morb. II, 13.* [c] Cæl. Aurel. Acut. Morb. II, 18.

ad cucurbitulas eſt, ante ſumma cute inciſa. Recte etiam ſinapi ex aceto ſuper pectus imponitur, donec ulcera puſtulaſque excitet; & tum medicamentum, quod humorem illuc citet. Præter hæc, circundare
483, 3. primum oportet latus hapſo lanæ ſulphuratæ: deinde, cum paululum inflammatio ſe remiſit, ſiccis & calidis fomentis uti. Ab
250. his tranſitus ad malagmata eſt.

252. Si vetuſtior dolor remanet, noviſſime reſina impoſita diſcutitur. Utendum cibis potionibuſque calidis: vitandum frigus. Inter hæc tamen non alienum eſt extremas partes oleo & ſulphure perfricare. Si levata tuſſis eſt, leni lectione uti: jamque & acres cibos, & vinum meracius aſſumere. Quæ ita à medicis præcipiuntur. Attamen
324, 18. ſine his ruſticos noſtros epota ex aqua trixago ſatis adjuvare dicitur.

Hæc in omni lateris dolore communia ſunt: plus negotii eſt, ſi acutus quoque morbus is factus eſt. In hoc, præter ea, quæ ſupra poſita ſunt, hæc animadvertenda ſunt: ut cibus ſit quam maxime tenuis & lenis, præcipueque ſorbitio, eaque ex ptiſana potiſſimum, aut jus in quo porrus cum pulio gallinaceo coctus ſit: idque non niſi tertio die detur: ſi tamen per vires licebit: potui vero aqua mulſa, in quo hyſſopum, aut ruta decocta ſit. Quæ quibus temporibus danda ſint, ex ratione vel adauctæ, vel levatæ febris apparebit, ſic, ut in remiſſione quam maxima dentur: cum eo tamen, ut ſciamus, non eſſe ejus generis tuſſi aridas fau-

fauces committendas. ſæpe enim, ubi nihil eſt, quod excreetur, continuatur, & ſtrangulat. Ob quam cauſam dixi etiam pejus id genus eſſe tuſſis, quod nihil, quam quod pituitam moveret. 209, 3. Sed hic vinum ſorbere, ut ſupra præcepimus, morbus ipſe non patitur: in vicem ejus, cremor ptiſanæ ſumendus eſt.

Ut his autem in ipſo morbi fervore ſuſtinendus æger eſt; ſic, ubi paulum is ſe remiſit, alimenta pleniora, & vini quoque aliquid dari poteſt; dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces aſperet. Si in refectione vero manſerit tuſſis, intermittere oportebit uno die; poſteroque, cum cibo vini paulo plus aſſumere. At, invaleſcente quoque tuſſi, tum non erit alienum, ut ſupra quoque poſitum eſt, vini cyathos ſorbere. ſed in hoc genere valetudinis, dulce, vel certe lene commodius eſt. Si malum inveteravit, athletico victu corpus firmandum eſt.

CAP. VII.

De Viſcerum morbis: & primo, de Pulmone.

A COMPAGINE corporis ad viſcera tranſeundum eſt; & inprimis ad pulmonem veniendum. Ex quo vehemens & acutus morbus oritur, quem *περιπνευμονίαν* Græci vocant. Ejus hæc conditio eſt. a Pulmo totus afficitur. hunc caſum ejus ſubſequitur tuſſis, bilem vel pus trahens; præcordiorum totiuſque pectoris gravitas; ſpiritus difficultas, magnæ febres,

a *Cælii Aureliani Acut. Morb.* II. 26. 27. *Aretæus de Morb. Diut.* I. 12.

continua vigilia, cibi faſtidium, tabes. [b] Id genus morbi plus periculi quam doloris habet.

Oportet, ſi ſatis validæ vires ſunt, ſanguinem [c] mittere: ſin minores, cucurbitulas ſine ferro præcordiis admovere. Quod ſi ſatis valet, geſtando ægrum, digerere: ſi parum, intra domum tantum dimovere. In potionem autem hyſſopum dare, cum quo ficus arida ſit incocta; aut aquam mulſam, in qua vel hyſſopum vel ruta decocta ſit. Fricatione uti diutiſſime in ſcapulis, proxime ab his in brachiis, & pedibus, & cruribus, leniter contra pulmonem; idque bis quotidie facere.

Quod ad cibum vero pertinet, huic nec ſalſis opus eſt, neque acribus, neque amaris, neque alvum adſtringentibus, ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda eſt ſorbitio ptiſanæ, vel alicæ, vel oryzæ, cum qua recens adeps cocta ſit. Cum hac, ſorbile ovum, nuclei pinei: ex melle, panis, vel elota alica ex aqua mulſa. Potui danda deinde non ſolum pura aqua, ſed etiam mulſa egelida; aut, ſi æſtas eſt, etiam frigida; niſi quid obſtat. Hæc autem altero quoque die, increſcente morbo dare ſatis eſt.

Ubi incrementum conſtitit, quantum res patitur, ab omnibus abſtinendum eſt, præterquam aqua egelida. Si vires deſunt, adjuvandæ ſunt aqua mulſa. Proſuntque adverſus dolores impoſita calida fomenta, vel ea, quæ ſimul & reprimunt & emolliunt. Prodeſt etiam impoſitus ſuper pectus ſal bene

b Aph. VII, 11. c Cæl. Aurelian. Acut. Morb. II, 29.

bene contritus, cum cerato miſtus; quia leviter cutem erodit, eoque impetum materiæ, qua pulmo vexatur, evocat. Utile etiam aliquod malagma eſt ex his, quæ ma- 250. teriam trahunt. Neque alienum eſt, dum 252. premit morbus, clauſis feneſtris ægrum continere: ubi paulum levatus eſt, ter aut quater die, feneſtris aliquantum apertis, † purum aerem recipere.[r] Deinde in refectione pluribus diebus à vino abſtinere; geſtatione, fricatione uti; ſorbitionibus, & prioribus cibis adjicere, ex oleribus porrum; ex carne, ungulas, & ſumma trunculorum, atque piſciculos, ſic, ut diu nihil niſi molle & lene ſumatur.

CAP. VIII.

De Hepaticis.

ALTERIUS quoque viſceris morbus, id eſt jocinoris, æque modo longus, modo acutus eſſe conſuevit. ἡπατικὸν Græci vocant. Dextra parte ſub præcordiis vehemens dolor eſt: idemque ad latus dextrum, & ad jugulum, [a] humerumque partis ejuſdem pervenit: nonnunquam manus quoque dextra torpet: horror validus eſt. Ubi male eſt, bilis evomitur: interdum ſingultus prope ſtrangulat. Et hæc quidem acuti morbi ſigna ſunt. Longioris vero, ubi ſuppuratio in jocinore eſt; dolorque modo finitur, modo intenditur; dextra parte præcordia dura ſunt, & tument; poſt cibum major ſpiritus difficultas eſt: accedit maxillarum quædam reſolutio. Ubi invete-

†*parvum* vult Rhodius in Lexico Scribon. V. *exiguum vinum.* [a] *Aretæus de Diuturn.* Morb. I, 13. Cælius *Aurelian. Tard. Paſſ. III, 4.*

ravit malum, venter & crura pedeſque intumeſcunt; pectus atque humeri, circaque jugulum utrunque extenuatur.

In initio ſanguinem mittere optimum eſt: tum venter ſolvendus eſt; ſi non poteſt aliter, per nigrum veratrum. Imponenda extrinſecus cataplaſmata; primum quæ reprimant; deinde calida, quæ diducant; quibus recte iris vel apſinthium adjicitur: poſt 251, 5. hæc, malagma. Dandæ vero ſorbitiones ſunt, omneſque cibi & calidi, & qui non multum alunt, & fere qui pulmonis quoque dolori conveniunt; præterque eos, qui urinam movent, potioneſque ad id efficaces. Utilia in hoc morbo ſunt thymum, ſatureia, hyſſopum, nepeta, amaracum, ſeſamum, lauri baccæ, pini flos, herba ſanguinalis, mentha, ex malo cotoneo medium, columbæ jecur recens & crudum. Ex quibus quædam per ſe eſſe, quædam adjicere vel ſorbitioni vel potioni licet; ſic tamen, ut parce aſſumantur. Neque alienum eſt, apſinthium contritum ex melle & pipere, ejuſque catapotium quotidie devorare. Abſtinendum utique eſt ab omnibus frigidis, neque enim res ulla magis jecur lædit. Fricationibus utendum in extremis partibus. Vitandus omnis labor, omnis vehementior motus: ne ſpiritus quidem diutius continendus eſt. Ira, trepidatio, pondus, jactus, curſus, in hoc inimica ſunt. Perfuſio corporis multa prodeſt ex aqua, ſi hiems eſt, calida; ſi æſtas, tepida: itemque liberalis unctio, & in balneo ſudor.

Si

Si vero jecur vomica [b] laborat, eadem facienda ſunt, quæ in cæteris interioribus ſuppurationibus. Quidam etiam ultra id ſcalpello [c] aperiunt, & ipſam vomicam adurunt.

CAP. IX.

De Lienoſis. [a]

AT lienis ubi affectus eſt, intumeſcit, ſimulque cum eo pars ſiniſtra; quæ & dura eſt, & prementi renititur; venterque intentus eſt: aliquis etiam cruribus tumor eſt. Ulcera aut omnino non ſaneſcunt, aut certe cicatricem vix recipiunt. 62, 26. In intenta ambulatione, vel curſu, dolor, & quædam difficultas eſt.

Hoc vitium quies auget. itaque exercitatione & labore opus eſt: habita tamen ratione, ne febrem iſta, ſi nimium proceſſerit, excitent. Unctiones [b], frictioneſque, & ſudores neceſſarii ſunt. Dulcia omnia inimica ſunt: item lac & caſeus. Acida autem maxime conveniunt. Ergo acetum acre per ſe ſorbere, & magis etiam, quod ſcilla conditum eſt, expedit. Edenda ſunt ſalſamenta, vel oleæ ex muria duræ; lactucæ intinctæ in aceto; intubi † quoque & betæ ex eodem; & ſinapi, armoraciæ, & paſtinacæ: de carnibus vero ungulæ, roſtra, aves macræ, ejuſdemque generis venatio. Potui vero jejuno dari debet apſinthium aquæ incoctum: at poſt cibum aqua [c] à ferrario fabro, in qua candens ferrum ſubinde extinctum ſit. hæc enim vel præcipue

b Aret. de Morb. Diut. Curat. I, 13. c Aph. VII, 45.
a Cæl. Aurel. Tard. Paſſ. III, 4. Aret. de Morb. Diut. I, 14. Marcell. de Medic. cap. XXIII, p. 345. b. Nicol. Myrepſ. de Ung. *Sect. III, c. 64. 65. 66. 86. 87.* † Nonn. *de Re Cib. I, 12.* c *Scribon. Larg.* c. 32. c. 132.

lienem coercet. quod animadverſum eſt in his animalibus, quæ apud hos fabros educata exiguos lienes habent. Poteſt etiam dari vinum tenue, auſterum; omniaque in cibis & potionibus, quæ urinæ movendæ ſunt: præcipueque ad id valet vel trifolii ſemen, vel cuminum, vel apium, vel ſerpyllum, vel cytiſus, vel thymum, vel hyſſopum, vel ſatureia. hæc enim inde commodiſſime videntur humorem educere. Lienis quoque bubulus utiliter eſui datur: præcipueque eruca & naſturtium lienem extenuant. Imponenda quoque extrinſecus ſunt, quæ levent. fit ex unguen-
251, tariis glandulis, quas μυροβαλάνυς [d] Græci
18. vocant: fit ex lini & naſturtii ſemine, quo vinum & oleum adjicitur: fit ex cupreſſo viridi, & arida ficu: fit ex ſinapi, cui ſevi hircini à renibus quarta pars ponderis adjicitur, teriturque in ſole, & protinus imponitur. Multiſque modis huic rei cappar aptum eſt. Nam & ipſum cum cibo aſſumere, & muriam ejus cum aceto ſorbere commodum eſt. Quin etiam extrinſecus radicem contritam, vel corticem ejus cum furfuribus, aut ipſum cappari cum melle
250. & contritum imponere expedit. Malagmata
ſeqq. quoque huic rei aptantur.

CAP. X.

De Renum morbis. [a]

AT renes ubi affecti ſunt, diu male habent. Pejus vero eſt, ſi frequens bilioſus vomitus accedit. Oportet con-

d Scribon. Larg. c. XXXII. c. 131. a Aretæus de Diut. Morb. II, 3. Curat. Morb. Diut. II, 3. Cælius Aurelian. Tard. Paſſ. V, 3.

conquieſcere: cubare molliter: ſolvere alvum; ſi aliter non reſpondet, etiam ducere: ſæpe deſidere in aqua calida: neque cibum, neque † potionem frigidam aſſumere: abſtinere ab omnibus ſalſis, acribus, acidis, pomis: bibere liberaliter: adjicere modo cibo, modo potioni piper, porrum, ferulam, album papaver. quæ maxime inde urinam movere conſuerunt.

Auxilio quoque his exulceratis ſunt, ſi adhuc ulcera purganda ſunt, cucumeris ſemina detractis corticibus ſexaginta, nuclei ex pinu ſilveſtri quindecim, aniſi quod tribus digitis ſumi poſſit; croci paulum, contrita & in duas mulſi potiones diviſa.

Si vero dolor tantum levandus eſt, ejuſdem cucumeris ſemina triginta, iidem nuclei viginti, nuces Græcæ quinque, croci paululum, contrita & cum lacte potui data. Ac inſuper quoque recte quædam malagmata injiciuntur; maximeque ea, quæ humori extrahendo ſunt. 250.

CAP. XI.

De Inteſtinorum morbis: & primo de Cholera.

A VISCERIBUS ad inteſtina veniendum eſt, quæ ſunt & acutis & longis morbis obnoxia. Primoque facienda mentio eſt choleræ; quia commune id ſtomachi atque inteſtinorum vitium videri poteſt. Nam ſimul & dejectio [a] & vomitus eſt: præterque hæc inflatio eſt, inteſtina torquentur, bilis ſupra infraque erumpit,

† Plin. de R. M. L. V. C. 32.

[a] *Aretæus de Morb. Acut. II, 5.* Cælius Aurelian. *Acut. Morb. III, 19.*

primum aquæ ſimilis, deinde ut in ea recens caro lota eſſe videatur, interdum alba, nonnumquam nigra, vel varia. Ergo eo nomine morbum hunc χολέραν Græci nominarunt. Præter ea vero, quæ ſupra comprehenſa ſunt, ſæpe etiam crura manuſque contrahuntur; urget ſitis, anima deficit. quibus concurrentibus, non mirum eſt, ſi ſubito quis moritur. Neque tamen ulli morbo minori momento ſuccurritur.

Protinus ergo, ubi iſta cœperunt, aquæ tepidæ [b] quam plurimum bibere oportet, & vomere. Vix unquam ea ſine vomitu ſumitur: ſed etiamſi non incidit, tamen corruptæ miſcuiſſe novam materiam prodeſt;
128, 24. parſque ſanitatis eſt, vomitum eſſe ſuppreſſum. Si id incidit, protinus ab omni potione abſtinendum eſt. Si vero tormina ſunt, oportet frigidis & humidis fomentis ſtomachum fovere: vel, ſi venter dolet, iiſdem egelidis, ſic ut venter ipſe mediocriter calentibus juvetur. Quod ſi vehementer & vomitus, & dejectio, & ſitis vexant, & adhuc ſubcruda ſunt, quæ vomuntur, nondum vino maturum tempus eſt: aqua, neque ea ipſa frigida, ſed potius egelida danda eſt. Admovendumque naribus eſt pulegium ex aceto, vel polenta vino aſperſa, vel mentha, vel quod ſecundum naturam eſt.

At cum diſcuſſa cruditas eſt, tum magis verendum eſt, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum eſt ad [c] vinum. Id eſſe oportet tenue, odoratum, & cum aqua frigida mixtum, vel polenta adjecta, vel infracto pane;

b. Trallian. VII, 14. c Aretæus Acutor. Morb. Curat. II, 4.

pane; quem ipſum quoque aſſumere expedit: quotieſque aliquid aut ſtomachus, aut venter effudit, toties per hæc vires reſtituere. Eraſiſtratus primo tribus vini guttis, aut quinis aſpergendam potionem eſſe dixit; deinde paulatim merum adjiciendum. Is, ſi ab initio vinum dedit, & metus cruditatis ſecutus eſt, non ſine cauſa fecit: ſi vehementem infirmitatem adjuvari poſſe tribus guttis putavit, erravit.

At ſi inanis eſt homo, & crura ejus contrahuntur, interponenda potio apſinthii eſt. Si extremæ partes corporis frigent, ungendæ ſunt calido oleo, cui ceræ paulum ſit adjectum; calidiſque fomentis nutriendæ. Si ne ſub his quidem quies facta eſt, extrinſecus contra ventriculum ipſum cucurbitula admovenda eſt, aut ſinapi ſuperimponendum. Ubi is conſtitit, dormire oportet; poſtero die utique à potione abſtinere: die tertio in balneum ire: paulatim ſe cibo reficere; ſomnoque, quiſquis facile adquieſcit; vitetque laſſitudinem, & frigora. Si poſt ſuppreſſam choleram febricula manet, alvum duci neceſſarium eſt: tum cibis vinoque utendum eſt. Sed hic quidem morbus & [d] acutus eſt, & inter inteſtina, ſtomachumque verſatur ſic, ut, cujus potiſſimum partis ſit, non facile dici poſſit.

CAP.

d Hippocrat. VII, Epidem. XL, 20. Trallian. VII, 14.

Cap. XII.

De Cœliaco ventriculi morbo.

IN ipſius vero ventriculi porta conſiſtit is, qui & longus eſſe conſuevit, & κοιλιακός à Græcis nominatur. Sub hoc venter indureſcit, dolorque ejus eſt: alvus nihil reddit, ac ne ſpiritum quidem † tranſmittit: extremæ partes frigeſcunt: difficulter ſpiritus redditur.

Commodiſſimum eſt inter initia calida cataplaſmata toti ventri imponere, ut dolorem leniant. Poſt cibum vomere, atque ita ventrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas ſine ferro ventri & coxis admovere. Ventrem ipſum liquare dato lacte, & vino ſalſo, frigido. Si tempus anni patitur, etiam viridibus ficis; ſic tamen, ne quis aut cibus, aut humor univerſus detur, ſed paulatim. Ergo per intervalla temporis ſat eſt cyathos binos ternoſve aſſumere, & cibum pro portione hujus. commodeque facit cyatho lactis cyathus aquæ miſtus, & ſic datus. Cibique calentes & acres utiliores ſunt: adeo ut lacti quoque recte contritum allium adjiciatur.

Procedente vero tempore, opus eſt geſtari; maximeque navigare; perfricari ter aut quater die ſic, ut nitrum oleo adjiciatur; perfundi aqua calida poſt cibum; deinde ſinapi imponere per omnia membra, excepto capite, donec arrodantur & rubeant; maximeque ſi corpus durum & virile eſt. paulatim deinde faciendus eſt tranſitus ad ea,

† Planè contrarium dicit Marcellus cap. XXVII. p. 363.

ea, quæ ventrem comprimunt. Aſſa caro danda, valens, & quæ non facile corrumpatur: in potum vero pluviatilis aqua decocta; ſed quæ per binos ternoſve cyathos bibatur.

Si vetus vitium eſt, oportet laſer quam optimum ad piperis magnitudinem devorare: altero quoque die vinum vel aquam bibere, interdum interpoſito cibo, ſingulos vini cyathos ſorbere: ex inferiori parte infundere aquam pluviatilem egelidam; maximeque, ſi dolor in imis partibus remanet.

CAP. XIII.

De Tenuioris inteſtini morbo.

INTRA ipſa vero inteſtina conſiſtunt duo morbi: quorum unus in tenuiore, alter in pleniore eſt. Prior acutus eſt: inſequens eſſe longus poteſt. Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum [a] χόρδαψον, plenioris εἰλεὸν nominavit. A pleriſque video nunc illum priorem εἰλεὸν, hunc κολικὸν nominari. Sed prior modo ſupra umbilicum, modo ſub umbilico dolorem movet. Fit in alterutro loco inflammatio: nec alvus, nec ſpiritus [b] infra tranſmittitur. Si ſuperior pars affecta eſt, cibus: ſi inferior, ſtercus per os redditur: ſi utralibet, metus eſt. Adjicitur periculo, ſi vomitus [c] bilioſus, mali odoris, 74, 20.
aut varius, aut niger eſt.

Remedium eſt, ſanguinem mittere; vel cucurbitulas pluribus locis admovere, non ubique cute inciſa: id enim duobus aut tribus locis ſatis eſt: ex cæteris ſpiritum evoca-

a Cæl. Aurelian. Acutor. Morb. III, 17. b Aretæus de Morb. Acut. II, 6. c Aph. VII, 10.

evocare abunde eſt. Tum animadvertere oportet, quo loco malum ſit. ſolet enim contra id tumere. Et ſi ſupra umbilicum eſt, alvi ductio utilis non eſt. Si infra eſt, alvum ducere interdum, ut Eraſiſtrato [d] placuit, optimum eſt, & ſæpe id auxilii in his partibus magnum remedium eſt. Ducitur autem percolato ptiſanæ cremore, cum oleo & melle ſic, ut præterea nihil adjiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet ſupra ſummum ventrem, paulatimque deducere. invenietur enim mali locus; qui neceſſe eſt renitatur: & ex eo demum deliberari poterit, ducenda, necne alvus ſit.

Illa communia ſunt: calida cataplaſmata admovere, eaque imponere à mammis uſque ad inguina, & ſpinam; ac ſæpe mutare: brachia, cruraque perfricare: demittere totum hominem in calidum oleum. Si dolor non quieſcit, etiam in alvum ex parte inferiore tres aut quatuor cyathos calidi olei dare. Ubi per hæc conſecuti ſumus, ut ex inferiore parte ſpiritus tranſmittatur, offerre potui mulſum tepidum non multum. (nam ante magna cura vitandum eſt, ne quid bibat.) ſi id commode ceſſit, adjicere ſorbitionem.

Ubi dolor & febricula quierunt, tum demum uti cibo pleniore; ſed neque inflante, neque valido, ne inteſtina adhuc imbecilla lædantur. potui vero nihil præterquam puram aquam. Nam ſive quid vinolentum ſive acidum eſt, id huic morbo alienum eſt.

Ac

d Cæl. Aurelian. Acut. Morb. III, 17. pag. 259, 260.

Ac poſtea quoque vitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem, cæteroſque corporis motus. Nam facile id malum redire conſuevit; & cum frigus ſubit, ſive aliqua jactatio, niſi bene jam confirmatis inteſtinis, revertitur.

Cap. XIV.

De Morbo inteſtini plenioris. a

IS autem morbus, qui in inteſtino pleniore eſt, in ea maxime parte eſt, qua cæcum eſſe propoſui. Vehemens fit inflatio, vehementes dolores, dextra magis parte: inteſtinum verti videtur; quod prope ſpiritum elidit. In pleriſque poſt frigora cruditatéſque oritur, deinde quieſcit; & per ætatem ſæpe repetens ſic cruciat, ut vitæ ſpatio nihil demat.

Ubi is dolor cepit, admovere ſicca & calida fomenta oportet; ſed primo lenia, deinde validiora; ſimulque fricatione ad extremas partes, id eſt, crura brachiaque materiam evocare. Si diſcuſſus non eſt, qua dolet, cucurbitulas ſine ferro defigere. Eſt etiam medicamentum ejus rei cauſa comparatum, quod κωλικὸν nominatur. Id ſe repperiſſe Caſſius gloriabatur. magis prodeſt potui datum. ſed impoſitum quoque extrinſecus, digerendo ſpiritum, dolorem levat.

Niſi finito vero tormento, recte neque cibus neque potio aſſumitur. Quo victu ſit utendum iis, qui hoc genere tentantur, jam mihi dictum eſt. Confectio medicamenti, quod

a Trallian. X, 1. Aretæus de Morb. Diuturn. II, 8. Cæl. Aurelian. Tard. Paſſ. IV, 7.

281, 7. quod κολικὸν nominatur, ex his [b] conſtat. Coſti, aniſi, caſtorei, ſingulorum P. * III. petroſelini P. * IV. piperis longi, & rotundi, ſingulorum P. *. V. papaveris lacrymæ, junci rotundi, myrrhæ, nardi, ſingulorum P. * VI. quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari poteſt, & ex aqua calida ſumi.

CAP. XV.

De Torminibus.

69, 3. PROXIMA his inter inteſtinorum mala tormina eſſe conſueverunt. δυσεντερία Græce vocatur. Intus inteſtina a exulcerantur: ex his cruor manat; iſque modo cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modo cum quibuſdam quaſi mucoſis excernitur; interdum ſimul quædam † carnoſa deſcendunt. Frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano eſt. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur: atque eo quoque tormentum intenditur; idque poſt tempus aliquod levatur, exiguaque requies eſt, ſomnus interpellatur, febricula oritur, longoque tempore id malum, cum inveteraverit, aut tollit hominem, aut, etiamſi finitur, excruciat.

Oportet inprimis conquieſcere; ſiquidem omnis agitatio exulcerat: deinde jejunum ſorbere vini cyathum, cui contrita radix quinquefolii ſit adjecta: imponere cataplaſmata ſuper ventrem, quæ reprimunt; quod in ſuperioribus ventris morbis non expedit: quotieſque deſedit, ſubluere aqua calida, in qua decoctæ verbenæ ſint:

b Scrib. Larg. cap. XXIX. Com. 120. Nicol. Myrepſ. ſect. xxxii. de Catapl. c. 5. a Trallian. VIII, 9. Aretæus de Morb. Diuturn. II, 9. Hippocr. de Affection. XXIV.
† Aphor. IV, 26.

ſint: portulacam vel coctam, vel ex dura muria ediſſe; cibos potioneſque eas, quæ adſtringunt alvum.

Si vetuſtior morbus eſt, ex inferioribus partibus tepidum infundere vel ptiſanæ cremorem, vel lac, vel adipem liquatam, vel medullam cervinam, vel oleum, vel cum roſa butyrum, vel cum eadem album crudum ex ovis, vel aquam, in qua lini ſemen decoctum ſit; vel, ſi ſomnus non accedit, vitellos cum aqua, in qua roſæ floris folia cocta ſint. Levant enim dolorem hæc, & mitiora ulcera efficiunt; maximeque utilia ſunt, ſi cibi quoque ſecutum faſtidium eſt. Themiſon [b] muria dura quam aſperrima ſic utendum memoriæ prodidit.

Cibi vero eſſe debent, qui leniter ventrem adſtringant. At ea, quæ urinam moveant, ſi id conſecuta ſunt, in aliam partem humorem avertendo proſunt: ſi non ſunt conſecuta, noxam augent. itaque niſi in quibus prompte id facere conſuerunt, non ſunt adhibenda. Potui, ſi febricula eſt, aqua pura calida, vel ea, quæ ipſa quoque adſtringat, dari debet: ſi non eſt, vinum leve, auſterum. Si pluribus diebus nihil remedia illa juverunt, vetuſque jam vitium eſt, aquæ bene frigidæ potio aſſumpta ulcera adſtringit, & initium ſecundæ valetudinis 293, 20. facit. Sed ubi venter ſuppreſſus eſt, protinus ad calidam potionem revertendum eſt.

Solet autem interdum etiam putris ſanies, peſſimique odoris deſcendere: ſolet & inter-

b Cæl. Aurelian. Tard. Paſſ. IV, 6. Galen. Meth. Med. XII. c. 1. *Joan. Baptiſt. Sylvat.* Med. Hiſtor. 62.

interdum purus ſanguis profluere. Si ſuperius vitium eſt, alvus aqua mulſa dilui debet; tum deinde etiam infundi, quæ ſupra comprehenſa ſunt. Valenſque eſt etiam adverſus cancerem inteſtinorum, minii gleba cum ſalis hemina contrita: ſin minus, miſta his aqua in alvum datur. At, ſi ſanguis profluit, cibi potioneſque eſſe debent, quæ adſtringant.

Cap. XVI.

De Lævitate inteſtinorum. [a]

64, 10. EX torminibus [b] interdum inteſtinorum lævitas oritur; qua continere nihil poſſunt, & quicquid aſſumptum eſt, inconfectum protinus reddunt. Id interdum ægros trahit, interdum præcipitat.

In hoc utique adhibere oportet comprimentia; quo facilius tenendi aliquid inteſtinis vis ſit. Ergo & ſuper pectus ponatur ſinapi; exulcerataque cute, malagma, [c] quod humorem evocet: & ex verbenis decocta in aqua deſideat; & cibos potioneſque aſſumat, quæ alvum adſtringunt; & frigidis utatur perfuſionibus.

Oportet tamen proſpicere, ne, ſimul his omnibus admotis, vitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari inteſtina debebunt, aliquibus quotidie adjectis. Et cum in omni fluore ventris, tum in hoc præcipue neceſſarium eſt, non quoties libet deſidere, ſed quoties neceſſe eſt, ut hæc ipſa mora in conſuetudinem ferendi oneris inteſtina deducat.

Alte-

a Hippocr. de Affection. T. XXV. Aretæus de Morb. Diuturn. II, 10. b Aphor. VII, 76. c Nicol. Myrepſ. Sect. XXXIV. c. 9.

Alterum quoque, quod æque ad omnes ſimiles affectus pertinet, in hoc maxime ſervandum eſt; ut, cum pleraque utilia inſuavia ſint, qualis eſt plantago, & rubi, & quicquid malicorio mixtum eſt, ea potiſſimum ex his dentur, quæ maxime æger volet. Deinde, ſi omnia iſta faſtidiet, ad excitandam cibi cupiditatem, interponatur aliquid minus utile, ſed magis gratum. Exercitationes & fricationes huic quoque morbo neceſſariæ ſunt: & cum his ſol, ignis, balneum, vomitus [d], ut Hippocrati viſum eſt; etiam albo veratro [e], ſi cætera parum proficient, evocatus.

CAP. XVII.

De Lumbricis alvum occupantibus.

NONNUNQUAM autem lumbrici quoque occupant alvum, hique modo ex inferioribus partibus; modo, quod fœdius, ore [a] redduntur. Atque interdum latos eos, qui pejores ſunt; interdum teretes videmus.

Si lati ſunt, aqua potui dari debet, in qua lupinum, aut cortex mori decoctus ſit; aut cui adjectum ſit contritum vel hyſſopum, vel piperis acetabulum, ſcammoneæ paulum. Vel etiam pridie, cum multum allium ederit, vomat. Poſteroque die mali punici tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet; eaſque contuſas in aquæ tribus ſextariis decoquat, donec tertia pars ſuperſit; huic adjiciat nitri paulum, & jejunus bibat. Interpoſitis deinde tribus

d Aph. IV, 12. e De Victu Acutor. LVI, 6. Quatenus ſc. fluxio ex capite, de Affection. XXV, 6. a Seren. Sam. XXX, 5. Cælius Aurel. Tard. Paſſ. IV, 8.

horis, duas potiones ſumat talis aquæ, vel
103, 31. muriæ duræ huic adjectæ; tum deſideat, ſubjecta calida aqua in pelve.

Si vero teretes ſunt, qui pueros maxime exercent, & eadem dari poſſunt, & quædam leviora; ut contritum ſemen urticæ, aut braſſicæ, aut cumini cum aqua, vel mentha [b] cum eadem, vel apſinthium decoctum, vel hyſſopum ex aqua mulſa, vel naſturtii ſemen cum aceto contritum. Ediſſe etiam & lupinum, & allium prodeſt; vel in alvum oleum ſubter dediſſe.

CAP. XVIII.

De Teneſmo.

EST autem aliud levius omnibus proximis, de quibus ſupra dictum eſt, quod τεινεσμὸν Græci vocant. Id neque acutis neque longis morbis annumerari debet, cum facile [a] tollatur, neque unquam per ſe jugulet. In hoc æque atque in torminibus frequens deſidendi † cupiditas eſt; æque dolor, ubi aliquid excernitur. Deſcendunt autem pituitæ [b] muciſque ſimilia; interdum etiam leviter ſubcruenta; ſed his interponuntur nonnunquam ex cibo quoque recte cocta.

Deſidere oportet in ‡ aqua calida; ſæpiusque ipſum anum nutrire. cui rei plura medicamenta idonea ſunt: butyrum [c] cum roſa; acacia ex aceto liquata; emplaſtrum id,
262, 11. quod τετραφάρμακον Græci vocant, roſa liquatum; alumen lanæ circundatum, & ita appoſitum. eademque ex inferiore parte in-

b Seren. Sammon. XXX, 11. a Plin. H.N. XXVIII. 14. † Marcell. de Med. c. XXVIII. p. 372. b Hippocrat. de Affection. T. xxvii. ‡ Hippocrat de Fiſtul. c Al. Trallian. VIII, 6.

indita, quæ torminum auxilia ſunt: eædem verbenæ decoctæ, ut inferiores partes foveantur. Alternis vero diebus aqua, alternis leve & auſterum [d] vinum bibendum eſt. Potio eſſe debet egelida & frigidæ propior: ratio victus talis, qualem ad tormina ſupra præcepimus.

CAP. XIX.

De Ventris fluxu.

LEVIOR etiam, dum recens, dejectio, ubi & liquida alvus, & ſæpius quam ex conſuetudine fertur. In qua interdum tolerabilis dolór eſt, interdum graviſſimus; idque pejus eſt. Sed uno die fluere alvum ſæpe pro valetudine eſt: atque, etiam pluribus, dum febris abſit, & intra ſeptimum diem id conquieſcat. Purgatur enim corpus, &, quod intus læſurum erat, utiliter effunditur. Verum ſpatium periculoſum eſt. interdum enim tormina ac febriculas excitat, vireſque conſumit.

Primo die quieſcere ſatis eſt; neque impetum ventris prohibere. Si per ſe deſiit, balneo uti, paulum cibi capere: ſi manſit, abſtinere non ſolum à cibo, ſed etiam à potione. Poſtero die, ſi nihilominus liquida alvus eſt, æque conquieſcere; paululum adſtringentis cibi ſumere. Tertio die in balneum ire; vehementer omnia præter ventrem perfricare; ad ignem lumbos, ſcapulaſque admovere; cibis uti, ſed ventrem contrahentibus; vino non multo, meraco. Si poſtero quoque die fluet, plus ediſſe, ſed

 vomere

d *Cæl. Aurelian. Tard. paſſ. IV, 6.*

vomere etiam. Ex toto, donec conquieſcat, contra ſiti, fame, vomitu niti. Vix enim fieri poteſt, ut, poſt hanc animadverſionem, alvus non contrahatur.

Alia via eſt, ubi velis ſupprimere, coenare, deinde vomere: poſtero die lecto conquieſcere, veſperi ungi, ſed leviter: deinde 232, 5. de panis circa ſelibram ex vino a aminæo mero ſumere; tum aſſum aliquid, maximeque avem; & poſtea vinum idem bibere aqua pluviatili mixtum, idque uſque quintum diem facere, iterumque vomere. Frigidam autem aſſidue potionem eſſe debere, contra priores authores Aſclepiades affirmavit, & quidem quam frigidiſſimam. Ego experimentis quemque in ſe credere debere exiſtimo, calida potius, an frigida utatur.

Interdum autem evenit, ut id malum, pluribus diebus neglectum, curari difficilius poſſit. A vomitu oportet incipere: deinde poſtero die veſperi tepido loco ungi; cibum modicum aſſumere, vinum meracum quam aſperrimum; impoſitam ſuper ventrem habere cum cerato rutam. In hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neque fricatione opus eſt: vehiculo ſediſſe, vel magis etiam equo, prodeſt. neque enim ulla res magis inteſtina confirmat.

Si vero etiam medicamentis utendum eſt, aptiſſimum eſt, quod ex pomis fit. Vindemiæ tempore in grande vas conjicienda ſunt pira atque mala ſilveſtria. ſi ea non

ſunt,

a Virgil. Georg. II, 97. Auſon. Epiſt. V, ỽ. 13.

ſunt, pira [b] Tarentina viridia, vel Signina, mala [c] Scandiana vel † Amerina, [d] myrrhapia: hiſque adjicienda ſunt cotonea, & cum ipſis corticibus ſuis punica, ſorba, &, quibus magis utimur, etiam torminalia, ſic ut hæc tertiam ollæ partem teneant: tum deinde ea muſto implenda eſt; coquendumque id, donec omnia, quæ indita ſunt, liquata, in unitatem quandam coeant. Id guſtui non inſuave eſt: &, quandocunque opus eſt, aſſumptum leniter, ſine ulla ſtomachi noxa, ventrem tenet. duo aut tria cochlearia uno die ſumpſiſſe, ſatis eſt. Alterum valentius genus: myrti baccas legere, ex his vinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat, ejuſque cyathum ſorbere. Tertium, quod quandocumque fieri poteſt, malum punicum excavare, exemptiſque omnibus ſeminibus, membranas, quæ inter ea fuerunt, iterum conjicere: tum infundere cruda ova, rudiculaque miſcere: deinde malum ipſum ſuper prunam imponere; quod, dum humor intus eſt, non aduritur: ubi ſiccum eſſe cœpit, removere oportet, extractumque cochleari, quod intus eſt, ediſſe. Hoc, aliquibus adjectis, majus momentum habet. Itaque etiam in piperatum conjicitur, miſceturque cum ſale & pipere, eſturque ex his. Edenda eſt pulticula etiam, cum qua paulum ex favo vetere coctum ſit. Et lenticula cum malicorio cocta, rubique cacumina in aqua decocta, & ex oleo atque aceto aſſumpta, efficacia ſunt: ut & ea aqua, in

 qua

b Plin. H. N. XV, 15. c Scribon. Larg. Comp. 104. Plin. H. N. XV, 15. † Gataker. Adverſar. Miſcellan. cap. 5. pag. 35. I. Rhodius ad Scribon. Larg. comp. 64. d *Myrapia* Plin. H. N. XV. 15.

qua vel palmulæ, vel malum cotoneum, vel arida ſorba, vel rubi decocti ſunt, potata. quod genus ſignifico, quoties potionem dandam eſſe dico, quæ adſtringat. Tri-
30, 8. tici quoque hemina in vino aminæo auſtero decoquitur; idque triticum jejuno ac ſitienti datur; ſuperque id vinum id ſorbetur. quod jure valentiſſimis medicamentis annumerari poteſt. Atque etiam potui datur vinum Signinum, vel reſinatum auſterum, vel quodlibet auſterum. Contunditurque cum corticibus, ſeminibuſque ſuis punicum malum, vinoque tali miſcetur: idque vel merum ſorbet aliquis, vel bibit mixtum. Sed medicamentis uti,
14, 9. niſi in vehementibus malis, ſupervacuum eſt.

Cap. XX.

De Vulvæ morbo.

Ex vulva quoque fœminis vehemens malum naſcitur: proximeque ab ſtomacho, vel afficitur hæc, vel corpus afficit. Interdum etiam ſic exanimat, ut tanquam comitiali [a] morbo proſternat. Diſtat tamen hic caſus, eo quod neque oculi vertuntur, nec ſpumæ profluunt, nec nervi diſtenduntur: ſopor tantum eſt. Id vitium quibuſdam fœminis crebro revertens perpetuum evadit.

Ubi incidit, ſi ſatis virium eſt, [b] ſanguis miſſus adjuvat: ſi parum eſt, cucurbitulæ tamen defigendæ ſunt in inguinibus. Si diutius aut jacet aut alioqui jacere conſuevit,

a Areteus de Morb. Acut. II, 11. b Idem de Curat. Acut. II, 10.

ſuevit, admovere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, vel aliud ex his, quæ fœdioris eſſe [c] odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemque aquæ frigidæ perfuſio efficit. Adjuvatque ruta contrita cum melle, vel ex cyprino ceratum, vel quodlibet calidum & humidum cataplaſma, naturalibus pube tenus impoſitum. Inter hæc etiam perfricare coxas, & poplites oportet.

Deinde, ubi ad ſe rediit, circumcidendum vinum eſt in totum annum †, etiamſi caſus idem non revertitur. Fricatione quotidie utendum totius quidem corporis, præcipue vero ventris, & poplitum. Cibus ex media materia dandus. Sinapi ſuper imum ventrem tertio quoque aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat.

Si durities manet, mollire commode videtur ſolanum in lac demiſſum, deinde contritum, & cera alba atque medulla cervina cum irino; aut ſevum taurinum vel caprinum cum roſa miſtum. Dandum potui etiam vel caſtoreum eſt, vel git, vel anethum. Si parum pura eſt, purgetur junco quadrato. Si vero vulva exulcerata eſt, ceratum ex roſa fiat: etiam recens ſuilla adeps, & ex ovis album miſceatur, idque apponatur; vel album ex ovo cum roſa miſtum, adjecto, quo facilius conſiſtat, contritæ roſæ pulvere. Dolens vero vulva ſulphure ſuffumigari debet.

At, ſi purgatio nimia mulieri nocet, remedio ſunt cucurbitulæ, cute inciſa, inguini-

c Hippocr. II. de Morb. Mulier. LX. 10. 11. Aretæus de Curat. Acut. II. 10. † delet Rittershuſius ad *Phædrum L. IV. fab. 20.*

83,23. bus d vel etiam ſub mammis admotæ. Si maligna purgatio eſt, ſubjicienda ſunt * coercentia. Id faciunt etiam albæ † violæ, nigrum papaver cum melle aſſumptum, & gummi cum trito ſemine apii liquatum, & cum cyatho paſſi datum.

Præter hæc, in omnibus vulvæ doloribus idoneæ potiones ſunt, quæ ex odoribus fiunt, id eſt ſpica nardi, croco, cinnamomo, caſia, ſimilibuſque. Idemque etiam decocta lentiſcus præſtat. Si tamen intolerabilis dolor eſt, & ſanguis profluit, etiam ſanguinis detractio apta eſt; aut certe coxis admotæ cucurbitulæ cute inciſa.

2. *De Urinæ nimia profuſione.* e

At cum urina ſuper potionum modum mingitur, & jam ſine dolore profluens maciem & periculum facit, ſi tenuis eſt, opus eſt exercitatione & fricatione, maximeque in ſole, vel ad ignem. Balneum rarum eſſe debet, neque longa in eo mora: cibus comprimens: vinum f auſterum meracum; per æſtatem, frigidum; per hiemem, egelidum; ſed tantum, quantum minimum ſit. Infima alvus quoque vel ducenda vel lacte purganda eſt. Si craſſa urina eſt, vehementior eſſe debet & exercitatio, & fricatio: longior in balneo mora: cibis opus eſt teneris: vinum idem. In utroque morbo vitanda omnia ſunt, quæ urinam movere conſuerunt.

Cap.

d Aphor. V, 50. † Mercurialis Variar. Lect. L. I. c. 3. videtur *olivas* legiſſe, quo loco multa de olivis albis. e Aretæus de Morb. Diuturn. II, 2. Æginet. II, 14. & III, 45. Trall. IX, 8. f Aretæus de Curat. Diut. II, 2.

Cap. XXI.

De Seminis nimia ex naturalibus profuſione. [a]

EST etiam circa naturalia vitium, nimia profuſio ſeminis. quod ſine venere, ſine nocturnis [b] imaginibus ſic fertur, ut, interpoſito ſpatio, tabe hominem conſumat.

In hoc affectu ſalutares ſunt vehementes fricationes, perfuſiones, natationeſque quam frigidiſſimæ: neque cibi, nec potio, niſi frigida aſſumpta. Oportet autem vitare cruditates, & omnia inflantia: nihilque ex his aſſumere, quæ contrahere ſemen videntur; qualia ſunt, ſiligo, ſimila, ova, alica, amylum, omnis caro glutinoſa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neque alienum eſt, fovere inferiores partes aqua, decocta ex verbenis comprimentibus, ex iiſdem aliqua cataplaſmata imo ventri inguinibuſque circundare; præcipueque ex aceto. Vitare autem oportet rutam, & ne ſupinus dormiat.

Cap. XXII.

De Coxarum morbis. [a]

SUPEREST, ut ad extremas partes corporis veniam, quæ articulis inter ſe conſeruntur. Initium à coxis faciam. Harum ingens dolor eſſe conſuevit: iſque hominem ſæpe debilitat, & quoſdam non dimittit. 75, 22. Eoque id genus difficillime curatur, quod fere poſt longos [b] morbos vi peſtifera

a Aret. de Morb. Diut. II, 5. & de Cur. Diut. II, 5. Tral. XI, 9. b Cæl. Aurel. Tard. paſſ. V, 5. a Equitatio. Plin. XXVIII. *cap.* 4. *in fine.* II. *Præd.* XLV. Aret. de *Diut. II,* 12. *b Aret. de* Curat. Diut. II, 12.

fera huc ſe inclinat: quod ut alias partes liberat; ſic hanc ipſam quoque affectam prehendit.

Fovendum primum aqua calida eſt: deinde utendum calidis cataplaſmatis. Maxime prodeſſe videtur, aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta mixtus capparis cortex conciſus; vel lolii farina ex vino diluto cocta, & miſta cum arida fece. quæ quia refrigeſcunt, imponere noctu malagmata [c] commodius eſt. Inulæ quoque radix contuſa, & poſtea ex vino auſtero cocta, & late ſuper coxam impoſita, inter valentiſſima auxilia eſt. Si iſta non ſolverunt, ſale calido & humido utendum eſt.

Si ne ſic quidem finitus dolor eſt, aut tumor ei accedit, inciſa cute admovendæ ſunt cucurbitulæ: movenda urina: alvus, ſi compreſſa eſt, ducenda. Ultimum eſt, & in uteri quoque morbis efficaciſſimum, tribus aut quatuor locis ſuper coxam, † cutem candentibus ferramentis exulcerare. Fricatione quoque utendum eſt, maxime in ſole, & eodem die ſæpius: quo facilius ea, quæ coeundo nocuerunt, digerantur. Eaque, ſi nulla exulceratio eſt, etiam ipſis coxis: ſi eſt, cæteris partibus adhibenda eſt. Cum vero ſæpe aliquid exulcerandum candenti ferramenti ſit, ut materia inutilis evocetur, illud perpetuum eſt, non, ut primum fieri poteſt, hujus generis ulcera ſanare: ſed ea trahere, donec id vitium, cui per hæc opitulamur, conquieſcat.

CAP.

c N. Myrepſ. Sect. XXXIV, c. 12. † Aphor. VI, 60.

CAP. XXIII.

De Genuum dolore. [a]

COXIS proxima genua ſunt. in quibus ipſis nonnunquam dolor eſſe conſuevit. In iiſdem autem cataplaſmatis cucurbituliſque præſidium eſt : ſicut etiam, cum in humeris, aliiſve commiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei, cui 240, 7.
genua dolent, inimiciſſimum omnium eſt. Omnes autem ejuſmodi dolores, ubi inveteraverunt, vix citra uſtionem finiuntur.

CAP. XXIV.

De Manuum & pedum articulorumque vitiis. [a]

IN manibus pedibuſque articulorum vitia frequentiora longioraque ſunt. Quæ in podagricis chiragriciſve eſſe conſueſrunt, ea raro vel [b] caſtratos, vel [c] pueros ante fœminæ coitum, vel [d] mulieres, niſi quibus menſtrua ſuppreſſa ſunt, tentant.

Ubi ſentire cœperunt, † ſanguis mittendus eſt. id enim inter initia ſtatim factum, ſæpe annuam, nonnunquam perpetuam valetudinem bonam præſtat. Quidam etiam, cum aſinino lacte poto ex toto ſe eluiſſent, in perpetuum hoc malum evaſerunt. Quidam, cum toto anno à vino, mulſo, venere ſibi temperaſſent, ſecuritatem totius vitæ conſecuti ſunt. idque utique poſt primum dolorem ſervandum eſt, etiamſi quievit. Quod ſi jam conſuetudo ejus facta eſt, poteſt quidem aliquis eſſe ſecurior

curior

a Marcell. de Med c. XXXIV. a Cæl. Aurelian. Tard. Paſſ. V,2. Trall. XI,1. Aret. de Morb. Diut. II, 12. b Aph. VI,28. c Aph. VI,30. d Aph. VI,29. † Cheſneau IV,1. *de Arthrit. pag.* 419, 420. Willis cap. 14. *de Arthrit.*

curior his temporibus, quibus dolor ſe remiſit: majorem vero curam adhibere debent
43, 28. hi, quibus id revertitur: quod fere [e] vere autumnove fieri ſolet.

Cum vero dolor non urget, mane geſtari debet; deinde ferri, aut inambulatione leni ſe dimovere, & ſi podagra eſt, interpoſitis temporibus exiguis, invicem modo ſedere, modo ingredi; tum, antequam cibum capiat, ſine balneo, loco calido leniter perfricari, ſudare, perfundi aqua egelida: deinde cibum ſumere ex media materia,† interpoſitis rebus urinam moventibus, quotieſque plenior eſt, evomere.

Ubi dolor vehemens urget, intereſt, ſine tumore is ſit, an tumor cum calore, an tumor jam etiam obcaluerit. Nam, ſi tumor nullus eſt, calidis fomentis opus eſt. Aquam marinam, vel muriam duram fervefacere oportet, deinde in pelvem conjicere, &, cum jam homo pati poteſt, pedes demittere ſuperque pallam dare, & veſtimento tegere, paulatim deinde juxta labrum ipſum ex eadem aqua leniter infundere, ne calor intus deſtituat; ac deinde nocte cataplaſmata [f] calefacientia imponere, maximeque hibiſci ‡ radicem ex vino coctam. Si vero tumor calorque eſt, utilioraque ſunt refrigerantia, recteque in aqua quam [g] frigidiſſima articuli continentur; ſed neque quotidie, neque diu fiat, ne nervi indureſcant. Imponendum vero eſt cataplaſma, quod refrigeret: neque tamen in hoc ipſo diu permanendum; ſed ad ea tranſeun-

eun-

e Aphor. VI, 55. † Optime, quia materia ſeroſa eſt. f Aretæus de Curat. Diut. II, 12. ‡ Plin. H. N. L. XX. c. 4. g Aph. V, 25.

cundum, quæ ſic reprimunt, ut emolliant.

Si major eſt dolor, papaveris cortices in vino coquendi, miſcendique cum cerato ſunt, quod ex roſa factum ſit: vel ceræ & adipis ſuillæ tantundem una liquandum, deinde his vinum miſcendum, atque ubi, quod ex eo impoſitum eſt, incaluit, detrahendum, & ſubinde aliud imponendum eſt.

Si vero tumores etiam obcalluerunt, & dolent, levat ſpongia impoſita, quæ ſubinde ex oleo, vel aceto, vel aqua frigida exprimitur; aut pari portione inter ſe miſta, pix, cera, alumen. Sunt etiam plura idonea manibus pedibuſque h malagmata. Quod ſi 259, 15.
nihil ſuperimponi dolor patitur, id, quod ſine tumore eſt, fovere oportet ſpongia, quæ in aquam calidam demittatur, in qua vel papaveris cortex, vel cucumeris ſilveſtris radix decocta ſit; tum inducere articulis crocum cum ſucco papaveris & ovillo lacte.

At ſi tumor eſt, foveri quidem debet aqua egelida, in qua lentiſcus, aliave ex reprimentibus verbena decocta ſit: induci vero medicamentum ex nucibus amaris cum aceto tritis; aut ex ceruſſa, cui contritæ herbæ muralis ſuccus ſit adjectus. Lapis etiam, qui carnem edit, quem σαρκοφάγον Græci vocant, exciſus ſic, ut pedes capiat, demiſſos eos, cum dolent, retentoſque ibi levare conſuevit. Ex quo in Aſſo i ſepulchra faciunt. Et lapidi Aſio k gratia eſt ad juvandum.

Ubi

h Nicol. Myrepſ. Sect. XXXIV. c. X, XI. Scrib. Larg. c. XLI. Comp. 158, 159. i Plin. H. N. XXXVI. 17. k Plin. loco. cit. Oribaſ. Synopſ. II, 56.

Ubi dolor & inflammatio ſe remiſerunt, (quod intra dies [l] triginta fit, niſi vitium hominis acceſſit) modicis exercitationibus, abſtinentia, unctionibus lenibus utendum eſt ſic, ut etiam cum acopo, vel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoque alienum eſt.

237,9. Quibus vero articulorum dolor certis temporibus revertitur, hos ante & curioſo victu cavere oportet, ne inutilis materia corpori ſuperſit: & crebriore vomitu, &, ſi quis ex corpore metus eſt, vel, alvi ductione uti, vel lacte purgari. Quod Eraſiſtratus in podagricis [m] expulit: ne in inferiores partes factus curſus pedes repleret: cum evidens ſit omni purgatione non ſuperiora tantummodo, ſed etiam inferiora exinaniri.

Cap. XXV.

De Refectione convaleſcentium à morbo.

Ex quocunque autem morbo quis convaleſcit, ſi tarde confimatur, vigilare prima luce debet; nihilominus in lecto conquieſcere: circa tertiam horam leniter unctis manibus corpus permulcere. Deinde delectationis cauſa, quantum juvat, ambulare, circumciſa omni negotioſa actione. Tum geſtari diu: multa fricatione uti: loca, cœlum, cibos ſæpe mutare. Ubi triduo quatriduove vinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam. Per hæc enim fiet, ne in vitia tabem inferentia incidat, & ut mature vires ſuas recipiat. Cum vero

l Alii *quadraginta*, Aph. VI, 49. m *Libro quo de Podagra ſcripſit.* Cælius Aurelian. Tard. Paſſ. II, 2. in fine.

vero ex toto convaluerit, periculoſe vitæ genus ſubito mutabit, & inordinate aget. Paulatim ergo debebit, omiſſis his legibus, eo tranſire, ut arbitrio ſuo vivat.

LIBER QUINTUS.

PRÆFATIO.

DIxi de his malis corporis, qui-
bus victus ratio maxime ſub- 3, 29.
venit. nunc tranſeundum eſt
ad eam medicinæ partem, quæ
magis medicamentis pugnat. His multum
antiqui authores tribuerunt, & Eraſiſtra-
tus, & hi qui ſe ἐμπειρικοὺς nominaverunt;
præcipue tamen Herophilus, deductique
ab illo viri; adeo ut nullum morbi genus
ſine his curarent. Multaque etiam de
facultatibus medicamentorum memoriæ
prodiderunt, qualia ſunt vel Zenonis, vel
Andreæ, vel Apollonii, qui Mus cognomi-
natus eſt. Horum autem uſum ex magna
parte Aſclepiades non ſine cauſa ſuſtulit; &, 29, 7.
cum omnia fere medicamenta ſtomachum 85, 7.
lædant, malique ſucci ſint, ad ipſius victus 84, 25.
rationem potius omnem curam ſuam tran-
ſtulit. Verum, ut illud in pleriſque mor-
bis utilius eſt, ſic multa admodum corpori-
bus noſtris incidere conſuerunt, quæ ſine
medicamentis ad ſanitatem pervenire non
poſſunt. Id ante omnia ſcire convenit,
quod omnes medicinæ partes ita connexæ
ſunt[a] ut ex toto ſeparari non poſſint; ſed ab

a Scribon. Larg. c. 68.

eo nomen trahant, à quo plurimum petunt. Ergo ut illa, quæ victu curat, aliquando medicamentum adhibet; ſic illa, quæ præcipue medicamentis pugnat, adhibere etiam rationem victus debet; quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit. Sed cum omnia medicamenta proprias facultates habeant, ac ſæpe ſimplicia opitulentur, ſæpe miſta; non alienum videtur ante proponere & nomina, & vires, & miſturas eorum: quo minor ipſam curationem exſequentibus mora ſit.

Cap. I.

De ſimplicibus facultatibus quarumcunque rerum, ex quibus medicamenta ſunt: & primo de his, quæ Sanguinem ſupprimunt.

Sanguinem ſupprimunt, atramentum ſutorium, quod Græci χάλκανθον appellant, chalcitis, acacia, & ex aqua lycium, thus, aloe, gummi, plumbum combuſtum, porrum, herba ſanguinalis, creta
293,21. vel cimolia vel figularis, miſy, frigida aqua, vinum, acetum, alumen, melinum, ſquama † & ferri & æris; atque hujus quoque duæ ſpecies ſunt, alia tantum æris, alia rubri æris.

Cap. II.

Quæ vulnus glutinent.

Glutinant vulnus, myrrha, thus, gummi, præcipueque acanthinum, pſyllium, tragacantha, cardamomum;

† *Et utriuſque ferri* legendum dicit Rubeus, p. 193.

mum, bulbi, lini ſemen, naſturtium, ovi album, gluten, ichthyocolla, vitis alba, contuſæ cum teſtis ſuis cochleæ, mel coctum, ſpongia vel ex aqua frigida, vel ex 293,
vino, vel ex aceto expreſſa: ex iiſdem lana 20.
ſuccida, ſi levis plaga eſt; etiam a aranea.

Reprimunt, alumen & ſciſſile, quod σχιστὸν vocatur, & liquidum, melinum, auripigmentum, ærugo, chalcitis, atramentum ſutorium.

CAP. III.

Quæ concoquant, & moveant pus.

CONCOQUUNT & movent pus, nardum, myrrha, coſtus, balſamum, galbanum, propolis, ſtyrax, thuris & fuligo & cortex, bitumen, pix, ſulphur, reſina, ſevum, adeps, oleum.

CAP. IV.

Quæ aperiant vulnera.[a]

VULNERA aperiunt tanquam ora in corporibus, quod ἀναστομοῦν Græce dicitur, cinnamomum, balſamum, panaces, juncus quadratus, pulegium, flos albæ violæ, bdellium, galbanum, reſina terebinthina & pinea, propolis, oleum vetus, piper, pyrethrum, chamæpitys, uva taminia, ſulphur, alumen, rutæ ſemen.

CAP. V.

Quæ purgent.

PURGANT, ærugo, auripigmentum, quod ἀρσενικὸν à Græcis nominatur (huic autem

a Petron. Sat. c. 58.
a Oribaſ. Synopſ. II, 42, 47.

tem & ſandarachæ in omnia eadem vis; ſed validius eſt) ſquama æris, pumex, iris, balſamum, ſtyrax, thus, thuris cortex, reſina, & pinea, & terebinthina liquida, œnanthe, lacerti ſtercus, ſanguis columbæ, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium (quod in omnia idem, quod ammoniacum, poteſt; ſed hoc valentius eſt) abrotonum, ficus arida, coccum gnidium, [a] ſcobis eboris, omphacium, radicula, coagulum, ſed maxime leporinum (cui eadem, quæ cæteris coagulis, facultas, ſed utique validior eſt) fel taurinum, vitellus crudus, cornu cervinum, gluten, mel crudum, miſy, chalcitis, crocum, uva taminia, ſpuma argenti, galla, ſquama æris, lapis hæmatites, minium, coſtum, ſulphur, pix cruda, ſevum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula, ervum.

CAP. VI.

Quæ rodant.

RODUNT, alumen liquidum, ſed magis rotundum, ærugo, chalcitis, miſy, ſquama æris, ſed magis rubri, æs combuſtum, ſandaracha, minium ſinopicum, caſia, balſamum, myrrha, thuris cortex, galbanum, reſina terebinthina liquida, piper utrunque, ſed rotundum magis, cardamomum, auripigmentum, calx, nitrum, & ſpuma ejus, apii ſemen, narciſſi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, allium, mel crudum, vinum, lentiſcus, ſquama ferri, fel taurinum, ſcammonea,

a Caſaubonus ad Capitolin. in Verum, pag. 436.

monea, uva taminia, cinnamomum, ſtyrax, ruthæ ſemen, reſina, narciſſi ſemen, ſal, nuces amaræ, ut oleum earum, atramentum ſutorium, chryſocolla, concharum cinis.

CAP. VII.

Quæ exedant corpus.

EXEDUNT corpus, acaciæ ſuccus, hebenus, ærugo, ſquama æris, chryſocolla, cinis Cyprius, nitrum, cadmia, ſpuma argenti, hypociſtis, diphryges, ſal, auripigmentum, ſulphur, eruca, ſandaracha, ſalamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum ſutorium, ochra, calx, acetum, galla, alumen, lac caprifici, vel lactucæ marinæ, quæ τιθύμαλλος à Græcis nominatur, fel, thuris fuligo, ſpodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites; & [a] Phrygius, & Aſius, & ſciſſilis, miſy, vinum, acetum.

CAP. VIII.

Quæ adurant. [a]

ADURUNT, auripigmentum, atramentum ſutorium, chalcitis, miſy, ærugo, calx, charta combuſta, ſal, ſquama æris, fex combuſta myrrha, ſtercus & lacerti, & columbæ, & palumbi, & hirundinis, piper, coccum gnidium, allium, diphryges, lac utrumque (quod proximo capite ſupra comprehenſum eſt) veratrum & album & nigrum, cantharides, corallium, pyrethrum, thus, ſalamandra, eruca, ſandaracha, uva taminia, chryſocolla, ochra, alu-

a *Plin. H. N. XXXVI, 19.*
a *Oribaſ. Synopſ. II, 48.*

alumen ſciſſile, ovillum ſtercus, œnanthe.

CAP. IX.

Quæ cruſtas ulceribus inducant.

EADEM fere cruſtas ulceribus tanquam igne aduſtis inducunt, ſed præcipue chalcitis, utique ſi cocta eſt, flos æris, ærugo, auripigmentum, miſy, & id quoque magis coctum.

CAP. X.

Quæ cruſtas ulceribus reſolvant.

CRUSTAS vero has reſolvit, farina triticea cum ruta, vel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adjectum eſt.

CAP. XI.

Quæ diſcutiant ea, quæ in aliqua parte corporis coierunt.

AD diſcutienda vero ea, quæ in corporis parte aliqua coierunt, maxime poſſunt, abrotonum, helenium, amaracus, alba viola, mel, lilium, ſanſucus, cyperus, lac, ſertula campana, ſerpyllum, cupreſſus, cedrus, iris, viola purpurea, narciſſus, roſa, crocum, praſium, juncus quadratus, nardum, cinnamomum, caſia, ammoniacum, cera, reſina, uva taminia, ſpuma argenti, ſtyrax, ficus arida, tragoriganus, lini & narciſſi ſemen, bitumen, ſordes ex gymnaſio, pyrites lapis, aut molaris, crudus vitellus, amaræ nuces, ſulphur.

CAP.

CAP. XII.

Quæ evocent, & educant.

EVOCAT & educit, ladanum, alumen rotundum, hebenus, lini ſemen, omphacium, fel, chalcitis, bdellium, reſina terebinthina & pinea, propolis, ficus arida decocta, ſtercus columbæ, pumex, farina lolii, groſſi in aqua cocti, elaterium, lauri baccæ, nitrum, ſal.

CAP. XIII.

Quæ exaſperata levent.

LÆVANT id, quod exaſperatum eſt, ſpodium, hebenus, gummi, ovi album, lac, tragacanthum.

CAP. XIV.

Quæ carnem nutriant, & ulcus impleant.

CARNEM alunt, & ulcus implent, reſina pinea, ochra [a] Attice, mel, aſteriace, 255, 27.
cera, butyrum.

CAP. XV.

Quæ molliant.

MOLLIUNT, æs combuſtum, terra Eretria, nitrum, papaveris lachryma, ammoniacum, bdellium, cera, ſevum, adeps, oleum, ficus arida, ſeſamum, ſertula campana, narciſſi & radix & ſemen, roſæ folia, coagulum, vitellus crudus, amaræ nuces, medulla omnis, ſtimmi, pix, cochlea cocta, cicutæ ſemen, plumbi retrimentum, *σκωρίαν μολύβδε* Græci vo- 267, 17.
cant,

[a] *Gorræus Defin. Medic. V.* ὤχρα.

cant, panaces, cardamomum, galbanum, reſina, uva taminia, ſtyrax, iris, balſamum, ſordes ex gymnaſio, ſulphur, butyrum, ruta.

CAP. XVI.

Quæ cutem purgent.

CUTEM purgat mel, ſed magis, ſi eſt cum galla, vel ervo, vel lenticula, vel marrubio, vel iride, vel ruta, vel nitro, vel ærugine.

CAP. XVII.

De miſturis ſimplicium rerum; & de ratione ponderum.

EXPOSITIS ſimplicibus facultatibus, dicendum eſt, quemadmodum miſceantur, quæque ex his fiant. Miſcentur autem varie, neque hujus ullus modus eſt, cum ex ſimilibus alia demantur, alia adjiciantur; iiſdemque ſervatis, ponderum ratio mutetur. Itaque, cum facultatum materia non ita multiplex ſit, innumerabilia miſturarum genera ſunt; quæ comprehendi ſi poſſent, tamen eſſet ſupervacuum. Nam & iidem effectus intra paucas compoſitiones ſunt, & mutare eas cuilibet, cognitis facultatibus, facile eſt. Itaque contentus his ero, quas accepi velut nobiliſſimas. In hoc autem volumine eas explicabo, quæ vel deſiderari in prioribus potuerunt; vel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehendam ſic, ut tamen, quæ magis communia ſunt, ſimul jungam. Si qua ſingulis, vel etiam paucis commo-

modata ſunt, in ipſorum locum differam.

Sed & ante ſciri volo, in uncia pondus denariorum ſeptem eſſe. Unius deinde denarii pondus dividi à me in ſex partes, id eſt ſextantes [a], ut idem in ſextante denarii habeam, quod Græci habent in eo, quem ὀβολὸν [b] appellant. Is ad noſtra pondera [c] relatus paulo plus dimidio ſcrupulo facit.

2. *Quid* [d] *Malagma, & Emplaſtrum, & Paſtillus inter ſe differant,*

Malagmata vero, atque emplaſtra, paſtillique, quos τροχίσκους Græci vocant, cum plurima eadem habeant; differunt eo, quod malagmata maxime ex floribus eorumque etiam ſurculis, emplaſtra paſtillique magis ex quibuſdam metallicis fiunt. Deinde malagmata contuſa abunde molleſcunt: nam ſuper integram cutem injiciuntur: laborioſe vero conteruntur ea, ex quibus emplaſtra paſtillique fiunt; ne lædant vulnera, cum impoſita ſunt. Inter emplaſtrum autem & paſtillum hoc intereſt, quod emplaſtrum utique liquati aliquid accipit: in paſtillo tantum arida medicamenta aliquo humore junguntur. Tum emplaſtrum hoc modo fit. Arida medicamenta per ſe teruntur: deinde miſtis his inſtillatur aut acetum, aut ſi quis alius non pinguis humor acceſſurus eſt; & ea rurſus ex eo teruntur. Ea vero, quæ liquari poſſunt, ad ignem ſimul liquantur; & ſi quid olei miſceri debet, tum infunditur. Interdum etiam aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Ubi facta ſunt, quæ ſeparatim fieri debuerunt,

a Rhod. de Ponderib. p. 24. b Rhod. de Ponderib. p. 27. c Rhod. de Ponderib. p. 24. d Reineſ. Variar. Lect. II. 8. p. 189.

in unum omnia miſcentur. At paſtilli hæc ratio eſt. Arida medicamenta contrita humore non pingui, ut vino vel aceto, coguntur, & rurſus coacta, inareſcunt: atque, ubi utendum eſt, ejuſdem generis humore diluuntur. Tum emplaſtrum imponitur, paſtillus illinitur, aut alicui molliori, aut cerato miſcetur.

CAP. XVIII.

De Malagmatis. a

1. *Malagma adverſus calidas podagras.*

HIs cognitis, primum malagmata ſubjiciam; quæ fere non ſunt refrigerandi, ſed calefaciendi cauſa reperta. Eſt tamen, quod refrigerare poteſt; ad calidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ & alterius, coriandri ſeminis, cicutæ, lachrymæ aridæ, gummi, ſingulorum plenum acetabulum, cerati eloti, quod πεπλυμένον Græci vocant, ſelibram. Reliqua fere calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam,
263, 20. quædam extrahunt, quæ ἐπισπαστικὰ vocantur: pleraque certis partibus membrorum accommodata ſunt.

2. *Malagma ad materiam extrahendam.*

SI materia extrahenda eſt, ut in hydropico, in lateris dolore, in incipiente abſceſſu, in ſuppuratione quoque mediocri, aptum eſt id, quod habet reſinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani, ſingulorum p. *. ceræ p. *. Aut in quo hæc ſunt: æruginis raſæ, thuris, ſingulorum p. II. *. ammoniaci

a Æginet. VII, 18. Oribaſ. Synopſ. III.

moniaci ſalis p. VI. *. ſquamæ æris, ceræ, ſingulorum p. VIII. *. reſinæ aridæ. p. XII. *. aceti cyathus. Idem præſtat cumini farina cum ſtruthio, & melle p. II. *.

3. Malagma ad jecur dolens.

Si jecur dolet, id in quo eſt balſami lachrymæ p. XII. *. coſti, cinnamomi, caſſiæ corticis, myrrhæ, croci, junci rotundi, balſami ſeminis, iridis illyricæ, cardamomi, amomi, nardi, ſingulorum. p. XVI. *. Quibus adjicitur nardinum unguentum, donec cerati craſſitudo ſit. Et hujus quidem recentis uſus eſt: ſi vero ſervandum eſt, reſinæ terebinthinæ p. XVI. *. ceræ p. X. *. ex vino leni contunduntur, & cum eo miſcentur.

4. Malagma ad lienem.

At, ſi lienis torquet, glandis, quam μυροβάλανον Græci vocant, cortex & nitrum paribus portionibus contunduntur, reſperguntur que aceto quam acerrimo: ubi cerati craſſitudinem habet, linteo, ante in aqua frigida madefacto, inlinitur, & ſic imponitur, ſupraque farina ordeacea injicitur: ſed manere ibi non amplius ſex horis debet, ne lienem conſumat: ſatiuſque eſt id bis, aut ter fieri. 216, 15.

5. Malagma commune pluribus.

Commune autem & jocinori, & lieni, & abſceſſibus, & ſtrumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoque ſuppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni ventris, Lyſias compoſuit ex his: opopanacis, galbani, reſinæ, ſingulorum p. II. *. ammonia-

moniaci, bdellii, ceræ, ſevi taurini, iridis aridæ p. IIII. *. cachryos acetabulo, piperis granis † quadraginta. quæ contrita irino unguento temperantur.

6. *Malagma ad laterum dolorem.*

Ad laterum autem dolores compoſitio eſt a Apollophanis: in qua ſunt reſinæ terebinthinæ, thuris fuliginis, ſingulorum p. IV. *. bdellii, ammoniaci, iridis: ſevi aut vitulini, aut caprini à renibus, viſci, ſingulorum p. IV. *. Hæc autem omnem dolorem levat, dura emollit, mediocriter calefacit.

7. *Ad idem Andreæ.*

Ad idem valet Andreæ quoque malagma, quod etiam reſolvit, humorem educit, pus maturat, ubi id maturum eſt, cutem rumpit, & ad cicatricem perducit. Prodeſt impoſitum minutis majoribuſque abſceſſibus: item articulis, & coxis, & pedibus dolentibus: item, ſi quid in corpore colliſum eſt, reficit: præcordia quoque dura & inflata emollit: oſſa extrahit: ad omnia denique valet, quæ adjuvare calor poteſt. Id habet ceræ p. XI. *. viſci, ſycamini, quam alias ſycomorum vocant, lachrymæ, ſingulorum p. I. *. piperis & rotundi, & longi, ammoniaci thymiamatis, bdellii, iridis Illyricæ, cardamomi, xylobalſami, thuris maſculi, myrrhæ, reſinæ aridæ, ſingulorum p. X. *. pyrethri, cocci Gnidii, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, radicis ariſtolochiæ Creticæ, cucumeris agreſtis radicis, reſinæ terebinthinæ liquidæ, ſingulorum

† Rhodius de Ponderib. p. 26. a Oribaſ. Synopſ. III. Cæl. Aurelian. Acut. M. II. 24. dicitur *Polyarchion* Marcell. de Medic. c. XX. Æginet. VII. 18.

lorum P. XX. *. quibus adjicitur unguenti irini, quantum ſatis eſt ad ea mollienda, atque cogenda.

8. Malagmata ad reſolvenda, quæ adſtricta ſunt; & mollienda, quæ dura ſunt; & digerenda, quæ coeunt.

Præcipuum vero eſt ad reſolvenda, quæ adſtricta ſunt, mollienda, quæ dura ſunt, digerenda, quæ coeunt, id, quod ad Polyarchum authorem refertur. Habet junci quadrati, cardamomi, thuris fuliginis, amomi, ceræ, reſinæ liquidæ, pares portiones.

9. Aliud malagma ad eadem.

Aliud ad eadem Nilei: crocomagmatis, quod quaſi recrementum ejus eſt, P. IV. *. ammoniaci thymiamatis, ceræ, ſingulorum P. XXX. *. ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum roſa liquatur, & tum omnia junguntur.

10. Malagma Moſchi ad molliendum.

Proprie etiam dura mollit id, quod Moſchi eſſe dicitur. Habet galbani unciam, thuris fuliginis P. III. *. ceræ, ammoniaci thymiamatis trientes †, picis aridæ P. II, *. aceti heminas tres

11. Malagma Medi ad digerenda, quæ coeunt.

Fertur etiam ad digerenda, quæ coeunt, ſub authore Medo: quod habet ceræ P. III. *. panacis P. *. ſemis, ſquamæ æris, aluminis rotundi, item ſciſſilis, ſingulorum P. I. *. plumbi combuſti P. I. *. & ſemis.

12. Malagma Panthemi ad eadem.

Ad eadem Panthemus utebatur, calcis. P. *.

† Rhodius de Ponderib. p. 12.

p. *. ſemis, ſinapis contriti, item fœni græci, aluminis, ſingulorum p. I. *. ſevi bubuli p. II. *. & ſemis.

13. *Malagma ad ſtrumas.*

Ad ſtrumam multa malagmata invenio. Credo autem, quo pejus id malum eſt, minuſque facile diſcutitur, eo plura eſſe tentata; quæ in perſonis varie reſponderunt. Andreas author eſt, ut hæc miſceantur: urticæ ſeminis p. I. *. piperis rotundi, bdellii, galbani, ammoniaci thymiamatis, reſinæ aridæ, ſingulorum p. IV. *. reſinæ liquidæ, ceræ, pyrethri, piperis longi: lactucæ marinæ ſeminis, ſulphuris ignem non experti, quod ἄπυρον vocatur, pares portiones.

14. *Aliud Miconis ad idem.*

Hoc autem Miconis c eſt: fecis aridæ, aceti, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ſinapis, cardamomi, radicis cucumeris ſilveſtris, reſinæ, ſingulorum p. IV. *. Quæ ex leni vino contunduntur.

15. *Aliud Malagma ad idem valens.*

Expeditius ad idem fit, quod habet viſci, felini ſtercoris, reſinæ, ſulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo eſt ſulphuris p. I. *. lapidis, quem pyriten vocant, p. IV. *. cumini † acetabulum. Item in quo eſt lapidis ejuſdem pars una, ſulphuris duæ partes, reſinæ terebinthinæ partes tres.

16. *Malagma ad ſtrumam, & phymata.*

Arabis autem cujuſdam eſt ad ſtrumam, & orientia tubercula, quæ φύματα vocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ, ſalis ammonia-

c Plin. H. N. XX, 23. *Mictionis*, ubi alii *Myxonis*, meminit. † I. Rhodius de Ponderib. p. 34.

moniaci, thuris, reſinæ & liquidæ & aridæ, crocomagmatis, ceræ, ſingulorum P. I. *. lapidis ejus, quem πυρίτlω vocant, P. IV. *. quibus quidam adjiciunt, ſulphuris P. II. *.

17. *Malagma ad ſtrumam, & tubera, & καρκινώδη.*

Eſt etiam proficiens in ſtruma; & in his tuberibus, quæ difficulter concoquuntur; & in his, quæ καρκινώδη vocantur, quod ex his conſtat: ſulphuris P. II. *. nitri P. IV. *. myrrhæ P. VI. *. fuliginis thuris P. *. ſemis, ſalis ammoniaci P. III. *. ceræ P. I. *.

18. *Malagma Protarchi ad parotidas, & favum, & mala ulcera.*

Protarchus autem ad παρωτίδας atque tubercula, quæ μελικηρίδας, id eſt favi, vel φύματα nominantur, item mala ulcera, pumicis, reſinæ pineæ liquidæ, thuris fuliginis, ſpumæ nitri, iridis, ſingulorum P. VIII. *. cum ceræ P. IX. *. miſcebat, hiſque olei cyathum & dimidium adjiciebat.

19. *Malagma adverſus panum, & phymata.*

At adverſus panum, tum primum orientem quod φύγεθλον Græci vocant, & omne tuberculum, quod φῦμα nominatur, miſcetur ochra, quæ Attice nominatur, cum 247, duabus partibus ſimilæ, hiſque, dum contunduntur, ſubinde mel inſtillatur, donec 21. malagmatis craſſitudo ſit.

20. *Malagma adverſus phymata.*

Diſcutit etiam omne tuberculum, quod φῦμα vocatur, id, quod habet calcis, ſpumæ nitri, piperis rotundi, ſingulorum P. I. *.

I. *. galbani P. II. *. ſalis P. IV. *. quæ excipiuntur cerato ex roſa facto.

21. *Malagma ad ſupprimendum omne, quod abſcedit.*

Supprimit quoque omne, quod abſcedit, id, in quo eſt galbani, fabæ freſſæ, ſingulorum P. I. *. myrrhæ, thuris, corticis ex radice capparis, ſingulorum P. IV. *. Satiſque omnia abſcedentia digerit murex combuſtus, & bene contritus, aceto ſubinde adjecto.

22. *Malagma ad ſanguinem ſupprimendum.*

At, ſi plus ſatis ſanguis ſubit, recte imponitur, quod adverſus phymata quoque poteſt. Conſtat ex his: bdellii, ſtyracis, ammoniaci, galbani, reſinæ & aridæ & liquidæ pineæ; item ex lentiſci, thuris, iridis, ſingulorum P. II. *.

23, *Malagma ad carcinomata & phymata lenienda.*

Carcinomata vero & phymata commode his leniuntur: galbani, viſci, ammoniaci, reſinæ terebinthinæ ſingulorum P. I. *. ſevi taurini P. *. ſemis, fecis combuſtæ quam maxima portione, dum id ſiccius non faciat, quam eſſe malagma oportet.

24. *Malagma ad faciem contuſam ejuſque livorem.*

Quod ſi facie contuſa livor ſubcruentus eſt, hæc compoſitio nocte & die impoſita tollit. Ariſtolochiæ, thapſiæ, ſingulorum P. II. *. bdellii, ſtyracis, ammoniaci thymiamatis, galbani, reſinæ aridæ, & ex lentiſco liquidæ, thuris maſculi, iridis Illyricæ, ceræ, ſingulorum P. IV. *. Eidem faba quoque impoſita proficit.

25. *Malagmata ἀναστομωτικὰ ad aperiendum.*

Sunt etiam quædam malagmata, quæ ἀναστομωτικὰ Græci vocant, quoniam aperiendi vim habent. Quale eſt, quod ex his conſtat: piperis longi, ſpumæ nitri, ſingulorum P.II.*. eryſimi P.IV.*. quæ cum melle miſcentur. Idoneaque etiam ſtrumæ aperiendæ ſunt. Ejus generis, vehementiuſque ex his eſt, quod habet calcis P.IV.*. piperis grana ſex, nitri, ceræ, ſingulorum P.X.*. mellis P.III.*. olei heminam. 281.

26. *Miconis Malagma, ad reſolvendum aperiendumque ac purgandum.*

Miconis quoque eſt, quod reſolvit, aperit, purgat. Habet alcyonium, ſulphur, nitrum, pumicem, pari pondere; quibus tantum picis, & ceræ adjicitur, ut fiat cerati craſſitudo.

27. *Malagma ad oſſa & nervos.*

Ad oſſa autem Ariſtogenis, fit ex his: ſulphuris P. I. *. reſinæ terebinthinæ, nitri ſpumæ, & ex ſcilla partis interioris, plumbi eloti, ſingulorum P.II. *. thuris fuliginis P. VIII. *. ficus aridæ quam pinguiſſimæ, ſevi taurini, ſingulorum P.VIII. *. ceræ P.XII. *. iridis Macedonicæ P. VI. *. ſeſami fricti acetabulum. maximeque nervis & articulis malagma hoc convenit,

28. *Malagma Euthyclei ad articulos, & ad omnem dolorem.*

Euthyclei quod eſt, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad veſicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas ἀγκύλας Græci nominant, conveniens, habet fuligi-

liginis thuris acetabulum, reſinæ tantundem, galbani ſine ſurculis ſeſcunciam, ammoniaci, bdellii, ſingulorum p. *. ceræ p. *. ſemis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri, ſingulorum p. xiv. *. reſinæ liquidæ p. vi. *. ceræ p. xvi. *.

29. *Malagma Soſagoræ ad dolores articulorum.*

Ad dolores articulorum Soſagoræ: plumbi combuſti, papaveris lachrymæ, corticis hyoſcyami, ſtyracis, peucedani, ſevi, reſinæ, ceræ par pondus.

30. *Chryſippi Malagma, ad idem valens.*

Eſt & Chryſippi: reſinæ liquidæ, ſandarachæ, piperis, ſingulorum p. xii. *. quibus ceræ paululum adjicitur.

31. *Cteſiphontis Malagma ad idem valens, & ad parotidas, & phymata, & ſtrumam.*

Cteſiphontis: ceræ Creticæ, reſinæ terebinthinæ, nitri quam ruberrimi, ſingulorum p. *. ſemis, olei cyathi tres. Sed id nitrum ante per triduum, inſtillata aqua, teritur, & cum ſextario ejus incoquitur, donec omnis humor conſumatur. Prodeſt vero ea compoſitio etiam ad parotidas, phymata, ſtrumam, omnemque coitum humoris emolliendum.

32. *Malagma ad articulos.*

Ad articulos, fici quoque aridæ partem nepetæ miſtam; vel uvam taminiam ſine ſeminibus cum pulegio recte aliquis imponit.

33. *Malagma Ariſtonis, adverſus podagras & recentia phymata, & omnes dolores.*

Eadem podagræ præſidio ſunt. Sed ad

eam

eam ſit Ariſtonis quoque, quod habet nardi, cinnamomi, caſſiæ, chamæleontis, junci rotundi, ſingulorum P. VIII. *. ſevi caprini ex irino liquati P. XX. *. iridis P. I. *. quæ in aceto quam acerrimo jacere per XX. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloreſque omnes diſcutit.

34. *Theoxeni Malagma ad pedum dolores.*

At Theoxenus ad pedum dolores, ſevi à renibus partem tertiam, ſalis partes duas miſcebat, hiſque membranulam illitam imponebat; tum ſuperinjiciebat ammoniacum thymiama in aceto liquatum.

35. *Numenii Malagma ad podagram, cæteroſque articulos induratos.*

At Numenius podagram, cæteroſque articulos induratos hoc molliebat: abrotoni, roſæ aridæ, papaveris lachrymæ, ſingulorum P. III. *. reſinæ terebinthinæ P. IV. *. thuris, ſpumæ nitri, ſingulorum P. VIII. *. iridis, ariſtolochiæ, ſingulorum P. XII. *. ceræ P. III. *. quibus adjicitur cedriæ cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi ſextarius.

36. *Dexii Malagma, ſi quando callus in articulis increvit.*

Si quando autem in articulis callus increvit, Dexius docuit imponere, calcis P. IV. *. ceruſſæ P. VIII. * reſinæ pineæ P. XX. *. piperis grana XXX. ceræ P. II. *. Quibus, dum contunduntur, hemina vini lenis inſtillatur.

CAP. XIX.

De Emplaſtris. [a]

EX emplaſtris autem nulla majorem uſum præſtant, quam quæ cruentis protinus vulneribus injiciuntur. ἔναιμα Græci vocant. Hæc enim reprimunt inflammationem, niſi magna vis eam cogit; atque tum illius quoque impetum minuunt, & glutinant vulnera, quæ id non patiuntur, & cicatricem iiſdem inducunt. Conſtant autem ex medicamentis non pinguibus, ideoque ἀλίπαντα à Græcis nominantur.

1. *Barbarum Emplaſtrum nigrum, quod cruentis protinus vulneribus injicitur.*

Optimum ex his eſt, quod Barbarum [b] nominatur. Habet enim æruginis raſæ p. XII. *. ſpumæ argenti p. XX. *. aluminis, picis aridæ, reſinæ pineæ aridæ, ſingulorum p. I. *. quibus adjiciuntur olei & aceti ſingulæ heminæ.

2. *Choacon Emplaſtrum nigrum, ad idem valens.*

Alterum ad idem, quod Choacon vocant, habet ſpumæ argenti p. X. *. reſinæ aridæ tantundem. ſed ſpuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplaſtris color niger eſt. qui fere talis fit, ex pice atque reſina: ut ex bitumine nigerrimus; ex ærugine, aut æris ſquama, viridis; ex minio ruber; ex ceruſſa, albus.

3. *Baſilicon Emplaſtrum nigrum ad idem.* [c]

Paucæ admodum compoſitiones ſunt, in quibus aliquid miſturæ varietas novat. Ergo id quoque nigrum eſt, quod βασιλικὸν

a P. Ægineta VII, 17. b Scribon. Larg. c. LXXVII. c. 207. c Oribaſ. Synopſ. III.

κὸν nominatur. Habet opopanacis p. I. *. galbani p. II. *. picis, & reſinæ ſingulorum p. X. olei dimidium cyathum.

4. *Smaragdinum Emplaſtrum ad idem.*

At, quod perviride eſt, Smaragdinum appellatur. in quo ſunt reſinæ pineæ p. III. *. ceræ p. I. *. æruginis, p. *. ſemis, thuris pollinis p. II. *. olei tantundem, & aceti, quo pollen & ærugo in unum cogantur.

5. *Emplaſtrum rufum ad idem.* d

Eſt etiam coloris fere ruffi, quod celeriter ad cicatricem vulnera perducere videtur. Habet thuris p. I. *. reſinæ p. II. *. ſquamæ æris p. III. *. ſpumæ argenti p. XX. *. ceræ p. C. *. olei heminam.

6. *Παρακολλητικὸν Emplaſtrum ad idem.*

Præterea eſt, quod παρακολλητικὸν à glutinando vocant. Conſtat ex his: bituminis, aluminis ſciſſilis p. IV. *. ſpumæ argenti p. IV. *. & olei veteris hemina.

7. *Cephalicum Emplaſtrum Philotæ, capiti conveniens.*

Præterea ſunt quædam generis ejuſdem, quæ, quia capitibus fractis maxime conveniunt, κεφαλικὰ à Græcis nominantur. Philotæ compoſitio habet terræ Eretriæ, chalcitidis, ſingulorun p. IV. *. myrrhæ, æris combuſti, ſingulorum p. X. *. ichthyocollæ p. VI. *. æruginis raſæ, aluminis rotundi, miſyos crudi, ariſtolochiæ, ſingulorum p. VIII. *. ſquamæ æris p. XX. thuris maſculi p. II. *. ceræ p. I. roſæ, & olei acerbi, ternos cyathos, aceti quantum ſatis eſt, dum arida ex eo conteruntur.

d Scribon. Larg. c. LXXXIII.

8. *Emplaſtrum viride ad idem valens.*

Aliud ad idem viride. Habet æris combuſti, ſquamæ æris, myrrhæ, ichthyocollæ, ſingulorum p. VI. *. miſyos crudi, æruginis raſæ, ariſtolochiæ, aluminis rotundi, ſingulorum p. VIII. *. ceræ p. VI. olei heminam, aceti quod ſatis ſit.

9. *Tetrapharmacum Emplaſtrum, ad pus movendum.* e

Puri autem movendo non aliud melius, quam quod expeditiſſimum eſt, & † τετραφάρμακον à Græcis nominatur. Habet pares portiones ceræ, picis, reſinæ, ſevi taurini; ſi id non eſt, vitulini.

10. *Enneapharmacum Emplaſtrum ad pus movendum, & ad purgandum valens.*

Alterum ad idem, ‡ ἐννεαφάρμακον nominatur; quod magis purgat. Conſtat ex novem rebus, cera, melle, ſevo, reſina, myrrha, roſa, medulla vel cervina vel vitulina vel bubula, œſypo, butyro. Quorum quoque pondera paria miſcentur.

11. *Emplaſtra, quibus utriuſque rei facultas eſt.*

Sunt autem quædam emplaſtra quibus utriuſque rei facultas eſt. quæ, niſi ſingula habenda ſit, meliora ſunt; alias deteriora, nec, niſi cum utraque opus eſt, aut in ſingulis ſingulorum inopia, utenda veniunt: ſed in copia rejicienda ſunt; his potius adhibitis, quæ id proprie, quod eo tempore opus eſt, conſequuntur. Exempli cauſa duo proponam.

Attalum Emplaſtrum ad vulnera.

Eſt igitur ad vulnera Attalum: quod habet

e Scribon. Larg. cap. LXXXI. c. 211. † Caſaub. ad Spartiani Adrianum, c. 21. pag. 192 ‡ Caſaub. ad Spartian. Adrian. c. 21. pag. 192. 232.

bet ſquamæ æris p. VI. *. thuris fuliginis p. XV. *. ammoniaci tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ p. XXV. *. ſevi taurini tantundem, aceti heminas tres, olei ſextarium.

Judæi Emplaſtrum, fracto capiti accommodatum.

At inter ea, quæ fracto capiti accommodantur, habent quidam id, quod ad authorem Judæum [f] refertur. Conſtat ex his: ſalis p. IV. *. ſquamæ æris rubri, æris combuſti, ſingulorum p. XII. *. ammoniaci thymiamatis, thuris fuliginis, reſinæ aridæ, ſingulorum p. VI. *. reſinæ Colophoniæ, ceræ, ſevi vitulini curati, ſingulorum p. XX. *. additur aceti ſeſquicyathus, olei minus 271, 8,
cyatho †. Quæ τεθεραπευμένα Græci appellant, nos curata vocàmus; cum ex ſevo puta omnes membranulæ diligenter exemptæ ſunt, aut ex alio medicamento.

12. *Emplaſtra* ἐπισπαστικὰ. g

Sùnt etiam quædam emplaſtra nobilia ad extrahendum. quæ ipſa quoque ἐπισπαστικὰ nominantur. Quale eſt, quod, quia lauri baccas habet, διὰ δαφνίδων appellatur. In eo eſt, reſinæ terebinthinæ p. x. *. nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, ſingulorum p. XX. *. olei paululum. Quoties autem baccam, aut nucem, aut ſimile aliquid poſuero, ſcire oportebit, antequam expendatur, ei ſummam pelliculam eſſe demendam.

13. *Aliud* διὰ δαφνίδων, *ad extrahendum, & pus movendum.*

Aliud eodem nomine, quod puri quoque movendo eſt. Sevi vitulini, ammo-

f Aëtius Tetrab. IV. Serm. III, 14. † Rhodius de Ponderib. & Menſur. p. 35. g Scribon. Larg. c. LXXXVI.

niaci trymiamatis, picis, ceræ, nitri, baccarum lauri, reſinæ aridæ, ariſtolochiæ, pyrethri, pares portiones.

14. *Philocratis Emplaſtrum, ad extrahendum, & pus movendum.*

Præter hæc, eſt Philocratis: quod habet ſalis ammoniaci p. VII. *. ariſtolochiæ p. VIII. *. ceræ, reſinæ terebinthinæ, fuliginis thuris, ſingulorum p. XV. *. ſpumæ argenti p. XXXII. *. Quibus, ut pus quoque moveant, iridis p. III. *. galbani p. VI. *. adjiciuntur.

15. *Ῥυπῶδης Emplaſtrum, ad extrahendum.*

Optimum tamen ad extrahendum eſt id quod à ſimilitudine ſordium ῥυπώδη Græci appellant. Habet myrrhæ, croci, iridis, propolis, bdellii, capitulorum punici mali, aluminis ſciſſilis & rotundi, miſyos, chalcitidis, atramenti ſutorii cocti, opopanacis, ſalis ammoniaci, viſci, ſingulorum p. IV. *. ariſtolochiæ p. VIII. *. ſquamæ æris p. XVI. *. reſinæ terebinthinæ p. LXXV. *. ceræ, & ſevi vel taurini vel hircini ſingulorum p. C. *.

16. *Emplaſtrum Hecatæi, ad extrahendum.*

Hecatæo quoque authore emplaſtrum generis ejuſdem fit ex his: galbani p. II. *. fuliginis thuris p. IV. *. picis p. VI. *. ceræ, & reſinæ terebinthinæ, ſingulorum p. VIII. *. quibus paulum irini unguenti miſcetur.

17. *Alexandrinum Emplaſtrum viride, ad extrahendum.*

Valenſque ad idem emplaſtrum viride

Ale-

Alexandrinum eſt. Habet aluminis ſciſſilis p. VIII. *. ſalis ammoniaci, p. VII. *. ſquamæ æris p. XVI. *. myrrhæ, thuris ſingulorum p. XVIII. *. ceræ p. CL. *. reſinæ Colophoniæ aut pineæ p. CXC. *. olei heminam, aceti ſextarium.

18. *De Emplaſtris exedentibus.*

Quædam autem ſunt emplaſtra exedentia, quæ σηπτικὰ Græci vocant, quale eſt id, quod habet reſinæ terebinthinæ, fuliginis thuris, ſingulorum p. II. *. ſquamæ æris p. I. *. ladani p. II. *. aluminis tantundem, ſpumæ argenti p. IV. *.

19. *Emplaſtrum, quod exeſt corpus, oſſa reſolvit, & ſupercreſcentem carnem coercet.*

Exeſt etiam vehementer corpus, atque oſſa quoque reſolvit, & ſupercreſcentem carnem coercet id, quod habet ſpumæ argenti, ſquamæ æris, uncias ſingulas; nitri ignem non experti, lapidis Aſii, ariſtolochiæ p. ſextantes †, ceræ, reſinæ terebinthinæ, thuris, olei veteris, atramenti ſutorii, ſalis ammoniaci p. ſemis, æruginis raſæ p. ‡ beſſem, aceti ſcillitici heminam, vini aminæi tantundem.

20. *Emplaſtra adverſus morſus, & alia recentiora vulnera.*

Emplaſtrum Diogenis nigrum.

Sunt etiam adverſus morſus quædam accommodata; quale eſt Diogenis nigrum: quod habet bituminis, ceræ, reſinæ pineæ aridæ, ſingulorum p. XX. *. ſpumæ argenti p. C. *. olei § ſextarium. Aut in quo ſunt ſquamæ æris. p. IV. *. ceruſſæ, & æruginis raſæ ſin-

† I. Rhodius de Ponderib. p. 13. ‡ I. Rhodius de Ponderib. p. 11, 12. § I. Rhodius de Ponderib. p. 27.

ſingulorum p. VIII. ✶. ammoniaci p. XII. ✶. ceræ, reſinæ pineæ, ſingulorum. p. XXV. ✶. ſpumæ argenti p. C. ✶. olei ſextarium, Aut in quo ſunt ſquamæ æris p. XIV. ✶. galbani p. VI. ✶. ceruſſæ, & æruginis raſæ, ſingulorum p. VIII. ✶. ammoniaci p. XII. ceræ, reſinæ pineæ ſingulorum p. LV. ✶. ex quibus ſpuma argenti concoquitur.

21. *Epheſium Emplaſtrum rubrum, ad idem valens.*

Rubrum quoque emplaſtrum, quod Epheſium vocatur, huc aptum eſt. Habet reſinæ terebinthinæ p. II. ✶. galbani p. IV. ✶. minii ſinopici p. VI. ✶. thuris fuliginis p. VI. ✶. ceræ p. VIII. ✶. ſpumæ argenti p. LVI. ✶. olei veteris heminam.

22. *Aliud Emplaſtrum, ad idem valens.*

Item id, quod ex his conſtat; ſquamæ æris, thuris fuliginis, ſingulorum p. IV. ✶. galbani p. VI. ✶. ſalis ammoniaci p. XII. Z. ✶. ceræ p. XXV. ✶. olei tribus heminis. Hæc autem aliis quoque recentioribus vulneribus recte imponuntur.

23. *Λευκὰ Emplaſtra non gravibus vulneribus accommodata, & maxime ſenilibus.*

Sunt etiam alba lenia, λευκὰ Græci vocant, fere non gravibus vulneribus accommodata, præcipueque ſenilibus. Quale eſt quod habet ceruſſæ p. LII. ✶. ſevi vitulini curati, & ceræ, ſingulorum p. LVIII. ✶. olei heminas tres, ex quibus ea ceruſſa coquitu

24. *Elephantinum Emplaſtrum.* a

Aliud, quod habet ceruſſæ p. XX. ✶. ceræ. p. LV. ✶.

a Oribaſ. Synopſ. l. III.

p. LV. ✶. olei heminam, aquæ ſextarium. Quæ quoties adjiciuntur ceruſſæ vel ſpumæ argenti, ſcire licet, illa ex his coquenda eſſe. Eſt autem ea percandida compoſitio, quæ ſupra poſita eſt, ideoque elephantina nominatur.

25. *Lenia Emplaſtra.*

Lenia quoque quædam emplaſtra ſunt, quæ [b] λιπαρὰ fere Græci nominant; ut id quod habet minii p. IV. ✶. ſpumæ argenti p. XXV. ✶. ceræ, & adipis ſuillæ ſingulorum p. XXXV. ✶. vitellos ovorum quatuor.

26. *Emplaſtrum lene.*

Alia compoſitio generis ejuſdem: ceræ, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum p. V. ✶. ceruſſæ p. VIII. ✶. ſpumæ argenti, plumbi retrimenti, (σκωρίαν μολύβδου Græci vocant) 247, 34.
ſingulorum p. X. ✶. cicini olei, & myrtei, ſingulorum heminæ tertia.

27. *Archagathi Emplaſtrum lene.*

Alia, quæ ad authorem Archagathum refertur: miſyos cocti, æris combuſti, ſingulorum p. IV. ✶, ceruſſæ coctæ p. VIII. ✶. reſinæ terebinthinæ p. X. ✶. ſpumæ argenti p. VI. ✶.

21. *Emplaſtra ejuſdem generis, ad leniendum apta.*

Etiamnum generis ejuſdem: ſpumæ argenti, ceræ, adipis ſuillæ, ſingulorum p. XXVII. ✶. vitelli cocti, roſæ hemina. Aut compoſitio hæc: cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis ſuillæ pars quarta, paululum ex plumbi retrimento. Aut hæc compoſitio: ſpumæ argenti † ſelibra, ex olei hemina, & aquæ marinæ altera, cocta donec

nec

b *Plin.* XXIII, 9. & XXXIII, 6. c *Rhodius de Ponderib. p. 12.*

nec bullire deſierit, cui paulum ceræ ſit adjectum. Aut hæc: pares portiones ceræ, ſevi, ſtibii, ſpumæ argenti, ceruſſæ.

Cap. XX.

De Paſtillis.

Et primo de his, qui ad recentia vulnera glutinanda, ſanandaque apti ſunt.

Pastilli quoque facultates diverſas habent. Sunt enim ad recentia vulnera glutinanda ſanandaque apti. Qualis eſt, qui habet chalcitidis, miſyos, ſpumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis ſciſſilis modice cocti, ſingulorum p. I. *. æris combuſti, capitulorum mali punici, ſingulorum p. III. *. Hunc oportet diluere aceto, ac ſic, ubi vulnus glutinandum eſt, illinere. At, ſi nervoſus aut muſculoſus is locus eſt, commodius eſt cerato miſcere, ſic ut illius octo partes, nona hujus ſit.

1. *Alius Paſtillus ad glutinanda vulnera.*

Alius ad idem. Conſtat ex his: bituminis, aluminis ſciſſilis, ſingulorum, p. I. *. æris combuſti p. IV. *. ſpumæ argenti p. XI. *. olei ſextario.

2. *De Sphragide Paſtillo, quem Polyidas confecit ad glutinandum vulnus.*

Sed longe Polyidæ [d] celeberrimus eſt: σφραγίς autem nominatur. Qui habet aluminis ſciſſilis p. IV. *. atramenti ſutorii p. II. *. myrrhæ p. V. *. aloes tantundem, capitulorum punici mali, fellis taurini, ſingulorum p. VI. *. quæ contrita vino auſtero excipiuntur.

3. Paſtil-

[d] Cælius Aurelian. de Acut. Morb. III, 3.

3. *Paſtillus ad ulcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, & in obſcœnis partibus, inflammationeſque eorum.*

Ad ulcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, obſcœnis partibus, inflammationeſque eorum: chryſocollæ p. I. *. atramenti ſutorii, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. II. *. halicacabi corticis p. IV. *. minii p. VI. *. ſpumæ argenti p. XII. *. ceruſſæ p. XVI. *. quæ ex aceto coguntur, &, ubi utendum eſt, diluuntur.

4. *Paſtillus Andronis ad uvam inflammatam, ad naturalia ſordida, etiam cancro laborantia.*

Andronis e vero eſt ad uvam inflammatam, ad naturalia ſordida, etiam cancro laborantia: gallæ, atramenti ſutorii, myrrhæ, ſingulorum p. I. *. ariſtolochiæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. II. *. capitulorum punici mali p. XXV. *. ex paſſo coactorum & cum uſus exigit, aceto vel vino dilutorum, prout valentius aut levius vitium eſt, cui medendum eſt.

5. *Paſtillus ad fiſſa ani, vel ora venarum fundentia ſanguinem, vel cancrum.*

Proprie autem ad ani fiſſa, vel ora venarum fundentia ſanguinem, vel cancrum valet: æruginis p. II. *. myrrhæ p. IV. *. gummi p. VIII. *. thuris p. XII. *. ſtibii, lacrymæ papaveris, acaciæ, ſingulorum p. XVI. quæ ex vino & teruntur, & in ipſo uſu deliquantur.

6. *Paſtillus ad expellendum calculum ex veſica.*

Expellere autem ex veſica cum urina calculum videtur hæc compoſitio: caſſiæ, croci,

e Oribaſ. *Synopſ. III.* Galen. de Comp. Med. *ſecund. loc. III.*, 3.

croci, myrrhæ, coſti, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balſami, hyperici, pares portiones conteruntur; deinde vinum lene inſtillatur, & paſtilli fiunt, qui ſinguli habeant p. I. *. hique ſinguli quotidie mane jejuno dantur.

Cap. XXI.

De Peſſis.

HÆc tria compoſitionum genera, id eſt, quæ in malagmatis, emplaſtris paſtilliſque ſunt, maximum præcipueque varium uſum præſtant. Sed alia quoque utilia ſunt: ut ea quæ fœminis ſubjiciunt. πεσσοὺς Græci vocant. Eorum hæc proprietas eſt: medicamenta compoſita molli lana excipiuntur, eaque lana naturalibus conditur.

I. *Ad ſanguinem evocandum.*

Ad ſanguinem autem evocandum, cauneis duabus adjicitur nitri p. I. *. aut allii ſemen conteritur, adjicitur myrrhæ paululum, & unguento ſuſino miſcetur. Aut cucumeris ſylveſtris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

2. *Ad vulvam molliendam.*

Ad vulvam molliendam, ovi vitellus, & fœnum Græcum, & roſa, & crocum temperantur. Aut elaterii p. III. *. ſalis tantundem, uvæ taminiæ p. VI. *. melle excipiuntur.

3. *Alia Peſſi compoſitio, ad idem valens.*

Aliud Boetho [a] authore: quod habet croci, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum p. IV. *. myr-

[a] Ejus meminit Cicero de Divin. II, 21.

myrrhæ p. III. *. roſæ p. I. *. ſevi vitulini p. III. ceræ p. II. *. miſceantur.

4. Ad inflammationes vulvæ Numenii Peſſus.

Optima autem adverſus inflammationes vulvæ Numenii compoſitio eſt, quæ habet croci p. III. *. ceræ p. I. *. butyri p. VIII. *. adipis anſerinæ p. XII. *. vitellos coctos duos, roſæ minus cyatho. 263, 15.

5. Ad ejiciendum è vulva infantem mortuum.

Si vero infans intus deceſſit, quo facilius ejiciatur, malicorium ex aqua terendum, eoque utendum eſt.

6. Si mulier vitio locorum concidit, qua curatione utendum ſit.

Si concidere vitio locorum mulier ſolet, cochleæ cum teſtis ſuis comburendæ, conterendæque, deinde his mel adjiciendum.

7. Si mulier non comprehendit.

Si non comprehendit, adeps leonina ex roſa mollienda eſt.

Cap. XXII.

De Medicamentis, quibus aridis utimur,

1. Ad carnem ſupercreſcentem exedendam.

Quædam miſturæ medicamentorum ſunt, quibus aridis neque coactis utimur ſic, ut inſpergamus; aut cum aliquo liquido mixta illinamus: quale eſt, ad carnem ſupercreſcentem exedendam, quod habet ſquamæ æris, fuliginis thuris, ſingulorum p. I. *. æruginis p. II. *. Hæc autem eadem cum melle purgant ulcera; & cum cera, implent. Miſy quoque & galla, ſi paribus portionibus miſceantur, corpus conſumunt: eaque vel arida inſper-

ſpergere licet, vel excepta cadmia illinire.

2. *Ad putrem carnem continendam, ne ultra ſerpat, eamque leniter exedendam, plures compoſitiones.*

Putrem vero carnem continet, neque ultra ſerpere patitur, & leniter exeſt, mel vel cum lenticula, vel cum marrubio, vel cum oleæ foliis, ante ex vino decoctis. Item ſertula campana in mulſo cocta, deinde contrita. Aut calx cum cerato. Aut amaræ nuces cum allio, ſic ut hujus pars tertia ſit, paululumque his croci adjiciatur. Aut quod habet ſpumæ argenti p. VI. *. cornu bubuli combuſti p. XII. *. olei myrtei, & vini cyathos ternos. Aut quod ex his conſtat: floris punici mali, atramenti ſutorii, aloes, ſingulorum p. II. * aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum p. IV. *. gallæ p. VIII. *. ariſtolochiæ p. X. *. Vehementius idem facit, etiam adurendo, auripigmentum cum chalcitide, & aut nitro, aut calce, aut charta combuſta. Item ſal cum aceto. Vel ea compoſitio, quæ habet chalcitidis, capitulorum mali punici, aloes, ſingulorum p. II. *. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum p. IV. *. gallæ p. VIII. *. ariſtolochiæ. p. X. *. mellis quantum ſatis ſit ad ea cogenda. Vel cantharidum, ſulphuris, ſingulorum p. I. *. lolii p. III. *. quibus adjicitur picis liquidæ quantum ſatis eſt ad jungendum. Vel chalcitis quoque cum reſina & ruta mixta: aut cum eadem reſina diphryges: aut uva taminia cum pice liquida. Idem vero poſſunt & feces vini combuſtæ, & calcis & nitri pares

pares portiones. Vel aluminis ſciſſilis p. I. thuris, ſandarachæ, nitri, ſingulorum p. I. *. gallæ. p. VIII.*. ariſtolochiæ p. X. *. mellis quantum ſatis eſt.

3. Heræ compoſitio. a

Eſt etiam Heræ compoſitio, quæ habet myrrhæ, chalcitidis, ſingulorum, p. II. *. aloes, thuris, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. IV.*. ariſtolochiæ, gallæ immaturæ, ſingulorum p. VIII. *. malicorii contriti p. XX. *.

4. Judæi compoſitio.

Eſt & Judæi: in qua ſunt calcis partes duæ, nitri quam ruberrimi pars tertia: quæ urina impuberis pueri coguntur, donec ſtrigmenti craſſitudo ſit. Sed ſubinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus eſt.

5. Jollæ compoſitio.

At Jollas, chartæ combuſtæ, ſandarachæ, ſingulorum p. I. *. calcis p. II. p. auripigmenti tantundem miſcebat.

6. Ad ſanguinis profluvia vel ex membrana cerebri, vel aliis locis; & ad cancrum, & ad inducendam cicatricem, & ad coercendam carnem increſcentem.

Si vero ex membrana, quæ ſuper cerebrum eſt, profluit ſanguis, vitellus combuſtus & contritus inſpergi debet. Si ex alio loco ſanguinis profluvium eſt, auripigmenti, ſquamæ æris, ſingulorum p. I.*. ſandarachæ p. II.*. marmoris cocti p. IV. *. inſpergi debent. Eadem cancro quoque obſiſtunt. Ad inducendam cicatricem, ſquamæ æris, thuris fuliginis, ſingulorum

a Oribaſ. Synopſ. L. III. de *Paſtillis*.

p. II. *. calcis p. IV. p. Eadem increſcentem quoque carnem coercent.

7. *Timaei compoſitio ad ignem ſacrum vel cancrum.*

Timæus autem ad ignem ſacrum, & ad cancrum his utebatur: myrrhæ p. II. *. thuris, atramenti ſutorii, ſingulorum p. III. *. ſandarachæ, auripigmenti, ſquamæ æris, ſingulorum p. IV. *. gallæ p. VI. *. ceruſſæ combuſtæ p. VIII. *. Eadem vel arida inſperſa, vel melle excepta idem præſtant.

8. *Ad ſternutamenta excitanda.*

Sternutamenta vero & albo veratro, vel ſtruthio conjecto in nares excitantur. vel his miſtis: piperis, veratri albi, ſingulorum p. *. III. caſtorei p. I. *. ſpumæ nitri p. II. *. ſtruthii p. III. *.

9. *Gargarizationes quibus fieri debeant.*

Gargarizationes autem aut lævandi cauſa fiunt, aut reprimendi, aut evocandi. Lævant, lac, cremor vel ptiſanæ, vel furfurum. Reprimit autem aqua, in qua vel lenticula, vel roſa, vel rubus, vel cotoneum malum, vel palmulæ decoctæ ſunt. Evocant, ſinapi, piper.

Cap. XXIII.

De Antidotis, & quibus malis opitulentur.

Antidota raro, ſed præcipue interdum neceſſaria ſunt, quia graviſſimis caſibus opitulantur. Ea recte quidem dantur colliſis corporibus vel per ictus, vel ubi ex alto deciderunt, vel in viſcerum late-

laterum, faucium, interiorumque partium doloribus. Maxime autem deſideranda ſunt adverſus venena, vel per morſus, vel per cibos, aut potiones noſtris corporibus inſerta.

1. Compoſitio antidoti.

Unum eſt, quod habet lacrymæ papaveris p. *. z. acori, malabathri p. v. *. iridis Illyricæ, gummi, ſingulorum p. II. *. aniſi p. III. *. nardi Gallici, foliorum roſæ aridorum, cardamomi, ſingulorum p. IV. *. petroſelini p. *. III. z. trifolii p. v. *. caſſiæ nigræ, ſilis, bdellii, carpobalſami, ſeminis papaveris albi, ſingulorum p. *. z. ſtyracis p. *. v. z. myrrhæ, opopanacis, nardi Syri, thuris maſculi, hypociſtidis ſucci, ſingulorum p. VI. *. caſtorei p. VI. *. coſti, piperis albi, galbani, reſinæ terebinthinæ, croci, floris junci rotundi, ſingulorum p. VI. *. z. dulcis radicis p. VIII. *. z. quæ melle vel paſſo excipiuntur.

2. Aliud antidotum, [a] Ambroſia nominatum; quod Zopyrus Ptolemæo regi compoſuit.

Alterum, quod Zopyrus regi Ptolemæo dicitur compoſuiſſe, atque Ambroſiam nominaſſe; ex his conſtat: coſti, thuris maſculi, ſingulorum p. v. *. piperis albi p. *. z. floris junci rotundi p. II. *. cinamomi p. III. *. caſſiæ nigræ p. IV. *. croci Cilicii p. *. IV. z. myrrhæ, quam ſtacten nominant, p. v. *. nardi Indici p. *. v. z. quæ ſingula contrita melle cocto excipiuntur: deinde, ubi utendum eſt, id, quod [b] Ægyptiæ fabæ magnitudinem impleat, in potione vini diluitur.

a Ambroſiæ Junii Criſpi meminit Marcellus de Medic. cap. XXIII. p. 345. b Rhodius de Ponderib. p. 25.

3. *Antidotum Mithridatis.* c

Nobiliſſimum autem eſt Mithridatis. quod quotidie ſumendo rex ille dicitur adverſus venenorum pericula tutum corpus ſuum reddidiſſe. In quo hæc ſunt: coſti p. *. z, acori p. v.*. hyperici, cumini, ſagapeni, acaciæ ſucci, iridis Illyricæ, cardamomi, ſingulorum p. II. *. aniſi p. III.*. nardi Gallici, gentianæ radicis, aridorum roſæ foliorum, ſingulorum p. IV. *. papaveris lachrymæ, petroſelini, ſingulorum p. *. IV. z. caſſiæ, ſileris, lolii, piperis longi, ſingulorum p. VI. *. ſtyracis p. *. V. z. caſtorei, thuris, hypociſtidis ſucci, myrrhæ, opopanacis, ſingulorum p. VI.*. malabathri folii p. VI. *. floris junci rotundi, reſinæ terebinthinæ, galbani, dauci Cretici ſeminis, ſingulorum p. *. V. z. nardi, opobalſami, ſingulorum p. *. VI. z. thlaſpis p. *. VI. radicis Ponticæ p. VII. *. croci, zinziberis, cinnamomi, ſingulorum p. *. VIII. Hæc contrita melle excipiuntur, & adverſus venenum, quod magnitudinem nucis Græcæ impleat, ex vino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorum vel quod d Ægyptiæ fabæ vel ervi magnitudinem impleat, ſatis eſt.

CAP. XXIV.

De Acopis. a

1. *Acopum nervis utile.*

ACOPA quoque utilia nervis ſunt. Quale eſt, quod habet floris junci rotundi p. *. II. zz. coſti, junci quadrati,

c Plin. H. N. XXIII, 18. d I. Rhodius de Ponderib. p. 26. a Scribon. Larg. cap. CLIV. c. 26.

drati, lauri baccarum, ammoniaci, cardamomi, ſingulorum p. *. IV. z. myrrhæ, æris combuſti, ſingulorum p. VII. *. iridis Illyricæ, ceræ, ſingulorum p. IV. *. Alexandrini calami, junci rotundi, aſpalathi, xylobalſami, ſingulorum p. XVIII. *. ſevi. p. I. *. unguenti irini cyathum.

2. *Acopum Elodes nervis utile.*

Alterum, quod ἐλαιώδης vocant, hoc modo fit: ceræ p. *. z. olei tantundem, reſinæ terebinthinæ ad nucis juglandis magnitudinem; ſimul incoquuntur: deinde infuſa in mortario teruntur, inſtillaturque ſubinde quam optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti, & roſæ terni cyathi.

3. *Ἔγχριστα ad ulcera purganda & implenda.*

Ἔγχριστα autem Græci vocant liquida, quæ illinuntur. Quale eſt, quod fit ad ulcera purganda & implenda, maxime inter nervos, paribus portionibus inter ſe mixtis, butyri, medullæ vitulinæ, ſevi vitulini, adipis anſerinæ, ceræ, mellis, reſinæ terebinthinæ, roſæ, olei cicini. Quæ ſeparatim omnia liquantur, deinde liquida miſcentur, & tum ſimul teruntur. Et hoc quidem magis purgat: magis vero emollit, ſi pro roſa cyprus infunditur.

4. *Ad ſacrum ignem.*

Ad ſacrum ignem: ſpumæ argenti p. VI. *. cornu bubuli combuſti p. II. *. conteruntur, adjiciturque invicem vinum, & id, quod ſpecialiter [b] ſic vocatur, & myrteum, donec utriuſque terni cyathi conficiantur.

b Omnes edit. *Sil.* cujus meminit Plin. H. N. XXXIII, 13. Plura loca congeſſit Rhodius ad Scribon. Larg. cap. XXX. c. 126. & in Lexico.

Cap. XXV.

De Catapotiis.

1. *Catapotium ad ſomnum accerſendum, & levationem doloris, & ſimul ad coquendum.*

Catapotia quoque multa ſunt, variisque de cauſis fiunt. Ἀνώδυνα vocant, quæ ſomno dolorem levant. Quibus uti, niſi nimia neceſſitas urget, alienum eſt. Sunt enim ex vehementibus medicamentis, & ſtomacho alienis. Prodeſt tamen etiam ad concoquendum, quod habet papaveris lachrymæ, galbani, ſingulorum p. I. *. myrrhæ, caſtorei, piperis, ſingulorum p. II. Ex quibus, quod ervi magnitudinem habet, ſatis eſt devoraſſe.

2. *Catapotium valentius ad ſomnum.*

Alterum, ſtomacho pejus, ad ſomnum valentius, ex his fit: mandragoræ p. *. z. apii ſeminis, item hyoſcyami ſeminis, ſingulorum p. IV. * quæ ex vino teruntur. Unum autem ejuſdem magnitudinis, quæ ſupra poſita eſt, abunde eſt ſumpſiſſe.

3. *Catapotium ad plurimos dolores per ſomnum leniendos.*

Sive autem capitis dolores, ſive ulcera, ſive lippitudo, ſive dentes, ſive ſpiritus difficultas, ſive inteſtinorum tormenta, ſive inflammatio vulvæ, ſive coxæ eſt, ſive jecur, aut lienis, aut latus torquet, ſive vitio locorum aliqua prolabitur & obmuteſcit, occurrit dolori per quietem ejuſmodi catapotium. Silis, acori, rutæ ſilveſtris ſeminis, ſingulorum p. II. *. caſtorei, cinamomi, ſin-

ſingulorum p. II. *. papaveris lachrymæ, panacis radicis, mandragoræ malorum aridorum, junci rotundi floris, ſingulorum p. II. *. piperis grana LVI. Hæc per ſe contrita, rurſus inſtillato ſubinde paſſo, ſimul omnia teruntur, donec craſſitudo ſordium ſiat. Ex eo paulum aut devoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.

4. Catapotium aliud ad multa valens.

Quinetiam ſilveſtris papaveris, cum jam ad excipiendam lachrymam maturum eſt, manipulus, qui manu comprehendi poteſt, in vas demittitur, & ſuperinfunditur aqua, quæ id contegat, atque ita coquitur. Ubi jam bene manipulus is coctus eſt, ibidem expreſſus projiciatur; & cum eo humore paſſum pari menſura miſceatur, inferveatque, donec craſſitudinem ſordium habeat. Cum infrixit, catapotia ex eo fiunt, ad noſtræ † fabæ magnitudinem, habentque uſum multiplicem. Nam & ſomnum faciunt, vel per ſe aſſumpta, vel ex aqua data: & aurium dolores levant, adjectis exiguo modo rutæ ſucco, ac paſſo: & tormina ſupprimunt ex vino liquata: & inflammationem vulvæ coercent, miſta cerato ex roſa facto, cum paululum his croci quoque acceſſit: & ex aqua fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.

5. Catapotium ad inducendum ſomnum, quem vulva dolens prohibuit.

Item, ſi vulva dolens ſomnum prohibet, croci p. II. *. aniſi, myrrhæ, ſingulorum p. I. *. papaveris lacrymæ p. IV. *. cicutæ

† Rhodius de Ponder. p. 25.

ſeminis p. viii. *. miſcentur, excipiunturque vino veteri & quod lupini magnitudinem habet, in tribus cyathis aquæ diluitur. Id tamen in febre periculoſe datur.

6. Ad jecur ſanandum.

Ad ſanandum jecur, nitri p. *. z. croci, myrrhæ, nardi Gallici, ſingulorum p. i. *. melle excipiuntur, daturque, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

7. Ad finiendos dolores lateris.

Ad lateris dolores finiendos piperis, ariſtolochiæ, nardi, myrrhæ pares portiones.

8. Ad thoracis dolores finiendos.

Ad thoracis, nardi p. i. *. thuris, caſſiæ, ſingulorum p. iii. *. myrrhæ, cinnamomi, ſingulorum p. vi. *. croci p. viii. reſinæ terebinthinæ quadrans, mellis heminæ tres.

9. Catapotium Athenionis ad tuſſim.

Ad tuſſim, Athenionis: myrrhæ, piperis, ſingulorum p. i. *. caſtorei, papaveris lacrymæ, ſingulorum p. i. *. Quæ ſeparatim contuſa poſtea junguntur, & ad magnitudinem fabæ noſtræ, bina catapotia mane, bina noctu dormituro dantur.

10. Catapotium Heraclidis Tarentini ad tuſſim & ſomnum.

At, ſi tuſſis ſomnum prohibet, ad utrunque Heraclidis Tarentini: croci p. i. *. cinnamomi, caſtorei, papaveris lachrymæ, ſingulorum p. i. *. myrrhæ, piperis longi, coſti, galbani, ſingulorum p. *. z.

11. Catapotium ad purganda ulcera in faucibus tuſſientibus.

Quod ſi purganda ſunt ulcera in fauci-

bus

bus tuſſientibus: panacis, myrrhæ, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum p. v. *. galbani p. *. z. hyſſopi p. *. z. conterenda ſunt, hisque hemina mellis adjicienda, & quod digito excipi poteſt, devorandum eſt.

12. *Colice Caſii medici.*

Colice vero Caſſii ex his conſtat: a croci, 224, 1.
aniſi, caſtorei, ſingulorum p. III. *. petroſelini p. IV. *. piperis & longi, & rotundi, ſingulorum p. v. *. papaveris lacrymæ, junci rotundi, myrrhæ, nardi, ſingulorum p. VI. *. quæ melle excipiuntur. Id autem & devorari poteſt, & ex aqua calida ſumi.

13. *Ad infantem mortuum aut ſecundas expellendas.*

Infantem vero mortuum, aut ſecundas expellit aquæ potio, cui ſalis ammoniaci p. I. *. aut cui dictami Cretici p. I. *. adjectum eſt.

14. *Laborantibus ex partu quid dari debeat.*

Ex partu laborantibus, eryſimum ex vino tepido jejunis dari debet.

15. *Ad adjuvandum vocem.*

Vocem adjuvat, thuris p. I. *. in duobus cyathis vini datum.

16. *Adverſus difficultatem urinæ.*

Adverſus urinæ difficultatem: piperis longi, caſtorei, myrrhæ, galbani, papaveris lacrymæ, croci, coſti, unciæ ſingulæ, ſtyracis, reſinæ terebinthinæ pondo ſextantes, mellis apſinthii cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ Ægyptiæ mane & cœnato dari debet.

17. *Arteriaces compoſitio quomodo ſiat.*

Arteriace vero hoc modo fit: caſſiæ, iridis,

S 5

a Forte *coſti* uti libro IV. c. 14. ſed malim ibi legere *croci*, ita Scribon. Larg. cap. XXIX. cujus deſcriptio in aliis variat.

dis, cinnamomi, nardi, myrrhæ, thuris, ſingulorum p. 1.*. croci p. 1.*. piperis † grana xxx. ex paſſi tribus ſextariis decoquuntur, donec mellis craſſitudo his fiat. Aut croci, myrrhæ, thuris ſingulorum p. 1. *. conjiciuntur in paſſi eundem modum, eodemque modo decoquuntur. Aut ejuſdem paſſi heminæ tres uſque eo coquuntur, donec extracta inde gutta indureſcat, & adjicitur tritæ caſſiæ p. 1. *.

Cap. XXVI.

De quinque generibus noxarum corporis.

Cum facultates medicamentorum propoſuerim; genera, in quibus noxa corpori eſt, proponam. Ea quinque ſunt. Cum quid extrinſecus læſit, ut in vulneribus. Cum quid intra ſeipſum corruptum eſt, ut in cancro. Cum quid innatum eſt, ut in veſica calculus. Cum quid increvit, ut vena, quæ intumeſcens in varicem convertitur. Cum quid deeſt, aut cum curta pars aliqua eſt. Ex his alia ſunt, in quibus medicamenta, alia in quibus plus manus proficit. Ego, dilatis his, quæ præcipue ſcalpellum ‡ in manum poſtulant, nunc de his dicam, quæ maxime medicamentis egent. Dividam autem hanc quoque curandi partem, ſicut priorem; & ante dicam de his, quæ in quamlibet partem corporis incidunt: tum de his, quæ certas partes infeſtant. Incipiam à vulneribus.

1. *De vulneribus, quæ per tela inferuntur.*

In his autem ante omnia ſcire medicus debet,

† *p. 252. 257.* ‡ *aut vel ac.*

debet, quæ inſanabilia ſint, & quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem. Eſt enim prudentis hominis, primum eum, qui ſervari [b] non poteſt, non attingere, nec ſubire ſpeciem ejus, ut occiſi, quem 14, 1, ſors ipſius interemit. Deinde, ubi gravis metus ſine certa tamen deſperatione eſt, indicare neceſſariis periclitantis, in difficili [c] rem eſſe: ne, ſi victa ars malo fuerit, vel ignoraſſe, vel fefelliſſe videatur. Sed ut hæc prudenti viro conveniunt: ſic rurſus hiſtrionis eſt, parvam rem attollere, quo plus præſtitiſſe videatur. Obligari æquum eſt confeſſione promptæ rei, quo curioſius etiam circunſpiciat, ne, quod per ſe exiguum eſt, majus curantis negligentia fiat.

2. *Quæ vulnera inſanabilia ſint.*

[d] Servari non poteſt, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui jocinoris portæ, cui in ſpina ‡ medulla percuſſa eſt; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut [e] tenuius inteſtinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati ſunt; cuive circa fauces grandes venæ, vel arteriæ præciſæ ſunt. 81, 23.

3. *Quæ vulnera difficilem curationem habeant.*

Vix autem ad ſanitatem perveniunt, quibus ulla parte aut pulmo, aut jocinoris craſſum, aut membrana, quæ continet cere- 512, 13. brum, aut lienis, aut vulva, aut veſica, aut ullum inteſtinum, aut ſeptum tranſverſum vulneratum eſt. Hi quoque in præcipiti ſunt, in quibus uſque ad grandes intuſque

b Hipp. de Arte T. IV, 6. XXIII, 5, 6. Apuleius de Doctr. Platon. L. II. Cicero ad Attic. L. XVI, Ep. 15. Rittershuſ. ad Iſidor. Peluſiot. L. II. Epiſt. 16. c Æginet. VI, 88. d Aph. VI, 18. Coac. Not. III, 387. II. Prædict. XIX, XXII. ‡ Exemplum vide apud Tulpium Obſ. L. III. c. 27. e Aph. VI, 24. Coac. Not. III, 379, 389.

conditas venas in alis vel poplitibus mucro deſedit. Periculoſa etiam vulnera ſunt, ubicunque venæ majores ſunt, quoniam exhaurire hominem profuſione ſanguinis poſſunt. Idque evenit non in alis tantum, atque poplitibus; ſed etiam in his venis, quæ ad anum teſticuloſque perveniunt. Præter hæc malum vulnus eſt, quodcunque in alis vel feminibus, vel inanibus locis, vel inter digitos eſt. Item quodcunque muſculum, aut
81, 23. nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilaginem læſit.

4. *Quæ vulnera tutiorem curationem habeant.*

Tutiſſimum omnium, quod in [f] carne eſt. Et hæc quidem loco vel pejora, vel meliora ſunt. Modo vero periculum facit, quodcunque magnum eſt.

5. *Obſervationes in vulneris genere & figura.*

Aliquid etiam in vulneris genere figuraque eſt. Nam pejus eſt, quod etiam colliſum, quam quod tantum diſciſſum eſt, adeo ut acuto quoque, quam retuſo telo, vulnerari commodius ſit. Pejus etiam vulnus eſt, ex quo aliquid exciſum eſt; ex quove caro alia parte abſciſſa, alia dependet. Peſſima quæque plaga [g] curva eſt: tutiſſima, quæ lineæ modo recta eſt. Quo deinde propius huic illive figuræ vulnus eſt, eo vel deterius vel tolerabilius eſt.

18, 33. 6. *Ætatis obſervatio, & corporis, & vitæ, & temporis.*

119, 31. Quinetiam confert aliquid & ætas, & [h] corpus, & vitæ propoſitum, & anni tempus quia facilius ſaneſcit puer vel adoleſcens, quam ſenior: valens, quam infirmus: neque

f Hippoc. Coac. Not. III, 390. & I. de Morb. III, 5. g II. Præd. XXIV, 2. Coac. Præn. III, 389. h II. Prædict. XIX. 7.

neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam ſi alterum ex his eſt: integri habitus, quam corrupti: exercitatus, quam iners: ſobrius & temperans, quam vino venerique deditus. Opportuniſſimumque curationi tempus [i] vernum eſt; aut certe neque fer- 42, 17.
vens, neque frigidum. ſiquidem vulnera & nimius calor & nimium frigus infeſtant; maxime tamen horum varietas: ideoque perniciofiſſimus autumnus eſt. 33, 33.

7. *Signa eorum, quæ intus læſa ſunt.*

Sed pleraque ex vulneribus oculis ſubjecta ſunt: quorundam ipſæ ſedes indices ſunt, quas alio loco demonſtravimus, cum poſitus interiorum partium oſtendimus. Veruntamen, quia quædam vicina ſunt, intereſtque, vulnus in ſumma parte ſit, an penitius penetraverit, neceſſarium eſt notas ſubjicere, per quas quid intus ictum ſit, ſcire poſſimus; & ex quibus vel ſpes, vel deſperatio oriatur.

8. *Signa percuſſi cordis.* [k]

Igitur, corde percuſſo, ſanguis multus fertur, venæ langueſcunt, color pallidiſſimus, ſudores frigidi, malique odoris, tanquam in ægroto corpore oriuntur: extremiſque partibus frigidis [l] matura mors ſequitur.

9. *Signa pulmonis icti.* [m]

Pulmone icto, ſpirandi difficultas eſt: ſanguis ex ore ſpumans, ex plaga rubens, ſimulque etiam ſpiritus cum ſono fertur: in vulnus inclinari juvat: quidam ſine ratione conſurgunt. Multi ſi in ipſum vulnus incli-

i Aph. VI, 47. k Æginet. VI, 88. l Aph. VIII, 12. m Æginet. VI, 88.

inclinati ſunt, loquuntur: ſi in aliam partem, obmuteſcunt.

10. *Signa jocinoris vulnerati.*

Jocinoris autem vulnerati notæ ſunt: multus ſub dextra parte præcordiorum profuſus ſanguis: ad ſpinam reducta præcordia; in ventrem cubandi dulcedo; punctiones, doloreſque uſque ad jugulum, junctumque ei latum ſcapularum os, intenti. quibus nonnunquam etiam bilioſus vomitus accedit.

11. *Signa percuſſorum renum.*

Renibus vero percuſſis, dolor ad inguina teſticuloſque deſcendit: difficulter urina redditur; eaque aut eſt cruenta, aut cruor fertur.

12. *Signa vulnerati lienis.*

At, liene icto, ſanguis niger à ſiniſtra parte prorumpit: præcordia cum ventriculo ab eadem parte indureſcunt: ſitis ingens oritur: dolor ad jugulum, ſicut jocinore vulnerato, venit.

13. *Signa percuſſæ vulvæ.*

At, cum vulva percuſſa eſt, dolor in inguinibus, & coxis, & feminibus eſt: ſanguinis pars per vulnus, pars per naturam deſcendit: vomitus bilis inſequitur. Quædam obmuteſcunt; quædam mente labuntur; quædam, ſui compotes, nervorum oculorumque dolore urgeri ſe confitentur; morienteſque eadem, quæ corde vulnerato, patiuntur.

14. *Signa percuſſi cerebri, vel membranæ ejus.*

Si cerebrum membranave ejus vulnus accepit,

accepit, ſanguis per nares, quibuſdam etiam per aures exit; fereque bilis [n] vomitus inſequitur: quorundam ſenſus obtunduntur, appellatique ignorant: quorundam trux vultus eſt: quorundam oculi, quaſi reſoluti, huc illucque moventur: fereque tertio, vel quinto die delirium accedit. Multorum etiam nervi [o] diſtenduntur. Ante mortem autem plerique faſcias, quibus caput deligatum eſt, lacerant, ac nudum vulnus frigori objiciunt.

15. *Signa ſtomachi percuſſi.*

Ubi ſtomachus autem percuſſus eſt, ſingultus, & bilis vomitus inſequitur: ſi quid cibi vel potionis aſſumptum eſt, id redditur cito: venarum motus elangueſcunt: ſudores tenues oriuntur; per quos extremæ partes frigeſcunt.

16. *Signa jejuni inteſtini, & ventriculi vulnerati, & aliorum inteſtinorum.* [p]

Communes vero jejuni inteſtini & ventriculi vulnerati notæ ſunt. Nam cibus & potio per vulnus exeunt: præcordia indureſcunt: nonnunquam bilis per os redditur. Inteſtino tantum ſedes inferior eſt. Cætera inteſtina icta vel ſtercus [†], vel odorem ejus exhibent.

17. *Signa percuſſæ medullæ, quæ in ſpina eſt.*

Medulla vero, quæ in ſpina eſt, diſciſſa, nervi reſolvuntur, aut diſtenduntur: ſenſus intercidit: interpoſito tempore aliquo ſine voluntate inferiores partes vel ſemen, vel urinam, vel etiam ſtercus excernunt.

18. *Si-*

n Aph. VI, 50. Æginet. VI, 88. Hippoc. Coac. Not. III, 383. 384. o Ægin. VI, 90. p Æginet. VI, 88. † Valleriola Obſ. L.II. obſ. 9.

18. *Signa ſepti tranſverſi percuſſi.*

At, ſi ſeptum tranſverſum percuſſum eſt, præcordia ſurſum contrahuntur, ſpina dolet, ſpiritus rarus eſt, ſanguis ſpumans fertur.

19. *Signa veſicæ vulneratæ.*

Veſica vero vulnerata, dolent inguina: quod ſuper pubem eſt, intenditur: pro urina, ſanguis; at ex ipſo vulnere urina deſcendit: ſtomachus afficitur. itaque aut bilem vomunt, aut ſingultiunt: frigus, & ex eo mors ſequitur.

20. *De ſanguine, & ſanie, & pure, & eorum ſpeciebus: quandoque meliora, deteriorave ſint.*

His cognitis, etiamnum quædam alia noſcenda ſunt, ad omnia vulnera ulceraque, de quibus dicturi ſumus, pertinentia. Ex his autem exit ſanguis, ſanies, pus. Sanguis omnibus notus eſt. Sanies eſt tenuior hoc, varie craſſa, & glutinoſa, & colorata. Pus craſſiſſimum albidiſſimumque, glutinoſius & ſanguine & ſanie. Exit autem ſanguis ex vulnere recenti, aut jam ſaneſcente. Sanies eſt inter utrumque tempus. Pus ex ulcere jam ad ſanitatem ſpectante. Rurſus & ſanies & pus quaſdam ſpecies Græcis nominibus diſtinctas habent. Eſt enim quædam ſanies, quæ vel ἰχὼρ, vel μελίκηρα nominatur. Eſt pus, quod ἐλαιῶδες appellatur. Ἰχὼρ q tenuis, ſubalbidus, ex malo ulcere exit, maximeque ubi, nervo læſo, inflammatio ſecuta eſt. Μελίκηρα craſſior eſt, glutinoſior, & ſubalbida, mellique albo ſubſimilis. Fertur hæc quoque ex malis ulce-

q Mercurial. Variar. Lect. IV, 12.

ulceribus, ubi nervi circa articulos læſi ſunt; & inter hæc loca, maxime ex genibus. Ἐλαιώδης tenue, ſubalbidum, quaſi unguinoſum colore, atque pinguitudine oleo albo non diſſimile adparet in magnis ulceribus ſaneſcentibus. Malus eſt autem ſanguis, nimium aut tenuis, aut craſſus; 82, 1.
colore vel lividus, vel niger; aut pituita miſtus, aut varius. Optimus calidus, rubens, modice craſſus, non glutinoſus. Itaque protinus ejus vulneris expedita magis curatio eſt, ex quo ſanguis bonus fluxit. Itemque poſtea ſpes in his major eſt, ex quibus melioris generis quæque proveniunt. Sanies igitur mala eſt, multa, nimis tenuis, livida, aut pallida, aut nigra, aut glutinoſa, aut mali odoris, aut quæ ipſum ulcus, & junctam ei cutem erodit. Melior eſt non multa, modice craſſa, ſubrubicunda, aut ſubalbida. Ἰχὼρ autem pejor eſt multus, craſſus, ſublividus aut ſubpallidus, glutinoſus, ater, calidus, mali odoris. Tolerabilior eſt ſubalbidus, quique cætera omnia contraria prioribus habet. Melicera autem mala eſt, multa, & percraſſa: melior, quæ & tenuior, & minus copioſa eſt. Pus inter hæc optimum eſt. Sed id quoque pejus eſt, multum, tenue, dilutum; magiſque, ſi ab initio tale eſt: itemque, ſi colore ſero ſimile, ſi pallidum, ſi lividum, ſi fœculentum. Præter hæc, ſi male olet; niſi tamen locus hunc odorem excitat. Melius eſt, quo minus eſt, quo craſſius, quo albidius: 321.
itemque, ſi læve eſt, ſi nihil olet, ſi 20.

æquale eſt Modo tamen, convenire & magnitudini vulneris, & tempori debet. Nam plus ex majore, plus nondum ſolutis inflammationibus naturaliter fertur. Ἐλαιώδης quoque pejus eſt multum, & parum pingue: quo minus autem, quoque idipſum pinguius, eo melius eſt.

21. *Curatio adverſus profuſionem ſanguinis in vulneribus.* [r]

Quibus exploratis, ubi aliquis ictus eſt, qui ſervari poteſt, protinus proſpicienda duo ſunt: ne ſanguinis profuſio, neve inflammatio interimat. Si profuſionem timemus (quod ex ſede vulneris, & ex magnitudine ejus, & ex impetu ruentis ſanguinis intelligi poteſt) ſiccis linamentis vulnus implendum eſt, ſupraque imponenda ſpongia ex aqua [s] frigida expreſſa, ac manu ſuper comprimenda. Si parum ſic ſanguis conquieſcit, ſæpius linamenta mutanda ſunt. Et, ſi ſicca parum valent, aceto
204, 15. madefacienda ſunt. Id vehemens ad ſan-
293, 18. guinem ſupprimendum eſt: ideoque quidam id vulneri infundunt. Sed alius rurſus metus ſubeſt; ne, nimis valenter ibi retenta materia, magnam inflammationem poſtea moveat. Quæ res efficit, ut neque rodentibus medicamentis, neque adurentibus, & ob idipſum inducentibus cruſtam, (quamvis pleraque ex his ſanguinem ſupprimunt) ſit utendum: ſed, ſi ſemel ad ea decurritur, his potius, quæ mitius idem efficiunt. Quod ſi illa quoque profluvio vincuntur, venæ, quæ ſanguinem fundunt, appre-

r Æginet. IV, 53. Aetius Tetrab. IV. Serm. II, 51.
s Frigidam potui exhibet Aëtius Tetr. I. Serm. III. c. 145. Celſ. p. 204, 31.

apprehendendæ, circaque id, quod ictum eſt, duobus locis deligendæ intercidendæque ſunt, ut & in ſe ipſæ coeant, & nihilominus ora præcluſa habeant. Ubi ne id quidem res patitur, poſſunt ferro candenti aduri. Sic etiam ſatis multo ſanguine effuſo ex eo loco, quo neque nervus, neque muſculus eſt, utputa in fronte, vel ſuperiore capitis parte, commodiſſimum eſt, cucurbitulam admovere adverſa parte, ut illuc ſanguinis curſus revocetur.

22. *Curationes adverſus vulnerum inflammationem.*

Et adverſus profuſionem quidem in his auxilium eſt: adverſus inflammationem autem, in ipſo ſanguinis curſu. Ea timeri poteſt, ubi læſum eſt vel os, vel nervus, vel cartilago, vel muſculus, aut ubi parum ſanguinis pro modo vulneris fluxit. Ergo quoties quid tale erit, ſanguinem mature ſupprimere non oportebit; ſed pati fluere, dum tutum erit, adeo ut, ſi parum fluxiſſe videbitur, mitti quoque ex brachio debeat; utique, ſi corpus juvenile, & robuſtum, & exercitatum eſt: multoque magis, ſi id vulnus ebrietas præceſſit. Quod ſi muſculus læſus videbitur, præcidendus erit. nam percuſſus, mortiferus eſt: præciſus, ſanitatem recipit.

23. *De glutinatione vulnerum.*

Sanguine autem vel ſuppreſſo, ſi nimius erumpit; vel exhauſto, ſi per ſe parum fluxit; longe optimum eſt, vulnus glutinari. Poteſt autem id, quod vel in cute,

vel etiam in carne eſt; ſi nihil ei præterea mali accedit. Poteſt caro, alia parte dependens, alia inhærens; ſi tamen etiamnum integra eſt, & conjunctione corporis fovetur.

In his vero, quæ glutinantur, duplex curatio eſt. Nam ſi plaga in molli parte eſt, ſui debet: maximeque, ſi diſciſſa auris ima eſt, vel imus naſus, vel frons, vel bucca, vel palpebra, vel labrum, vel circa guttur cutis, vel venter. Si vero in carne vulnus eſt, hiatque, neque in unum oræ facile attrahuntur, ſutura quidem aliena eſt: imponendæ vero fibulæ ſunt (ἀγκτῆρας Græci nominarunt) quæ oras, paulatim tamen, contrahant; quo minus lata poſtea cicatrix ſit.

Ex his autem colligi poteſt, utrum id quoque, quod alia parte dependens, alia inhærebit, ſi alienatum adhuc non eſt, ſuturam, an fibulam poſtulet. Ex quibus neutra ante debet imponi, quam intus vulnus purgatum eſt: ne quid ibi concreti ſanguinis relinquatur. Id enim & in pus vertitur, & inflammationem movet, & glutinari vulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, inibi relinquendum eſt. nam id quoque inflammat.

Comprehendi vero ſutura, vel fibula, non cutem tantum, ſed etiam aliquid ex carne, ubi ſuberit hæc, oportebit; quo valentius hæreat, neque cutem abrumpat. Utraque optima eſt ex † *acia molli, non nimis torta, quo mitius corpori inſideat.

Utra-

† De ea librum ſcripſit Ioan. Rhodius. Turneb. Adverſ. XVII, 21. * H. F. ab Aquapendente, Oper. Chirurg. P. 1. c. 17. pag. 70. Salmaſius Epiſt. 45. & 49.

Utraque neque nimis rara, neque nimis crebra injicienda eſt. Si nimis rara eſt, non continet: ſi nimis crebra eſt, vehementer afficit; quia, quo ſæpius acus corpus tranſivit, quoque plura loca injectum vinculum mordet, eo majores inflammationes oriuntur; magiſque æſtate. Neutra etiam vim ullam deſiderat: ſed ea hactenus utilis eſt, qua cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequitur. Fere etiam fibulæ latius vulnus eſſe patiuntur: ſutura oras jungit, quæ ne ipſæ quidem inter ſe contingere ex toto debent; ut ſi quod intus humoris concreverit, ſit qua emanet. Si quod vulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet.

Deinde omni vulneri primo imponenda
eſt ſpongia ex * aceto expreſſa. Si ſuſtinere
aliquis aceti vim non poteſt, vino utendum 290,
eſt. Levis plaga juvatur etiam, ſi ex aqua 21.
frigida expreſſa ſpongia imponitur. Sed ea, 204.
quocunque modo impoſita eſt, dum ma- 16.
det, prodeſt: itaque, ut inareſcat, non eſt
committendum. Licetque ſine peregrinis,
& conquiſitis, & compoſitis medicamentis
vulnus curare. Sed ſi quis huic parum confidit,
imponere medicamentum debet,
quod ſine ſevo compoſitum ſit ex his, quæ
cruentis vulneribus apta eſſe propoſui: ma- 268.
ximeque ſi caro eſt, Barbarum: ſi nervi, vel 269. 260.
cartilago, vel aliquid ex eminentibus, qua- 16.
les aures, vel labra ſunt, Polybi ſphragi- 268.
dem. Alexandrinum quoque viride ner- 264.
vis idoneum eſt: eminentibuſque parti- 32.

* Maledictam methodum dicit Ettmuller in Comment. ad Schrod. & Morell. pag. 408.

bus ea, quam Græci ῥύπτουσαν vocant.

Solet etiam, colliſo corpore, exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non alienum eſt, ſcapello latius aperire; niſi muſculi, nervique juxta ſunt, quos incidi non expedit. ubi ſatis diductum eſt, medicamentum imponendum eſt. At, ſi id, quod colliſum eſt, quamvis parum diductum eſt, latius tamen aperiri propter nervos aut muſculos non licet; adhibenda ſunt ea, quæ humorem leniter extrahant; præcipueque
297, ex his, id, quod ῥυπῶδες vocari propoſui.
15. Non alienum eſt etiam, ubicunque vulnus eſt grave, impoſitum, quo id juvetur, inſuper circumdare lanam ſuccidam ex aceto & oleo: vel cataplaſma, ſi mollis is locus eſt, quod leniter reprimat; ſi nervoſus, aut muſculoſus, quod emolliat.

24. *Quomodo vulnus ligari conveniat.*

Faſcia vero ad vulnus deligandum linea aptiſſima eſt: eaque lata eſſe debet, ut ſemel injecta non vulnus tantum, ſed paululum utrinque ejus comprehendat. Si ab altera parte caro magis receſſit, ab ea melius attrahitur: ſi æque ab utraque, tranſverſe comprehendere oras debet; aut ſi id vulneris ratio non patitur, media primum injicienda eſt, ut tum in utranque partem ducatur. Sic autem deliganda eſt, ut & contineat, nec adſtringat. quod non continetur;
300, elabitur: quod nimis adſtrictum eſt,
17. cancro periclitatur. Hieme ſæpius faſcia circuire debet: æſtate, quoties neceſſe eſt. Tum extrema pars ejus inferioribus acu

aſſuen-

aſſuenda eſt. nam nodus vulnus lædit. niſi tamen longe eſt.

Porro neminem decipi decet, ut propriam viſcera curationem requirant, de quibus ſupra poſui. Nam plaga ipſa curanda extrinſecus, vel ſutura, vel alio medicinæ genere eſt. In viſceribus nihil movendum eſt; niſi, ſi quid aut ex jocinore, aut liene, aut pulmone duntaxat extremo dependeat, id præcidatur. Alioquin vulnus interius ea victus ratio eaque medicamenta ſanabunt, quæ cuique viſceri convenire ſuperiore libro propoſui.

25. *Quomodo vulnerato agendum ſit.*

His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocandus eſt: iſque ſi grave vulnus eſt, abſtinere, quantum vires patiuntur, ante inflammationem, cibo debet: bibere, donec ſitim finiat, aquam calidam; vel, ſi æſtas eſt, ac neque febris, neque dolor eſt, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum eſt, ſed ſemper pro vi corporis æſti- 120,7. mandum, ut imbecillitas etiam cibum protinus facere neceſſarium poſſit; tenuem ſcilicet, & exiguum, qui tantum ſuſtineat. Multique etiam ex profluvio ſanguinis intermorientes ante ullam curationem vino 299, * reficiendi ſunt; quod alioqui inimiciſſi- 21. mum vulneri eſt.

26. *De notis vulnerum.*

Nimis vero v intumeſcere vulnus, periculoſum: nihil x intumeſcere, periculoſiſſimum eſt. illud indicium magnæ inflammationis: hoc, emortui corporis eſt. Pro-

* Athen. Deipnos. L. I. C. 8. p. 10.
v *Aph. V, 66.*
x *II, Epidem. III, 128.*

tinuſque, ſi mens homini conſiſtit, ſi nulla febris acceſſit, ſcire licet, mature vulnus ſanum fore. At ne febris quidem terrere debet, ſi in magno vulnere, dum inflammatio eſt, permanet. Illa pernicioſa eſt, quæ vel levi vulneri ſupervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet: vel ſi nervorum y rigorem aut diſtentionem, quæ ex vulnere orta eſt, ea
52, 18. non finit. Vomitus quoque bilioſus non
287, 2. voluntarius, vel protinus, ut percuſſus eſt
aliquis, vel dum inflammatio manet, malum ſignum eſt in his duntaxat, quorum vel nervi, vel etiam nervoſi loci vulnerati ſunt. Sponte tamen vomere, non alienum eſt; præcipue his, quibus in conſuetudine fuit: ſed neque protinus poſt cibum, neque jam inflammatione orta, neque cum in ſuperioribus partibus plaga eſt.

27. *De curationibus vulnerum.*

z Biduo ſic vulnere habito, tertio die id aperiendum, detergendaque ſanies ex aqua frigida eſt, eademque rurſus injicienda ſunt. Quinto jam die, quinta inflammatio futura eſt, ſe oſtendit. Quo die rurſus detecto vulnere, conſiderandus color eſt. Quod ſi lividus, aut pallidus, aut varius, aut niger eſt; ſcire licet, malum vulnus eſſe. idque, quandocumque animadverſum eſt, terrere nos poteſt. Album, aut rubicundum eſſe vulnus, commodiſſimum eſt. Item cutis dura, craſſa, dolens, periculum oſtendit. Bona ſigna ſunt, ubi hæc ſine dolore, tenuis, & mollis eſt. Sed ſi glutinatur vulnus,

y Aph. IV, 57. II, 26.
z De Fractur. XXXIII, 5.

vulnus, aut leviter intumuit, eadem ſunt imponenda, quæ primo fuerunt.

Si gravis inflammatio eſt, neque glutinandi ſpes eſt, neque movetur, aquæ quoque [a] calidæ neceſſarius uſus eſt, ut materiam digerat; & duritiam emolliat, & pus citet. Ea ſic temperanda eſt, ut manu contingenti jocunda ſit; & uſque eo adhibenda, donec aliquid minuiſſe ex tumore caloremque ulceri magis naturalem reddidiſſe videatur. Poſt id fomentum, ſi late plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet, maximeque, ſi grande vulnus eſt, tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis cartilaginoſis, ῥυπῶδες. At ſi latius 294, 12. hiat, idem illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet, eoque inlita linamenta diſponi per plagam: deinde emplaſtrum ſupra dari, & ſuper id lanam ſuccidam; minuſque etiam, quam primo, faſciæ adſtringendæ ſunt.

28. *Curationes propriæ articulorum.*

Sed propria quædam in articulis viſenda ſunt. In quibus ſi præciſi nervi ſunt, qui continebant, debilitas [b] ejus partis ſequitur. Si id dubium eſt, & ex acuto telo plaga eſt, & ea tranſverſa, commodior eſt: & ſi ex retuſo & gravi eſt, nullum in figura diſcrimen eſt: ad videndum eſt, pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur, albumque & craſſum diu fertur, nervum præciſum eſſe credibile eſt: magiſque, quo majores dolores inflammationeſque, & quo maturius excitatæ ſunt. Quamvis autem

a *Aph.* V. 22. b *Coac. Præn.* III, 385. L. de Morb. III, 2.

non abſciſſus nervus eſt; tamen, ſi circa du-
rus tumor diu permanet, neceſſe eſt, &
diuturnum ulcus eſſe, & ſanato quoque eo,
tumorem permanere: futurumque eſt, ut
tarde membrum id vel extendatur, vel
contrahatur. Major tamen in extendendo
257, mora eſt, ubi recurvato articulo curatio
33. adhibita eſt; quam in recurvando eo, quod
rectum continuerimus. Collocari quoque
membrum, quod ictum eſt; ratione certa
debet. Si glutinandum eſt, ut ſuperius ſit:
ſi in inflammatione eſt, ut in neutram par-
tem inclinatum ſit: ſi jam pus profluit, ut
devexum ſit.

348, Optimum etiam medicamentum, [b] quies
41. eſt. Moveri, & ambulare, niſi ſanis, alie-
num eſt. Minus tamen periculoſum his eſt,
qui in capite vel brachiis, quam qui in in-
ferioribus partibus vulnerati ſunt. Mini-
meque ambulatio convenit, femine, aut
crure, aut pede laborante. Locus, in quo
cubat, tepidus eſſe debet. Balneum quo-
que, dum parum vulnus purum eſt, inter
res infeſtiſſimas eſt. Nam id & tumidum
& ſordidum reddit. Ex quibus ad cancrum
tranſitus eſſe conſuevit. Lenis fricatio recte
adhibetur; ſed his partibus, quæ longe ab-
ſunt à vulnere.

29. *Vulnus quomodo purgandum eſt.*

Inflammatione finita, vulnus purgan-
dum eſt. Id optime faciunt tincta in mel-
le linamenta: ſupraque id emplaſtrum vel
262. τετραφάρμακον vel ἐννεαφάρμακον dandum
eſt. Tum demum vero purum ulcus eſt,
cum

b Hipocrat. de Ulcer. T. II, 3.

cum rubet, ac nimium neque ſiccum, neque humidum eſt. At, quodcumque ſenſu caret, quod non naturaliter ſentit; quod nimium aut aridum aut humidum eſt; quod aut albidum, aut lividum, aut nigrum eſt; id purum non eſt.

30. *Quomodo vulnus implendum eſt.*

Purgato vulnere, ſequitur ut impleatur; jamque calida aqua eatenus neceſſaria eſt, ut ſanies removeatur. Lanæ ſuccidæ ſupervacuus uſus eſt: lota melius circundatur. Ad implendum autem vulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua: itaque ea adhiberi non alienum eſt; ut butyrum cum roſa, & exigua mellis parte; aut cum eadem parte mellis aut cum eadem roſa, τετραφάρμακον; aut ex roſa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci; vitatis omnibus acribus. Sed jam plenioribus, avis, & venatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Vinum omnibus, 295.
dum febris, dum inflammatio eſt, alienum 28.
eſt: itemque uſque ad cicatricem, ſi nervi, muſculive vulnerati ſunt; etiam, ſi alte caro. At, ſi plaga in ſumma cute generis tutioris eſt, poteſt non pervetus, modice tamen datum, ad implendum quoque proficere. Si quid molliendum eſt, quod in nervoſis locis, muſculoſiſque neceſſarium eſt, cerato quoque ſuper vulnus utendum eſt. At, ſi caro ſupercrevit, modice reprimit ſiccum linamentum; vehementius, ſquama æris. Si plus eſt, quod tolli opus eſt, adhibenda ſunt etiamnum vehementiora, quæ corpus exedant.

exedant. Cicatricem, poſt omnia hæc, commode inducit lycium ex paſſo aut lacte dilutum; vel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentum vehementius.

31. *De ulceribus, quæ extrinſecus per vulnera ſ incidunt, curationibuſque eorum.*

Hic ordo felicis curationis eſt. Sed quædam tamen periculoſa incidere conſuerunt. Interdum enim vetuſtas ulcus occupat, induciturque ei callus, & circum oræ
331. 411. craſſæ livent. Poſt quæ, quicquid medicamentorum ingeritur, parum proficit; quod fere negligenter curato ulceri ſupervenit.

Interdum vel ex nimia inflammatione, vel ob æſtus immodicos, vel ob nimia fri-
294, gora, vel quia nimis vulnus adſtrictum eſt,
31. vel quia corpus ſenile, aut mali habitus
533, eſt, cancer occupat. Id genus à Græcis di-
23. ductum in ſpecies eſt; noſtris vocabulis non eſt. Omnis autem cancer non ſolum id corrumpit, quod occupavit; ſed etiam ſerpit: deinde aliis aliiſque ſignis *diſcernitur: Nam modo ſuper inflammationem rubor ulcus ambit, iſque cum dolore procedit; ἐρυσίπελας Græci nominant: modo ulcus nigrum eſt, quia caro ejus corrupta eſt, idque vehementius; etiam in putreſcendo intenditur, ubi vulnus humidum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, malique odoris eſt, & caro intus corrupta: interdum etiam nervi ac membranæ reſolvuntur, ſpecillumque demiſſum deſcendit aut in latus, aut deorſum, eoque vitio non-

* In principio difficillimè cognoſcitur teſte Galeno M. M. XIV. Vide Hildan. Obſerv. Chirurg. Cent. I. Obſ. 1.

nonnunquam os afficitur: modo oritur ea, quam Græci γάγγραιναν appellant. 303.

Priora in qualibet parte corporis fiunt: hæc in prominentibus membris, id eſt inter ungues, & alas, vel inguina; fereque in ſenibus, vel in his, quorum corpus mali habitus eſt. Caro illi ulceri vel nigra, vel livida eſt, ſed ſicca & arida; proximaque cutis, plerunque ſubnigris puſtulis impletur; deinde ei proxima, vel pallida, vel livida fereque æruginoſa & ſine ſenſu eſt. Deterior in inflammatione eſt, omniaque ea ſimul ſerpunt: ulcus, in locum puſtuloſum: Puſtulæ, in eum, qui pallet aut livet: pallor aut livor, in id quod inflammatum eſt: inflammatio, in id quod integrum eſt, tranſit. Inter hæc deinde febris acuta oritur, ingenſque ſitis: quibuſdam etiam delirium accedit: alii, quamvis mentis ſuæ compotes ſunt, balbutiendo vix ſenſus ſuos explicant: incipit affici ſtomachus: fit fœdi ſpiritus ipſe odoris. Atque initium ejus quidem mali recipit curationem: ubi vero penitus inſedit, inſanabile eſt. plurimique ſub frigido ſu- 51, 30.
dore moriuntur.

32. *Curatio veteris ulceris.*

Ac pericula quidem vulnerum hæc ſunt. Vetus autem ulcus ſcalpello circumcidendum eſt, excidendæque ejus oræ, &, quicquid ſuper eas livet, æque incidendum. Si varicula intus eſt, quæ id ſanari prohibet, ea quoque excidenda. Deinde, ubi ſanguis emiſſus, novatumque vulnus eſt, eadem curatio adhibenda, quæ in recentibus vul-

neri-

neribus expoſita eſt. Si ſcalpello aliquis uti non vult, poteſt ſanare id emplaſtrum, quod ex ladano fit: &, cum ulcus ſub eo exeſum eſt, id, quo cicatrix inducitur.

33. *Curatio Eryſipelatum.*

Id autem, quod ἐρυσίπελας vocari dixi, non ſolum vulneri ſupervenire, ſed ſine hoc quoque oriri conſuevit: atque interdum periculum magnum adfert; utique, ſi circa cervicem aut [c] caput conſtitit.

Oportet, ſi vires patiuntur, ſanguinem mittere: deinde imponere ſimul reprimentia & [d] refrigerantia; maximeque ceruſſam ſolani ſucco, aut cimoliam cretam aqua pluviatili exceptam; aut ex eadem aqua ſubactam farinam cupreſſo adjecta, aut, ſi tenerius corpus eſt, lenticula. Quicquid impoſitum eſt, betæ folio contegendum eſt, & ſuper linteolum frigida aqua madens imponendum. Si per ſe refrigerantia parum proderunt, miſcenda erunt hoc modo: ſulphuris P. I. *. ceruſſæ, croci, ſingulorum P. X. *. eaque cum vino conterenda ſunt, & id his illinendum: aut, ſi durior locus eſt, ſolani folia contrita ſuillæ adipi miſcenda ſunt, & illinita linteolo ſuperinjicienda.

At, ſi nigrities eſt, quæ nequedum ſerpit, imponenda ſunt, quæ carnem putrem lenius exedunt; repurgatumque ulcus ſic, ut cætera, nutriendum eſt. Si magis [e] putre eſt, jamque procedit ac ſerpit, opus eſt vehementius erodentibus. Si ne hæc quidem evincunt, aduri locus debet, donec nul-

c Aëtius Tetr. IV. Serm. II. c. 59. Æginet. IV. 21.
d Oribaſ. de Morb. Curat. III. 47. e Aph. VII. 20.

nullus ex eo humor feratur. nam quod ſanum eſt, ſiccum eſt, cum aduritur. Poſt uſtionem putris ulceris, ſuperponenda ſunt, quæ cruſtas à vivo reſolvant; ἀπεσχαρωτικὰ Græci nominant. Ubi exciderunt, purgandum ulcus, maxime melle & reſina eſt. Sed iis quoque purgari poteſt, quibus purulenta curantur, eodemque modo ad ſanitatem perducendum eſt,

34. *Curatio Gangrænæ.* f

Gangrænam vero, ſi nondum plane tenet, ſed adhuc incipit, curare non difficillimum eſt; utique in corpore juvenili: & magis etiam, ſi muſculi integri ſunt; ſi nervi vel læſi non ſunt, vel leviter affecti ſunt; neque ullus magnus articulus nudatus eſt; aut carnis in eo loco paululum eſt, ideoque non multum quod putreſceret, fuit; conſiſtitque uno loco vitium; quod maxime fieri in digito poteſt. In ejuſmodi caſu primum eſt, ſi vires patiuntur, ſanguinem mittere. Deinde, quicquid aridum eſt, & intentione quadam proximum quoque locum male habet, uſque ad ſanum corpus concidere.

Medicamenta vero, dum malum ſerpit, adhibenda nulla ſunt, quæ pus movere conſuerunt; ideoque ne aqua quidem calida. Gravia quoque, quamvis reprimentia, aliena ſunt: ſed his quam leviſſimis opus eſt. ſuperque ea, quæ inflammata ſunt, utendum eſt refrigerantibus. Si nihilo magis malum conſtitit, uri id, quod eſt inter integrum ac vitiatum locum, debet. Præ-

f *Æginet. IV. 19.*

Præcipueque in hoc caſu petendum, non à medicamentis ſolum, ſed etiam à victus ratione præſidium eſt. Neque enim id malum, niſi corrupti vitioſique corporis eſt. Ergo primo, niſi imbecillitas prohibet, abſtinentia utendum. Deinde danda, quæ per cibum potionemque alvum, ideoque etiam corpus adſtringant; ſed ea levia. Poſtea, ſi vitium conſtitit, imponi ſuper vulnus eadem debent, quæ in putri ulcere præſcripta ſunt. Ac tum quoque plenioribus cibis uti licebit ex media materia; ſed tamen non niſi alvum, corpuſque ſiccantibus: aqua vero pluviatili frigida. Balneum, niſi jam certa fiducia redditæ ſanitatis eſt, alienum eſt; ſiquidem emollitum in eo ulcus cito rurſus eodem malo afficitur. Solent vero nonnunquam nihil omnia auxilia proficere, ac nihilominus ſerpere ſub his cancer. Inter quæ miſerum, ſed unicum, auxilium eſt, ut cætera pars corporis tuta ſit, membrum, quod paulatim emoritur, abſcindere.

35. *Curatio vulnerum, ubi quid colliſum eſt, aut detritum, aut infixum.*

Hæ graviſſimorum vulnerum curationes ſunt. Sed ne illa quidem negligenda, ubi interior pars colliſa; aut ubi deraſum, detritumve aliquid eſt; aut ubi ſurculus corpori infixus eſt; aut ubi tenue, ſed altum vulnus inſedit.

In primo caſu commodiſſimum eſt malicorium ex vino coquere, interioremque ejus partem continere, & cerato miſcere

ex

ex roſa facto, idque ſuperponere : deinde, ubi cutis ipſa exaſperata eſt, inducere lene medicamentum, qualis λιπαρὸν eſt. 267, 9.

Deraſo vero, detritoque, imponendum eſt emplaſtrum τετραφάρμακον, minuendusque cibus & vinum ſubſtrahendum. Neque id, quia non habebit altiores ictus, contemnendum erit: ſiquidem ex ejuſmodi caſibus ſæpe cancri fiunt. Quod ſi levius id erit, & in parte exigua, contenti eſſe poterimus eodem leni medicamento.

Surculum vero, ſi fieri poteſt, oportet vel manu, vel etiam ferramento educere. Si vel præfractus eſt, vel altius deſcendit, quam ut ita fieri poſſit, medicamento evocandus eſt. Optime autem educit ſuperimpoſita arundinis radix; ſi tenera eſt, protinus contrita; ſi jam durior, ante in mulſo decocta. cui ſemper mel adjiciendum eſt aut ariſtolochia cum eodem melle. Peſſima ex ſurculis, arundo eſt; quia aſpera eſt. Eademque offenſa etiam in filice eſt. Sed uſu cognitum eſt, utranque adverſus alteram medicamentum eſſe, ſi contrita ac ſuperimpoſita eſt. Facit autem idem in omnibus ſurculis, quodcunque medicamentum extrahendi vim habet. Idem altis tenuibuſque vulneribus aptiſſimum eſt. Priori rei Philocratis; huic Hecatæi empla- 264.
ſtrum maxime convenit.

36. *Quomodo cicatrix vulneri inducenda, purgandaque ſit.* g

Ubi vero in quolibet vulnere ventum ad inducendum cicatricem eſt (quod per-

g Æginet. IV, 45.

purgatis jam, repletiſque ulceribus neceſſarium eſt) primum ex aqua frigida linamentum, dum caro alitur: deinde cum jam continenda eſt, ſiccum imponendum eſt, donec cicatrix inducatur: tum deligari ſuper album plumbum oportet, quo & reprimitur cicatrix, & colorem maxime ſano corpori ſimilem accipit. Idem radix ſilveſtris cucumeris præſtat. Idem compoſitio, quæ habet elaterii P. I. *. ſpumæ argenti P. II. *. glandis unguentariæ pondo IV. *. quæ excipiuntur reſina terebinthina, donec emplaſtri craſſitudo ex omnibus fiat. At nigras quoque cicatrices leniter purgant, paribus portionibus mixta, ærugo & plumbum elotum, eademque reſina cocta; ſive eo ungitur cicatrix, quod in facie fieri poteſt; ſive id ut emplaſtrum imponitur, quod in aliis partibus commodius eſt.

At, ſi vel excrevit cicatrix, vel concava eſt, ſtultum eſt, decoris cauſa, rurſum & dolorem & medicinam ſuſtinere: alioquin res utrique ſuccurri patitur. Siquidem utraque cicatrix exulcerari ſcalpello poteſt. Si medicamentum aliquis mavult, idem efficiunt compoſitiones hæ, quæ corpus exedunt. Cute exulcerata, ſuper eminentem carnem exedentia medicamenta conjicienda ſunt: ſuper concavam, implentia; donec utrumque ulcus ſanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

Cap.

CAP. XXVII.

De vulneribus, quæ per morſus inferuntur, eorumque curationibus.

DIxi de his vulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Sequitur, ut de his dicam, quæ morſu fiunt, interdum * hominis, [h] interdum ſimiæ, ſæpe canis, nonnumquam ferarum, aut aliorum animalium, aut ſerpentium. Omnis autem feræ morſus habent quoddam virus.

Itaque, ſi vehemens vulnus eſt, [i] cucurbitula admovenda eſt: ſi levius, protinus emplaſtrum injiciendum, præcipueque
Diogenis. ſi id non eſt, quodlibet ex his, 265.
quæ adverſus morſus propoſui. ſi ea non
ſunt, viride Alexandrinum: ſi ne id qui- 264.
dem eſt, quodlibet non pingue ex his, quæ recentibus vulneribus accommodantur. Sal quoque his præcipueque ei, quod canis fecit, medicamentum eſt, ſi aridus vulneri imponitur, ſuperque id duobus digitis verberatur. exſaniat enim. Ac ſalſamentum quoque recte ſuper id vulnus deligatur.

2. *Curatio adverſus rabioſi canis morſum.* [k]

Utique autem, ſi rabioſus canis fuit, cucurbitula virus ejus extrahendum eſt. Deinde, ſi locus neque nervoſus, neque muſculoſus eſt, vulnus id adurendum eſt. Si uri non poteſt, ſanguinem homini mitti non alienum eſt. Tum uſto quidem vulneri ſuperimponenda, quæ cæteris uſtis ſunt. Ei vero, quod expertum ignem non eſt,

* Dom. Panarolus Pentec. II. Obſ. 32. h Seren. Samm. XLV. i Ægineta V, 2. k Ægineta V, 3. Actuar. M. M. VI, 11.

eſt, ea medicamenta, quę vehementer exedunt. Poſt quæ nullo novo magiſterio, ſed jam ſuprapoſito vulnus erit implendum, & ad ſanitatem perducendum. Quidam poſt rabioſi canis morſum protinus in balneum mittunt; eumque ibi patiuntur deſudare, dum vires corporis ſinunt, vulnere aperto; quo magis ex eo quoque virus diſtillet: deinde multo meracoque vino excipiunt. quod omnibus venenis contrarium eſt. Idque cum ita per triduum factum eſt, tutus eſſe homo à periculo putatur.

Solet autem ex eo vulnere, ubi parum occurſum eſt, aquæ timor naſci. *ὑδροφοβίαν* Græci adpellant. Miſerrimum genus morbi: in quo ſimul æger & [l] ſiti & aquæ metu cruciatur. quo oppreſſis in anguſto ſpes eſt. Sed unicum tamen remedium eſt, nec opinantem in piſcinam non ante ei proviſam projicere, &, ſi natandi ſcientiam non habet, modo merſum bibere pati, modo attollere; ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aqua ſatietur. ſic enim ſimul & ſitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculum excipit, ne infirmum corpus in aqua frigida vexatum, nervorum diſtentio abſumat. Id ne incidat, à piſcina protinus in oleum calidum demittendus
275. eſt. Antidotum [m] autem (præcipue id, quod primo loco poſui; ubi id non eſt, aliud) ſi nondum æger aquam horret, potui ex aqua dandum eſt: &, ſi amaritudine offenditur, mel adjiciendum eſt: at, ſi jam is morbus occupavit, per catapotia ſumi poteſt.

3. *Cura-*

[l] Caſſii Problem. 73. [m] Scribon. Larg. c. XLIII. n. 171.

3. *Curationes communes adverſus omnes morſus ſerpentium.* n

Serpentium quoque morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant: quamvis in ea multum antiqui variarunt; adeo ut in ſingula anguium genera ſingula medendi præciperent; aliique alia. ſed in omnibus eadem maxime proficiunt. Igitur in primis ſupra vulnus id membrum deligandum eſt: non tamen nimium vehementer, ne torpeat. Dein venenum extrahendum eſt. Id cucurbitula optime facit. Neque alienum eſt, ante ſcalpello circa vulnus incidere, quo plus vitiati jam ſanguinis extrahatur. Si cucurbitula non eſt, (quod tamen vix incidere poteſt) tum quodlibet ſimile vas, quod idem poſſit. Si ne id quidem eſt, homo o adhibendus eſt, qui vulnus exſugat.

Neque hercule ſcientiam præcipuam habent hi, qui *Pſylli nominantur; ſed audaciam uſu ipſo confirmatam. Nam venenum ſerpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipue utuntur, non guſtu, ſed in vulnere nocent. Ideoque colubra ipſa tuto eſtur: ictus ejus occidit. &, ſi ſtupente ea (quod per quædam medicamenta circulatores faciunt) in os digitum quis indidit, neque percuſſus eſt, nulla in ejus ſaliva noxa eſt. Ergo quiſquis, exemplum Pſylli ſecutus, id vulnus exuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem præſtabit. Illud interea ante debebit attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliave par-

n Aëtii Tetrab. IV. Serm. 1. c. 1. 2. & ſeqq. o *Æginet.* V. 2. *Actuar. M. M.* VI, 11. *Vocantur alio nomine *Marſi*, *Vide Reinel.* Variar. Lect. 1. c. 8. p. 26.

te oris ulcus habeat. Poſt hæc is homo loco calido collocandus eſt, ſic, ut id, quod percuſſum erit, in inferiorem partem inclinetur.

Si neque qui exſugat, neque cucurbitula eſt, ſorbere oportet jus anſerinum, vel vitulinum, & vomere. Vivum autem gallinaceum pullum per medium dividere, & protinus calidum ſuper vulnus imponere ſic, ut pars interior corpori jungatur. Facit id etiam hœdus agnuſve diſciſſus, & calida ejus caro ſtatim ſuper vulnus
265. poſita. Emplaſtra quoque, quæ ſupra comprehenſa ſunt. Aptiſſimumque eſt, vel
266. Epheſium, vel id quod ei ſubjectum eſt. Præſenſque in aliquo antidoto præſidium eſt. Sin id non eſt, neceſſarium eſt exſorbere portionem meri vini cum pipere, vel quidlibet aliud, quod calori movendo eſt, nec humorem intus coire patitur. nam maxima pars venenorum frigore interimit. Omnia etiam urinam moventia, quia materiam extenuant, utilia ſunt.

4. *Speciales curationes adverſus ictus ſerpentium: & primò adverſus ictum Aſpidis.* p

Hæc adverſus omnes ictus utilia ſunt, communiaque: uſus tamen ipſe docuit, eum, quem * Aſpis percuſſit, acetum potius bibere debere, Quod demonſtraſſe dicitur caſus cujuſdam pueri, qui cum ab hac ictus eſſet, & partim ob ipſum vulnus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret; acetum, quod forte ſecum habebat, ebibit, & libera-

p Æginet. V, 18. Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 20.
* De Aſpide videatur Ammian. Marcellin. L. XXII. Cap. 15. pag. 338. Ejus morſum ſanari poſſe negat Ælian. de Animal. 1. Cap. 54.

liberatus eſt. Credo quoniam id, quamvis refrigerandi vim habet, habet tamen & diſſipandi. Quo fit, ut terra reſperſa eo ſpumet. Eadem ergo vi veriſimile eſt ſpiſſeſcentem quoque intus humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem.

5. *Adverſus ictum Scorpionis.* q

In quibuſdam etiam aliis ſerpentibus certa quædam auxilia ſatis nota ſunt. Nam ſcorpio ipſe ſibi pulcherrimum medicamentum eſt. Quidam contritum cum vino bibunt. Quidam eodem modo contritum ſuper vulnus imponunt. Quidam ſuper prunas eo impoſito, vulnus ſuffumigant, undique veſte circundata, ne is fumus dilabatur; tum carbonem ejus ſuper vulnus deligant. Bibere autem oportet herbæ ſolaris (quam ἡλιοτρόπιον Græci vocant) ſemen, vel certe folia ex vino. Super vulnus vero etiam furfures ex aceto, vel ruta ſilvatica recte imponitur, vel cum melle ſal toſtus. Cognovi tamen medicos, qui ab ſcorpione ictis nihil aliud, quam ex brachio ſanguinem miſerunt.

6. *Adverſus Aranei & Scorpionis ictum.*

Ad ſcorpionis etiam, & ad r aranei ictum, allium cum ruta recte miſcetur, ex oleoque contritum ſuperimponitur.

7. *Adverſus *Ceraſtis, & Dipſadis, & Hæmorrhoidis ictum.* s

At, ſi ceraſtes, aut dipſas, aut hæmorrhois percuſſit, aſphodeli, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum, in

V 4 duas

q Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 19. r Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 16. Ex eo mors, Dom. Panarolus Pentec. 1. Obſ. 45. * Deſcribitur ab Ælian. de Animal. 1. c. 57. s Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 22. 23.

duas potiones dividendum eſt ſic, ut ei rutæ paululum adjiciatur. Trifolium quoque & mentaſtrum, & cum aceto panaces æque proficiunt. Coſtumque, & caſſia, & cinnamomum recte per potionem aſſumuntur.

8. *Adverſus Cherſydri* t *ictum, & Ceraſtis.*

Adverſus Cherſydri vero ictum, panaces, aut laſer, quod ſit ſcrupulorum P. II. *. vel porri ſuccus cum hemina vini ſumendus eſt, & edenda multa ſatureia. Imponendum autem ſuper vulnus ſtercus caprinum ex aceto coctum; aut ex eodem hordeacea farina; aut ruta, vel nepeta, cum ſale contrita, melle adjecto. Quod in eo quoque vulnere, quod ceraſtes fecit, æque valet.

9. *Adverſus Phalangii ictum.* u

Ubi vero phalangium * nocuit, præter eam curationem, quæ manu editur, ſæpe homo demittendus in ſolium eſt, danduſque ei myrrhæ & uvæ taminiæ par modus ex paſſi hemina; vel radiculæ ſemen, aut lolii radix ex vino; & ſuper vulnus furfures ex aceto cocti, imperandumque, ut is conquieſcat.

10. *Adverſus ictus Italorum anguium, qui minus terribiles peregrinis ſunt.*

Verum hæc genera ſerpentium & peregrina, & aliquanto magis peſtifera ſunt; maxime, quæ æſtuoſis gignuntur locis. Italia frigidioreſque regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt. Adverſus quos ſatis proficit herba betonica, vel cantabrica, vel centaurion, vel agrimonia, vel trixago,

vel

t Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 35. u Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 18. * Salmaſius in Notis ad Spartiani Hadrian. C. 20. pag. 190. Ed. Hackian.

vel perſonata, vel marinæ paſtinacæ; ſi vel ſingulæ binæve tritæ, & ſic potui datæ ſunt cum vino, & ſuper vulnus impoſitæ. Illud ignorare non oportet, omnis ſerpentis ictum & jejuni & jejuno magis nocere. ideoque perniciofiſſimi ſunt, cum incubant: utiliſſimumque eſt, ubi ex anguibus metus eſt, non ante progredi, quam quis aliquid aſſumpſit.

11. *Remedium generale adverſus omnia venena, vel in cibo, vel in potione aſſumpta.*

Non tam facile his opitulari eſt, qui venenum, vel in cibo, vel in potione ſumpſerunt. Primum, quia non protinus ſentiunt, ut ab angue icti: ideo ne ſuccurrere quidem ſtatim ſibi poſſunt. Deinde quia noxa non à cute, ſed ab interioribus partibus incipit. Commodiſſimum eſt tamen, ubi primum ſenſit aliquis, protinus oleo multo epoto vomere. Deinde, ubi præcordia exhauſit, bibere antidotum: ſi id non eſt, vel merum vinum.

12. *Specialia remedia adverſus quædam venena: & primo adverſus Cantharidas.* a

Sunt tamen quædam remedia propria adverſus quædam venena, maximeque leviora. Nam ſi cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contuſa, vel galbanum vino adjecto dari, vel lac per ſe debet.

13. *Adverſus Cicutam.* b

Si cicutam, vinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendum eſt; deinde is vomere cogendus: poſteaque laſer ex vino dandum. Iſque, ſi febre vacat, in cali-

a Æginet. V, 30. Scribon. Larg. LVII. Actuar. M.M. V, 12. b Æginet. V, 41. Scribon. Larg. XLVII. Actuar. M. M. V, 12.

calidum balneum mittendus: ſi non vacat, ungendus ex calefacientibus eſt. Poſt quæ quies ei neceſſaria eſt.

14. *Adverſus Hyoſcyamum.* z

Si hyoſcyamum, fervens mulſum bibendum eſt, aut quodlibet lac, maxime tamen aſininum.

15. *Adverſus Ceruſſam.* a

Si ceruſſam, jus malvæ, vel juglandis ex vino contritæ, maxime proſunt.

16. *Adverſus Sanguiſugam, ſi epota eſt, & lac, quod intus coiit.* b

Si ſanguiſuga epota eſt, acetum cum ſale bibendum eſt. Si lac intus coiit, aut paſſum, aut cum aceto laſer.

17. *Adverſus Fungos inutiles.* c

Si fungos inutiles quis aſſumpſit, radicula aut e poſca, aut cum ſale & aceto edenda eſt. Ipſi vero hi & ſpecie quidem diſcerni poſſunt ab utilibus, & coctura genere idonei * fieri. Nam ſive ex oleo inferbuerunt, ſive piri ſurculus cum his inferbuit, omni noxa vacant.

18. *De aduſtis corporis locis, & quomodo curare debeant* d

Aduſtis quoque locis extrinſecus vis infertur; itaque ſequi videtur, ut de his dicam. Hæc autem optime curantur foliis aut lilii, aut linguæ caninæ, aut betæ in vino oleoque decoctis. Quorum quodlibet protinus impoſitum ad ſanitatem perducit.

Sed dividi quoque curatio poteſt in ea, quæ mediocriter exedentia reprimentiaque,

z. Æginet. V, 38. a Scribon. Larg. XLVII. b Æginet. V, 36. Plin. H. N. XXII, 23. c Æginet. V, 54. Scrib. Larg. LXVI. d Ægin. IV, 11. Seren. Samm. LX. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 64. * Alii ſunt.

que, primo & puſtulas prohibeant, & ſummam pelliculam exaſperent: deinde ea, quæ lenia ad ſanitatem perducant. Ex prioribus eſt lenticulæ cum melle farina: vel myrrha cum vino; vel creta cimolia cum thuris cortice contrita, & aqua coacta, atque, ubi uſus neceſſitas incidit, aceto diluta. Ex inſequentibus, quælibet λιπαρά. 267.
Sed idonea maxime eſt, quæ vel plumbi recrimentum, vel vitellos habet.

Eſt etiam illa aduſtorum curatio, dum inflammatio eſt, impoſitam habere cum melle lenticulam: ubi ea declinavit, farinam cum ruta, vel porro, vel marrubio, donec cruſtæ cadant: tum ervum cum melle, aut irim, aut reſinam terebinthinam, donec ulcus purum ſit: noviſſime ſiccum linamentum.

Cap. XXVIII.

De interioribus ulceribus, quæ, aliqua corporum parte corrupta, naſcuntur.

1. *De carbunculo.* e

Ab his, quæ extrinſecus incidunt, ad ea veniendum eſt, quæ interius, corrupta aliqua corporum parte, naſcuntur. Ex quibus non aliud carbunculo pejus. Ejus hæ notæ ſunt. Rubor eſt, ſuperque eum non nimium puſtulæ eminent, maxime nigræ, interdum ſublividæ, aut pallidæ. In iis ſanies eſſe videtur; infra color niger eſt. Ipſum corpus aridum, & durius, quam naturaliter oportet. Circaque quaſi cruſta eſt; eaque inflammatione cingitur,

e *Æginet. IV, 25. Actuar. M. M.* II, 12. Oribaſ. *Synopſ. VII, 12.*

gitur. Neque in eo loco levari cutis poteſt, ſed inferiori carni quaſi affixa eſt. Somnus urget. Nonnunquam horror, aut febris oritur, aut utrunque. Idque vitium ſubteractis quaſi quibuſdam radicibus ſerpit; interdum celerius, interdum tardius. Supra quoque, procedens inalbeſcit; dein lividum fit; circumque exiguæ puſtulæ oriuntur. Et ſi circa ſtomachum fauceſve incidit, ſubito ſpiritum ſæpe elidit.

Nihil melius eſt, quam protinus adurere. Neque id grave eſt. nam non ſentit; quoniam ea caro mortua eſt. Finiſque adurendi eſt, dum ex omni parte ſenſus doloris eſt. Tum deinde ulcus, ſicut cætera aduſta, curandum eſt. Sequitur enim ſub medicamentis erodentibus cruſta: quæ undique à viva carne diducta, trahit ſecum, quicquid corruptum erat; puruſque jam ſinus curari poteſt implentibus. At, ſi in ſumma cute vitium eſt, poſſunt ſuccurrere quædam vel exedentia tantum, vel etiam adurentia. Vis pro magnitudine abhibenda eſt. Quodcunque vero medicamentum impoſitum eſt, ſi ſatis proficiet, protinus à viva corruptam partem reſolvet.

Certaque eſſe fiducia poteſt fere, ſi undique vitioſa caro excidat, qua hujuſcemodi medicamen exeſt: ſi id non fit, medicamentumque malo vincitur, utique ad uſtionem properandum eſt. Sed in ejuſmodi caſu abſtinendum à cibo, à vino eſt. Aquam liberaliter bibere expedit. Magiſque ea ſervanda ſunt, ſi febricula quoque acceſſit.

2. De

2. *De Carcinomate.*

Non idem periculum καρκίνωμα affert, niſi imprudentia curantis agitatum eſt. Id vitium fit maxime in ſuperioribus partibus, circa [f] faciem, nares, aures, labra, [g] mammas fœminarum. Et ex jecore, aut ſplene hoc naſcitur. Circa locum aliqua quaſi puncta ſentiuntur: iſque immobilis, inæqualiter tumet: interdum etiam torpet. Circa eum inflatæ venæ quaſi recurvantur: hæque pallent, aut livent: nonnunquam etiam in quibuſdam deliteſcunt. Tactuſque is locus, aliis dolorem affert, in aliis eum non habet. Et nonnunquam ſine ulcere durior aut mollior eſt, quam eſſe naturaliter debet: nonnunquam iiſdem omnibus ulcus accedit. Interdumque nullam habet proprietatem: interdum ſimile his eſt, quæ vocant Græci κονδυλώματα, aſpredine quadam & magnitudine ſua. Colorque ejus ruber eſt, aut lenticulæ ſimilis. Neque tuto ſecatur. nam protinus aut reſolutio nervorum, aut diſtentio inſequitur. Sæpe homo ictus obmuteſcit, atque ejus anima deficit. Quibuſdam etiam, ſi idipſum preſſum eſt, quæ circa ſunt, intenduntur & intumeſcunt. Namque peſſimum id genus eſt, fereque primum id fit; quod κακόηθες à Græcis nominatur. Deinde ex eo id καρκίνωμα, quod ſine ulcere eſt. Deinde ulcus; & ex eo, thymium.

Tolli nihil, niſi κακόηθες, poteſt: reliqua curationibus irritantur. Et quo major vis adhibita eſt, eo magis quidam uſi ſunt medicamentis adurentibus. Quidam ferro ad-

f *Æginet. III. 22.* g Scribon. Larg. XXIII.

aduſſerunt: quidam ſcalpello exciderunt, neque ulli unquam medicina * profuit: ſed aduſta, protinus concitata ſunt, & increverunt, donec occiderent. Exciſa etiam, poſt inductam cicatricem, tamen reverterunt, & cauſam mortis attulerunt. Cum interim plerique nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent; ſed imponendo tantum lenia medicamenta, quæ quaſi blandiantur, quo minus ad ultimam ſenectutem perveniant, non prohibeantur. Diſcernere autem cacoethes, quod curationem recipit, à carcinomate, quod non recipit, nemo ſcire poteſt, niſi tempore & experimento.

Ergo, ubi primum id vitium notatum eſt, imponi debent medicamenta adurentia. Si levatur malum, minuunturque ejus indicia, procedere curatio poteſt & ad ſcalpellum, & ad uſtionem. Si protinus irritatum eſt, ſcire licet, jam carcinoma eſſe; removendaque ſunt omnia acria, omnia vehementia. Sed, ſi ſine ulcere is locus durus eſt, imponi ficum quam pinguiſſimam, aut
264, ῥυπῶδης emplaſtrum ſatis eſt. Si ulcus æqua-
14. le eſt, ceratum ex roſa injiciendum eſt, adjiciendusque ei pulvis ex contrita teſta, ex aqua, qua faber ferrarius tingere candens ferrum ſolitus eſt. Si id nimium ſupercrevit, tentanda ſquama æris eſt (quæ leniſſima ex adurentibus eſt) eatenus, ne quid eminere patiatur: ſed ita, ſi nihil exacerbavit: ſin minus, eodem cerato contenti eſſe debebimus.

* Aphor. VI. 38.

3. *De Theriomate.*

Eſt etiam ulcus, quod θηρίωμα Græci vocant. Id & per ſe naſcitur, & interdum ulceri ex alia cauſa facto ſupervenit. Color eſt vel lividus, vel niger: odor fœdus: multus, & muco ſimilis humor. Idipſum ulcus neque tactum, neque medicamentum ſentit: prurigine tantum movetur. circa dolor eſt, & inflammatio. Interdum etiam febris oritur. Nonnunquam ex ulcere ſanguis erumpit. Atque id quoque malum ſerpit. quo omnia ſæpe intenduntur. Fitque ex his ulcus, quod [h] ἕρπητα ἐσθιόμενον Græci vocant; quia celeriter ſerpendo, penetrandoque uſque ad oſſa, corpus vorat. Id ulcus inæquale eſt, cœno ſimile; ineſtque multus humor glutinoſus; odor intolerabilis; majorque, quam pro modo ulceris, inflammatio. Utrumque, ſicut omnis cancer, fit maxime in ſenibus; vel his, quorum corpora mali habitus ſunt. 167, 18.

Curatio utriuſque eadem eſt: ſed in majore malo major vis neceſſaria. Ac pri- 84, 9.
mum, à victus ratione ordinandum eſt: ut quieſcat in lectulo: ut primis diebus à cibo abſtineat: aquam quamplurimam aſſumat. Alvus quoque ei ducatur. Dein, poſt inflammationem, cibum boni ſucci capiat; vitatis omnibus acribus: potionis quantum volet, ſic, ut interdiu quidem aqua contentus ſit: in cœna vero etiam vini auſteri aliquid bibat. Non æque tamen fame in his, quos ἕρπης urgebit, atque in his, qui θηρίωμα adhuc habebunt, utendum erit. Et

h. Actuar. M. M. II. 12. Æginet. IV. 20.

Et victus quidem talis neceſſarius eſt.

Super ulcus vero inſpergenda eſt arida aloe contrita, &, ſi parum proficiet, chalcitis. At, ſi quis nervus, exeſa carne, nudatus eſt, contegendus ante linteolo eſt, ne ſub eo medicamento aduratur. Si validioribus etiam remediis opus eſt, ad eas compoſitiones veniendum eſt, quæ vehementius adurunt. Quicquid autem inſpergitur, averſo ſpecillo infundi debet. Superdanda cum melle ſunt vel linamenta, vel oleæ folia ex vino decocta, vel marrubium: eaque linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, dein bene expreſſo. Circaque, qua tumor ex inflammatione eſt, imponenda, quæ reprimant, cataplaſmata. Si ſub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet; diligenter nervis, qui apparent, ante contectis. Aduſtum vel medicamentis vel ferro corpus, primum purgandum, deinde implendum eſſe, apparere cuilibet ex prioribus poteſt.

4. *De Sacro igne.* i

Sacer quoque ignis malis ulceribus annumerari debet. Ejus duæ ſpecies ſunt. Alterum eſt ſubrubicundum, aut miſtum rubore atque pallore; exaſperatumque per puſtulas continuas, quarum nulla altera major eſt, ſed plurimæ perexiguæ. In his ſemper fere pus, & ſæpe rubor cum calore eſt: ſerpitque id nonnunquam ſaneſcente eo, quod primum vitiatum eſt: nonnunquam etiam exulcerato, ubi, ruptis puſtulis, ulcus continuatur, humorque exit, qui eſſe inter

ter

i Æginet IV, 12. Seren. Sammon. XLI. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 59.

ter ſaniem & pus videri poteſt. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipueque in plantis. Alterum autem eſt in ſummæ cutis exulceratione, ſed ſine altitudine, latum, ſublividum, inæqualiter tamen; mediumque ſaneſcit, extremis procedentibus: ac ſæpe id, quod jam ſanum videbatur, iterum exulceratur. At circa, proxima cutis, quæ vitium receptura eſt, tumidior & durior eſt, coloremque habet ex rubro ſubnigrum. Atque hoc quoque malo fere corpora ſeniora tentantur, aut quæ mali habitus ſunt; ſed in cruribus maxime.

Omnis autem ſacer ignis, ut minimum periculum habet ex his, quæ ſerpunt; ſic prope difficillime tollitur. Medicamentum ejus *fortiſſimum eſt, uno die febris, quæ humorem noxium abſumat. Pus, quo craſ- 289,
ſius & albidius eſt, eo periculi minus eſt. 33.
Prodeſt etiam infra ulcera locum cædi, quo plus puris exeat; & id, quo ibi corruptum corpus eſt, extrahatur. Sed tamen, ſi febricula acceſſit, abſtinentia, lectulo, alvi ductione opus eſt. In omni vero ſacro igni, neque lenibus & glutinoſis cibis, neque ſalſis & acribus utendum eſt; ſed his, quæ inter utrumque ſunt: qualis eſt panis ſine fermento, piſcis, hœdus, aves, exceptoque apro, omnis fere venatio. Si non eſt febricula, & geſtatio utilis eſt, & ambulatio, & vinum auſterum, & balneum. Atque in hoc quoque genere potio magis liberalis eſſe, quam cibus, debet.

* Edit. Aldi, Steph. aliique *fortiſſimum.*

Ipſa autem ulcera, ſi mediocriter ſerpunt, aqua calida: ſi vehementius, vino calido fovenda ſunt. Deinde acu puſtulæ, quæcumque ſunt, aperiendæ. Tum imponenda ea, quæ putrem carnem exedant. Ubi inflammatio ſublata, ulcuſque purgatum eſt, imponi lene medicamentum debet. In altero autem genere, poſſunt proficere mala cotonea in vino cocta, atque
273. contrita: poteſt emplaſtrum vel Heræ, vel
262. *τετραφάρμακον*; cui quinta pars thuris adjecta ſit; poteſt nigra hedera ex vino auſtero cocta, ac, ſi celeriter malum ſerpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in ſumma cute eſſe propoſui, ſatis ad ſanitatem eadem lenia medicamenta proficiunt.

5. De *Chironio ulcere*. k

Chironium autem ulcus appellatur, quod & magnum eſt, & habet * oras duras, calloſas, tumentes. Exit ſanies non multa, ſed tenuis: odor malus. neque in ulcere, neque in ejus tumore ulla eſt inflammatio: dolor modicus eſt. Nihil ſerpit, ideoque nullum periculum adfert; ſed non facile ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcuſque renovatur. Fit maxime in pedibus & cruribus.

Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & vehemens, & reprimens habeat. Quale ejus rei cauſa fit ex his: ſquamæ æris, plumbi eloti combuſti, ſingulorum P. VI. *. cadmiæ, ceræ, ſingulorum P. VIII. *. roſæ

k Ægin. IV, 46. *Pollux IV. c. 25.

*. roſæ quantum ſatis eſt ad ceram ſimul cum eis molliendam.

6. *De Ulceribus, quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur.*

Fiunt etiam ex frigore hiberno l ulcera, maxime in pueris, & præcipue pedibus, digitiſque eorum, nonnunquam etiam in manibus. Rubor cum inflammatione mediocri eſt. Interdum puſtulæ oriuntur, deinde exulceratio. Dolor autem modicus: prurigo major eſt. Nonnunquam humor exit, ſed non multus; qui referre vel pus, vel ſaniem videtur.

In primis multa calida aqua fovendum eſt, in qua rapa decocta; aut ſi ea non ſunt, aliquæ verbenæ ex reprimentibus. Si nondum adapertum ulcus eſt,* æs, quam maxime calidum quis pati poteſt, admovendum eſt. Si jam exulceratio eſt, imponi debet alumen, æqua portione cum thure contritum, tum vino adjecto; aut malicorium in aqua coctum, deinde contritum. Si ſumma detracta pellicula eſt, hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

7. *De Struma.* m

Struma quoque eſt tumor, in quo ſubter concreta quædam ex pure & ſanguine quaſi glandulæ oriuntur. Quæ vel præcipue fatigare medicos ſolent, quoniam & febres movent, nec unquam facile matureſcunt; &, ſive ferro, ſive medicamentis curantur, plerunque iterum juxta cicatrices ipſas reſurgunt; multoque poſt medicamenta ſæpius. quibus id quoque accedit, quod

l Æginet. III, 79. m Aëtius Tetrab. IV. Serm. III. c. 5. Actuar. Meth. Med. II. 12. Ægin. IV, 33. Oribaſ. Synopſ. VII, 29.

longo ſpatio detinent. Naſcuntur maxime in cervice; ſed etiam in alis, & inguinibus, & in lateribus. In mammis quoque fœminarum ſe reperiſſe, chirurgus Meges author eſt.

Propter hæc & album veratrum recte datur, atque etiam ſæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, quæ humorem vel educant, vel diſſipent; quorum ſupra mentio facta eſt. Adurentibus quoque quidam utuntur, quæ exedunt, cruſtaque eum locum adſtringunt: tum vero ut ulcus curant. Quæcunque autem ratio curandi eſt, corpus, puro ulcere, exercendum atque alendum eſt, donec ad cicatricem perveniat. Quæ cum medici doceant, ab iis requirenda. Quorundam
383, ruſticorum experimento cognitum, quem
11. ſtruma male habet, eum, ſi anguem edit, liberari.

8. *De Furunculo.* n

Furunculus vero, eſt tuberculum acutum cum *inflammatione, & dolore; maximeque ubi jam in pus vergit. Qui ubi adapertus eſt, & exiit pus, ſubter apparet pars carnis in pus verſa, pars corrupta ſubalbida, ſubrubra; quem ventriculum quidam furunculi nominant. In eo nullum periculum eſt, etiamſi nulla curatio adhibeatur: matureſcit enim per ſe, atque erumpit. Sed dolor efficit, ut potior medicina ſit, quæ maturius liberet.

Proprium ejus medicamentum galbanum eſt. ſed alia quoque ſupra comprehenſa ſunt. Si cætera deſunt, imponi debet, pri-

n Æginet. IV, 23. Seren. Sammon. XXXVIII.
*Edit. Aldi & aliæ inflatione.

primum, non pingue emplaſtrum, ut id reprimat: deinde, ſi non repreſſit, quodlibet puri movendo accommodatum. ſi ne id quidem eſt, vel reſina, vel fermentum. Expreſſo pure, nulla ultra curatio neceſſaria eſt.

9. *De Phymate.* 396,

Phyma vero nominatur tuberculum furunculo ſimile, ſed rotundius & planius, 20.
ſæpe etiam majus. Nam furunculus ovi dimidii magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patere conſuevit: ſed inflammatio dolorque ſub eo minores ſunt. Ubi divulſum eſt, pus eodem modo apparet: ventriculus qui in furunculo, non invenitur: verum omnis corrupta caro in pus vertitur. Id autem in pueris & ſæpius naſcitur, & facilius tollitur: in juvenibus rarius oritur, & difficilius curatur. Ubi ætas induravit, ne naſcitur quidem. Quibus vero medicamentis diſcuteretur, ſupra propoſitum eſt. 258,

10. *De Phygethlo.* k 19.

φύγεθλον autem eſt tumor, non altus, ſed latus, in quo quiddam puſtulæ ſimile eſt. Dolor diſtentioque vehemens eſt, & major quam pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricula. idque tarde matureſcit, neque magnopere in pus convertitur. Fit maxime aut in cervice, aut in alis, aut in inguinibus. Panum, ad ſimilitudinem figuræ, noſtri vocant. Atque idipſum quo medicamento tolleretur, ſupra demonſtravi. 255.

k Seren. Samm. XL. Æginet. IV, 22.

11. *De Abſceſſibus.* [1]

Sed cum omnes hi nihil niſi minuti abſceſſus ſint, generale nomen trahit latius vitium, totum ad ſuppurationem ſpectans. Idque fere fit aut poſt febres, aut poſt dolores partis alicujus, maximeque eos, qui ventrem infeſtarunt. Sæpiuſque oculis expoſitum eſt, ſiquidem latius aliquando intumeſcit ad ſimilitudinem ejus, quod φῦμα vocari propoſui, rubetque cum calore, & paulo poſt etiam cum duritia, magiſque nocenter adoleſcit, & ſitim vigiliamque exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi poteſt; maximeque, ubi altius pus movetur: ſed cum ſiti vigiliaque ſentiuntur intus aliquæ punctiones. Et, quod de ſubito durius non eſt, melius eſt: & quod, quamvis rubet, coloris tamen in album mutati eſt. quæ ſigna jam pure oriente naſcuntur: tumor enim ruborque multo ante incipiunt.

Sed, ſi locus nobilis eſt, avertendus materiæ aditus eſt per cataplaſmata, quæ ſimul & reprimunt, & refrigerant: qualia & alias & paulo ante in eryſipelate propoſui. Si jam durior eſt, ad ea veniendum eſt, quæ digerant, & reſolvant: qualis eſt ficus arida contuſa: aut fex miſta cum cerato, quod ex adipe ſuilla coactum ſit; aut cucumeris ſilveſtris radix, cui ex farina duæ partes adjectæ ſint, ante ex mulſo decoctæ. Licet etiam miſcere æquis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, viſcum, ponduſque adjicere myrrhæ dimidio minus,

1 Æginet. IV, 18. Aetius Tetrab. IV. Serm. II, 32. Oribaſ. Synopſ. VII, 28.

nus, quam in prioribus ſingulis erit. Atque emplaſtra quoque & malagmata idem efficiunt, quæ ſupra explicui.

Quod per hæc diſcuſſum non eſt, neceſſe eſt, matureſcat. Idque quo celerius fiat, imponenda eſt farina ordeacea, ex aqua cocta, cui & olerum aliquid recte miſcetur. Eadem aut hæc in minoribus quoque abſceſſibus, quorum nomina proprietateſque ſupra edidi, recte fiunt. Eademque omnium curatio: tantummodo diſtat. Crudum eſt autem, in quo major quaſi venarum motus eſt, & gravitas, & ardor, & diſtentio, & dolor, & rubor, & durities; &, ſi major abſceſſus eſt, horror, atque etiam febricula permanet; penitiuſque condita ſuppuratione pro his, quæ alioqui cutis oſtendit, punctiones ſunt. Ubi iſta ſe remiſerunt, jamque is locus prurit, & aut ſublividus, aut ſubalbidus eſt, matura ſuppuratio eſt. Ex qua, ubi vel per ſe, vel per medicamenta, vel etiam ferro aperta eſt, pus debet emitti. Tum, ſi qua in alis, vel inguinibus ſunt, ſine linamento nutrienda ſunt. In cæteris quoque partibus, ſi ima plaga exigua eſt, ſi mediocris ſuppuratio fuit, ſi non alte penetravit, ſi febris non eſt, ſi valet corpus, æque linamenta ſupervacua ſunt. In reliquis, parce tamen, nec, niſi magna plaga eſt, imponi debent. Commode vero mel ſuper linamenta, vel ſine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex vino coctum. quæ & per ſe & miſta idonea ſunt.

Si qua circa duriora ſunt, ad ea mollienda, vel malva contrita, vel fœni Græci linive ſemen ex paſſo coctum ſuperdandum eſt. Quicquid deinde impoſitum eſt, non adſtringi, ſed modice deligari debet. Illo neminem decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera, quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conveniuntque vulneribus, expoſita ſunt.

2. ### 12. *De Fiſtulis.* m

3. Nonnunquam autem ex ejuſmodi abſceſſibus, & ex aliis ulcerum generibus, fiſtulæ oriuntur. Id nomen eſt ulceri alto, anguſto, calloſo. Fit in omni fere parte corporis: habetque quædam in ſingulis locis propria. Prius de communibus dicam. Genera igitur fiſtularum plura ſunt. ſiquidem aliæ breves ſunt, aliæ altius penetrant: aliæ recta intus feruntur, aliæ multoque plures tranſverſæ: aliæ ſimplices ſunt, aliæ duplices tripliceſve; quæ ab uno ore orſæ intus tres fiunt, aut etiam in plures ſinus dividuntur: aliæ rectæ, aliæ flexæ, & tortuoſæ ſunt: aliæ intra carnem deſinunt, aliæ ad oſſa aut cartilaginem penetrant; aut, ubi neutrum horum ſubeſt, ad interiora perveniunt: aliæ deinde facile, aliæ cum difficultate curantur, atque etiam quædam inſanabiles reperiuntur.

Expedita curatio eſt in fiſtula ſimplici, recenti, intra * carnem. Adjuvatque ipſam corpus, ſi juvenile, ſi firmum eſt. Inimica contraria his ſunt: itemque, ſi fiſtula os, vel

m Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 55. *Hippocr. Coac. Præn. III, 394.

vel cartilaginem, vel nervum, vel muſculos læſit; ſi articulum occupavit; ſi vel ad veſicam, vel ad pulmonem, vel ad vulvam, vel ad grandes venas arteriaſve, vel ad maxillas, guttur,. ſtomachum, thoracem penetravit. Ad inteſtina quoque eam tendere, ſemper periculoſum, ſæpe peſtiferum eſt. Quibus multum mali accedit, ſi corpus vel ægrum, vel ſenile, vel mali habitus eſt.

Ante omnia autem demitti ſpecillum in fiſtulam convenit; ut, quo tendat, & quam alte perveniat, ſcire poſſimus. Simul etiam, prorſus humida, an ſiccior ſit: quod extracto ſpecillo patet. Id quoque dici poteſt, in oſſe vitium ſit, necne: &, ſi jam eo fiſtula penetravit, quatenus nocuerit. Nam, ſi molle eſt, quod ultimo ſpecillo contingitur, intra carnem adhuc vitium eſt: ſi magis id renititur, ad os ventum eſt Ibi deinde ſi dilabitur ſpecillum, nondum caries eſt: ſi non dilabitur ſede, qua innititur, caries quidem, verum adhuc levis eſt: ſi inæquale quoque & aſperum ſubeſt, vehementius os exeſum eſt. At cartilago ubi ſubſit, ipſa ſedes docet: perventumque eſſe ad eam, ex reniſu patet.

Ex his quidem colliguntur fiſtularum ſedes, ſpatia, noxæ. Simplices vero hæ ſint, an in plures partes diducantur, cognoſci poteſt ex modo puris. Cujus ſi plus fertur, quam quod ſimplici ſpacio convenit, plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. Cumque fere juxta ſint caro, & nervus, & ali-

qua nervoſa, quales fere tunicæ membranæque ſunt, genus quoque puris docebit, num plures ſinus intus diverſa corporis genera perroſerint. Siquidem ex carne pus læve, album copioſius fertur: at ex nervoſo loco, coloris quidem ejuſdem, ſed tenuius & minus: ex nervo, pingue & oleo non diſſimile. Denique etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fiſtulæ penetrarint, quia ſæpe, cum quis aliter decubuit, aliterque membrum collocavit, pus ferri, quod jam deſierat, iterum incipit; teſtaturque, non ſolum alium ſinum eſſe, ex quo deſcendat, ſed etiam in aliam corporis partem eum tendere.

Si in carne & recens & ſimplex eſt; ac neque ſinuoſa neque cava ſede; neque in articulo, ſed in eo membro, quod per ſe immobile, non niſi cum toto corpore movetur, ſatis proficiet emplaſtrum, quod recentibus vulneribus imponitur, dum habeat vel ſalem vel alumen, vel ſquamam æris, vel æruginem, vel ex metallicis aliquid. Exque eo collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulo plenius. Idque ea parte, qua tenuius eſt, antecedente demitti oportet in fiſtulam, donec purus ſanguis ſe oſtendat. quæ in omnibus fiſtularum collyriis perpetua ſunt. Idem deinde emplaſtrum in linteolo ſuperimponendum; ſupraque injicienda ſpongia eſt, in acetum ante demiſſa: ſolvique quinto die ſatis eſt. Genus victus adhibendum eſt, quo carnem ali docui.

At, ſi longius à præcordiis fiſtula eſt, ex intervallo jejunum radiculas eſſe, deinde vomere, neceſſarium eſt.

Quum vetuſtate calloſa ſit fiſtula (callus 300, 9. autem neminem fallit, quia durus eſt, & aut albus, aut pallidus) tum validioribus medicamentis opus eſt. Quale eſt, quod habet papaveris lachrymæ P. I. *. gummi P. III. *. cadmiæ P. IIII. *. atramenti ſutorii P. VIII. *. ex quibus aqua coactis collyrium fit. Aut in quo ſunt gallæ P. I. *. æruginis, ſandarachæ, aluminis Ægyptii ſingulorum P. I. *. atramenti ſutorii combuſti P. II. *. Aut quod conſtat ex chalcitide, & è ſaxo calce; quibus adjicitur auripigmenti dimidio minus, quàm in ſingulis prioribus eſt; eaque melle cocto excipiuntur. Expeditiſſimum autem eſt ex præcepto Megetis, n æruginis raſæ P. II. *. conterere, deinde ammoniaci thymiamatis P. II. *. aceto liquare, eoque infuſo æruginem cogere. Idque ex primis medicamentis eſt. Sed, ut hæc maximi effectus ſunt, ſi cui iſta non adſunt, facile tamen eſt callum quibuſlibet adurentibus medicamentis erodere: ſatiſque eſt vel papyrum intortum, vel aliquid ex penicillo in modum collyrii adſtrictum eo illinere. Scilla quoque coctà & mixta cum calce, callum exeſt.

Si quando vero longior & tranſverſa fiſtula eſt, demiſſo ſpecillo, contra principium hujus incidi commodiſſimum eſt, & collyrium, * quod volueris demitti.

At ſi duplicem eſſe fiſtulam vel multiplicem

n Oribaſ. Synopſ. VII, 30. * Edit. Aldi, Steph. *utrumque*, alii legunt *utrinque*.

cem exiſtimamus, ſic tamen ut brevis, intraque carnem ſit, collyrio uti non debemus; quod unam partem curet, reliquas omittat: ſed eadem medicamenta arida in calamum ſcriptorium conjicienda ſunt, iſque ori fiſtulæ aptandus, inſpirandumque, ut ea medicamenta intus compellantur. Aut eadem ex vino liquanda ſunt; vel, ſi ſordidior fiſtula eſt, ex mulſo; ſi calloſior, ex aceto; atque intus infundendum, quicquid inditum eſt. Superponenda ſunt, quæ refrigerent & reprimant. nam fere, quæ circa fiſtulam ſunt, habent aliquid inflammationis. Neque alienum eſt, ubi quis reſolverit, antequam rurſus alia medicamenta injiciat, per oricularium clyſterem fiſtulam eluere; ſi plus puris fertur, vino; ſi callus durior eſt, aceto; ſi jam purgatur, mulſo, vel aqua, in qua ervum coctum ſit, ſic ut huic quoque mellis paululum adjiciatur.

Fere vero fit, ut ea tunica, quæ inter foramen & integram carnem eſt, victa tot medicamentis exeat, infraque ulcus purum ſit. Quod ubi contingit, imponenda glutinantia ſunt; præcipueque ſpongia melle cocto illita. Neque ignoro, multis placuiſſe linamentum in modum collyrii compoſitum & tinctum melle, implendi cauſa demitti. ſed celerius ſic glutinantur, quam impletur. Neque verendum eſt, ne purum corpus puro corpori junctum non coeat, adjectis quoque medicamentis ad id efficacibus; cum ſæpe exulceratio digitorum, niſi magna cura proſpeximus, ſaneſcendo in unum eos jungat.

13. De Ulceris genere, quod κηρίον nominatur.

Eſt etiam ulceris genus, quod à favi ſimilitudine κηρίον o Græcis nominatur. Idque duas ſpecies habet. Alterum eſt ſubalbidum, & furunculo ſimile; ſed majus, & cum magno dolore. Quod, ubi matureſcit, habet foramina; per quæ fertur humor glutinoſus, & purulentus; nec tamen ad juſtam maturitatem pervenit. Si diviſum eſt, multo plus intus corrupti, quam in furunculo, apparet, altiuſque deſcendit. Raro fit niſi in capillis.

Alterum eſt minus, & ſuper caput eminens, durum, latum, ſubviride, ſubpallidum, magis exulceratum: ſiquidem ad ſingulorum pilorum radices foramina ſunt, per quæ fertur humor glutinoſus, ſubpallidus, craſſitudinem mellis, aut viſci referens, interdum olei: &, ſi inciditur, viridis intra caro apparet. Dolor autem, & inflammatio ingens eſt, adeo ut acutam quoque febrem movere conſuerint.

Super id, quod minus crebris foraminibus exaſperatum eſt, recte imponitur & ficus arida, & lini ſemen *in mulſo coctum, & emplaſtra ac malagmata materiam educentia, aut quæ proprie huc pertinentia ſupra poſui.

Super alterum, & eadem medicamenta, & farina ex mulſo cocta, ſic ut ei dimidium reſinæ terebinthinæ miſceatur; & ficus in mulſo decocta, cui paulum hyſſopi contriti ſit adjectum; & uvæ taminiæ pars quarta fico adjecta. Quod ſi parum in utrolibet genere

o Actuar. M. M. II, 12. & IV, 16. Æginet. III, 3. Trallian. I, 9. * Al. *quod in vino.*

genere medicamenta proficiunt, totum ulcus uſque ad ſanam carnem excidi oportet. Ulcere ablato, ſuper plagam medicamenta danda ſunt; primum, quæ pus citent; deinde, quæ purgent, tum, quæ impleant.

14. *De Acrochordone, & Thymio, & Myrmeciis, & Clavo.*

Sunt vero quædam verrucis [p] ſimilia; quorum diverſa nomina, ut vitia ſunt. Ἀκροχορδόνα Græci vocant, ubi ſub cute coit aliquid durius, & interdum paulo aſperius, coloris ejuſdem; infra ad cutem tenue, ſupra latius. Idque modicum eſt, quia raro fabæ magnitudinem excedit. Vix unum tantum eodem tempore naſcitur; ſed fere plura, maximeque pueris: eaque nonnunquam ſubito deſinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem excitant. ſunt, quæ etiam in pus convertuntur.

Ἀκρόθύμιον [q] nominatur, quod ſuper corpus quaſi verrucula eminet, ad cutem latius, ſupra tenue, ſubdurum, & in ſummo peraſperum. Id, qua ſummum, colorem floris thymi repræſentat; unde ei nomen eſt; ibique facile finditur, & cruentatur; nonnunquam aliquantum ſanguinis fundit: fereque circa magnitudinem fabæ Ægyptiæ eſt, raro majus, interdum perexiguum. Modo autem unum, modo plura naſcuntur, vel in palmis, vel in inferioribus pedum partibus: peſſima tamen in obſcœnis ſunt; maximeque ibi ſanguinem fundunt.

Μυρμήκια [r] autem vocantur humiliora thymio

p Æginet. IV, 15. VI, 87. q Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 3. Oribaſ. Synopſ. VII, 39. r Actuar. M, M. II, 11. Oribaſ. Synopſ. VII, 43.

thymio durioraque. quæ radices altius exigunt, majoremque dolorem movent, infra lata, ſupra autem tenuia, minus ſanguinis mittunt: magnitudine vix unquam lupini modum excedunt. Naſcuntur ea quoque aut in palmis aut in inferioribus partibus pedum.

Clavus [s] autem nonnunquam quidem etiam alibi, ſed in pedibus tamen maxime naſcitur, præcipue autem ex contuſo, quamvis interdum aliter: doloremque, etiamſi non alias, tamen ingredienti movet.

Ex his Acrochordon & acrothymium ſæpe etiam per ſe finiuntur, &, quo minora ſunt, eo magis. Myrmecia & clavi ſine curatione vix unquam deſinunt. Acrochordon, ſi exciſa eſt, nullam radiculam relinquit, ideoque ne renaſcitur quidem. Acrothymio clavoque exciſis, ſubrotunda radicula naſcitur, quæ penitus deſcendit ad carnem: eaque relicta, idem rurſus exit. Myrmecia latiſſimis radicibus inhærent: ideoque ne excidi quidem ſine magna exulceratione poſſunt. Clavum ſubinde radere, commodiſſimum eſt. nam ſine ulla vi ſic molleſcit. at, ſi ſanguinis quoque aliquid emiſſum eſt, ſæpe emoritur. Tollitur etiam, ſi quis eum circumpurgat, deinde imponit reſinam, cui miſcuit pulveris paululum, quem ex lapide molari contrito fecit. Cætera vero genera medicamentis adurenda ſunt. Aliiſque id, quod ex fece vini: myrmeciis id, quod ex alumine & ſandaracha fit, aptiſſimum

s Æginet. III, 80. VI, 87.

ſimum eſt. Sed ea, quæ circa ſunt, foliis contegi debent, ne ipſa quoque exulcerentur: deinde poſtea lenticula imponi. Tollit acrothymium etiam ficus in aqua decocta.

15. *De Puſtularum generibus.*

t At puſtulæ maxime vernis temporibus oriuntur. Earum plura genera ſunt. Nam modo circa totum corpus partemve aſpredo quædam fit, ſimilis his puſtulis, quæ ex urtica, vel ex ſudore naſcuntur: v ἐξανθήματα Græci vocant. eæque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures, ſimiles varis oriuntur, nonnunquam majores. Puſtulæ, lividæ, ſunt, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato: ſubeſtque illis humor. Ubi hæ ruptæ ſunt, infra quaſi exulcerata caro apparet. φλύκταιναι x ἑλκύδρια Græce nominantur. Fiunt vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis.

Φλυζάκιον autem paulo durior puſtula eſt, ſubalbida, acuta. ex qua ipſa quod exprimitur, humidum eſt. Ex puſtulis vero nonnunquam etiam ulcuſcula fiunt, aut aridiora, aut humidiora: & modo tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione ac dolore, exitque aut pus, aut ſanies, aut utrumque. Maximeque id evenit in ætate puerili: raro, in medio corpore: ſæpe, in eminentibus partibus.

Peſſima puſtula eſt, quæ y ἐπινυκτὶς vocatur. Ea colore vel ſublivida, vel ſubnigra, vel alba eſſe conſuevit. Circa hanc autem vehe-

t Aphor. III, 20. v Actuar. M.M. II, 11. Trall. I, 5.
x Actuar. M.M. VI, 8. y Actuar. M. M. II, 11. Oribaſ. Synopſ. VII, 37. 42.

vehemens inflammatio eſt; &, cum aperta eſt, reperitur intus exulceratio mucoſa, colore humori ſuo ſimilis. Dolor ex ea ſupra magnitudinem ejus eſt: neque enim ea faba major eſt. Atq; hæc quoq; oritur in eminentibus partibus, & fere noctu. unde nomen quoque à Græcis ei ἐπινυκτὶς eſt impoſitum.

In omni vero puſtularum curatione primum eſt, multum ambulare, atque exerceri: ſi quid iſta prohibet, geſtari. Secundum eſt, cibum minuere: abſtinere ab omnibus acribus [z] & extenuantibus. eademque nutrices facere oportet, ſi lactens puer ita affectus eſt. Præter hæc, is, qui tam robuſtus eſt, ſi puſtulæ minutæ ſunt, deſudare in balneo debet; ſimulque ſuper eas nitrum inſpergere; oleoque vinum miſcere, & ſic ungi; tum deſcendere in ſolium. Si nihil ſic proficitur, aut ſi majus puſtularum genus occupavit, imponenda lenticula eſt; detractaque ſumma pellicula, ad medicamenta lenia tranſeundum. Ἐπινυκτὶς poſt lenticulam, recte herba quoque ſanguinali, vel viridi coriandro curatur.

Ulcera vero ex puſtulis facta tollit ſpuma argenti cum ſemine fœni Græci mixta ſic, ut his invicem roſa atque intubi ſuccus adjiciatur, donec mellis craſſitudo ei fiat. Proprie ad eas puſtulas, quæ infantes male habent, lapidis, quem πυρίτην Græci vocant, P. VIII. *. cum quinquaginta amaris nucibus miſcetur, adjiciunturque olei cyathi tres. Sed prius ungi ex ceruſſa puſtulæ debent, & tum hoc illini.

z Oribaſ. de Morb. Curat. III, 54.

16. *De Scabie.* a

Scabies vero eſt durities cutis rubicundior. ex qua puſtulæ oriuntur, quædam humidiores, quædam ſicciores. Exit ex quibuſdam ſanies; fitque ex his continuata exulceratio pruriens; ſerpitque in quibuſdam cito. Atque in aliis quidem ex toto deſinit, in aliis vero certo tempore anni revertitur. Quo aſperior eſt, quoque prurit magis, eo difficilius tollitur. Itaque
340. eam, quæ talis eſt, ἀγρίαν Græci appel-
14. lant, id eſt feram.

In hac quoque victus ratio eadem, quæ ſupra, neceſſaria eſt. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum eſt; quod fit ex ſpodii, croci, æruginis, ſingulorum P. I. *. piperis albi, omphacii, ſingulorum P. I. *. cadmiæ P. VIII. *. At, ubi jam exulceratio eſt, id, quod fit ex ſulphuris P. I. *. ceræ P. IV. *. picis liquidæ hemina, olei ſextariis duobus. quæ ſimul uſque ad craſſitudinem mellis incoquuntur. Eſt
255, etiam, quod ad Protarchum authorem re-
16. fertur. Habet hoc farinæ lupinorum ſextarium, nitri cyathos quatuor, picis liquidæ heminam, reſinæ humidæ ſelibram; aceti cyathos tres. Crocum quoque, lycium, ærugo, myrrha, cinis, æquis portionibus recte miſcentur, & ex paſſo coquuntur. Idque omnem utique ſcabiem ſanat. Ac, ſi nihil aliud eſt, amurca ad tertiam partem decocta, vel ſulphur pici liquidæ miſtum, ſicut de pecoribus propoſui, hominibus quoque ſcabie laborantibus opitulantur

17. De

a Oribaſ. de Morb. Curat. III. 58.

17. De Impetiginis ſpeciebus. b

Impetiginis vero ſpecies ſunt quatuor. Minime mala eſt, quæ ſimilitudine ſcabiem repræſentat. nam & rubet, & durior eſt, & exulcerata, & rodit. Diſtat autem ab ea, quæ magis exulcerata eſt, & varis ſimiles puſtulas habet; videnturque eſſe in ea quaſi bullulæ quædam, ex quibus interpoſito tempore quaſi ſquamulæ ſolvuntur, certioribuſque hæc temporibus revertitur.

Alterum genus eſt pejus & ſimile papulæ fere, ſed aſperius rubicundiuſque, figuras varias habens: ſquamulæ ex ſumma cute decidunt, roſio major eſt, celerius & latius procedit, certioribuſque etiam, quam prior, temporibus & fit, & deſinit. Rubra cognominatur.

Tertia etiamnum deterior eſt, nam & craſſior eſt, & durior, & magis tumet; in ſumma cute finditur, & vehementius rodit. Ipſa quoque ſquamoſa, ſed nigra eſt: proceditque & latet, nec tardat: minus vero errat in temporibus, quibus aut oritur, aut deſinit; neque ex toto tollitur. Nigræ cognomen eſt.

Quartum genus eſt, quod curationem omnino non recipit, diſtans colore. nam ſubalbidum eſt, & recenti cicatrici ſimile; ſquamulaſque habet pallidas, quaſdam ſubalbidas, quaſdam lenticulæ ſimiles: quibus demptis, profluit ſanguis nonnunquam. Alioqui vero humor ejus albidus eſt, cutis dura atque fiſſa eſt, proceditque latius.

Hæc vero omnia genera maxime oriuntur in pedibus, & manibus; atque un-

b Oribaſ. de Morb. Curat. III, 59. Synopſ. VII, 49.

gues quoque infeſtant. Medicamentum non aliud valentius eſt, quam quod ad ſcabiem quoque pertinere ſub authore
338, Protarcho retuli. Serapion autem, nitri
23. p. II. * ſulphuris p. IV. * excipiebat reſina copioſa, eoque utebatur.

18. *De papulis.*

Papularum vero duo genera ſunt. Alterum eſt, in quo per minimas puſtulas cutis exaſperatur, & rubet, leviterque roditur, medium habet pauxillo levius: tarde ſerpit. idque vitium maxime rotundum incipit, eademque ratione in orbem pro-
338. cedit. Alterum eſt, quam ἀγρίαν Græci
11. appellant. In qua ſimiliter quidem, ſed magis cutis exaſperatur, exulceraturque, ac vehementius & roditur, & rubet, & interdum etiam pilos remittit.

Quæ minus rotunda eſt, difficilius ſaneſcit: niſi ſublata eſt, in impetiginem vertitur. Sed levis papula etiam, ſi jejuna ſaliva quotidie defricetur, ſaneſcit. Major, commodiſſime murali herba tollitur, ſi ſuper eadem trita eſt. Ut vero ad compoſita medicamenta veniamus, idem illud Protarchi tanto valentius in his eſt, quanto minus in his vitii eſt. Alterum ad idem, Miconis: nitri rubri, thuris, ſingulorum p. I. *. cantharidum purgatarum p. II. *. ſulphuris ignem non experti tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ p. XX. *. farinæ lolii ſext. III. git cyathi tres, picis crudæ ſext. unum.

19. De

19. *De Vitiliginis ſpeciebus, id eſt, de Alpho, & Melane, & Leuce.* c

Vitiligo quoque, quamvis per ſe nullum periculum adfert: tamen & fœda eſt, & ex malo corporis habitu fit. Ejus tres ſpecies ſunt. Ἄλφος vocatur, ubi color albus eſt, fere ſubaſper & non continuus, ut quædam quaſi guttæ diſperſæ eſſe videantur. Interdum etiam latius, & cum quibuſdam intermiſſionibus ſerpit. Μέλας colore ab hoc differt, quia niger eſt, & umbræ ſimilis. cætera eadem ſunt. Λεύκη habet quiddam ſimile alpho, ſed magis albida eſt, & altius deſcendit; in eaque albi pili ſunt, & lanugini ſimiles. Omnia hæc ſerpunt: ſed in aliis celerius, in aliis tardius. Alphos & Melas in quibuſdam variis temporibus oriuntur & deſinunt. Leuce, quem occupavit, non facile dimittit.

Priora curationem non difficillimam recipiunt: ultimum vix unquam ſaneſcit; ac, ſi quid ei vitio demptum eſt, tamen non ex toto ſanus color redditur. Utrum autem aliquod horum ſanabile ſit, an non; experimento facile colligitur. Incidi enim cutis debet, aut acu pungi. ſi ſanguis exit, quod fere fit in duobus prioribus, remedio locus eſt: ſi humor albidus, ſanari non poteſt. Itaque ab hoc quidem abſtinendum eſt.

Super id vero, quod curationem recipit, imponenda lenticula mixta cum ſulphure & thure, ſic, ut ea contrita ex aceto ſit. Aliud ad idem, quod ad Irenæum authorem refertur. Alcyonium, nitrum, cumi-

c Actuar. M. M. II, 11. VI, 8. Oribaſ. de Morb. Cur. III, 58. Aëtius Tetrab. IV. Serm. I, 132.

num, fici folia arida paribus portionibus contunduntur, adjecto aceto. His in ſole vitiligo perungitur · deinde non ita multo poſt, ne nimis erodatur, eluitur. Proprie quidem, Micone authore, eos, quos Alphos vocari dixi, hoc medicamento perungunt: ſulphuris P. II. *. nitri P. IV. *. myrrhæ aridæ contritæ acetabulum miſcent, deinde in balneo ſuper vitiliginem inſpergunt farinam ex faba, tum hæc inducunt. Hi vero, quos Melanas vocari dixi, curantur, cum ſimul contrita ſunt alcyonium, thus, hordeum, faba, eaque ſine oleo in balneo ante ſudorem inſperguntur, ac tum genus id vitiliginis defricatur.

LIBER SEXTUS.

Cap. I.

De Vitiis ſingularum corporis partium.

DIxi de his vitiis, quæ per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia deſiderant, nunc ad ea veniam, quæ non niſi in ſingulis partibus incidere conſueverunt, orſus à capite.

1. *De Capillis fluentibus.* a

In hoc igitur capillis fluentibus maxime quidem ſæpe radendo ſuccurritur. Adjicit etiam vim quandam ad continendum, ladanum cum oleo * miſtum. Nunc de his capillis loquor, qui poſt morbum fere fluunt.
343, 87. Nam, quo minus caput quibuſdam ætate nu-

a Trallian. I, 2. Actuar. M. M. II, 5. IV, 9. Oribaſ. de Loc. Affect. Cur. IV, 5. * Scil. myrteo. Th. Priſcian. I, 2.

* nudetur, ſuccurri nullo modo poteſt.

CAP. II.

De Porrigine. a

PORRIGO autem eſt, ubi inter pilos quædam quaſi ſquamulæ ſurgunt, eæque à cute reſolvuntur; & interdum madent, multo ſæpius ſiccæ ſunt. Idque evenit, modo ſine ulcere, modo exulcerato loco. Huic quoque modo malo odore, modo nullo accedente. Fereque id in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiam in ſupercilio. Ac neque ſine aliquo corporis vitio naſcitur, neque ex toto inutile eſt. Nam bene integro capite, non exit: ubi aliquod in eo vitium eſt, non incommodum eſt, ſummam cutem potius ſubinde corrumpi, quam id, quod nocet, in aliam partem magis neceſſariam verti.

Commodius eſt ergo ſubinde pectendo repurgare, quam id ex toto prohibere. Si tamen ea res magis offendit (quod nimium humore ſequente fieri poteſt; magiſque, ſi is etiam mali odoris eſt) caput ſæpe radendum eſt; dein id ſuper adjuvandum aliquibus ex leviter reprimentibus. quale eſt nitrum cum aceto, vel ladanum cum myrteo & vino, vel myrobalanum cum vino. Si parum per hæc proficitur, vehementioribus uti licet; cum eo, ut ſciamus, utique in recenti vitio id inutile eſſe.

* Priſcian. I, 2 a Æginet. III, 3. Trallian. I. 4. *Oribaſ. de Loc. Affect.* Cur. IV, 9, 10.

CAP. III.

De Sycoſi. [a]

EST etiam ulcus, quod à fici ſimilitudine *σύκωσις* à Græcis nominatur, quia caro in eo excreſcit: & id quidem generale eſt. Sub eo vero duæ ſpecies ſunt. Altera, ulcus durum & rotundum eſt: altera, humidum & inæquale. Ex duro exiguum quiddam & glutinoſum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit utrunque in iis partibus, quæ pilis conteguntur: ſed, id quod calloſum & rotundum eſt, maxime in [b] barba; id vero, quod humidum, præcipue in capillo.

Super utrunque oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum & aqua coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactum. Terra quoque Eretria ex aceto liquata recte illinitur.

CAP. IV.

De Areis.

AREARUM quoque duo genera ſunt. Commune utrique eſt, quod, emortua ſumma pellicula, pili primum extenuantur; deinde excidunt: ac, ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus, & mali odoris: increſcitque utrumque in aliis celeriter, in aliis tarde. Pejus eſt, quod denſam cutem, & ſubpinguem, & ex toto glabram fecit. Sed ea, quæ *ἀλωπεκία* [b] nominatur, ſub qualibet figura dilatatur. Fit & in capillo, & in barba.

a Æginet. III, 3. Actuar. M.M. II, 5. Oribaſ. de Loc. Affect. Cur. IV, 52. Trall. I, 5. b Trallian. L. 1. Priſcian. L. 1. c. 6.

barba. Id vero, quod à ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις [c] appellatur, incipit ab occipitio: duorum digitorum latitudinem non excedit: ad aures duobus capitibus ſerpit; quibuſdam etiam ad frontem, donec ſe duo capita in priorem partem committant. Illud vitium in qualibet ætate eſt: hoc fere in infantibus. Illud vix unquam ſine curatione: hoc per ſe ſæpe finitur.

Quidam hæc genera arearum ſcalpello exaſperant. quidam illinunt adurentia ex oleo; maximeque chartam combuſtam. quidam reſinam terebinthinam cum thapſia inducunt. Sed nihil melius eſt, quam novacula quotidie radere: quia, cum paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiuntur pilorum radiculæ. Neque ante oportet deſiſtere, quam frequentem pilum naſci apparuerit. Id autem, quod ſubinde raditur, illini atramento ſutorio ſatis eſt.

CAP. V.

De Varis, & Lenticulis, & Ephelide. [a]

PENE ineptiæ ſunt, curare varos, & lenticulas, & ephelidas: ſed eripi tamen fœminis cura cultus ſui non poteſt. Ex iis autem, quæ ſupra propoſui, vari lenticulæque vulgo notæ ſunt; quamvis rarior ea ſpecies eſt, quam φακὴν Græci vocant, cum ſit ea lenticula rubicundior, & inæqualior. Ἔφηλις vero à pleriſque ignoratur: quæ nihil eſt, niſi aſperitas quædam & durities mali coloris. Cætera non niſi in facie:

c Oribaſ. de loc. Affect. Cur. IV, 42. Actuar. M. M. V, 13. a Æginet. III, 1.

cie: lenticulæ etiam in alia parte nonnunquam naſci ſolent. de qua per ſe ſcribere alio loco, viſum operæ pretium non eſt.

Sed vari commodiſſime tolluntur impoſita reſina, cui non minus quam ipſa eſt, aluminis ſciſſilis, & paulum mellis adjectum eſt. Lenticulam tollunt galbanum & nitrum, cum pares portiones habent, contritaque ex aceto ſunt, donec ad mellis craſſitudinem venerint. His corpus illinendum eſt, &, interpoſitis pluribus horis, mane eluendum, oleoque leviter ungendum.

Ephelidem tollit reſina, cui tertia pars ſalis foſſilis & paulum mellis adjectum eſt. Ad omnia vero iſta atque etiam ad colorandas cicatrices, prodeſt ea compoſitio, quæ ad Tryphonem patrem authorem refertur. In ea pares portiones ſunt myrobalani, crocomagmatis, cretæ cimoliæ ſubceruleæ, nucum amararum, farinæ hordei atque ervi, ſtruthii albi, ſertulæ campanæ ſeminis. quæ omnia contrita, melle quam amariſſimo coguntur, illitumque à veſpere uſque mane eluitur.

Cap. VI.

De oculorum morbis: & primo de his, qui lenibus medicamentis curantur. [a]

Sed hæc quidem mediocria ſunt. [b] Ingentibus vero & variis caſibus oculi noſtri patent. Qui cum magnam partem ad vitæ ſimul & uſum & dulcedinem conferant, ſumma cura tuendi ſunt.

Pro-

a Actuar. M.M. IV, 11. VI, 5. III, 22.
b Trallian. II, 1.

Protinus autem orta lippitudine, quædam notæ ſunt, ex quibus, quid eventurum ſit, colligere poſſimus. Nam, ſi ſimul & lacryma & tumor & craſſa puituita cœperint; ſi ea pituita lachrymæ miſta eſt; neque lachryma calida eſt, pituita vero alba & mollis, tumor non durus, longæ valetudinis metus non eſt. At ſi lachryma multa & calida, pituitæ paulum, tumor modicus,
idque in uno oculo eſt; longum id ſed ſine 331.
periculo, futurum eſt. Idque lippitudinis 411.
genus minime cum dolore eſt; ſed vix ante vigeſimum diem tollitur; nonnunquam per duos menſes durat, quandoque brevius finitur.

Si pituita alba & mollis eſſe incipit; lachrymæque miſcetur, aut, ſi ſimul hæ utrunque oculum invaſerunt, poteſt eſſe brevior, ſed periculum ulcerum eſt. Pituita autem ſicca & arida dolorem quidem movet, ſed maturius deſinit; niſi quid exulceravit.

Tumor magnus ſi ſine dolore eſt, & ſiccus, ſine ullo periculo eſt: ſi ſiccus quidem, ſed cum dolore eſt, fere exulcerat; & nonnunquam ex eo caſu fit, ut palpebra cum oculo glutinetur. Ejuſdem exulcerationis timor in palpebris pupilliſve eſt; ubi, ſuper magnum dolorem, lachrymæ ſalſæ calidæque eunt; aut etiam ſi, tumore jam finito, diu lachryma cum pituita profluit.

Pejus etiamnum eſt, ubi pituita pallida aut livida eſt, lachryma calida aut multa profluit, caput calet, à temporibus ad oculos

los dolor pervenit, nocturna vigilia urget. ſiquidem ſub his oculus pletumque rumpitur, votumque eſt, ut tantum exulceretur. Intus ruptum oculum febricula juvat. Si foras jam ruptus procedit, ſine auxilio eſt. Si de nigro aliquid albidum factum eſt, diu manet. At, ſi aſperum, & craſſum eſt, etiam poſt curationem veſtigium aliquod relinquit.

Curari vero oculos ſanguinis detractione, medicamento, balneo, fotu, vino, vetuſtiſſimus author Hippocrates a memoriæ prodidit. Sed eorum tempora & cauſas parum explicuit: in quibus Medicinæ ſumma eſt. Neque minus in * abſtinentia & alvi
69, 21. ductione ſæpe auxilii eſt. Hos igitur interdum inflammatio occupat: ubi cum tumore in his dolor eſt; ſequiturque pituitæ curſus, nonnunquam copioſior vel acrior, nonnunquam utraque parte moderatior. In ejuſmodi caſu prima omnium ſunt quies
114, 20. & abſtinentia. Ergo primo die, loco ob-
298, 15. ſcuro cubare debet ſic, ut à ſermone quoque abſtineat: nullum cibum aſſumere; ſi fieri poteſt, ne aquam quidem; ſin minus, certe quam minimum ejus.

Quod ſi graves dolores ſunt, commodius ſecundo die; ſi tamen res urget, etiam primo † ſanguis mittendus eſt; utique ſi in fronte venæ tument, ſi firmo corpore materia ſupereſt: Si vero minor impetus, minus acrem curationem requirit. Alvum non niſi ſecundo tertiove die duci oportet. At modica inflammatio neutrum ex his auxi-

a Aphor. VI, 31. * Marcell. de Medic. c. 8.
† Idem ibid.

auxilium deſiderat: ſatiſque eſt, uti quiete & abſtinentia.

Neque tamen in lippientibus longum jejunium neceſſarium eſt, ne pituita tenuior atque acrior fiat: ſed ſecundo die dari debet id, quod leviſſimum videri poteſt ex iis, quæ pituitam faciunt craſſiorem; qualia 360. ſunt ova ſorbilia: ſi minor vis urget, pulticula quoque, aut panis ex lacte. In ſequentibus diebus, quantum inflammationi detrahetur, tantum adjici cibus poterit; ſed generis ejuſdem: utique ut nihil ſalſum, nihil acre, nihil ex his, quæ extenuant, ſumatur; nihil potui præter aquam. Et victus quidem ratio talis maxime neceſſaria eſt.

Protinus autem primo die, † croci P. I. *. & farinæ candidæ quam tenuiſſimæ P. II. *. excipere oportet ovi albo, donec mellis craſſitudinem habeat: idque in linteolum illinere, & fronti agglutinare, ut, compreſſis venis, pituitæ impetum cohibeat. Si crocum non eſt, thus idem facit. Linteolo an lana excipiatur, nihil intereſt. Superinungi vero oculi debent ſic, ut croci quantum tribus digitis comprehendi poteſt, ſumatur, myrrhæ ad fabæ, papaveris lachrymæ ad lentis magnitudinem, eaque cum paſſo conterantur, & ſpecillo ſuper oculos inducantur. Aliud ad idem: mirrhæ P. I. *. § madragoræ ſucci P. II. *. papaveris lachrymæ P. II. *. foliorum roſæ, cicutæ ſeminis, ſingulorum P. III. *. acaciæ P. IV. *. gummi P. VIII. *. Et hæc quidem interdiu

† Marcell. de Medic. c. 8.
§ Idem ibid.

diu: noctu vero, quo commodior quies veniat, non alienum eſt, ſuperimponere candidi panis interiorem partem ex vino ſubactam. nam & pituitam reprimit, &, ſi quid lachrymæ proceſſit, abſorbet, & oculum glutinari non patitur.

Si grave id & durum, propter magnum oculorum dolorem, videtur, ovi & album & vitellus in vas defundendum eſt; adjiciendumque eo mulſi paulum, idque digito permiſcendum; ubi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta, quæ id excipiat, ſuperque oculos imponi. Ea res & levis eſt, & refrigerando pituitam coercet, & non exareſcit, & glutinari oculum non patitur. Farina quoque hordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto mixta, commode imponitur. Neque ab ratione abhorret, etiam penicillo potiſſimum uti expreſſo, ſi levior impetus eſt, ex aqua; ſi major, ex poſca. Priora faſcia deliganda ſunt, ne per ſomnum cadant: at hoc ſuperimponi ſatis eſt; quia & reponi ab ipſo ægro commode poteſt: & quia, cum inaruit, iterum madefaciendum eſt. Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum eſt, quæ ἀνώδυνα Græci appellant: ſatiſque eſt puero, quod ervi; viro, quod fabæ magnitudinem impleat. In ipſum vero oculum primo die, niſi immodica inflammatio eſt, nihil recte conjicitur: ſæpe enim potius concitatur eo pituita, quam minuitur. At ſecundo die, gravi quoque lippitudine per indita medicamen-

men-

menta recte ſuccurritur, ubi vel jam ſanguis miſſus, vel alvus ducta eſt; aut, neutrum neceſſarium eſſe, manifeſtum eſt.

2. *De diverſis oculorum collyriis.*

Multa autem multorumque collyria ad id apta ſunt; noviſque etiamnum miſturis temperari poſſunt; cum lenia medicamenta, & modice reprimentia, facile & varie miſceantur. Ego autem nobiliſſima exequar.

3. *Philonis collyrium.*

Eſt igitur Philonis; quod habet ceruſſæ elotæ, ſpodii, gummi, ſingulorum P. I. *. papaveris lachrymæ combuſtæ P. II *. Illud ſcire oportet, hæc quoque omnia medicamenta, ſingula primum per ſe teri, deinde miſta iterum, adjecta paulatim vel aqua, vel alio humore. Gummi cum quaſdam alias facultates habeat, hoc maxime præſtat, ut, ubi collyria diu facta inaruerunt, glutinata ſint, neque frientur.

4. *Dionyſii collyrium.*

Dionyſii collyrium eſt: papaveris lachrymæ combuſtæ, donec tenereſcat P. I. *. thuris combuſti, gummi, ſingulorum P. II. *. ſpodii P. IIII. *.

5. *Cleonis collyrium.* d

Cleonis nobile admodum: papaveris lachrymæ frictæ P. I. *. croci P. I. *. gummi P. *. V. quibus, cum teruntur, adjicitur roſæ ſuccus. Aliud ejuſdem valentius: ſquamæ ferri, quod στόμωμα † adpellant, P. I. *. croci P. II. *. ſpodii P. IV. *. plumbi & eloti, & combuſti P. I. *. gummi tantum-

d Oribaſ. Synopſ. LIII, *de Collyriis.* Æginet. VII, 16.
† Vide Sarracenum in Dioſcorid. L. V. c. 90.

tundem. Ejus aliud quoque ad idem eſt, maxime ubi multa pituita profluit: caſtorei P. *. I. aloes P. *. I. myrrhæ P. *. II. cadmiæ curatæ P. VIII. *. ſtibii tantundem, acaciæ ſucci P. XII. *. quod, cum miſcueris, in pixidicula ſervetur. Theodotus vero huic compoſitioni adjecit papaveris lachrymæ combuſtæ P. *. I. æris combuſti & eloti P. II. *. nucleorum palmarum combuſtorum P. X. *. gummi P. XII. *.

e 6. *Theodoti collyrium, Achariſtum appellatum.*

At ipſius Theodoti, quod à quibuſdam ἀχάριστον nominatur, ejusmodi eſt: caſtorei, nardi Indici, ſingulorum P. I. *. lycii P. *. papaveris lachrymæ tantundem; myrrhæ P. II. *. croci, ceruſſæ elotæ, aloes, ſingulorum P. III. *. cadmiæ botryitidis elotæ, æris combuſti, ſingulorum P. VIII. *. gummi P. XVIII. *. acaciæ ſucci P. XX. *. ſtibii tantundem; quibus aqua pluvialis adjicitur.

7. *Cythion vel Thephrion collyrium.*

Præter hæc, ex frequentiſſimis collyriis eſt id, quod quidam Cythion, quidam à cinereo colore Tephrion appellant. Habet amyli, tragacanthæ, acaciæ ſucci, gummi, ſingulorum P. I. *. papaveris lachrymæ P. II. *. ceruſſæ elotæ P. IV. *. ſpumæ argenti elotæ P. VIII. quæ æque ex aqua pluviatili conteruntur.

8. *Euelpidis collyrium, Trygodes nominatum.*

Euelpides autem, qui ætate noſtra maximus fuit * ocularius medicus, utebatur eo, quod ipſe compoſuerat, & τρυγώδης nominabat,

e Æginet. VII, 16. Paulo aliter exſtat apud Marcellum de Medic. c. VIII, pag. 267. Ed. Steph. Eſt & aliud Theodotion Dionyſianum pag. 274. eodem capite deſcriptum, niſi malis hoc referre ad mox antecedens Dionyſii. Aliud exſtat etiam pag. 281. * Marcell. de Medic. c. 8. p. 267. 274.

nabat. Habet autem hoc, caſtorei P. II. *. lycii, nardi, papaveris lachrymæ, ſingulorum P. I. *. croci, myrrhæ, aloes, ſingulorum P. IV. *. æris combuſti P. VIII. *. cadmiæ, & ſtibii, ſingulorum P. XII. *. acaciæ ſucci P. XXVI. *. gummi tantundem.

Quo gravior vero quæque inflammatio eſt, eo magis leniri medicamento debet, adjecto vel albo ovi, vel muliebri lacte. At, ſi neque medicus, neque medicamentum præſto eſt, ſæpius utrumlibet horum in oculos penicillo ad idipſum facto infuſum, id malum lenit. Ubi vero aliquis relevatus eſt, jamque curſus pituitæ conſtitit, reliquias fortaſſe leviores futuras diſcutiunt balneum & vinum. Igitur lavari debet leviter, ante ex oleo perfricatus, diutiuſque in cruribus & feminibus; multaque calida aqua fovere oculos; deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi: à balneo cavere ne quo frigore afflatuve lædatur: poſthæc cibo paulo pleniore, quam ex operum conſuetudine, uti; vitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus: vinum bibere lene, ſubauſterum, modice vetus; neque effuſe, neque timide; ut neque cruditas ex eo, & tamen ſomnus fiat, lenianturque intus latentia acria. Sed, ſi quis in balneo ſenſit majorem oculorum perturbationem, quam attulerat (quod incidere his ſolet, qui, manente adhuc pituitæ curſu, feſtinarunt) quamprimum diſcedere debet: nihil eo die vini aſſumere; cibi minus etiam, quam pridie. deinde cumprimum

mum ſatis pituita ſubſtitit, iterum ad uſum balnei redire.

Solet tamen evenire nonnunquam, ſive tempeſtatum vitio, ſive corporis, ut pluribus diebus neque dolor, neque inflammatio, & minime pituitæ curſus finiatur. Quod ubi incidit, jamque ipſa vetuſtate res matura eſt, ab his eiſdem auxilium petendum eſt, id eſt balneo ac vino. Hæc enim ut in recentibus malis aliena ſunt; quia concitare ea poſſunt, & accendere: ſic in veteribus, quæ nullis aliis auxiliis ceſſerunt, admodum efficacia eſſe conſuerunt. videlicet hic quoque, ut alibi*, cum ſecun-
19, 18. da vana fuerint, contrariis adjuvantibus. Sed ante tonderi ad cutem convenit: deinde in balneo aqua calida quamplurima caput atque oculos fovere: tum utrunque penicillo detergere, & ungere caput irino unguento: continereque in lectulo ſe; donec omnis calor, qui conceptus eſt, finiatur; deſinatque ſudor, qui neceſſario in capite collectus eſt. Tum ad idem cibi vinique genus veniendum eſt ſic, uti potiones meracæ ſint; obtegendumque caput, & quieſcendum. Sæpe enim poſthæc gravis
348, ſomnus, ſæpe ſudor, ſæpe alvi dejectio pi-
15. tuitæ curſum finit. Si levatum eſt malum
368, (quod aliquando ſerius fit) per plures
28. dies idem fieri oportet, donec ex toto ſanitas reſtituatur. Si diebus eiſdem alvus nihil reddit, ducenda eſt; quo magis ſuperiores partes leventur.

Nonnunquam autem ingens inflammatio

* Lib. II. c. 9.

tio tanto impetu erumpit, ut oculos è ſua
ſede propellat. πρόπτωσιν id, quoniam ocu-
li procidunt, Græci appellant. His utique,
ſi vires patiuntur, ſanguinem mitti: ſi id
fieri non poteſt, alvum duci, longiorem-
que inediam induci, neceſſarium eſt. Opus
autem leniſſimis medicamentis eſt. Ideo-
que Cleonis collyrio quidam, quod ex duo- 351.
bus ante poſitum eſt, utuntur. Sed opti- 27.
mum eſt Nilei: neque de ullo magis inter
omnes authores convenit.

9. *Nilei collyrium, omnium optimum.*

Id habet nardi Indici, papaveris lachrymæ, ſingulorum P. *. gummi P. I. *. croci P. II. *. foliorum roſæ recentium P. IV. *. quæ vel aqua pluviatili, vel vino levi ſubauſtero coguntur. Neque alienum eſt, malicorium, vel ſertulam campanam ex vino coquere, deinde conterere: aut myrrham nigram cum roſæ foliis miſcere: aut hyoſcyami folia cum ovi vitello cocta: aut farinam cum acaciæ ſucco, vel paſſo, aut mulſo. Quibus ſi folia quoque papaveris adjiciuntur, aliquanto valentiora ſunt. Horum aliquo præparato, penicillo fovere oculos oportet, ex aqua calida expreſſo, in qua ante vel myrti vel roſæ folia decocta ſint: deinde, ex illis aliquid imponi. Præter hæc, ab occipitio inciſa cute, cucurbitula adhibenda eſt.

Quod ſi per hæc reſtitutus oculus in ſedem ſuam non eſt, eodemque modo prolapſus permanet, ſcire oportet, lumen eſſe amiſſum: deinde futurum, ut indureſcat

is, aut in pus vertatur. Si ſuppuratio ſe oſtendit, ab eo angulo, qui tempori propior eſt, incidi oculus debet; ut, effuſo pure, inflammatio ac dolor finiatur, & intus tunicæ reſidant, quo minus fœda poſtea facies ſit. Utendum deinde vel iiſdem collyriis ex lacte aut ovo; vel croco, cui album ovi miſceatur. At, ſi induruit, & ſic emortuus eſt, ut ne in pus verteretur; quatenus fœde prominebit, excidendum erit ſic, ut hamo ſumma tunica apprehendatur, atque infra id ſcalpellus incidat: tum eadem medicamenta erunt injicienda, donec omnis dolor finiatur. Iiſdem medicamentis in eo quoque oculo utendum eſt, qui primum procidit, deinde per plura loca fiſſus eſt.

10. *De Carbunculis oculorum.* [f]

Solent etiam carbunculi ex inflammatione naſci, nonnunquam in ipſis oculis, nonnunquam in palpebris: & in his ipſis, modo ab interiore, modo ab exteriore parte. In hoc caſu alvus ducenda eſt: cibus minuendus: lac potui dandum; ut acria, quæ læſerunt, leniantur. Quod ad cataplaſmata & medicamenta pertinet, his utendum, quæ adverſus inflammationes propoſita ſunt. Atque hic quoque Nilei Collyrium optimum eſt. Si tamen carbunculus in exteriore palpebræ parte eſt, ad cataplaſmata aptiſſimum eſt lini ſemen ex mulſo coctum; aut, ſi id non eſt, tritici farina eodem modo cocta.

11. *De*

f Scribon. Larg. III. c. 25. Marcell. de Medic. C. VIII. Trallian. II, 7.

11. *De Puſtulis oculorum.*

Puſtulæ quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod ſi inter initia protinus incidit, magis etiam ſervanda ſunt, quæ de ſanguine & quiete ſupra propoſui; ſin ſerius, quam ut ſanguis mitti poſſit, alvus tamen ducenda eſt. Si id quoque aliqua res inhibet, utique victus ratio ſervanda eſt. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus eſt; quale Nilei, quale Cleonis eſt.

12. *Philetis collyrium, ad puſtulas oculorum.*

Id quoque, quod Philetis vocatur, huic aptum eſt. Habet enim myrrhæ, papaveris lachrymæ, ſingulorum P. I. *. plumbi eloti, terræ ſamiæ, quæ ἀςὴρ vocatur, tragacanthæ, ſingulorum P. IV. *. ſtibii cocti †, amyli, ſingulorum P. VI. *. ſpodii eloti, ceruſſæ elotæ, ſingulorum P. VIII. *. quæ aqua pluviatili excipiuntur. Uſus collyrii, vel ex ovo, vel ex lacte eſt.

13. *De Ulceribus oculorum, & de διὰ λιβάνου collyrio.* *

Ex puſtulis ulcera interdum fiunt; eaque recentia æque lenibus medicamentis nutrienda ſunt, & iiſdem fere, quæ ſupræ in puſtulis propoſui. Fit quoque proprie ad hæc, quod διὰ λιβάνου vocatur. Habet æris combuſti, & eloti, papaveris lachrymæ frictæ ſingulorum P. I. *. ſpodii eloti, thuris, ſtibii combuſti & eloti, myrrhæ, gummi, ſingulorum P. II. *.

14. *De Imminutione oculorum.*

Evenit etiam, ut oculi, vel ambo, vel

† Scribon. Largus Comp. XXIII. Rhodius in notis pag. 63. * Trallian. II, 5. Longè aliter deſcribitur à Marcello de Medic. Cap. VIII. pag. 280. Eâdem paginâ paulo inferius aliud ejuſdem nominis depromitur.

ſinguli, minores fiant, quam eſſe naturaliter debeant. Idque & acer pituitæ curſus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoque iiſdem lenibus medicamentis ex muliebri f lacte utendum eſt: cibis vero his, qui maxime corpus alere, & implere conſuerunt: vitandaque omni modo cauſa, quæ lachrymas excitet, & cura domeſticorum. quorum etiam, ſi quid forte incidit, ejus * notitiæ ſubtrahendum: atque acria quoque medicamenta, & acres cibi non alio magis nomine his nocent, quam quod lachrymas movent.

127,25.

15. *De Pediculis palpebrarum.* g

Genus quoque vitii eſt, qui inter pilos palpebrarum pediculi naſcuntur. id φθειρίασιν Græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, raro non ultra procedit: ſed fere, tempore interpoſito, pituitæ curſus acerrimus ſequitur; exulceratiſque vehementer oculis, aciem quoque ipſam corrumpit.

His alvus ducenda eſt: caput ad cutem tondendum, diuque quotidie jejunis perfricandum. His, ambulationibus aliiſque exercitationibus diligenter utendum: gargarizandum ex mulſo, in quo nepeta & pinguis ficus decocta ſit: ſæpe in balneo multa calida aqua fovendum caput: vitandi acres cibi; lacte pingui vinoque utendum: bibendumque liberalius, quam edendum eſt. Medicamenta vero intus quidem lenia danda ſunt; ne quid acrioris pitu-

* Hippocr. de Dec. Orn. XI. 15. g Actuar. M. M. II, 7, & IV, 11. Aëtius Tetr. II. Serm. III, 65. Oribaſ. de Loc. Aff. IV, 32.

pituitæ concitent: ſuper ipſos vero pediculos alia, quæ necare eos, & prohibere, ne ſimiles naſcantur, poſſint. Ad idipſum ſpumæ nitri P. I. *. ſandarachæ P. I. *. uvæ taminiæ, P. *. I. ſimul teruntur, adjiciturque vetus oleúm pari portione, atque acetum, donec eis mellis craſſitudo ſit.

16. *De Oculorum gravioribus morbis, qui ex inflammationibus oriuntur, & validioribus medicamentis curantur, & de Andrea collyrio, & de* διὰ κέρατος.

Hactenus oculorum morbi, qui lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia ſunt, quæ diverſam curationem deſiderant; fere ex inflammationibus nata, ſed finitis quoque his manentia. atque inprimis in quibuſdam perſeverat tenuis pituitæ curſus. Quibus alvus ab inferiore parte evocanda eſt, demendumque aliquid ex cibo. Neque alienum eſt, illini frontem ex compoſitione Andreæ. Quæ habet gummi P. I. *. ceruſſæ, ſtibii, ſingulorum P. II. *. ſpumæ argenti coctæ, & elotæ P. IV. *. ſed ea ſpuma ex aqua pluviatili coquitur; & arida hæc medicamenta ex ſucco myrti conteruntur. His illita fronte, cataplaſma quoque ſuperinjiciendum ex farina, quæ frigida aqua coacta ſit, cuique aut acaciæ ſuccus, aut cupreſſus adjecta ſit. Curcubitula quoque, inciſo vertice, recte accommodatur: aut ex temporibus ſanguis emittitur. Inungi vero eo debet, quod habet ſquamæ æris, papaveris lachrymæ, ſingulorum P. *. cervini cornu combuſti & eloti,

ti, plumbi eloti, gummi, ſingulorum p. iv. *. thuris p. xii. Hoc vero collyrium quia cornu habet, διὰ κέρατος nominant. Quotieſcunque non adjicio, quod genus humoris adjiciendum ſit, aquam intelligi volo.

17. *Μεμιγμένον, Euelpidis collyrium.*

Ad idem Euelpidis, quod μεμιγμένον nominabat. in eo papaveris lachrymæ, & albi piperis, ſingulæ unciæ ſunt, gummi libra, æris combuſti p. i. *. Inter has autem curationes, poſt intermiſſionem aliquam, proſunt balneum & vinum. Cumque omnibus lippientibus vitandi cibi ſint,
349, 7. qui extenuant; tum præcipue, quibus tenuis humor diu fertur. Quod ſi jam faſtidium eſt eorum, quæ pituitam craſſiorem reddunt, ſicut in hoc genere materiæ maxime promptum eſt; confugiendum eſt ad ea, quæ, quia ventrem, corpus quoque adſtringunt.

18. *De Oculorum ulceribus ſupercreſcentibus, ſordidis, cavis, veteribus.*

At ulcera, ſi cum inflammatione finita non ſunt, aut ſupercreſcentia, aut ſordida, aut certe vetera eſſe conſuerunt. Ex his ſupercreſcentia collyrio, quod μεμιγμένον vocatur, optime reprimuntur. Sordida purgantur & eodem, & eo, quod Smilion nominatur.

19. *Smilion collyrium.*

Habet æruginis p. vi. *. gummi tantundem, ammoniaci, minii ſinopici, ſingulo-

lorum p. xvi. *. quæ quidam ex aqua; quidam, quo vehementiora ſint, ex aceto terunt.

20. *Phynon collyrium Euelpidis.*

Id quoque Euelpidis, quod Phynona appellabat, hic utile eſt: croci p. i. *. papaveris lachrymæ, gummi, ſingulorum p. ii. *. æris combuſti & eloti, myrrhæ, ſingulorum p. iv. piperis albi p. vi. *. Sed ante litum, hoc ungendum eſt.

21. *Spherion collyrium Euelpidis.*

Id quoque ejuſdem, quod Sphærion nominabat, eodem valet. Lapidis hæmatitis eloti p. ii. *. piperis grana ſex, cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaveris lachrymæ, ſingulorum p. iii. *. croci p. iv. *. gummi p. viii. *. quæ cum vino aminæo conteruntur.

22. *Liquidum Euelpidis collyrium.*

Liquidum quoque medicamentum ad idem componebat. in quo erant hæc: æruginis p. *. minii combuſti, atramenti ſutorii, cinnamomi, ſingulorum p. iii, *. croci, nardi, papaveris lachrymæ, ſingulorum p. i. *. myrrhæ p. ii. *. æris combuſti p. iii. *. cineris ex odoribus p. iv. *. piperis grana xv. Hæc ex vino auſtero teruntur; deinde cum paſſi tribus heminis decoquuntur, donec corpus unum ſit. Idque medidicamentum vetuſtate efficacius fit.

23. *De cavis oculorum ulceribus.*

Cava vero ulcera commodiſſime implent ex his, quæ ſupra poſita ſunt, Sphærion, & id quod Philetis vocatur. Idem

Sphærion vetuſtis ulceribus & vix ad cicatricem venientibus optime ſuccurrit.

24. *Hermonis collyrium.*

Eſt etiam collyrium, quod cum ad plura valeat, plurimum tamen proficere in his ulceribus videtur. Refertur ad Hermonem authorem. Habet piperis longi p. I. Z. *. albi p. *. cinnamomi, coſti, ſingulorum p. I. *. atramenti ſutorii, nardi, caſiæ, caſtorei, ſingulorum p. II. *. gallæ p. V. *. myrrhæ, croci, thuris, lycii, ceruſſæ, ſingulorum p. VIII. *. papaveris lachrymæ p. XII. *. aloes, æris combuſti, cadmiæ, ſingulorum p. XVI. *. acaciæ, ſtibii, gummi, ſingulorum p. XXV. *.

25. *De cicatricibus oculorum, quæ ex ulceribus facta ſunt, & de Aſclepia, & Canopite, & Pyxino, collyriis.*

Factæ vero ex ulceribus cicatrices duobus vitiis periclitantur; ne aut cavæ, aut craſſæ ſint. Si cavæ ſunt, poteſt eas implere id, quod Sphærion vocari dixi; vel id, quod † Aſclepias nominatur. Habet hoc papaveris lachrymæ p. II. *. ſagapeni, opopanacis, ſingulorum p. III. *. æruginis p. IV. *. gummi p. VIII. *. piperis p. XII. *. cadmiæ elotæ, ceruſſæ, ſingulorum p. XVI. *. At, ſi craſſæ cicatrices ſunt, extenuat vel Smilion, vel Canopite collyrinm, quod habet cinnamomi, acaciæ, ſingulorum p. I. *. cadmiæ elotæ, croci, myrrhæ, papaveris lachrymæ, gummi, ſingulorum p. II. *. piperis albi, thuris, ſingulorum p. III. *. æris combuſti p. IX. *. cum aqua pluviatili

† Marcell. de Medic. Lib. cap. 8. p. 266.

tili. Vel Euelpidis Pyxinum, quod ex his conſtat: ſalis foſſilis p. IV. *. ammoniaci thymiamatis p. VIII. *. papaveris lachrymæ p. XII. *. ceruſſæ p. XV. *. piperis albi, croci cilicii, ſingulorum p. LII. *. gummi p. XIII. *. cadmiæ elotæ p. IX. *. Maxime tamen tollere cicatricem videtur id, quod habet gummi p. III. *. æruginis p. I. *. crocomagmatis p. IV.

26. *De alio genere Inflammationis oculorum.*

Eſt etiam genus inflammationis, in qua, ſi cui tument ac diſtenduntur cum dolore oculi, ſanguinem ex fronte mitti neceſſarium eſt: multaque aqua calida caput atque oculos fovere: gargarizare ex lenticula, vel ex fici cremore: inungi acribus medicamentis, quæ ſupra comprehenſa ſunt; maximeque eo, quod Sphærion nominatur, 361.
quodque lapidem hæmatiten habet. Atque alia quoque utilia ſunt, quæ ad extenuandam aſpritudinem fiunt; de qua protinus dicam.

Hæc autem inflammationem oculorum fere ſequitur; interdum major, interdum levior. Nonnunquam etiam ex aſpritudine lippitudo fit, atque ipſam deinde aſpritudinem auget, fitque ea in aliis brevis, in aliis longa, & quæ vix unquam finiatur.

In hoc genere valetudinis quidam craſſas, duraſque palpebras, & ficulneo folio, & aſperato ſpecillo, & interdum ſcalpello eradunt; verſaſque quotidie medicamentis ſuffricant. Quæ neque niſi in magna

vetu-

vetuſtaque aſpritudine, neque ſæpe facienda ſunt. Nam melius eodem ratione victus & idoneis medicamentis pervenitur. Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore; multaque oculorum palpebras aqua calida fovebimus: cibi autem ſumendi ſunt acres & extenuantes.

27. † *Cæſarianum collyrium*

At medicamentum id, quod Cæſarianum vocatur, habet atramenti ſutorii p. I. *. miſyos p. *. piperis albi p. V. *. papaveris lachrymæ, gummi, ſingulorum p. II. *. cadmiæ lotæ p. III. *. ſtibii p. VI. *. Satiſque conſtat, hoc collyrium adverſus omne genus oculorum valetudinis idoneum eſſe; exceptis his, quæ lenibus nutriuntur.

28. *Hieracis collyrium.*

Id quoque, quod Hieracis nominatur, ad aſpritudinem poteſt. Habet myrrhæ p. I. *, ammoniaci thymiamatis p. II. *. æruginis raſæ p. IV. *. cum aqua pluviatili. Ad idem idoneum eſt etiam id, quod Canopite, & id quod Smilion vocatur, & id quod Pyxinum, & id quod Sphærion. Si autem compoſita medicamenta non adſunt, felle caprino, vel quam optimo melle ſatis commodo aſpritudo curatur.

29. *De arida lippitudine.*

Eſt etiam genus aridæ lippitudinis, quod ξηροφθαλμίαν [h] Græci appellant. Sub hac neque tument, neque fluunt oculi, ſed rubent tantum, & cum dolore quodam fere levi ac prurigine graves ſunt, & palpebræ citra

† Fortè à Cæſare Auguſto ita dictum, ſi illud inde dictum, quod refert Marcell. de Med. c. 8. p. 266. h Actuar. M. M. II, 7. Æginet. III, 22. Aetius Tetr. II. Serm. III. c. 75, 77.

citra duritiem ullam noctu prægravi pituita inhærefcunt: quantoque minor generi huic impetus, tanto finis minus expeditior eſt.

In hoc vitio multum ambulare, multum exerceri, lavari ſæpe, ibique deſudare, multaque fricatione uti neceſſarium eſt. Cibi neque qui implent, neque nimium acres, apti ſunt, ſed inter hos medii. Mane, ubi concoxiſſe manifeſtum eſt, non eſt alienum ex ſinapi gargarizare, tum deinde caput atque os diutius perfricare.

30. *Rhinion collyrium.*

Collyrium vero hoc aptiſſimum eſt, quod Rhinion vocatur. Habet myrrhæ p. I. *. papaveris lachrymæ, acaciæ ſucci, piperis, gummi, ſingulorum p. I. *. lapidis hæmatitis, lapidis phrygii, lycii, lapidis ſciſſilis, ſingulorum p. II. *. æris combuſti p. IV. *. Ac Pyxinum quoque eidem accommodatum eſt.

31. *De Scabris oculis.* i

Si vero ſcabri oculi ſunt, quod maxime in angulis eſſe conſuevit, poteſt prodeſſe Rhinion, id quod ſupra poſitum eſt. Poteſt ſimiliter prodeſſe id, quod habet æruginis raſæ, piperis longi, papaveris lachrymæ, ſingulorum p. II. *. piperis albi, gummi, ſingulorum p. IV. *. cadmiæ lotæ, ceruſſæ, ſingulorum p. VI. *. Nullum tamen melius eſt, quam Euelpidis, quod βασιλικὸν nominabat. Habet papaveris lachrymæ, ceruſſæ, lapidis Aſii, ſingulorum p. II. *. gummi p. XIII. *. piperis albi p. IV. *. croci

i Aëtius Tetr. II. Serm. III. c. 76.

croci p. VI. *. pſorici p. XIII. *. Nulla autem per ſe materia eſt, quæ Pſoricum nominetur; ſed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto ſimul conteruntur, idque in vas fictile inditum, & contectum ficulneis foliis ſub terra reponitur diebus viginti, & rurſus ſublatum teritur, & ſic appellatur pſoricum. Verum de baſilico quoque collyrio convenit, ad omnes affectus oculorum id eſſe idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur.

At, ubi non ſunt medicamenta compoſita, ſcabros angulos levant & mel & vinum. Succurritque & his & aridæ lippitudini, ſi quis panem ex vino ſubactum ſuper oculum imponit. Nam, cum fere ſit humor aliquis, qui modo ipſum oculum, modo angulos, aut palpebras exaſperat, ſic &, ſi quid prodit humoris, extrahitur; &, ſi quid juxta eſt, repellitur.

32. *De Caligine oculorum.*

Caligare vero oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam ſine hac, propter ſenectutem, imbecillitatemve aliam, conſueverunt. Si ex reliquiis lippitudinis id vitium eſt, adjuvat collyrium, quod Aſclepias nominatur. Adjuvat & id,
362, 23. quod ex crocomagmate fit.

33. *Διὰ κρόκου collyrium.* k

Proprie etiam ad id componitur, quod διὰ κρόκου vocant. Habet piperis p. I. *. croci cilicii, papaveris lachrymæ, ceruſſæ, ſingulorum p. II. *. pſorici, gummi, ſingulorum p. IV. *.

34. De

k Trallian. II. v.

34. *De Caligine propter ſenectutem, aut aliam imbecillitatem.* l

At, ſi ex ſenectute aliave imbecillitate id eſt, recte inungi poteſt, & melle quam optimo, & cyprino, & oleo vetere. Commodiſſimum tamen eſt, balſami partem unam, & olei veteris, aut ciprini partes duas, mellis quam acerrimi partes tres miſcere. Utilia quoque huic medicamenta ſunt, quæ ad caliginem proxime, quæque ad extenuandas cicatrices ſupra comprehenſa ſunt. 362.

Cuicunque vero oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatione, atque exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum eſt, præcipue tamen caput ex irino, donec inſudet; velandumque poſtea, nec detegendum, antequam ſudor & calor domi conquierint. Tum cibis utendum acribus, & extenuantibus: interpoſitiſque aliquibus diebus, ex ſinapi gargarizandum.

35. *De Suffuſione oculorum.* m

Suffuſio quoque, quam Græci ὑπόχυσιν nominant, interdum oculi pupillæ, qua cernit, ſe opponit. Quod ſi inveteraverit, manu curandum eſt. Inter initia nonnunquam certis obſervationibus diſcutitur. Sanguinem ex fronte vel naribus mittere; 348, 29. in temporibus venas adurere; gargarizando pituitam evocare; ſuffumigare; oculos acribus medicamentis inungere, expedit. Victus optimus eſt, qui pituitam extenuat.

36. *De reſolutione oculorum.*

At ne reſolutio quidem oculorum (quam

l Oribaſ. de Loc. Affect. IV, 16. m Actuar. M. M. II, 7. IV, 11. Aëtius Tetr. II, Serm. III, 49. Æginet. III, 22.

(quam παράλυσιν Græci nominant) alio victus modo, vel aliis medicamentis curanda eſt. Expoſuiſſe tantum genus vitii ſatis eſt. Igitur interdum evenit, modo in uno oculo, modo in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex diſtentione nervorum, qua vehementer ipſe oculus convulſus eſt, ut is neque quoquam intendi poſſit, neque omnino conſiſtat; ſed huc illucve ſine ratione moveatur, ideoque ne conſpectum quidem rerum præſtet.

37. *De Mydriaſi oculorum.* n

Non multum ab hoc malo diſtat id, quod μυδρίασιν Græci vocant. Pupilla diffunditur & dilatatur, acieſque ejus hebeſcit, ac pene caligat. Difficillime genus id imbecillitatis eliditur. In utraque vero, id eſt paralyſi & mydriaſi, pugnandum eſt per
366, eadem omnia, quæ in caligine oculorum
21. præcepta ſunt paucis tantum mutatis: ſiquidem ad caput irino interdum acetum, interdum nitrum adjiciendum eſt; oculos vero melle inungi ſatis eſt. Quidam in poſteriore vitio calidis aquis uſi relevatique: quidam ſine ulla manifeſta cauſa ſubito obcæcati ſunt. Ex quibus nonnulli, cum aliquandiu nihil vidiſſent, repentina * pro-
69, 21. fuſione alvi, lumen receperunt. Quo mi-
554, nus alienum videtur, & recenti re & inter-
27. poſito tempore, medicamentis quoque moliri dejectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.

38. *De imbecillitate oculorum.*

Præter hæc imbecillitas oculorum eſt, ex

n Coel. Aurel. II, 1. p. 344. Actuar. M. M. II, 7. & IV, 11. Æginet. III, 22. * Aph. VI, 17.

ex qua quidem interdiu ſatis, o noctu nihil cernunt. quod in fœminam bene reſpondentibus menſtruis non cadit. Sed ſic laborantes inungi oportet ſanguine jocinoris (maxime hircini; ſin minus, caprini) ubi id aſſum coquitur, excepto: atque edi quoque ipſum jecur debet. Licet tamen etiam iiſdem medicamentis non inutiliter uti, quæ vel cicatrices, vel aſpritudinem extenuant. Quidam contrito ſemine portulacæ mel adjiciunt eatenus, ne id ex ſpecillo diſtillet, eoque inungunt. Utendum vero eſt exercitationibus, balneo, & fricationibus.

39. *Ad Oculos, qui extrinſecus offenduntur, & ſanguine ſuffuſi ſunt.*

Et hæc quidem in ipſis corporibus oriuntur. Extrinſecus vero interdum ſic ictus oculum lædit, ut ſanguis in eo ſuffundatur. Huic nihil commodius eſt, quam ſanguine vel columbæ, p vel palumbæ, vel hirundinis inungere. Neque id ſine cauſa fit; cum harum acies extrinſecus læſa, interpoſito tempore in antiquum ſtatum redeat, celerrimeque hirundinis. Unde etiam locus fabulæ factus eſt, per parentes id herba reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. Eorum ergo ſanguis noſtros quoque oculos ab externo caſu commodiſſime tuetur, hoc ordine, ut ſit hirundinis optimus, deinde palumbæ, minimum efficax columbæ, & ſibi ipſi, & nobis.

Supra percuſſum vero oculum, ad inflammationem leniendam, non eſt alienum

 impo-

o νυκτάλωπας vocant Æginet. III, 21. Actuar. M. M. II, 7. IV, 11. Trallian. II, 6. Aëtius Tetr. II. Serm. III, 46. p Æginet. III, 22.

imponere etiam cataplaſmata. Sed ſal armeniacus, vel quilibet alius quam optime teri debet, ſic, ut ei paulatim oleum adjiciatur, donec craſſitudo ſtrigmenti fiat. Id deinde miſcendum eſt cum hordeacea farina, quæ ex mulſo decocta ſit. Facile autem, recognitis omnibus, quæ medici quoque prodiderunt, apparere cuilibet poteſt, vix ullum ex iis, quæ ſupra comprehenſa ſunt, oculi vitium eſſe, quod non ſimplicibus quoque, & promptis remediis ſubinde removeri poſſit.

CAP. VII.

De aurium morbis. q

Hactenus in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum poſſunt: ideoque ad aures tranſeundum eſt; quarum uſum proximum à luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto majus periculum eſt. nam vitia oculorum intra ipſos nocent: aurium inflammationes doloreſque, interdum etiam ad dementiam mortemque præcipitant. Quo magis inter initia protinus ſuccurrendum eſt, ne majori periculo locus ſit.

Ergo, ubi primum dolorem aliquis ſenſit, abſtinere & continere ſe debet. Poſtero die, ſi vehementius malum eſt, caput tondere, idque irino unguento calido perungere, & operire. At magnus cum febre vigiliaque dolor exigit, ut ſanguis quoque mittatur. Si id aliquæ cauſæ prohibent, alvus ſolvenda eſt. Cataplaſmata quoque calida,

q Seren. Sammon. XII. Æginet. III, 23. Trallian. III, 1. Actuar. M. M. II, 6. IV, 10 Cœl. Aurelian. Tardar. Paſſ. L. II. c. 3.

calida, ſubinde mutata, proficiunt; ſive fœni græci, ſive lini, ſive alia farina ex mulſo decocta. Recte etiam ſubinde admoventur ſpongiæ, ex aqua calida expreſſæ. Tum, levato dolore, ceratum circumdari debet ex irino, aut cyprino factum. In quibuſdam tamen melius, quod ex roſa eſt, proficit. Si vehemens inflammatio ſomnum ex toto prohibet, adjici cataplaſmati debent papaveris cortices fricti atque contriti ſic, ut ex his pars dimidia ſit; eaque tum ſimul ex paſſo vel mulſo decoquuntur. In aurem vero infundere aliquod medicamentum oportet: quod ſemper ante * tepefieri convenit, commodiſſimeque per † ſtrigilem inſtillatur. ubi auris repleta eſt, ſuper lana mollis addenda eſt, quæ humorem intus contineat. Et hæc quidem communia ſunt.

Medicamentum vero eſt & roſæ, & radicum arundinum ſuccus, & oleum, in quo lumbrici cocti ſunt, & humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali perſici expreſſus. Compoſita vero ad inflammationem doloremque leniendum hæc fere ſunt: caſtorei, papaveris lachrymæ, pares portiones conteruntur, deinde adjicitur his paſſum. Vel papaveris lachrymæ, croci, myrrhæ par modus ſic teritur, ut invicem modo roſa, modo paſſum inſtilletur. Vel id, quod amarum in ‡ Ægyptia faba eſt, conteritur, roſa adjecta. Quibus myrrhæ quoque paululum a quibuſdam miſcetur, vel papaveris lachrymæ, aut thus cum muliebri lacte, vel amararum nucum cum roſa ſuccus. Vel ca-

* Plin. de Re Med. L. 1. c. 9. † Formam exhibet Mercurial. in Art. Gymnaſt. ‡ Marcell. p. 284.

ſtorei, myrrhæ, papaveris lachrymæ pares portiones cum paſſo. Vel croci p. I. *. myrrhæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. III. *. quibus, cum teruntur, paulatim miſcentur paſſi cyathi tres, mellis minus cyatho. Idque ex primis medicamentis eſt. Vel papaveris lachryma ex aceto. Licet etiam compoſitione uti Themiſonis; quæ habet caſtorei, opopanacis, papaveris lachrymæ ex aceto, ſingulorum p. II. *. ſpumæ nitri p. IV. *. quæ contrita paſſo excipiuntur, donec cerati craſſitudinem habeant; atque ita reponuntur. Ubi uſus requirit, rurſus id medicamentum, adjecto paſſo, piſtillo teritur. Illud perpetuum eſt, quotieſcunque craſſius medicamentum eſt, quam ut in aurem inſtillari poſſit, adjiciendum eum eſſe humorem, ex quo id componi debet, donec ſatis liquidum ſit.

2. *De Pure & malo odore aurium* r.

Si vero pus quoque aures habent, recte lycium per ſe infunditur; aut irinum unguentum; aut porri ſuccus cum melle; aut centaureæ ſuccus cum paſſo; aut ſuccus mali punici in ipſius cortice tepefactus, adjecta myrrhæ exigua parte. Recte etiam miſcentur myrrhæ, quam ϛακτὴν cognominant, p. I. *. croci tantundum, nuces amaræ XXV. mellis ſeſquicyathus. quæ contrita, cum utendum eſt, in cortice mali punici tepefiant. Ea quoque medicamenta, quæ oris exulcerati cauſa componuntur, æque ulcera aurium ſanant. Quæ ſi vetuſtiora ſunt, & multa ſanies fluit, apta

r' Æginet. III, 23. Oribaſ. de Loc. Affect. IV, 37. Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 83. Plin. de Re Medic. L. 1. c. 11.

pta compoſitio eſt, quæ ad authorem Eraſiſtratum refertur. habet piperis, croci, ſingulorum, p. i. *. myrrhæ, miſy cocti, ſingulorum p. ii. *. æris combuſti p. ii. *. hæc ex vino teruntur: deinde ubi inaruerunt, adjiciuntur paſſi heminæ tres, & ſimul incoquuntur. Cum vero utendum eſt, adjicitur his mel & vinum. Eſt etiam Ptolemæi chirurgi medicamentum, quod habet lentiſci, gallæ, ſingulorum p, i. *. omphacii p. i. *. ſuccum punici mali. Eſt & Menophili validum admodum, quod ex his conſtat: piperis longi p. i. *. caſtorei p. ii. *. myrrhæ, croci, papaveris lachrymæ, nardi Syriaci, thuris, malicorii, ex Ægyptia faba partis interioris, nucum amararum, mellis quam optimi, ſingulorum p. iv. *. Quibus, dum conteruntur, adjicitur acetum quam acerrimum, donec craſſitudo in his paſſi fiat. Eſt & Cratonis: cinnamomi, caſſiæ, ſingulorum p. i. *. nardi, lycii myrrhæ, ſingulorum p. i. *. aloes p. ii. *. mellis cyathi tres, vini ſextarius. Ex quibus lycium cum vino decoquitur; deinde his alia miſcentur. At ſi multum puris, maluſque odor eſt, æruginis raſæ, thuris, ſingulorum p. ii. *. mellis cyathi duo, aceti quatuor ſimul incoquuntur. ubi utendum eſt, dulce vinum miſcetur. Aut aluminis ſciſſilis, papaveris lachrymæ, acaciæ ſucci par pondus miſcetur, hiſque adjicitur hyoſcyami ſucci dimidio minor, quam unius ex ſuperioribus, portio; eaque trita ex vino diluuntur. Per ſe quoque

que hyoſcyami ſuccus ſatis proficit.

3. [a] *Compoſitiones ad omnia aurium vitia.*

Commune vero auxilium adverſus omnes aurium caſus, jamque uſu comprobatum Aſclepiades compoſuit. In eo ſunt cinnamoni, caſiæ, ſingulorum P. I. *. floris junci rotundi, caſtorei, piperis albi & longi, amomi, myrobalani, ſingulorum ſcrupuli duo, thuris maſculi, nardi Syriaci, myrrhæ pinguis, croci, ſpumæ nitri, ſingulorum p. II. *. Quæ ſeparatim contrita, rurſus mixta, ex aceto conteruntur; atque ita condita, ubi utendum eſt, aceto diluuntur. Eodem modo commune auxilium auribus laborantibus eſt Polybi ſphragis ex dulci vino liquata. Quæ compoſitio priori 68, 28. libro continetur.

Quod ſi & ſanies profluit, & tumor eſt, non alienum eſt, mixto vino per oricularium clyſterem eluere; & tum infundere vinum auſterum cum roſa mixtum, cui ſpodii paululum ſit adjectum, aut lycium cum lacte, aut herbæ ſanguinalis ſuccum cum roſa, aut mali punici ſuccum cum exigua parte myrrhæ.

4. *De Ulcere ſordido aurium.*

Si ſordida quoque ulcera ſunt, melius mulſo eluuntur; & tum aliquod ex his, quæ ſupra ſcripta ſunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, & caput utique tondendum, & multa calida aqua perfundendum, & gargarizandum; & uſque ad laſſitudinem ambulandum, & cibo modico utendum eſt. Si cruor quoque ex ulceribus

[a] Scribon. Larg. c. V. Marcell. Empi. Cap. 9.

ceribus apparet, lycium cum lacte debet infundi; vel aqua, in qua roſa decocta ſit, ſucco aut herbæ ſanguinalis, aut acaciæ adjecto.

Quod ſi ſuper ulcera caro t increvit, eaque mali odoris, & ſanguinem fundit, aqua tepida elui debet; tum infundi id, quod ex thure & ærugine, & aceto, & melle fit, aut mel cum ærugine incoctum. Squama quoque æris cum ſandaracha contrita per fiſtulam recte inſtillatur.

5. *De Vermibus aurium.* u

Ubi vero vermes orti ſunt, ſi juxta ſunt, protrahendi oriculario ſpecillo ſunt: ſi longius, medicamentis enecandi; cavendumque, ne poſtea naſcantur. Ad utrunque proficit album veratrum cum aceto contritum. Elui quoque aurem oportet vino, in quo marrubium decoctum ſit. Sic emortui vermes in primam auris partem prolabuntur, unde facillime educi poſſunt.

6. *Ad Compreſſa aurium foramina.*

Si foramen auris compreſſum eſt, & intus craſſa ſanies ſubeſt, mel quam optimum indendum eſt. Si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, æruginis raſæ P. II. *. adjiciendum eſt, incoquendumque, & eo utendum. Iris quoque cum melle ad idem proficit. Item mellis & roſæ ſcrupuli duo. Item galbani P. II. *. myrrhæ cum melle, & fellis taurini, ſingulorum P. II. *. vini quantum ſatis eſt ad myrrham diluendam.

7. *Ad Gravem auditum.* x

Ubi vero gravius aliquis audire cœpit

t Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 84. u Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 85. de Locis Affect. IV, 40. x Aëtius Tetr. II. Serm. II. c. 79. Plin. de Re Medic. L. I. c. 12.

(quod maxime poſt longos capitis dolores evenire conſuevit) in primis aurem ipſam conſiderare oportet. Apparebit enim aut cruſta, qualis ſuper ulcera innaſcitur, aut ſordium coitus. Si cruſta eſt, infundendum eſt aut oleum calidum, aut cum melle ærugo, vel porri ſuccus, aut cum mulſo nitri paulum. Atque, ubi cruſta ex auricula procidit, eluenda eſt aqua tepida; quo facilius ea per ſe diducta oriculario ſpecillo protrahat. Si ſordes eæque molles ſunt, eodem ſpecillo eximendæ ſunt. At, ſi duræ ſunt, acetum & cum eo nitri paululum injiciendum eſt; cumque emollitæ ſunt, eodem modo elui aurem, purgarique oportet. Quod ſi capitis gravitas manet, attondendum idem; & leniter, ſed diu perfricandum eſt, adjecto vel irino vel laureo oleo, ſic ut utrilibet paululum aceti miſceatur: tum diu ambulandum, leniterque poſt unctionem aqua calida caput fovendum: cibiſque utendum ex imbecilliſſima & media materia; magiſque aſſumendæ dilutæ potiones: nonnunquam gargarizandum eſt *. Infundendum autem in aurem caſtoreum cum aceto & laureo oleo & ſucco radiculæ corticis: aut cucumeris agreſtis ſuccus, adjectis roſæ foliis contritis. Immaturæ quoque uvæ ſuccus cum roſa inſtillatus, adverſus ſurditatem ſatis proficit.

8. *De Sonitu aurium.* y

Aliud vitii genus eſt, ubi aures intra ſe ipſæ ſonant. Atque hoc quoque fit, ne exter-

* Aceto ſcil. Marcellus de Medic. p. 287. y Actuar. M. M. II, 6. IV, 10. Aëtius Tetr. II, Serm. II, c. 77. Trall. III, 3.

ternum ſonum accipiant. Leviſſimum eſt, ubi id ex gravedine eſt: pejus, ubi ex morbo, capitiſve longis doloribus incidit: peſſimum, ubi, magnis morbis venientibus, maximeque comitiali, provenit. Si ex gravedine eſt, purgare aurem oportet, & ſpiritum continere, donec inde humor aliquis exſpumet. Si ex morbo vel capitis dolore, quod ad exercitationem, fricationem, perfuſionem, gargarizationemque pertinet, eadem facienda ſunt; cibis non utendum niſi extenuantibus: in aurem dandus radiculæ ſuccus cum roſa, vel cum ſucco radicis ex cucumere agreſti, vel caſtoreum ex aceto, & laureo oleo. Veratrum quoque cum aceto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & deinde collyrium factum in aurem demittitur. Si ſine his cœpit, ideoque novo metu terret, in aurem dari debet caſtoreum cum aceto, vel irino, vel laureo oleo; aut huic miſtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum; aut myrrha & nitrum cum roſa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit victus ratio: eademque facienda ſunt, quæ ſupra comprehendi, cum majore quoque diligentia: & præterea, donec is ſonus finiatur, à vino abſtinendum.

Quod ſi ſimul & ſonus eſt, & inflammatio, laureum oleum conjeciſſe abunde eſt, aut id, quod ex amaris nucibus exprimitur; quibus quidam vel caſtoreum, vel myrrham miſcent.

9. Ad ea, quæ in aurem inciderunt, extrahenda. z

Solet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquodve animal. Si pulex intus eſt, compellendum eo lanæ paululum eſt; quo ipſe ſi ſubit, & ſimul extrahitur. Si non eſt ſecutus, aliudve animal eſt, ſpecillum lana involutum in reſinam quam glutinoſiſſimam, maximeque terebinthinam demittendum, idque in aurem injiciendum, ibique vertendum eſt. utique enim comprehendet & eximet. Sin aliquid exanime eſt, ſpecillo oriculario protrahendum eſt, aut hamulo retuſo paululum recurvato. Si iſta nihil proficiunt, poteſt eodem modo reſina protrahi. Sternutamenta quoque admota id commode elidunt, aut oriculario clyſtere aqua vehementer intus compulſa. Tabula quoque collocatur media, inhærens capitibus utrinque pendentibus, ſuperque eam homo deligatur in id latus verſus, cujus auris eo modo laborat, ſic ut extra tabulam non emineat: tum malleo caput tabulæ, quod à pedibus eſt, feritur; atque ita concuſſa aure, id quod ineſt, excidit.

CAP. VIII.

De Narium morbis. a

NARES vero exulceratas fovere oportet vapore aquæ calidæ Id & * ſpongia expreſſa atque admota fit, & ſubjecto vaſe oris anguſti, calida aqua repleto. Poſt id fomentum, illinenda ulcera ſunt, aut plumbi recremento, aut ceruſſa,

z Aëtius Tetr. II, Serm. II, c. 87. a Trallian. III, 8. Actuar. M. M. VI, 12. Aëtius Tetr. II, Serm. II, c. 90.
* Marcell. de Medic. C. x. pag. 288.

ruſſa, aut argenti ſpuma. cum quodlibet horum aliquis conterit, ei, dum teritur, invicem vinum & oleum myrteum adjiciat donec mellis craſſitudinem fecerit. Sin autem ea ulcera circa os ſunt, pluresque cruſtas & odorem fœdum habent, quod genus Græci [b] ὀζαίνας appellant; ſciri quidem debet, vix ei 442,
malo poſſe ſuccurri. Nihilominus tamen hæc 16.
tentari poſſunt; ut caput ad cutem tondeatur, aſſidueque vehementer perfricetur, multaque calida aqua perfundatur: multa eidem ambulatio ſit; cibus modicus, neque acer, neque valentiſſimus. Tum in narem ipſam mel cum exiguo modo reſinæ terebinthinæ conjiciatur (quod ſpecillo quoque involuto lana fit) attrahaturque ſpiritu is ſuccus, donec in ore guſtus ejus ſentiatur. Sub his enim cruſtæ reſolvuntur, quæ tum per ſternutamenta elidi debent. Puris ulceribus vapor aquæ calidæ ſubjiciendus eſt: deinde adhibendum aut lycium ex vino dilutum, aut amurca, aut omphacium, aut menthæ, aut marrubii ſuccus; aut atramentum ſutorium, quod candefactum, deinde contritum ſit; aut interior ſcillæ pars contrita; ſic ut horum cuilibet mel adjiciatur. Cujus in cæteris admodum exigua pars eſſe debet; in atramento ſutorio tanta, ut ea miſtura liquida ſit; cum ſcilla utique pars major; involvendumque lana ſpecillum eſt, & in eo medicamentum tingendum, eoque ulcera implenda ſunt. Rurſuſque linamentum involutum & oblon-

b Oribaſ. de Loc. affect. IV, 45. Aëtius Tetrab. II, Serm. II, 91. Marcellus de Medic. Cap. x. *Odæren gravius* vertit. Vide H. F. ab Aquapendente Oper. Chir. P. I, c. 26.

longum eodem medicamento illinendum, demittendumque in narem, & ab inferiore parte leniter deligandum. Idque per hiemem & ver bis die; per æſtatem & autumnum, ter fieri debet.

2. *De Carnoſis carunculis narium.*

Interdum vero in naribus carunculæ quædam ſimiles muliebribus mammis naſcuntur, hæque imis partibus, quæ cartilaginoſæ ſunt, inhærent. Has curare oportet medicamentis adurentibus; ſub quibus ex toto conſumuntur.
441, 30. Πολύπους [c] vero eſt caruncula, modo alba, modo ſubrubra, quæ narium oſſibus inhæret; & modo ad labra tendens narem implet, modo retro per id foramen, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeo increſcit, ut poſt uvam conſpici poſſit; ſtrangulatque hominem, maxime auſtro aut euro flante; *fere*que mollis eſt, raro dura; eaque magis ſpiritum impedit, & nares dilatat; fereque *καρκινώδης* eſt, itaque attingi non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro curatur; interdum tamen inareſcit, ſi addita in narem per linamentum aut penicillum ea compoſitio eſt, quæ habet minii ſinopici, chalcitidis, calcis, ſandarachæ, ſingulorum p. I. *. atramenti ſutorii p. II. *.

Cap. IX.

[d] *De Dentium dolore.*

In dentium autem dolore, qui ipſe quoque maximis tormentis annumerari poteſt, vinum ex toto circumcidendum eſt;

c Æginet. III, 24. VI, 25. Actuar. M. M. II, 8. Aëtius Tetrab. II. Serm. II. c. 92. d Trallian. III, 10. Coel. Aurelian. Morb. Chron. II, 4.

eſt: cibo quoque primo abſtinendum, deinde eo modico mollique utendum, ne mandentis dentes irritet; tum extrinſecus admovendus per ſpongiam vapor aquæ calidæ; imponendumque ceratum ex cyprino aut irino factum, lanaque id comprehendendum, caputque velandum eſt. Quod ſi gravior dolor eſt, utiliter & alvus ducitur, & calida cataplaſmata ſuper maxillam injiciuntur, & ore humor calidus cum medicamentis aliquibus continetur, ſæpiuſque mutatur. Cujus rei cauſa & * quinquefolii radix in vino mixto coquitur; & hyoſcyami radix vel in poſca, vel in vino mixto coquitur ſic, ut paululum his ſalis adjiciatur; & papaveris non nimium aridi cortices, & mandragoræ radix, eodem modo. Sed in his tribus utique vitandum eſt, ne, quod hauſtum erit, devoretur. Ex populo quoque alba cortex radicis in hunc uſum in vino mixto recte coquitur, aut in aceto cornu cervini ramentum & nepeta cum teda ac ficu pingui: item ficus pinguis vel in mulſo, vel in aceto & melle; ex quibus cum ficus diſcocta eſt, is humor percolatur. † Specillum quoque lana involutum in calidum oleum demittitur, eoque ipſe dens fovetur. Quinetiam quædam quaſi cataplaſmata in dentem ipſum induntur. in quem uſum ex malo punico acido atque arido malicorii pars interior cum pari portione & gallæ & pinei cortices conteritur, miſceturque his minium; eaque contrita aqua pluviatili coguntur: aut panacis, papaveris

* Marcell. de Medic. C. XII. p. 293. 297.

† Auriſcalpium dicit Marcell. de Medic. Cap. XII. p. 292.

paveris lachrymæ, peucedani, uvæ taminiæ ſine ſeminibus pares portiones conteruntur: aut galbani partes tres, papaveris lachrymæ pars quarta. Quicquid dentibus admotum eſt, nihilo minus ſupra maxillam ceratum (quale ſupra poſui) eſſe debet lana obtectum. Quidam etiam myrrhæ, cardamomi, ſingulorum p. i. *. croci, pyrethri, ficorum, piperis, ſingulorum p. iv. *. ſinapis p. viii. *. contrita linteolo illinunt, imponuntque in humero partis ejus, qua dens dolet; ſi is ſuperior eſt, à ſcapulis; ſi inferior, à pectore: idque dolorem levat; &, cum levavit, protinus ſubmovendum eſt.

Si vero exeſus e eſt dens, feſtinare ad eximendum eum, niſi res coegit, † non eſt neceſſe: ſed tum omnibus fomentis, quæ ſupra poſita ſunt, adjiciendæ quædam valentiores compoſitiones ſunt, quæ dolorem levant. quales hæ ſunt, quæ habent papaveris lachrymæ p. i. *. piperis p. ii. *. ſoreos p. x. *. quæ contrita galbano excipiuntur; idque circundatur: aut Menemachi, maxime ad maxillares dentes; in qua ſunt, croci p. i. *. cardamomi, thuris fuliginis, ficorum, piperis, pyrethri, ſingulorum p. iv. *. ſinapis p. viii. *. Quidam autem miſcent pyrethri, piperis, elaterii, ſingulorum p. i. *. aluminis ſciſſilis, papaveris lachrymæ, uvæ taminiæ, ſulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, ſinapis, ſingulorum p. ii. *. Quod ſi dolor eximi eum cogit, piperis ſemen cortice liberatum, & eodem

e Oribaſ. de Loc. Affect. IV. 58. Aëtius Tetrab. II. Serm. IV, c. 33. 34. † Ita ſentit Marcellus de Medic. Cap. XII, p. 293.

dem modo bacca * hederæ conjecta in ejus foramen, dentem findit, iſque per teſtas excidet. Plani quoque piſcis (quem nos paſtinacam, Græci τρυγόνα vocant) aculeus torretur, deinde conteritur, reſinaque excipitur, quæ denti circundata hunc ſolvit. Alumen quoque ſciſſile in foramen conjectum dentum citat. Sed id tamen involutum in lanula demitti commodius eſt; quia ſic & dentem ſervat, & dolorem levat. Hæc à Medicis accepta ſunt: ſed agreſtium 324,
experimento cognitum eſt, cum dens do- 18.
luerit, herbam † mentaſtrum cum ſuis radicibus evelli debere, & in pelvem mitti, ſupraque aquam infundi, collocarique juxta ſedentem hominem undique veſte contectum; tum in pelvem candentes ſilices demitti, ſic, ut aqua tegantur, hominemque eum hiante ore vaporem excipere, ut ſupra dictum eſt, undique incluſum. Nam & ſudor plurimus ſequitur, & per os continens pituita defluit; idque longiorem, ſæpe annuam valetudinem bonam præſtat.

CAP. X.

De Tonſillis. a 445.

SI vero tonſillæ ſine exulceratione per inflammationem intumeſcunt, caput quoque velandum eſt, & extrinſecus is locus vapore calido fovendus; multa ambulatione utendum; caput in lecto ſublime habendum; gargarizandumque reprimentibus medicamentis. Radix quoque ea, quam dulcem appellant, contuſa & in paſſo mul-

* *Marcell. de Medic. Cap.* XII. p. 296. † Idem eodem *cap. p.* 293. a *Oribaſ.* de Loc. Affect. IV, 70.

mulſove decocta, idem præſtat. Leniterque quibuſdam medicamentis eas illini non alienum eſt; quæ hoc modo fiunt. Ex malo b punico dulci ſuccus exprimitur, & ejus ſextarius ad lenem ignem decoquitur, donec ei mellis craſſitudo ſit; tum croci, myrrhæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum p. II. *. per ſe conteruntur, paulatimque his adjiciuntur vini lenis cyathi duo, mellis unus; deinde priori ſucco iſta miſcentur, & rurſus leniter incoquuntur: aut ejuſdem ſucci ſextarius eodem modo coquitur, atque eadem ratione trita hæc adjiciuntur; nardi p. *. omphacii p. I. *. cinnamomi, myrrhæ, caſiæ, ſingulorum p. I. *. Eadem autem hæc & auribus & naribus purulentis accommodata ſunt. Cibus in hac quoque valetudine lenis eſſe debet, ne exaſperet.

Quod ſi tanta inflammatio eſt, ut ſpiritum impediat, in lecto conquieſcendum; cibo abſtinendum, neque aſſumendum quicquam præter aquam calidam eſt: alvus quoque ducenda eſt: gargarizandumque ex fico & mulſo: illinendumque mel cum omphacio. extrinſecus admovendus, ſed aliquanto diutius, vapor calidus, donec ea ſuppurent, & per ſe aperiantur. Si pure ſubſtante non rumpuntur hi tumores, incidendi ſunt. deinde mulſo calido gargarizandum.

At, ſi modicus quidem tumor, ſed exulceratio eſt, furfurum cremori ad gargarizandum paulum mellis adjiciendum eſt, illi-

b Oribaſ. de Loc. Affect. IV, 73. Æginet. III 26.

illinendaque ulcera hoc medicamento: paſſi quam dulciſſimi tres heminæ ad unam coquuntur; tum adjicitur thuris p. I. *. croci, myrrhæ, ſingulorum, p. *. iterumque omnia ferveſcunt. Ubi pura ulcera ſunt, eodem furfurum cremore, vel lacte gargarizandum eſt. Atque hic quoque cibis lenibus opus eſt; quibus adjici dulce vinum poteſt.

CAP. XI.

De Oris Ulceribus. a

ULCERA autem oris, ſi cum inflammatione ſunt, & parum pura ac rubicunda ſunt, optime his medicamentis curantur, quæ ſupra poſita ex malis punicis fiunt. Continenduſque ſæpe ore reprimens cremor eſt, cui paulum mellis ſit adjectum: utendumque ambulationibus, & non acri cibo. Cum vero pura ulcera eſſe cœperunt, lenis humor, interdum etiam quam optima aqua ore continenda eſt. Prodeſtque aſſumtum purum vinum, pleniorque cibus, dum acribus, vacet: inſpergique ulcera debent alumine ſciſſili, cui dimidio plus gallæ immaturæ ſit adjectum.

Si jam cruſtas habent, quales in aduſtis eſſe conſuerunt, adhibendæ ſunt compoſitiones, quas Græci ἀνθηρὸς nominant. † Ha- 388.
bent hæ junci quadrati, myrrhæ, ſandarachæ, aluminis, pares portiones: aut croci, myrrhæ ſingulorum p. II. *. iridis, aluminis ſciſſilis, ſandarachæ, ſingulorum p. IV. *. junci quadrati p. VIII. *. aut gallæ, myr-

a Aëtius Tetrab. II. Serm. IV, c. 22. † Simile medicamentum vide apud Marcell. Cap. XI. p. 292. Plin. de Re Med. L. I. c. 31.

myrrhæ, ſingulorum p. 11. *. aluminis ſciſſilis p. 11. *. roſæ foliorum p. 1v. *. Quidam autem croci p. *. aluminis ſciſſilis, myrrhæ, ſingulorum p. 1. *. ſandarachæ p. 11. *. junci quadrati p. 1v. *. miſcent. Priora arida inſperguntur: hoc cum melle illinitur; neque ulceribus tantum, ſed etiam tonſillis.

Verum ea longe periculoſiſſima ſunt ulcera, quas ἄφθας b Græci appellant; ſed in
46. 17. c pueris, hos enim ſæpe conſumunt. in viris & mulieribus idem periculum non eſt. Hæc ulcera à gingivis incipiunt; deinde palatum, totumque os occupant; tum ad uvam fauceſque deſcendunt. quibus obſeſſis, non facile fit, ut puer convaleſcat. ac
98, 23. miſerius etiam eſt, ſi lactens adhuc infans eſt; quo minus imperari remedium aliquod poteſt. Sed inprimis nutrix cogenda eſt exerceri ambulationibus, & his operibus, quæ ſuperiores partes movent: mittenda in balneum, jubendaque ibi calida aqua mammas perfundere: tum alenda cibis lenibus, & his qui non facile corrumpuntur: potione, ſi febricitat puer, aquæ: ſi ſine febre eſt, vini diluti. ac, ſi alvus nutrici ſubſiſtit, ducenda eſt. Si pituita in os ejus coit, vomere debet. Tum ipſa ulcera perungenda ſunt melle, cui * rhus quem Syriacum vocant, aut amaræ nuces adjectæ ſunt: vel miſtis inter ſe roſæ foliis aridis, nucleis pini, mentha, collectis cum melle: vel eo medicamento, quod ex moris fit: quorum ſuccus eodem modo, quo punici mali, ad

mellis

b Æginet. I, 10. Aretæus Morb. Acut I, 9. Oribaſ. de Loc. Affect. Cur. IV. c. 68. Actuar. M. M. II, 10. IV, 14. Aët. Tetr. II, Serm. I, 39. c Aph. III, 24. * Salmaſ. de Homonym. Hyles Jatric. Cap. 58.

mellis craſſitudinem coquitur; eademque ratione ei crocum; myrrha, alumen, vinum, & mel miſcetur. Neque quicquam dandum, à quo humor evocari poſſit. Si vero jam firmior puer eſt; gargarizare debet his fere, quæ ſupra comprehenſa ſunt. Ac, ſi leniora medicamenta in eo parum proficiunt, adhibenda ſunt ea, quæ adurendo cruſtas ulceribus inducant. Valens quoque eſt ſciſſile alumen, vel chalcitis, vel atramentum ſutorium. Prodeſt etiam fames & abſtinentia, quanta maxima imperari poteſt. Cibus debet eſſe lenis. Ad purganda tamen ulcera, interdum caſeus ex melle recte datur.

CAP. XII.

De Linguæ ulceribus. a

LINGUAE quoque ulcera non aliis medicamentis egent, quam quæ prima parte ſuperioris capitis expoſita ſunt. Sed quæ in latere ejus naſcuntur, diutiſſime durant. Videndumque eſt, num contra dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſæpe ulcus eo loco non ſinit, ideoque limandus eſt.

CAP. XIII.

a *De Parulidibus & ulceribus gingivarum.*

SOLENT etiam interdum juxta dentes in gingivis tubercula quædam oriri dolentia; παρυλίδας Græci appellant. Hæc initio leviter ſale contrito perfricare oportet; aut inter ſe mixtis ſale foſſili com-

a Actuar. M. M. II, 10. a Oribaſ. de Loc. Affect. IV, 66. Actuar. M. M. II, 10. IV, 14. Aëtius Tetr. II, Serm. IV, 24. Æginet. VI, 27.

buſto, cupreſſo, nepeta; deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare, donec pituitæ ſatis profluat. In majore vero inflammatione iiſdem medicamentis utendum eſt, quæ ad ulcera oris ſuprapoſita ſunt: & mollis linamenti paululum involvendum aliqua compoſitione ex his, quas
385. ἀνθηρὰς b vocari dixi; demittendumque id inter dentem & gingivam. Quod ſi durior erit, & id prohibebit, extrinſecus admovendus erit ſpongiæ vapor calidus, imponendumque ceratum. Si ſuppuratio ſe oſtendet, diutius eo vapore utendum erit: erit & continendum ore calidum mulſum, in quo ficus decocta ſit. Idemque ſubcrudum incidendum, ne, ſi ibi diutius pus permanſerit, os lædat. Quod ſi major is tumor eſt, commodius totus exciditur, ſic ut ex utraque parte dens liberetur. Pure exemto, ſi levis plaga eſt, ſatis eſt ore calidam aquam continere, & extrinſecus fovere eodem vapore: ſi major eſt, lenticulæ cremore uti, iiſdemque medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur.

Alia quoque ulcera in gingivis plerunque oriuntur, quibus eadem, quæ in reliquo ore, ſuccurrunt. Maxime tamen mandere liguſtrum oportet, ſuccumque eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingivæ ulcere, ſive παρυλὶς fuit, ſive non fuit, diutius pus feratur, dente aut corrupto, aut fracto, vel aliter vitiato oſſe: maximeque id per fiſtulam evenire conſuevit. Quod ubi incidit, locus aperiendus,

b Scribon. Larg. C. XII, c. 61.

dus, dens eximendus; teſta oſſis, ſi qua deceſſit, recipienda eſt; ſi quid vitioſi eſt, radendum. Poſt quæ, quid fieri debeat, ſupra in aliorum ulcerum curatione comprehenſum eſt. Si vero à dentibus gingivæ recedunt, eædem antheræ ſuccurrunt. Uti- 385.
le eſt etiam pira aut mala non permatura mandere, & ore eum humorem continere. Idemque præſtare non acre acetum in ore retentum poteſt.

CAP. XVI.

De Uva morbo. a

UVÆ vehemens inflammatio terrere quoque debet. Itaque in hac abſtinentia neceſſaria eſt, & ſanguis recte mittitur; &, ſi id aliqua res prohibet, alvus utiliter ducitur: caputque ſuper hæc velandum, & ſublimius habendum eſt: tum aqua * gargarizandum, in qua ſimul rubus & lenticula decocta ſit. Illinenda autem ipſa uva vel omphacio, vel galla b, vel alumine ſciſſili, ſic ut cuilibet eorum mel adjiciatur. Eſt etiam medicamentum huic aptum, quod Andronium c appellatur. conſtat ex his; alumine ſciſſili, ſquama æris rubri, atramento ſutorio, galla, myrrha, miſy. quæ per ſe contrita, mixtaque rurſus paulatim adjecto vino auſtero, teruntur, donec his mellis craſſitudo ſit. Chelidoniæ quoque ſucco per cochlear illita uva maxime prodeſt. Ubi horum aliquo illita uva eſt, fere multa pituita decurrit: cumque ea quievit, ex vino calido gargarizandum.

a Oribaſ. de Loc. Affect. Cur. IV, 73. * Marcell. de Medic. Cap. XIV. pag. 299. b Scribon. Larg. C. XVII. c. 71. c Scribon. Larg. C. XIII. 63. Longe aliter exſtat apud Marcell. de Medic. Cap. XI. pag. 292.

Quod ſi minor in ea inflammatio, laſer terere, eique adjicere frigidam aquam ſatis eſt, eamque aquam cochleari exceptam ipſi uvæ ſubjicere. Ac mediocriter eam tumentem aqua quoque frigida, eodem modo ſubjecta, reprimit. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoque eſt, vel cum laſere, vel ſine eo. At curationis uvæ productæ per manum, ratio ſubjecta eſt.

CAP. XV.

De Cancro oris a

SI quando autem ulcera oris cancer invaſit, primo conſiderandum eſt, num malus corporis habitus ſit, eique occurrendum: deinde ipſa ulcera curanda. Quod ſi in ſumma parte id vitium eſt, ſatis proficit anthera, humido ulceri arida inſperſa; ſicciori, cum exigua parte mellis illita. Si paulo altius, chartæ combuſtæ partes duæ, auripigmenti pars una. Si penitius malum deſcendit, chartæ combuſtæ partes tres, auripigmenti pars quarta: aut pares portiones ſalis fricti, & iridis frictæ: aut etiam pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmenti. Neceſſarium autem eſt linamentum in roſa tingere, & ſuper adurentia medicamenta imponere, ne vicinum & ſanum locum lædant. Quidam etiam in acris aceti heminam frictum ſalem conjiciunt, donec tabeſcere deſinat; deinde id acetum coquunt, donec exiccetur; eumque ſalem contritum inſpergunt. Quoties autem medicamentum injicitur, & ante & poſt

a Scribon. Larg. c. XIII.

poſt os diluendum eſt vel cremore lenticulæ, vel aqua, in qua aut ervum, aut *oleæ, aut verbenæ decoctæ ſint, ſic, ut cuilibet eorum paululum mellis miſceatur. Acetum quoque ex ſcilla retentum ore, ſatis adverſus hæc ulcera proficit: & ex aceto cocto ſali, ſicut ſupra demonſtratum eſt, rurſus miſtum acetum ſed & diu continere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout vehemens malum eſt, neceſſarium eſt. Quod ſi puer eſt, cui id incidit, ſpecillum lana involutum in medicamentum demittendum eſt, & ſuper ulcus tenendum; ne per imprudentiam adurentia devoret. At, ſi dolor in gingivis eſt, moventurque aliqui dentes, refigi eos oportet. nam curationem vehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo non eſt neceſſarium, quoniam excidere commodius eſt. Et id quidem, æque aduſtum, atque exciſum, ſine ea curatione, quæ corpori manu adhibetur, impleri non poteſt. Gingivarum vero oſſa, quæ hebetia ſunt, in perpetuum uſtione nudantur. neque enim poſtea caro increſcit. Imponenda tamen aduſtis lenticula eſt, donec ſanitatem, qualis eſſe poteſt, recipiant.

CAP. XVI.

De Parotidibus. a

HÆC in capite fere medicamentis egent. Sub ipſis vero auribus oriri παρωτίδες ſolent; modo in ſecunda vale-

* Marcell. de Medic. Cap. XI. pag. 292. a Oribaſ. de Loc. Affect. Cur. c. 44. Trallian. III, 7.

valetudine, ibi inflammatione orta; modo poſt longas febres, illuc impetu morbi converſo. Id abſceſſus genus eſt. Itaq; nullam novam curationem deſiderat: animadverſionem tantummodo hanc habet neceſſariam, ut, ſi ſine morbo id intumuit, primum reprimentibus experimentum fiat: ſi ex adverſa valetudine, illud inimicum eſt, maturarique & quam primum aperiri commodius eſt.

Cap. XVII.

De Umbilico prominente. [a]

Ad umbilicos vero prominentes, ne manu ferroque utendum ſit, ante tentandum eſt, ut abſtineant. alvus his ducetur: imponatur ſuper umbilicum id, quod ex his conſtat; cicutæ & fuliginis, ſingulorum p. I. *. ceruſſæ elotæ p. IV. *. plumbi eloti p. VIII. * ovis duobus; quibus etiam ſolani ſuccus adjicitur. Hoc diutius impoſitum eſſe oportet; & interim conquieſcere hominem; cibo modico uti, ſic ut vitentur omnia inflantia.

Cap. XVIII.

De Obſcœnarum partium vitiis.

Proxima ſunt ea, quæ ad partes obſcœnas pertinent. quarum apud Græcos vocabula & tolerabilius ſe habent, & accepta jam uſu ſunt; cum in omni fere medicorum volumine atque ſermone jactentur: apud nos fœdiora verba, ne conſuetudine quidem aliqua verecundius loquen-

a Æginet. VI, 51. Aëtius Tetr. I. Serm. IV, c. 26. & Tetr. IV, Serm. IV, 111. Oribaſ. de Loc. Affect. IV, c. 117.

quentium [a] commendata ſunt: ut difficilis hæc explanatio ſit, ſimul & pudorem, & artis præcepta ſervantibus. Neque tamen ea res à ſcribendo deterrere me debuit. Primum, ut omnia, quæ ſalutaria accepi, comprehenderem: dein, quia in vulgus eorum curatio etiam præcipue cognoſcenda eſt, quæ invitiſſimus quiſque alteri oſtendit.

2. *De Colis morbis.*

Igitur ſi ex inflammatione [b] coles intumuit, reducique ſumma cutis, aut rurſus induci non poteſt, multa calida aqua fovendus locus eſt. Ubi vero glans conteᴄta 472.
eſt, oriculario quoque clyſtere inter eam 22.
cutemque aqua calida inſerenda eſt. ſi mollita ſic & extenuata cutis reducenti paruit, expeditior reliqua curatio eſt: ſi tumor vicit, imponenda eſt vel lenticula vel marrubium, vel oleæ folia ex vino coᴄta, ſic ut cuilibet eorum, dum teritur, mellis paululum adjiciatur: ſurſumque coles ad ventrem deligandus eſt: quod in omni curatione ejus neceſſarium eſt: iſque homo continere ſe, & abſtinere à cibo debet, & potione aquæ tantum à ſiti vindicari. Poſtero die rurſus adhibendum iiſdem rationibus aquæ fomentum eſt, & tum vi quoque experiundum, an cutis ſequatur: Eaque, ſi non parebit, leviter ſumma ſcalpello concidenda erit. nam, cum ſanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius cutis ducetur.

Sive autem hoc modo viᴄta erit, ſive nunquam repugnaverit; ulcera vel in cutis

a Alii *accommodata*. b Aëtius Tetr. IV, Serm. II, 16.

ulteriore parte, vel in glande, ultrave eam in cole reperientur: quæ neceſſe eſt, aut pura ſiccaque ſint, aut humida & purulenta. Si ſicca ſunt, primum aqua calida fovenda ſunt: deinde imponendum licium ex vino eſt, aut amurca cocta cum eodem, aut cum roſa butyrum. Si tenuis iis humor ineſt, vino eluenda ſunt; tum butyro roſæ & mellis paululum, & reſinæ terebinthinæ pars quarta adjicienda eſt, eoque utendum. At, ſi pus ex iis profluit, ante omnia elui mulſo calido debent: tum imponi piperis P. I. *. myrrhæ P. II. *. croci, miſyos cocti, ſingulorum P. II. *. quæ ex vino auſtero coquuntur, donec mellis craſſitudinem habeant. Eadem autem compoſitio tonſillis, uvæ madenti, oris nariumque ulceribus accommodata eſt. Aliud ad idem; piperis P. I. *. myrrhæ P. I. *. croci P. II. *. miſyos P. I. *. æris combuſti P. II. *. quæ primum ex vino auſtero conteruntur; deinde, ubi inaruerunt, iterum teruntur ex paſſi tribus cyathis, & incoquuntur, donec viſci craſſitudinem habeant. Ærugo quoque cum cocto melle, & ea, quæ ad oris ulcera ſupra comprehenſa ſunt, curant. At Eraſiſtrati compoſitio, aut Cratonis, recte ſuper purulenta naturalia imponitur. Folia quoque oleæ ex novem cyathis coquuntur; his adjicitur aluminis ſciſſilis P. IV. *. lycii P. VIII. *. mellis ſeſquicyathus: ac, ſi plus puris eſt, id medicamentum ex melle: ſi minus, ex vino diluitur. Illud perpetuum eſt; poſt curationem, dum inflammatio

matio

matio manet, quale ſuprapoſitum eſt, cataplaſma ſuper dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare. Quod ſi pus & multum, & cum malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet, ſic, ut ei mellis paululum adjiciatur: aut oleæ aut lentiſci folia, vel marrubium decoquendum eſt, eoque humore eodem modo cum melle utendum: imponendaque eadem; aut etiam omphacium cum melle; aut id, quod ex ærugine & melle ad aures fit; aut compoſitio Andronis; aut anthera, ſic, ut ei paululum mellis adjiciatur. Quidam ulcera omnia, de quibus adhuc dictum eſt, lycio ex vino curant.

Si vero ulcus latius atque altius ſerpit, eodem modo elui debet: imponi vero, aut ærugo, aut omphacium cum melle; aut Andronis compoſitio; aut marrubii, myrrhæ, croci, aluminis ſciſſilis cocti, roſæ foliorum aridorum, gallæ, ſingulorum P. I. *. minii ſinopici P. II. *. quæ per ſe ſingula primum teruntur; deinde juncta iterum, melle adjecto, donec liquidi cerati craſſitudinem habeant tum in æneo vaſe leniter coquuntur, ne ſuperfluant; cum jam guttæ indureſcunt, vas ab igne removetur: idque medicamentum tum prout opus eſt, aut ex melle aut ex vino liquatur. Idem autem per ſe etiam ad fiſtulas utile eſt.

Solet etiam interdum ad nervos c ulcus deſcendere; profluitque multa pituita, ſanies tenuis malique odoris, non coacta, at aquæ ſimilis, in qua caro recens lota eſt: dolo-

c i. e. cremaſteras pag. 455. l. 30.

doloreſque is locus, & punctiones habet. Id genus quamvis inter purulenta eſt, tamen lenibus medicamentis curandum eſt; quale eſt emplaſtrum τετραφάρμακον ex roſa liquatum, ſic, ut thuris quoque paululum ei miſceatur: aut id, quod ex butyro, roſa, reſina, melle fit; ſupra vero à me poſitum eſt. Præcipueque id ulcus multa calida aqua fovendum eſt, velandumque, neque frigori committendum.

Interdum autem per ipſa ulcera coles ſub cute exeſus eſt ſic, ut glans excidat. Sub quo caſu cutis ipſa circumcidenda eſt. Perpetuumque eſt, quoties glans, aut ex cole aliquid, vel excidit, vel abſcinditur, illam eſſe ſervandam, ne conſidat, ulcerique agglutinetur, ac neque reduci poſſit poſtea, & fortaſſe fiſtulam quoque urinæ intercludat.

Tubercula etiam, [d] quæ φύματα Græci vocant, circa glandem oriuntur; quæ vel medicamentis, vel ferro aduruntur; & cum cruſtæ exciderunt, ſquama æris inſpergitur, ne quid ibi rurſus increſcat.

3. *De Cancro, qui in Cole naſcitur.*

Hæc citra cancrum ſunt; qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque vel præcipue ulcera infeſtat. Incipit à nigritie. quæ ſi cutem occupavit, protinus ſpecillum ſubjiciendum, eaque incidenda eſt; deinde oræ vulſella prehendendæ, tum, quicquid corruptum eſt, excidendum, ſic, ut ex integro quoque paulum dematur, idque adurendum. Quoties quid uſtum eſt,

[d] Æginet. VI, 57.

id quoque ſequitur, ut imponenda lenticula ſit: deinde, ubi cruſtæ exciderunt, ulcera ſicut alia curentur.

At, ſi cancer ipſum colem occupavit, inſpergenda aliqua ſunt ex adurentibus, maximeque id, quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur. Si medicamenta vincuntur, hic quoque ſcalpello, quicquid coruptum eſt, ſic, ut aliquid ſecum integri trahat, præcidi debet. Illud quoque æque perpetuum eſt; exciſo cancro, vulnus eſſe adurendum. Sed ſive ex medicamentis, ſive ex ferro cruſtæ occalluerint, magnum periculum eſt, ne his decidentibus, ex cole profuſio ſanguinis inſequatur. Ergo longa quiete & immobili pene corpore opus eſt, donec ex ipſo cruſtæ maturæ leniter reſolvantur. At ſi vel volens aliquis, vel imprudens, dum ingreditur immature, cruſtas diduxit, & fluit ſanguis, frigida 293.
aqua adhibenda eſt. Si hæc parum valet 20.
decurrendum eſt ad medicamenta, quæ ſanguinem ſupprimunt. Si ne hæc quidem ſuccurrunt, aduri diligenter & timide debet: neque ullo poſtea motu dandus eidem periculo locus eſt.

4. *De Phagedana in Cole naſcente.*

Nonnunquam etiam id genus ibi cancri, quod φαγέδαιναν à Græcis nominatur, oriri ſolet. In quo minime differendum, ſed protinus iiſdem medicamentis occurrendum eſt; &, ſi parum valent, ferro adurendum. Quædam etiam nigrities eſt, quæ non ſentitur, ſed ſerpit, ac, ſi ſuſtinuimus, uſque

ad veſicam tendit: neque ſuccurri poſtea poteſt. Sed, ſi in ſumma glande circa fiſtulam urinæ eſt, prius in eam tenue ſpecillum demittendum eſt, ne claudatur; deinde id ferro adurendum: ſi vero alte penetravit, quicquid occupatum eſt, præcidendum eſt. Cætera eadem, quæ in aliis cancris facienda ſunt.

5. De Carbunculo, qui in Cole naſcitur.

Occalleſcit etiam in cole interdum aliquid; idque omni pene ſenſu caret. quod ipſum quoque excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, oriculario clyſtere eluendus eſt: deinde ipſe quoque [e] medicamentis urendus, maximeque chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle, aut ovillo ſtercore fricto & contrito cum eodem melle. Ubi is excidit, liquidis medicamentis utendum eſt, quæ ad oras ulceris componuntur.

6. De Teſticulorum morbis.

In teſticulis vero, ſi qua inflammatio [f] ſine ictu orta eſt, ſanguis ex talo mittendus eſt: à cibo abſtinendum: imponendum, quod eſt ex fabæ farina ex mulſo cocta, & cum cumino contrito ex melle coacta; aut contritum cuminum cum cerato ex roſa facto; aut lini ſemen frictum, contritum, & in mulſo coctum; aut tritici farina ex mulſo cocta cum cupreſſo; aut lilii radix contrita. At, ſi iidem induruerunt, imponi debet lini vel fœni Græci ſemen ex mulſo coctum; aut ex cyprino ceratum; aut ſimila ex vino contrita, cui paululum croci ſit adjectum.

e Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 18. f Æginet. III, 54. Aëtius Tetr. IV, Serm. II, c. 21.

adjectum. Si vetuſtior jam durities eſt, maxime proficit cucumeris agreſtis radix ex mulſo cocta, deinde contrita.

Si ex ictu tument, ſanguinem mitti neceſſarium eſt; magiſque, ſi etiam livent. Imponendum vero utrumlibet ex his, quæ cum cumino componuntur, ſupraque poſita ſunt; aut ea compoſitio, quæ habet nitri cocti P. I. *. reſinæ pineæ, cumini, ſingulorum P. II. *. uvæ taminiæ ſine ſeminibus P. IV. *. mellis quantum ſatis ſit ad ea cogenda. Quod ſi ex ictu teſticulus ali quidem deſiit, fere quoque pus increſcit; neque aliter ſuccurri poteſt, quam ſi, inciſo ſcroto, & pus emiſſum, & ipſe teſticulus exciſus eſt.

7. *De Ani morbis.*

De Rhagadiis.

Anus quoque multa tædiique plena mala recipit, nec à ſe multum abhorrentes curationes habet. Ac primum in eo ſæpe, & quidem pluribus locis, cutis ſcinditur; g ῥαγάδια 493, Græci vocant. Id ſi recens eſt, quieſ- 15. cere homo debet, & in aqua calida deſidere. Columbina quoque ova coquenda ſunt, &, ubi induruerunt, purganda: deinde alterum jacere in aqua bene calida debet, altero calido foveri locus, ſic, ut invicem utroque aliquandiu utatur. Tum tetrapharmacum, aut rhypodes roſa diluendum eſt; aut œſypum recens miſcendum cum cerato liquido ex roſa facto; aut eidem cerato liquido plumbum elotum adjiciendum; aut reſinæ terebinthinæ myrrha; aut

g Scribon. Larg. c. LXXXIX. 228.

aut ſpumæ argenti vetus oleum; & quolibet ex his id perungendum. Si, quicquid læſum eſt, extra eſt, neque intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum ſuperdandum eſt, & quicquid ante adhibuimus, cerato contegendum. In hoc autem caſu, neque acribus cibis utendum, neque aſperis, nec alvum comprimentibus: ne aridum quidem quicquam ſatis utile eſt, niſi admodum paulum. Liquida, lenia, pinguia, glutinoſa, meliora ſunt. Vino leni uti nihil prohibet.

8. *De Condylomate.* [h]

494, 5. Condyloma autem eſt tuberculum, quod ex quadam inflammatione naſci ſolet. Id ubi ortum eſt, quod ad quietem, cibos, potioneſque pertinet, eadem ſervari debent, quæ proxime ſcripta ſunt. Iiſdem etiam ovis recte tuberculum id fovetur. 4
ſed deſidere ante homo in aqua debet, in qua verbenæ decoctæ ſunt ex reprimentibus: tum recte imponitur lenticula cum exigua mellis parte, ſertula campana ex vino cocta, & rubi folia contrita cum cerato ex roſa facto; & cum eodem cerato contritum vel cotoneum malum, vel malicorii ex vino cocti pars interior: & chalcitis cocta atque contrita, deinde œſypo ac roſa excepta; & ex ea compoſitione, quæ habet thuris P. I. *. aluminis ſciſſilis P. II. *. ceruſſæ P. III. *. ſpumæ argenti P. V. *. quibus, dum teruntur, invicem roſa & vinum inſtillatur. Vinculum autem ei loco linteolum aut panniculus quadratus eſt, qui

h Aëtius Tetr. IV, Serm. II, c. 3. Scribon. Larg. C XC. Æginet. VI, 80.

qui ad duo capita duas anſas, ab altera vero parte totidem faſcias habet: cumque ſubjectus eſt, anſis ad ventrem datis, à poſteriore parte in eas adductæ faſciæ conjiciuntur, atque, ubi artatæ ſunt, dexterior ſiniſtra, ſiniſterior dextra procedit, circumdatæque circa alvum inter ſe noviſſime nodo deligantur. Sed, ſi vetus condyloma jam induruit, neque ſub his curationibus deſiit, aduri medicamento poteſt, quod ex his conſtat; æruginis P. II. *. myrrhæ P. IV. *. gummi P. VIII. *. thuris P. XII. *. ſtibii, papaveris lachrymæ, acaciæ, ſingulorum P. XVI. *. Quo medicamento quidam etiam ulcera, de quibus proxime dixi, renovant. Si id nondum in condylomate proficit, adhiberi poſſunt etiam vehementius adurentia. Ubi conſumptus eſt tumor, ad medicamenta lenia tranſeundum eſt.

9. *De Hæmorrhoidibus.* i

Tertium autem ani vitium eſt, ora venarum tanquam capitulis quibuſdam turgentia, quæ ſæpe ſanguinem fundunt; αἱμοῤῥοΐδας Græci vocant. Idque etiam in ore vulvæ fœminarum incidere conſuevit. Atque in quibuſdam parum tuto ſupprimitur; qui ſanguinis profluvio imbecilliores non fiunt. habent enim purgationem hanc, non morbum. Ideoque curati quidam, cum ſanguis exitum non haberet, inclinata in præcordia ac viſcera materia, ſubitis & graviſſimis morbis correpti ſunt. Si cui vero id nocet, is deſidere in aqua ex 494, 15. 62, 13.

Cc ver-

i. Æginet. III, 59. VI, 79. Aëtius Tetr. IV. Serm. II. c. 5.

verberis debet : imponere maxime malicorium cum aridis roſæ foliis contritum ; aut ex his aliqua, quæ ſanguinem ſupprimunt. Solet autem oriri inflammatio, maxime ubi dura alvus eum locum læſit. Tum in aqua dulci deſidendum eſt, & id fovendum ovis ; imponendi vitelli cum roſæ foliis ex paſſo k ſubactis : idque, ſi intus eſt, digito illinendum ; ſi extra, ſuperillitum panniculo imponendum eſt. Ea quoque medicamenta, quæ recentibus ſciſſuris poſita ſunt, hic idonea ſunt. Cibis vero in hoc caſu iiſdem, quibus in prioribus, utendum eſt. Si iſta parum juvant, ſolent impoſita medicamenta adurentia ea capitula abſumere. At, ſi jam vetuſtiora ſunt, ſub authore Dionyſio inſpergenda ſandaracha eſt : deinde imponendum, quod ex his conſtat ; ſquamæ æris, auripigmenti, *ſingulorum* P. V. *. ſaxi calcis P. VIII. *. poſtero die acu compungendum. Aduſtis capitulis fit cicatrix, quæ ſanguinem *fundi* prohibet. Sed, quoties is ſuppreſſus eſt, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia eſt : prætereaque & viris, & fœminis, quibus menſtrua non proveniunt, interdum ex brachio ſanguis mittendus eſt.

10. *Si Anus, vel Os vulvæ procidit, qua curatione utendum ſit.*

At, ſi anus ipſe, vel os vulvæ procidit (nam id quoque interdum fit) conſiderari debet ; purum ne id ſit, quod provolutum eſt, an humore mucoſo circumdatum. Si purum

k Alii *ſubacto.* l. Æginet. III. 89. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II. c. 5.

purum eſt, in aqua deſidere homo debet, aut ſalſa, aut cum verbenis vel malicorio incocta. Si autem humidum, vino auſtero ſublavandum eſt, illinendumque fece vini combuſta. Ubi utrolibet modo curatum eſt, intus reponendum eſt; imponendaque plantago contrita, vel folia ſalicis in aceto cocta; tum linteolum lana, eaque ſuper deliganda ſunt, cruribus inter ſe devinctis.

11. *De Fungo ani aut vulvæ.*

Fungo quoque ſimile ulcus in eadem ſede naſci ſolet. Id, ſi hiems eſt, egelida; ſi aliud tempus, frigida aqua fovendum eſt; dein ſquama æris inſpergenda, ſupraque ceratum ex myrteo factum, cui paululum ſquamæ, fuliginis, calcis ſit adjectum. Si hac ratione non tollitur, vel aliis medicamentis ſimilibus, vel vehementioribus, ferro adurendum eſt.

CAP. XIX.

De Digitorum ulceribus.

DIGITORUM autem vetera ulcera commodiſſime curantur, aut lycio, aut amurca cocta, cum utrilibet vinum adjectum eſt. In iiſdem recedere caruncula ab unguibus cum magno dolore conſuevit; πτερύγιον [a] Græci appellant. Oportet alumen Melium rotundum in aqua liquare, donec mellis craſſitudinem habeat: tum, quantum ejus aridi fuit, tantundem mellis infundere, & rudicula miſcere, donec ſimilis croco color fiat, eoque illinere. Quidam ad eundem uſum deco-

a Æginet. IV, 81. VI, 85. Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, c. 74.

quere ſimul malunt, cum paria pondera aluminis aridi & mellis miſcuerunt. Si hac ratione ea non exciderunt, excidenda ſunt: deinde digiti fovendi aqua ex verbenis, imponendumque ſuper medicamentum ita factum: chalcitis, malicorium, ſquama æris excipiuntur fico pingui leviter cocta & melle; aut chartæ combuſtæ, auripigmenti, ſulphuris ignem non experti par modus cerato miſcetur ex myrteo facto; aut æruginis raſæ P. I. *. ſquamæ æris P. II. *. mellis cyatho coguntur; aut pares portiones miſcentur, ſaxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quicquid horum impoſitum eſt, tegendum linteolo aqua madefacto eſt. Tertio die digitus reſolvendus, &, ſi quid aridi eſt, iterum excidendum, ſimiliſque adhibenda curatio eſt. Si non vincitur, purgandum eſt *ſcalpello*, tenuibuſque ferramentis adurendum, &, ſicut reliqua uſta, curandum.

At, ubi ſcabri [e] ungues ſunt, circum aperiri debent, qua corpus contingunt: tum ſuper eos ex hac compoſitione aliquid imponi; ſandarachæ, ſulphuris, ſingulorum P. II. *. nitri, auripigmenti, ſingulorum P. IV. *. reſinæ liquidæ P. VIII. *. tertioque id die reſolvendum eſt. Sub quo medicamento vitioſi ungues cadunt, & in eorum locum meliores renaſcuntur.

LIBER

[e] Aëtius Tetrab. IV. Serm. II. c. 79.

LIBER SEPTIMUS.

PRÆFATIO.

De Chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis eſſe Chirurgus debeat, & quid hoc in libro deſcribatur.

TErtiam eſſe medicinæ partem, quæ
manu curet, & vulgo notum, & à me
propoſitum eſt. Ea non quidem me-
dicamenta atque victus rationem omittit;
ſed manu tamen plurimum præſtat. eſtque
ejus effectus inter omnes medicinæ par-
tes evidentiſſimus. Si quidem in morbis cum
multum a fortuna conferat †, eademque ſæpe 18, 13.
ſalutaria, ſæpe vana ſint; poteſt dubitari, 19, 18.
ſecunda valetudo medicinæ, an corporis be- 111, 34.
neficio contigerit. In his quoque, in quibus 112, 17.
medicamentis maxime utimur, quamvis
profectus evidentior eſt, tamen ſanitatem &
per hæc fruſtra quæri, & ſine his reddi ſæ-
pe, manifeſtum eſt. Sicut in oculis quoque
deprehendi poteſt; qui à medicis diu ve-
xati, ſine his interdum ſaneſcunt. At in ea
parte, quæ manu curat, evidens eſt, om-
nem profectum, ut aliquid ab aliis adju-
vetur, hinc tamen plurimum trahere. Hæc
autem pars, cum ſit vetuſtiſſima, magis ta- 2, 7.
men ab illo parente omnis medicinæ Hip-
pocrate, quam à prioribus exculta eſt. De-
inde, poſteaquam diducta ab aliis habere
profeſſores ſuos cœpit, in Ægypto quoque
increvit, Philoxeno maxime authore, qui

a Hippocrat. de Arte. V. † *remedia* quidam ad-
ſcripſit margini edit. Cæſar.

pluribus voluminibus hanc partem diligentiſſime comprehendit. Gorgias quoque & Soſtratus, & Herones & Apollonii duo, & Ammonius Alexandrinus, multique alii celebres viri, ſinguli quædam repererunt. Ac Romæ quoque non mediocres profeſſores, maximeque nuper * Tryphon pater, & Euelpiſtus Phlegetis filius, &, ut ex ſcriptis ejus intelligi poteſt, horum eruditiſſimus Meges, quibuſdam in melius mutatis, aliquantum ei diſciplinæ adjecerunt.

Eſſe autem Chirurgus debet adoleſcens, aut certe adoleſcentiæ propior; manu ſtrenua, ſtabili, nec unquam intremiſcente, eaque non minus ſiniſtra, quam dextra promptus; acie oculorum acri, claraque; animo intrepidus, [b] immiſericors, ſic, ut ſanari velit eum, quem accepit, non ut clamore ejus motus, vel magis, quam res deſiderat, properet, vel minus, quam neceſſe eſt, ſecet; ſed perinde faciet omnia, ac ſi nullus ex vagitibus alterius affectus oriretur.

Poteſt autem requiri, quod huic parti proprie vindicandum ſit: quia vulnerum quoque ulcerumque multorum curationes, quas alibi executus ſum, Chirurgi ſibi vendicant. Ego eundem quidem hominem poſſe omnia iſta præſtare concipio: atque, ubi ſe diviſerunt, eum laudo, qui quamplurimum percipit. Ipſe autem huic parti ea reliqui, in quibus vulnus facit medicus, non accipit; & in quibus vulneribus ulceribuſve plus profici manu, quam medicamento, credo: tum, quicquid ad oſſa pertinet.

* Rhod. ad Scrib. Larg. pag. 291. b Theodoret. Græc. Affect. I. pag. m. 4.

tinet. Quæ deinceps exequi aggrediar, dilatiſque in aliud volumen oſſibus, in hoc cætera explicabo: præpoſitiſque his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea, quæ proprias ſedes habent, tranſibo.

CAP. I.

De Vexatis. [a]

VEXATA igitur in quacunque parte corporis ſint, quamprimum ſic curari debent, ut, qua dolor eſt, ea ſcalpello cutis crebro incidatur, detergeaturque eodem adverſo profluens ſanguis. quod ſi paulo tardius ſubvenitur, jamque etiam rubor eſt; qua rubet corpus: ſi tumor quoque acceſſit, quacunque is eſt, id idem optimum auxilium eſt. Tum ſuperdanda reprimentia ſunt; maximeque lana ſuccida ex [b] aceto & oleo. Quod ſi levior is caſus eſt, poſſunt etiam, ſine ſcalpello, impoſita eadem mederi. Et, ſi nihil aliud eſt, cinis quoque; maxime ex ſarmentis: ſi is non eſt, quilibet alius ex aceto, vel etiam ex aqua coactus.

CAP. II.

De his, quæ per ſe intumeſcunt, quomodo incidenda, & curanda ſint.

VERUM hoc quidem promptum eſt. In his autem negotium majus eſt, quæ per ſe, vitio intus orto, intumeſcunt, & ad ſuppurationem ſpectant.

 Ea

a Aëtius Tetrab. IV. Serm. II, 68. b Actuar. M. M. IV, 16.

Ea omnia genera abſceſſuum eſſe alias propoſui, medicamentaque his idonea executus ſum: nunc ſupereſt, ut dicam, quæ in iis manu fieri debeant. Ergo, priuſquam indureſcant, cutem incidere, & cucurbitulam accommodare oportet; quod, quicquid illud malæ corruptæque materiæ coiit, extrahat: idque iterum, tertioque recte fit, donec omne indicium inflammationis excedat. Neque tamen fas eſt, nihil à cucurbitula agere.

Interdum etiam fit, ſed raro, ut quicquid abſcedit, velamento ſuo includatur. id antiqui tunicam nominabant. Meges, quia tunica omnis nervoſa eſt, dixit, non naſci ſub eo vitio nervum, quo caro conſumeretur, ſed ſubjecto jam vetuſtiore pure, callum circumdari. Quod ad curationis rationem nullo modo pertinet; quia quicquid, ſi tunica eſt, idem, ſi callus eſt, fieri debet: neque ulla res prohibet, etiamſi callus eſt, tamen, quia cingit, tunicam nominari: tum, pure quoque maturiore, hæc interdum eſſe conſuevit. ideoque, quod ſub ea eſt, extrahi per cucurbitulam non poteſt. ſed facile id intelligitur, ubi nihil admota illa mutavit. Ergo, ſive id incidit, ſive jam durities eſt, in hac auxilii nihil eſt: ſed, ut alias ſcripſi, vel avertenda concurrens eo materia, vel digerenda, vel ad maturitatem perducenda eſt. Si priora contigerunt, nihil præterea neceſſarium eſt. Si pus maturuit, in alis quidem & inguinibus raro ſecandum eſt: item ubicun-

que mediocris abſceſſus eſt: item quoties in ſumma cute, vel etiam carne vitium eſt; niſi feſtinare curandi imbecillitas cogit. Satiſque eſt cataplaſmatibus efficere, ut per ſe pus aperiatur. nam fere ſine cicatrice poteſt eſſe is locus, qui expertus ferrum non eſt. Si autem altius malum eſt, conſiderari debet, nervoſuſne is locus ſit, an non ſit. Nam, ſi ſine nervis eſt, candenti ferramento aperiri debet. cujus hæc ratio eſt, quod exigua plaga diutius ad pus evocandum pateat, parvaque poſtea cicatrix ſit. At, ſi nervi juxta ſunt, ignis alienus eſt; ne diſtendantur & membrum debilitent: neceſſaria vero opera * ſcalpelli eſt. Sed cætera etiam ſubcruda aperiri poſſunt; inter nervos ultima expectanda maturitas eſt, quæ cutem extenuet, eique pus jungat, quo propius reperiatur. Jamque alia rectam plagam deſiderant, ut in carne: alia vero vehementer cutem extenuant, in quibus tota ea ſuper pus excidenda eſt. Semper autem, ubi ſcalpellus admovetur, id agendum eſt, ut & quam minimæ & quam pauciſſimæ plagæ ſint: cum eo tamen, ut neceſſitati ſuccurramus, & in modo, & in numero. Nam majores ſinus, latius; interdum etiam duabus, aut tribus lineis incidendi ſunt. Dandaque opera, ut imus ſinus exitum habeat; ne quis humor intus ſubſidat, qui proxima & adhuc ſana rodendo ſinuet. Eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit. Nam, ubi poſt longos morbos totius corporis habitus vitiatus eſt, lateque ſe ſinus ſuf-

* H. F. ab Aquapend. Chirurg. p. 442.

fudit, & in eo jam cutis pallet; ſcire licet, eam jam emortuam eſſe, & inutilem futuram. Ideoque excidere commodius eſt: maxime, ſi circa articulos majores id evenit, cubantemque ægrum fluens alvus exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, ut plaga ad ſimilitudinem myrtei folii fiat, quo facilius ſaneſcat. Idque perpetuum eſt; ubicunque medicus & quacunque de cauſa cutem excidit. Pure effuſo, in alis vel inguinibus linamento opus non eſt; ſed ſpongia ex vino imponenda eſt. In cæteris partibus, ſi æque ea linamenta ſupervacua ſunt, purgationis cauſa paulum mellis infundendum; dein glutinantia ſuperdanda: ſi illa neceſſaria ſunt, ſuper ea quoque ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex vino expreſſa debet. Quando autem linamentis opus ſit, quando non ſit alias dictum eſt. Cætera eadem, inciſa ſuppuratione, facienda ſunt, quæ, ubi per medicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui.

Cap. III.

De bonis, maliſve ſignis Suppurationum.

Protinus autem, quantum curatio efficiat, quantumque aut ſperari aut timeri debeat, ex quibuſdam ſignis intelli-
p. 95, 30. gi poteſt; fereque iiſdem, quæ in vulneribus expoſita ſunt. Nam bona ſigna ſunt, ſomnum capere, facile ſpirare, ſiti non confici, cibum non faſtidire, ſi febricula fuit, ea vacare: itemque habere pus album, læve,

non fœdi odoris. Mala ſunt, vigilia, ſpiritus gravitas, ſitis, cibi faſtidium, febris; pus nigrum, aut feculentum, [a] & fœdi odoris: item procedente curatione eruptio ſanguinis; aut ſi, antequam ſinus carne impleatur, oræ calloſæ[b] fiunt, illa quoque ipſa 300,
carne hebete, nec firma. Deficere tamen 10.
animam vel in ipſa curatione, vel poſtea, peſſimum omnium eſt. Quinetiam morbus ipſe, ſive ſubito ſolutus eſt, dein ſuppuratio exorta eſt; ſive effuſo pure permanet, non injuſte terret. Eſtque inter cauſas timoris, ſi ſenſus in vulnere rodentium non eſt. Sed ut hæc ipſa fortuna huc illucve diſcernit; ſic medici partium eſt, eniti ad reperiendam ſanitatem. Ergo, quoties ulcus reſolverit, eluere id, ſi reprimendus humor videbitur, vino & aqua pluviatili mixto, vel aqua, in qua lenticula cocta ſit, debebit: ſi purgandum erit, mulſo, rurſuſque imponere eadem. Ubi jam repreſſus videbitur humor, ulcuſque purum erit, produci carnem conveniet, & foveri ulcus pari portione vini ac mellis, ſuperque imponi ſpongiam ex vino & roſa tinctam. per quæ caro producitur. Plus tamen, ut alias quoque dixi, victus ratio eo confert. Ea eſt, ſolutis jam febribus & cibi cupiditate reddita, balneum rarum; quotidiana, ſed lenis geſtatio; cibi potioneſque corpori faciendo aptæ. Quæ omnia, per medicamenta quoque ſuppuratione rupta, ſequuntur. Sed, quia magno malo vix ſine ferro mederi licet, in hunc locum reſervata ſunt.

CAP.

a *Aphor. VII, 44.* b Aphor. VI, 4.

CAP. IV.

128. *De Fiſtulis.*

ADVERSUS fiſtulas quoque, ſi altius penetrant, ut ad ultimas demitti [a] collyrium non poſſit, ſi tortuoſæ ſunt, ſi multiplices, majus in manu, quam in medicamentis, præſidium eſt; minuſque operæ eſt, ſi ſub cute tranſverſæ feruntur, quam ſi recta intus tendunt. Igitur, ſi ſub cute tranſverſa fiſtula eſt, demitti [b] ſpecillum debet, ſupraque id ea incidi. Si flexus reperiuntur, hi quoque ſimul ſpecillo & ferro perſequendi ſunt. Idemque faciendum, ſi plures ſe quaſi rivuli oſtendunt. Ubi ad fines fiſtulæ ventum eſt, excidendus ex ea totus callus eſt, ſuperque fibulæ dandæ, & medicamentum, quo glutinetur. At, ſi recta ſubter tendit, ubi, quo maxime ferat, ſpecillo exploratum eſt; excidi is ſinus debet: dein fibula oris cutis injicienda eſt, eique glutinantia medicamenta ſuperdanda ſunt; aut, ſi corruptius ulcus eſt (quod interdum oſſe vitiato fit) ubi id quoque curatum eſt, pus moventia.

2. *De Coſtarum fiſtulis.*

Solent autem inter coſtas fiſtulæ ſubter ire. Quod ubi incidit, eo loco coſta ab utraque parte præcidenda † & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent quoque, ubi coſtas tranſierunt, ſeptum id, quod tranſverſum à ſuperioribus viſceribus inteſtina diſcernit, violare. Quod intelligi poteſt & ex loco, & ex magnitudine doloris,

ris,

a Æginet. IV. 49. b Aëtius Tetrab. IV. Serm. II. c. 55. † H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. 1. c. 4.

ris, & quia nonnunquam ſpiritus eò cum humore quaſi bullante prorumpit, maximeque, ſi hunc ore ille continuit. In eo medicinæ locus nullus eſt. In cæteris vero, quæ circa coſtas ſanabilia ſunt, pinguia medicamenta inimica ſunt; cæteris, quæ ad vulnera accommodantur, uti licet: optime tamen ſicca linamenta, vel, ſi purgandum aliquid videtur, in melle tincta imponuntur.

3. *De Ventris fiſtulis.*

Ventri nullum os ſubeſt; ſed ibi pernicioſæ admodum fiſtulæ fiunt: adeo ut Soſtratus inſanabiles eſſe crediderit. Id non ex toto ita ſe habere uſus oſtendit. Et quidem, quod maxime mirum videri poteſt, tutior fiſtula eſt contra jecur, & lienem, & ventriculum, quam contra inteſtina: non quo pernicioſior ibi res ſit; ſed quo alteri periculo locum faciat. Cujus experimento moti quidam authores parum modum rei cognoverunt. Nam venter ſæpe etiam telo perforatur, prolapſaque inteſtina conduntur, & oras vulneris ſuturæ comprehendunt. quod quemadmodum fiat, mox indicabo. Itaque, etiam ubi tenuis fiſtula abdomen perrupit, excidere eam licet, ſuturaque oras conjungere. Si vero ea fiſtula intus patuit, exciſa neceſſe eſt latius foramen relinquat. quod niſi permagna vi ſui non poteſt; utique ab interiore parte, qua quaſi membrana quædam finit abdomen, quam περιτόναιον Græci vocant. Ergo, ubi aliquis ingredi ac moveri cœpit,

rum-

rumpitur illa ſutura, atque inteſtina ſolvuntur. quo fit, ut pereundum homini ſit. Sed non omnimodo res ea deſperationem habet: ideoque tenuioribus fiſtulis adhibenda curatio eſt.

3\. 4. *De Ani fiſtulis.* c

Propriam etiamnum animadverſionem deſiderant eæ, quæ in ano ſunt. In has demiſſo ſpecillo, ad ultimum ejus caput incidi cutis debet: dein novo foramine ſpecillum educi lino ſequente, quod in aliam ejus partem, ob id ipſum perforatam, conjectum ſit. Ibi linum apprehendendum ligandumque cum altero capite eſt, ut laxe cutem, quæ ſuper fiſtulam eſt, teneat. Idque * linum debet eſſe crudum, & duplex triplexve, ſic tortum, ut unitas in eo facta ſit. Interim autem licet negocia agere, ambulare, lavare, cibum capere, perinde atque ſaniſſimo. Tantummodo id linum bis in die, ſoluto nodo, ducendum eſt ſic, ut ſubeat fiſtulam pars, quæ ſuperior fuit. Neque committendum eſt, ut id linum putreſcat: ſed tertio quoque die nodus reſolvendus eſt, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoque vetere, id in fiſtula cum ſimili nodo relinquendum. Sic enim id paulatim cutem, quæ ſupra fiſtulam eſt, incidit: ſimulque & id ſaneſcit, quod à lino relictum eſt; & id, quod ab eo mordetur, inciditur. Hæc ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt.

Qui feſtinant, adſtringere cutem lino debent, quo celerius ſecetur; noctuque ex peni-

c Æginet. VI. 78. H. F. ab Aquapendente Operat. Chirurg. P. 1. c. 93. Petr. de Marchettis Obſerv. Medic. Chirurgic. in fine multa. * Quid ſit docet H. F. ab Aquapend. Oper. Chirurg. Part. I. C. 93.

penicillo tenuia quædam intus demittere; ut cutis hoc ipſo extenuetur, quo extenditur. Sed hæc dolorem movent. Adjicitur celeritati, ſicut tormento quoque, ſi & linum, & id, quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur ex iis, quibus callum exedi propoſui. Poteſt tamen fieri, ut ad ſcalpelli curationem etiam illo loco veniendum ſit, ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt. Igitur in hæc genera demiſſo ſpecillo, duabus lineis incidenda cutis eſt; ut media inter eas habenula tenuis admodum injiciatur, ne protinus oræ coeant; ſitque locus aliquis linamentis, quæ quam pauciſſima ſuperinjicienda ſunt; omniaque eodem modo facienda, quæ in abceſſibus poſita ſunt. Si vero ab uno ore plures ſinus erunt, recta fiſtula ſcalpello erit incidenda; ab eo cæteræ, quæ jam patebunt, lino excipiendæ. Si intus aliqua procedet, quo ferrum tuto pervenire non poterit, collyrium demittendum erit.

Cibus autem in omnibs ejuſmodi caſibus, ſive manu, ſive medicamentis agetur, dari debet humidus; potio liberalis, diuque aqua: ubi jam caro increſcit, tum demum & balneis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

CAP. V.

De Telis è corpore extrahendis. a

TELA quoque, quæ illata corporibus intus hæſerunt, magno negocio ſæpe ejiciuntur. Sunt enim quædam difficultates

a Æginet. VI. 88.

tates ex generibus eorum; quædam ex his ſedibus, in quas illa penetrarunt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in quam tetendit. illic viam, qua redeat, ipſum ſibi fecit: hic, à ſcalpello accepit. nam contra mucronem caro inciditur. Sed ſi non alte telum inſedit, & in ſumma carne eſt, aut certe magnas venas & loca nervoſa non tranſit, nihil melius eſt, quam, qua venit, id revellere. Si vero plus eſt, per quod telo revertendum, quam quod perrumpendum eſt; jamque venas nervoſque id tranſiit, commodius eſt aperire quod ſupereſt, [b] eaque extrahere. nam & propius petitur, & tutius evellitur. Et in majore membro, ſi medium mucro tranſiit, facilius ſaneſcit, quod pervium eſt; quia utrinque medicamento fovetur. Sed, ſi retro telum recipiendum, amplianda plaga eſt; quo facilius id ſequatur, quoque minor oriatur inflammatio: quæ major fit, ſi ab illo ipſo telo, dum redit, corpus laniatur. Item, ſi ex alia parte vulnus aperitur, laxius eſſe debet, quam ut telo poſtea tranſeunte amplietur. In ſumma autem utraque parte iſta habenda cura eſt, ne nervus, ne vena major, ne arteria incidatur. Quorum ubi aliquid detectum eſt, excipiendum hamo retuſo eſt, abducendumque à ſcalpello. Ubi autem inciſum eſt ſatis, telum eximendum eſt: tunc quoque eodem modo, & eadem cura habita, ne ſub eo, quod eximitur, aliquid eorum lædatur, quæ tuenda eſſe propoſui.

2. De

b *Alii itaque.*

2. *De Sagittis recipiendis.*

Hæc communia ſunt: præter quæ propria quædam in ſingulis telorum generibus ſunt, quæ protinus ſubjiciam. Nihil tam facile in corpus, quam ſagitta, conditur; eademque altiſſime inſidit. Hæc autem eveniunt, & quia magna vi fertur illa, & quia ipſa anguſta eſt. Sæpius itaque ab altera parte, quam ex qua venit, recipienda eſt; præcipueque, quia fere ſpiculis cingitur; quæ magis laniant, ſi retro, quam ſi contra trahuntur. Sed inde, aperta via, caro diduci debet ferramento facto ad ſimilitudinem Græcæ literæ ν: deinde, ubi apparuit mucro, ſi ei arundo inhæret, propellenda eſt, donec ab altera parte apprehendi & extrahi poſſit. Si jam illa decidit, ſolumque intus ferrum eſt; mucro vel digitis apprehendi, vel forcipe, atque ita educi debet. Neque alia ratio extrahendi eſt, ubi ab ea parte, qua venit, evelli magis placuit. nam, ampliato magis vulnere, aut arundo, ſi ineſt, evellenda eſt; aut, ſi ea non eſt, ferrum ipſum. Quod ſi ſpicula apparuerunt, eaque brevia & tenuia ſunt, forcipe ibi comminui debent, vacuumque ab his telum educi: ſi ea majora valentioraque ſunt, fiſſis ſcriptoriis calamis contegenda, ac, ne quid dilacerent, ſic evellenda ſunt: & in ſagittis quidem hæc obſervatio eſt.

3. *De Latis telis educendis.*

Latum vero telum, ſi aliquis intus in carne habuerit, ab altera parte educi non expedit; ne ingenti vulneri ipſi quoque in-

ingens vulnus adjiciamus. Evellendum eſt ergo quodam genere ferramenti, quod Διοκλεῖον γραφίσκον Græci vocant; quoniam authorem Dioclem habet: quem inter priſcos maximoſque medicos fuiſſe, jam poſui. Lamina eſt ferrea, vel ænea etiam, ab altero capite duos utrinque deorſum converſos uncos habens; ab altero duplicata lateribus, leviterque extrema in eam partem inclinata, quæ ſinuata eſt; inſuper etiam ea parte inclinata, quæ perforata eſt. Hæc juxta telum tranſverſa demittitur: deinde, ubi ad imum mucronem ventum eſt, paululum torquetur, ut telum foramine ſuo excipiat: cum in cavo mucro eſt, illi duo digiti, ſubjecti partis alterius uncis, ſimul ferramentum id extrahunt, & telum.

4. De illo telorum genere.

Tertium genus telorum, quod interdum evelli debet, eſt plumbea glans, aut lapis, aut ſimile aliquid, quod, perrupta cute, integrum intus inſedit. In omnibus his latius vulnus aperiendum, idque, quod ineſt, ea, qua venit, forcipe extrahendum eſt. Accedit vero aliquid difficultatis ſub omni ictu, ſi telum vel oſſi inhæſit, vel in articulo ſe inter duo oſſa demerſit. In oſſe uſque eo movendum eſt, donec laxetur is locus, qui mucronem momordit; & tunc vel manu vel forcipe telum extrahendum eſt: quæ ratio quoque in dentibus ejiciendis eſt. Et vix unquam ita telum non ſequitur: ſed, ſi morabitur, excuti quoque cum aliquo ferramento poterit. Ultimum eſt, ubi

non evellitur, terebra juxta forare, & ab eo foramine, ad ſpeciem literæ ✓ contra telum os excidere ſic, ut lineæ, quæ diducantur, ad telum ſpectent: eo facto, id neceſſe eſt labet, & facile auferatur.

Inter duo vero oſſa ſi per ipſum articulum perruperit, circa vulnus duo membra faſciis habeniſve deliganda, & per has in diverſas partes diducenda ſunt, ut nervos diſtendant: quibus extentis, laxius inter oſſa ſpatium eſt, ut ſine difficultate telum recipiatur. Illud videndum eſt, ſicut in aliis locis poſui, ne quis nervus, aut vena, aut arteria à telo lædatur, dum id extrahitur: eadem ſcilicet ratione, quæ ſupra poſita eſt.

5. De venenato telo evellendo.

At, ſi venenato quoque telo quis ictus eſt, iiſdem omnibus, ſi fieri poteſt, etiam feſtinantius actis, adjicienda curatio eſt; quæ vel epoto veneno c, vel à ſerpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipſius, extracto telo, medicina non alia eſt, quam quæ eſſet, ſi corpore icto nihil inhæſiſſet. de qua ſatis alio loco dictum eſt. 305

Cap. VI.

De Gangliis, & Meliceride, & Atheromate, a & Steatomate, capitis tuberculis.

HÆc evenire in qualibet parte corporis poſſunt: reliqua certas ſedes habent de quibus dicam, orſus à capite. In hoc multa variaque tubercula oriun-

c Scribon. Larg. C. XLVI. p. 175. & Aegin. IV. 34. VI, 36. Actuar. M. M. IV, 16.

oriuntur[b] γάγγλια, μελικηρίδας, & ἀθερώματα nominant; aliiſque etiamnum vocabulis quædam alii diſcernunt; quibus ego στεατώματα quoque adjiciam. quæ quamvis & in cervice, & in alis, & in lateribus oriri ſolent; per ſe tamen non poſui; cum iſta omnia mediocres differentias habeant, ac neque periculo terreant, neque diverſo genere curentur. Omnia autem iſta & ex parvulo incipiunt, & diu paulatimque increſcunt, & tunica ſua includuntur. Quædam ex his dura ac renitentia, quædam mollia cedentiaque ſunt: quædam ſpatio nudantur, quædam tecta capillo ſuo permanent, fereque ſine dolore ſunt. Quid intus habeant, ut conjectura præſagiri poteſt; ſic ex toto cognoſci, niſi cum ejecta ſunt, non poteſt. Maxime tamen in his, quæ renituntur, aut lapillis quædam ſimilia, aut concreti confertique pili reperiuntur. In his vero, quæ cedunt, aut melli ſimile aliquid, aut tenui pulticulæ, aut quaſi raſæ cartilagini, aut carni hebeti & cruentæ, quibus alii aliique colores eſſe conſuerunt. Fereque ganglia renituntur: athe-

288, romati ſubeſt quaſi tenuis pulticula: meli-

32. ceridi liquidior humor; ideoque preſſu circumfluit: ſteatomati pingue quiddam, idque latiſſime patere conſuevit, reſolvitque totam cutem ſuperpoſitam ſic, ut ea labet; cum in cæteris ſit adſtrictior. Omnia, deraſa ante, ſi capillis conteguntur, per medium oportet incidere. ut effundatur, quicquid intus coiit. Sed ſteatomatis tunica

b Æginet. IV, 16, & VI. 39. Actuar. M. M. II, 11.

ca quoque ſecanda eſt: quia non [c] facile à cute & ſubjecta carne ea ſeparatur. At in cæteris ipſa tunica inviolata ſervanda eſt. Protinus autem, cum iſta alba & intenta ſe oſtendit, tum ſcalpelli manubriolo diducenda à cute & carne eſt, ejiciendaque cum eo, quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicæ muſculus inhæſit, ne is lædatur, ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda eſt. Ubi tota exempta eſt, committendæ oræ, fibulaque his injicienda, & ſuper medicamentum glutinans dandum eſt. Ubi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum eſt, pus moventia adhibenda ſunt,

CAP. VII.

De Oculorum vitiis, quæ ſcalpello & manu curantur.

SED ut hæc neque genere vitii, neque ratione curationis inter ſe multum diſtant: ſic in oculis, quæ manum poſtulant, & ipſa diverſa ſunt, & aliter aliterque curantur. Igitur in ſuperioribus palpebris veſicæ * naſci ſolent, pingues graveſque; quæ vix attollere oculos ſinunt, leveſque pituitæ curſus, ſed aſſiduos, in oculis movent. Fere vero in pueris naſcuntur. Oportet, compreſſo digitis duobus oculo, atque ita cute intenta, ſcalpello tranſverſa linea incidere, ſuſpenſa leviter manu, ne veſica ipſa vulneretur, & ut, loco ei patefacto, ipſa prorumpat; tum digitis eam apprehendere, & evellere. facile enim ſequitur.

c *Actuar. M. M. IV, 16.* * De hiſce agit H. F. ab *Aquapend. Oper. Chirurg.* Part. 1. c. 9.

tur. Dein ſuperinungi collyrio debet ex iis aliquo, quo lippientes oculi ſuperinunguntur: quo pauciſſimis diebus cicatricula inducitur. Moleſtius eſt, ubi inciſa veſica eſt. effundit enim humorem; neque poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi. Si forte id incidit, eorum aliquid imponendum eſt, quæ puri movendo ſunt.

2. *De Crithe.* [a]

In eadem palpebra ſuper pilorum locum tuberculum parvulum naſcitur, quod à ſimilitudine * hordei, à Græcis κριθὴ nominatur. Tunica quiddam, quod difficulter matureſcit, comprehenſum eſt. Id vel calido pane, vel cera ſubinde calefacta foveri oportet ſic, ne nimius is calor ſit, ſed facile à parte ſuſtineatur. hac enim ratione ſæpe diſcutitur, interdum concoquitur. Si pus ſe oſtendit, ſcalpello dividi debet, &, quicquid intus humoris eſt, exprimi: eodem deinde vapore poſtea quoque foveri, & ſuperinungi, donec ad ſanitatem perveniat.

3. *De Chalazio.* [b]

Alia quoque quædam in palpebris huic non diſſimilia naſcuntur; ſed neque utique figuræ ejuſdem, & mobilia, ſimulatque digito huc vel illuc impelluntur. Quæ, quia grandini ſimilia ſunt, χαλάζια Græci vocant. Hæc incidi debent, ſi ſub cute ſunt, ab interiore parte; ſi ſub cartilagine, ab interiore: dein ſcalpelli manubriolo deducenda ab integris partibus ſunt. Ac, ſi intus plaga eſt, inungendum primo lenibus, dein-

a Æginet. III, 22. Actuar. M. M. II, 7. * *Varulus* dicitur Marcell. de Med. C. VIII. pag. 275. b Actuar. M. M. II, 7.

deinde acrioribus: ſi extra, ſuperdandum emplaſtrum, quo id glutinetur.

4. *De Ungue oculorum.* c

Unguis vero, quod πτερύγιον Græci vocant, eſt membranula nervoſa, quæ oriens ab angulo, nonnunquam ad pupillam quoque pervenit, eique officit. Sæpius à narium, interdum etiam à temporum parte naſcitur. Hunc recentem non difficile eſt diſcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur. Si inveteravit, jamque ei craſſitudo quoque acceſſit, excidi debet. Poſt abſtinentiam vero unius diei, vel adverſus in ſedili contra medicum is homo collocandus eſt, vel ſic averſus, ut in gremium ejus caput reſupinus effundat. Quidam, ſi in ſiniſtro oculo vitium eſt, adverſum: ſi in dextro, reſupinum collocari volunt. Alteram autem palpebram à miniſtro diduci oportet, alteram à medico: ſed ab hoc, ſi ille adverſus eſt, inferiorem; ſi ſupinus, ſuperiorem. Tum idem medicus hamulum acutum, paulum mucrone intus recurvato, ſubjicere extremo ungui debet, eumque infigere; atque eam quoque palpebram tradere alteri: ipſe, hamulo apprehenſo, levare unguem, eumque acu trajicere linum trahente: deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere, & per ea erecto ungue, ſi qua parte oculo inhæret, manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulum veniat: deinde invicem modo remittere, modo attrahere, ut ſic & initium ejus, & finis anguli reperiatur. Duplex enim pericu-

c *Æginet.* III, 22. VI, 18. H. F. *ab Aquapend. Oper. Chirurg. Part.* 1. *Cap.* 18.

lum eſt; ne vel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratum vix ullam recipiat curationem; vel ex angulo quoque caruncula abſcindatur, quæ, ſi vehementius unguis ducitur, ſequitur quoque ac decidit. Si abſciſſa eſt, patefit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit: d *ῥυάδα* Græci vocant. Verus ergo anguli finis utique noſcendus eſt; qui ubi ſatis conſtitit; non nimium adducto ungue ſcalpellus adhibendus eſt; deinde ſic excidenda membranula, ne quid ex angulo lædatur. Ei deinde ex melle linamentum ſuperdandum eſt, ſupraque linteolum, & aut ſpongia aut lana ſuccida: proximiſque diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrice inter ſe palpebræ glutinentur (ſiquidem id quoque tertium periculum accedit) eodemque modo linamentum imponendum, ac noviſſime inungendum collyrio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur.

Sed ea curatio vere eſſe debet, aut certe ante hiemen. De qua re, ad plura loca pertinente, ſemel dixiſſe ſatis erit. Nam duo genera curationum ſunt: alia, in quibus eligere tempus non licet, ſed utendum eſt eo, quod incidit; ſicut in vulneribus, & fiſtulis: alia, in quibus nullus dies urget, & expectare tutiſſimum & facile eſt; ſicut evenit in iis, quæ & tarde increſcunt, & dolore non cruciant. In his
185, 5. ver expectandum eſt: aut, ſi quid magis preſſit, melior tamen autumnus quam hiems vel æſtas eſt; atque is ipſe medius, jam fractis

d *ῥοιάδα* alii. Trallian. II, 8.

ctis æſtibus, & nondum ortis frigoribus. Quo magis autem neceſſaria pars erit, quæ tractabitur, hoc quoque majori periculo ſubjecta eſt. & ſæpe, quo major plaga facienda, eo magis hæc temporis ratio ſervabitur.

5. *De Encanthide.* *

Ex curatione vero unguis, ut dixi, vitia naſcuntur, quæ ipſa aliis quoque de cauſis oriri ſolent. Interdum enim fit in angulo, parum ungue exciſo, vel aliter, tuberculum, quod palpebras parum diduci patitur: ἐγκανθὶς e Græce nominatur. Excipi hamulo, & circumcidi debet: hic quoque diligenter temperata manu, ne quid ex ipſo angulo abſcindatur. Tum exiguum linamentum reſpergendum eſt vel cadmia, vel atramento ſutorio; inque eum angulum, diductis palpebris, inſerendum, ſupraque eodem modo deligandum: proximiſque diebus ſimiliter nutriendum, ut primo tantum aqua egelida, vel etiam frigida foveatur.

6. *De Ancyloblepharo.* f

Interdum inter ſe palpebræ coaleſcunt, aperirique non poteſt oculus. Cui malo ſolet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi cohæreſcant; ſcilicet, cum in utrovis fuit ulcus negligenter curatum. ſaneſcendo enim, quod diduci potuit & debuit, glutinabitur; ἀγκυλοβλέφαρον ſub utroque vitium Græci vocant. Palpebræ tantum inter ſe cohærentes, non difficulter diducuntur; ſed interdum fruſtra. nam rurſus glutinantur. Experiri tamen oportet;

* Tulpius Obſerv. lib. 1. cap. 29. H.F. ab Aquapend. Oper. Chirurg. Part. 1. c. 19. e Æginet. III, 22. Actuar. M.M. IV, 11. f Æginet. III, 22. VI, 15.

tet; quia bene res ſæpius cedit. Igitur † adverſum * ſpecillum inſerendum, diducendæque eo palpebræ ſunt: deinde exigua penicilla interponenda, donec exulceratio ejus loci finiatur. At, ubi albo ipſius oculi palpebra inhæſit, Heraclides Tarentinus author eſt, adverſo ſcalpello ſubſecare, magna cum moderatione, ut neque ex oculo, neque ex palpebra quicquam abſcindatur; ac, ſi neceſſe eſt, ex palpebra potius. Poſt hæc, inungatur oculus medicamentis, quibus aſpritudo curatur: quotidieque palpebra vertatur, non ſolum ut ulceri medicamentum inducatur, ſed etiam ne inhæreat: ipſique etiam ægro præcipiatur, ut ſæpe eam duobus digitis attollat. Ego ſic reſtitutum eſſe neminem memini. Meges ſe quoque multa tentaſſe, neque umquam profuiſſe, quia ſemper iterum oculo palpebra inhæſerit, memoriæ prodidit.

7. *De Ægilope.* g

Etiamnum in angulo, qui naribus propior eſt, ex aliquo vitio quaſi parva fiſtula aperitur, per quam pituita aſſidue deſtillat: *αἰγίλωπα* Græci vocant. Idque aſſidue male habet oculum: nonnunquam etiam exeſo oſſe, uſque ad nares penetrat. Idque interdum naturam carcinomatis habet: ubi intentæ venæ & recurvatæ ſunt, color pallet, cutis dura eſt, & levi tactu irritatur, inflammationemque in eas partes, quæ conjunctæ ſunt, evocat. Ex his eos, qui quaſi carcinoma habent, curare periculoſum eſt. nam mortem quoque ea res ma-

† *Averſum* legendum eſſe conſtat ex H.F. ab Aquap. Chirurg. Oper. Part. I, c. 7. qui meretur inſpici. * Quid ſit docet H.F. ab Aquapend. Oper. Chir. Part. I. c. 7. p. 46. g Actuar. M. M. IV. 11. Aëtius Tetr. II. Serm. III, 86. H. F. ab Aquap. Oper. Chirurg. Part. I. c. 24.

maturat. Eos vero, quibus ad nares tendit, ſupervacuum. neque enim ſaneſcunt. At, quibus id in angulo eſt, poteſt adhiberi curatio; cum eo, ne ignotum ſit, eſſe difficilem. quanto autem angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt; quoniam peranguſtum eſt, in quo verſari manus poſſit: recenti tamen re mederi facilius eſt. Hamulo autem ſummum ejus foraminis excipiendum; deinde totum id cavum, ſicut in fiſtulis dixi, uſque ad os excidendum; 412, 20. oculoque & cæteris junctis partibus bene obtectis, os ferramento adurendum eſt vehementius. quod ſi jam carie vexatum eſt, quo craſſior huic ſquama abſcedat, quidam adurentia imponunt; ut atramentum ſutorium, vel chalcitidem, vel æruginem raſam. quod & tardius & non idem facit. Oſſe aduſto, curatio ſequitur eadem, quæ in cæteris uſtis.

8. *De Pilis palpebrarum oculum irritantibus.*

Pili vero, qui in palpebris ſunt, duabus de cauſis oculum irritare conſueverunt. Nam modo palpebræ ſumma cutis relaxatur, & procidit; quo fit, ut ejus pili ad ipſum oculum convertantur, quia non ſimul cartilago quoque ſe remittit: modo ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit, qui protinus intus ad oculum tendit. Curationes vero hæ ſunt. Si pili nati ſunt, qui non debuerunt, tenuis acus [h] ferrea ad ſimilitudinem ſpathæ lata, in ignem conjicienda eſt: deinde candens, ſublata palpebra ſic, ut ejus pernicioſi pili in conſpectum curantis

h *Æginet.* VI, 13. H. F. ab Aquapend. Operat. *Chir. Part.* I, *c.* 12.

rantis veniant, ſub ipſis pilorum radicibus angulo immittenda eſt, ut ea tertiam partem palpebræ tranſvehat: deinde iterum, tertioque ad alterum angulum. quo fit, ut omnes pilorum radices aduſtæ emoriantur. Tum ſuperimponendum medicamentum eſt, quod inflammationem prohibeat: atque ubi cruſtæ exciderunt, ad cicatricem perducendum. Facillime autem id genus ſaneſcit. Quidam aiunt, acu [i] tranſſui juxta pilos exteriorem partem palpebræ oportere, eamque tranſmitti duplicem capillum muliebrem ducentem; atque ubi acus tranſiit, in ipſius capilli ſinum, qua duplicatur, pilum eſſe injiciendum, & per eum in ſuperiorem palpebræ partem attrahendum, ibique corpori adglutinandum, & imponendum medicamentum, quo foramen glutinetur. ſic enim fore, ut is pilus in exteriorem partem poſtea ſpectet. Id primum fieri non poteſt, niſi in pilo longiore; cum fere breves eo loci naſcantur. Deinde ſi plures pili ſunt, neceſſe eſt longum tormentum ſit, & toties acus tranſiens magnam inflammationem moveat. Noviſſime, cum humor aliquis ibi ſubſit, oculo & ante per pilos & tum per palpebræ foramina affecto, vix fieri poteſt, ut gluten, quo vinctus eſt pilus, non reſolvatur: eoque fit, ut is eo, unde vi abductus eſt, redeat. Ea vero curatio, quæ palpebræ laxioris ab omnibus frequentatur, nihil habet dubii. Siquidem oportet contecto oculo mediam palpebræ cutem, ſive ea ſuperior, ſive inferior eſt, apprehen-

dere

i Æginet. VI. 13.

dere digitis, ac levare. tum conſiderare, quantulo detracto futurum ſit, ut naturaliter ſe habeat. Siquidem hic quoque duo pericula circumſtant: ſi nimium fuerit exciſum, ne contegi oculos non poſſit; ſi parum, ne nihil actum ſit, & fruſtra ſectus aliquis ſit. Quod deinde incidendum videbitur, per duas lineas atramento notandum eſt ſic, ut inter oram, quæ pilos continet, & propiorem ei lineam, aliquid relinquatur, quod apprehendere acus poſtea poſſit. His conſtitutis, ſcalpellus adhibendus eſt: &, ſi ſuperior palpebra eſt, ante; ſi inferior, poſtea propius ipſis pilis incidendum: initiumque faciendum in ſiniſtro oculo, ab eo angulo, qui tempori; in dextro, ab eo, qui naribus propior eſt: idque, quod inter duas lineas eſt, excidendum. deinde oræ vulneris inter ſe ſimplici ſutura committendæ, operienduſque oculus eſt: &, ſi parum palpebra deſcendet, laxanda utique; ſi nimium, aut adſtringenda, aut etiam rurſus tenuis habenula ab ulteriore ora excidenda. Ubi ſecta eſt, aliæ ſuturæ adjiciendæ, quæ ſupra tres eſſe non debent. Præter hæc, in ſuperiore palpebra ſub pilis ipſis incidenda linea eſt, ut ab inferiore parte diducti pili ſurſum ſpectent. Idque, ſi levis inclinatio eſt, etiam ſolum ſatis tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, ſpongia, ex aqua frigida expreſſa, ſuper deliganda eſt. Poſtero die glutinans emplaſtrum injiciendum. Quarto ſutura tollenda eſt, & collyrio, quod inflam-

mationes reprimit, ſuperinungendum.

9. *De Lagophthalmo.*[k]

Nonnunquam autem, nimium ſub hac curatione exciſa cute, evenit, ut oculus non contegatur. Idque interdum etiam alia de cauſa fit. λαγόφθαλμον Graeci appellant. In quo ſi nimium palpebrae deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt: ſi exiguum, mederi licet. Paulum infra ſupercilium cutis incidenda eſt lunata figura, cornibus ejus deorſum ſpectantibus. Altitudo eſſe plagae uſque ad cartilaginem * debet, ipſa illa nihil laeſa. nam, ſi ea inciſa eſt, palpebra concidit, neque attolli poſtea poteſt. Cute igitur tantum diducta fit, ut paululum in ima oculi ora deſcendat; hiante ſcilicet ſuper plaga. in quam linamentum injiciendum eſt, quod & conjungi diductam cutem prohibeat, & in medio carunculam creet: quae ubi eum locum implevit, poſtea recte oculus operitur.

10. *De Ectropio.*[l]

Ut ſuperioris autem palpebrae vitium eſt, quo parum deſcendit, ideoque oculum non contegit: ſic inferioris, quo parum ſurſum attollitur, ſed pendet & hiat, neque poteſt cum ſuperiore committi. Atque id quoque evenit interdum ex ſimili vitio curationis, interdum etiam ſenectute. ἐκτρόπιον Graeci vocant. ſi ex mala curatione eſt, eadem ratio medicinae eſt, quae ſupra poſita eſt: plagae tantum cornua ad maxillas, non ad oculum convertenda ſunt. Si ex ſenectute eſt, tenui ferramento id

k Æginet. VI, 10. Aëtius Tetr. II. Serm. III, c. 73.
* Vide H. F. ab Aquapend. Oper. Chir. Part. I. c. 14.
l Actuar. M. M. II. 7.

id totum extrinſecus adurendum eſt; deinde melle inungendum à quarto die, vapore aquæ calidæ fovendum, inungendumque medicamentis ad cicatricem perducentibus.

11. *De Staphylomate.*

Hæc fere circa oculum in angulis palpebriſque incidere conſueverunt. In ipſo autem oculo nonnunquam ſumma attollitur tunica, ſive ruptis intus membranis aliquibus, ſive laxatis †; & ſimilis figura [m] acino fit. unde id σταφύλωμα Græci vocant. Curatio duplex eſt. Altera, ad ipſas radices per medium tranſſuere acu duo lina ducente; deinde alterius lini duo capita ex ſuperiore parte, alterius ex inferiore adſtringere inter ſe, quæ paulatim ſecando id excidant. Altera, in ſumma parte ejus ad lenticulæ magnitudinem excidere; deinde ſpodium aut cadmiam infricare. Utrolibet autem facto, album ovi lana excipiendum & imponendum; poſteaque vapore aquæ calidæ fovendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus eſt.

12. *De Clavis oculorum.*

Clavi autem vocantur calloſa [n] in albo oculi tubercula; quibus nomen à figuræ ſimilitudine eſt. Hos ad imam radicem perforare acu commodiſſimum eſt, infraque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

13. *De Oculorum natura.*

Suffuſionis jam alias feci mentionem; 367,
quia cum recens incidit, medicamentis 23.
quo-

† H. F. ab Aquapend. Oper. Chir. Part. I. c. 17.
m Æginet. III, 22. VI, 19. Actuar. M.M. II, 7. Aëtius Tetrab. II. Serm. III. 34. 35. Aliud procidentiæ genus *obſervavit Tulpius Obſerv.* L. 1. cap. 28. n Actuar. M. *M. II, 7.*

quoque ſæpe diſcutitur: ſed, ubi vetuſtior facta eſt, manus curationem deſiderat. quæ inter ſubtiliſſimas haberi poteſt. De qua antequam dico, paucis ipſius oculi natura indicanda eſt. Cujus cognitio, cum ad plura loca pertineat, tum vel præcipue ad hunc pertinet. Is igitur ſummas habet duas tunicas: ex quibus ſuperior à Græcis κερατοειδὴς vocatur; eaque, qua parte alba eſt, ſatis craſſa, pupillæ loco extenuatur. Huic interior adjuncta eſt media parte, qua pupilla eſt, modico foramine concava, circa tenuis, ulterioribus partibus ipſa quoque plenior. quæ χοροειδὴς à Græcis nominatur. Hæ duæ tunicæ, cum interiora oculi cingant, rurſus ſub his coeunt; extenuatæque & in unum coactæ per foramen, quod inter oſſa eſt, ad membranam cerebri perveniunt, eique inhæreſcunt. Sub his autem, qua parte pupilla eſt, *locus* vacuus eſt: deinde infra rurſus tenuiſſima tunica, quam Herophilus ἀραχνοειδῆ nominavit. Ea media ſubſidit; eoque cavo *continet* quiddam, quod, à vitri ſimilitudine, ὑαλοειδὲς Græci vocant. Id neque liquidum, neque aridum eſt; ſed quaſi concretus humor. Ex cujus colore *pupillæ* color vel niger eſt, vel cæſius, cum ſumma tota tunica alba ſit. Id autem ſuperveniens ab interiore parte membranula includit. Sub his gutta humoris eſt, ovi albo ſimilis: à qua videndi facultas proficiſcitur. κρυσταλλοειδὴς à Græcis nominatur.

14. De

14. *De Suffuſione.* 369,

Igitur vel ex morbo, vel ex ictu concreſcit humor ſub duabus tunicis *, qua locum vacuum eſſe propoſui; iſque paulatim indureſcens, interiori potentiæ ſe opponit. Vitii ejus plures ſpecies ſunt, quædam ſanabiles, quædam quæ curationem non admittunt. Nam ſi exigua ſuffuſio eſt, ſi immobilis, colorem vero habet marinæ aquæ, vel ferri nitentis, à latere ſenſum aliquem fulgoris relinquit, ſpes ſupereſt. Si magna eſt, ſi nigra pars oculi, amiſſa naturali figura, in aliam ſe vertit, ſi ſuffuſioni color cœruleus eſt, aut auro ſimilis, ſi labat, & hac atque illac movetur, vix unquam ſuccurritur. Fere vero pejor eſt, quo ex graviore morbo, majoribusve capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta eſt. Neque idonea curationi ſenilis ætas eſt; quæ ſine novo vitio, tamen aciem hebetem habet: ac ne puerilis quidem; ſed inter has media ætas. Oculus quoque curationi neque exiguus, neque concavus, ſatis opportunus eſt. Atque ipſius quoque ſuffuſionis quædam maturitas eſt. Expectandum igitur eſt, donec jam non fluere, ſed duritie quadam concreviſſe videatur. 18.

Ante curationem autem modico cibo uti, bibere aquam triduo debet; pridie, ab omnibus abſtinere. Poſt hæc in adverſo ſedili collocandus eſt loco lucido, lumine adverſo, ſic ut contra medicus paulo altius ſedeat; à poſteriore autem parte caput ejus, qui curabitur, miniſter contineat, & immo-

* *Hoc non uſque adeo veritati conſentire putat H. F. ab Aquapend. Oper.* Chir. Part. 1. C. 16.

mobile id præſtet: nam levi motu eripi acies in perpetuum poteſt. Quin etiam ipſe oculus, qui curabitur, immobilior faciendus eſt, ſuper alterum lana impoſita & deligata. Curari vero ſiniſter oculus dextra manu, dexter ſiniſtra debet. Tum acus admovenda eſt, aut acuta, aut certe non nimium tenuis, eaque demittenda, ſed recta, eſt per ſummas duas tunicas medio loco inter nigrum oculi & angulum tempori propiorem, è regione mediæ ſuffuſionis ſic, ne qua vena lædatur. Neque tamen timide demittenda eſt, quia inani loco excipitur. Ad quem cum ventum eſt, ne mediocriter quidem peritus falli poteſt; quia prementi nihil renititur. Ubi eo ventum eſt, inclinanda acus ad ipſam ſuffuſionem eſt, leniterque ibi verti & paulatim eam deducere infra regionem pupillæ debet; ubi deinde eam tranſiit, vehementius imprimi, ut inferiori parte inſidat. Si hæſit, curatio expleta eſt. Si ſubinde *redit*, eadem acu magis concidenda, & in plures partes diſſipanda eſt: quæ ſingulæ & facilius conduntur, & minus late officiunt. Poſt hæc educenda acus recta eſt, imponendumque eſt lana molli exceptum ovi album, & ſupra, quod inflammationem coerceat, atque ita devinciendum.

348, 21. Poſt hæc opus eſt quiete, abſtinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo (qui poſtero die ſatis mature datur) primum liquido, ne maxillæ laborent; deinde, inflammatione finita, tali, qualis in vul-

vulneribus propoſitus. Quibus, ut aqua quoque diutius bibatur, neceſſario accedit.

15. De Pituita oculorum. 347.

De pituitæ quoque tenuis curſu, qui oculos infeſtat, quatenus medicamentis agendum eſt, jam explicui. Nunc ad ea veniam, quæ curationem ex manu poſtulant. Animadvertimus autem quibuſdam nunquam ſicceſcere oculos, ſed ſemper humore tenui madere: quæ res aſpritudinem continuat, & ex levibus momentis inflammationes & lippitudines excitat; totam denique vitam hominis infeſtat. Idque in quibuſdam nulla ope adjuvari poteſt, in quibuſdam ſanabile eſt. Quod primum diſcrimen noſſe oportet, ut alteris ſuccurratur, alteris manus non injiciatur.

Ac primum ſupervacua curatio eſt in his, qui ab infantibus id vitium habent; quia neceſſario manſurum eſt uſque mortis diem. Deinde non neceſſaria etiam in his, quibus non multa, ſed acris pituita eſt: ſiquidem manu nihil adjuvantur; medicamentis, & victus ratione, quæ craſſiorem pituitam reddit, ad ſanitatem perveniunt. Lata etiam capita vix medicinæ patent. Tum intereſt, pituitam emittant venæ, quæ inter calvariam & cutem ſunt, an quæ inter membranam cerebri & calvariam: ſuperiores enim per tempora oculos rigant; inferiores, per eas membranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt. Poteſt autem adhiberi remedium his, quæ ſupra os fluunt; non poteſt his, quæ ab oſſe. Ac ne his qui-

dem ſuccurritur, quibus pituita utrinque deſcendit: quia levata altera parte, nihilominus altera infeſtat.

Quid ſit autem, hac ratione cognoſcitur. Raſo capite ea medicamenta, quibus in lippitudine pituita ſuſpenditur, à ſuperciliis uſque ad verticem illini debent: ſi ſicci oculi eſſe cœperunt, apparet per eas venas, quæ ſub cute ſunt, irrigari: ſi nihilominus madent, manifeſtum eſt ſub oſſe deſcendere: ſi eſt tumor, ſed levior, duplex vitium eſt. Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos ſuperiores venæ exerceant; ideoque pluribus etiam opitulari licet. Idque non in Græcia tantummodo, ſed in aliis quoque gentibus celebre eſt: adeo ut nulla medicinæ pars magis per nationes quaſque expoſita ſit.

Reperti in † Græcia ſunt, qui novem lineis cutem capitis inciderent: duabus in occipitio rectis, una ſuper eas tranſverſa: dein duabus ſuper aures, una inter eas item tranſverſa: tribus denique inter verticem & frontem rectis. Reperti ſunt, qui à vertice recta eas lineas ad tempora deducerent; cognitiſque, ex motu maxillarum, muſculorum initiis, leviter ſuper eos cutem inciderent, diductiſque per retuſos hamos oris, infererent linamenta ſic, ut neque inter ſe cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro increſceret, quæ venas, ex quibus ad oculos tranſiret, adſtringeret. Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt à media aure ad mediam al-

teram

† H. F. ab Aquapendente Operat. Chirurgic. Part. I. c. 4.

teram aurem; deinde à naribus ad verticem: tum ubi lineæ committebantur, ſcalpello inciderunt; & poſt ſanguinem effuſum, os ibidem aduſſerunt. Nihilominus autem & in temporibus, & inter frontem atque verticem eminentibus venis idem candens ferrum admoverunt.

Frequens curatio eſt, venas in temporibus adurere, quæ fere quidem in ejuſmodi malo tument: ſed tamen, ut inflentur magiſque ſe oſtendant, cervix ante modice deliganda eſt. Tenuibus autem ferramentis, & retuſis venæ adurendæ; donec in oculos pituitæ curſus conquieſcat. Id enim ſignum eſt quaſi excæcatorum itinerum, per quæ humor ferebatur.

Valentior tamen medicina eſt, ubi tenues conditæque venæ ſunt, ideoque legi non poſſunt, eodem modo cervice deligata †, retentoque ab ipſo ſpiritu, quo magis venæ prodeant, atramento notare eas contra tempora, & inter verticem ac frontem: deinde cervice reſoluta, qua notæ ſunt, venas incidere, & ſanguinem mittere: ubi ſatis fluxit, tenuibus ferramentis adurere. contra tempora quidem, timide: ne ſubjecti muſculi, qui maxillas tenent, ſentiant: inter frontem vero & verticem, vehementer ſic, ut ſquama ab oſſe recedat.

Efficacior tamen etiamnum eſt Afrorum curatio, qui verticem uſque ad os adurunt ſic, ut ſquamam remittat. Sed nihil melius eſt, quam quod in Gallia quoque Comata fit, ubi venas in temporibus & in ſu-

† *H. F. ab Aquapendente Operat. Chirurg. Part. I. c. 3.*

periore capitis parte legunt. Aduſta quo modo curanda ſint, jam explicui. Nunc illud adjicio; neque ut cruſtæ decidant, neque ut ulcus impleatur, aduſtis venis, eſſe properandum; ne vel ſanguis erumpat, vel cito pus ſupprimatur: cum per hoc ſicceſcere eas partes opus ſit; per illud exhauriri opus non ſit. Si quando tamen ſanguis eruperit, infrianda medicamenta eſſe, quæ ſic ſanguinem ſupprimant, ut ne adurant. Quemadmodum autem venæ deligendæ ſint, quidque lectis his faciendum ſit, cum venero ad crurum varices, dicam.

CAP. VIII.

De Aurium morbis, qui manu & ſcalpello curantur.

VERUM ut oculi multiplicem curationem, etiam manus exigunt: ſic in auribus admodum pauca ſunt, quæ in hac medicinæ parte tractentur. Solet tamen evenire vel à prima natali die protinus, vel poſtea facta exulceratione, deinde per cicatricem aure repleta, ut foramen [a] in ea nullum ſit, ideoque audiendi uſu careat. Quod ubi incidit, ſpecillo tentandum eſt, alte ne id repletum, an in ſummo tantum glutinatum ſit. Nam ſi alte eſt, prementi non cedit: ſi in ſummo, ſpecillum protinus recipit. Illud attingi non oportet; ne ſine effectus ſpe oriatur diſtentio nervorum, & ex ea mortis periculum ſit: hoc facile curatur. Nam qua cavum eſſe debet, vel medicamentum aliquod impo-

a Æginet. VI, 23.

imponendum eſt ex adurentibus, vel candente ferro aperiendum, vel etiam ſcalpello incidendum. Cumque id patefactum, & jam ulcus purum eſt, injicienda eo pinna eſt, illita medicamento cicatricem inducente: circaque id, medicamentum dandum, ut cutis circa pinnam ſaneſcat; quo fit, ut ea remota, poſtea facultas audiendi ſit.

At ubi aures perforatæ ſunt, & offendunt, trajicere id cavum celeriter candente acu ſatis eſt, ut leniter ejus oræ exulcerentur; aut etiam adurente medicamento idem exulcerare: poſtea deinde imponere id quod purget; tum quod eum locum repleat, & cicatricem inducat. Quod ſi magnum id foramen eſt, ſicut ſolet eſſe in his, qui majora pondera auribus geſſerunt, incidere, quod ſuper eſt, ad extremum oportet: ſupra deinde oras ſcalpello exulcerare, & poſtea ſuere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium eſt, ſi quid ibi curti eſt, ſarcire. quæ res cum in labris quoque & naribus fieri poſſit, eandem autem curationem habeat, ſimul explicanda eſt.

CAP. IX.

Curta in auribus, labriſque ac naribus, quomodo ſarciri & curari poſſint. [a]

CURTA igitur in his tribus, ac ſi qua parte parva ſunt, curari poſſunt: ſi qua majora ſunt, aut non accipiunt curationem, aut ita per hanc ipſam defor-

a *Æginet. III,* 24. *VI,* 25.

mantur, ut minus indecora ante fuerint. Atque in aure quidem & naribus deformitas ſola timeri poteſt: in labris vero, ſi nimium contracta ſunt, uſus quoque neceſſario jactura fit; quia minus facile & cibus aſſumitur, & ſermo explicatur. Neque enim creatur ibi corpus; ſed ex vicino adducitur. quod etſi in levi mutilatione, & nihil eripere, & fallere oculum poteſt; in magna, non poteſt. Neque ſenile autem corpus, neque quod mali habitus eſt, neque in quo difficulter ulcera ſaneſcunt, huic medicinæ idoneum eſt; quia nuſquam aut celerius cancer occupat, aut difficilius tollitur.

Ratio curationis ejuſmodi eſt: id quod curtatum eſt, in quadratum redigere; ab interioribus ejus angulis lineas tranſverſas incidere, quæ citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant; deinde ea, quæ ſic b reſolvimus, in unum adducere. Si non ſatis junguntur, ultra lineas, quas ante fecimus, alias duas lunatas, & ad plagam converſas immittere, quibus ſumma tantum cutis diducatur: ſic enim fit, ut facilius quod adducitur, ſequi poſſit. quod non vi cogendum eſt; ſed ita adducendum, ut ex facili ſubſequatur, & dimiſſum non multum recedat.

Interdum tamen ab altera parte cutis haud omnino adducta deformem, quem reliquit locum, reddit. Hujuſmodi loci altera pars incidenda, altera intacta habenda eſt. Ergo neque ex imis auribus, neque ex me-

b Al. *repoſuimus.*

medio naſo imiſve narium partibus, neque ex angulis labrorum quicquam attrahere tentabimus. Utrinque autem petemus, ſi quid ſummis auribus, ſi quid imis aut mediis naribus, aut mediis labris deerit. Quæ tamen interdum etiam duobus locis curtata eſſe conſuerunt: ſed eadem ratio curandi eſt. Si cartilago in eo, quod inciſum eſt, eminet, excidenda eſt: neque enim aut glutinatur, aut acu tuto trajicitur. Neque longe tamen excidi debet, ne inter duas oras liberæ cutis utrinque coitus puris fieri poſſit. Tum junctæ oræ inter ſe ſuendæ ſunt, utrinque cute apprehenſa; & qua priores lineæ ſunt, ea quoque ſuturæ injiciendæ ſunt. Siccis locis, uti naribus illita ſpuma argenti, ſatis proficit. In interiores vero, lunataſque plagas, linamentum dandum eſt; ut caro increſcens vulnus impleat. Summaque cura, quod ita ſutum eſt, tuendum eſſe, apparere ex eo poteſt, quod de cancro ſupra poſui. Ergo etiam tertio quoque die fovendum erit vapore aquæ calidæ: rurſuſque idem medicamentum injiciendum. quo fere ſeptimo die glutinatum eſt. Tum ſuturæ eximi, & ulcus ad ſanitatem perduci debet.

CAP X.

De Polypo. a

POLYPUM vero, qui in naribus naſcitur, præcipue ferro curari jam alias poſui. Ergo etiam hunc ferramento acuto, in modum * ſpathæ facto, reſolvere 38a

a Æginet. VI, 25. H. F. ab Aquapend. Oper. Chirurg. Part. I, c. 24. 25. * De hac conſule Rhodium, ad Scribon. Largum, pag. 46.

ab oſſe oportet: adhibita diligentia, ne infra cartilago lædatur; in qua difficilis curatio eſt. Ubi abſciſſus eſt, unco ferramento extrahendus eſt. Tum implicitum linamentum, vel aliquid ex penicillo reſpergendum eſt medicamento, quo ſanguis ſupprimitur, eoque nares leniter implendæ. Sanguine ſuppreſſo, linamento ulcus purgandum eſt. Ubi purum eſt, eo pinna, eodem modo, quo in aure ſupra poſitum
459, 5. eſt, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id ſaneſcat.

Cap. XI.

579. *De Ozæna.*

ID autem vitium, quod ὄζαινα à Græcis vocatur, ſi medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum eſſet, apud magnós Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad ſanitatem ſatis proficit; cum aliquod in ipſa curatione tormentum habeat. Apud quoſdam tamen poſitum eſt, vel ſubtilem † fiſtulam, vel enodem ſcriptorium calamum * in narem eſſe conjiciendum, donec ſurſum ad os perveniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os: deinde aduſtum locum purgandum eſſe ærugine & melle: ubi purus eſt, lycio ad ſanitatem perducendum. Vel narem incidendam eſſe ab ima parte ad os, ut & conſpici locus poſſit, & facilius candens ferramentum admoveri. Tum ſui narem debere; & aduſtum quidem

† *Fictilem* legit H. F. ab Aquapend. Oper. Chir. P. I. cap. 26. pag. 104. & 106. * Hodierni Chirurgi argenteum habent. H. F. ab Aquap. Oper. Chirur. P. I. c. 26.

dem ulcus eadem ratione curari: ſuturam vero illini vel ſpuma argenti, vel alio glutinante.

CAP. XII.

De Oris vitiis, quæ manu & ferro curantur.

1. *De Dentibus.* a 381.

IN ore quoque quædam manu curantur. Ubi in primis dentes nonnunquam moventur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingivarum marceſcentium vitium. Oportet in utrolibet candens ferramentum gingivis admovere, ut leviter attingat, non ut inſidat. Aduſtæ gingivæ melle illinendæ, & mulſo eluendæ ſunt. Ut pura ulcera eſſe cœperunt, arida medicamenta infrianda ſunt ex his, quæ reprimunt.

Si vero dens dolores movet, eximique eum, quia medicamenta nihil adjuvant, placuit, circumradi debet, ut gingiva ab eo * reſolvatur; tum is concutiendus eſt. Eademque facienda, donec bene moveatur. nam dens hærens cum ſummo periculo evellitur, ac nonnunquam maxilla loco movetur †. Idque etiam majore periculo in ſuperioribus dentibus fit; quia poteſt tempora oculoſve concutere. Tum, ſi fieri poteſt, manu; ſi minus, forcipe § dens excipiendus eſt.

At ſi exeſus eſt ante, id foramen vel b linamento, vel bene accommodato plumbo replendum eſt, ne ſub forcipe confringatur. Recta

a Æginet. III, 26. *Id ſæpenumero ſufficit teſte Simone Paulo Quadr. Botan. pag. 151. † Imo pars avellitur, quod aliquando ipſe vidi. § Vide figuram apud Rhodium ad Scrib. Largum, pag. 94. b. Æginet VI, 28.

Recta vero forceps ducendus eſt, ne inflexis radicibus os rarum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neque ideo nullum ejus rei periculum eſt; utique in dentibus brevibus, qui fere longiores radices habent: *ſæpe* enim forceps, cum dentem comprehendere non poſſit, aut fruſtra comprehendat, os gingivæ prehendit & frangit.

Protinus autem, ubi plus ſanguinis profluit, ſcire licet, aliquid ex oſſe fractum eſſe. Ergo ſpecillo conquirenda eſt teſta, quæ receſſit, & vulſella protrahenda eſt: ſi non ſequitur, incidi gingiva debet, donec labans oſſi teſta recipiatur. Quod ſi fractum ſtatim non eſt, ſed intumeſcit extrinſecus maxilla, ut os hiare non poſſit, foris imponendum calidum ex farina & fico cataplaſma eſt, donec ibi pus moveatur: *tum* incidi gingiva debet. Pus quoque multum profluens, oſſis fracti nota eſt. Itaque etiam tum id extrahi convenit. Nonnunquam etiam, eo læſo, fiſſura fit. quæ eradi debet.

Dens autem ſcaber, qua parte niger eſt, radendus eſt, illinenduſque roſæ flore contrito, cui gallæ quarta pars & altera myrrhæ ſit adjecta: continendumque ore crebro vinum meracum. Atque in eo caſu velandum caput, ambulatione multa, fricatione capitis, cibo non acri utendum eſt.

At, ſi ex ictu vel alio caſu aliqui labant dentes, auro cum his, qui bene hærent, vinciendi ſunt; continendaque ore repri-

mentia,

mentia, ut vinum, in quo malicorium decoctum, aut in quod galla candens conjecta ſit. Si quando etiam in pueris ante dens naſcitur, quam prior excidat, is, qui cadere debuit, circumradendus & evellendus eſt; is, qui natus eſt in locum prioris, quotidie digito adurgendus, donec ad juſtam magnitudinem perveniat. Quotieſcunque dente exempto radix relicta eſt, protinus ea quoque ad id facto forcipe, quam ῥιζάγραν * Græci vocant, eximenda eſt.

2. *De Tonſillis induratis.* 383.

Tonſillas autem, quæ poſt inflammationes induruerunt, ἀντιάδες autem à Græcis appellantur, cum ſub levi tunica ſint, oportet digito circumradere & evellere: ſi ne ſic quidem reſolvuntur, hamulo excipere, & ſcalpello excidere: tum ulcus aceto eluere, & illinire vulnus medicamento, quo ſanguis ſupprimitur.

3. *De Uva.* 389.

Uva, ſi cum inflammatione deſcendit, dolorique eſt, & ſubrubicundi coloris, præcidi ſine periculo non poteſt: ſolet enim multum ſanguinem effundere, itaque melius eſt iis uti, quæ alias propoſita ſunt. Si vero inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autem ea ultra juſtum modum à pituita diducta eſt, & tenuis, acuta, alba eſt, præcidi debet. Itemque, ſi ima, livida & craſſa; ſumma, tenuis eſt. Neque quicquam commodius eſt, quam vulſella apprehendere, ſub eaque, quod volumus, excidere. Neque enim ullum periculum eſt,

* Vide Rhodium ad Scrib. Largum, pag. 94.

ne plus minuſve præcidatur: cum liceat tantum infra vulſellam relinquere, quantum inutile eſſe manifeſtum eſt; idque præcidere, quo longior uva eſt, quam eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda ſunt, quæ in tonſillis proxime poſui.

587. *4. De Lingua.*

Lingua vero quibuſdam cum ſubjecta parte à primo natali die juncta eſt; qui ob id ne c loqui quidem poſſunt. Horum extrema lingua vulſella apprehendenda eſt, ſub eaque membrana incidenda: magna cura habita, ne venæ, quæ juxta ſunt, violentur, & profuſione ſanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris in prioribus poſita eſt. Et plerique quidem, ubi conſanuerunt, loquuntur. Ego autem cognovi, qui, ſucciſa lingua, cum abunde ſuper dentes eam promeret, non tamen loquendi facultatem conſecutus eſt. Adeo in medicina, etiam, ubi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt id, quod conſequi convenit.

5. De Abſceſſu ſub lingua. *

Sub lingua quoque interdum aliquid abſcedit; quod fere conſiſtit in tunica, doloreſque magnos movet. Quod ſi exiguum eſt, incidi ſemel ſatis eſt: ſi majus, ſumma cutis uſque ad tunicam excidenda eſt; deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica, undique circundata, liberanda eſt: magna diligentia per hanc curationem habita, ne qua major vena incidatur.

6. De

c Æginet. VI, 29. * H. F. ab Aquapend. Oper. Chirurg. Part. I. c. 36.

6. *De Labris.* [d]

Labra autem ſæpe finduntur, eaque res habet cum dolore etiam hanc moleſtiam, quod ſermo prohibetur; qui ſubinde eas rimas cum dolore diducendo ſanguinem citat. Sed has ſi in ſummo ſunt, medicamentis curare commodius eſt, quæ ad ulcera oris fiunt: ſi vero altius deſcenderunt, neceſſarium eſt tenui ferramento adurere. quod ſpathæ ſimile, quaſi tranſcurrere, non imprimi debet. poſtea facienda eadem ſunt, quæ in naribus aduſtis expoſita ſunt.

CAP. XIII.

De Cervicis vitio.

AT in cervice, inter cutem & aſperam arteriam, tumor increſcit (*βρογχοκήλω* [a] Græci vocant) quo, modo caro hebes, modo humor aliquis, melli aquæve ſimilis, includitur; interdum etiam minutis oſſibus pili immiſti. Ex quibus quicquid eſt, quod tunica continetur, poteſt adurentibus medicamentis curari. Quibus ſumma cutis cum ſubjecta tunica [b] exuritur. quo facto, ſive humor eſt, profluit; ſive quid denſius, digitis educitur: tum ulcus ſub linamentis ſaneſcit. Sed ſcalpelli curatio brevior eſt. Medio tumor una linea inciditur uſque ad tunicam: deinde vitioſus ſinus ab integro corpore digito ſeparatur, totuſque cum velamento ſuo eximitur: tum aceto, cui vel ſalem vel nitrum aliquis adjecit, eluitur; oræque una ſutura junguntur; cæteraque eadem, quæ in aliis ſu-

d *Oribaſ. de Loc. Affect.* IV, 56. a *Æginet.* VI, 38.
b *Edit. Aldi, Steph. excuditur*, Al. *exeritur.*

ſuturis, ſuperinjiciuntur: leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur. Si quando autem tunica eximi non potuerit, intus inſpergenda adurentia, linamentiſque id curandum, & cæteris pus moventibus.

CAP. XIV.

392. *De Umbilici vitiis.* a.

SUNT etiam circa umbilicum plura vitia; de quibus, propter raritatem, inter authores parum conſtat. Veriſimile eſt autem, id à quoque prætermiſſum, quod ipſe non cognoverat: à nullo id, quod non viderat, fictum. Commune omnibus eſt, umbilicum indecore prominere. Cauſæ requiruntur? Meges tres has poſuit: modo inteſtinum eo irrumpere, modo omentum, modo humorem. Soſtratus nihil de omento dixit. Duobus iiſdem adjecit, carnem *ibi* interdum increſcere, eamque modo integram eſſe, modo carcinomati ſimilem. Gorgias ipſe quoque omenti mentionem omiſit: ſed eadem tria cauſatus, ſpiritum quoque interdum eo dixit irrumpere. Heron omnibus his quatuor poſitis, & omenti mentionem habuit, & ejus, quod ſimul & omentum & inteſtinum habuerit.

b Quod autem horum ſit, his indiciis cognoſcitur. Ubi inteſtinum prolapſum eſt, tumor neque durus, neque mollis eſt: omni frigore minuitur; non ſolum ſub omni calore, ſed etiam retento ſpiritu creſcit: ſonat interdum; atque, ubi reſupinatus eſt aliquis, relapſo inteſtino, ipſe deſidit. Ubi vero

a Æginet. VI, 51. H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. I. c. 52. b Ald. Steph. *quid.*

vero omentum eſt, cætera ſimilia ſunt, tumor mollior, & ab [c] ima parte extenuatus in verticem eſt; ſi quis apprehendit, elabitur. Ubi utrumque eſt, indicia quoque mixta ſunt, & inter utrunque mollities. At caro durior eſt, ſemperque etiam reſupinato corpore tumet, prementique non cedit, prioribus facile cedentibus. Si vitioſa eſt, eaſdem notas habet, quas in carcinomate expoſui. Humor autem, ſi premitur, circumfluit. At ſpiritus preſſus cedit, ſed protinus redit: reſupinato quoque corpore tumorem in eadem figura tenet.

Ex his id, quod ex ſpiritu vitium eſt, medicinam non admittit. Caro quoque, carcinomati ſimilis, cum periculo tractatur. itaque omittenda eſt. Sana excidi debet; idque vulnus linamentis curari. Humorem quidam vel inciſo ſummo tumore effundunt, & vulnus iiſdem linamentis curant. In reliquis variæ ſententiæ ſunt. Ac reſupinandum quidem corpus eſſe, res ipſa teſtatur; ut in uterum, ſive inteſtinum, ſive omentum eſt, relabatur. Sinus vero umbilici, tum vacuus, à quibuſdam duabus regulis excipitur; vehementerque earum capitibus deligatis, ibi emoritur: à quibuſdam [d] ad imum acu trajectatur, duo lina ducente; deinde utriuſque lini duobus capitibus diverſæ partes adſtringuntur, (quod in uva quoque oculi fit:) nam ſic id, quod ſupra vinculum eſt, moritur. Adjecerunt quidam, ut antequam vincirent, ſummum una linea inciderent; 431, 15. 454, 26.

 quo

c Ald. una. d Ald. id vitium.

quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent: tum deinde vincirent. Sed abunde eſt, jubere ſpiritum continere, ut tumor, quantus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat: tum imam baſim ejus atramento notare; reſupinatoque homine, digitis tumorem eum premere, ut, ſi quid relapſum non eſt, manu cogatur: poſt hæc, umbilicum adtrahere, & qua nota atramenti eſt, lino vehementer adſtringere: deinde partem ſuperiorem aut medicamentis, aut ferro adurere, donec emoriatur: atque, ut cætera uſta, ulcus nutrire. Idque non ſolum ubi inteſtinum, vel omentum, vel utrumque eſt; ſed etiam, ubi humor eſt, optime proficit.

Sed ante quædam viſenda ſunt, ne quod ex vinculo periculum ſit. Nam curationi neque infans, neque aut robuſtus annis, aut ſenex aptus eſt; ſed à ſeptimo fere anno ad quartum decimum. Deinde ei corpus idoneum eſt id, quod integrum eſt: at quod mali habitus eſt, quodque papulas, impetigines, ſimiliaque habet, idoneum non eſt. Levibus quoque tumoribus facile ſubvenitur: at in eorum, qui nimis magni ſunt, curatione periculum eſt. Tempus autem anni & autumnale, & hibernum vitandum eſt. Ver idoneum maxime eſt. Ac prima æſtas non aliena eſt. Præter hæc, abſtinere pridie debet. Neque id ſatis eſt: ſed alvus quoque ei ducenda eſt; quo facilius omnia quæ exceſſerunt, intra uterum conſidant.

Cap.

CAP. XV.

Quomodo Aqua hydropicis emittatur. †

AQUAM his, qui hydropici ſunt, emitti oportere, alias [a] dixi: nunc, quemadmodum id fiat, dicendum. Quidam autem ſub umbilico, fere quatuor interpoſitis [b] digitis à ſiniſtra parte; quidam, ipſo umbilico perforato, id facere conſueverunt: quidam, cute primum aduſta, deinde interiore abdomine inciſo; quia, quod per ignem diviſum eſt, minus celeriter coit. Ferramentum autem demittitur magna cura habita, ne qua vena incidatur. Id tale eſſe debet, ut fere tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat: demittendumque ita eſt, ut membranam quoque tranſeat, qua caro ab interiore parte finitur: eo tum plumbea aut ænea fiſtula injicienda eſt, vel recurvatis in exteriorem partem labris, vel eadem circumcingente quadam remora; ne tota intus delabi poſſit. Hujus ea pars, quæ intra, paulo longior eſſe debet, quam quæ extra; ut ultra interiorem membranam procedat. Per hanc effundendus humor eſt: atque ubi májor pars ejus evocata eſt, claudenda demiſſo linteolo fiſtula eſt; & in vulnere, ſi id uſtum non eſt, relinquenda. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum, donec nullum aquæ veſtigium appareat. Quidam tamen etiam non uſta cute, protinus fiſtulam recipiunt, & ſuper vulnus ſpongiam expreſſam ex aqua frigida, vel ex aceto deligant: deinde po-

† H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. 1. c. 54. a Libro III. c. 21. b Æginet. V, 50.

ſtero die rurſus fiſtulam demittunt (quod recens vulnus paululum diductum patitur) ut, ſi quid humoris ſupereſt, emittatur: idque bis ita feciſſe contenti ſunt.

Cap. XVI.

De Ventre ictu perforato, & Inteſtinis vulneratis. [a]

Nonnunquam autem venter ictu aliquo perforatur; ſequiturque, ut inteſtina evolvantur. Quod ubi incidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint; deinde, an his color ſuus maneat. Si tenuius inteſtinum perforatum eſt, nihil profici poſſe, jam retuli. Latius inteſtinum ſui poteſt: non quod certa fiducia ſit; ſed quod dubia ſpes, certa deſperatione ſit potior. interdum enim glutinatur. Tum, ſi utrumlibet inteſtinum lividum, aut pallidum, aut nigrum eſt, quibus illud quoque neceſſario accedit, ut ſenſu careat, medicina omnis inanis eſt. Si vero adhuc ea ſui coloris ſunt, cum magna feſtinatione ſuccurrendum eſt: momento enim alienantur externo & inſueto ſpiritu circundata. Reſupinandus autem homo eſt, coxis erectioribus; &, ſi anguſtius vulnus eſt, quam ut inteſtina commode refundantur, incidendum eſt, donec ſatis pateat. Ac, ſi jam ſicciora inteſtina ſunt, perluenda aqua ſunt, cui paululum admodum olei ſit adjectum. Tum miniſter oras vulneris leniter diducere manibus ſuis, vel etiam duobus hamis, membranæ interiori injectis,

[a] H. F. ab Aquapendente Operat. Chirurg. P. 1. c. 55.

ctis, debet: medicus priora ſemper inteſtina, quæ poſteriora prolapſa ſunt, condere ſic, ut orbium ſingulorum locum ſervet. Repoſitis omnibus, leniter homo concutiendus eſt. quo fit, ut per ſe ſingula inteſtina in ſuas ſedes reducantur, & in his conſidant. His conditis, omentum quoque conſiderandum eſt: ex quo, ſi quid jam nigri & emortui eſt, forfice excidi debet: ſi quid integrum eſt, leniter ſuper inteſtina reduci: ſutura autem, neque ſummæ cutis, neque interioris membranæ per ſe, ſatis proficit; ſed utriuſque. Et quidem è duobus linis facienda eſt, & ſpiſſior quam alibi; quia & rumpi facilius motu ventris poteſt, & non æque magnis inflammationibus pars ea expoſita eſt. Igitur in duas acus fila conjicienda, eæque duabus manibus tenendæ; & prius interiori membranæ ſutura injicienda eſt ſic, ut ſiniſtra manus in dexteriore ora, dextra in ſiniſteriore à principio vulneris orſa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. quo fit, ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuum longe ſit, quæ acuta; propinqua, quæ retuſa eſt. Semel utraque parte trajecta, permutandæ acus inter manus ſunt, ut ea ſit in dextra, quæ fuit in ſiniſtra, ea veniat in ſiniſtram, quam dextra continuit: iterumque eodem modo per oras immittendæ ſunt: atque ita tertio & quarto, deincepſque permutatis inter manus acubus includenda plaga. Poſt hæc, eadem fila, eædemque acus ad cutem transferendæ, ſimilique ratione ei quoque parti

utraque ſutura injicienda; ſemper ab interiore parte acubus venientibus, ſemper inter manus trajectis. Dein glutinantia injicienda. Quibus aut ſpongiam, aut ſuccidam lanam ex aceto expreſſam accedere debere, manifeſtius eſt, quam ut ſemper dicendum ſit. Impoſitis his leniter deligari venter debet.

Cap. XVII.

De Interiore membrana abdominis rupta. [a]

Interdum tamen vel ex ictu aliquo, vel retento diutius ſpiritu, vel ſub gravi faſce, interior abdominis membrana, ſuperiore cute integra, rumpitur. Quod fœminis quoque ex utero ſæpe evenire conſuevit: fitque præcipue circa ilia. Sequitur autem, cum ſuperior caro mollis ſit, ut non ſatis inteſtina contineat, hiſque intenta cutis indecora intumeſcat. Atque id quoque aliter atque aliter curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam baſim immiſſis ſic utrinque devinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uva
449. 32. poſitum eſt, ut, quicquid ſuper vinculum eſt, emoriatur. Quidam medium tumorem excidunt, ad ſimilitudinem myrtacei folii (quod ſemper eodem modo ſervandum eſſe jam poſui) & tum oras ſutura jungunt. Commodiſſimum eſt autem, reſupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia neceſſe eſt, ea parte rupta membrana ſit; quaque integra

a H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. I. cap. 53.

gra eſt, ea magis obnitatur: tum, qua rupta videbitur, [a] incidendæ ſcalpello duæ tunicæ ſunt, ut exciſo medio, interior membrana utrinque recentem plagam habeat; quia, quod vetus eſt, ſutura non coit. Loco patefacto, ſi qua parte membrana non novam plagam, ſed veterem habet, tenuis excidenda habena eſt, quæ tantum oras 467, 2. ejus exulceret. Cætera, quæ ad ſuturam, reliquamque curationem pertinent, ſupra comprehenſa ſunt.

2. *De Varicibus ventris.*

Præter hæc evenit, ut in quorundam ventribus varices ſint, quarum quia nulla alia curatio eſt, quam quæ in cruribus eſſe conſuevit, tum eam partem explanaturus, hanc quoque eo differo. 495, 26.

CAP. XVIII.

De Teſticulorum natura, & morbis *

VENIO autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa teſticulos oriri ſolent. quæ quo facilius explicem, prius ipſius loci natura paucis proponenda eſt. Igitur teſticuli ſimile quiddam glandulis habent. nam ſanguinem non emittunt, & omni ſenſu carent: dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicarum, quibus hi continentur. Dependent vero ab inguinibus per ſingulos nervos, quos κρεμαστῆρες Græci nominant. cum quorum utroque binæ deſcendunt & venæ & arteriæ. Hæc autem tunica conteguntur tenui, nervoſa, ſine ſanguine, alba, quæ ἐλυτροειδὴς

a Edit. Ald. Steph. aliæque, *immittenda ſcalpello dua linea.* Cæſarius legit 1. ſ. d. *tunica.* * H. F. ab Aquapend. Oper. Chirurg. Part. 1. C. 71.

à Græcis nominatur. Super eam valentior tunica eſt, quæ interiori vehementer ima parte inhæret. δαρτὸν Græci vocant. Multæ deinde membranulæ venas & arterias, eoſque nervos comprehendunt; atque inter duas quoque tunicas ſuperioribus partibus tenues patulæque ſunt. Hactenus propria utrique teſticulo & velamenta & auxilia ſunt. Communis deinde utrique, omnibuſque interioribus ſinus eſt, qui etiam conſpicitur à nobis. ὄσχεον Græci, ſcrotum noſtri vocant. Iſque ab ima parte mediis tunicis leviter innexus, à ſuperiore tantum circundatus eſt.

Sub hoc igitur plura vitia eſſe conſueverunt. quæ modo ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere propoſui, modo his integris fiunt. ſiquidem interdum vel ex
198, 12. morbo primum inflammatur, deinde poſtea pondere abrumpitur, vel ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus inteſtina debuit. Tum pondere eo devolvitur, aut omentum, aut etiam inteſtinum: atque ibi reperta via, paulatim ab inguinibus in inferiores quoque partes niſum, ſubinde nervoſas tunicas, & ob id, quod dixi patentes diducit. ἐντεροκήλην & ἐπιπλοκήλην Græci vocant: apud nos indecorum, ſed commune his, herniæ nomen eſt.

Deinde, ſi deſcendit omentum, nunquam in ſcroto tumor tollitur, ſive inedia fuit, ſive corpus huc illucve converſum, aut alio quovis modo collocatum; itemque, ſi

ſi retentus eſt ſpiritus, non magnopere increſcit, tactu vero inæqualis eſt, & mollis, & lubricus.

At ſi inteſtinum quoque deſcendit, tumor is ſine inflammatione modo minuitur, modo increſcit; eſtque fere ſine dolore &, cum conquieſcit aliquis aut jacet, interdum ex toto deſidit, interdum ſic minuitur, ut in ſcroto exiguæ reliquiæ maneant: at ſub clamore, & ſatietate, & ſi ſub aliquo pondere is homo nixus eſt, creſcit: frigore omni contrahitur, calore diffunditur; eſtque tum ſcrotum & rotundum, & tactu leve: idque, quod ſubeſt, lubricum eſt; ſi preſſum eſt, ad inguen revertitur; dimiſſumque, iterum cum quodam quaſi murmure devolvitur. & id quidem in levioribus malis evenit. Nonnunquam autem ſtercore accepto vaſtius tumet, retroque compelli non poteſt: adfertque tum dolorem & ſcroto, & inguinibus, & abdomini. Nonnunquam ſtomachus quoque affectus primum rufam bilem per os reddit, deinde viridem, quibuſdam etiam nigram.

Integris vero membranis interdum eam partem humor diſtendit. Atque ejus quoque ſpecies duæ ſunt. Nam vel inter tunicas is increſcit, vel in membranis, quæ ibi circa venas & arterias ſunt, ubi hæ gravatæ occalluerunt. Ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas eſt, una ſedes eſt. Nam modo inter ſummam & mediam, modo inter mediam & imam conſiſtit.

Græci communi nomine, quicquid eſt, 468, 5. ὑδροκήλην appellant: noſtri vero, ſcilicet nullis diſcriminibus ſatis cognitis, hoc quoque ſub eodem nomine, quo priora, habent.

Signa autem quædam communia ſunt, quædam propria. Communia, quibus humor deprehenditur: propria, quibus locus. Humorem ſubeſſe diſcimus, ſi tumor eſt, nunquam ex toto ſe remittens, ſed interdum levior, aut propter famem, aut propter febriculam, maximeque in pueris: iſque mollis eſt, ſi non nimius humor ſubeſt; at, ſi is vehementer increvit, renititur ſicut uter repletus & arcte adſtrictus: venæ quoque in ſcroto inflantur; &, ſi digito premimus, cedit humor, circumfluenſque id, quod non premitur, attollit; & tanquam in vitro cornuve per ſcrotum apparet; iſque, quantum in ipſo eſt, ſine dolore eſt. Sedes autem ejus ſic deprehenditur. Si inter ſummam mediamque tunicam eſt, cum digitis duobus premimus, paulatim humor inter eos revertens ſubit: ſcrotum remiſſius & albidius eſt; ſi ducitur, aut nihil, aut paululum intenditur: teſticulus ea parte neque viſu, neque tactu ſentitur. At, ſi ſub media tunica eſt, intentum ſcrotum magis ſe attollit, adeo ut ſuperior coles ſub tumore deliteſcat.

Præter hæc æque integris tunicis ramex innaſcitur. κιρσοκήλην Græci adpellant, cum venæ intumeſcunt. Hæ quandoque 468, 23. intortæ *, conglomerátæque ad ſuperiorem partem, vel ipſum ſcrotum implent, vel mediam

* De hac voce vide I. Rhodium de Acia, C. 15. p. 212.

mediam tunicam, vel imam: interdum etiam ſub ima tunica, circa ipſum teſticulum nervumque ejus, increſcunt. Ex is eæ, quæ in ipſo ſcroto ſunt, oculis patent: hæ vero, quæ mediæ imæve tunicæ inſident, ut magis conditæ non æque quidem cernuntur, ſed tamen etiam viſui ſubjectæ ſunt: præterquam quod & tumoris aliquid eſt, pro venarum magnitudine & modo; & id prementi magis renititur, ac per ipſos venarum toros inæquale eſt; &, qua parte id eſt, teſticulus magis juſto dependet. Cum vero etiam ſuper ipſum teſticulum nervumque ejus id malum increvit, aliquanto longius teſticulus ipſe deſcendit, minorque altero fit, utpote alimento amiſſo.

Raro, ſed aliquando caro quoque inter tunicas increſcit. *σαρκοκήλην* Græci vo- 470.
cant. 17.

Interdum etiam ex inflammatione tumet ipſe teſticulus, ac febres quoque adfert; & niſi celeriter ea inflammatio conquievit, dolor ad inguina atque ilia pervenit; parteſque hæ intumeſcunt, & nervus, ex quo teſticulus dependet, plenior fit, ſimulque indureſcit.

Super hæc, inguen quoque nonnunquam ramices implent. *βουβωνοκήλην* adpel- 471.
lant. † 4.

CAP.

† H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. 1. c. 72.

Cap. XIX.

De Teſticulorum curationibus communibus: & primo de inciſione & curatione Inguinis, vel Scroti.

His cognitis, de curatione dicendum eſt. In qua quædam communia omnium ſunt, quædam propria ſingulorum. Prius de communibus dicam. Loquar autem nunc de his, quæ ſcalpellum deſiderant. nam quæ vel ſanari non poſſint, vel aliter nutriri debeant, dicendum erit, ſimul ac ad ſpecies ſingulas venero. Inciditur autem interdum inguen, interdum ſcrotum. In utraque curatione homo ante per triduum bibere aquam; pridie abſtinere etiam à cibo debet: ipſo autem die collocari ſupinus: deinde, ſi inguen incidendum eſt, idque jam pube contegitur, ante radendum eſt: tum, extento ſcroto, ut cutis inguinis intenta ſit, id incidendum ſub imo ventre, qua cum abdomine tunicæ inferiores committuntur. Aperiendum autem audacter eſt, donec ſumma tunica, quæ ipſius ſcroti eſt, incidatur, perveniaturque ad eam, quæ media eſt. Plaga facta, foramen deorſum verſus ſubeſt. In id demittendus eſt ſiniſtræ manus digitus index, ut deductis intervenientibus membranulis, ſinum laxet. Miniſter autem, ſiniſtra manu comprehenſo ſcroto, ſurſum verſus eum debet extendere, & quam maxime ab inguinibus abducere; primum cum ipſo teſticulo, dum medicus omnes membranulas,

nulas, quæ ſuper mediam tunicam ſunt, ſi digito diducere non poteſt, ſcalpello abſcindat: deinde ſine eo, ut is delapſus ipſi plagæ jungatur, digitoque inde promatur, & ſuper ventrem cum duabus ſuis tunicis collocetur. Inde ſi qua vitioſa ſunt, circuncidenda ſunt. In quibus cum multæ venæ diſcurrant, tenuiores quidem præcidi protinus poſſunt: majores vero ante longiore lino deligandæ ſunt; ne periculoſe ſanguinem fundant.

Sin media tunica vexata erit, aut ſub ea malum increverit, excidenda erit ſic, ut alte ad ipſum inguen præcidatur. Infra tamen non tota demenda eſt: nam quod ad baſin teſticuli vehementer cum ima tunica connexum eſt, excidi ſine ſummo periculo non poteſt. itaque ibi relinquendum eſt.

Idem in ima quoque tunica, ſi læſa eſt, faciendum eſt. Sed non à ſumma inguinis plaga, verum infra paululum ea abſcindenda; ne, læſa abdominis membrana, inflammationes moveat. Neque tamen nimium ex ea rurſum relinquendum eſt; ne poſtea ſinuetur, & ſedem eidem malo præſtet.

Purgatus ita teſticulus per ipſam plagam cum venis, & arteriis, & nervo ſuo leniter demittendus eſt; videndumque, ne ſanguis in ſcrotum deſcendat, neve concretus aliquo loco maneat. Quæ ita fient, ſi venis vinciendo medicus proſpexerit. Lina, quibus capita earum continebuntur, extra plagam dependere debebunt.

bunt. quæ, pure orto, ſine ullo dolore excident. Ipſi autem plagæ injiciendæ duæ fibulæ ſunt; & inſuper medicamentum, quo glutinetur.

Solet interdum ab altera ora neceſſarium eſſe aliquid excidi, ut cicatrix major & latior fiat. Quod ubi incidit, linamenta ſuper non fulcienda, ſed leviter tantum ponenda ſunt; ſupraque ea, quæ inflammationem repellant, id eſt, ex aceto vel lana ſuccida, vel ſpongia: cætera eadem, quæ, ubi pus moveri debet, adhibenda ſunt. At, cum infra incidi oportet, reſupinato homine, ſubjicienda ſub ſcroto ſiniſtra manus eſt; deinde id vehementer apprehendendum, & incidendum; ſi parvulum eſt, quod nocet, modice, ut tertia pars integra, ad ſuſtinendum teſticulum, infra relinquatur: ſi majus eſt, etiam amplius, ut paululum tantummodo ad imum, cui teſticulus inſidere poſſit, integrum maneat. Sed primo rectus ſcalpellus quam leviſſima manu teneri debet, donec ſcrotum ipſum diducat: tum inclinandus mucro eſt, ut tranſverſas membranas ſecet, quæ inter ſummam mediamque tunicam ſunt. At, ſi vitium in proximo eſt, mediam tunicam attingi non oportet: ſi ſub illa quoque conditur, etiam illa incidenda eſt; ſicut tertia quoque, ſi illa vitium tegit. Ubicumque autem repertum malum eſt, miniſtrum ab inferiore parte exprimere moderate ſcrotum oportet: medicum, digito manubriolove ſcalpelli diducta inferiore parte, tunicam

eam extra collocare; deinde eam ferramento, quod à ſimilitudine corvum vocant incidere ſic, ut intrare duo digiti, index & medius poſſint: his deinde confectis, incidenda reliqua pars tunicæ, & inter digitos ſcalpellus immittendus eſt, eximendumque aut effundendum quicquid eſt noxium.

Quamcunque autem tunicam quis violavit, illam quoque debet excidere; ac mediam quidem, ut ſupra dixi, quam altiſſime ad inguen; imam autem, paulo infra. Cæterum antequam excidantur, hæ quoque vinciri lino ſumma cura debent; & ejus lini capita extra plagam relinquenda ſunt, ſicut in aliis quoque venis, quæ id requiſierint.

Eo facto, teſticulus intus reponendus eſt: oræque ſcroti ſuturis inter ſe committendæ; neque paucis, ne parum glutinentur, & longior fiat curatio; neque multis, ne inflammationem augeant. Atque hic quoque videndum eſt, ne quid in ſcroto ſanguinis maneat: tum imponenda glutinantia ſunt.

Si quando autem in ſcrotum ſanguis defluxit, aliquidve concretum ex eo decidit, incidi ſubter id debet; purgatoque eo ſpongia, acri aceto madens, circumdari. Deligatum autem vulnus omne, quod ex his cauſis factum eſt, ſi dolor nullus eſt, quinque primis diebus non eſt reſolvendum, ſed bis die tantum aceto irroranda, lana vel ſpongia impoſita: ſi dolor eſt, tertia

tia die reſolvendum; &, ubi fibulæ ſunt, hæ incidendæ; ubi linamentum, id mutandum eſt; roſaque & vino madefaciendum id, quod imponitur. Si inflammatio increſcit, adjiciendum prioribus cataplaſma ex lenticula & melle; vel ex malicorio, quod in auſtero vino coctum ſit; vel ex his mixtis. Si ſub his inflammatio non conquierit, poſt diem quintum multa calida aqua vulnus fovendum, donec ſcrotum ipſum & extenuetur, & rugoſius fiat: tum imponendum cataplaſma ex triticea farina, cui reſina pinea adjecta ſit. quæ ipſa, ſi robuſtus curatur, ex aceto; ſi tener, ex melle coquenda ſunt. Neque dubium eſt, quodcunque vitium fuit, ſi magna inflammatio eſt, quin ea quæ pus movent, imponenda ſint.

Quod ſi pus in ipſo ſcroto ortum eſt, paululum id incidi debet, ut exitus detur; linamentumque eatenus imponendum eſt, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter nervos propiore cataplaſmate, dein cerato utendum eſt. Hæc proprie ad ejuſmodi vulnera pertinent. Cætera, & in curatione, & in victu, ſimilia his eſſe debent, quæ in alio quoque vulnerum genere præcepimus.

CAP. XX.

De Inteſtini in ſcrotum devoluti curatione. a

HIs propoſitis ad ſingulas ſpecies veniendum eſt. Ac, ſi cui parvulo puero inteſtinum deſcendit, ante ſcalpellum

a Æginet. VI, 52, 65.

pellum experienda vinctura eſt. Faſcia ejus rei cauſa fit, cui uno loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, quæ ad repellendum inteſtinum ipſi illi ſubjicitur: deinde reliqua faſciæ pars arcte circundatur. ſub quo ſæpe & intus compellitur inteſtinum, & inter ſe tunicæ glutinantur. Rurſus, ſi ætas proceſſit, multumque inteſtini deſcendiſſe ex tumore magno patet, adjiciunturque dolores & vomitus (quæ ex ſtercore, per cruditatem eo delapſo, fere accidunt) ſcalpellum adhiberi ſine pernicie non poſſe, manifeſtum eſt: levandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahendum eſt.

Sanguis mitti ex brachio debet: deinde, ſi vires patiuntur, imperanda tridui abſtinentia eſt; ſi minus, certe pro vi corporis quam longiſſima. Eodem vero tempore ſuperhabendum cataplaſma ex lini ſemine, quod ante aliquis ex mulſo decoxerit. Poſt hæc, & farina hordeacea cum reſina injicienda; & ipſe demittendus in ſolium aquæ calidæ; cui oleum quoque adjectum ſit; dandumque aliquid cibi levis & calidi. Quidam etiam alvum ducunt. Id ducere aliquid in ſcrotum poteſt, educere ex eo non poteſt. Per ea vero, quæ ſupra ſcripta ſunt, levato malo, ſi quando alias dolor reverterit, eadem erunt facienda.

Sine dolore quoque ſi multa inteſtina prolapſa ſunt, ſecari ſupervacuum eſt: non quo excludi à ſcroto non poſſint (niſi tamen id inflammatio prohibuit) ſed quo

repulſa inguinibus immorentur, ibique tumorem excitent, atque ita fiat mali non finis, ſed mutatio.

At in eo, quem ſcalpello curari oportebit, ſimulatque ad mediam tunicam vulnus in inguine factum pervenerit, duobus hamulis ea juxta ipſas oras apprehendi debebit, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberet. Neque enim niſi cum periculo læditur, quæ incidenda eſt; cum inteſtinum eſſe, niſi ſub ea, non poſſit. Ubi diducta autem erit, ab inguine uſque ad teſticulum incidi debebit ſic, ne ipſe lædatur; tum excidi. Fere tamen hanc curationem puerilis ætas, & modicum malum recipit.

Sin vir robuſtus eſt, majuſque id vitium eſt, extrahi teſticulus non debet, ſed in ſua ſede permanere. Id hoc modo fit Inguen eadem ratione uſque ad mediam tunicam ſcalpello aperitur; eaque tunica eodem modo duobus hamis excipitur ſic, ut à ſiniſtro teſticulus eatenus contineatur, ne per vulnus exeat: tum ea tunica deorſum verſus ſcalpello inciditur: ſub eaque index digitus ſiniſtræ manus ad imum teſticulum demittitur, eumque ad plagam compellit: deinde dextræ manus duo digiti, pollex atque index, venam & arteriam & nervum tunicamque eorum à ſuperiore tunica diducunt. quod ſi aliquæ membranulæ prohibent, ſcalpello reſolvuntur, donec ante oculos tota jam tunica ſit. Exciſis, quæ excidenda ſunt, repoſitoque teſticulo,

culo, ab ora quoque ejus vulneris, quod in inguine eſt, demenda habenula paulo latior eſt; quo major plaga ſit, & plus creare carnis poſſit.

CAP. XXI.

De Omenti in ſcrotum prolapſi curatione.

AT ſi omentum deſcendit, eodem quidem modo, quo ſupra ſcriptum eſt, aperiendum inguen, diducendæque tunicæ ſunt. Conſiderandum autem eſt, majorne ejus modus, an exiguus ſit. Nam quod parvulum eſt, ſuper inguen in uterum vel digito vel adverſo ſpecillo repellendum eſt: ſi plus eſt, ſinere oportet dependere, quantum ex utero prolapſum eſt; idque adurentibus medicamentis illinere, donec [a] emoriatur & excidat. Quidam hic quoque duo lina acu trajiciunt, biniſque ſingulorum capitibus diverſas partes adſtringunt. Sub quo æque, ſed tardius emoritur. Adjicitur tamen hic quoque celeritati, ſi omentum ſuper vinculum illinitur medicamentis, quæ exedunt, nec erodunt. σηπτικὰ Græci vocant. Fuerunt etiam, qui omentum forfice præciderent. Quod in parvulo non eſt neceſſarium: ſi majus eſt, poteſt profuſionem ſanguinis facere; ſiquidem omentum quoque venis quibuſdam, etiam majoribus illigatum eſt. Neque vero, ſi diſciſſo ventre id, quod prolapſum eſt, forfice præciditur, cum & emortuum ſit, & aliter tutius avelli non poſſit, inde huc exemplum transferendum eſt.

a Aph. VI, 58.

Vulnus autem curari, ſi reductum omentum eſt, ſutura debet: ſi id amplius fuit, & extra emortuum eſt, exciſis oris, ſicut ſupra propoſitum eſt.

458, 2. 2. *De Hernia aquoſa curatione.* b

Si vero humor intus eſt, incidendum eſt: in pueris quidem, inguen; niſi in his quoque liquoris ejus major modus prohibet: in viris vero, & ubicunque multus humor ſubeſt, ſcrotum. Deinde, ſi inguen inciſum eſt, eo protractis tunicis humor effundi debet: ſi ſcrotum, & ſub hoc protinus vitium eſt, nihil aliud quam humor eſt effundendus, abſcindendæque membranæ ſunt, ſi quæ eum continuerunt; deinde eluendum id ex aqua, quæ vel ſalem adjectum, vel nitrum habeat: ſi ſub media, imave tunica, totæ hæ extra ſcrotum collocandæ, excidendæque ſunt.

Cap. XXII.

De Ramicis curatione.

458, 31. Ramex *autem, ſi ſuper ipſum ſcrotum eſt, adurendus eſt tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipſis venis inſigantur; cum eo, ne amplius quam has urant; maximeque, ubi inter ſe implicatæ glomerantur, eo ferrum id admovendum eſt; tum ſuper farina ex aqua frigida ſubacta injicienda eſt; utendumque eo vinculo, quod 400, 34. idoneum eſſe ani curationibus poſui: tertio die lenticula cum melle imponenda eſt: poſt, ejectis cruſtis, ulcera melle purganda, roſa implenda, & ad cicatricem aridis linamentis

b Æginet. VI, 62. *Hanc vocem exponit Salmaſius Epiſt. 56.

mentis perducenda ſunt. Quibus vero ſuper mediam tunicam venæ tument, incidendum inguen eſt, atque tunica promenda, ab eaque venæ digito vel manubriolo ſcalpelli ſeparandæ. qua parte vero inhærebunt, & ab ſuperiore & ab inferiore parte lino vinciendæ; tum ſub ipſis vinculis præcidendæ, reponenduſque teſticulus eſt. At, ubi ſupra tertiam tunicam ramex inſedit, mediam excidi neceſſe eſt. Deinde, ſi duæ treſve venæ tument, & ita pars aliqua obſidetur, ut major eo vitio vacet, idem faciendum', quod ſupra ſcriptum eſt; ut ab inguine, & à teſticulo deligatæ venæ præcidantur, iſque condatur. Sin totum id ramex obſederit, per plagam demittendus digitus index erit, ſubjiciendusque venis ſic, ut paulatim eas protrahat æque adducendo, donec is teſticulus par alteri fiat; tum fibulæ oris ſic injiciendæ, ut ſimul eas quoque venas comprehendant. Id hoc modo fit. Acus ab exteriore parte oram vulneris perforat: tum non per ipſam venam, ſed per membranam ejus immittitur, per eamque in alteram oram compellitur. Venæ vulnerari non debent, ne ſanguinem fundant. Membrana ſemper inter has venas eſt, ac neque periculum affert, & filo comprehenſas illas abunde tenet. itaque etiam ſatis eſt, duas fibulas eſſe. Tum venæ, quæcunque protractæ ſunt in ipſum inguen, averſo ſpecillo compelli debent. Solvendi fibulas tempus, inflammatione finita, & purgato vulnere, eſt; ut una ſimul & oras & venas cicatrix devinciat.

Ubi vero inter imam tunicam & ipſum teſticulum nervumque ejus ramex ortus eſt, una curatio eſt, quæ totum teſticulum abſcindit. Nam neque ad generationem quicquam is confert, & omnibus indecore, quibuſdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoque inguen incidendum, media tunica promenda, atque excidenda eſt: idem in ima faciendum; nervuſque, ex quo teſticulus dependet, præcidendus. Poſt id venæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra vinculum abſcindendæ ſunt.

Cap. XXIII.

De Carne, quæ inter tunicas teſticulorum concrevit, & de Nervo indurato. a

Caro quoque, ſi quando inter tunicas
459, increvit, nihil dubii eſt, quin exi-
19. menda ſit: ſed id, ipſo ſcroto inciſo, fieri commodius eſt.

At, ſi nervus induruit, curari res neque manu, neque medicamento poteſt. Urgent enim, febres ardentes; & aut virides, aut nigri vomitus: præter hæc, ingens ſitis, & linguæ aſpritudo; fereque à die tertio ſpumans bilis alvo cum roſione redditur. Atque neque aſſumi facile cibus, neque contineri poteſt: neque multo poſt extremæ partes frigeſcunt, tremor oritur, manus ſine ratione extenduntur; deinde in fronte frigidus ſudor, eumque mors ſequitur.

Cap.

a Æginet. VI, 63.

CAP. XXIV.

De Ramice inguinis. a

UBI vero in ipſo inguine ramex eſt, ſi tumor modicus eſt, ſemel incidi; ſi major, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde, non extracto teſticulo, ſicut inteſtinis quoque prolapſis interdum fieri docui, colligendæ venæ, vinciendæque; ubi tunicis inhærebunt, & ſub his nodis præcidendæ ſunt. Neque quicquam novi curatio vulneris ejus requirit. 459, 29.

CAP. XXV.

Ad tegendam Glandem colis, ſi nuda eſt. *

AB his ad ea tranſeundum eſt, quæ in cole ipſo fiunt. In quo ſi glans nuda eſt, vultque aliquis eam decoris a cauſa tegere, fieri poteſt: ſed expeditius in 393, 12. puero, quam in viro; in eo, cui id naturale eſt, quam in eo, qui quarundam gentium more circumciſus eſt; in eo, cui glans parva juxtaque eam cutis ſpatioſior, brevis ipſe coles eſt, quam in quo contraria his ſunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale eſt, ejuſmodi eſt. Cutis circa glandem prehenditur b & extenditur, donec illam ipſam condat; ibique deligatur: deinde, juxta pubem, in orbem tergus inciditur, donec coles nudetur; magnaque cura cavetur, ne vel urinæ iter, vel venæ, quæ ibi ſunt, incidantur. Eo facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem velut circulus; tum ſuper eo linamenta dantur, ut ca-

a Æginet. VI, 66. Aëtius Tetrab. IV, Serm. II, 24.
* H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. Part. I. C. 61.
a Æginet. VI, 53. b Æginet. VI, 53.

ro increſcat & id impleat, ſatiſque velamenti ſupra latitudo plagæ præſtet. Sed, donec cicatrix ſit, vinctum eſſe id debet; in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere. At in eo, qui circumciſus eſt, ſub circulo glandis ſcalpello diducenda cutis ab interiore cole eſt. Non ita dolet, quia, ſummo ſoluto, diduci deorſum uſque ad pubem manu poteſt; neque ideo ſanguis profluit. Reſoluta autem cutis rurſus extenditur ultra glandem: tum multa frigida aqua fovetur; emplaſtroque circumdatur, quod valenter inflammationem reprimat; proximiſque diebus abſtinere, donec prope à fame victus ſit, ne forte eam partem ſatietas excitet. Ubi jam ſine inflammatione eſt, deligari debet à pube uſque circulum: ſuper glandem autem adverſo emplaſtro impoſito induci. ſic enim fit, ut inferior pars glutinetur; ſuperior ita ſaneſcat, ne inhæreat.

2. *Quomodo Glans penis contecta aperiri poſſit.**

393. 13. Contra, ſi glans ita contecta eſt, ut nudari non poſſit (quod vitium Græci *φίμωσιν* [a] appellant) aperienda eſt. Quod hoc modo fit. Subter à ſumma ora, cutis inciditur recta linea uſque ad frenum; atque ita ſuperius tergus relaxatum, cedere retro poteſt. Quod ſi parum ſic profectum eſt, aut propter anguſtias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda eſt ſic, ut vertex ejus ad frenum; baſis in tergo extremo ſit. Tum ſuperdanda linamenta ſunt, aliaque medicamenta

quæ

* H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. 1. c. 62.
a Æginet. VI, 54.

quæ ad ſanitatem perducant. Neceſſarium autem eſt, donec cicatrix ſit, conquieſcere: nam ambulatio, atterendo ulcus ſordidum reddit.

3. *Infibulandi ratio.* *

Infibulare quoque adoleſcentulos interdum valetudinis cauſa quidam conſuerunt: ejuſque hæc ratio eſt. Cutis, quæ ſuper glandem eſt, extenditur, notaturque utrinque à lateribus atramento, qua perforetur; deinde remittitur. Si ſuper glandem notæ revertuntur, nimis apprehenſum eſt, & ultra notari debet: ſi glans ab his libera eſt, is locus idoneus fibulæ eſt. Tum, qua notæ ſunt, cutis acu filum ducente tranſuitur, ejuſque fili capita inter ſe deligantur, quotidieque id movetur, donec circa foramina cicatriculæ fiant Ubi hæ confirmatæ ſunt, excepto filo fibula inditur, quæ † quo levior, eo melior eſt. Sed hoc quidem ſæpius inter ſupervacua, quam inter neceſſaria eſt.

CAP. XXVI.

De Urinæ reddendæ difficultate, & curatione. a

Res vero interdum cogit emoliri manu urinam, cum illa non redditur; aut quia ſenectute iter ejus collapſum eſt; aut quia calculus, vel concretum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit: ac mediocris quoque inflammatio ſæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idque non in viris tantummodo, ſed in fœminis quoque interdum neceſſarium eſt. Ergo æneæ fiſtulæ

* H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. Part. I. C. 63. † Rhodius de Acia, Cap. 6. pag. 83. a Æginet. VI. 59.

fiunt: eæque, ut omni corpori, ampliori minorique ſufficiant, ad mares, tres; ad fœminas, duæ medico habendæ ſunt. Ex virilibus maxima decem & quinque eſt digitorum; media, duodecim; minima, novem: ex mulieribus major, novem; minor, ſex. Incurvas vero eſſe eas paululum, ſed magis viriles oportet, læveſque admodum; ac neque nimis plenas, neque nimis tenues.

Homo tum reſupinus eo modo, quo in curatione calculi figuratur, ſuper ſubſellium aut lectum collocandus eſt. Medicus autem à dextro latere, ſiniſtra quidem manu colem maſculi continere, dextra vero fiſtulam demittere in iter urinæ debet: atque ubi ad cervicem veſicæ ventum eſt, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam in ipſam veſicam compellere, eamque, urina
185, reddita, recipere. Fœmina brevius uri-
30. næ iter, ſimul & rectius habet, quod ca-
481, runculæ ſimile, inter imas oras ſuper na-
22. turale poſitum, non minus *ſæpe auxilio* eget, ſed aliquanto minus difficultatis exhibet.

Nonnunquam etiam prolapſus in ipſam fiſtulam calculus, qui ſubinde ea extenuatur, non longe ab exitu inhæreſcit. Eum ſi fieri poteſt, oportet evellere, vel oriculario ſpecillo, vel eo ferramento, quo in ſectione calculus protrahitur. Sed id fieri non potuit, cutis extrema quamplurimum attrahenda &, condita glande, lino vincienda eſt: deinde à latere recta plaga co-

les

les incidendus, & calculus eximendus eſt: tum cutis remittenda. ſic enim fit, ut inciſum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat.

2. *Calculoſis quæ curatio adhibeatur.* [b]

Cum veſicæ vero, calculique facta mentio ſit; locus ipſe exigere videtur, ut ſubjiciam, quæ curatio calculoſis, cum aliter ſuccurri non poteſt, adhibeatur. Ad quam feſtinare, cum præceps ſit, nullo modo convenit. Ac neque omni tempore, neque in omni ætate, neque in omni vitio id experiendum eſt: ſed ſolo vere, in eo corpore, quod jam novem annos, nondum quatuordecim exceſſit; &, ſi tantum mali ſubeſt, ut neque medicamentis vinci poſſit, neque etiam trahi poſſe videatur, quo minus interpoſito aliquo ſpatio interimat. Non quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat; 138,3. ſed quo ſæpius utique in hoc fallat, in quo plura & genera & tempora periculi ſunt. quæ ſimul cum ipſa curatione proponam.

Igitur, ubi ultima experiri ſtatutum eſt, ante aliquot diebus victu corpus præparandum eſt; ut modicos, ut ſalubres cibos, ut minime glutinoſos aſſumat, ut aquam bibat. Ambulandi vero inter hæc exercitatione utatur, quo magis calculus ad veſicæ cervicem deſcendat. Quod an inciderit, digitis quoque, ſicut in curatione docebo, demiſſis cognoſcitur. Ubi ejus rei fides eſt, pridie is puer in jejunio continendus eſt; & tum loco calido curatio adhi-

b Æginet. VI, 60. H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. I. c. 59.

adhibenda: quæ hoc modo ordinatur.

Homo prævalens & peritus in ſedili alto conſidit, ſupinumque eum & averſum, ſuper genua ſua coxis ejus collocatis, comprehendit; reductiſque ejus cruribus, ipſum quoque jubet, manibus ad ſuos poplites datis, eos, quam maxime poſſit, attrahere; ſimulque ipſe ſic eos continet. Quod ſi robuſtius corpus ejus eſt, qui curatur, duobus ſedilibus junctis, duo valentes inſidunt: quorum & ſedilia & interiora crura inter ſe deligantur, ne diduci poſſint. Tum is ſuper duorum genua eodem modo collocatur, atque alter, prout conſedit, ſiniſtrum crus ejus, alter dextrum, ſimulque ipſe poplites ſuos attrahit. Sive autem unus, ſive duo continent, ſuper humeros ejus ſuis pectoribus incumbunt. Ex quibus evenit, ut inter ilia ſinus ſuper pubem ſine ullis rugis ſit extentus, & in anguſtum compulſa veſica, facilius calculus capi poſſit. Præter hæc, etiamnum à lateribus duo valentes objiciuntur, qui circumſtantes, labare vel unum vel duos, qui puerum continent, non ſinunt.

Medicus deinde, diligenter unguibus circumciſis, ſiniſtræ manus duos digitos, indicem & medium, leniter prius unctos oleo, ſimul in anum ejus demittit; dextræque digitos ſuper imum abdomen leniter imponit; ne, ſi utrinque digiti circa calculum vehementer concurrerint, veſicam lædat. Neque vero feſtinanter in hac re, ut in pleriſque, agendum eſt; ſed ita, ut

quam

quam maxime id tuto ſiat. Nam læſa veſica nervorum diſtentiones cum periculo mortis excitat. Ac primum circa cervicem quæritur calculus: ubi repertus, minore negocio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem, niſi cum hoc indiciis ſuis cognitum eſt. Si vero aut ibi non fuit, aut receſſit retro, digiti ad ultimam veſicam dantur; paulatimque dextra quoque manus ejus ultra tranſlata ſubſequitur.

Atque, ubi repertus eſt calculus (qui neceſſe eſt in manus incidat) eo curioſius deducitur, quo minor læviorque eſt; ne effugiat, id eſt, ne ſæpius agitanda veſica ſit. Ergo ultra calculum dextra ſemper manus ei ſe opponit; ſiniſtra eum compellit deorſum digitis, donec ad cervicem pervenitur. In quam, ſi oblongus eſt, ſic compellendus eſt, ut ne pronus exeat: ſi planus, ſic, ut tranſverſus ſit: ſi quadratus, ut duobus angulis ſedeat: ſi altera parte plenior, ſic, ut prius ea, qua tenuior ſit, evadat. In rotundo nihil intereſſe, ex ipſa figura patet; niſi, ſi lævior altera parte eſt, ut ea antecedat.

Cum jam eo venit, ut ſuper veſicæ cervicem ſit, juxta anum incidi cutis plaga lunata uſque ad cervicem veſicæ debet, cornibus ad coxas ſpectantibus paululum: deinde ea parte, qua ſtrictior ima plaga eſt, etiamnum ſub cute, altera tranſverſa plaga facienda eſt, qua cervix aperiatur; donec urinæ iter pateat ſic, ut plaga paulo major, quam calculus ſit. Nam, qui[a] metu ſiſtu-

[a] Alii *mictum*.

ſiſtulæ (quam illo loco [d] ὑποφυάδα Græci vocant) parum patefaciunt, cum majore periculo eodem revolvuntur: quia calculus iter, cum vi promitur, facit, niſi accipit. idque etiam pernicioſius eſt, ſi figura quoque calculi, vel aſpritudo aliquid eo contulit. Ex quo & ſanguinis profuſio, & diſtentio nervorum fieri poteſt. quæ ſi quis evaſit, multo tamen patentiorem ſiſtulam habiturus eſt rupta cervice, quam habuiſſet, inciſa.

Cum via perfecta eſt, in conſpectum calculus venit: in cujus corpore multum diſcrimen eſt. Ideo, ſi exiguus eſt, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi poteſt. Si major, injiciendus à ſuperiore ei parte uncus eſt, ejus rei cauſa factus. Is eſt ad extremum tenuis, in ſemicirculi ſpeciem retuſæ latitudinis; ab * interiori parte lævis, qua corpori jungitur; ab interiori aſper, qua caculum attingit. Iſque longior potius eſſe debet: nam brevior extrahendi vim non habet. Ubi *injectus eſt*, in utrumque latus inclinandus eſt, ut appareat calculus, & teneatur, quia, ſi apprehenſus eſt, ille ſimul inclinatur. Idque eo nomine opus eſt, ne, cum adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in oram vulneris incidat, eamque convulneret. In qua re, quod periculum eſſet, jam ſupra propoſui.

Ubi ſatis teneri calculum patet, eodem pene momento triplex motus adhibendus eſt: in utrumque latus; deinde extra, ſic tamen

d Alii χοριάδα vel ὑρίαδα. edit. optimæ [illegible] anni 1497. *corbyada*, * *anteriori* vel *exteriori*.

tamen, ut leniter id fiat, paululumque primo calculus attrahatur: quo facto, attollendus uncus extremus eſt, uti intus magis maneat, faciliuſque illum producat. Quod ſi aliquando à ſuperiore parte calculus parum commode comprehenditur, à latere erit apprehendendus. Hæc eſt ſimpliciſſima curatio.

Sed varietas rerum quaſdam etiamnum animadverſiones deſiderat. Sunt enim quidam non aſperi tantummodo, ſed ſpinoſi quoque calculi, qui per ſe quidem delapſi in cervicem, ſine ullo periculo eximuntur. In veſica vero, non tuto vel hi conquiruntur, vel attrahuntur: quoniam, ubi illam convulnerarunt, ex diſtentione nervorum mortem maturant; multoque magis, ſi ſpina aliqua veſicæ inhæret, eamque, cum deduceretur, duplicavit. Colligitur autem eo, quod difficilius urina redditur, in cervice calculum eſſe; eo, quod cruenta diſtillat, illum eſſe ſpinoſum: maximeque id ſub digitis quoque experiendum eſt, neque adhibenda manus, niſi id conſiſtit. Ac tum quoque leniter intus digiti objiciendi, ne violenter promovendo convulnerent: tum incidendum. Multi hic quoque ſcalpello uſi ſunt. Meges (quoniam is infirmior eſt, poteſtque in aliqua prominentia incidere, inciſoque ſuper illam corpore, qua cavum ſubeſt, non ſecare, ſed relinquere, quod iterum incidi neceſſe ſit) ferramentum fecit rectum, in ſumma parte labroſum, in ima ſemicirculatum acutum-

tumque. Id receptum inter duos digitos, indicem ac medium, ſuper pollice impoſito ſic deprimebat, ut ſimul cum carne, ſi quid ex calculo prominebat, incideret. Quo conſequebatur, ut ſemel, quantum ſatis eſſet, aperiret. Quocunque autem modo cervix ea parte ſecta eſt, leniter extrahi, quod aſperum eſt, debet, nulla propter feſtinationem, vi admota.

3. *Signa calculorum, vel arenoſorum, vel mollium:*

At calculus arenoſus, & ante manifeſtus
61, 16. eſt; quoniam urina, quæ redditur, arenoſa eſt: & in ipſa curatione; quoniam inter ſubjectos digitos neque æque, ſed leniter renititur, & inſuper dilabitur. Item molles calculos, & ex pluribus minutiſque, ſed inter ſe parum adſtrictis, compoſitos indicat urina, ſecum trahens quaſdam *quaſi* ſquamulas. Hos omneis, leniter permutatis ſubinde digitorum vicibus, ſic oportet abducere, ne veſicam lædant, neve intus aliquæ diſſipatæ reliquiæ *maneant*, quæ poſtmodum curationi difficultatem faciant. Quicquid autem ex his in conſpectum venit, vel digitis, vel unco eximendum eſt.

At, ſi plures calculi ſunt, ſinguli protrahi debent; ſic tamen, ut, ſi quis exiguus ſupererit, potius relinquatur. Siquidem in veſica difficulter invenitur; inventuſque celeriter effugit. Ita longa inquiſitione veſica læditur, excitatque inflammationes mortiferas; adeo ut quidam non ſecti, cum diu fruſtraque per digitos veſica eſſet agitata,

tata, deceſſerint. Quibus accedit etiam, quod exiguus calculus, ad plagam urina poſtea promovente, excidit.

Si quando autem is major non videtur, niſi rupta cervice, extrahi poſſe, findendus eſt. cujus repertor Ammonius, qui ob id λιθοτόμος cognominatus eſt. Id hoc modo fit. Uncus injicitur calculo ſic, ut facile eum concluſum quoque teneat, ne is retro revolvatur: tum ferramentum adhibetur craſſitudinis modicæ, prima parte tenui, ſed retuſa, quod admotum calculo, & ex altera parte ictum, findat; magna cura habita, ne aut ad ipſam veſicam ferramentum perveniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

4. *De Calculis fœminarum.*

Hæ vero curationes in fœminis quoque ſimiles ſunt; de quibus parum, proprie tamen quædam dicenda ſunt. Siquidem in his, ubi parvulus calculus eſt, ſcalpellus ſupervacuus eſt; quia is urina in cervicem compellitur. quæ &, brevior, e quam in maribus, & laxior 185,
eſt. Ergo & per ſe ſæpe excidit, &, ſi in urinæ 30.
itinere, quod eſt anguſtius, inhæret, eodem 474, 20.
tamen unco ſine ulla noxa educitur. At in majoribus calculis neceſſaria eadem curatio eſt. Sed virgini ſubjici digiti tanquam maſculo, mulieri per naturalia ejus debent. Tum, virgini quidem, ſub ima ſiniſteriore ora; mulieri vero, inter urinæ iter & os pubis, incidendum eſt ſic, ut utroque loco plaga tranſverſa ſit. neque terreri convenit, ſi plus ex muliebri corpore ſanguinis profluit.

e Aëtius Tetrab. IV, Serm. IV, c. 99.

5. Quæ curatio calculo evulſo habenda ſit.

Calculo evulſo, ſi valens corpus eſt, neque magnopere vexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur. Atque, ingredi quoque eum paululum, non alienum eſt, ut excidat, ſi quid intus concreti ſanguinis manſit. Quod ſi per ſe non deſtitit, rurſus, ne vis omnis intereat, ſupprimi debet. Idque protinus, in imbecillioribus, ab ipſa curatione faciendum eſt. Siquidem, ut diſtentione nervorum periclitatur aliquis, dum veſica ejus agitatur; ſic alter metus excipit, remotis medicaminibus, ne tantum ſanguinis profluat, ut occidat. Quod ne incidat, deſidere is debet in acre acetum, cui aliquantum ſalis ſit adjectum. ſub quo & ſanguis fere conquieſcit, & adſtringitur veſica, ideoque minus inflammatur. Quod ſi parum proficit, agglutinanda cucurbitula eſt, & in genibus, & coxis, & ſuper pubem.

Ubi jam ſatis vel evocatus eſt ſanguis, vel prohibitus, reſupinus collocandus eſt ſic, ut caput humile ſit, coxæ paululum excitentur: ac ſuper vulnus imponendum eſt duplex aut triplex linteolum, aceto madens. Deinde, interpoſitis duabus horis, in ſolium is aquæ calidæ reſupinus demittendus eſt ſic, ut à genibus ad umbilicum aqua teneat, cætera veſtimentis circumdata ſint; manibus tantummodo pedibuſque nudatis, ut & minus digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo ſudor multus oriri ſolet: qui ſpongia ſubinde in facie detergendus eſt.

eſt. Finiſque ejus fomenti eſt, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus; inducenduſque hapſus lanæ 210, 6.
mollis, tepido oleo repletus, qui pubem, & coxas, & inguina, & plagam ipſam, conte-ctam eodem ante ſe linteolo, protegat: iſque ſubinde oleo tepido madefaciendus eſt; ut neque frigus ad veſicam admittat, & nervos leniter molliat. Quidam cataplaſmatis calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent, atque veſicam urgendo vulnus irritant, quam calore proficiunt. Ergo ne vinculum quidem ullum neceſſarium eſt.

Proximo die, ſi ſpiritus difficilius redditur, ſi urina non exit, ſi locus circa pubem mature intumuit, ſcire licet, in veſica ſanguinem concretum remanſiſſe. Igitur, demiſſis eodem modo digitis, leniter pertractanda veſica eſt, & diſcutienda, ſi qua coierunt: quo fit, ut per vulnus poſtea procedant. Non alienum etiam eſt, oriculario clyſtere acetum nitro mixtum per plagam in veſicam compellere. nam ſic quoque diſcutiuntur, ſi qua cruenta coierunt. Eaque facere etiam primo die convenit, ſi timemus, ne quid intus ſit: maximeque, ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit. Cætera eadem facienda ſunt: ut demittatur in ſolium, ut eodem modo panniculus, eodem lana ſuperinjiciatur.

Sed neque ſæpe, neque tamdiu in aqua calida puer habendus, quam adoleſcens eſt; infirmus, quam valens; levi, quam

graviore inflammatione adfectus; is, cujus corpus digeritur, quam is, cujus adſtrictum eſt. Inter hæc vero, ſi ſomnus eſt, & æqualis ſpiritus, & madens lingua, & ſitis modica, & venter imus ſedet, & mediocris eſt cum febre modica dolor, ſcire licet, recte procedere curationem.

At in his inflammatio fere quinto vel ſeptimo die finitur: qua levata, ſolium ſupervacuum eſt. ſupini tantummodo vulnus aqua calida fovendum eſt, ut, ſi quid urinæ rodit, abluatur. Imponenda autem medicamenta ſunt pus moventia; &, ſi purgandum ulcus videbitur, melle liniendum. Id, ſi rodet, roſa temperabitur. Huic cu-
262, 17. rationi aptiſſimum videtur ἐννεαφάρμακον emplaſtrum. nam & ſevum habet ad pus movendum, & mel ad ulcus repurgandum: medullam etiam, maximeque vitulinam; quæ in id, ne fiſtula relinquatur, præcipue proficit. Linamenta vero tum ſuper ulcus non ſunt neceſſaria; ſuper medicamentum, ad id continendum, recte imponuntur. At, ubi ulcus purgatum eſt, puro linamento ad cicatricem perducendum eſt.

Quibus temporibus tamen, ſi felix curatio non fuit, varia circa pericula oriuntur. Quæ præſagire protinus licet, ſi continua vigilia eſt, ſi ſpiritus difficultas, ſi lingua arida eſt, ſi ſitis vehemens, ſi venter imus tumet, ſi vulnus hiat, ſi tranſiliens urina id non rodit, ſi ſimiliter ante tertium diem quædam livida excidunt, ſi is aut nihil aut tarde reſpondet, ſi vehementes dolores

lores ſunt, ſi poſt diem quintum magnæ febres urgent, & faſtidium cibi permanet, ſi cubare in ventrem jucundius eſt. Nihil tamen pejus eſt diſtentione nervorum, &, ante nonum diem, vomitu bilis. Sed cum inflammationis ſit metus, ſuccurri abſtinentia, modicis & tempeſtivis cibis; inter hæc, fomentis, & quibus ſupra ſcripſimus, oportet.

CAP XXVII.

De Cancro, qui exciſa veſica naſcitur.

PROXIMUS cancri metus eſt. Is cognoſcitur, ſi, & per vulnus, & per ipſum colem, fluit ſanies mali odoris, cumque ea quædam à concreto ſanguine non abhorrentia, tenueſque carunculæ lanulis ſimiles. præter hæc, ſi oræ vulneris aridæ ſunt, ſi dolent inguina, ſi febris non deſinit, eaque in noctem augetur, ſi inordinati horrores accedunt. Conſiderandum autem eſt, in quam partem cancer is tendat. Si ad colem, indureſcit is locus, & rubet, & tactu dolorem excitat, teſticulique intumeſcunt: ſi in ipſam veſicam, *ani dolor ſequitur, coxæ tumeſcunt, non facile crura extendi poſſunt: at, ſi in alterutrum latus, oculis id expoſitum eſt, pareſque utrinque eaſdem notas, ſed minores, habet.

Primum autem ad rem pertinet corpus recte jacere, ut ſuperior pars ſemper ea ſit, in quam vitium fertur. Ita, ſi ad colem it, ſupi-

* Tulpius Obſervat. Lib. IV. Cap. 38.

ſupinus is collocari debet: ſi ad veſicam, in ventrem: ſi in latus, in id, quod integrius eſt. Deinde, ubi ventum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum ſit, aut cupreſſus, aut myrtus; idemque humor clyſtere intus adigetur: tum ſuperponetur lenticula cum malicorio mixta; quæ utraque ex vino decocta ſint; vel rubus, aut oleæ folia, eodem modo decocta; aliave medicamenta, quæ ad cohibendos purgandoſque cancros propoſuimus, ex quibus, ſi qua erunt arida, per ſcriptorium calamum inſpirabuntur.

Ubi ſtare cœperit cancer, mulſo ulcus eluetur. vitabiturque eo tempore ceratum; quod, ad recipiendum id malum, corpus emollit, potius plumbum elotum cum vino inungetur: ſuper quæ idem linteolo illitum imponetur. Sub quibus perveniri ad ſanitatem poteſt: cum eo tamen, quod non ignoremus, orto cancro ſæpe affici ſtomachum, cui cum veſica *quoddam* conſortium eſt: exque eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque, ſi quis retentus eſt, concoquatur, neque corpus alatur; ideoque ne vulnus quidem aut purgari, aut ali poſſit. quæ neceſſario mortem maturant.

Sed ut his ſuccurri nullo modo poteſt; ſic à primo tamen die tenenda ratio curationis eſt. In qua quædam obſervatio, ad cibum quoque potionemque pertinens, neceſſaria eſt. Nam cibus inter principia, non niſi humidus dari debet; ubi ulcus purga-

purgatum eſt, ex media materia. olera & ſalſamenta ſemper aliena ſunt. Potione opus eſt, non immodica. Nam, ſi parum bibitur, accenditur vulnus, & vigilia urget, & vis corporis minuitur: ſi plus æquo aſſumitur, ſubinde veſica impletur, eoque irritatur. Non niſi aquam autem bibendam eſſe, manifeſtius eſt, quam ut ſubinde dicendum ſit.

Solet vero ſub ejuſmodi victu evenire, ut alvus non reddatur. Hæc aqua ducenda eſt, in qua vel fœnum Græcum, vel malva decocta ſit. Idem humor roſa mixtus in ipſum vulnus oriculario clyſtere agendus, ubi id rodit urina, neque purgari patitur. Fere vero primo per vulnus exit hæc: deinde, eo ſaneſcente, dividitur, & pars per colem deſcendere incipit, donec ex toto plaga claudatur. Quod interdum tertio menſe, interdum non ante ſextum, nonnunquam exacto quoque anno fit.

Neque deſperari debet ſolida glutinatio vulneris, niſi ubi aut vehementer rupta cervix eſt, aut ex cancro multæ magnæque carunculæ, ſimulque nervoſa aliqua exciderunt. Sed, ut vel nulla ibi fiſtula, vel exigua admodum relinquatur, ſumma cura providendum eſt. Ergo, cum jam ad cicatricem vulnus tendit, extentis jacere feminibus & cruribus oportet; niſi tamen molles arenoſive calculi fuerunt: ſub his enim tardius veſica purgatur. Ideoque diutius plagam patere neceſſarium eſt: & tum

demum, ubi jam nihil tale extra fertur, ad cicatricem perduci.

Quod, ſi antequam veſica purgata eſt, oræ ſe glutinarunt, dolorque & inflammatio redierunt, vulnus digitis vel averſo ſpecillo diducendum eſt; ut torquentibus exitus detur. Hiſque effuſis, cum diutius pura urina deſcendit, tum demum, quæ cicatricem inducant, imponenda ſunt, extendendique, ut ſupra docui, pedes, quam maxime juncti.

Quod ſi fiſtulæ metus ex his cauſis, quas propoſui, ſubeſſe videbitur, quo facilius claudatur ea, vel certe coanguſtetur, in anum quoque danda plumbea fiſtula eſt; extentiſque cruribus femina talique inter ſe deliganda ſunt, donec, qualis futura eſt, cicatrix ſit.

Cap. XXVIII.

Si Naturalia fœminarum non admittunt concubitum, quomodo curari conveniat. [a]

ET hoc quidem commune eſſe maribus & fœminis poteſt. Proprie vero quædam ad fœminas pertinent: ut in primis, quod earum naturalia nonnunquam, inter ſe glutinatis oris, concubitum non admittunt. Idque interdum evenit protinus in utero matris: interdum [b] exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris ſaneſcendo junctis. Si ex utero eſt, membrana ori vulvæ oppoſita eſt; ſi ex ulcere, caro id replevit.

Opor-

a Æginet. VI, 72. Aëtius Tetrab. IV. Serm. IV, c. 96. Hipp. de Steril. XIII, 1. Idem de Natur. Mulieb. VI. Joan. Wierus Obſerv. L. 1. p. 935. b Hipp. L. de Morb. Mul. T. LXVIII.

Oportet autem membranam duabus lineis, inter ſe tranſverſis, incidere ad ſimilitudinem literæ[c] X, magna cura habita, ne urinæ iter violetur: deinde undique eam membranam excidere. At, ſi caro increvit, neceſſarium eſt recta linea patefacere: tum ab ora vel vulſella vel hamo apprehenſam, tanquam habenulam, excidere: & intus implicitum in longitudinem linamentum (λημνίσκον Græci vocant) in aceto tinctum demittere, ſupraque ſuccidam lanam aceto madentem deligare: tertio die ſolvere, & vulnus, ſicut alia vulnera, curare. Cumque jam ad ſanitatem tendet, plumbeam fiſtulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamque intus dare: ſupraque idem medicamentum injicere, donec ad cicatricem plaga perveniat.

CAP. XXIX.

Qua ratione partus emortuus ex utero excutiatur.[a]

UBI concepit autem aliqua, ſi jam prope maturus partus intus emortuus eſt, neque excidere per ſe poteſt, adhibenda curatio eſt. Quæ numerari inter difficillimas poteſt. nam & ſummam prudentiam moderationemque deſiderat, & maximum periculum affert. Sed ante omnia vulvæ natura mirabilis, cum in multis aliis, tum in hac re quoque facile cognoſcitur.

Oportet autem ante omnia[b] reſupinam mulierem tranſverſo lecto ſic collocare, ut

c Chiaſmus vocatur ab Æginet. VI, 51, 65. & ab aliis. H. F. ab Aquapendente Oper. Chirurg. P. I. c. 83.
a Æginet. VI, 74. Aëtius Tetrab. IV. Serm. IV, c. 23.
b Hippocr. I. de Morb. Mul. T. XCIV. 4.

feminibus ejus ipſius ilia comprimantur. quo fit, ut & imus venter in conſpectu medici ſit, & infans ad os vulvæ compellatur; quæ, emortuo partu, id comprimit: ex intervallo vero paululum dehiſcit. Hac occaſione uſus medicus, unctæ manus indicem digitum primum debet inſerere, atque ibi continere, donec iterum os adaperiatur, rurſuſque alterum digitum demittere debebit, & per eaſdem occaſiones alios, donec tota eſſe intus manus poſſit. Ad cujus rei facilitatem multum confert & magnitudo vulvæ, & vis nervorum ejus, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur: cum præſertim intus nonnunquam etiam duæ manus dari debeant.

Pertinet etiam ad rem, quam calidiſſimum eſſe imum ventrem, & extrema corporis; nequedum inflammationem [c] accepiſſe, ſed recenti re protinus adhiberi medicinam. Nam, ſi corpus jam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans, niſi ægerrime poteſt; ſequiturque ſæpe cum vomitu, & cum tremore, mortifera nervorum diſtentio. Verum intus emortuo corpori manus injecta protinus habitum ejus ſentit. nam aut in caput, aut in pedes converſum eſt, aut in tranſverſum jacet: fere tamen ſic, ut vel manus ejus, vel pes in propinquo ſit.

Medici vero propoſitum eſt, ut infantem manu dirigat vel in [d] caput [e], vel etiam in pedes, ſi forte aliter compoſitus eſt. Ac, ſi nihil aliud eſt, manus vel pes apprehenſus, corpus rectius

c Alii *cepiſſe*. d Alii *manus*. e Hipocr. I. de Morb. Mul. XCV, 2.

rectius reddit. nam manus in caput, pes in pedes eum convertet. Tum, ſi caput proximum eſt, demitti debet uncus, undique lævis, acuminis brevis, qui vel oculo, vel auri, vel ori, interdum etiam fronti recte injicitur: deinde attractus infantem educit. Neque tamen quolibet is tempore extrahi debet. nam, ſi compreſſo vulvæ ore id tentatum eſt, non emittente eo, infans abrumpitur, & unci acumen in ipſum os vulvæ delabitur, ſequiturque nervorum diſtentio, & ingens periculum mortis. Igitur, compreſſa vulva, conquieſcere; hiante, leniter trahere oportet; & per has occaſiones paulatim eum educere. Trahere autem dextra manus uncum; ſiniſtra, intus poſita, infantem ipſum, ſimulque dirigere eum debet.

Solet etiam evenire, ut is infans [f] humore diſtendatur; exque eo profluat fœdi odoris ſanies. Quod ſi tale eſt, indice digito corpus illud forandum eſt, ut, effuſo humore extenuetur: tum id leniter per ipſas manus recipiendum eſt. nam uncus injectus putri corpuſculo facile elabitur. in quo quid periculi ſit, ſupra poſitum.

Sed in pedes quoque converſus infans non difficulter extrahitur. namque his apprehenſis per ipſas manus commode educitur.

Si vero tranſverſus eſt, neque dirigi potuit, uncus alæ injiciendus, paulatimque attrahendus eſt. Sub quo fere cervix replicatur, retroque caput ad reliquum corpus ſpectat,

f *Aëtius* Tetrab. IV. Serm. IV. c. 23.

ſpectat. Remedio eſt, cervix præciſa; ut ſeparatim utraque pars auferatur. Id unco fit, qui, priori ſimilis, in interiore tantum parte per totam aciem exacuitur. Tum id agendum eſt, ut ante caput, deinde reliqua pars auferatur: quia fere, majore parte extracta, caput in vacuam vulvam prolabitur, extrahique ſine ſummo periculo non poteſt.

Si tamen id incidit, ſuper ventrem mulieres duplici panniculo injecto, valens homo, non imperitus, à ſiniſtro latere ejus debet aſſiſtere, & ſuper imum ventrem ejus duas manus imponere, alteraque alteram premere. quo fit, ut illud caput ad os vulvæ compellatur, idque tum eadem ratione, quæ ſupra poſita eſt, unco extrahi poſſit.

At, ſi pes alter juxta repertus eſt, alter retro cum corpore eſt, quicquid prolapſum eſt, [a] paulatim abſcindendum eſt. Et, ſi clunes os vulvæ urgere cœperunt, iterum retro repellendæ ſunt, conquiſituſque pes ejus adducendus. Aliæque etiamnum difficultates faciunt, ut, qui *ſolidus non exit*, conciſus eximi debeat.

Quoties autem infans protractus eſt, tradendus miniſtro eſt. Is eum ſupinis manibus ſuſtinere, medicus deinde ſiniſtra manu leniter trahere umbilicum debet ita, ne abrumpat, dextraque eum ſequi uſque ad eas, quas Secundas vocant, quod velamentum infantis intus fuit: hiſque ultimis apprehenſis, venulas membranulaſque omnes eadem ratione manu diducere à vulva, totumque illud extrahere, &, ſi quid intus

a Hipocrat. L. de Morb. Mul. XCVI.

intus præterea concreti ſanguinis remanet. Tum compreſſis in unum feminibus, illa in conclavi collocanda eſt, modicum calorem, ſine ullo perflatu, habente. Super imum ventrem ejus imponenda lana ſuccida, in aceto & roſa tincta. Reliqua curatio talis eſſe debet, qualis in inflammationibus, & in his vulneribus, quæ in nervoſis locis ſunt, adhibetur.

CAP. XXX.

De Ani vitiis. 414.

ANI quoque vitia, ubi medicamentis non vincuntur, manus auxilium deſiderant. Ergo, ſi qua fiſſa in eo ve- 399,
tuſtate induruerunt, jamque callum ha- 23.
bent, commodiſſimum eſt, ducere alvum; tum ſpongiam calidam admovere, ut relaxentur illa, & foras prodeant: ubi in conſpectu ſunt, ſcalpello ſingula excidere, & ulcera [a] renovare; deinde imponere linamentum molle, & ſuper linteolum illitum melle; locumque cum molli lana implere, & ita vincire: altero die, deincepſque cæteris, lenibus medicamentis uti; quæ ad recentia eadem vitia neceſſaria eſſe, alias propoſui: utique per primos dies ſorbitionibus eum ſuſtinere, paulatim deinde cibis adjicere aliquid, generis tamen ejus, quod eodem loco præceptum eſt. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primum id apparuit, incidendum eſt; ne anus ipſe ſuppuret. Neque tamen ante properandum eſt. nam, ſi crudum inciſum eſt,

in-

[a] *Alii removere.*

inflammationi multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque vulneribus, lenibus cibis, iiſdemque medicamentis opus eſt.

2. *De Condylomatis.* b

400, 14. 403, 11. At tubercula, quæ κονδυλώματα appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur. Alvus ante omnia ducitur. Tum vulſella tuberculum apprehenſum, juxta radices exciditur. Quod ubi factum eſt, eadem ſequuntur, quæ ſupra poſt curationem adhibenda eſſe propoſui: tantummodo, ſi quid increſcit, ſquama æris coercendum eſt.

3. *De Hæmorrhoidibus.* c

401, 22. Ora etiam venarum, fundentia ſanguinem, ſic tolluntur. Ubi ſanguini, qui effluit, ſanies adjicitur, alvus acribus ducitur; quo magis ora promoveantur. eoque fit, ut d omnia vaſa, quaſi capitula conſpicua ſint. Tum, ſi capitulum exiguum eſt, baſimque tenuem habet, adſtringendum lino paulum ſupra eſt, quam ubi cum ano committitur, imponendaque ſpongia ex aqua calida eſt, donec id liveat: deinde aut ungue, aut ſcalpello, ſupra nodum id exulcerandum eſt. Quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur: interdum etiam urinæ difficultas. Si id majus eſt, & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendum eſt, paululumque ſupra baſim incidendum: neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neque quicquam ex ano demendum eſt. quod conſequitur is, qui neque nimium, neque parum hamos ducit.

b Æginet. VI, 80. c Æginet. VI, 79. d Alii, Rouſſeus *omnes venæ.*

ducit. Qua inciſum eſt, acus debet immitti, infraque eam lino id capitulum alligari. Si duo triave ſunt, intimum quodque primum curandum eſt: ſi plura, non omnia ſimul; ne tempore eodem undique teneræ cicatrices ſint. Si ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongia: deinde linamentum imponendum, ungenda femina, & inguina, & quicquid juxta ulcus eſt, ceratumque ſuperdandum, & farina hordeacea calida implendus is locus, & ſic deligandus eſt. Poſtero die is deſidere in aqua calida debet, eodemque cataplaſmate foveri. Ac bis die, & ante curationem, & poſt eam, coxendices ac femina liquido cerato perungenda ſunt; tepidoque is loco continendus. Interpoſitis quinque aut ſex diebus, oriculario ſpecillo linamenta educenda, &, ſi capitula ſimul non exciderunt, digito promovenda: tum lenibus medicamentis, iiſdemque, quæ alibi poſui, ulcera ad ſanitatem perducenda. Finito vitio, quemadmodum agendum eſſet, jam alias ſuperius expoſui.

CAP. XXXI.

De Varicibus. a

AB his ad crura proximus tranſitus eſt. In quibus orti varices non difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum venularum, quæ in capite nocent; & eorum varicum, qui in ventre ſunt, curationem diſtuli: quoniam ubique eadem eſt. Igitur vena omnis, quæ noxia eſt, aut aduſta tabeſcit, aut manu exciditur. Si

a Æginet. VI, 82.

Si recta; ſi quamvis tranſverſa, tamen ſimplex; ſi modica eſt, melius aduritur. Si curva eſt, & velut in orbes quoſdam implicatur, pluresve inter ſe involvuntur, utilius excidere eſt.

Adurendi ratio hæc eſt. Cutis ſuperinciditur: tum, patefacta vena, tenui & retuſo ferramento candente modice premitur; vitaturque, ne plagæ ipſius oræ adurantur: quas reducere hamulis facile eſt. Id interpoſitis fere quaternis digitis per totum varicem fit: & tum ſuperponitur medicamentum, quo aduſta ſanantur.

At exciditur hoc modo. Cute eadem ratione ſuper venam inciſa, hamulo oræ excipiuntur; ſcalpelloque undique à corpore vena diducitur; caveturque, ne inter hæc ipſa lædatur; eique retuſus hamulus ſubjicitur; interpoſitoque eodem fere ſpacio, quod ſupra poſitum eſt, in eadem vena idem fit: quæ, quo tendat, facile hamulo extento cognoſcitur.

Ubi jam idem, quacunque varices *ſunt*, factum eſt, uno loco adducta per hamulum vena præciditur: deinde, qua proximus hamus eſt, attrahitur & evellitur; ibique rurſus abſcinditur. Ac ſic undique varicibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & ſuper emplaſtrum glutinans injicitur.

CAP. XXXII.

De Digitis cohærentibus, & curvatis.

AT, ſi digiti vel in utero protinus, vel propter communem exulcerationem poſtea cohæſerunt, ſcalpello diducuntur: dein ſeparatim uterque non pingui emplaſtro circumdatur: atque ita per ſe uterque ſaneſcit.

Si vero fuit ulcus in digito, poſteaque male inducta cicatrix curvum eum reddidit; primum malagma tentandum eſt: dein, ſi id nihil prodeſt (quod & in veteri cicatrice, &, ubi nervi læſi ſunt, evenire conſuevit) videre oportet, nervine id vitium, an cutis ſit. Si nervi eſt, attingi non debet: neque enim ſanabile eſt. Si cutis, tota cicatrix excidenda eſt, quæ fere calloſa efficit, ut extendi digitus non poſſit. Tum rectus ſic ad novam cicatricem perducendus eſt.

CAP. XXXIII.

De Gangræna.

GANGRÆNAM inter ungues alaſque, aut inguina naſci; &, ſiquando medicamenta vincuntur, membrum præcidi oportere, alio loco mihi dictum eſt. 304.

Sed id quoque cum periculo ſummo fit. 23.
nam ſæpe in ipſo opere, vel profuſione ſanguinis vel animæ defectione moriuntur. Verum hic quoque nihil intereſt, an ſatis tutum præſidium ſit, quod unicum eſt.

Sicut inter ſanam vitiatamque partem incidenda ſcalpello caro uſque ad os eſt ſic, ut neque contra ipſum articulum id fiat, & potius ex ſana parte aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Ubi ad os ventum eſt, reducenda ab eo ſana caro, & circa os ſubſecanda eſt, ut ea quoque parte aliquid oſſis nudetur: dein id ſerrula præcidendum eſt, quam proxime ſanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons oſſis, quam ſerrula exaſperavit, lævanda eſt, ſupraque inducenda cutis. quæ ſub ejuſmodi curatione laxa eſſe debet, ut quam maxime undique os contegat. Quo cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & ſuper id ſpongia ex aceto deliganda. Cætera poſtea ſic facienda, ut in vulneribus, in quibus pus non moveri debet, præceptum eſt.

LIBER OCTAVUS.

Cap. I.

De poſitu & figura Oſſium totius humani corporis.

Supereſt ea pars, quæ ad oſſa pertinet. Quæ quo facilius accipi poſſit, prius poſitus figuraſque eorum indicabo. Igitur calvaria incipit ex interiore parte concava, extrinſecus gibba, utrinque lævis, &, qua cerebri * membranam contegit, &, qua cute, capillum gignente, conte-

* Græci μήνιγγας, Macrob. Saturn. L. 7. Omentum vocant.

tegitur. Eaque ſimplex, ab occipitio & temporibus; duplex, uſque in verticem à fronte, eſt. Oſſaque ejus, ab exterioribus, dura; ab interioribus, quibus inter ſe connectuntur, molliora ſunt. Interque ea venæ diſcurrunt, quas his alimentum ſubminiſtrare, credibile eſt.

Raro autem calvaria ſolida, ſine * ſuturis eſt: locis tamen æſtuoſis facilius invenitur. & id caput firmiſſimum, atque à dolore tutiſſimum eſt: ex cæteris, quo ſuturæ pauciores ſunt, eo capitis valetudo commodior eſt. neque † enim certus earum numerus eſt, ſicut nec locus quidem. Fere tamen duæ, ſuper aures, tempora à ſuperiore capitis parte diſcernunt: tertia, ad latera per verticem tendens, occipitium à ſummo capite diducit: quarta, ab eodem vertice per medium caput ad frontem procedit; eaque modo ſub imo capillo deſinit, modo frontem ipſam ſecans inter ſupercilia finitur. Ex his cæteræ quidem ſuturæ in unguem committuntur: hæ vero, quæ ſuper aures tranſverſæ ſunt, totis oris paulatim extenuantur; atque ita inferiora oſſa ſuperioribus leniter ‡ inſidunt. Craſſiſſimum vero in capite os poſt aurem eſt; qua capillus, ut veriſimile eſt, ob idipſum non gignitur. Super hos quoque muſculos, qui tempora § contegunt, os medium, in exteriorem partem inclinatum, poſitum eſt. At facies ſuturam habet maximam. quæ à tempore incipiens, per medios oculos, nareſque tranſverſa pervenit ad alterum tempus.

* Nonnumquam tamen obſervatur, uti variis exemplis probat Vertunianus ad Hippocr. de Vulneribus Capitis, pag. 45. † *etiam* leg. Pauw, pag. 6. ‡ *aſſidunt* leg. Pauw, p. 12. § *connectunt*, Pauw, p. 12.

pus. A qua breves duæ ſub interioribus angulis deorſum ſpectant. Et malæ quoque in ſumma parte ſingulas tranſverſas ſuturas habent. A mediiſque naribus, aut ſuperiorum dentium gingivis, per medium palatum una procedit; aliaque tranſverſa idem palatum ſecat. Et ſuturæ quidem in plurimis hæ ſunt.

Foramina autem, intra caput, maxima oculorum ſunt; deinde narium; tum quæ in auribus habemus. Ex his, quæ oculorum ſunt, recta ſimpliciaque ad cerebrum tendunt. Narium duo foramina oſſe medio diſcernuntur. ſiquidem hæc primum à ſuperciliis, anguliſque oculorum, oſſe inchoantur ad tertiam fere partem: deinde in cartilaginem verſa, quo propius ori deſcendunt, eo magis caruncula quoque molliuntur. Sed ea foramina, quæ à ſummis ad intimas nares ſimplicia ſunt, ibi rurſus in bina itinera dividuntur: aliaque ex his, ad fauces pervia, ſpiritum & reddunt & accipiunt; alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa & tenuia foramina diſſipantur, per quæ ſenſus odoris nobis datur. In aure quoque primo rectum & ſimplex iter procedendo flexuoſum fit. Quod juxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt. Juxta ea duo parvuli quaſi ſinus ſunt; ſuperque eos finitur os, quod, tranſverſum à genis tendens, ab inferioribus oſſibus ſuſtinetur. Jugale appellari poteſt ab eadem ſimilitudine, à qua id

Græci

Græci ζυγώδεις appellant. Maxilla vero eſt molle os, eoque una eſt. Cujus eadem & media, & etiam ima pars, mentum eſt: à quo utrinque procedit ad tempora; ſolaque ea movetur. Nam malæ cum toto oſſe, quod ſuperiores dentes excipit, immobiles ſunt. Verum ipſius maxillæ partes extremæ quaſi bicornes ſunt. Alter proceſſus, intra latior, vertice ipſo tenuatur, longiuſque procedens ſub oſſe jugali ſubit, & ſuper id temporum muſculis illigatur. Alter brevior & rotundior, & in eo ſinu, qui juxta foramina auris eſt, cardinis modo fit; ibique huc & illuc ſe inclinans maxillæ * facultatem motus præſtat.

Duriores oſſe dentes ſunt: quorum pars maxillæ, pars ſuperiori oſſi malarum hæret. Ex his quaterni primi, quia ſecant, τομικοὶ à Græcis nominantur. Hi deinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Ultra quos utrinque fere [1] maxillares [2] quini ſunt, præterquam in iis, in quibus [3] genuini, qui ſero gigni ſolent, [4] non increverunt. Ex his primores ſingulis radicibus; maxillares utique binis; quidam etiam ternis, quaterniſve nituntur. Fereque longior radix breviorem dentem edit; rectique dentis recta etiam radix, curvi flexa eſt. Ex ea radice in pueris novus dens ſubit, qui multo ſæpius priorem expellit: interdum tamen ſupra infrave eum ſe oſtendit.

Caput autem ſpina exipit. Ea conſtat ex vertebris quatuor & viginti. Septem in

* *Facilitatem* alii, ſed malè, Pauw pag. 23. 1. miſitares i. e. molares vocat Soranus Epheſius, Iſag. C. 17. 2. *quaterni.* 3. *ultimi.* 4. *jam*, Pauw, pag. 26.

cervice ſunt, duodecim ad coſtas, reliquæ quinque ſunt proximæ coſtis. Hæ teretes breveſque, ab utroque latere, proceſſus duos 1. exigunt: mediæ perforatæ, qua ſpinæ medulla cerebro commiſſa deſcendit: 2 latera quoque inter duos proceſſus tenuibus cavis pervia, per quæ à membrana cerebri ſimiles membranulæ deducuntur. Omneſque vertebræ (exceptis tribus ſummis) à ſuperiore parte in ipſis proceſſibus parum deſidentes ſinus habent: ab inferiore alios deorſum verſus proceſſus exigunt. Summa igitur protinus caput ſuſtinet, per duos ſinus receptis exiguis ejus proceſſibus. Quo fit, ut caput deorſum 3 parvis tuberibus exaſperetur. Secunda 4 ſuperioris parti 5 inferiori inſeritur. Quod ad circuitum pertinet, pars ſumma anguſtiore orbe finitur. itaque ſuperior ſecundæ circumdata in latera quoque caput moveri ſinit. Tertia eodem modo ſecundam excipit. Ex quo facilis cervici mobilitas eſt. Ac, ne ſuſtinere quidem caput poſſet, niſi utrinque recti valenteſque nervi collum continerent, quos τενόντας Græci appellant. ſiquidem horum inter omnes flexus alter ſemper intentus ultra prolabi ſuperiora non patitur. Jamque vertebra tertia tubercula, quæ inferiori inſerantur, excipit. Cæteræ proceſſibus deorſum ſpectantibus in inferiores inſinuantur, ac per ſinus, quos utrinque habent, ſuperiores accipiunt, multiſque nervis & multa cartilagine continentur. Ac ſic, uno flexu modico in pronum dato,

1. *exſerunt* legit Pauw, p. 32. 2. *ea* leg. Pauw, p. 32. i. e. ſpinæ medulla. 3. *verſus*, Pauw, p. 64. 4. *Superiori*. 5. *inferioris*, Pauw, p. 64.

dato, cæteris negociis homo & rectus inſiſtit, & alioqui ad neceſſaria opera curvatur.

Infra cervicem vero ſumma coſta contra humeros ſita eſt. Inde ſeptem inferiores uſque ad imum pectus perveniunt: hæque, primis partibus rotundæ & leniter quaſi capitulatæ, vertebrarum tranſverſis proceſſibus, ibi quoque paululum ſinuatis, inhærent: inde lateſcunt, & in exteriorem partem recurvatæ paulatim in cartilaginem degenerant; eaque parte rurſus in interiora leniter flexæ committuntur cum oſſe pectoris. Quod valens ac durum à faucibus incipit, ab utroque latere lunatum, & à præcordiis, jam ipſum quoque cartilagine mollitum, terminatur. Sub coſtis vero ſuperioribus quinque (quas νόθας Græci nominant) breves tenuioreſque, atque ipſæ quoque paulatim in cartilaginem verſæ, extremis abdominis partibus inhæreſcunt; imaque ex his, majore jam parte nihil, niſi cartilago eſt.

Rurſus, à cervice duo lata oſſa utrinque ad ſcapulas tendunt: noſtri ſcutula operta; ὠμοπλάτας Græci nominant. Ea in ſummis verticibus ſinuata, ab his triangula, paulatimque lateſcentia ad ſpinam tendunt; &, quo latiora quaque parte ſunt, hoc hebetiora. Atque ipſa quoque, in imo cartilaginoſa, poſteriore parte velut innatant; quoniam, niſi in ſummo, nulli oſſi inhæreſcunt. Ibi vero validis muſculis nerviſque conſtricta ſunt.

At à ſumma coſta paulo interius,

quam ubi ea media eſt, os excreſcit, ibi quidem tenue, procedens vero, quo propius lato ſcapularum oſſi ſit, eo plenius latiuſque eſt, paululum in interiora curvatum. quod protinus altera verticis parte modice intumeſcens, ſuſtinet jugulum. Id ipſum recurvum ac inter duriſſima oſſa numerandum, altero capite in eo, quod poſui, altero in exiguo ſinu pectoralis oſſis inſidit, paululumque motu brachii movetur, & cum lato oſſe ſcapularum, infra caput ejus, nervis & cartilagine connectitur.

Hinc humerus incipit, extremis utrinque capitibus tumidus, mollis, ſine medulla, cartilaginoſus: medius teres, durus, medulloſus: leniter cavus, in priorem & interiorem; gibbus, in poſteriorem & exteriorem partem. Prior autem pars eſt, quæ à pectore eſt: poſterior, quæ ab ſcapulis: interior, quæ ad latus tendit: exterior, quæ ab eo recedit. quod ad omnes articulos pertinere, in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius, quam cætera oſſa, *de quibus* adhuc dixi, verticillati ſcapularum oſſi inſeritur, ac majore parte extra id ſitum nervis deligatur. At inferius duos proceſſus habet: inter quos, quod medium eſt, magis etiam extremis partibus ſinuatur.

Quæ res ſedem brachio præſtat. quod conſtat ex oſſibus duobus. Radius, quem κερκίδα Græci appellant, ſuperior breviorque, & primo tenuior, rotundo & leniter cavo capite exiguum humeri tuberculum recipit, quod ibi nervis & cartilagine con-

tine-

tinetur. Cubitus inferior longiorque, & primo plenior, in ſummo capite duobus quaſi verticibus extantibus in ſinum humeri, quem inter duos proceſſus ejus eſſe propoſui, ſe inſerit. Primo vero duo, radii & brachii, oſſa juncta paulatim dirimuntur, rurſuſque ad manum coeunt, modo craſſitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eſt. Dein radius, in caput cartilaginoſum conſurgens, in cervicem ejus inſinuatur. Cubitus rotundus in extremo, parte altera paululum procedit. Ac, ne ſæpius dicendum ſit, illud ignorari non oportet, plurima oſſa in cartilaginem deſinere, nullum articulum non ſic finiri. Neque enim aut moveri poſſet, niſi lævi inniteretur; aut cum carne nerviſque conjungi, niſi ea media quædam materia committeret.

In manu vero prima palmæ pars ex multis minutiſque oſſibus conſtat, quorum numerus incertus eſt. Sed oblonga omnia, & triangula, ſtructura quadam inter ſe connectuntur, cum invicem ſuperior alterius planities ſit: eoque fit ex his unius oſſis paululum in interiora concavi ſpecies. Verum ex manu duo exigui proceſſus in ſinum radii conjiciuntur. Tum ex altera parte quinque oſſa recta, ad digitos tendentia, palmam explent. A quibus ipſi digiti oriuntur: qui ex oſſibus ternis conſtant, omniumque eadem ratio eſt. Interius os in vertice ſinuatur, recipitque exterioris exiguum tuberculum, nervique ea continent. A quibus

bus orti ungues indureſcunt. Ideoque non oſſi ſed carni magis radicibus ſuis inhærent. At ſuperiores quidem partes ſic ordinatæ ſunt.

Ima vero ſpina in coxarum oſſe deſinit; quod tranſverſum longeque valentiſſimum, vulvam, veſicam, rectum inteſtinum tuetur. Idque ab exteriore parte gibbum; ad ſpinam, reſupinatum; à lateribus, id eſt, in ipſis coxis, ſinus rotundos habet. A quibus oritur os, quod pectinem vocant; idque, ſuper inteſtina ſub pube tranſverſum, ventrem firmat: rectius in viris, recurvatum magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat.

Inde femina oriuntur. Quorum capita rotundiora etiam, quam humerorum ſunt; cum illa ex cæteris rotundiſſima ſint. Infra vero duos proceſſus à priore & à poſteriore parte habent. Dein dura, & medulloſa, & ab exteriore parte gibba, rurſus ab inferioribus quoque capitibus intumeſcunt: ſuperiora in ſinus coxæ, ſicut humeri in ea oſſa, quæ ſcalpularum ſunt, conjiciuntur; tum infra introrſus leviter tendunt, quo æqualius ſuperiora membra ſuſtineant. Atque in ea inferiora quoque capita medio ſinuantur, quo facilius excipi à cruribus poſſint. Quæ commiſſura oſſe parvo, molli, cartilaginoſo tegitur, patellam vocant. Hæc ſuper innatans, nec ulli oſſi inhærens, ſed carne & nervis deligata, pauloque magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus juncturam tuetur.

Ipſum autem crus eſt ex oſſibus duobus;

Etenim

Etenim per omnia femur humero, crus vero brachio ſimile eſt: adeo ut habitus quoque & decor alterius ex altero cognoſcatur. quod ab oſſibus incipiens, etiam in carne reſpondet. Verum alterum os ab exteriore parte ſuræ poſitum eſt: quod ipſum quoque ſura recte nominatur. Id brevius, ſupraque tenuius, ad ipſos talos intumeſcit. Alterum à priore parte poſitum, cui tibiæ nomen eſt, longius & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur; ſicut cum humero cubitus. Atque ea quoque oſſa, infra ſupraque conjuncta, media, ut in brachio, dehiſcunt.

Excipitur autem crus infra oſſe ex tranſverſo talorum; idque ipſum ſuper os calcis ſitum eſt. quod quadam parte ſinuatur, quadam exceſſus habet, & procedentia ex talo recipit, ut in ſinum ejus inſeritur. Idque ſine medulla durum, magiſque in poſteriorem partem projectum, teretem ibi figuram repreſentat. Cætera oſſa pedis ad eorum, quæ in manu ſunt, ſimilitudinem inſtructa ſunt. Plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus reſpondent.

CAP. II.

Oſſa vitiata & corrupta quibus ſignis cognoſcantur, & qua ratione curentur.

OMNE autem os, ubi injuria acceſſit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut de loco movetur. Id, quod vitiatum eſt, pri-

primo fere pingue fit, deinde vel [a] nigrum, vel carioſum. quæ, ſupernatis gravibus ulceribus aut fiſtulis, hiſque vel longa vetuſtate, vel etiam cancro occupatis, eveniunt. Oportet autem ante omnia os nudare, ulcere exciſo, &, ſi latius eſt ejus vitium, quam ulcus fuit, carnem ſubſecare, donec undique os integrum patefiat: tum id, quod pingue eſt, ſemel iterumve ſatis eſt admoto ferramento adurere, ut ex eo ſquama ſecedat; aut radere, donec jam aliquid cruoris oſtendatur, quæ integri oſſis nota eſt. nam neceſſe eſt aridum ſit id, quod vitiatum eſt. Idem in cartilagine quoque læſa faciendum eſt. ſiquidem ea quoque ſcalpello radenda eſt, donec integrum id ſit, quod relinquitur. Deinde, ſive os ſive cartilago raſa eſt, nitro bene trito reſpergendum eſt. Neque alia facienda ſunt, ubi caries, nigritieſve in ſummo oſſe eſt. ſiquidem id vel paulo diutius eodem ferramento adurendum, vel radendum eſt. qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, *ut & agat aliquid*, & maturius deſinat. Finis eſt, cum vel ad album os, vel ad ſolidum ventum eſt. Albo finiri ex nigritie vitium, ſoliditate quadam ex carie, manifeſtum eſt. Accedere etiam cruoris aliquid integro, ſupra dictum eſt. Si quando autem altius deſcenderit utrumlibet, dubium eſt.

In carie quidem expedita cognitio eſt, ſi ſpecillum tenue in foramina demittitur; quod magis minuſve intrando, vel in ſummo cariem eſſe, vel altius deſcendiſſe, teſtatur. Colligi

a Aph. VII, 2.

Colligi idem poteſt etiam ex dolore, & ex febre, quæ ubi mediocria ſunt, illa alte deſcendiſſe non poteſt. Manifeſtior tamen adacta terebra fit. nam finis vitii eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſiit. Igitur, ſi caries alte deſcendit; per terebram urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine vitium æquent: tum in ea foramina demittenda candentia ferramenta ſunt, donec ſiccum os ex toto fiat. ſimul enim & poſt hæc ſolvetur ab inferiore oſſe, quodcumque vitiatum eſt; & is ſinus carne replebitur; & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris.

Sin autem nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoque partem oſſis tranſit, oportet excidi. Idem quoque in carie, ad alteram partem oſſis penetrante, fieri poteſt. Sed quod totum vitiatum, totum eximendum eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenus, quod corruptum eſt, excidi debet. Item ſive capitis, ſive pectoris os, ſive coſta carioſa eſt, inutilis uſtio, ſed excidendi neceſſitas eſt. Neque audiendi ſunt, qui oſſe nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque, quantum fieri poteſt, eodem momento & cutis incidenda eſt, & os detegendum, & omni vitio liberandum eſt. Longeque pernicioſiſſimum eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia vix, etiamſi recte ceſſit curatio, veram ſanitatem reddit.

CAP. III.

Quomodo os excidatur; & de Modiolo, & Terebra, ferramentis ad id paratis.

EXciditur vero os duobus modis. Si parvulum eſt, quod læſum eſt, * modiolo, quem χοινικίδα Græci vocant: ſi ſpatioſius, terebris. Utriuſque rationem proponam. Modiolus ferramentum concavum, teres, eſt, imis oris ſerratum: per quod medium clavus, ipſe quoque interiore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera ſunt: alterum ſimile ei, quo fabri utuntur: alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius fit; atque iterum ab alio principio paulo minus quam æqualiter ſurſum procedit.

Si vitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poſſit, ille potius aptatur. At, ſi caries ſubeſt, medius clavus in foramen demittitur. Si nigrities, angulo ſcalpri ſinus exiguus fit, qui clavum recipiat, ut, eo inſiſtente, circumactus modiolus delabi non poſſit: deinde his habena quaſi terebra, convertitur. Eſtque † quidam premendi modus, ut & foretur, & circumagatur: quia, ſi leviter imprimitur, parum proficit; ſi graviter, non movetur. Neque alienum eſt, inſtillare paululum roſæ, vel lactis, quo magis lubrico circumagatur. quod ipſum tamen, ſi copioſius eſt, aciem ferramenti hebetat. At, ubi jam iter modiolo impreſſum eſt, medius clavus educitur, & ille per

* Vide Franciſc. Vertunian. Comment. in Hipocr. Lib. de cap. vulner. p. 89. 90. H. F. ab Aquapend Oper. Chirurg. P. 1. c. 2. † Quid in premendi modo, Pauw. p. 85.

per ſe agitur: deinde, cum ſanitas inferioris partis ſcobe cognita eſt, modiolus removetur.

* At, ſi latius vitium eſt, quam ut illo comprehendatur, terebra res agenda eſt. Ea foramen fit in ipſo fine vitioſi oſſis atque integri: deinde alterum non ita longe, tertiumque, donec tactus is locus, qui excidendus eſt, his cavis cinctus ſit. atque ibi quoque, quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat. Tum exciſorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter utrumque medium eſt, excidit; ac ſi ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur. Utro modo vero id circumductum eſt, idem exciſorius ſcalper, & in oſſe corrupto planus, ſummam quamque teſtam [a] levet, donec integrum os relinquatur.

Vix unquam nigrities integrum, caries per totum os perrumpit; maximeque ubi vitiata calvaria eſt. Id quoque vitii ſpecillo ſignificatur: quod depreſſum in id foramen, quod infra ſolidam ſedem habet, & renitens aliquid invenit, & madens exit. Si perviam invenit, altius deſcendens inter os & membranam, nihil oppoſitum invenit, educiturque ſiccum: non quo non ſubſit aliqua vitioſa ſanies; ſed quoniam ibi, ut in latiore ſede, diffuſa ſit.

Sive autem nigrities, quam terebra detexit, ſive caries, quam ſpecillum oſtendit, os tranſit; modioli quidem uſus fere ſupervacuus eſt; quia latius pateat neceſſe eſt, quod tam

* Leg. At ſi; Pauw, p. 87. [a] Al. longas, longa, Pauw. p. 87.

tam alte proceſſit. Terebra vero eſt, quam ſecundo loco poſui, utendum; eaque, ne nimis incaleſcat, ſubinde in aquam frigidam demittenda eſt. Sed tum majore cura agendum eſt; cum jam aut ſimplex os dimidium perforatum eſt; aut in duplici ſuperius. illud ſpatium ipſum; hoc ſanguis ſignificat. Ergo tum lentius ducenda habena, ſuſpendendaque magis ſiniſtra manus eſt, & ſæpius attollenda, & foraminis altitudo conſideranda, ut, quandocunque os perrumpitur, * ſentiamus, neque periclitemur, ne [283, 28.] mucrone cerebri membrana lædatur: ex quo graves inflammationes, cum periculo mortis b oriuntur.

Factis foraminibus, eodem modo media ſepta; ſed multo circumſpectius, excidenda ſunt; ne forte angulus ſcalpri eandem membranam violet; donec fiat aditus, per quem membranæ cuſtos immittatur. μηνιγγοφύ- [519, 16.] λακα Græci vocant. lamina autem ænea eſt, firma, paululum reſima, ab exteriore parte lævis. Quæ demiſſa ſic, ut exterior pars ejus cerebro propior ſit, ſubinde ei ſubjicitur, quod ſcalpro diſcutiendum eſt: ac, ſi excipit ejus angulum, ultra tranſire non patitur: eoque & audacius, & tutius, ſcalprum malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum undique os, eadem lamina levetur, tollique ſine ulla noxa cerebri poſſit. Ubi totum os ejectum eſt, cicumradendæ lævandæque ſunt oræ, & ſi quid ſcobis membranæ inſedit, colligendum. Ubi, ſuperiori parte ſublata, inferior relicta eſt, non

* *Periclitemur*, hoc eſt probemus, Vertunian. p. 92.
b Aph. VI, 18.

non oræ tantum, ſed os quoque totum lævandum eſt; ut ſine noxa poſtea cutis increſcat, quæ aſpero oſſi innaſcens protinus non ſanitatem, ſed novos dolores movet.

Patefacto cerebro, qua ratione agendum ſit, dicam, cum ad fracta oſſa pervenero. Si baſis aliqua ſervata eſt, ſuperimponenda ſunt medicamenta non pinguia, quæ recentibus vulneribus accommodantur; ſupraque imponenda lana ſuccida, oleo atque aceto madens. Ubi tempus proceſſit, ab ipſo oſſe caro increſcit, eaque factum manu ſinum complet. Si quod etiam os aduſtum eſt, à parte ſana recedit; ſubitque inter integram atque emortuam partem caruncula, quæ, quod abſceſſit, expellat. eaque fere, quia teſta tenuis & anguſta eſt, λεπὶς, id eſt ſquama, à Græcis nominatur.

Poteſt etiam evenire, ut ex ictu neque findatur os, neque perfringatur; ſed ſummum tantum collidatur, exaſpereturque. Quod ubi incidit, radi & lævari ſatis eſt. Hæc quamvis maxime fiunt in capite, tamen cæteris quoque oſſibus communia ſunt: ut, ubicunque idem incidet, eodem remedio ſit utendum. At, cum ea fracta, fiſſa, forata, colliſa ſunt, quaſdam proprias in ſingulis generibus, quaſdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam, initio ab eadem calvariæ accepto.

CAP. IV.

De Calvariæ fracta. a

IGITUR, ubi calvaria b percuſſa, protinus requirendum eſt, * num bilem is homo vomuerit; num † oculi ejus obcæcati ſint; num obmutuerit; num per nares aureſve ſanguis ei effluxerit; num conciderit; num ſine ſenſu quaſi dormiens jacuerit. Hæc enim non niſi oſſe fracto eveniunt. Atque, ubi inciderunt, ſcire licet, neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe. Si vero etiam torpor ‡ acceſſit; ſi mens non conſtat, ſi nervorum vel reſolutio vel diſtentio ſecuta eſt; veriſimile eſt, etiam cerebri membranam eſſe violatam: eoque in anguſto magis ſpes eſt. At, ſi nihil horum ſecutum eſt, & jam poteſt dubitari, an os fractum ſit; & protinus conſiderandum eſt; lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percuſſum ſit, & hoc ipſo levi an aſpero, mediocri an vaſtiore, vehementer an leviter. quia quo mitior ictus fuit, eo facilius os ei reſtitiſſe credibile eſt. Sed nihil tamen melius eſt, quam certiore id nota explorare. Ergo, qua plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum; ne, cum in quoſdam naturales ſinus inciderit, opinionem fracti oſſis fruſtra faciat; neque nimis plenum; ne parvulæ rimulæ fallant. Ubi ſpecillum ad os venit, ſi nihil niſi læve & lubricum occurrit, integrum id videri poteſt: ſi quid aſperi eſt, utique qua ſuturæ non ſint, fractum os eſſe teſtatur. A ſu-

a Æginet. VI, 90. b Omnes edit. *pertuſa.* * Plura quæ Recentiores adjiciunt, ſigna enumerat Vertunianus in Comment. ad Hippocr. Lib. de Cap. vulnerib. p. 68, 69. † Malè, potius, *ſi oculi obtenebrarint*, ex Hippocrate. Vertunian. ibid. p. 68. ‡ Græcis *κάρος*. Idem pag. 71.

A ſuturis ſe deceptum eſſe, [c] Hippocrates, memoriæ tradidit, more ſcilicet magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium: Nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt. Magno ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam ſimplex veri erroris confeſſio; præcipueque in eo miniſterio, quod utilitatis cauſa poſteris traditur; ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus eſt. Sed hæc quidem alioquin memoria magni profeſſoris, uti interponeremus, effecit.

Poteſt autem ſutura eo nomine fallere, quia æque aſpera eſt; ut aliquis hanc eſſe, etiamſi rima eſt, exiſtimet eo loco, quo ſubeſſe hanc veriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet: ſed os deoperire tutiſſimum eſt. Nam neque utique certa ſedes, ut ſupra poſui, ſuturarum eſt: & poteſt idem & naturaliter commiſſum & ictu fiſſum eſſe, juxtave aliquid fiſſum habere. Quin aliquando etiam, ubi ictus fuit vehementior, quamvis ſpecillo nihil invenitur, tamen aperire commodius eſt. At, ſi ne tum quidem rima manifeſta eſt, inducendum ſuper os atramentum ſcriptorium eſt, deinde ſcalpro id deradendum, nigritiem enim continet, ſi quid fiſſum eſt.

* Solet etiam evenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Itaque, ſi graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neque ea parte, qua cutis diſciſſa eſt, rima reperitur; non incommodum

c Quintil. Inſtitut. Orator. III, 6. ad quem locum plura dabimus exempla. * Hic quintus fracturarum cranii modus ἀπήχημα dictus deſcribitur, de quo vide Verunian. in Comment. in Hippocr. de Cap. vulner. pag. 63, & ſeq.

dum eſt, parte altera conſiderare, num quis locus mollior ſit, & tumeat; eumque aperire: ſiquidem ibi fiſſum os reperietur. Nec tamen magno negocio cutis ſaneſcit, etiamſi * fruſtra ſecta eſt. Os [d] fractum niſi ſuccurſum eſt, gravibus [e] inflammationibus afficit, difficiliuſque poſtea tractatur.

Raro, ſed aliquando tamen, evenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu vena aliqua in cerebri membrana rupta aliquid ſanguinis mittat; iſque ibi concretus magnos dolores moveat, † & *oculos* quibuſdam obcæcet. Sed fere contra id dolor eſt, &, eo loco cute inciſa, pallidum os reperitur. ideoque id quoque os excidendum eſt. Quacumque autem de cauſa curatio hæc neceſſaria eſt, ſi nondum ſatis cutis patefacta eſt, latius aperienda eſt, donec, quicquid læſum eſt, in conſpectu ſit. In quo ipſo videndum eſt, ne quid ex ipſa *membranula*, quæ ſub cute calvariam cingit, ſuper os relinquatur: ſiquidem hæc ſcalpro terebriſve lacerata vehementes febres cum *inflammationibus* excitat. Itaque eam commodius eſt ex toto ab oſſe deduci. Plagam, ſi ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus, qualem acceperimus. Si manu facienda eſt, ea fere commodiſſima eſt, quæ duabus tranſverſis
489. lineis literæ x figuram accipit, ut deinde à ſingulis procedentibus [f] angulis cutis ‡ ſubſecetur.

Inter quæ, ſi ſanguis fertur, ſpongia ſubinde

* *In fruſta deſecta.* Ita legendum cenſet Scaliger apud Vertunian. in Comment. in Hippoc. de Cap. Vulner. pag. 65. d Aph. VII, 14, 24. e Æginet. VI, 90. † *& oculos &c.* lege *oculoſque pus obcæcet.* Scaliger apud Vertunian. p. 64. f Edit. *lingulis*, aliæ, *lignlis.* ‡ *Subſequatur.* Scalig. apud Vertunian. p. 90.

inde in aceto tincta cohibendus eſt, occupanduſque objectis linamentis, & caput altius [g] excitandum. Neque id vitium ullum metum, niſi inter muſculos, qui tempora continent, adfert: ſed ibi quoque nihil tutius fit.

In omni vero fiſſo fractove oſſe, protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius eſt, ante emplaſtra experiri, quæ calvariæ cauſa componuntur. eorumque aliquod oportet ex aceto mollitum per ſe ſuper fiſſum fractumve os imponere: deinde ſuper id, aliquanto latius quam vulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea ſuccidam lanam aceto tinctam: tunc vulnus deligare, & quotidie reſolvere; ſimiliterque curare uſque ad diem quintum. A ſexto die etiam vapore aquæ calidæ per ſpongiam fovere: cæteraque eadem facere. Quod ſi caruncula increſcere cœperit, & febricula aut ſoluta fuerit, aut levior, & cupiditas cibi reverterit, ſatiſque ſomni accedat, in eodem medicamento erit perſeverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplaſtrum, adjecto cerato ex roſa facto; quo facilius carnem producat. nam per ſe reprimendi vim habet. Hac ratione ſæpe rimæ callo quodam implentur; eſtque ea oſſis velut cicatrix. & latius fracta oſſa, ſi qua inter ſe non cohærebunt, eodem callo glutinantur. eſtque id aliquanto melius velamentum cerebro, quam caro, quæ exciſo oſſe increſcit. Si vero ſub prima curatione febris intenditur, breveſque ſomni, & iidem per

[g] Ita *Seneca, excitare ædificium.* Flor. L. 1. excitare *urbem.*

ſomnia tumultuoſi ſunt, ulcus madet, neque * alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibique ſuper hæc faſtidium increſcit; tum demum ad manum ſcalprumque veniendum eſt.

Duo vero ſub ictu calvariæ † pericula ſunt; ne vel findatur vel medium deſidat. Si fiſſum eſt, poſſunt oræ eſſe compreſſæ: vel quia altera ſuper alteram exceſſit; vel etiam, quia vehementer rurſus ſe commiſerunt. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem deſcendat, exitum vero non habeat; ac ſic eam irritet, & graves inflammationes moveat.

At ubi medium os deſedit, eandem cerebri membranam urget: interdum etiam ex fractura quibuſdam velut aculeis pungentibus. His ita ſuccurrendum eſt, ut tamen quam minimum ex oſſe dematur. Ergo, ſi ora alteri inſedit, ſatis eſt id, quod eminet, plano ſcalpro excidere. Quo ſublato, ſi rima hiat aliquantum, curationi ſatis eſt. At, ſi oræ inter ſe comprimuntur, à latere ejus, interpoſito digiti ſpatio, terebra foramen faciendum eſt: ab eoque ſcalper duabus lineis ad rimam agendus, ad ſimilitudinem literæ A; ſic, ut vertex ejus à foramine, baſis ad rimam ſit.

Quod ſi rima longius patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debebit: & ita nihil latere ſub eo oſſe confractum poteſt, abundeque exitus datur intus ‖ lædentibus. Ne ſi fractum quidem os deſedit, totum excidi neceſſe eſt: ſed, ſive totum

tum

* i. e. *coaleſcit.* Scaligerana prima, pag. 7. † H. F. ab Aquapend. Oper. Chirurg. Part. 1. C. 3. ‖ Alii *latentibus.*

tum perfractum eſt, & ab alio ex toto receſſit, ſive circumpoſitæ calvariæ inhæret exigua parte, ab eo, quod naturaliter ſe habet, ſcalpro dividendum eſt. Deinde in eo, quod deſedit, juxta rimam, quam fecimus, foramina facienda ſunt, ſi in anguſto noxa eſt, duo; ſi latius patet, tria; ſeptaque eorum excidenda: & tum ſcalper utrinque ad rimam agendus ſic, ut lunatum ſinum faciat, imaque pars ejus intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent. Deinde, ſi qua [i] labant, & ex facili removeri poſſunt, forcipe ad id facto colligenda ſunt, maximeque ea, quæ acuta membranam infeſtant. Si id ex facili fieri non poteſt, ſubjicienda lamina eſt, quam cuſtodem ejus membranæ eſſe, propoſui: & ſuper eam, quicquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidendum eſt. eadem lamina, quicquid deorſum inſedit, attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut, qua parte fracta oſſa tamen inhærent, ſolidentur: qua parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento ſub medicamentis tempore excidant, ſpaciumque inter hæc ſatis illis magnum ad extrahendam ſaniem relinquatur, pluſque in oſſe propugnaculi cerebrum habeat, quam habiturum fuit, eo exciſo.

512, 21.

His factis, ea membrana acri aceto reſpergenda eſt; ut, ſive aliquid ſanguinis ex ea profluit, cohibeatur, ſive intus concretus cruor remanet, diſcutiatur: tum idem medicamentum eodem modo, qui ſupra poſitus eſt, mollitum, ipſi membranæ imponen-

i *Al. lædant.*

ponendum eſt: cæteraque eodem modo facienda ſunt, quæ ad linteolum illitum, & lanam ſuccidam pertinent: collocanduſque is loco intepido: & curandum quotidie vulnus; bis etiam, æſtate.

Quod ſi membrana per inflammationem intumuerit, infundenda erit roſa tepida. Si uſque eo tumebit, ut ſuper oſſa quoque emineat, coercebit eam bene trita lenticula, vel folia vitis contrita, & cum recenti vel butyro, vel adipe anſerino mixta: cervixque [k] molliri debebit liquido cerato, ex irino facto. At, ſi parum pura membrana videbitur, par modus ejus emplaſtri & mellis miſcendus erit; idque ſuperinfundendum; ejuſque continendi cauſa unum aut alterum linamentum injiciendum; & ſuper linteolo, cui emplaſtrum illitum ſit, contegendum. Ubi ſatis pura membrana eſt, eadem ratione adjiciendum emplaſtro ceratum, ut carnem producat.

Quod ad abſtinentiam vero, & primos ulterioreſque cibos potioneſque *pertinet*,
495. 15. eadem, quæ in vulneribus præcepi, ſervanda ſunt: eo magis, quo periculoſius hæc pars afficitur. Quinetiam, cum jam non ſolum ſuſtineri, ſed ali cibis quoque * oportebit, tamen erunt vitanda, quæcunque mandenda ſunt: item fumus, & quicquid excitat ſternutamentum. Spem vero certam faciunt, membrana [l] mobilis ac ſui coloris, caro increſcens rubicunda, facilis motus maxillæ atque cervicis. Mala ſigna ſunt, membrana immobilis, nigra, vel livida,

da,

k Alii *illiniri*. * Pantin. Edit. *adparebunt*. l Al. *mollis*.

da, vel aliter coloris corrupti, dementia, acris vomitus, nervorum vel reſolutio vel diſtentio, caro livida, maxillarum rigor, atque cervicis. Cætera, quæ ad ſomnum, cibi deſiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem, quæ in cæteris vulneribus, vel ſalutaria, vel mortifera ſunt.

Ubi bene res cedit, incipit ab ipſa membrana; vel, ſi os eo loco duplex eſt, inde quoque caro increſcens id, quod inter oſſa vacuum eſt, replet: nonnunquam etiam ſuper calvariam excreſcit. Quod ſi incidit, inſpergenda ſquama æris eſt, ut id reprimat & cohibeat, eaque carni ſuperdanda, quæ ad cicatricem perducant. Omnibuſque ea locis commode inducitur, excepta frontis ea parte, quæ paululum ſuper id eſt, quod inter ſupercilia eſt. Ibi enim vix fieri poteſt, ut* non per omnem ætatem ſit exulceratio: quæ linteolo, medicamentum habente, contegenda erit. Illa utique, capite fracto, ſervanda ſunt, ut, donec jam valida cicatrix erit, vitentur ſol, ventus, frequens balneum, major vini modus.

CAP. V.

De Naſo fracto. a

IN naribus vero, & os, & cartilago frangi ſolet, & quidem modo adverſa, modo à latere. Si adverſa fracta ſunt, alterumve ex his, nares deſidunt, difficulter ſpiritus trahitur. Si à latere os fractum eſt, is locus cavus eſt; ſi cartilago, in alteram partem nares declinantur. Quic-

* Deeſt Edit. Pantin. a Æginet. VI, 91. Hippocrat. de Articul. T. XXX. XXXI. Vectar. T. V. Petr. de Marchettis Obſervat. Medico-Chirurg. Obſerv. 26. 27. exempla refert.

Quicquid è cartilagine concedit, excitandum leniter eſt, aut ſubjecto ſpecillo, aut duobus digitis utrinque compreſſis: deinde in longitudinem implicata linamenta, & molli pellicula cincta circumſutaque, intus injicienda ſunt; aut eodem modo compoſitum aliquid ex arido penicillo; aut grandis pinna, gummi, vel fabrili glutine illita, & molli pellicula circumdata, quæ deſidere cartilaginem non ſinuſſit. Sed, ſi adverſa ea fracta eſt, æqualiter utraque naris implenda eſt. Si à latere, id, quod inſeritur, craſſius eſſe debet ab ea parte, in quam naſus jacet, ab altera tenuius. Extrinſecus autem circumdanda habena eſt
525. 18. mollis, medio illita mixtis inter ſe ſimila & thuris fuligine: eaque ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinanda eſt. id enim corpori quaſi gluten inhæreſcit, &, cum induruit, nares commode continet. Sin, quod intus inditum eſt, lædit; ſicut maxime fit, ubi interior cartilago pertracta eſt, exercitatæ nares eadem tantummodo habena continendæ ſunt: deinde, poſt quatuordecim dies idipſum demendum eſt. Reſolvitur autem aqua calida; eaque tumens locus quotidie fovendus eſt.

Sin os fractum eſt, id quoque digitis in ſuam ſedem reponendum eſt: atque ubi adverſum id ictum eſt, utraque naris implenda eſt; ubi à latere, ea, in quam os impulſum eſt: imponendumque ceratum, & paulo vehementius deligandum eſt; quia callus eo loco non ad ſanitatem tantummodo

modo, ſed etiam ad tumorem increſcit. à tertio die fovendum id aqua calida eſt, tantoque magis, quanto propius eſſe ſanitati debet. Quod ſi plura erunt fragmenta, nihilominus intrinſecus ſingula in ſuas ſedes digitis erunt compellenda; imponendaque extrinſecus eadem habena, & ſuper eam ceratum; neque ultra faſcia adhibenda eſt.

At, ſi quod fragmentum undique reſolutum cum cæteris non glutinabitur intelligetur quidem ex humore, qui multus ex vulnere feretur; vulſella vero extrahetur: finitiſque inflammationibus, imponetur aliquod medicamentum ex iis, quæ leniter reprimunt. Pejus eſt, ubi aut oſſi aut cartilagini fractæ cutis quoque vulnus acceſſit. id admodum raro fit. Si incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in ſuas ſedes excitanda ſunt: cuti vero ſuperimponendum emplaſtrum aliquod ex his, quæ recentibus vulneribus accommodata ſunt: ſed inſuper nullo vinculo deligandum eſt.

CAP. VI.
De Auribus fractis, a

IN aure quoque interdum rumpitur cartilago. Quod ſi incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum eſt. ſæpe enim ſuppurationem prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac & in naribus ignorari non oportet; non quidem cartilaginem ipſam glutinari, circa tamen carnem increſcere, ſolidarique eum

a *Æginet. III*, 23. Hipocr. de Articul. T. XXXV. *Vectar. VI.*

eum locum. Itaque, ſi cum cute cartilago rupta eſt, cutis utrinque ſuitur. Nunc autem de ea dico, quæ, cute integra, frangitur. In ea vero ſi jam pus natum eſt, aperienda altera parte cutis, & ipſa cartilago contra lunata plaga excidenda eſt: deinde utendum eſt medicamento leniter ſanguinem ſupprimente, quale lycium eſt aqua dilutum, donec ſanguis fluere deſinat: tum imponendum linteolum cum emplaſtro, ſic, ut pingue omne vitetur; & à parte poſteriore lana mollis auri ſubjicienda eſt, quæ, quod eſt inter hanc & caput, compleat: tum leniter ea deliganda eſt; & à tertio die, vapore, ut in naribus poſui, fovenda. Atque in his quoque generibus abſtinentia primis temporibus neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur.

Cap. VII.

De Maxilla fracta, & quibuſdam ad omnia oſſa pertinentibus. [a]

AB *his* ad maxillam *venturus indicanda* quædam puto communiter ad omnia oſſa pertinentia, ne ſæpius eadem dicenda ſint. Omne igitur os, modo rectum, ut lignum in longitudinem finditur; modo frangitur tranſverſum; interdum obliquum: atque id ipſum nonnunquam retuſa habet capita, nonnunquam acuta. quod genus peſſimum eſt: quia neque facile committuntur, quæ nulli retuſo innituntur; & carnem vulnerant, interdum quoque nervum aut muſculum. Quin-

etiam

a *Æginet*. VI, 92.

etiam aliquando plura fragmenta à fragmento fiunt. Sed in aliis quidem oſſibus ex toto ſæpe fragmentum à fragmento recedit: Maxillæ vero ſemper aliqua, parte etiam vexata, oſſa inter ſe cohærent.

Igitur inprimis digitis duobus utrinque prementibus, & ab ore, & à mento, omnia oſſa in ſuam ſedem compellenda ſunt: deinde, ſi maxilla tranſverſa fracta eſt (ſub quo caſu fere dens ſuper proximum dentem excidit) ubi ea in ſuam ſedem collocata eſt, duo proximi dentes, aut ſi hi labant, ulteriores inter ſe * ſeta deligandi ſunt. id in alio genere fracturæ ſupervacuum eſt. cætera eadem facienda. Nam linteolum duplex, madens vino & oleo, ſuperinjiciendum eſt, cumque eo ſimila & thuris fuligo: deinde aut faſcia, aut mollis habena, medio in lon- 522.
gitudinem inciſa, ut utrinque mentum 16.
complectatur; & inde capita ejus ſupra caput adducta ibi ligentur.

Illud quoque ad omnia oſſa pertinens dictum erit; famem primum eſſe neceſſariam: deinde, à die tertio, humidum cibum; ſublata inflammatione, paulo pleniorem, eumque, qui carnem alat: vinum per omne tempus eſſe alienum. Deinde tertio die reſolvi debere; foverique per ſpongiam vapore calidæ; eademque, quæ primo foverant, ſuperdari: idem quinto die fieri, & donec inflammatio finiatur; quæ vel nono die, vel ſeptimo fere ſolvitur: ea ſublata, rurſus oſſa eſſe tractanda, ut, ſi quod fragmentum loco ſuo non eſt, reponatur. neque id eſſe ſol-

* Rhodius de Acia, C. 15. p. 219.

ſolvendum, niſi duæ partes ejus temporis, intra quod quæque oſſa conferveant, tranſierunt.

Fere vero inter quartumdecimum & unum & vigeſimum diem ſaneſcunt, maxillæ, malæ, jugulum, pectus, latum os ſcapularum, coſtæ, ſpina coxarum, os tali, calx, manus, planta: inter vigeſimum & trigeſimum diem, crura brachiaque: inter ſeptimum & vigeſimum & quadrageſimum, humeri & femora.

Sed de maxilla illud quoque adjiciendum eſt, quod humidus cibus diu aſſumendus ſit. Atque etiam, cum tempus proceſſit, in lagano ſimilibuſque aliis perſeverandum eſt, neque quicquam edendum, donec ex toto maxillam callus firmaverit. Itemque, primis utique diebus, habendum ſilentium.

Cap. VIII.

De Jugulo fracto.

Jugulum vero, ſi tranſverſum fractum eſt, nonnunquam per ſe recte coit, &, niſi movetur, ſanari ſine vinctura poteſt: nonnunquam vero, maximeque ubi motum eſt, elabitur; fereque id, quod à pectore eſt, ſuper id, quod ab humero eſt, in poſteriorem partem inclinatur. Cujus ea ratio eſt, quod per ſe non movetur; ſed cum humeri motu conſentit. Itaque, eo conſiſtente, ſuper id humerus agitatur. Raro vero admodum in priorem partem jugulum inclinatur; adeo, ut magni profeſſores nunquam

quam ſe vidiſſe memoriæ mandaverint. Sed locuples tamen ejus rei author Hippocrates eſt.

Verum, ut diſſimilis uterque caſus eſt, ſic quædam diſſimilia requirit. Ubi ad ſcapulas jugulum tendit, ſimul dextra manu plana propellendus in poſteriorem partem humerus eſt, & illud in priorem attrahendum. Ubi ad pectus converſum eſt, ipſum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partem adducendus eſt: ac, ſi is inferior eſt, non id, quod à pectore eſt, deprimendum eſt, quia immobile eſt; ſed humerus ipſe attollendus: ſin autem ſuperior eſt, id, quod à pectore eſt, implendum lana, & humerus ad pectus deligandus eſt. Si acuta fragmenta ſunt, incidi contra cutis debet; & ex oſſibus ea, quæ carnem vulnerant, præcidenda; tum retuſa oſſa committenda ſunt; &, ſi quod ab aliqua parte eminet, opponendum eſt triplex linteolum in vino & oleo tinctum. Si plura fragmenta ſunt, excipienda ſunt ex ferula facto canaliculo, eodemque intus incerato, ne faſcia diducatur. quæ jugulo compoſito circumdanda eſt ſæpius potius, quam valentius. quod ipſum quoque in omnibus fractis perpetuum eſt. A dextro vero jugulo, ſi id fractum eſt, ad alam ſiniſtram; à ſiniſtro, ad dexteram, rurſuſque ſub ala ſua faſcia dari debet: poſt hæc, ſi jugulum ad ſcapulas inclinatum eſt, brachium ad latus; ſi in partem priorem, ad cervicem deligandum eſt: ſupinuſque homo collocandus. cætera ea-

dem

dem facienda, quæ ſupra comprehenſa ſunt.

2. *De diverſis oſſium curis.*

Sunt vero plura oſſa fere immobilia, vel dura, vel cartilaginoſa, quæ vel franguntur, vel forantur, vel colliduntur, vel finduntur, ut malæ, pectus, latum os ſcapularum, coſtæ, ſpina coxarum, os tali, calx, manus, planta. Horum omnium eadem curatio eſt. Si ſupra vulnus eſt, id ſuis medicamentis nutriendum eſt. quo ſaneſcente, rimas quoque oſſis, aut, ſi quod foramen eſt, callus implet. Si cutis integra eſt, &, os læſum eſſe, ex dolore colligimus, *nihil* aliud, quam quieſcendum; imponendumque ceratum eſt, & leniter deligandum, donec ſanitate oſſis dolor finiatur.

CAP. IX.

De Coſtis fractis.[a]

PROPRIE tamen quædam de coſtis dicenda ſunt; quia juxta viſcera ſunt, & gravioribus periculis is locus expoſitus eſt. Coſta igitur interdum ſic finditur, ut ne ſummum quidem *os, ſed interior* pars ejus, quæ rara eſt, lædatur: interdum ſic, ut eam totam is caſus perruperit. Si tota fracta non eſt, nec ſanguis expuitur, nec febricula ſequitur, nec quicquam ſuppurat, niſi admodum raro, nec dolor magnus eſt; tactu tamen is locus leviter indoleſcit: ſed abunde eſt eadem, quæ ſupra ſcripta ſunt, facere; & à media faſcia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclinet. Ab uno vero & vigeſimo

die,

a *Æginet. VI, 96.*

die, quo utique os eſſe debet glutinatum, id agendum cibis uberioribus eſt, ut corpus quam pleniſſimum fiat, quo melius os veſtiat: quod illo loco tenerum adhuc injuriæ ſub tenui cute expoſitum eſt. Per omne autem tempus curationis, vitandus clamor, ſermo quoque, tumultus, ira, motus vehementior corporis, fumus, pulvis, & quicquid vel tuſſim vel ſternutamentum movet: ne ſpiritum quidem magnopere continere expedit.

At, ſi tota coſta perfracta eſt, caſus aſperior eſt. Nam & graves inflammationes, & febris, & ſuppuratio, & ſæpe vitæ periculum ſequitur, & ſanguis ſpuitur. Ergo, ſi vires patiuntur, ab eo brachio, quod ſuper eam coſtam eſt, ſanguis mittendus eſt: ſi non patiuntur, alvus, tamen ſine ullo acri, ducenda eſt; diutiuſque inedia pugnandum. Panis vero ante ſeptimum diem non aſſumendus; ſed una ſorbitione vivendum: imponendumque ei loco ceratum ex lycio factum, cui cocta quoque reſina adjecta ſit, aut Polyarchi malagma; aut panni ex vino 253
& roſa & oleo; ſuperque imponenda lana ſuccida mollis, & duæ faſciæ à mediis orſæ, minimeque adſtrictæ. Multo vero magis omnia vitanda, quæ ſupra poſui; adeo, ut ne ſpiritus quidem ſæpius movendus ſit. Quod ſi tuſſis infeſtabit, ad id potio ſumenda erit, vel ex trixagine, vel ex ruta, vel ex herba ſtœchade, vel ex cumino & pipere. Gravioribus vero doloribus urgentibus, cataplaſma imponi quoque con-

veniet, vel ex lolio, vel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars ſit adjecta. Et id quidem interdiu ſuperjacebit: noctu vero idem aut ceratum, aut malagma, aut panni; quia poteſt cataplaſma decidere. Ergo quotidie quoque reſolvetur, donec jam cerato aut malagmate poſſimus eſſe contenti. Et decem quidem diebus extenuabitur fame corpus; ab undecimo vero ali incipiet. ideoque etiam laxior, quam primo, faſcia ſit, qua ligabitur. Fereque ea curatione ad quadrageſimum diem perveniet.

Sub qua ſi metus erit ſuppurationis, plus malagma, quam ceratum ad digerendum proficiet. Si ſuppuratio vicerit, neque per quæ ſupra ſcripta ſunt, diſcuti potuerit; omnis mora vitanda erit, ne os infra vitietur: ſed, qua parte maxime tumebit, demittendum erit candens ferramentum, donec ad pus perveniat; idque effundendum. Si nuſquam tumor ſe oſtendit, ubi maxime pus ſubſit, ſic intelligemus. creta cimolia totum locum illinemus, & ſiccari patiemur: quo loco maxime humor intus perſeverabit, ibi pus proximum erit; eoque uri debebit. Si latius aliquid abſcedet, duobus aut tribus locis erit perforandum; demittendumque linamentum, aut aliquid ex penicillo. quod ſummum lino ſit devinctum, ut facile educatur. Reliqua eadem, quæ in cæteris adultis, facienda ſunt. Ubi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes, pernicioſa futura, id malum ſubſequatur. Nonnunquam etiam, levius ipſo oſſe affecto,

affecto, & inter initia neglecto, non pus, ſed humor quidam muco ſimilis, intus coit; molleſcitque contra cutis. In qua ſimili uſtione utendum eſt.

2. *De ſpina fracta.* a

In ſpina quoque eſt, quod proprie notemus. Nam ſi quid ex vertebra excidit, aut aliquo modo fractum eſt, locus quidem concavus fit; punctiones autem in eo ſentiuntur: quia neceſſe eſt ea fragmenta ſpinoſa eſſe. quo fit, ut homo in anteriorem partem ſubinde nitatur. Hæc noſcendæ rei cauſa ſunt. Medicamentis vero iiſdem opus eſt, quæ prima parte hujus capitis expoſita ſunt.

CAP. X.

De Humerorum, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorum, vel evulſorum, communibus curationibus.

SIMILES rurſus ex magna parte caſus curationeſque ſunt humeris & femoribus.

Communia etiam quædam humeris, brachiis, femoribus, cruribus, digitis: ſiquidem ea minime periculoſe media franguntur: at, quo propior fractura capiti vel ſuperiori vel inferiori eſt, eo pejor eſt. nam & majores dolores adfert, & difficilius curatur. Earum maxime tolerabilis eſt ſimplex, eaque tranſverſa: pejor, ubi obliqua, atque ubi fragmenta: peſſima, ubi eadem acuta ſunt. Nonnunquam autem fracta in his oſſa in ſuis ſedibus remanent: multo ſæpius excidunt, aliudque ſuper aliud effertur,

a Æginet. VI, 98.

tur. idque ante omnia conſiderari debet: & ſunt notæ certæ. Si ſuis ſedibus ſunt mota, reſima, punctioneſque ſenſum repræſentant, & tactu inæqualia ſunt. Si vero non adverſa, ſed obliqua junguntur (quod fit, ubi loco ſuo non ſunt) membrum id altero latere brevius eſt, & muſculi ejus tument.

Ergo, ſi hoc deprenſum eſt, protinus id membrum oportet extendere. Nam nervi muſculique, intenti per oſſa, contrahuntur: neque in ſuum locum veniunt, niſi illos per vim aliquis intendit. Rurſus, ſi primis diebus id omiſſum eſt, inflammatio oritur. Sub qua & difficile, & periculoſe, vis nervis adhibetur. nam diſtentionem nervorum vel* cancer ſequitur; vel certe, cum mitiſſime agitur, pus. itaque, ſi ante repoſita oſſa non ſunt, poſt eam reponenda ſunt. Intendere autem digitum vel aliud quodque membrum, ſi adhuc tenerum eſt, etiam unus homo poteſt; cum alteram partem dextra, alteram ſiniſtra prendit. *Valentius* membrum duobus eget, qui in *diverſa* contendant. Si firmiores nervi ſunt, ut in viris robuſtis, maximeque eorum feminibus & cruribus evenit; habenis quoque, vel lineis faſciis utrinque capita articulorum deliganda, & per plures & in diverſa ducenda ſunt. Ubi vero paulo longius, quam naturaliter eſſe debet, membrum vis fecit; tum demum oſſa manibus in ſuam ſedem compellenda ſunt: indiciumque oſſis repoſiti eſt dolor ſublatus. At membrum alteri

æqua-

* Tulpius Obſerv. L. 4. Cap. 15.

æquatum, involvendum duplicibus triplicibuſve pannis in vino & oleo tinctis: quos lineos eſſe, commodius eſt.

Fere vero faſciis ſex opus eſt. Prima breviſſima adhibenda: quæ circa fracturam ter voluta ſurſum verſum feratur, & quaſi in cochleam ſerpat; ſatiſque eſt, eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio longior ea: quæ, ſi qua parte os eminet, ab ea, ſi totum æquale eſt, undelibet ſuper fracturam incipere debet, priori adverſa, deorſumque tendere; atque iterum ad fracturam reverſa, in ſuperiore parte ultra priorem faſciam deſinere. Super has injiciendum latiore linteo ceratum eſt quod eas contineat. Ac, ſi qua parte os eminet, triplex ei pannus objiciendus, eodem vino & oleo madens. Hæc tertia faſcia comprehendenda ſunt, quartaque, ſic, ut ſemper inſequens priori adverſa ſit, & tertia tantum in inferiore parte, tres in ſuperiore [a] finiant: quia ſatius eſt ſæpius circuire, quam adſtringi: ſiquidem id, quod adſtrictum eſt, alienatur, & cancro opportunum eſt. Articulum autem quamminime vincire opus eſt: ſed, ſi juxta hunc os fractum eſt, neceſſe eſt. 294, 31. 300, 17.

Deligatum vero membrum in diem tertium continendum eſt. Eaque vinctura talis eſſe debet, ut primo die nihil offenderit, non tamen laxa viſa ſit; ſecundo laxior; tertio jam pene reſoluta. Ergo tum rurſum ad membrum deligandum, adjiciendaque prioribus quinta faſcia eſt, iterumque

[a] Al. *feriant.*

que quinto reſolvendum eſt, & tum ſex faſciis involvendum, ſic, ut tertia & quinta infra, cæteræ ſupra finiantur. Quotieſcunque autem ſolvitur membrum, calida aqua fovendum eſt. Sed, ſi juxta articulum fractura eſt, diu inſtillandum vinum eſt, exigua parte olei adjecta, eademque omnia facienda, donec ab eo inflammatio ſolvatur, vel tenuius quoque, quam ex conſuetudine, id membrum fiat. quod ſi ſeptimus dies non dedit, certe nonus exhibet. tum facillime oſſa tractantur.

Rurſus ergo, ſi parum commiſſa ſunt, committi debent: ſi qua fragmenta eminent, in ſuas ſedes reponenda ſunt: deinde eodem modo membrum deligandum, ferulæque ſuperaccommodandæ ſunt, quæ fiſſæ circumpoſitæque oſſa in ſua ſede contineant: &, in quam partem fractura inclinat, ab eo latior valentiorque ferula imponenda eſt. Eaſque omnes circa articulum eſſe oportet reſimas, ne hunc lædant, nec ultra adſtringi, quam ut oſſa contineant: & cum ſpatio laxentur, tertio quoque die paulum habenis ſuis coartari; ac, ſi nulla prurigo, nullus dolor eſt, ſic manere, donec duæ partes ejus temporis, quo os quodque conſervet, compleantur: poſtea levius aqua calida fovere; quia primo digeri materiam opus eſt, tum evocari. Ergo cerato quoque liquido id [b] leniter eſt ungendum, perfricandaque ſumma cutis eſt; laxiuſque id deligandum eſt. Tertio quoque die ſolvendum, ſic, ut remota calida aqua,

b Al. *pleniter.*

aqua, cætera eadem fiant; tantummodo ſingulæ faſciæ, quoties reſolutæ fuerint, ſubtrahantur.

2. *De Humero fracto.* c

Hæc communia ſunt: illa propria. Siquidem humerus fractus eſt, non ſic, ut membrum aliud, intenditur: ſed homo collocatur alto ſedili, medicus autem humiliore adverſus. Una autem faſcia, brachium amplexa, ex cervice ipſius, qui læſus eſt, id ſuſtinet: altera, ab altera parte ſuper caput data, ibi accipit nodum: tertia, vincto imo humero deorſum demittitur, ibi quoque capitibus ejus inter ſe vinctis. Deinde ab occipitio ipſius, miniſter ſub ea faſcia, quam ſecundo loco poſui, porrecto, ſi dexter humerus ducendus eſt, dextro, ſi ſiniſter, ſiniſtro brachio, demiſſum inter femina ejus, qui curatur, baculum tenet: medicus ſuper eam faſciam, de qua tertio loco dixi, plantam injicit dextram, ſi ſiniſter, ſiniſtram, ſi dexter humerus curatur; ſimulque alteram faſciam miniſter attollit, alteram premit medicus: quo fit, ut leniter humerus extendatur. Faſciis vero, ſi medium aut imum os fractum eſt, brevioribus opus eſt; ſi ſummum, longioribus: ut ab eo ſub altera quoque ala per pectus ad ſcapulas porrigantur. Protinus vero brachium, cum deligatur, ſic inclinandum eſt, ut id, quod afficitur, ante faſciis quoque ſic figuratum ſit, ne poſtea ſuſpenſum aliter, atque cum deligabatur, humerum inclinet: brachioque ſuſpenſo, ipſe quoque hume-

c Hippocr. de Fract. T. VIII.

humerus ad latus leniter deligandus eſt. per quæ fit, ut minime moveatur: ideoque oſſa ſic ſe habent, ut aliquis compoſuit. Cum ad ferulas ventum eſt, extrinſecus eſſe earum longiſſimæ debent: à lacerto breviores; ſed ſub ala breviſſimæ. Sæpiuſque reſolvendæ ſunt, ubi in vicinia cubiti humerus fractus eſt, ne ibi nervi rigeſcant, & inutile brachium efficiatur. Quoties ſolutæ ſunt, fractura manu continenda; cubitus aqua calida fovendus, & molli cerato perfricandus; ferulæque vel omnino non imponendæ contra eminentia cubiti, vel aliquanto breviores ſint.

De Brachio fracto. [d]

At, ſi brachium fractum eſt, in primis conſiderandum eſt, alterum os, an utrumque comminutum ſit: non quo alia in ejuſmodi caſu curatio ſit admovenda; ſed primum, ut valentius [e] extendatur, ſi utrumque os fractum eſt, quia neceſſe eſt minus nervos contrahi altero oſſe integro, eoſque intendente: deinde, ut curioſius omnia in continendis oſſibus fiant, ſi neutrum alteri auxilio eſt. nam, ubi alterum integrum eſt, plus opis in eo, quam in faſciis feruliſque eſt. Deligari autem brachium debet, paululum pollice ad pectus inclinato; ſiquidem is maxime brachii naturalis habitus ſit: idque involutum mitella commodiſſime excipitur. quæ latitudine ipſa brachio, peranguſtis capitibus collo injicitur: atque ita commode brachium ex cervice ſuſpenſum eſt. Idque pau-

d *Æginet. VI, 99.* e *Hippocrat. de Fractur. T. IV, 9.*

paulum ſupra cubiti alterius regionem pendere oportet.

4. *De Cubito fracto.*

Quod ſi ex ſummo cubito quid fractum ſit, glutinare id vinciendo alienum eſt. fit enim brachium immobile. Ac, ſi nihil aliud quam dolori occurendum eſt, idem, qui fuit, ejus uſus eſt.

5. *De Cruribus Femoribuſque fractis.* [f]

In crure æque ad rem pertinet, alterum ſaltem os integrum manere. commune vero ei femorique eſt, quod, ubi deligatum eſt, in canalem conjiciendum eſt. Is canalis ab inferiori parte foramina habere debet, per quæ, ſi quis humor exceſſerit, deſcendat: & à planta moram, quæ ſimul & ſuſtineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus cava, per quæ loris datis, moræ quædam crus femurque, ut collocatum eſt, detineant. Eſſe etiam is debet, à planta, ſi crus fractum eſt, circa poplitem; ſi femur, uſque ad coxam; ſi juxta ſuperius caput femoris, ſic, ut ipſa quoque ei coxa inſit. Neque tamen ignorari oportet, ſi femur fractum eſt, fieri brevius, quia nunquam in antiquum ſtatum revertitur: ſummiſſque digitis poſtea cruris ejus inſiſti. ex quo multa debilitas eſt; fœdior tamen, ubi fortunæ negligentia quoque acceſſit.

6. *De Digito fracto.*

Digitum ſatis eſt ad unum [g] ſurculum deligari poſt inflammationem.

f Æginet. VI, 102. Hippocrates de Fractur. XXIII,
g Al. *furunculum.*

7. *Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitoſque confractos pertinentes.*

His proprie ad ſingula membra pertinentibus, rurſus iſta communia ſunt: primis diebus fames: deinde tum, cum jam increſcere callum oportet, liberalius alimentum: longa à vino abſtinentia: fomentum aquæ calidæ, dum inflammatio eſt, liberale; cum ea deſiit, modicum: tum etiam longior ulterioribus, è liquido cetato, membris & mollis tamen unctio. Nec protinus exercendum id membrum, ſed paulatim ad antiquos uſus reducendus eſt.

Gravius aliquanto eſt, cum oſſis fracturæ carnis quoque vulnus acceſſit; maximeque, ſi id muſculi femoris aut humeri ſenſerint. nam & inflammationes multo graviores, & promptiores cancros habent. Ac femur quidem, ſi oſſa inter ſe ceſſerunt, fere præcidi neceſſe eſt. Humerus vero quoque in periculum venit; ſed facilius conſervatur. Quibus periculis etiam magis id expoſitum, quod juxta *ipſos* articulos ictum eſt. Igitur curioſius id agendum eſt, & per mediam plagam muſculus tranſverſus præcidendus: ſanguis vero, ſi parum fluxit, mittendus: corpus inedia in decimum diem extenuandum. Ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in his oſſa in ſuam ſedem reponenda ſunt: his vero neque intendi nervos, neque oſſa tractari, ſatis expedit. ipſique homini permittendum eſt, ut ſic ea collocata habeat,

quem-

quemadmodum minimum læduntur. Omnibus autem his vulneribus imponendum primo linamentum ex vino madens, cui roſæ paulum admodum adjectum ſit: cætera eadem. Deliganda faſciis ſunt, aliquanto, quam vulnus, laxioribus; ſcilicet laxius, quam ſi ea plaga non eſſet, quantoque facilius & alienari & occupari cancro vulnus poteſt. h numero potius faſciarum id agendum eſt, ut laxæ quoque æque contineant.

Quod in femore humerove ſic fiet, ſi oſſa forte recte concurrerint: ſin aliter ſe habebunt, eatenus circumdari faſcia debebit, ut impoſitum medicamentum contineat. Cætera eadem, quæ ſupra ſcripſi, facienda ſunt. præterquam quod neque ferulis, neque canalibus, inter quæ vulnus ſaneſcere non poteſt; ſed pluribus tantummodo & latioribus faſciis opus eſt: ingerendumque ſubinde in eas eſt calidum oleum, & vinum; i magiſque hoc. In principio fame utendum; vulnus calida aqua fovendum; frigusque omni ratione vitandum eſt, & tranſeundum ad medicamenta, quæ puri movendo ſunt. Majorque vulneri, quam oſſi cura adhibenda. ergo quotidie ſolvendum nutriendumque eſt.

Inter quæ ſi quod parvulum fragmentum oſſis eminet, id, ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dandum: ſi acutum; ante acumen ejus, ſi longius eſt, præcidendum; ſi brevius, limandum, & utrumque ſcalpro lævandum: tum ipſum recondendum eſt. ac, ſi id manus facere non poteſt, vulſella; quali

h Al. *numeris* i Al. *magiſque in primo fame* &c.

quali fabri utuntur, injicienda eſt acutæ oſſis prominentis cuſpidi, ab ea parte, qua ſima eſt; ut ea parte, qua gibba eſt, eminens os in ſuam ſedem compellat. Si id majus eſt, membranuliſque cingitur, ſinere oportet has ſub medicamentis reſolvi, idque os, ubi jam nudatum eſt, abſcindere; quod maturius ſcilicet faciendum eſt. poſtque ea ratione & os coire, & vulnus ſaneſcere: illud ſuo tempore; hoc, prout ſe habet.

Nonnunquam etiam in magno vulnere evenit, ut fragmenta quædam velut emoriantur, neque cum cæteris coeant. quod hic quoque ex modo fluentis humoris colligitur. Quo magis neceſſarium eſt, ſæpius ulcus reſolvere, quam nutrire: ſequiturque fere, ut id os per ſe poſt aliquot dies excidat; aut, cum jam ante miſera conditio vulneris ſit, tamen id interdum majus diuturniuſque faciat. Sæpe etiam integra cute os abrumpitur, protinuſque prurigo & dolor oritur. Quare ſolvere, ſi accidit, maturius oportet, & fovere aqua, per æſtatem, frigida; per hiemen, egelida: deinde ceratum myrteum imponere.

Interdum fractura quibuſdam velut aculeis carnem vexat. Quo à prurigine & punctionibus cognito, aperire id medicus, eoſque aculeos præcidere neceſſe habet. Reliqua vero curatio in utroque hoc caſu eadem eſt, quæ, ubi plagam ictus protinus intulit. Puro jam ulcere, cibis hic quoque utendum eſt carnem producentibus,

bus. Si brevius adhuc membrum eſt, & oſſa loco ſuo non ſunt, paxillus tenuis & leviſſimi generis inter ea demitti debet, ſic, ut capite paululum emineat; iſque quotidie plenior adigendus eſt, donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus removendus, vulnuſque ſanandum eſt. Cicatrix vero inducta fovenda aqua frigida eſt, in qua myrtus, hedera, aliæve ſimiles verbenæ decocta ſint: illinendumque medicamentum, quod ſiccet. & magis etiam hic quieſcendum, donec id membrum confirmetur.

Si quando vero oſſa non conferbuerunt, quia ſæpe ſoluta, ſæpe mota ſunt, in aperto deinde curatio eſt. poſſunt enim coire. Si vetuſtas occupavit, membrum extendendum eſt, ut aliquid lædatur: oſſa inter ſe manu dividenda, ut concurrendo exaſperentur, &, ſi quid pingue eſt, eradatur, totumque id quaſi recens fiat. magna tamen cura habita, ne nervi muſculive lædantur. Tum vino fovendum eſt, in quo malicorium decoctum ſit; imponendumque idipſum ovi albo mixtum: tertio die reſolvendum, fovendumque aqua, in qua verbenæ, de quibus ſupra dixi, decoctæ ſint. quinto die idem faciendum, ferulæque circumdandæ: cætera, & ante, & poſt, eadem facienda, quæ ſupra ſcripſi. Solent tamen interdum adverſa inter ſe oſſa [1] conſervere: eoque & brevius membrum, & indecorum fit, &, ſi capita acutiora ſunt, aſſidue puncturæ ſentiuntur. Ob quam cauſam frangi

rurſus

1 Al. *Cohærere* vel *coaleſcere*.

rurſus oſſa & dirigi debent. Id hoc modo fit. Calida aqua multa id membrum fovetur, & ex cerato liquido perfricatur, intenditurque: inter hæc, medicus pertractans oſſa, ut adhuc tenero callo, manibus ea diducit, compellitque id, quod eminet, in ſuam ſedem: &, ſi parum valuit, ab ea parte, in quam os ſe inclinat, involutam lana regulam objicit; atque ita deligando, aſſueſcere iterum vetuſtæ ſedi cogit.

Nonnunquam autem recte quidem oſſa conferbuerunt, ſuperincrevit vero *nimius* callus; ideoque locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterque id membrum perfricandum eſt ex oleo, & ſale, & nitro; multumque aqua calida ſalſa fovendum; & imponendum malagma, quod digerat; adſtrictiuſque alligandum: oleribuſque, & præterea vomitu utendum. per quæ cum carne callus quoque extenuatur: confertque aliquid de ſinapi cum ficu in alterum pariter membrum impoſitum, donec id paulum erodat, eoque evocet *materiam*. Ubi his tumor extenuatus eſt, rurſus ad ordinem vitæ revertendum eſt.

CAP. XI.

De Oſſibus luxatis.

AC de fractis quidem oſſibus hactenus dictum ſit. Moventur autem ea ſedibus ſuis duobus modis. Nam modo, quæ juncta ſunt, inter ſe dehiſcunt: ut cum latum os ſcapularum ab humero recedit; & in brachio, radius à cubito; & in crure, tibia

à ſura;

à ſurà; &, interdum ſaltu, calcis os à talo; quod raro tamen fit: modo articuli ſuis ſedibus excidunt. Ante de prioribus dicam.

Quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cavus eſt, depreſſuſque digitus ſinum invenit: deinde gravis inflammatio oritur; atque in talo præcipue: ſiquidem febres quoque, & cancros, & nervorum vel diſtentiones, vel rigores, qui caput ſcapulis annectunt, movere conſuevit. Quorum vitandorum cauſa, facienda eadem ſunt, quæ in oſſibus mobilibus læſis. Atque id ubi incidit, protinus his locis imponenda, quæ ſupra propoſita ſunt, ut dolor tumorque per ea tollantur. Nam diducta oſſa nunquam rurſus inter ſe junguntur: & ut aliquid decoris eo loco, ſic nihil uſus admittitur.

Maxilla vero & vertebræ, omneſque articuli, cum validis nervis comprehenduntur, excidunt aut vi expulſi, aut aliquo caſu nervis vel ruptis, vel infirmatis; faciliuſque in pueris & adoleſcentulis, quam in robuſtioribus. Hique elabuntur in priorem & in poſteriorem, in interiorem & in exteriorem partem: quidam omnibus modis, quidam certis. Suntque quædam communia omnium ſigna, quædam propria cujuſque. Siquidem ſemper ea parte tumor eſt, in quam os prorumpit; ea ſinus, à qua receſſit. Et hæc quidem in omnibus deprehenduntur, alia vero in ſingulis: quæ, ſimulatque de quoque dicam, proponenda erunt.

Sed

Sed ut excidere omnes articuli poſſunt, ſic non omnes reponuntur. Caput enim nunquam compellitur, neque in ſpina vertebra, neque ea maxilla, quæ, utraque parte prolapſa, antequam reponeretur, inflammationem movit. Rurſum, qui nervorum vitio prolapſi ſunt, compulſi quoque in ſuas ſedes iterum excidunt. Ac, quibus in pueritia exciderunt, neque repoſiti ſunt, minus quam cæteri creſcunt: omniumque, quæ loco ſuo non ſunt, caro emacreſcit, magiſque in proximo membro, quam ulteriore. utputa, ſi humerus loco ſuo non eſt, major in eo ipſo fit macies, quam in brachio; major in hoc, quam in manu. Tum pro ſedibus, & pro caſibus, qui inciderunt, aut major aut minor uſus ejus membri relinquitur: quoque in eo plus uſus ſupereſt, eo minus id extenuatur.

Quicquid autem loco ſuo motum eſt, ante inflammationem reponendum eſt. Si illa occupavit, dum conquieſcat, laceſſendum non eſt: ubi finita eſt, tentandum eſt in his membris, quæ id patiuntur. *Multum* autem eo confert & corporis & nervorum habitus. Nam, ſi corpus tenue, ſi humidum eſt; ſi nervi infirmi, expeditius os reponitur; ſed & multo facilius excidit, & poſtea minus fideliter continetur. Quæ contraria his ſunt, melius continent: ſed id, quod expulſum eſt, difficulter admittunt. Oportet autem ipſam inflammationem levare, ſuccida lana ex aceto ſuperimpoſita: à cibo, ſi valentioris articuli caſus eſt, triduo; inter-

dum

dum etiam quinque diebus abſtinere: bibere aquam calidam, dum ſitis finiatur: curioſiuſque hæc facere, his oſſibus motis, quæ validis pleniſque muſculis continentur: ſi vero etiam febris acceſſit, multo magis: deinde die quinto fovere ex aqua calida; remotaque lana, ceratum imponere ex cyprino factum; nitro quoque adjecto, donec omnis inflammatio finiatur. Tunc infrictionem ei membro adhibere: cibis uti bonis; uti vino modice: jamque ad uſus quoque ſuos id membrum promovere; quia motus, ut in dolore peſtifer, ſic alias ſaluberrimus corpori eſt. Hæc communia ſunt: nunc de ſingulis dicam.

CAP. XII.

De Maxilla luxata. [a]

MAXILLA in priorem partem propellitur, ſed modo altera parte, modo utraque. Si altera, in contrariam partem ipſa mentumque inclinatur: dentes paribus non reſpondent; ſed ſub his, qui ſecant, canini ſunt. At, ſi utraque, totum mentum inclinatur, & in exteriorem partem promovetur; inferioreſque dentes longius, quam ſuperiores excedunt; intentique temporum muſculi apparent. Primo quoque tempore homo in ſedili collocandus eſt, ſic, ut miniſter à poſteriore parte caput ejus contineat, vel ſic, ut juxta parietem is ſedeat, ſubjecto inter parietem & caput ejus ſcorteo pulvino duro, eoque caput per miniſtrum urgeatur, quo ſit immobilius.

a Æginet. VI, 112.

tum medici digiti pollices, linteolis vel faſciis, ne dilabantur, involuti in os ejus conjiciendi, cæteri extrinſecus admovendi ſunt. ubi vehementer maxilla apprehenſa eſt, ſi una parte procidit, concutiendum mentum, & ad guttur adducendum eſt: tunc ſimul & caput adprehendendum, &, excitato mento, maxilla in ſuam ſedem compellenda, & os ejus comprimendum eſt, ſic, ut omnia pene uno momento fiant. Sin utraque parte prolapſa eſt, omnia eadem facienda; ſed æqualiter retro eſt maxilla agenda. Repoſito oſſe, ſi cum dolore oculorum & cervicis iſte caſus incidit, ex brachio ſanguis mittendus eſt. Cum omnibus vero, quorum oſſa mota ſunt, primo liquidior cibus conveniat, tum his præcipue: adeo ut ſermo quoque frequens, motu oris temporum nervos lædat.

CAP. XIII.

De Capite luxato.

CAPUT duobus proceſſibus in *duos ſinus* ſummæ vertebræ *dimiſſis* ſuper cervicem contineri, in prima parte propoſui. Hi proceſſus interdum in poſteriorem partem excidunt: quo fit, ut nervi ſub occipitio extendantur, & mentum pectori adglutinetur, neque bibere is, neque loqui poſſit, interdum ſine voluntate ſemen emittat. quibus celerrime mors ſupervenit. Ponendum autem hoc eſſe credidi, non quo curatio ejus rei ulla ſit; ſed ut res indiciis cognoſceretur, & non putarent ſibi

medicum defuiſſe, ſi qui ſic aliquem perdidiſſent.

CAP. XIV.

De Spina luxata. a

IDEM caſus manet eos, quorum in ſpina vertebræ exciderunt. Id enim non poteſt fieri, niſi & medulla quæ per medium; & duabus membranulis, quæ per duos à lateribus proceſſus feruntur; & nervis, qui continent, ruptis. Excidunt autem & in poſteriorem partem, & in priorem; & ſupra ſeptum tranſverſum, & infra. Si in utramvis partem exciderint, à poſteriore parte vel tumor, vel ſinus erit. Si ſuper ſeptum id incidit, manus reſolvuntur, vomitus, aut diſtentio nervorum ſequitur, ſpiritus difficulter movetur; dolor urget, & aures obtuſæ ſunt. Si ſub ſepto, femina reſolvuntur, urina ſupprimitur, interdum etiam ſine voluntate prorumpit. Ex ejuſmodi caſibus, ut tardius, quam ex capitis, ſic tamen intra triduum homo moritur. Nam, quod Hippocrates dixit, vertebra in exteriorem partem prolapſa, pronum hominem collocandum eſſe, & extendendum, tum calce aliquem ſuper ipſum debere conſiſtere, & intus impellere: in his accipiendum eſt, quæ paululum exceſſerunt; non in his, quæ toto loco motæ ſunt. Nonnunquam enim nervorum imbecillitas efficit, ut, quamvis non exciderit vertebra, paululum tamen in priorem partem promineat. id non jugulat. Sed ab interiore parte non contingit

a Æginet. VII. 117.

quidem propelli. Ab exteriore ſi quid propulſum eſt, plerunque iterum redit: niſi, quod admodum rarum eſt, vis nervis deſtituta.

CAP. XV.

De Humero luxato. [a]

HUMERUS autem modo in alam excidit, modo in partem priorem. Si in alam delapſus eſt, ei junctus cubitus recedit ab latere, ſurſumque ad ejuſdem partis aurem cum humero porrigi non poteſt, longiuſque altero id brachium eſt. Si in priorem partem, ſummum quidem brachium extenditur, minus tamen, quam naturaliter; difficiliuſque in priorem partem, quam in poſteriorem cubitus porrigitur.

Igitur, ſi in alam humerus excidit, & vel puerile adhuc eſt corpus, vel molle, *certe* imbecillibus nervis intentum eſt, ſatis eſt collocare id in ſedili; & ex duobus miniſtris alteri imperare, ut caput lati ſcapularum oſſis leniter reducat; alteri, *ut brachium* extendat: ipſum poſteriore parte reſidentem, humerum genu ſub ala ejus cogere, ſimulque & latum os, & altera manu brachium ejus ad latus impellere.

At, ſi vaſtius corpus, nervive robuſtiores ſunt, neceſſaria eſt ſpatha lignea, quæ & craſſitudinem duorum digitorum habet, & longitudine ab ala uſque ad digitos pervenit. in qua ſumma capitulum eſt rotundum, & leniter cavum; ut recipere particulam aliquam ex capite humeri poſſit: in-

que

a Æginet. VI, 114.

que ea bina foramina tribus locis ſunt, inter ſe ſpatio diſtantibus; in quæ lora mollia conjiciuntur. Eaque ſpatha, faſcia involuta, quo minus tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur, ſic, ut caput ejus ſummæ alæ ſubjiciatur: deinde, loris ſuis ad brachium deligatur; uno loco, paulum infra humeri caput; altero, paulum ſupra cubitum; tertio, ſupra manum. cui rei protinus intervalla tunc quoque foraminum aptata ſunt. Sic brachium deligatum ſuper ſcalæ gallinariæ gradum trajicitur, ita altæ, ut conſiſtere homo ipſe non poſſit; ſimulque in alteram partem corpus demittitur, in alteram brachium intenditur: eoque fit, ut capite ligni caput humeri impulſum in ſuam ſedem, modo cum ſono, modo ſine hoc compellatur. Multas eſſe alias rationes, ſcire facile eſt uno Hippocrate lecto; ſed non alia magis uſu comprobata eſt.

At, ſi in partem priorem humerus incidit, ſupinus homo collocandus, faſciaque, aut habena, media ala circumdanda eſt, capitaque ejus poſt caput hominis miniſtro tradenda; brachium alteri; præcipiendumque, ut ille habenam, hic brachium extendat: deinde medicus, caput quidem hominis ſiniſtra debet repellere; dextra vero cubitum cum humero attollere, & os in ſuam ſedem compellere. faciliuſque id in hoc caſu, quam in priore revertitur. Repoſito humero, lana alæ ſubjicienda eſt; ſi in interiore parte os fuit, ut ei opponatur; ſi in priore, ut tamen commodius deligetur.

tur. Tum faſcia, primum ſub ala obvoluta, caput ejus debet comprehendere, deinde per pectus ad alteram alam, ab eaque ad ſcapulas, rurſuſque ad ejuſdem humeri caput tendere, ſæpiuſque ad eandem rationem circumagi, donec bene id teneat. Vinctus hac ratione humerus commodius continetur, ſi adductus ad latus ſit, & ad id quoque faſcia deligetur.

Cap. XVI.

De Cupito luxato. [a]

IN cubito autem tria coire oſſa, humeri, & radii, & cubiti ipſius, ex his, quæ prima parte hujus voluminis poſita ſunt, intelligi potuit. Si cubitus, qui annexus humero eſt, ab hoc excidit, radius, qui adjunctus eſt, interdum diſtrahitur, interdum ſubſiſtit. In omnes vero quatuor partes excidere cubitus poteſt. ſed, ſi in priorem prolapſus eſt, extentum brachium eſt, neque recurvatur: ſi in poſteriorem, brachium curvum eſt, neque extenditur, breviuſque altero eſt; interdum [b] febrem, vomitumque bilis movet: ſi in exteriorem, interioremve, brachium porrectum eſt, ſed paululum in eam partem, à qua os receſſit, recurvatur.

Quicquid incidit, reponendi ratio una eſt (neque in cubito tantum, ſed in omnibus quoque membris longis, quæ per articulum longa teſta junguntur) utrunque membrum in diverſas partes extendere, donec ſpatium inter oſſa liberum ſit; tum

a Hippocrat. de Articulis. T. XXI. & Vectar. T. IX. b Hippocrat. de Artic. T. XXII, 1.

id os, quod excidit, ab ea parte, in quam prolapſum eſt, in contrarium impellere. Extendendi tamen alia atque alia genera ſunt, prout nervi valent, aut oſſa huc illucve ſe dederunt. Ac modo manibus ſolis utendum eſt, modo quædam alia adhibenda.

Ergo, ſi in priorem partem cubitus prolapſus eſt, extendi per duas manus, interdum etiam habenis adjectis, ſatis eſt: deinde rotundum aliquid, à lacerti parte ponendum eſt, & ſuper id repente cubitus ad humerum impellendus eſt. At in aliis caſibus commodiſſimum eſt eadem ratione brachium extendere, quæ, fracto humero ſupra poſita eſt, & tum oſſa reponere.

Reliqua curatio eadem eſt, quæ in omnibus. Celerius tantum ſæpiuſque id reſolvendum eſt; multoque magis aqua calida fovendum, & diutius ex oleo & nitro ac ſale perfricandum. In cubito enim celerius, quam in ullo alio articulo, ſive extra remanſit, ſive intus revertit, callus circumdatur, iſque, ſi per quietem increvit, flexus illius poſtea prohibet.

CAP. XVII.

De Manu luxata. a

MANUS quoque in omnes quatuor partes prolabitur. Si in poſteriorem partem excidit, porrigi digiti non poſſunt: ſi in priorem, non inclinantur: ſi in alterutrum latus, manus in contrarium, id eſt, aut ad pollicem, aut ad mini-

a *Hippocrat.* de Articul. T. XXIII. Vectar. X.

mum digitum convertitur, & reponi non difficillime poteſt. Super locum autem durum & renitentem ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet, ſic, ut prona ſit, ſi in poſteriorem partem os excidit; ſupina, ſi in priorem; ſi in interiorem exterioremve, in latus. Ubi ſatis nervi diducti ſunt, ſi uſque in alterutrum latus procidit, manibus in contrarium repellendum eſt. At his, quæ in priorem poſterioremve partem prolapſa ſunt, ſuperimponendum aliquid durum, idque ſupra prominens os manu urgendum eſt, per quod os vis adjecta facilius in ſuam ſedem compellit.

CAP. XVIII.

De Palma luxata.

IN palma quoque oſſa interdum ſuis ſedibus promoventur, modo in priorem partem, modo in poſteriorem. In latus enim moveri, paribus oſſibus oppoſitis, non poſſunt. Signum id ſolum eſt, quod omnium commune eſt. tumor ab ea *parte*, in quam os venit: ſinus ab ea, à qua receſſit. Sed ſine intentione, digito tantummodo bene preſſum os in ſuam ſedem revertitur.

CAP. XIX.

De Digitis luxatis.

557, 4. AT in digitis totidem fere caſus, eademque ſigna ſunt, quæ in manibus. Sed in his extendendis non æque vi opus eſt; quod articuli breviores, & nervi

nervi minus validi ſint. Super menſam tantummodo intendi debent, qui vel in priorem vel in poſteriorem partem exciderunt; tumque palma compelli: ut ita in locum, unde lapſus eſt digitus, reſtituatur.

CAP. XX.

De Femore luxato. [a]

CUM de humeris dixerim; de his quoque, quæ in cruribus ſunt, videri poſſum dixiſſe: ſiquidem in hoc caſu quædam ſimilitudo eſt femori & humero, tibiæ & cubito, pedi & manui. quædam tamen ſeparatim quoque de his dicenda ſunt.

Femur in omnes quatuor partes promovetur: ſæpiſſime in [b] interiorem; deinde in exteriorem; raro admodum in priorem, aut poſteriorem. Si in interiorem partem prolapſum eſt, crus longius altero & valgius eſt: extra enim pes ultimus ſpectat. Si in exteriorem, brevius, varumque fit, & pes intus inclinatur; calx ingreſſu terram non contingit, ſed planta ima; meliuſque id crus ſuperius corpus, quam in priore caſu, fert, minuſque baculo eget. Si in priorem, crus plicari non poteſt, extenſumque alteri cruri ad calcem par eſt; ſed ima planta minus in priorem partem inclinatur: dolorque in hoc caſu præcipuus eſt; & maxime urina ſupprimitur. Ubi cum dolore inflammatio quievit, commode ingrediuntur, rectuſque eorum pes eſt. Si in poſteriorem, extendi non poteſt crus, breviuſque eſt; ubi conſiſtit, calx quoque terram non contingit.

 Magnum

a *Æginet. VI, 118.* b Hippocrat. de Articul. T. LV. *Vectar. T. XI.*

Magnum autem femori periculum eſt, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Quidam ſemper iterum excidere contendunt: ſed Hippocrates, & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum authores, ex toto ſe reſtituiſſe memoriæ prodiderunt. Neque tot genera machinamentorum quoque, ad extendendum in hoc caſu femur, Hippocrates, Andreas, Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, faber quoque quidam reperiſſent, ſi id fruſtra eſſet. Sed ut hæc falſa opinio eſt; ſic illud verum: cum ibi valentiſſimi nervi muſculique ſint, ſi ſuum robur habent, vix admittere, ut reponatur: ſi non habent, repoſitum non continere.

Tentandum igitur eſt, &, ſi tenerius membrum eſt, ſatis eſt habenam alteram ab inguine, alteram à genu intendi: ſi validius, melius adducent, qui eaſdem habenas ad valida bacula deligarint; tumque eorum fuſtium imas partes oppoſitæ moræ objecerint, ſuperioreſque ad ſe utraque manu traxerint. Etiamnum valentius intenditur membrum ſuper ſcamnum, cui ab utraque parte axes ſunt, ad quos habenæ illæ deligantur: qui, ut in torcularibus, converſi, rumpere quoque, ſi quis perſeveraverit, non ſolum extendere nervos & muſculos poſſunt. Collocandus autem homo ſuper id ſcamnum eſt, aut pronus, aut ſupinus, aut in latus, ſic, ut ſemper ea pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt; ea etiam in-

ferior,

ferior, à qua receſſit. Nervis extenſis, ſi in priorem partem os venit, rotundum aliquid ſuper inguen ponendum; ſubitoque ſuper id genu adducendum eſt eodem modo, eademque de cauſa, qua idem in brachio fit; protinuſque, ſi complicari femur poteſt, intus eſt.

In cæteris vero caſibus, ubi oſſa paululum inter ſe receſſerunt, medicus debet id, quod eminet, retro cogere; miniſter contra coxam propellere. Repoſito oſſe, nihil novi aliud curatio requirit, quam ut diutius is in lecto detineatur; ne, ſi motum femur fuerit adhuc laxioribus nervis, rurſus erumpat. Poteſt tamen conditus articulus medius aut ſummus canaliculo aliquo contineri.

CAP. XXI.

De Genu luxato. [a]

GENU vero & in exteriorem, & in interiorem, & in poſteriorem partem excidere, notiſſimum eſt. In priorem non prolabi, plerique ſcripſerunt. poteſtque id vero proximum eſſe; cum ibidem oppoſita patella, ipſa quoque caput tibiæ contineat. Meges tamen eum, cui in priorem partem excidiſſet, à ſe curatum eſſe, memoriæ prodidit.

In his caſibus intendi nervi rationibus iiſdem, quas in femore retuli, poſſunt. Et id quidem, quod in poſteriorem partem excidit, eodem modo rotundo aliquo ſuper poplitem impoſito, adductoque eo crure, recondi-

condi-

a Æginet. VI, 119.

conditur. Cætera vero manibus ſimul, tum oſſa in diverſas partes compelluntur.

Cap. XXII.

De Talo luxato.

Talus quidem in omnes partes prolabitur. Ubi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem convertitur. Ubi huic contrarius caſus, contrarium etiam ſignum eſt. At, ſi in priorem partem prorumpit, à poſteriore latus nervus durus & intentus eſt; ſimulſque iis pes eſt. Si in poſteriorem, calx pene conditur, planta major fit. Reponitur autem is quoque per manus; prius in diverſa pede & crure diductis. Et in hoc quoque caſu diutius in lectulo perſeverandum eſt; ne is talus, qui totum corpus ſuſtinet, parum confirmatis nervis, ferendo oneri cedat, rurſuſque prorumpat. Calceamentis quoque humilioribus primo tempore utendum; ne vinctura talum ipſum lædat.

Cap. XXIII.

De Planta luxata.

Plantarum vero oſſa iiſdem modis, quibus in manibus, prodeunt; iiſdemque conduntur. Faſcia tantummodo calcem quoque debet comprehendere, ne, cum mediam plantam, imumque ejus vinciri neceſſe eſt, liber talus in medio relictus, materiam pleniorem recipiat, ideoque ſuppuret.

CAP. XXIV.

De Digitis luxatis. [a]

IN digitis nihil ultra fieri debet, quam quod in his, qui ſunt in manu, poſitum eſt. 552, 30.

CAP. XXV. [a]

De his, quæ cum vulnere loco moventur.

HÆc facienda ſunt in his caſibus, ubi ſine vulnere oſſa exciderunt: ſæpe tamen cum vulnere loco moventur. Hic vero & ingens periculum eſt, & eo gravius, quo majus membrum eſt, quove validioribus nervis aut muſculis continetur. Ideoque ab humeris, femoribuſque, metus mortis eſt; ac, ſi repoſita oſſa ſunt, ſpes nulla eſt: non repoſitis tamen, nonnullum periculum eſt. Eoque major in utroque timor eſt, quo propius vulnus articulo eſt. Nam Hippocrates [b] nihil tuto reponi poſſe, præter digitos, & plantas, & manus, dixit: atque in his quoque diligenter eſſe agendum, ne præcipitentur ægri. Quidam brachia quoque & crura repoſuerunt: &, ne cancri, diſtentioneſque nervorum orirentur (ſub quibus in ejuſmodi caſu fieri ſolet mors matura) ſanguinem ex brachio miſerunt. Verum ne digitus quidem (in quo minimum, ut malum, ſic etiam periculum eſt) reponi debet aut in inflammatione, aut poſtea, cum jam vetus res eſt. Si quoque, repoſito oſſe, nervi diſtenduntur, rurſus id protinus expellendum eſt.

Omne

a *Æginet. VI, 116.* a *Æginet. V. 121.* b *Hippocrat. Vectar. XIX. 5.*

Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neque repoſitum eſt, ſic jacere convenit, ut maxime cubantem juvat: tantum ne moveatur, neve dependeat. In omni tali morbo magnum ex longa fame præſidium eſt: deinde ex curatione eadem, quæ propoſita eſt. Ubi oſſibus fractis vulnus acceſſit, ſi nudum os eminet, impedimento ſemper futurum eſt, ideo, quod excedit, abſcindendum eſt; imponendaque ſuper arida linamenta ſunt, & medicamenta non pinguia; donec, quæ ſaltem eſſe in ejusmodi re ſanitas poteſt, veniat. nam & debilitas ſequitur, & tenuis cicatrix inducitur: quæ neceſſe eſt facile noxæ poſtea pateat.

FINIS.

BRE-

p. 93. l. 8. *Arenæ calidæ*] De remedio calentium arenarum & arundinum Auguſtus apud Suetonium c. LXXX. & Gellius XIX, VIII. *Caſaub.*

p. 95. l. 22. *Utriculi*] Vocantur ἀσκοὶ ſive φασκοὶ πνευματοί. *Conſt.*

p. 97. l. 20. *Infirmiſſimus, cibarius panis*] Joan. Cajus Tilebomenius in conjecturis ad Petronii fragment. Traguriian. pag. 92. tollit diſtinctionem, & legendum putat, *infirmiſſimus cibarius panis.*

p. 97. l. 28. *Surculorum valentiores*] Ἀκρόδρυα intelligit *Caſaub.*

p. 99. l. 16. *Elota quædam genera frumenti*] Eadem occurrunt infra 103, 16. 131, 9. & alibi paſſim. an hic cibus commune quid habet cum eo, quem vocamus Galli, *orge mondé?* namque non ex oryza ſolum, ſed ex quovis alio etiam frumenti genere paratur. *Caſaub.*

p. 99. l. 18. *Aqua madens panis*] Gall. *potage*, Caſaub. Hunc unum eundemque eſſe, quem Galenus (lib. I. c. 5. *de Alimentor. Facul.*) lotum, Plinius vero (XXII. c. 25.) panem aquaticum vocat, arbitratur Mercurialis *Variar. Lection. lib. VI. cap.* 17. qui videndus eſt.

p. 100. l. 4. *Aqua leviſſima pluviatilis*] Vide ſis Brodæi Miſcell. l. IV. c. 38.

p. 101. l. 25. *Trunculique*] Suſpicor verbum *trunculi* corruptum eſſe hoc loco, & legendum eſſe *ventriculi*, idque Pſelli autoritate, apud quem legitur de ratione victus. *Inter ea quæ crudos humores generant hoc modo: Cæterorum animalium partes, ventres, inteſtina, vulva &c.* Et apud eundem non multo poſt; inibi, inter ea quæ nutriunt multum, *& omnium* inquit *volucrum ventres.* Non tamen me fugit eſſe doctiſſimum virum, qui priorem lectionem non improbet. Unde idem trunculos opinatur eſſe edulii genus fruſtulatim conciſis carnibus conſtans. *Caſar.*

p. 102. l. 23. *Petiolis*] Id eſt, parvis pedibus, a Catone pedicini in L. de R. R. appellati. *Conſt.*

p. 105. l. 28. *Lactentia*] Leg. *lactaria* & in hac & in ſequenti proxime pagina. In hiſtoriis ſæpe *lactarios* invenias & dulciarios. *Caſaub.*

p. 110. l. 16. *Git.*] Μελάνθιον. ſic & 233, 24. *Caſaub.* Ita etiam explicat Marcellus de Medicam. C. XXII. pag. 341.

p. 25. l. 15. *Os amarum*] Modo bilioſus non ſit, nam πικρόχολος adverſatur inediæ, Hippocrat. de Victu Acutor. Galen. Meth. Med. VIII. ergo hic Celſus indiſtincte. *Conſtant.*

p. 28. l. 15. *Somnus plenus*] Integer nec abruptus ante juſtum dormiendi tempus. *Conſtant.*

p. 36. l. 21. *Qui his opportunus eſt*] *Opportunus* pro *obnoxius*. Sic p. 42. l. 1. *Corpora periculis opportuna*. 81, 10. *Opportuniores injuriæ partes*. 194, 17. *Opportuniores nervos frigori reddit*. 199. 32. *Partes opportuniores vitio jam ſævienti*. Caſaub.

p. 42. l. 20. *Ex tempeſtatibus*] *Tempeſtas* non eſt proprie nomen ſimplex τὸ τοῦ ἔτους τεταρτομόριον, ſed ὥρα, hoc eſt, ἡ ποιὰ κατάστασις. *Caſaub.*

p. 42. l. 22. *Plana*] Prorſus legendum *plena*, hoc enim & Aphor. 11. 35. ubi πάχος ἔχειν, &c. & in Prognoſt. unde & ſequentia deſumſit. *Conſtant.*

p. 43. l. 3. *Regionum ſorte*] Pro ſorte ſitus & poſituræ regionum pro climatis varietate. *Conſtant.*

p. 43. 16. *Corpus habiliſſimum*] Mediæ ſtaturæ explicat Brodæus Miſcel. l. IV. c. 19.

p. 45. l. 27. *Quam φρενῖτιν appellant*] Φρενῖτιν tum hic tum alibi apud Celſum non Phreneſis, ſed Phrenitis (ut & Hermolaus Barbarus nos admonet) legendum eſt. Quamvis apud Martialem Juvenalemq; non *Phrenitis*, *ſed* Phreneſis quoque legant. Idque tamen (ut Barbarus ſuſpicatur) ex vulgari imperitorum conſuetudine. Doctiores ſecundum Deſpauterium legunt, *Cum furor haud dubius, cum ſit manifeſta Phrenitis*. Cæſar.

p. 46. l. 26. *Glandula*] Nomen eſt hic partis, pro ejus morbo atque inflammatione Hippocrat. παρίσθμια i. tonſillæ ἀντιάδες, pro parte autem l. 4. c. 1. *Conſtant.*

p. 50. l. 20. *Sub fine*] Sub finem; ſic κρίσιν i. e. judicationem videtur appellare. *Conſtant.*

p. 55. l. 11. *Ad viſcera tranſierunt*] Lumbos & ilia i. λαγόνας vel κενεῶνας ut habet Hippocrates, & pro φρένας vel διάφραγμα, id eſt, præcordia vel ſeptum transverſum, ſubſtituit viſcera non mendacio ſed innovatione. *Conſtant.*

p. 56. l. 30. *Diutius trahere*] Sicut dicimus Galli de male ſano & affecto, *il traine tousjours*, ſi quis in eo morbo diutius traxit. mox; *autumno qui cætera anni parte traxerint, reſolvuntur*. p. 137. *ægri ſub cautioribus medicis trahebantur*, & 138. *ægros Medici diutius tractos non expediverunt*. Caſaub.

p. 57.

Cum autem videatur alterum horum, id eſt aut *apalis*, aut *mollibus* ſcholion eſſe, veriſimilius eſt Græcum ἀπαλοῖς, declarationem fuiſſe latinæ vocis *mollibus*, quæ ſequitur; quis enim unquam crederet Romanum ſcriptorem, & eum quidem purum atque elegantem in media oratione ſua Græcam vocem uſurpaſſe, &c. *Victorius Variar. Lect.* l. XXIX. c. 3. Scribonius Largus Compoſit. Medic. N. CIV. hac voce utitur: *ſecundum qua apala ova proderunt.* Ad quem locum multa congeſſit doct. J. Rhodius, qui apud Celſum *hapalis* reſtituendum putat. Cæl. Aurelian. Acut. Morb. I, 10. Marcell. de Medic. Cap. XX.

p. 201. l. 6. *Pituitam citat*] Hoc eſt, *movet*, 211, 5. vel *trahit* ut 211, 33. loquitur. admodum familiare hoc verbum Celſo. 210, 7. *humorem citare*. 297, 6. *pus citare*. 450, 16. *ſanguinem citare*. & alibi plurimis locis. *Caſaub.* *dentem citat*, 383, 8.

p. 202. l. 8. *Aliis vero vinum*] Columella de Re Ruſtica, lib XII. cap. 32. commendat ex marrubio; cap. 33. vinum ſcylliten.

p. 202. l. 12. *Ex gingivis*] Hoc mihi ſæpe evenit. *Caſaub.* Jacobo Uſſerio hæc hæmorragia erat periodica, teſte Arnoldo Bootio Obſerv. cap. 7.

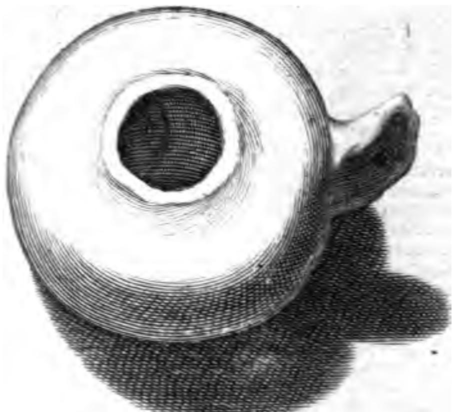
p. 207. l. 31. *Sumbruinarumque*] *Subcutiliarumque* mihi legendum videtur. Nam cujuſmodi ſint *Sumbruina aqua*, nondum apud quenquam reperi ſcriptorem idoneum & probatum: de *Subcutiliis* vero *Plinius* l. 31. c. 2. quas *in Salinis calidiſſimas* eſſe dicit, & *ſuctu quodam corpora invadere, aptiſſimas ſtomacho, nervis, univerſo corpori.* Idem & de *Cutiliis l.* 2. *c.* 97. & *l.* 31. *c.* 6. quas inibi *bituminatis, aut nitroſis bibendo utiles eſſe, atque purgationibus* tradit. De *Cutiliis* item *Vitruvius* l. 8. c. 3. ubi ſcilicet de aquæductibus tractat. *Cæſar.* Adde hic quæ habet Lilius Gyraldus Dialogiſmo X. pag. 424. Tom. 2. Facis Critic.

p. 207. l. 30. *Cutiliarum Sumbruinarumque*] Male quidam *Succutiliarum*. Ald. Manut. de Quæſt. per Epiſt. Q. I. Conſule de *lacu Cutilienſi* Merulam Coſmogr. Part. II. lib. IV. Cap. XII.

p. 213. l. 13. *Trunculorum*] *Ventriculorum* vel *tyrunculorum*. Cæſar.

p. 215. l. 12. *Venterque intentus eſt*] Ita cappadox apud Plautum in Curcul. II, 1.

genere vide ſis Thom. Bartholinum de unicornu c. XXXII. & pag. 322. & ſeqq. formam vero deſcribit clar. Smetius Antiquitatum Neomagens. pag. 80. hiſce verbis: *Cucurbitulæ ſunt æneæ aut figlinæ, æneæ tres, figlinæ ſeptem, formæ omnes rotundæ, fundo plano, tumido ventre, & in ſuperioris orbis acclivis centro os habent rotundum & patens, quod pollicem craſſiuſculum admittit. Ligula parva anguſto foramine iiſdem pro manubrio eſt.* Cujus è cimeliarchio, ut eo melius forma cucurbitularum appareat, effigiem hic apponi curavimus.

p. 91. l. 27. *Lecti fulcimentum*] Celſus accipit non pro fulcro lecti, ſed pro quovis fulcimento quod pedi lecti, ſive clinopodio ſubjicitur. Scaliger ad Manil. lib. 1. pag. 395.

J. MANARDUS,

J. PAULO CASTILIONO

S. D.

„ Alexandrum Capelinum, licet antea magna mihi „ familiaritate conjunctum, tuâ etiam cauſa benigniſ- „ ſime excepi, quantumque pro tempore valui, ſaluti „ hominis conſului: vix enim duobus diebus apud nos „ fuit. Ex eo poteris de mea valetudine intelligere. De „ Celſi vero characteribus quid ſentiam, breviter ſub- „ ſcribam. p. pondo intelligo. X vel * denarium, ſep- „ timam videlicet (ut ipſemet ſeipſum declarat) unciæ „ partem. Per notas quæ ſequuntur, denariorum nume- „ rum accipio. Atque ut hæc exemplis reddantur cla- „ riora, ubi in primo malagmate lib. v. legitur, *Æru-* „ *ginis raſæ & thuris ſingulorum* p. χII. intelligo accipien- „ dos ſingulorum, æruginis ſcilicet, & thuris binos de- „ narios. Ceræ vero & ſquammæ VIII. ſubdit enim „ XVIII. ſicubi vero in antiquioribus exemplaribus, „ jam diu videlicet excuſis, ſcribuntur duo χ. ut in ma- „ lagmate ſequente ad jecur dolens, per primum intelligo „ pondus denarii: per ſecundum, denariorum numerum, „ ut accipiamus *lachrymæ balſami denarios duos & viginti,* „ *& coſti cum reliquis, quæ ſequuntur, ſexdecim.* Simili „ modo in Andreæ malagmate ubi ſcribitur p. XXX. in- „ telligendum pondus viginti denariorum. Idem in ſimi- „ libus intelligendum, ita tamen, ut ſciamus per p. non „ ſemper ſimpliciter pondus accipiendum, ſed interpre- „ tandum pondo, hoc eſt, libram: ut in Moſci malag- „ mate, ubi ſcribitur p. II. ego duas libras intelligo: niſi „ forte in exemplari nota deſit denarii, ut ſcilicet ſit le- „ gendum p. XII. tunc enim duos denarios intelligeremus. „ Ubi vero p. IZ. octavam partem libræ: vel ſi χ deſit, „ octavam partem denarii: & pro triente, tertiam libræ „ partem. Legitur &, quandoque apud eundem Celſum

„ p. ſextantem, ubi ego intelligo ſextam libræ partem, „ binas videlicet uncias: ſicut & per beſſem, octo uncias. „ Hæc habui, alioqui in profitendi munere occupatus: „ quæ de ponderibus Celſi ſcriberem. Si quid vero adhuc „ in his deſideraveris mihi per literas ſignificato. Vale. Ex „ Ferraria, XII. Kalend. Decemb. M. D. XXXIII.

Ad cætera vero quæ in Celſo occurrunt intelligenda faciunt Sorani Epheſii verba quæ ſubjungere idcirco voluimus Cap. XXIII. & Præfatio Plinii de Re Medica.

p. 250. l. 7. *Aut cerato*] Leg. *ut cerato*, ſic enim ſæpe emplaſtra ceratis emolliuntur ut 517, 24. nec emplaſtra, ſed & aliud, ut *cervicem liquido cerato molliri* dicit, p. 520, 12. *Caſaub.*

p. 253. l. 29. *Sub authore Medo*] Forte legendum *Medio*; Plinius enim N. H. cap. IV. lib. XX. Medium quendam producit. Galenus adverſus Eraſiſtratæos cap. 2. (pag. 409. Tom. X. Ed. Chart.) Medium quoque citat, quo tamen loco legendum Μηδίας putat Menagius ad Diogen. Laertium pag. 129. B. qui, an idem ſint, an diverſi hactenus expoſitum non eſt. nos nihil certi ſtatuere poſſumus, expectantes avide Medicorum hiſtoriam à viris clariſſimis Menagio & Meibomio pollicitam, qui nodum hunc forte ſint ſoluturi.

p. 260. l. 22. *Cheacon emplaſtrum*] Legendum fortaſſis *chiacum*, ut apud *Georgium Vallam de cura oculi*; niſi malis *Coacon*, quod inter *Hippocratis* opera liber habeatur, qui inſcribitur *de Coacis prænotionibus*, unde nomen deductum videri poteſt. *Cæſar.*

p. 280. l. 19. *Athenionis*] de *Athenione* quodam, ſed non Medico (reor) habes in vita *Maximini patris & filii* apud *Julium Capitolinum*. Cæſar.

p. 286. l. 26. *pars per naturam*] Eleganter non minus quam honeſte genitales partes naturam vocavit. Sic etiam Cicero de Divination. l. II. c. 70. *Parere quædam matrona cupiens, dubitans, eſſetne prægnans, viſa eſt in quiete obſignatam habere naturam.* Sæpius Plinius aliique. Hippocrates vero ea ſignificatione uſus eſt verbo φύσις. Heſychius Ἐσχάραι, πυραὶ ἐπὶ ἐδάφυς ἀνθρακιαὶ, καὶ αἱ τῶν γυναικῶν φύσεις ἐξώςραι τετράγωνα. Hieron. epiſt. 61. *Pars corporis noſtri ſecretior* φύσις, *a nobis natura dicitur.* Uſurpaturque hæc vox tam de muliebribus quam virilibus partibus uti in commentario ad Carm. XXXVIII. Priap. videre eſt.

p. 296.

p. 296. l. 22. *Ex aqua frigida*] Videtur ex hoc loco ſibi contradicere auctor, ſiquidem l. III. c. 9. dixit frigida inimica vulneri, uti etiam docet Hippocrates Aph. v. 20. Quin mox præcipit ipſe ſaniem aqua calida removendam, quoniam calor naturæ prodeſt. Sed ſcitiſſime Celſus aquam frigidam commendat, quia ſanguinis timenda in vulneribus fluxio eſt, tranſtulitque hunc locum ex Hippocr. libr. de humid. uſu T. XI, 27. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κλεῖνον, πλὴν ὁ κόσα αἱμοῤῥαγέειν ἐλπίς. Celſus pag. 293. *Levis plaga juvatur etiam, ſi ex aqua frigida expreſſa ſpongia imponitur.* Confirmat hoc experimentum quod refert. Doct. Caſpar. Bartholinus *Exercitatione* VII. *pag.* 129. Panarol. Pentec. v. Obſ. 27.

p. 305. l. 22. *In filice*] Vera lectio: *in filicis baſtula.* De filice impacta corpori & arundine eadem habet *Marcellus de Medicam.* cap. XXXIV. & *Plinius* XXIV, XI. Caſaub.

p. 309. l. 21. *Pſylli*] Bochart. Hieroz. T. 2. l. 4. c. 19. p. 587.

p. 309. l. 21. *Pſylli*] Miramur vulgo cum legimus, eſſe, qui venenatas beſtias, & ſerpentes tuto tractent, & eorum venenum adimant. Deſinet mirari qui *Celſi* hæc legerit. Sed & *Dio* quoque *Pſyllis* aliud nihil tribuit, quam τὸ ἐκμυζᾷν. Hodie ſimilis gens vagatur per Italiam, quæ a D. Paulo originem generis ſtulte refert. *Caſaub.* De Pſyllis vide Turneb. Adverſ. XVI. 6. Ettmuller. ad Schroder. p. 184.

p. 311. l. 3. *Spumet.*] Spumare hic eſt ζυμοῦσθαι, id eſt fermentari, Galen. de Atra bile. *Conſtant.*

p. 313. l. 7. *Cum incubant*] Bochart. Hieroz. Tom. II. l. 3. cap. XI. pag. 415.

p. 319. l. 16. *Cano ſimile*] Conſtans hæc fere lectio eſt. Ronſſeus in marg. habet *ovo* vel *cavo*. Ego hactenus, quamvis locum ſanum non putem, nihil muto. Vir quidam doctus margini editionis Cæſarianæ hanc tranſpoſitionem inſcripſit. *Id ulcus inæquale eſt, ineſtque multus humor glutinoſus, cano ſimilis, odor,* &c.

p. 322. l. 19. *Chironium*] Χειρώνιον ἕλκος, quidam ita dictum putant, quod *Chirone* Medico indigeat. Idem & τηλέφιον dicitur à *Telepho*, qui huic vitio obnoxius fuit. *Caſaub.*

p. 323. l. 5. *Ex frigore hiberno ulcera*] hoc genus ulceris Græcis χίμετλον dicitur. *Heſychius* χίμετλον, inquit, τὸ ἐν χειμῶνι γενόμενον ἕλκος ὑπὸ ψύχους. Latinis autem *Pernio* dicitur. *Caſar.*

p. 335. l. 2. *Exigunt*] Editio 1497, Aldina 1528. hanc ſervant lectionem, alii tamen è codicibus malunt *adigunt*, alii *ambiunt*, minus, ut puto, recte, neque enim *radices exigere*, aut *adigere*, aut *ambire*, apud antiquos legitur, quapropter ſubſtituo vel *agunt*, vel *exſerunt*, ita enim Columella l. II. c. 10. de napis *quia non in ventrem lateſcunt, ſed tenuem radicem deorſum agunt*, & V. 6. *ac ne radices altius agant*, alibi *exſerere radicem* dixit.

p. 336. l. 21. Φλυζάκιον] Galenus Commentario *IV.* in Hippocrat. de Vict. Ration. in morb. acut. ait φλυζάκιον ſignificare φλυκταίνην, unum idemque eſſe puſtularum genus, Celſus tamen diſtinguere in duo genera videtur.

p. 338. l. 33 *Sicut de pecoribus propoſui*] Nullus dubito quin Auctor indigitat libros ſuos de *Re Ruſtica* quorum paſſim meminit Columella. An ad eos referri poſſit quod dicat lib. IV. c. 7. *Attamen ſine his ruſticos noſtros epota ex aqua trixago ſatis adjuvare dicitur*, judicent docti.

p. 340. l. 3. *Sub authore Protarcho*] Ita infra 402, 17. *ſub authore Dionyſio*. Caſaub.

p. 344. l. 8. *Ulcus durum*] Bochart. Hieroz. part. 11. l. 6. cap. 6. pag. 827.

p. 348. l. 3. *Vetumque eſt*] Eleganter hoc poſitum pro eo, quod Græci dicebant ἀγαπητὸν ἂν εἴη. *Caſaub.*

p. 350. l. 12. *Lana mollis bene carpta*] Cum *lanam carpere* dicatur de muliere *nente* ξαινούσῃ, non videtur hæc interpretatio huic Celſi loco convenire, qui de *lana* potius *carminata* eſt intelligendus. Equidem Latine dicimus, *lanam carpere*; ſed an *carptam lanam* itidem dixerint Veteres accuratiori indagatione indiget. *Caſaub.*

p. 386. l. 29. *Rhus quem Syriacum vocant*] Vide ſis de hac herba, Plinium lib. XXIV. cap. XI. Manardi Epiſtolam IV. lib. I. qua contendit voce Græca *rhus* ſcribenbendum eſſe. Rhodium in Lexico Scriboniano & Bodæum a Stapel in Theophraſti lib. III. cap. XVIII. Hiſtor. Plantar.

p. 403. l. 28. Πτερύγιον *Græci appellant*] *Reduviam* vel *rediviam* vocant Latini. *Caſaub.*

p. 411.

p. 411. l. 15. *Fortuna huc illucve diſcernit*] Lege *decernit*. Caſaub.

p. 421. l. 29. Χαλάζια] Bochart. Hieroz. Part. II. l. 5. c. 9. pag 721.

p. 424. l. 7. Ῥυάδα *Græci vocant*] *Rhyada* non *Rhypada*, ut hactenus, legendum eſt, idque partim ratione vocabuli ad rei ſignificationem alludentis, reſpondentiſque, partim quod huic lectioni *Symon Genuenſis* adſtipulari videtur, ex ſententia *Demoſthenis* cujuſdam, quem crebro ille citat, cujus & hæc verba citat, quibus *rhyada* ille ita deſcribit: *Rhyas*, inquiens, eſt *continuus lachrymæ fluor*. Quamquam dicat idem author, qualis qualis eſt, apud Celſum *rhypada* legi. Quin & huic ſententiæ meæ adſtipulari videtur *Hermolaus Barbarus* in ſuis *Corollariis*. Quid quod & apud ipſum *Galenum l.* 14. θεραπευτικῆς legitur, ubi de oculorum vitiis agit, ῥυάδεςque appellat, de quo hic diſſerit *Celſus*, oculorum vitium. *Cæſar.*

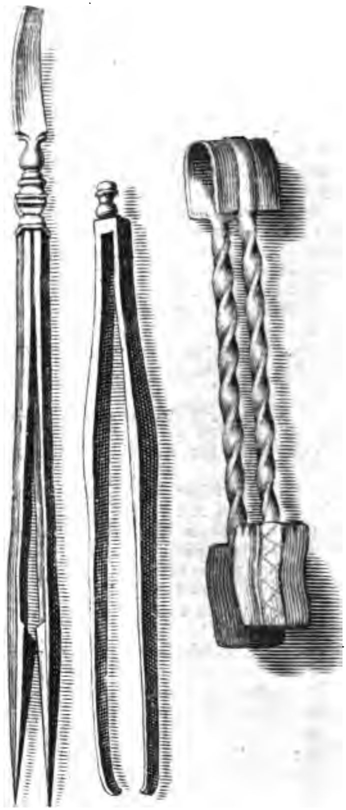
p. 455. l. 34. Quæ ἐλυτροειδὴς] Nicolaus Loënſis cum quibuſdam codicibus ἐρυθροειδὴς legendum eſſe putat, Miſcellan. l. 9. c. 7.

p. 473. l. 6. *Infibulare quoque adoleſcentulo*] Fibula hæc ſimile aliquid habet iis, quæ vocamus *Cadenats*. Mira ſunt, quæ ſuper his narrantur de Monachis Turcarum. *Caſaub.*

p. 477. l. 27. *Plaga lunata*] Vide ſis Th. Bartholinum de Unicornu cap. XXIII. pag. 194.

p. 483. l. 3. *Hapſus lanæ mollis*] *Hapſus* eſt lanæ particula molliter in globulum formata. *Floccum* dicit *Plin.* 30. 15. reperitur prætea hæc vox etiam apud *Caprum de verbis dubiis*, & in *Gloſſario Iſidori*, ubi tamen *hapſum* ἀντὶ τῦ *hapſus* ſcribendum eſſe docetur, ipſaque vox per *vellus lanæ* explicatur. *Caſaub.*

p. 483. l. 3. *Hapſus lanæ mollis*] Hapſus non eſt πίλημα (lanas coactas Latini dicunt & coactilia) inepte enim dixiſſet hapſum lanæ mollis. quod coactum molle non eſt, ſed durum. Eſt vero hapſus (παρὰ τὸ ἅπτομαι ἅψομαι) quantum lanæ uno runcinarum contactu & factu carminatores diſcriminarunt. Vulgo vocant *paumées* à palma. Ergo lanæ δράκα & quantum vola capere poſſit per hapſum

ſum intelligo. uſus eſt etiam ea voce lib. IV. Cap. VI. *Conſtant.*

p. 488. l. 27. *Quod earum naturalia*, &c. [Ἀτρήτυς vocari quos Latini *imperforatos* dicunt, unicuique notum eſt; at ampliſſimus Gisb. Cuperus in Harpocrate pag. 28, 29. noviſſimæ editionis, *Harpocratianos*, ejuſmodi homines vocatos fuiſſe eleganter ex Ptolomæo demonſtrat, quem locum etiam interpretatur Rutgerſius Variar. Lection. lib. III. c. XVIII. quo quid *concreti*, *conſertum virginal*, *obſignata natura*, ſint, exponit. de Atretis & imperforatis conſule Schenkium Obſervation. l. IV. pag. 529. & ſeqq. ubi varia exempla recenſentur; Patinum Epiſtol. Gallicar. No. 60. édit. tertiæ.

p. 489. l. 7. *Vel vulſella*] *vulſella* quæ & *volſella* dicitur, inſtrumentum fuit veteribus uſitatiſſimum, quo non modo partes tenebant aut emplaſtra, & oſſicula ex vulneribus extrahebant, ſed virgines quin & viri molliores illius ope pilos, tam è barba quam ſupercilio evellebant; unde *acum obliquam* apud Juvenal. Sat. II. ℣. 94. volſellam interpretatur Ptolom. Flavius Conjectaneor. c. 67. vide Mercerum ad Tertullian. de Pallio pag. 768. Græcis vocatur in Philoxeni Gloſſario Τριχολαβίον, *μαδιστήριον*. harum varias figuras in tyronum gratiam adpingi curavimus.

p. 491. l. 3. *Demitti debet uncus*] Mortui fœtus extractionem, uti & inſtrumenta, quibus veteres medici uſi ſunt, deſcribit Tertullianus; cujus verba libro de anima cap. XXV. hæc ſunt. *At quin & in ipſo adhuc utero infans trucidatur, neceſſaria crudelitate, quum in exitu obliquatus denegat partum, matricida, ni moriturus. Itaque & inter arma medicorum & organum eſt, quo prius pateſcere ſecreta coguntur, tortili temperamento, cum annulo cultrato, quo intus membra cæduntur anxio arbitrio, cum hebete unco, quo totum facinus extrahitur violento puerperio. Eſt etiam aneum ſpiculum, quo jugulatio ipſa dirigatur, cæco latrocinio, ἐμβρυοσφάκτην, appellant, de infanticidii officio utique viventis infantis peremptorium.*

p. 503. l. 24. *Scoptula operta*] Lego: *lata ſcapularum oſſa* 526, 6. 542, 35. 548, 22. Vid. p. 506, 23. & 171, 5. ubi diſerte dicit *ὠμοπλάτας* Græcorum Latine dici *oſſa ſcapularum*. quare iſta lectio procul dubio mendoſa eſt, cum nunquam alibi hæc vox reperiatur. *Caſaub.*

p. 515. l. 1. *Hippocrates memoria tradidit*] Locus eſt *L. V. Epidem.* Sed eum librum non eſſe genuinum Hippocratis fœtum exiſtimant eruditi. *Caſaub.*

p. 515. l. 5. *Levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt*] Vid. *Plutarchus* lib. πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ. & *Quintil. Inſt. Orat. L. M. C. III.* Caſaub.

p. 533. l. 24. *Alienatur*] ita infra p. 539, 7. *quanto facilius & alienari & occupari cancro vulnus poteſt.* Caſaub.

p. 545. l. 33. *Scorteo pulvino*] Pulvinum ſcorteum vocat Criticus προσκεφάλαιον σκύτινον ἢ δερμάτινον, *id eſt*, coriaceum. *Conſtant.*

IN-

INDEX
RERUM ET VERBORUM.

A.

ABdominis membrana interior rupta, ejusque Cheirurgia. 454
Abortit mulier, ſi gravida fuerit alvus ſine modo fuſa. 61
Abſtinentia optima. 114
Abſtinentiæ duo genera. 92
Abſtinentia tempeſtiva juvat laborantem. ibid.
Abſtinentia nimia inutilis. 23
Abſceſſuum curatio. 326. 327
Abſceſſuum Cheirurgia. 408
Abſceſſus ſub lingua curatio. 446
Acceſſionem graviorem feb. non levior ſequitur. 124
Acia. 292
Acopa. 276
Ἀκροχορδὼν. 334. 335
Ἀκροθύμιον. ibid.
Acria quænam. 120
Actio naturalis. 6
Acutus morbus quis 111. qui cognoſcatur. 113
Adoleſcentia acutis morbis patet. 43
Adoleſcentium morbi. 47
Adſtringentia. 32. 36. 107
Aduſtionis remedia. 314. 315
Αἰγίλωψ ſanatio. 426
Æger de quo ſecurus erat medicus ſæpe moritur. 57
Ægri natura noſcenda eſt. 14. 27.
Æſculapius quare in deorum numerum receptus eſt. 1
Æſtas juvenibus inimica. 46
Æſtas periculoſa eſt. 42
Æſtas ſicca ſi Aquilones habuit, & autumno imbres auſtrique ſunt, qui morbi ſubeunt. 45
Æſtate quo cibo utendum. 33
Ætas media tutiſſima. 43
Affectus mutant corpora. 11
Alarum abſceſſus raro ſecandi. 401
Alba lenia emplaſtra. 266
Alexandrinum emplaſtrum. 264
Alimentum maximum in pane. 97. 99
Ἀλίπαντα emplaſtra. 260
Ἀλωπεκία. 344
Ἄλφος. 341
Alumen Melium. 403
Alvus mala. 52
Alvus Peſtifera quæ. 56
Alvus fuſa mulieri gravidæ abortum cauſat. 61
Alvus nigra periculoſa. 76
Alvus juvenibus cita plerumque in ſenectute contrahitur. 33
Alvus fuſior in juvene melior. ibid.
Alvum quæ adſtringunt. 32. 36. 37. 107.
Alvum moventia. 32. 106
Ambroſia, antidotum. 275
Ambulatio quibus conveniat, qui-

quibus non. 298
Ammonius Alexandrinus. 406
Ammonius λιθοτόμος. 481
Ἀναστομοῦν. 243
Ἀναστόμωσις. 203
Ἀναστομωτικὰ malagmata. 257
Anatome neceſſaria. 20
Ἀγκύλαι. 257
Ἀγκυλοβλέφαρα curatio. 425
Andreas. 241. 252. 254. 554
Andron. 269. 395
Andronium medicamentum. 389
Angina. 196. curatio. ibid.
Anginâ ſubito finitâ ad pulmones malum tranſit. 64
Ani vitia. 399
Ani vitiorum Cheirurgia. 493
Ani fiſſis paſtillus. 269
Ani fiſtula. 414
Ἀνώδυνα. 278
Ἀνθηραὶ, compoſitiones. 385. 388. 389. 390. 395
Ἀντιάδες. 445
Antidotorum apparatus. 274
Ἄφθαι. 386
Apollonius Mus. 241
Apollonii duo. 406
Apollophanes. 252
Apoplexia. 177
Ἄπυρον ſulphur. 254
Aqua conſideratio. 100
Aqua frigida prodeſt capiti. 35
Aqua frigida diſtillatione, gravedine, ſtomacho laborantibus prodeſt. 36. 39
Aqua frigida ſanguini ſupprimendo. 397
Aqua inter cutem ex acuto morbo orta, raro ad ſanitatem perducitur. 74
Aqua inter cutem ſequitur ſuppreſſion. hæmorrhoid. 26
Aqua minime terribilis. 68
Aquilo quos facit morbos. 44
Arabs medicus. 254
Ἀραχνοειδὴς oculi tunica. 432
Aranei ictus curatio. 311
Archagathus. 267
Arearum duo genera. 344
Curatio. 345
Arida medicamentorum mixtura. 271
Ariſtogenes. 257
Ariſton. 258
Ars non ſtatim culpanda. 57
Ἀρσενικὸν auripigmentum. 243
Arteria. 281
Arteriæ aſperæ ſitus. 182. 183
Arteria inciſa non coit. 81
Artes excitant artificis ingenium. 13
Articulorum dolores. 237
Articulorum vulneratorum curatio. 297
ad Articulos malagma. 257. 258. 259
Aſclepiades. 143. 149. 150. 152. 163. 175. 194. 200. 204. 230. 241.
Aſclepiades invenit frictionem & geſtationem. 87
Aſclepiades nihil præcepit quod ab Hippocrate non eſt comprehenſum. 88
Aſpidum morſus. 310
Ἄσθμα. 198
Athenion. 280
Ἀθερώματα. 420
Ἀτροφία. 167. Curatio. 168

Atro-

Atrophia teſticulorum. 399
Attalum emplaſtrum. 262
Auditorii meatus compreſſionis curatio. 375
Auditus gravis curatio. ibid.
Aurium foramina & ſinus. 500
Auribus fractis medendi modus. 523
Aurium doloris curatio. 370. 371
Aurium mali odoris curatio. 372
Aurium ulceris ſordidi curatio. 374
Aurium vermes. 375
Aurium ſonitus curatio. 376. 377
Aurium morbi manum exigentes. 438
Auſter quos morbos inducat. 44
Auſtri à prima hieme ad ultimum ver ſi continuarint, quos generent. 45
Αὐτόπυρον. 97
Autoribus antiquis ſua reddenda. 88
Autumnus periculoſiſſimus eſt. 42
Autumnus ſiccus Aquilonibus perflatus quos morbos inducat. 46
Auxilium quid agat. 77
Auxilium anceps melius quam nullum. 79
Auxilium vehemens ſuccurrit vehementi malo. 84
Auxilium etiam morbis decreſcentibus neceſſarium eſt. 89

B.

Balneum quando conveniat. 93
Balneum ingreſſurus imbecillus homo quid vitare debeat. 94
Balneum vulneri parum pure res infeſtiſſima. 298
Balneum obeſt gangrænæ. 304
Barbarum emplaſtrum. 260
Βασιλικὸν *emplaſtrum.* 260
Bacula valida. 554
Boëthus. 270
Brachii oſſa. 504
Brachii perfracti medicina. 531. 536
Βρογχοκήλη *ejuſque Cheirurgia.* 447
Βυϐωνοκήλη. 459. *Curatio.* 471

C.

Καχεξίαι. 167. *Curatio.* 169
Κακοήθεις. 317. 318
Calceamenta humiliora talo luxato. 556
Calcis os. 507
Calculoſi qui dignoſcantur. 61
Calculorum diagnoſtica ſigna. 480
Calculi ex veſica ſectio. 475
ex urethra. 474
Calculi majoris in veſica fiſſio. 481
Calculorum in fœminis curatio. ibid.
Calculo expellendo paſtillus. 269
Calculo evulſo quæ facienda. 482

Calefacientia. 105. 110
Calli curatio. 542
ad Callum in articulis maligna. 259
Calor adjuvat qua frigus infeſtat. 39
Calor quid efficiat. 40. 44
Calvariæ oſſa & ſutura. 498
Calvaria fracta medela. 514
Cancer qui oriatur. 300. *Ejus ſigna.* ibid.
Cancri oris curatio. 390
Cancri in cole curatio. 396
Cancri exſecto è veſica calculo ſupervenientis ſigna & curatio. 485
Canini dentes. 501
Cantharidum aſſumptarum curatio. 313
Capillorum profluvium. 342
Caput luxatum immedicabile. 546
Capitis ſubitus dolor. 72
Capitis dolores ex vento qui fiantur. 70
Capitis doloris curatio. 188
Capitis dolor ex febre levatur. 138
Capitis dolores frictio levat. 89
Capitis tubercula. 420
Capiti fracto emplaſtrum. 261. 263
Capiti prodeſt aqua frigida. 35. 36
Capite infirmo laboranti quid agendum. 34. 35
Carbunculi curatio. 315. 316
Carbunculi in cole nati curatio. 398
Καρωτίδες *tubera.* 255
Carcinoma ubi proveniat. 317
curatio. 317
Carcinomatis leniendis maligna. 256
Cardiacus morbus 156. *ejus curatio.* 157
Cariei oſſium curatio. 508
Caro corrupta in pus vertitur 325
Carni putri continenda. 271
Carni coercendæ emplaſtrum. 265
Carnem alentia. 247
Καρῶται *nervi.* 502
Carni ſupercreſcenti exedendæ. 271. 273
Cartilagines in oſſium omnium extremis. 505
Cartilaginis narium fracta curatio. 522. *aurium.* 523
Caſtus qui febrem ſanarit. 18
Caſtus. 223. 281
Cataplaſmata calefacientia, iis, quibus calculi è veſica exſecti, noxia. 483
Cataplaſmatum recenſio. 278
Cauſa veri qua dicitur. 16
Cauſa abdita quæ. 4
Cauſæ evidentes quæ. 5
Κεφαλαία. 186. *Ejus cauſa & curatio.* 187
Κεφαλικά. 261
Ceraſtæ ictus curatio. 311. 312
Κερατοειδὴς *oculi tunica.* 432
Κηρίς. 504
Cerebri ejusve membranæ percuſſæ ſigna. 286
Κηρίον *ulcus.* 333. *Ejus duæ ſpecies.* ibid. *Curatio.* ibid.
Cervix inverſa mortem indicat. 55
Cervicis morbi. 193
Ceruſſa epota curatio. 314

Xa-

Χαλαζίων curatio. 422
Χαλκάνθον. 242
Χιασμός. 489. 516
Chiragra quibus indicatur. 59
Chiragra qua ſolvitur. 68
Chironium ulcus quale. 322
Chirurgia vetuſtiſſima medicinæ pars. 2
Cheirurgiæ præſtantia ac origo. 405
Cheirurgi officia. 406
Cherſydri ictus curatio. 312
Chonicon emplaſtrum. 260
Χοινίκιον, modiolus. 510
Cholera. 217. Curatio. 218
Χόρδαψος. 221
Χοροειδὴς oculi tunica. 432
Chryſippus. 3. 258
Cibi concoctio qui fiat. 6
Cibi varii non facilius coquuntur. 131
Cibus unde debeat incipere. 23
Cibus humidus fatigatis convenit. 26
Cibus ægro quando dandus. 114. Febricitanti. 119. ad. 27. 131. Humidus aptiſſimus. 130. Ex tenuiſſima materia. 131
Ciborum variæ proprietates. 100
Cicatrix quomodo inducatur vulneri. 300. 306
Cicutam ſi quis bibit, quomodo curari debeat. 313
Κιρσοκήλη. 458
Clavi oculorum. 431
Clavus in pedibus naſcitur. 335 Curatio. ibid.
Cleophantus. 143
Clyſteres quando conveniunt & quibus. 85. 86
Κοιλιακὸς morbus. 220. Curatio. ibid.
Cælum peſſimum quod ægrum fecit. 43
Cogitatio infirmo capite laboranti tuta non eſt. 35
Κωλικὸς morbus. 221
Colicus dolor quibus ſedatur. 37
Κωλικὸν Caſſii. 223. 224. 281
Colis inflammati tumor. 393. Ulcera. 394. Cancer. 396. Phagedæna. 397. Carbunculus. 398
Colliſum corpus qui tractetur. 254
Collyrium Achariſtum. 352. In Ani fiſtulis. 415. Andreæ. 359. Aſclepiadis. 362. Βασιλικόν. 365. Cæſarianum. 364. Cienopitæ. 362. Cleonis. 351. Cythion. 352. Διὰ κέρατος. 360. Διὰ κρόκου. 366. Διὰ λιβάνου, 357. Euelpidis. 352. 360. 361. 362. 365. Hermionis. 362. Hieraclis. 364. Μεμιγμένον. 360. Nilei. 355. Philetis. 357. Philonis. 351. Phynon. 361. Pyxinum. 362. Rhinion. 365. Smilion. 360. Sphærion. 361. Tephrion. 352. Theodoti. ibid. Trygodes. ibid.
Colubra tuto eſtur. 309
Comitialis morbus. 172. Ejus medela. 173. ſeqq.
Comitialis morbus quando ſol-

ſolvitur. 68

Communia attendi voluit Themiſon eaque tria. 15. 17

Communia & propria obſervanda. 17. 18. 19

Concoctio qui fiat non ſciunt eruditi, ſed conjectura proſequuntur. 13

Concoctio tarda qui adjuvetur. 38

Concoctio omnibus vitiis eccurrit. 39

Concubitus rarus corpus excitat, frequens ſolvit. 21. *Quis utilis. ibid. Quando convenit.* ibid.

Condita inutilia. 23

Condylomatis ani curatio. 400. 494

Conſuetudini quod contrariatur noxium eſt. 27

Contentio poſt cibum inutilis. 36

Cor muſculoſum eſt. 183

Cordis percuſſi ſigna. 285

Corporis natura noſcenda. 27. 28

Corpus quænam calefaciant. 31

Corpus quænam refrigerent. ib.

Corpus quænam humident, aut ſiccent. 31. 32

Corpus exedentia. 245. *Adurentia.* ibid.

Corpus quid impleat. 28

Corpus quid extenuet. ibid.

Corpus quæ commode exerceant. 23

Corpus integrum quo denotetur. 22

Corpus quadratum optimum. 43

Corpus gracile infirmum. ibid.

Corpus obeſum hebes. ibid.

Corporis ſemper aliqua imbecilla pars eſt. 28

Corpora affectibus mutantur. 11

Corvus, ferramentum ſcrato incidendo. 463

Coſtarum enumeratio. 503

Coſtarum fiſtula. 412

Coſtis fractis opitulandi ratio. 528

Coxarum os. 506

Coxarum dolor. 235. *Prognoſis.* 75. *Curatio.* 236

Crato. 394

Cratonis compoſitio ad aurium malum odorem. 373

Κρεμαςῆρες, *nervi.* 455

Creta figularis. 32

Crimen profeſſoris non eſt artis. 57

Κριθῆς *curatio.* 422

Cruris oſſa. 506

Crurum fractorum ſanatio. 531. 537

Κρυςαλλοειδὴς *oculi humor.* 432

Cruditatem quænam indicent. 58

Cteſiphon. 258

Cubiti oſſa. 505

Cubiti fracti curatio. 537

Cubiti luxati cheirurgia. 550

Cucurbitulæ ænea & cornea. 82. *Earum uſus præcipuus.* 83. *In morbis longis & acutis.* ibid.

Curtorum in auribus, labiis, ac naribus cheirurgia. 439

Cutem purgantia. 248

Κυνικὸς σπασμός. 189

Ejus

Ejus curatio. 190
Κορύζα. 191

D.

Δάρτος. 456
Dejectio quando conveniat. 31
Dejectio quæ bona. 68. 69
Dejectio periculoſa phthiſicis. 71
Dejectio quæ aliis. 73
Dejectio in omnibus morbis molita. 84
Dejectio quibus medicamentis. ibid.
Dejectio infirmat hominem. ibid.
Dejectio lippienti prodeſt. 69
Dejectio ſupprimitur vomitu. ibid.
Dejectionem ſubitam quid indicet. 59
Delirium cui prodeſt. 69
Denarii pondus. 249
Dentium ordo. 501
Dentium doloris varia remedia. 381
Dentium vitiatorum cheirurgia. 443
Denti exeſo remedium. 382
Deſidia & luxuria adverſæ valetudinis cauſæ. 2
Deſperatus non curandus. 283
Deſtillatio. 190. ejus curatio. 191. 192
Deſtillationes qui vitentur. 36
Dexius. 259
Διάβρωσις. 203
Διὰ δαφνίδων emplaſtrum. 263
Diæta hiemalis, verna, æſtiva, & autumnalis. 33. 34
Διάφραγμα. 183
Dies Critici. 121
Dies ſereni ſaluberrimi. 42
Digerentia malagmata. 253
Digitorum oſſa. 505
Digitorum ulcera. 403
Digitorum cohærentium & curvatorum curatio. 497
Digitorum fractorum curatio. 531. 537
Digitorum luxatorum cheirurgia. 552. 557
Diocles Caryſtius. 3. 175. 221. 418. 554
Diogenes. 265
Dionyſius. 402
Dipſadis ictus curatio. 311
Diſcutientia. 246
Diſtentio nervorum quando timenda. 62. 64
Diuretica conveniunt morſis a ſerpentibus. 310
Dolor deorſum tendens ſanabilior. 69
Dolorem qui non ſentiunt iis mens laborat. 62
ad dolorem omnem malagma. 257. 258
Dolores quinam mortem indicent. 55
Doloribus leniendis catapotia. 278
Durities teſticulorum. 398
Δύσπνοια. 198
Δυσεντερία. 224. Curatio. ibid.

E.

Ebrius qui obmutuit, qui intereat & ſervetur. 55
Ἐκτροπίου curatio. 430
Ἐλαιῶδες pus. 288. 289. 290
Ἐλαιῶδες acopum. 277
Ἐλεφαντίασις. 176

Elephantinum emplaſtrum. 266
Ἐλυτροειδὴς *tunica.* 455
Emollientia. 110
Empeirici quinam. 3
Empeirici quid ſtatuant. 8
Emplaſtrorum differentia. 249
Emplaſtrorum formula. 260
Emplaſtra, quæ calvariæ cauſa componuntur. 517
Emplaſtrum Barbarum. 260
Ἐμπροσθότονος. 193. *curatio.* 194
Ἔναιμα *Emplaſtrum.* 260
Ἐγκανθίδες *medicatio.* 425
Ἔγχριστα. 277
Ἐνναφάρμακον. *emplaſtrum.* 272. 484
Ἐντεροκήλη. 456. *curatio.* 464
Ἔφηλις. 345. *ejus curatio.* 346
Ephesium emplaſtrum. 266
Ἐπινυκτίς. 336
Epilepſia. 172
Ἐπιπλοκήλη. 456. *curatio.* 467
Epirotes Philippus. 161
Ἐπισπαστικὸν *malagma.* 250
Ἐπισπαστικὰ *emplaſtra.* 263
Eraſiſtratus. 204. 219. 222. 240. 241. 394
Ἕρπης. 319
Eruditi imbecilles. 21
Eryſipelas periculum adfert ſi circa cervicem aut caput conſtitit. 301. *quomodo curandum.* 302
Euelpiſtus Phlegetis F. 406
Evocantia & educentia. 247
Euthycleus. 257
Ἐξανθήματα. 336
Excitare caput, pro attollere. 517
Exercitatio cibum antecedere debet. 23
Exercitatio implet corpus. 28
Exercitationis finis ſudor aut laſſitudo. 23
Experientia plurimum ad medelam confert. 13
Experimenta ſunt neceſſaria. 5. *initia medicinæ.* 9
Experiri quomodo oporteat. 112
ad Extrahendam materiam malagma. 250
Exulceratio ſtomachi. 205
Exuſto in ſole quid agendum. 27

F.

F*Aber quidam machinamentorum ad extendendum femur luxatum repertor.* 554
Faciei contuſæ malagma. 256
Fames. 24
Famem qui ferant facilius, qui difficulter. 19
Faſcia quæ & qualis requiratur. 294. *æſtate, hieme.* ibid.
Faſciæ ſex ad oſſa fracta. 533
Fatigatio animi inutilis poſt cibum. 36
Fatigatis quid agendum. 25 26
Fatigatis inutilis frigida potio. 26
Fatigatis ex ambulatione quid agendum. 27
Faucium morbi. 196
Faucium exulceratio. 199
ad Favum malagma. 255
Febris quid ſecundum Eraſiſtratum. 16
Febrium genera. 115

Ejus curatio. 190
Κορύζα. 191

D.

Δάρτος. 456
Dejectio quando conveniat. 31
Dejectio quæ bona. 68. 69
Dejectio periculoſa phthiſicis. 71
Dejectio quæ aliis. 73
Dejectio in omnibus morbis molita. 84
Dejectio quibus medicamentis. ibid.
Dejectio infirmat hominem. ibid.
Dejectio lippienti prodeſt. 69
Dejectio ſupprimitur vomitu. ibid.
Dejectionem ſubitam quid indicet. 59
Delirium cui prodeſt. 69
Denarii pondus. 249
Dentium ordo. 501
Dentium doloris varia remedia. 381
Dentium vitiatorum cheirurgia. 443
Denti exeſo remedium. 382
Deſidia & luxuria adverſæ valetudinis cauſæ. 2
Deſperatus non curandus. 283
Deſtillatio. 190. *ejus curatio.* 191. 192
Deſtillationes qui vitentur. 36
Dexius. 259
Διάβρωσις. 203
Διὰ δαφνίδων *emplaſtrum.* 263
Diæta hiemalis, verna, æſtiva, & autumnalis. 33. 34
Διάφραγμα. 183
Dies Critici. 121
Dies ſereni ſaluberrimi. 42
Digerentia malagmata. 253
Digitorum oſſa. 505
Digitorum ulcera. 403
Digitorum cohærentium & curvatorum curatio. 497
Digitorum fractorum curatio. 531. 537
Digitorum luxatorum cheirurgia. 552. 557
Diocles Caryſtius. 3. 175. 221. 418. 554
Diogenes. 265
Dionyſius. 402
Dipſadis ictus curatio. 311
Diſcutientia. 246
Diſtentio nervorum quando timenda. 62. 64
Diuretica conveniunt morſis a ſerpentibus. 310
Dolor deorſum tendens ſanabilior. 69
Dolorem qui non ſentiunt iis mens laborat. 62
ad dolorem omnem malagma. 257. 258
Dolores quinam mortem indicent. 55
Doloribus leniendis catapotia. 278
Durities teſticulorum. 398
Δύσπνοια. 198
Δυσεντερία. 224. *Curatio.* ibid.

E.

Ebrius qui obmutuit, qui intereat & ſervetur. 55
Ἐκτρόπιον *curatio.* 430
Ἐλαιῶδες *pus.* 288. 289. 290
Ἐλαιῶδες *acopum.* 277
Ἐλεφαντίασις. 176

Γάγγραινα. 301. *In quibus partibus ſit, & difficile ſanatur.* 301. *Ejus curatio.* 303. *corrupti corporis eſt.* 304
Gangrænæ ſectio. 497
Gargarizationes. 274
Gemini dentes. 501
Genu luxati cheirurgia. 555
Genuum dolor. 237
Genua contracta mortem indicant. 54
Geſtatio in lethargo prodeſt. 159
Geſtationem invenit Aſclepiades. 87. *Et quibus conveniat morbis.* 90. 91. *Genera ejus varia.* 91
Gingivarum marceſcentium curatio. 443
Gingivarum tubercula. 387 *Ulcera.* 388
Glandis nuda contectio. 471
Glandis contecta apertio. 472
Glandium plumbearum extractio. 418
Glandula in cervicibus. 518
Gorgias. 406. 448
Græcorum in nominandis abſque circuitu partibus obſcœnis impudentia. 392
Γραφίσκον Διοκλέυς. 418
Gravedo. 190. *Ejus curatio.* 191. 192. 193
Gravedines qui vitentur. 36

H.

H*Æmorrhoidis ictus curatio.* 311
Αἱμοῤῥοΐδες *earumque curatio.* 401
Hæmorrhoidum ſuppreſſionem quæ ſequantur. 62
Hæmorrhoidum cheirurgia. 494
Hami retuſi. 436
Hapſus lanæ mollis. 483
Hapſus lanæ ſulphurata. 210
Hecatæus. 264
Hedera bacca dentem findit. 383
Hepatis morbi. 213
Hepatis vulnerati ſigna. 286
Ἡπατικὸς *morbus.* 213. *Curatio.* 214
Heraclides Tarentinus. 145. 280. 426. 554
Heras. 273
Hernia. 456. *Curatio.* 460
Heron. 448
Herones duo. 406
Herophilus. 3. 241. 432
Hiems ſicca ſi ſeptentrionales ventos habeat, ver pluvias exhibeat qui morbi ſubeant. 45
Hiems ſalubris eſt. 42
Hiems ſenibus inimica. 46
Hieme quid & quomodo eſſe conveniat. 33
Hippocrates. 227. 327. 405. 547. 549. 554. 557
Hippocrates omnia præſagivit. 41
Hippocrates à ſuturis deceptus. 515
Hirundinis pullus anginæ remedium. 197
Ὠμοπλάται. 503
Horror quid. 116
Horror à bilioſis. 141
Horroris in febr. curatio. ibid.

Febrium quartanæ ſimpliciores ſunt. ibid.
Tertianarum duo genera. 116
Febrium quotidianarum varia genera. ibid.
Febris præſentis ſigna pulſus & calor. 129. *Alia.* 130
Febriculam inſtantem quid indicet. 59
Febris nulla inordinata. 117
Febris à cubito in poſteriora delapſo mota. 550
Febris ardens horrore ſanatur. 70. 71
Febris ſubito finita revertitur. 60
Febris acuta periculoſa. 52
Febres malæ. 51. 52
Febris quæ mala vulneri. 296
Febris peſtilentis curatio. 133. 134
Febris ardentis. ibid.
Febris ſæpe prodeſt. 70
Febres longæ abſceſſus, & articulorum dolores indicant. 64
Feminarum naturalia clauſa quî aperiantur. 488. 489
Femoris luxati cheirurgia. 553
Femorum fractorum curatio. 531. 537
Feminum oſſa. 506
Fibulas adoleſcentibus applicandi ratio. 473
Firmus pro ſano. 21
Fiſtularum genera plura. 328. *Quomodo dignoſcuntur.* 329. 330. *Simplicium curatio.* 330. *Calloſarum.* 331. *duplicium ſeu multiplicium.* 332
Fiſtularum cheirurgia. 412
Flatus excitantia. 104
Feminarum calculi. 481
Fœtus imbecillitas quî cognoſcatur. 62
Fœtus ſanitas. ibid.
Fœtus mortui eductio. 489
Fomenta calida quæ ſint. 95
Fortuna non præſtat arte in morbo. 111
Fortuna in ſanandis morbis potentia. 405
Fricatio convenit partibus longe à vulneribus diſſitis. 298
Fricationis utilitas. 194
Frictionem aliis auxiliis prætulit Aſclepiades. 87
Frictio corpus durat, mollit, minuit, implet. 88. *Longa obeſt.* 89. *Quando adhibenda.* 89. *ejus numerus præſcribi non poteſt.* 90
Frigus quid in febre. 116
Frigus quibus inimicum. 39
Quid efficiat. 39. 40
Frigoris in febrib. curatio. 140
Frontis fractura cicatricem difficulter recipiens. 521
Fungi in ano vel vulva curatio. 403
Fungos inutiles ſi quis aſſumſerit. 314
Furunculus 324. *ejus curatio.* 324. 325
Furoris ſigna. 63. 64

G.

GRæca litera γ ferramenti ad diducendam carnem comparati modulus. 417
Gallinaceus pullus divisus impoſitur morſui ſerpentium. 310
Γάγγλια, *eorumque cheirurgia.* 420

L.

ARima in cranio facienda modulus. 518
Labor firmat corpus. 20
Labor vitandus ſi inedia futura eſt. 24
Laborem qui facile ferant. 25
Laboris mutatio levat laſſitudinem. 26
Labrorum curtorum Cheirurgia. 439
Labrorum fiſſorum curatio. 447
Lac convenit phthiſicis. 170. Veneno eſt in capitis doloribus, & acutis febribus. ibid.
Lac in mammis, quibus menſes deficiunt. 76
Lac è mammis profluens fœtum imbecillum notat. 62
Lævantia. 247
Laganum iis, quibus maxilla perfracta eſt, comedendum. 526
Λαγωφθάλμου ſanatio. 430
Lapillus, palea, & ſ. quomodo ex aure extrahantur. 378
Laſſitudinem levat laboris mutatio. 26
Laterum dolores. 209
Lateris dolor quando exſpectandus. 62. Finitur. 67
Lateris doloribus catapotium. 280
ad Laterum dolorem malagma. 252
Latinorum à fœdioribus verbis abſtinentia. 392
Lavatio calida pueris & ſenibus apta eſt. 92
Lectio clara nocet capite laborantibus. 35
Lectio promovet concoctionem. 38
Λημνίσκος. 489
Lenia quænam. 102
Lenia emplaſtra. 267
Lenticularum ſpecies. 345
Λειχὴν. 513
Lethargus. 158. Curatio. 159
Λευκὰ emplaſtra. 266
Λεύκη. 341
Leucophlegmatia curatio. 164
Lien. 183
Lienes magni quos cauſent morbos. 62
Lienoſis mala tormina. 74
ad Lienem malagma. 251
Lienis morb. 215. Curatio. ibid.
Lienis icti ſigna. 286
Linguæ ulcera. 387
Linguæ reſolutio. 190
Lingua cum ſubjecta parte juncta Cheirurgia. 446
Λιπαρὰ emplaſtra. 267
Lippitudo arida. 364
Lippitudo quibus indicetur. 60
Lippitudinis levioris nota. 347
Lippientis diæta. 349
Λιθοτόμος. 481
Liveri faciei malagma. 256
Longus morbus quis. 111. Acuto par. 112. Qui cognoſcatur. 113
Lucubratio quando conveniat. 22

Lumbrici lati, teretes. 227.
Curatio. ibid.
Lunata plaga. 524
Lycium. 524. 529
Lyſias. 251

M.

MAchaon Æſculapii filius. 1. *Vulneribus auxilium attulit.* 2
Macor inſuetus malum denotat. 48
Mala immobiles. 501
Malagmatum differentia. 249
Malagmatum varia formula. 250
Manuum oſſa. 505
Manuum cum pedibus ſimilitudo. 507
Manuum dolores. 237
Manus luxata Cheirurgia. 551
Materia imbecilliſſima quænam. 97
Materia media. 98
Materia valentiſſima. 98. 99. 100
Maxillæ partes. 501
Maxillares dentes. ibid.
Maxilla fracta Cheirurgia. 525
Maxilla luxata Cheirur. 545
Medicina ſanitatem promittit. 1
Medicina ubique eſt. ibid.
Medicina apud Græcos magis exculta. ibid.
Medicina ſcientiæ ſapientiæ pars. 2. *Quando in* III. *partes diviſa.* 3
Medicinam mutavit Aſclepiades. ibid.
Medicina ab experimentis deducta. 9
Medicina debet eſſe rationalis. 20
Medicinæ genera differunt pro natura loci. 8
Medicina perpetua præcepta non habet. 17
Medicina prior inventa, dein ratio quæſita. 9
Medicina nihil proficit repugnante natura. 112
Medicina eſt ars conjecturalis. 13. 57
Medicina quæ fides eſt. ibid.
Medici primi Philoſophi. 2
Medicus expertus optimus. 11
Medicus rationalis. 17
Medicus Empiricus. ibid.
Medici officium juxta Aſclepiadem. 117
Medicus non dies ſed febris acceſſiones numerare debet. 121
Medicus qui pulſum explorabit. 129
Medicus quo loco ſedebit. 130
Medicus amicus utilior extraneo. 19
Medico parum proficienti quando ignoſcendum. 112
Medicamenta à diis petita. 2
Medicamenta non omnibus proſunt. 57. 112
Medicamentorum uſus ab Aſclepiade ſublatus. 241
Medulla in ſpina diſciſſa ſigna. 287
Medus. 253
Meges. 406. 408. 426. 448. 479. 555

Μίλας. 341
Μελίκηρα ſaniei ſpecies. 288
Mala 289
Μελικηρίδες. 255. *Curatio.* 420
Membrana calvariam cingens ſcalpro non laceranda. 516
Membranæ cerebrum ſuccingentis inflammatio quomodo tractanda. 520
Membrum ictum certa ratione collocari debet. 298
Membri reſoluti prognoſis. 75
Menemachus. 382
Μηνιγγοφύλαξ. 512
Menophili compoſitio ad aurium malum odorem. 373
Menſtrua ſuppreſſa capitis dolores acerbos indicant. 59
Mentum, maxillæ ima pars. 501
Methodici. 15
Metrodorus. 161
Micon. 254. 257
Miſcendi ratio. 248
Mithridates. 276
Modioli deſcriptio. 510
Mollientia. 247
Mollientia malagmata. 253
Morbi ad deor. iram relati. 2
Morbi novi incidunt. 5. 13
Morbi remediis curantur. 10. 11
Morborum IV. genera. 111
Morborum cognitio neceſſaria. 4. 5.
Morbi increſcentis ſigna. 113
Morbi vernales. 43
Morbi æſtivi. ibid.
Morbi autumnales. 44
Morbi hiemales. 45
Morborum initia famem ſitimque deſiderant. 92
Morbus qui acutus, qui longus. 111. *Quomodo dignoſcitur.* 113
Morborum acutorum notæ fallaces ſunt. 57
Morbus Comitialis poſt annum. 25. *ortus difficile finitur.* 73
Morbus inteſtini tenuioris ex urinæ difficultate intra 7. diem occidit. 74
Mortis inſtantis ſigna. 54. 55
Mortis certa ſigna negavit Democritus. 57
Morſus feræ habent virus quoddam. 307
ad Morſus emplaſtra. 265
Morſus canis rabidi curatio. 307
Morſus ſerpentium quomodo curentur. 309
Morſus Aſpidis curatio. 310
Moſchus. 253
Motus in dolore peſtifer. 545
Mulier gravida abortit, ſi mamma emacuere. 76
Mulier gravida acuto morbo facile conſumitur. 55
Mulier ex partu vehementibus doloribus preſſa in periculo mortis eſt. 74
Muſculus læſus præcidendus. 291
Mutatio ſubitanea noxia. 25
Μυδρίασις. 368. *Ejus curatio.* ibid.
Μυρμήκιον. 335
Μυροβάλανοι. 216. 251

Na-

Lumbrici lati, teretes. 227.
Curatio. ibid.
Lunata plaga. 524
Lycium. 524. 529
Lyſias. 251

M.

MAchaon Æſculapii filius. 1. *Vulneribus auxilium attulit.* 2
Macor inſuetus malum denotat. 48
Malæ immobiles. 501
Malagmatum differentia. 249
Malagmatum varia formula. 250
Manuum oſſa. 505
Manuum cum pedibus ſimilitudo. 507
Manuum dolores. 237
Manus luxata Cheirurgia. 551
Materia imbecilliſſima quænam. 97
Materia media. 98
Materia valentiſſima. 98. 99. 100
Maxillæ partes. 501
Maxillares dentes. ibid.
Maxilla fracta Cheirurgia. 525
Maxilla luxata Cheirur. 545
Medicina ſanitatem promittit. 1
Medicina ubique eſt. ibid.
Medicina apud Græcos magis exculta. ibid.
Medicinæ ſcientia ſapientiæ pars. 2. *Quando in* III. *partes diviſa.* 3
Medicinam mutavit Aſclepiades. ibid.
Medicina ab experimentis deducta. 9
Medicina debet eſſe rationalis. 20
Medicinæ genera differunt pro natura loci. 8
Medicina perpetua præcepta vix habet. 17
Medicina prior inventa, dein ratio quæſita. 9
Medicina nihil proficit repugnante natura. 112
Medicina eſt ars conjecturalis. 13. 57
Medicinæ quæ fides eſt. ibid.
Medici primi Philoſophi. 2
Medicus expertus optimus. 11
Medicus rationalis. 17
Medicus Empiricus. ibid.
Medici officium juxta Aſclepiadem. 117
Medicus non dies ſed febris acceſſiones numerare debet. 121
Medicus qui pulſum explorabit. 129
Medicus quo loco ſedebit. 130
Medicus amicus utilior extraneo. 19
Medico parum proficienti quando ignoſcendum. 112
Medicamenta à diis petita. 2
Medicamenta non omnibus proſunt. 57. 112
Medicamentorum uſus ab Aſclepiade ſublatus. 241
Medulla in ſpina diſciſſa ſigna. 287
Medus. 253
Meges. 406. 408. 426. 448. 479. 555

Mi-

Oculorum pituitâ Cheirurgia. 435
Oleum bibendum qui venenum hauſit. 313
Omentum. 185
Omenti a vulnere corrupti exciſio. 453
Ὄφιασις. 345
Ὀπισθότονος. 193. *Curatio.* 194
Ὀρθόπνοια. 198
Oricularius Clyſter. 483. 487
Oricularium ſpecillum. 495
Os aqua frigida fovendum. 22
Quibus. 36
Oris reſolutio alvo cita finitur. 69
Oris vitia quæ Cheirurgum poſtulant. 443
Oris Cancer. 390
Oris ulcerum curatio. 385
Oſſium poſitus & figura. 498
Os pectoris. 503
Oſſium vitiatorum ſigna & curatio. 507. 525. 528
Oſſium fractorum differentia. 524
Oſſium luxatorum Cheirurgia. 542
Oſſibus reſolvendis emplaſtrum. 265
ad Oſſa & nervos malagma. 257
Ὄσχεον, *ſcrotum.* 456
Ozænæ curatio. 379. *Cheirurgia.* 442

P.

PAlma luxata Cheirurgia. 552
Palmula. 24
Palpebrarum pili oculum irritantes. 427
Panthenus. 253
ad Panum malagma. 255
Papularum duo genera. 340
Curatio. ibid.
Παρακολλητικὸν *emplaſtrum.* 261
Παράλυσις. 178
Παράσυναγχη. 196
Παρωτίδες. 255. 391
ad Parotidas malagma. 255. 258
Partes aliter homine mortuo apparent, aliter vivo. 11
Parti laboranti primum ſuccurrendum. 28
Partium extremarum frigus quando mortem indicat. 55. 96
ex Partu laborantibus cataplaſmum. 281
Παρουλίδες. 387
Paſtillorum differentia. 249
Paſtillorum formula. 268
Patella, os. 506
Pecten, os. ibid.
Pedes cum digitis & unguibus in gravi morbo nigreſcunt. 66
Pedum cum manibus ſimilitudo. 507
Pedum dolores. 237
Pedum doloribus malagma. 259
Pediculi palpebrarum. 358
Πεπλυμένον *ceratum.* 250
in Præcipiti periculo multa recte fiunt alias omittenda. 150
Περιπνευμονία. 211. *Curatio.* 212
Περιτόναιον. 186. 417
Πε-

Πεσσοί. 270
Peſtilentia occupato quid obſervandum. 40. 41
Petron. 137
Φαγέδαινα *in cole orta.* 397
Phalangii ictus curatio. 312
Φακία. 345
Philocrates. 264
Philotas. 261
Philotimus. 554
Philoxenus. 405
Φίμωσις *ejuſque Cheirurgia.* 472
Φλύκταιναι ἰχχώδεις. 336
Φλυζάκιον. *ibid.*
Phrenitis. 148. *Ejus plura genera.* 149. *Cura.* 150 *ſeqq.*
Phrenitici in tenebris habiti. 149. *In luce.* *ibid.*
Φθειρίασις. 358
Φθίσις. 167. *Curatio.* 169
Phthiſicis alvus cita vitanda. 171. *Vomitus frequens pernicioſus.* *ibid.*
Phthiſis adoleſcentibus oritur. 71
Φύγεθλον, *panus oriens.* 255. 325
Φύματα. 70. 254. 325. 396
ad Phymata malagma. 254. 255. 256. 258
Pituitam craſſiorem qua faciunt. 103
Pituita oculorum Cheirurgia. 435
Plaga levis aqua frigida curatur. 293
Planta luxata Cheirurgia. 556
Πλευριτικὸς *morbus.* 209. *Curatio.* *ibid.*
Podagra quibus indicatur. 59
Podagra qua ſolvitur. 68
ad Podagras calidas malagma. 250
Podalirius Æſculapii filius. 1 *Vulneribus auxilium attulit.* 2
Polyarchus. 253. 529
Polyidas. 268
Polypus narium ſtrangulat hominem. 380. *Curatio.* *ibid.* 441
ex Pomis medicamenta. 230. 231
Ponderum ratio. 249
Porrigo 343. *Ejus curatio.* *ibid.*
Poſca frigida. 208
Potio frigida ſudanti pernicioſiſſima. 26
Potio fatigatis inutilis. *ibid.*
Potio febricitantibus quando danda. 127. 128
Procidentia ani vel vulvæ curatio. 402
Proprium eſt aliquid loci, temporis. 18
Proprietates rerum quare noſcenda. 96
Πρόπτωσις. 355
Proſtatibus. 255. 554
Prurigo. 75
Pſoricum quid ſit. 366
Pſylli audaces potius quam periti. 309
Πτερύγιον. 467
Πτερυγίου *medicatio.* 423
Ptolemæus Rex. 275
Ptolemæus Cheirurgus. 373
Pueri vere optime valent. 46
Puerorum morbi. *ibid.*

Pueri non curantur ut viri. 134
Pulmo. 183
Pulmonis morbi. 211
Pulmonis morbi bonum ſignum. 66
Pulmonis icti ſigna. 285
Pulſus venarum res fallaciſſima. 129. *Quibus concitatur. ibid. Non ſtatim explorandus.* 129
Purgantia ſtomachum lædunt. 84
Purgationes expulit Aſclepiades. 29. 118
Purgationes quæ pernicioſæ. 29. 31
Puris natura. 288
Puris ſigna. 289
Puris ſputum ſuppreſſum malum eſt. 72
Pus concoquentia & moventia. 243
Puri movendo emplaſtrum. 262. 263. 264
Puſtularum varia genera 336
Πυλωρός. 184
Πυρίτης *lapis.* 255

Q.

Quartana æſtiva brevis, autumnalis longa. 76
Quartana curatio. 144
Quartana neminem jugulat. 146
Quartana mutatur in quotidianam. ibid.
Quartana duplicis curatio. ibid.
Quartana vetus raro niſi vere ſolvitur. 147
Quartana facile revertitur. ib.
Quæſtus ex populo major. 120
Quies optima. 114
Quieſcere poſt cibum oportet. 37
Quotidiana curatio. 143

R.

Rabioſi canis morſus. 307
Ramicis Cheirurgia. 468. 471
Refectio convaleſcentium à morbo. 240
Refrigerantia. 105
Regius morbus. 175
Remedia explorata adhibenda. 8
Remediis contrariis ſæpe ægri curantur. 137
Renes. 183
Renum vitia quibus indicantur. 60. 61
Renum morbi. 216. *Curatio.* 217
Renum percuſſorum ſigna. 286
Reprimentia. 109
Reſolventia malagmata. 253
Ῥαγάδια *eorumque curatio.* 399
Ῥηγμοχασμός. 203
Rigor quando timendus. 62
Ῥίζαγρα *forceps.* 445
Ῥυάς. 424
Ῥυπώδης *emplaſtrum.* 264. 399. 424
Rhus Syriacus. 386
Rubrum emplaſtrum. 266
Rufum emplaſtrum. 261

S.

Sacer ignis. 320. *Ejus duæ ſpecies. ibid. Curatio.* 321. 322
Sagittarum eductio. 417

Sanguis bonus & malus qui. 289

Sanguis unde caleſcit & refrigeſcit. 194

Sanguinis color attendendus. 82

Sanguis crudo non mittendus. 79

Sanguis quando mittendus. 79. 80. Quando ſiſtendus. 82

Sanguinem vomere peſtiferum eſt. 56

Sanguinis ſputum. 202

Sanguis ſpumans excretus pulmonis vitium denotat. 61

Sanguini evocando peſſus. 270

Sanguinis in veſica, evulſo calculo, concreti ſigna & curatio. 483

Sanguis ex vulneribus exiens. 288

Sanguis in ventrem confluxus in pus convertitur. 62

Sanguinis profluvium quodnam malum. 76

Sanguinis profluvium quid indicet. 58

Sanguinem ſupprimentia. 242

Sanguini ſupprimendo malagma. 256

Sanguinis profuſio qui curetur. 290

Sanguis evulſo calculo quomodo ſiſtendus. 482

Sanguinis ex membrana cerebri profluvio coercendo. 273

Sanguis jugulati gladiatoris epilepſia medetur. 174

Sanguiſuga ſi epota ſit quid agendum. 314

Saniei natura. 288

Sanies mala. 289

Sanitas quando ſuſpecta. 48

Sanus homo quid agere debeat. 20

Σαρκοκήλη. 459. Curatio. 470

Σαρκόφαγος lapis. 239

Satietas nimia nunquam utilis. 23. ex nimia fame. 24

Scabies. 338. Ejus curatio. ibid.

Scala gallinaria. 549

Scalper exciſorius. 511

Scapularum oſſa. 503

Σχιστὸν alumen. 242

Σκωρία μολίβδου. 247. 267

Scroti inciſio. 462

Scutula operta. 503

Sectio corporum neceſſaria. 7

Secunda menſa. 24

Secundæ, velamentum infantis. 492

Secundinis expellendis catapotium. 281

Securus eſt aliquis in his quæ ſæpe ſine periculo evaſit. 49

Seminis profuſio. 235

Senes æſtate optime valent. 46

Senectus longis morbis patet. 43

Senum morbi. 47

Senes cancro, theriomate facile corripiuntur. 319. Sacro igne. 321

Septi tranſverſi percuſſi nota. 288

Septi tranſverſi fiſtula. 412

Σηπτικὰ emplaſtra. 265

Σηπτικὰ medicamenta. 467

Serpentium jejunorum ictus jejuno maxime nocent. 313

Serpentium morſus quomodo curantur. 309
Serpentium Italorum ictus curatio. 317. 318
Sextantis pondus. 249
Siccitas quos morbos generat. 45
Signa ægrotantium bona. 49
Signa mala. 50
Signa longa valetudinis. 58
Singultus ſternutamento finitur. 69. 76
Singultus frequens hepar inflammatum denotat. 62
Smaragdinum emplaſtrum. 261
Somnus qui malus. 51
Somnus utilis phreniticis. 151
Somnifera. 108
Sonitus ventris bonum ſignum. 50
Somno arceſſendo catapotia. 278. 279. 280
Soſagoras. 258
Soſtratus. 406. 413. 448
Spatha lignea humero reponendo. 548
Specillum oricularium. 495
Specilli in explorandis calvariæ vitiis uſus. 511. 514
Spes interdum fruſtratur. 57
Σφραγὶς paſtillus. 268
Spinæ deſcriptio. 501
Spina luxata inſanabilis. 547
Spina fracta. 531
Spirandi difficultas. 198. *Curatio.* ibid.
Sputum quodnam malum. 70
Sputum quodnam mortem indicat. 56
Sputum ſanguinis. 202. *Curatio.* 203
Statura longa decora. 43
Σταφυλώμαλα curatio. 431
Στεατώματα. 420
Sternutamentum bonum. 49
Sternutamentum ſingultum finit. 69. *Difficile parturienti prodeſt.* 69
Sternutamentum bonum lethargicis. 158
ad Sternutamenta excitanda. 274
Stomachus. 182. 184
Stomachi cum veſica conſortium. 486
Stomachum infirmum quæ indicent. 38
Stomachi morbi. 205. *Curatio.* ibid.
Stomacho quæ idonea. 103. *Quæ aliena.* 104
Stomacho laborantibus quæ agenda. 38
Stomachi percuſſi ſigna. 287
Struma quæ. 323. *Fatigant medicos.* ibid. *pleruṁque reſurgunt.* ibid. *Naſcuntur in cervice, aliis, &c.* 324. *earum curatio.* 324
ad Strumas malagmata. 254. 255. 258
Succi boni quinam. 101
Succi mali quinam. 101. 102
Sudor duobus modis elicitur. 93
Sudatio nervorum vitia curat. ibid. *Quando conducit.* ibid. *Febricitanti qui detergendus.* 130

Sudor

Sanguis bonus & malus qui. 289
Sanguis unde caleſcit & refrigeſcit. 194
Sanguinis color attendendus. 82
Sanguis crudo non mittendus. 79
Sanguis quando mittendus. 79. 80. *Quando ſiſtendus.* 82
Sanguinem vomere peſtiferum eſt. 56
Sanguinis ſputum. 202
Sanguis ſpumans excretus pulmonis vitium denotat. 61
Sanguini evocando peſſus. 270
Sanguinis in veſica, evulſo calculo, concreti ſigna & curatio. 483
Sanguis ex vulneribus exiens. 288
Sanguis in ventrem confluxus in pus convertitur. 62
Sanguinis profluvium quodnam malum. 76
Sanguinis profluvium quid indicet. 58
Sanguinem ſupprimentia. 242
Sanguini ſupprimendo malagma. 256
Sanguinis profuſio qui curetur. 290
Sanguis evulſo calculo quomodo ſiſtendus. 482
Sanguinis ex membrana cerebri profluvio coërcendo. 273
Sanguis jugulati gladiatoris epilepſiæ medetur. 174
Sanguiſuga ſi epota ſit quid agendum. 314
Saniei natura. 288
Sanies mala. 289
Sanitas quando ſuſpecta. 48
Sanus homo quid agere debeat. 20
Σαρκοκόλλη. 459. *Curatio.* 470
Σαρκόφαγος *lapis.* 239
Satietas nimia nunquam utilis. 23. *ex nimia fame.* 24
Scabies. 338. *Ejus curatio.* *ibid.*
Scala gallinaria. 549
Scalper exciſorius. 511
Scapularum oſſa. 503
Σχιστὸν *alumen.* 242
Σκωρία μολύβδου. 247. 267
Scroti inciſio. 462
Scutula operta. 503
Sectio corporum neceſſaria. 7
Secunda menſa. 24
Secundæ, velamentum infantis. 492
Secundinis expellendis catapotium. 281
Securus eſt aliquis in his quæ ſæpe ſine periculo evaſit. 49
Seminis profuſio. 235
Senes æſtate optime valent. 46
Senectus longis morbis patet. 43
Senum morbi. 47
Senes cancro, theriomate facile corripiuntur. 319. *Sacro igne.* 321
Septi tranſverſi percuſſi nota. 288
Septi tranſverſi fiſtula. 412
Σηπτικὰ *emplaſtra.* 265
Σηπτικὰ *medicamenta.* 467
Serpentium jejunorum ictus jejuno maxime nocent. 313

gravem tutus non eſt. 24
Τροχίσκοι, paſtilli. 249
Tryphon pater. 406
Tubercula capitis. 420
Tubercula gingivarum. 387
Tubercula ex callo orta difficile ſanantur articuloſis. 73
Tumorum per ſe ortorum medicatio. 407
Tumoris teſticulorum curatio. 399
Tunica oculorum. 432
Tunica abſceſſus involvens. 408
Tuſſis. 200. Curatio. 201
Tuſſis hydropicis malum ſignum. 72
Tuſſis in coſtarum fractura infeſtantis medicina. 529
ad Tuſſim catapotium. 280
Tympanitidis curatio. 163. 164

V.

Valentiſſimum quid. 96
Valetudinem adverſam futuram quæ denotent. 48
Valetudinem longam. 53
Vari quomodo tollantur. 346
Varices ventris. 455
Varicum curatio. 495
Venarum in temporibus aduſtio pituita oculorum ſananda. 407
Vena qui incidenda. 81
Venaſectio quæ, & quibus conveniat. 77
Venaſectio quando, quæ & quibus conveniat. 78. 79. Ubi. 80. 81 Quo die. 80. In febre vehementi jugulare eſt. ibid. Imperitiis difficilis. 81. Febris quando V. S. requirit. 78
V. S. convenit phreneticis. 150. Cachecticis. 169. Epilepticis. 172
V. S. Elephantia laborantibus. 177. Attonitis. 177. 178
Venenorum maxima pars frigore interimit. 310
Venenum exſugendum. 309
Venti qui optimi. 43
Venter ſani qualia reddit. 50
Ventris fluxus. 229. Curatio. ibid.
Ventris varices. 455
Ventris vulnera tractandi ratio. 452
Ventris fiſtula. 413
Ventriculus. 184
Ventriculi vulnerati nota. 287
Venus hieme non pernicioſa. 33
Venus vere tutiſſima. ibid.
Venus æſtate & autumno inutilis. 34
Venus nervorum dolore laborantibus inimica. 39
Venus noxia phthiſicis. 172 Epilepticis. 173
Ver ſaluberrimum eſt. 42
Vere quis cibus conveniat. 33
Vere qui morbi oriantur. 43
Vertebra ſpina. 501
Veſica. 185
Veſica cum ſtomacho conſortium. 486
Veſicæ vitium quibus indicetur. 61
Veſica vulnerata ſigna. 288
Veſicarum in palpebris medicatio. 421

Vexa-

Sudor frigidus quid indicet. 51. 53. 56. 285
Suffuſionis oculorum curatio. 433
Suppurationis ſigna. 410
Suppurationis indicia. 62
Suppuratio variis modis excitatur. 64. 65
Suppurationes tolerabiles. 67
Suppurationes peſſimæ quæ intus tendunt. 71
Suppurationum internarum curatio. 181
Sura, os. 507
Surculus qui tollatur. 305
Surditati bilioſa alvus prodeſt. 70
Suturarum capitis numerus & locus incertus. 499
Suturæ Hi;pocratem decipientes. 515
Σύκωσις. 344
Συνάγχη. 196. Ὡς συνάγχη. *ibid.*

T.

T*Abes.* 167. *Curatio.* 169
Tabem quæ ſignificent. 58
Tabes ſequitur ſuppreſſionem hæmorrhoidum. 62. *Nimias deſtillationes.* 64
Tabis ſputum quomodo eſſe debeat, febris, alvus. 67
Talorum oſſa. 507
Tali luxati Cheirurgia. 556
Telorum ejectio. 415
Temeritas homines ſæpe reſtituit. 138
Tempeſtatum optimæ æquales. 42
Temporis in curationibus morborum habenda ratio. 424
Tempus matutinum ægris remiſſius eſt. 125. *Natura leviſſimum.* *ibid.*
Tempus meridianum ægris gravius. *ibid.*
Tempus veſpertinum peſſimum. *ibid.*
Τεινεσμός. 228. *Curatio. ibid.*
Terebrarum deſcriptio. 510
Terra Eretria, 344
Tertianæ curatio. 143
Teſticulorum anatome. 455
Teſticulorum inflammatio, durities, tumor, atrophia. 398. 399
Τέτανος. 193. *Curatio.* 194
Τεθεραπευμένα. 263
Τετραφάρμακον *emplaſtrum.* 228. 262. 396. 399
Tharrias. 159. 165
Themiſon. 4. 225
Theoxenus. 259
Θηρίωμα. 319. *Ejus curatio.* 319. 320
Thoracis dolorib. catapot: 280
Tibiæ os. 507
Timæus. 274
Τιθύμαλλος, *lactuca marina.* 245
Τομικοὶ *dentes.* 501
Tonſillarum tumentium curatio 383. *Exulceratarum.* 384
Tonſillarum induratarum Cheirurgia. 445
Tormina minus periculoſa. 69
Tormina inteſtinorum. 224
Tormina proſunt lienoſis. 70
Tormina ab atra bile mortifera. 74
Torpor quando pernicioſus. 75
Tranſitus ex loco ſalubri in gra-

Vomitus infirmo capite laboranti alienus eſt. 35
Vomitus bilioſus noxius vulnerato. 296
poſt Vomitum quid agendum. 30
Ureteres. 185
Urina ſani qualis. 50
Urina mala. 52
Urina bona quanam, veſica morbo. 66
Urina qua Valetudinem longam indicet. 53. *qua Mortem.* 56
Urina craſſa & alba articulorum & viſcerum dolores indicat. 60
Urina viridis, viſcerum dolores & tumorem indicat. 60
Urina purulenta vel ſanguinolenta ulcus renum vel veſica indicat. ibid.
Urina craſſa, carunculas, pilos, bullas, malum odorem, arenam habens renum vitia denotat. 60. 61. *liquida ſuppurationem.* 63
Urina alba, rufa quid indicet. 22
Urinam moventia. 108
Urina difficultati ſananda catapotium. 281
Urina nimia profuſio. 234
ἀφορμὰς veſica. 478
Uva inflammatio. 389
Uva inflammata paſtillus. 269
Uva inflammata exciſio. 445
Vulnerato quid agendum. 295
Vulnera inſanabilia. 283. *difficilia.* ibid. *tutiora.* 284
Vulnera, quibus oſſa loco moventur, periculoſa. 557
Vulneris nota. 295. 296
Vulneris curatio. ibid.
Vulneris deraſi curatio. 365
Vulneris ligatio. 294
Vulneris glutinatio. 291. 292
Vulnus glutinantia. 242
Vulneribus glutinandis paſtilli. 268
Vulnus quomodo purgandum. 298. *implendum.* 299
Vulnus aperientia. 243. *purgantia.* ibid. *rodentia.* 244
Vulnerum inflammationis curatio. 291. 297
colliſi Vulneris curatio. 304
Vulpinum jecur ac pulmones aſthmati ſanando. 199
Vulva. 185
Vulva natura mirabilis. 489
Vulva morbus. 292. *Curatio.* ibid.
Vulva dolenti catapotium. 279
Vulva concubitum non admittentis curatio. 488
Vulva procidentia. 402
Vulva mollienda peſſus. 270
Vulva percuſſa ſigna. 286

X.

Ξηροφθαλμία. 364

Z.

Zeno. 241
Zopyrus. 275
Ζυγῶδες os. 501

FINIS.

Vexatorum curatio. 407
Vincula iis, quibus calculi evulſi è veſica, non neceſſaria. 483
Vinum quod pueris & ſenibus conveniat. 32
Vinum lene prodeſt capite infirmo laboranti. 35
Vinum alvo cita quodnam. 37
Vinum vulneri inimiciſſimum. 295. 299
Vinum noxium dentium dolori. 380
Virginum caculi. 481
Viride emplaſtrum. 262. 264
Viſcerum morbi. 211
Viſcera vulnerata propriam exigunt curationem. 295
Vita otioſa inutilis. 25
Vitiliginis ſpecies variæ. 341
Ulceris vetuſti oræ livent. 300
Ulcus vetus quomodo curandum. 301
Ulcus aridum mortis indicium. 55
Ulcus implentia. 247
Ulceribus cruſtas inducentia. 246. Eaſdem reſolventia. ibid.
Ulceribus purgandis & implendis ἔγχριςα. 277
Ulceribus ſordidis paſtillus. 269
ad Ulcera mala, malagma. 255
Ulcera gingivarum 388
Ulcerum oris medicatio. 385
Ulcus circa fauces quibus indicatur. 60
Ulceribus faucium purgandis catapotium. 280
Ulcera linguæ. 387
Ulcera digitorum. 403
Ulcerum è frigore in pedibus & manibus ortorum curatio. 323
Ulcera hydropicorum non facile ſaneſcunt. 160
Umbilicorum prominentium curatio. 392
Umbilici vitiati Cheirurgia. 448
Umbilici & ſecundarum extractio. 492
Unciæ pondus. 249
Unctio confert corpori. 88
Uncus infanti mortuo educendo. 491
Unguium ortus. 506
Ungues pallidi mortem indicant. 55
Unguium ſcabrorum curatio 404
Unguis oculorum. 423
Voci adjuvandæ catapotium. 281
Vomica hepatis. 215
Vomitus rejectus ab Aſclepiade. 29
Vomitus quando utilis. ibid.
Vomitus quibus inutilis. ibid.
Vomitum quid exigit. ibid.
Vomitus quibus utilis. 30
Vomitus luxuriæ cauſa fieri non debet. ibid.
Vomitus non ſit quotidianus. ibid.
Vomitûs remedia. ibid.
Vomitus ſupprimit dejectiones. 69
Vomitus prodeſt bilioſis. 87. Epilepticis. ibid. Nocet ſanis. ibid.

